

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2020

Utgiftskapitler: 1–2, 500–595, 2412, 2445

Inntektskapitler: 3500–3595, 5312, 5445–5446, 5570, 5615–5616

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2020

Utgiftskapitler: 1–2, 500–595, 2412, 2445

Inntektskapitler: 3500–3595, 5312, 5445–5446, 5570, 5615–5616

Innhold

Del I	Innledende del	9	Programområde 13 Statsforvaltning og kommunesektoren mv.	54
1	Innledning	11	<i>Programkategori 13.00 Administrasjon</i>	54
1.1	Ansvarsområder og organisering	11	Kap. 500 Kommunal- og moderniseringsdepartementet	59
2	Hovedmål og prioriteringer	12	Kap. 502 Tariffavtalte avsetninger	66
2.1	Prioriteringer i budsjettet for 2020	12	Kap. 510 Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	67
2.2	Levende lokaldemokrati	13	Kap. 3510 Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	69
2.3	En enklere hverdag	15		
2.4	Trygge og gode boforhold	23		
3	Det økonomiske opplegget for kommunesektoren	25	<i>Programkategori 13.25 Fylkesmannsembetene mv.</i>	70
3.1	Kommunesektorens inntekter i 2019	25	Kap. 525 Fylkesmannsembetene	81
3.2	Kommunesektorens inntekter i 2020	25	Kap. 3525 Fylkesmannsembetene	83
3.3	Aktuelle saker av betydning for kommunesektoren	29	<i>Programkategori 13.30 Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning</i>	84
4	Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak	32	Kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	88
4.1	Anmodningsvedtak under Kommunal- og moderniseringsdepartementet	32	Kap. 531 Eiendommer til kongelige formål	91
4.2	Rapportering på andre anmodningsvedtak	42	Kap. 532 Utvikling av Fornebuområdet	91
5	Oversikt over budsjettforslaget	44	Kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen	92
5.1	Utgifter fordelt på programkategori og kapitler	44	Kap. 3533 Eiendommer utenfor husleieordningen	93
5.2	Inntekter fordelt på programkategori og kapitler	46	Kap. 2445 Statsbygg	94
Del II	Budsjettforslag	49	Kap. 5445 Statsbygg	99
6	Nærmere om budsjettforslaget mv.	51	Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu	100
Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner	51	<i>Programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk</i>	101	
<i>Programkategori 00.10 Det kongelige hus</i>	51	Kap. 540 Digitaliseringsdirektoratet	125	
Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen	52	Kap. 3540 Digitaliseringsdirektoratet	129	
Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	53	Kap. 541 IT- og ekompolitikk	130	
		Kap. 542 Internasjonalt samarbeid	134	
		Kap. 3542 Internasjonalt samarbeid	136	
		Kap. 543 Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	137	
		Kap. 3543 Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	139	
		Kap. 5570 Sektoravgifter under Kommunal- og moderniseringsdepartementet	139	
		<i>Programkategori 13.45 Personvern</i>	140	
		Kap. 545 Datatilsynet	142	
		Kap. 3545 Datatilsynet	143	
		Kap. 546 Personvernemnda	143	

<i>Programkategori 13.50</i>			
<i>Distrikts- og regionalpolitikk</i>	145		
Kap. 550 Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene	152		
Kap. 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	154		
Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling	155		
Kap. 554 Kompetansesenter for distriktsutvikling	168		
 <i>Programkategori 13.60 Samiske formål</i>	171		
Kap. 560 Samiske formål	174		
Kap. 561 Tilskudd til samiske formål	175		
Kap. 563 Internasjonalt reindriftssenter	175		
Kap. 3563 Internasjonalt reindriftssenter	176		
 <i>Programkategori 13.67</i>			
<i>Nasjonale minoriteter</i>	177		
Kap. 567 Nasjonale minoriteter	179		
 <i>Programkategori 13.70 Kommune-</i> <i>sektoren mv.</i>	183		
Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner	190		
Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd	196		
Kap. 572 Rammetilskudd til fylkes- kommuner	197		
Kap. 573 Kommunereform	208		
Kap. 575 Ressurskrevende tjenester	209		
Kap. 577 Tilskudd til de politiske partier	211		
Kap. 578 Valgdirektoratet	213		
Kap. 579 Valgutgifter	213		
Kap. 5616 Kommunalbanken AS	214		
 <i>Programkategori 13.80</i>			
<i>Bolig, bomiljø og bygg</i>	215		
Kap. 580 Bostøtte	224		
Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak	224		
Kap. 585 Husleietvistutvalget	230		
		Kap. 3585 Husleietvistutvalget	230
		Kap. 587 Direktoratet for byggkvalitet	231
		Kap. 3587 Direktoratet for byggkvalitet	232
		Kap. 2412 Husbanken	232
		Kap. 5312 Husbanken	235
		Kap. 5615 Husbanken	236
		 <i>Programkategori 13.90</i>	
		<i>Planlegging, byutvikling og geodata</i>	237
		Kap. 590 Planlegging og byutvikling	248
		Kap. 595 Statens kartverk	253
		Kap. 3595 Statens kartverk	255
		 Del III Omtale av særlige temaer	259
		7 Omtale av særlige temaer	261
		7.1 Samfunnssikkerhet og beredskap	261
		7.2 Omtale av klima- og miljø- relevante saker	265
		7.3 FNs bærekraftsmål 11. Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstands- dyktige og bærekraftige	266
		7.4 Lønnsvilkår o.a. til ledere i heleide statlige virksomheter	270
		7.5 Likestilling i staten	270
		7.6 Likestilling i virksomhetene	274
		Forslag	277
		Vedlegg	
		1 Bakgrunnsmateriale for budsjettforslaget på programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk	291
		2 Gjeldende romertallsvedtak fra tidligere år	298

Digitalt vedlegg

Programmakategoriija 13.60 Sámi ulbmilat

Tabelloversikt

Tabell 2.1	Nye digitaliseringstiltak i statsbudsjettet for 2020	21	Tabell 6.20	Tilskudd gjennom inntekts-systemet i 2019 og 2020	200
Tabell 3.1	Økning i kommunesektorens handlingsrom i 2020.	26	Tabell 6.21	Endringer i rammetilskuddet til kommuner og fylkes-kommuner som følge av endringer i oppgavefordelingen, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.	201
Tabell 3.2	Realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2020	27	Tabell 6.22	Reformstøtte for sammen-slåinger vedtatt juni 2017	208
Tabell 3.3	Kommunenes og fylkes-kommunenes frie inntekter	28	Tabell 6.23	Engangstilskudd ved kommunesammenslåing	209
Tabell 3.4	Kommunesektorens inntekter i 2020	28	Tabell 6.24	Mål for programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg	217
Tabell 4.1	Oversikt over anmodnings-vedtak, ordnet etter sesjon og nummer	32	Tabell 6.25	Mål for programkategori 13.90 Planlegging, byutvikling og geodata	240
Tabell 6.1	Mål for programkategori 13.00 Administrasjon	55	Tabell 6.26	Områdesatsinger – forslag til bevilgninger i 2020	244
Tabell 6.2	Fordeling av bevilgningen på programmer	65	Tabell 7.1	Årsverk 2017 og 2018	271
Tabell 6.3	Mål for programkategori 13.25 Fylkesmannsembetene	72	Tabell 7.2	Antall menn og kvinner og gjennomsnittlig lønn i utvalgte yrkeskoder	272
Tabell 6.4	Mål for programkategori 13.30 Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning	85	Tabell 7.3	Andel av hvert kjønn som arbeider deltid	272
Tabell 6.5	Ordinære byggeprosjekter – videreføring	97	Tabell 7.4	Antall årsverk og gjennom-snittlig månedsførtjeneste per årsverk 2012–2018	273
Tabell 6.6	Statsbyggs balanse	99	Tabell 7.5	Prosendelen kvinner og menn i alle lederstillinger og topplederstillinger i statlig sektor 2012–2018	273
Tabell 6.7	Mål for programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk	108	Tabell 7.6	Kjønnsbalanse Kommunal- og moderniseringsdepartementet ...	274
Tabell 6.8	Investeringer i ekomtjenester og -nett i 2018	116	Tabell 7.7	Deltid, midlertidig ansettelse, foreldrepermisjon og sykefravær i Kommunal- og moderniserings-departementet	274
Tabell 6.9	Dekningsgrad etter type nett per første halvår 2019	117	Tabell 7.8	Tilstandsrapportering underliggende virksomheter	275
Tabell 6.10	Mål for programkategori 13.45 Personvern	141	Vedlegg 1		
Tabell 6.11	Mål for programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk	148	Tabell 1.1	Økonomisk politikk	292
Tabell 6.12	Mål for programkategori 13.60 Samiske formål	172	Tabell 1.2	Næringspolitikk	292
Tabell 6.13	Mål for programkategori 13.67 Nasjonale minoriteter	178	Tabell 1.3	Infrastruktur	294
Tabell 6.14	Mål for programkategori 13.70 Kommunesektoren mv.	185	Tabell 1.4	Velferd, oppvekst og miljø	295
Tabell 6.15	Delkostnadsnøklenes vekt i samlet kostnadsnøkkel 2020	191	Tabell 1.5	Særskilte tiltak for Finnmark og Nord-Troms	296
Tabell 6.16	Kostnadsnøkkel for kommunene 2020	192	Tabell 1.6	Tiltak som prioriterer Nord-Norge og rammetilskudd til kommunene	297
Tabell 6.17	Satser for distriktstilskudd Sør-Norge 2020	193			
Tabell 6.18	Satser for distriktstilskudd Nord-Norge 2020	194			
Tabell 6.19	Satser for Nord-Norge-tilskudd 2020	199			

Figuroversikt

Figur 1.1	Organisasjonskart for Kommunal- og moderniseringsdepartementet med underliggende etater og andre virksomheter	11	Figur 6.2	Utvikling i organisasjonsformer innenfor statsforvaltningen	105
Figur 3.1	Vekst i frie inntekter ut over beregnede demografi- og pensjonskostnader og satsinger innenfor veksten i frie inntekter ...	26	Figur 6.3	Digital Economy and Society Index (DESI 2019 ranking)	106
Figur 6.1	Ressursfordeling pr. departementsområde for 2018	81	Figur 6.4	Antall virksomheter som bruker de ulike fellesløsningene	111
			Figur 6.5	Fellestjenester BYGG	218
			Vedlegg 1		
			Figur 1.1	Utvikling i den brede distrikts-politikken 2003–2020	291

Oversikt over bokser

Boks 3.1	Kommunesektorens inntekter i 2020	28	Boks 6.1	Regionreformen og program-kategori 13.50.....	146
			Boks 6.2	Virkemidler	156

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2020

Utgiftskapitler: 1–2, 500–595, 2412, 2445

Inntektskapitler: 3500–3595, 5312, 5445–5446, 5570, 5615–5616

*Tilråding fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet 20. september 2019,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

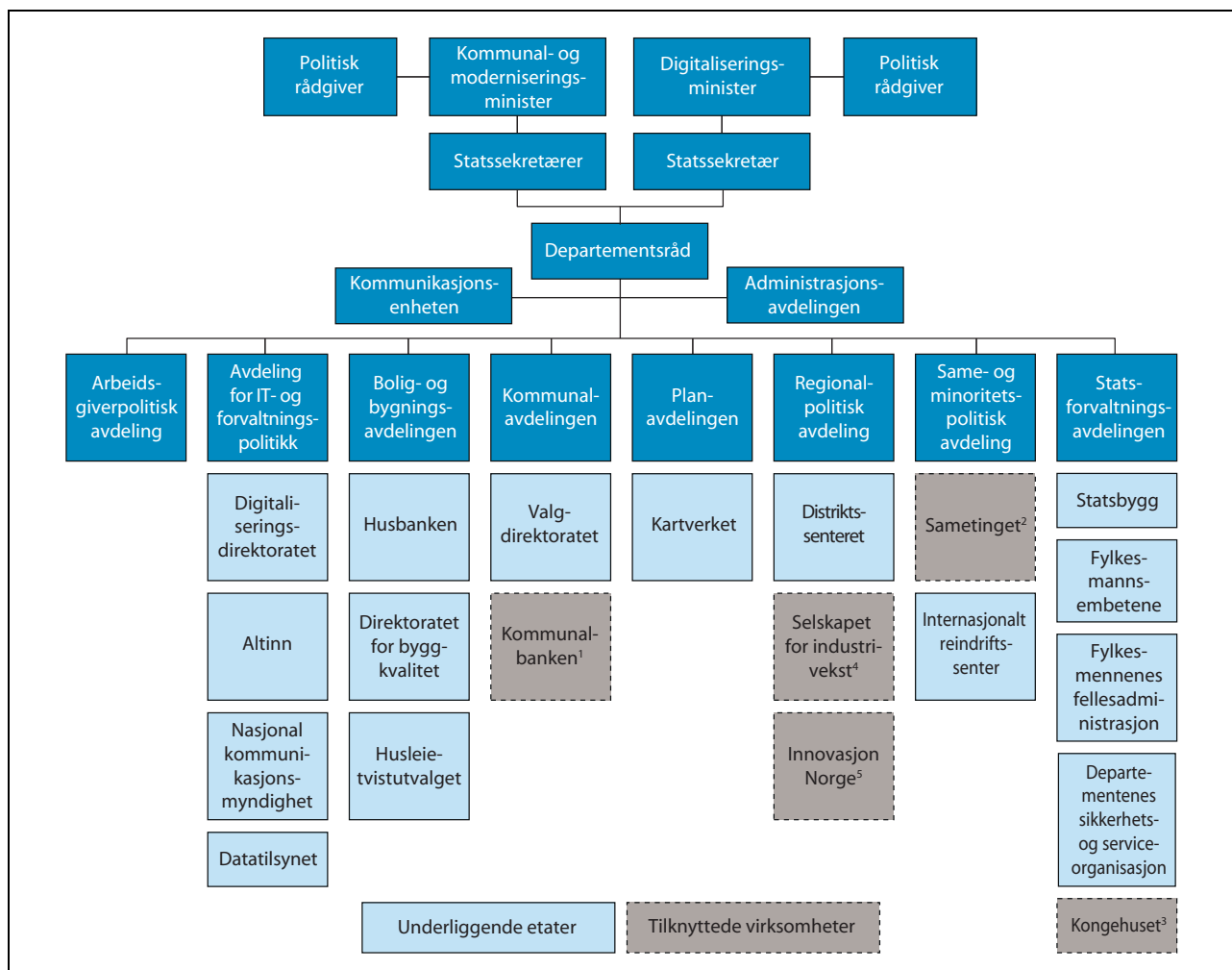
1 Innledning

1.1 Ansvarsområder og organisering

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for statlig arbeidsgiverpolitikk, sikkerhet og fellestjenester for departementene, fornying av offentlig sektor, IT-politikk, elektronisk kommunikasjon, bolig- og bygningspolitikk, økonomiske og juridiske rammebetingelser for kommunesekto-

ren, gjennomføring av valg, planlegging og kart- og geodata, regional- og distriktpolitikk, samer og nasjonale minoriteter, personvern, overordnet ansvar for statlige bygg og fylkesmannsembetene samt budsjettet for Kongehuset.

Kommunal- og moderniseringsdepartementets organisering i 2020:

Figur 1.1 Organisasjonskart for Kommunal- og moderniseringsdepartementet med underliggende etater og andre virksomheter

¹ Aksjeselskap heleid av staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

² Selvstendig folkevalgt organ.

³ Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for bevilgningene til Kongehuset.

⁴ Statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet. Forvalter tilskudd for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

⁵ Særlovsselskap eid av Nærings- og fiskeridepartementet. Forvalter tilskudd for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

2 Hovedmål og prioriteringer

2.1 Prioriteringer i budsjettet for 2020

Hovedprioriteringene i budsjettforslaget for Kommunal- og moderniseringsdepartementet er:

- Levende lokaldemokrati.
- En enklere hverdag.
- Trygge og gode boforhold.

Kommunesektoren har hatt god inntektsvekst de senere årene, og har et solid økonomisk fundament. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er avgjørende for et godt og stabilt tjenestetilbud til innbyggerne. Regjeringen foreslår en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2020 på knapt 3,2 mrd. kroner. Realveksten i frie inntekter anslås til 1,3 mrd. kroner. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå for 2019 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett for 2019. Regjeringen foreslår at veksten i frie inntekter i sin helhet tildeles kommunene. Av veksten begrunnes 400 mill. kroner med tidlig innsats i skolen og 150 mill. kroner til opptrappingsplanen på rusfeltet.

Kommune- og regionreformen bidrar til et levende lokaldemokrati, og flytter makt og myndighet nærmere innbyggerne. Innlemming av øremerkede tilskudd gir økt handlefrihet for kommunesektoren og mindre byråkrati i både stat og kommune. Rammetilskuddene til kommuner og fylkeskommuner økes med knapt 4 mrd. kroner i 2020, som følge av oppgaveoverføringer og innlemminger. Fra Kommunal- og moderniseringsdepartementets område innlemmes tilskudd til etablering og tilpasning av bolig på om lag 500 mill. kroner og regional- og distriktpolitiske tilskudd på 100 mill. kroner. Som del av regionreformen, overføres også oppdragsgiveransvaret for fem næringsrettede ordninger til fylkeskommunene. Midlene overføres til fylkeskommunene gjennom en ny øremerket post under programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk.

Byggeprosjektet Campus Ås ferdigstilles i 2020. Byggeaktiviteten i statlige byggeprosjekter reduseres i 2020 sammenliknet med 2019, men er fortsatt på et høyt nivå. Regjeringen foreslår å starte opp nybygg for Vikingtidsmuseet og reha-

bilitering av Ila fengsel. Regjeringen foreslår også midler til å prosjektere Campus NTNU, Ocean Space Laboratories i Trondheim og nytt fengsel i Oslo. Videre foreslås det å øke bevilgningen til rehabilitering og vedlikehold av kulturhistoriske eiendommer. Rehabilitering av Rosenkrantz-tårnet skal prioriteres i 2020.

For å bidra til en enklere hverdag, fortsetter regjeringen arbeidet med å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor. Det skal legges til rette for innovasjon, omstilling og digitalisering. Regjeringen foreslår 707 mill. kroner til nye digitaliseringstiltak i 2020.

På Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett foreslås det å øke tilsagnsrammen for medfinansieringsordningen for digitaliseringsprosjekter med 60 mill. kroner til 187,9 mill. kroner. Tilskudd til bredbåndsutbygging foreslås økt med 50 mill. kroner til 256 mill. kroner. For å styrke beredskapen og lokal krisehåndteringsevne, foreslås det en økning på 15 mill. kroner til programmet forsterket ekom. Det foreslås 10 mill. kroner til Digitaliseringsdirektoratets arbeid med deling av data, noe som er en forutsetning for utvikling av mer sammenhengende offentlige tjenester. I tillegg foreslås det 8,6 mill. kroner til Nasjonal kommunikasjonsmyndighets arbeid med å legge til rette for innføring av 5G, og 11 mill. kroner til etablering av en markeds plass for skytjenester rettet mot offentlig sektor.

Et godt kunnskapsgrunnlag bidrar til bedre og mer effektiv samfunns- og arealplanlegging, og gir grunnlag for verdiskapning og utvikling som en rekke samfunnsaktører drar nytte av. Regjeringen vil i 2020 starte et pilotprosjekt for marine grunnkart, som vil kartlegge naturressurser i kystnære områder. For å bidra til økt kvalitet på det offentlige datagrunnlaget ble det bevilget 15 mill. kroner til videreutvikling av matrikkelen i 2018. Regjeringen foreslår en ytterligere økning på 30 mill. kroner i 2020. Videre skal arbeidet med nasjonal detaljert høydemodell fortsette, med en samlet statlig innsats på om lag 65 mill. kroner i 2020.

Trygge og gode boforhold er viktig for å bekjempe fattigdom. For å redusere barnefattig-

dom, ble bostøtten til barnefamilier og andre store husstander økt med 126 mill. kroner i 2019. Helårsvirkningen i 2020 er på om lag 225 mill. kroner. Det innebærer at 22 000 barnefamilier og andre store husstander får økt bostøtten med opptil 13 300 kroner per år. Videre foreslår regjeringen 30 mill. kroner til å utvikle digitale løsninger for å søke, tildele og administrere kommunale boliger. Det skal blant annet bidra til at flere vanskeligstilte får tilbud om egnet utleiebolig. Regjeringen foreslår å videreføre lånerammen for Husbanken på 16 mrd. kroner i 2020. Startlån og utleieboliger til vanskeligstilte skal prioriteres også i 2020.

2.2 Levende lokaldemokrati

Regjeringen vil legge til rette for et levende lokaldemokrati i hele landet. Et sterkt lokalt folkestyre gir folk og lokalsamfunn frihet og mulighet til å styre sin egen hverdag og samfunnsutvikling. Lokalt handlingsrom er en forutsetning for at kommunen kan jobbe med innovasjon og lokalt tilpassede løsninger. Under denne regjeringen har kommunesektorens frie inntekter økt med 30 mrd. kroner, og kommunesektoren har derfor et godt økonomisk fundament med gode netto driftsresultater. Veksten har i tillegg til å dekke økte demografikostnader også gitt sektoren rom for å styrke det kommunale tjenestetilbudet. Dette gjenspeiles i at antallet kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) er historisk lavt. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er avgjørende for å realisere hovedsatsinger, og regjeringen vil fortsette å prioritere gode økonomiske rammebetingelser for kommunesektoren også i 2020.

Større og sterkere kommuner og fylkeskommuner

Kommunereformen er en viktig velferdsreform. Formålet er å gi gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, en mer helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og et styrket lokaldemokrati. I perioden 2014–2017 ble totalt 119 kommuner vedtatt slått sammen til 47 nye kommuner. Antall kommuner vil dermed bli redusert fra 428 i 2014 til 356 i 2020. En av tre innbyggere vil med dette tilhøre en ny kommune. De nye kommunene vil kunne bli nye tyngdepunkt som sterkere kan hevde sine interesser både i regional og nasjonal sammenheng. Endringene som formelt trer i kraft fra 1. januar 2020, vil påvirke alle kommuner, også de som så langt har funnet det best å fortsette alene.

Til tross for et høyt antall sammenslåinger i reformen, er ikke hovedtrekkene ved kommunestrukturen endret. Det vil bli nye, større kommuner med mer solide organisasjoner og fagmiljøer, men fortsatt vil om lag halvparten av kommunene ha under 5 000 innbyggere. Flere enn 120 kommuner vil ha færre enn 3 000 innbyggere.

9 av de 15 største kommunene er nye i 2020, samtidig som mange av de minste kommunene består. Dette innebærer at det har blitt større strekk i laget mellom de største og de minste kommunene. Som følge av endringer i befolkningssammensetningen, vil dette øke ytterligere de neste 10–15 årene. Særlig bekymringsfullt er det at flere av de små kommunene allerede i dag har vansker med å rekruttere og beholde tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å levere gode og likeverdige tjenester til sine innbyggere. Samtidig opplever kommuner i byområder befolkningsvekst, og mange av de store byene har mangel på egnet areal for å legge til rette for framtidig vekst.

Arbeidet med å legge til rette for flere kommunesammenslåinger vil derfor fortsette. I Granavolden-plattformen slår regjeringen fast at dette skal skje gjennom positive insentiver og gode lokale prosesser. Stortinget har gitt sin tilslutning til at det også i det videre arbeidet legges til rette for gode og langsiktige økonomiske virkemidler for kommuner som ønsker å slå seg sammen.

Regionreformen som ble vedtatt av Stortinget i juni 2017, gjør at vi går fra 19 fylker før reformen startet til elleve fylker i 2020. Målene for regionreformen er større fylkeskommuner med økt kapasitet og kompetanse til å ivareta dagens oppgaver på en bedre måte, og til å påta seg nye oppgaver. Fra 2020 vil ingen fylkeskommuner ha under 200 000 innbyggere. Når fylkeskommunene nå blir større, skal de også få flere virkemidler til å utvikle fylkene i tråd med regionale behov og muligheter. Det overføres oppgaver og virkemidler innenfor områder der fylkeskommunene allerede har ansvar og kompetanse, for eksempel innen samferdsel, næringsutvikling, klima og miljø, integrering og landbruk.

Regjeringen foreslår å innlemme en rekke øremerkede tilskudd i rammetilskuddet i 2020 og vil avvikle flere tilskudd over tid. Dette styrker det kommunale selvstyret, og fører til mindre byråkrati i både staten og kommunesektoren.

Ny kommunelov trer i kraft høsten 2019. Det kommunale selvstyret er lovfestet, og med det er det tydeliggjort at kommuner og fylkeskommuner er selvstendige rettssubjekter med egen folkevalgt ledelse, som ikke kan styres eller instrueres av statsforvaltningen uten hjemmel i lov.

Planlegging som verktøy for helhetlig og bærekraftig utvikling

Et levende lokaldemokrati forutsetter et stort handlingsrom for kommunesektoren innen arealplanlegging og lokal samfunnsutvikling. Regjeringen vil derfor tydelig avgrense planleggingsansvaret mellom det regionale og lokale nivået, og samordne og tydeliggjøre statlige føringer og regelverk.

Regjeringen ønsker at planlegging skal være et effektivt verktøy for gjennomføring av nasjonal, regional og kommunal politikk. Gjennom kommuneplanlegging etter plan- og bygningsloven er kommunene gitt et handlingsrom til å sette dagsorden og forme den lokale utviklingen, både innenfor egne ansvarsområder og for utviklingen av lokalsamfunnet som helhet. Kommunene er den viktigste planmyndigheten og førstelinjen for næringsutvikling. Nærhet til innbyggere og næringsliv gir kommunene gode forutsetninger for å være en pådriver i samfunns- og næringsutviklingen. Større kommuner vil få økt kompetanse og kapasitet, noe som vil styrke rollen som utviklingsaktør.

Planpolitiske føringer fra staten er et viktig grunnlag for den regionale og lokale planleggingen. Regjeringen la i mai 2019 fram *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. Planlegging er et av de viktigste verktøyene for å håndtere utfordringer knyttet til klima, miljø, økonomi og sosiale forhold. Det er derfor også viktig at FNs bærekraftsmål blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen. Forventningene skal også bidra til bedre samhandling mellom plannivåene og mellom ulike myndigheter, slik at planene setter mer relevante mål, og at disse målene nås.

Utfordringer og muligheter varierer fra sted til sted. Regjeringen vil formidle den nasjonale politikken på en tydelig måte, slik at planlegging i fylkeskommuner og kommuner kan skje effektivt og til beste for innbyggere i hele landet. Samtidig styrker regjeringen det lokale selvstyret i planleggingen. Det betyr at fylkeskommunene og særlig kommunene får økt ansvar for å sikre nasjonale og viktige regionale interesser. Regjeringen ønsker at regional og lokal samfunns- og arealplanlegging skal være basert på en åpen dialog mellom alle parter, der også staten deltar. Regjeringen legger stor vekt på lokaldemokratiet i plan- og byggesaker, samtidig som nasjonale hensyn skal ivaretas. Nasjonale forventninger skal derfor forstås i den lokale sammenhengen når planer utarbeides og gjennomføres.

Regjeringen legger vekt på at innbyggere, fritidsboligeiere, organisasjoner og institusjoner, frivillig sektor og næringslivet kan delta i planprosessene. Det kan skje ved at kunnskapsgrunnlaget er oppdatert, at planprosessene gjøres tilgjengelig og forståelig, og at det legges til rette for deltakelse i prosessene. Tidlig og god involvering sikrer synliggjøring av relevant kunnskap og viktige interesser. Det vil gi et bedre grunnlag for interesseavveininger og styrke planleggingen som demokratisk arena. Det vil også bidra til å redusere konfliktnivået og heve kvaliteten på planene.

Levende lokalsamfunn for framtiden

Regjeringen ønsker levende lokalsamfunn og vekst i hele landet. Næringslivet i mange distriktsonråder går godt, og folk bor der verdiene er og skapes. Det gjør sterke bedrifter og levende lokalsamfunn til konkurransefortrinn for Norge. Granavolden-plattformen hviler på en grunnleggende forståelse av at Norge er et samfunn med små forskjeller, tillit mellom folk og høy grad av trygghet.

Dette er ikke minst viktig i en tid der nødvendige strukturendringer gjennomføres på mange områder. Reformene bidrar til en framtidsrettet og nødvendig samfunnsstruktur, som gir bedre tjenester der folk bor og bedrifter har sitt virke. Med regionreformen får fylkeskommunen et større ansvar for oppgaver og virkemidler som er viktige for å legge til rette for flere arbeidsplasser, vekstkraft og økt bosetting i distriktene.

Det viktigste for levende lokalsamfunn i hele Norge er et næringsliv som opprettholder og skaper nye lønnsomme arbeidsplasser. Gjennom å satse på arbeids-, nærings- og skattepolitikken fører regjeringen en politikk som gir folk en jobb å gå til, og som gjør at bedriftene kan vokse og skape framtidens jobber. Samferdsel, kompetanse og utdanning, kultur, frivillighet og helse er også viktige områder som bidrar til livskraftige lokalsamfunn og distriktssentre.

Mange bedrifter og kommuner klarer ikke utløse potensialet sitt, fordi det er krevende å beholde og rekruttere relevant arbeidskraft og kompetanse. Regjeringen vil styrke innsatsen for å få flere i jobb, og for at befolkningen har relevant utdanning og relevant kompetanse for å møte arbeidskraftsbehovene, både i privat og offentlig sektor. Regjeringen er opptatt av å videreutvikle effektive og moderne statlige tjenester, som nyttiggjør seg teknologiske muligheter og sørger for at befolkningen har tilgang til

grunnleggende og likeverdige tjenester i hele landet. Regjeringen vil samtidig arbeide for at statlige arbeidsplasser skal lokaliseres over hele landet, og at det skal være en god regional fordeling av statlige arbeidsplasser.

Regjeringen vil om kort tid legge fram en stortingsmelding om distriktspolitikken. Høsten 2020 vil regjeringen etter planen legge fram en ny stortingsmelding om nordområdepolitikken.

2.3 En enklere hverdag

En brukerorientert, moderne og effektiv offentlig forvaltning

Offentlig sektor har høy tillit i Norge, og de fleste innbyggerne er fornøyd med tjenestene stat og kommune leverer. Det er et godt utgangspunkt. Samtidig må velferdssamfunnet være bærekraftig. Offentlig sektor må være forberedt på lavere oljeinntekter og en økende andel eldre i befolkningen. Offentlig sektor må være omstillingsdyktig og bruke ressursene effektivt og i samsvar med innbyggernes behov.

Siden regjeringen tiltrådte i 2013 har den hatt stor oppmerksomhet på å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor. En rekke forenklingstiltak er gjennomført innenfor de ulike sektorene. Mange av tiltakene handler om å forenkle lov- og regelverk, forenkle og forbedre rutiner, lage digitale selvbetjeningsløsninger, og øke valgfriheten for innbyggerne. For at innbyggerne og næringslivet skal få en enklere hverdag, er det viktig at det brukes mindre tid og penger på unødvendig eller tungvint administrasjon, og mer på å levere gode tjenester.

Omstillingsarbeidet skal skje kontinuerlig. Det må bygges en kultur for innovasjon og omstilling i offentlig sektor, med mindre detaljstyring og mer tillit. Regjeringen vil sørge for at både næringsliv og kommuner kan bruke mer tid på å skape verdier, og mindre tid på papirarbeid. Enklere regler, mindre byråkrati og brukervennlige digitale tjenester vil skape større frihet i hverdagen, og et bedre møte mellom offentlig sektor og innbyggerne. Utviklingen av offentlig forvaltning skal sikre gode tjenester, bedre samordning og god bruk av samfunnets ressurser. Utviklingen skal forankres i sentrale forvaltningsverdier som demokrati, faglig integritet, effektivitet og rettssikkerhet.

Nedenfor gjøres det rede for noen av departementets konkrete tiltak for å fremme den ønskede utviklingen. I tillegg vil det være satsinger og tiltak på andre departementers områder som er sentrale for dette.

Innovasjon i offentlig sektor

Forventninger fra brukerne og krav til effektivisering fordrer nye løsninger, og innovasjon gjør det mulig å løse samfunnsoppdraget på helt nye måter. Regjeringen tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor i 2020. Meldingen skal presentere en nasjonal politikk som staker ut en tydelig retning for arbeidet som står seg over tid, etablerer gode rammevilkår, og legger til rette for en kultur for økt innovasjon. Den skal gi konkrete verktøy for ledere og ansatte, som stimulerer til nytenkning og innovasjon.

StimuLab er en stimuleringsordning for innovasjon og tjenstedesign i offentlig sektor. Formålet med ordningen er å øke innovasjonskapasiteten, og å bidra til kunnskapsutvikling og brukerorientert nyskaping i statlige virksomheter og kommuner gjennom tilskudd og faglig veiledning til prosjekter. Se nærmere omtale av ordningen under kap. 540 Digitaliseringsdirektoratet, post 26 StimuLab.

Innovasjonspartnerskap

Innovasjonspartnerskap er et tiltak for samarbeid med privat sektor om innovative offentlige innkjøp. Målet med ordningen for offentlig sektor er økt produktivitet, reduserte kostnader, og økt kvalitet i tilbud og tjenester. For næringslivet er målet nye produkter og markeder som treffer langsiktige og strategiske behov i det offentlige. Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet bidrar også med midler til ordningen.

Ordningen Innovasjonspartnerskap ble initiert i 2017, og så langt har 14 offentlig-private innovasjonssamarbeid fått risikoavlastning og prosessveiledning fra Innovasjon Norge. Utviklingsprosjektene favner 51 offentlige prosjektdeltakere, og over 400 små og store selskaper har deltatt i markedsdialogene. Blant produktene som er i test er system for å løse folk ut av brennende tunneler, treningsrobot for bruk i rehabilitering og smart-rullator som hjelper eldre til aktivitet.

Å opprettholde en effektiv offentlig sektor, som leverer tjenester av høy kvalitet til innbyggerne, er avgjørende både for velferdsstatens framtid, og for å nå målene i distrikts- og regionalpolitikken. Distriktene vil være de første til å merke konsekvensene av at det blir flere eldre per person i yrkesaktiv alder, og mangel på arbeidskraft kan bli et større problem enn arbeidsledighet. Innovasjon i offentlig sektor er viktig for å

møte disse utfordringene, og samarbeid med privat sektor kan bli en del av løsningen. Kommunal- og moderniseringsdepartementet viderefører finansieringen av ordningen.

Klarspråk

Klart språk er et virkemiddel for brukerretting og tillit, innovasjon og effektivisering. Regjeringen satser derfor på forskjellige tiltak for å gjøre offentlig sektors kommunikasjon med innbyggerne klarere, blant annet ved å gi støtte til KS' satsing på klart språk i kommunal sektor, og Universitetet i Oslo til deres satsing på å integrere klart språk i jusutdanningen. Departementet arbeider også med tiltak for et klart og digitaliseringsvennlig regelverk.

Offentlige anskaffelser

Gode offentlige anskaffelser er et virkemiddel for effektivisering av offentlig sektor. Anskaffelser bidrar til bedre tjenester til innbyggerne, en mer effektiv tjenesteproduksjon, og et lønnsomt og omstillingsdyktig næringsliv. For å stimulere til nye måter å samarbeide med markedet på, vil regjeringen igangsette et arbeid med etablering av et program for økt samhandling mellom offentlig sektor og oppstartsselskaper.

Utviklingen av veiledning og maler er viktige virkemidler for å styrke forvaltningens kompetanse om anskaffelser. Statens innkjøpscenter skal inngå og forvalte felles avtaler på vegne av statlige virksomheter. Målet er mer profesjonelle, effektive og enkle innkjøpsprosesser, samt bedre og mer gunstige kjøp for staten. De sju første fellesavtalene gjennom Statens innkjøpscenter er beregnet å gi staten en betydelig årlig besparelse. En evalueringsrapport fra Oslo Economics og Inventura fra januar 2019 estimerer at staten vil spare ca. 500 mill. kroner i løpet av fire år på de sju avtalene som hittil er inngått. Se nærmere omtale under programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk.

Database med nøkkeltall over statlige eiendommer og leide lokaler

Statsbygg har utviklet en database med informasjon om leieforhold i statlig sivil sektor. Alle departement med underliggende virksomheter har registrert nøkkeltall om leieforhold i databasen. Formålet med en slik helhetlig oversikt er å bidra til mer kostnadseffektiv arealbruk. Potensialet for å redusere utgifter til lokaleie i staten er stort. Regjering

har et mål om å redusere kostnadene for leie av kontorlokaler i markedet med 15 pst. innen 2029. For å nå dette målet, må departementene stille krav om leie av mer kostnadseffektive lokaler for sine virksomheter når det skal inngås nye leieforhold, eller ved bruk av reforhandlingsklausuler i gjeldende leiekontrakt. Det er viktig at staten aktivt bruker sin forhandlingsposisjon, for eksempel ved bruk av Statsbygg som rådgiver.

Ny fylkesmannsstruktur

I sammenheng med den pågående kommune- og regionreformen har regjeringen også gjennomgått fylkesmannsembetenes struktur. Agderembetene ble slått sammen med virkning fra 1. januar 2016, og embetene i Trøndelag ble slått sammen med virkning fra 1. januar 2018. Ytterligere fem sammenslåinger av fylkesmannsembeter ble besluttet våren 2017 og trådte i kraft med virkning fra 1. januar 2019. Etter endringene er det nå ti fylkesmannsembeter, og den geografiske inndelingen vil i stor grad sammenfalle med landets fylkeskommuner. Ny nasjonal struktur for fylkesmannen skal understøtte oppgaveløsningen, og styrke fylkesmannens roller som sentralt bindeledd mellom stat og kommune, tverrsektoriell samordner av regional stat overfor kommunene og rettssikkerhetsgarantist. Se nærmere omtale under programkategori 13.25 Fylkesmannsembetene.

Etablering av Fylkesmennenes fellesadministrasjon

Fylkesmennenes fellesadministrasjon (FMFA) ble opprettet som egen organisasjon med virkning fra 1. januar 2019. Organisasjonen har hovedsete i Arendal, mens storparten av medarbeiderne har kontorplass ved embetene rundt i landet. Målet med etableringen er kostnadseffektive administrative tjenester for embetene med riktig kvalitet, økt fokus på fornying og forenkling, og redusert sårbarhet.

Nytt regjeringskvartal og et mer effektivt og velfungerende departementsfellesskap

Nytt regjeringskvartal har som mål å legge til rette for et effektivt og godt departementsfellesskap med nødvendig sikkerhet i et langtidsperspektiv. Etableringen av et nytt regjeringskvartal med samlokalisering av departementene, skal gi bedre fysiske rammebetingelser enn i dag for mer effektiv og bedre oppgaveløsning i departementsfellesskapet.

Pågående arbeid med innføring av nye felles-tjenester og standardiserte arbeidsprosesser i departementsfellesskapet, vil støtte opp under målsettingen om et mer effektivt og velfungerende departementsfellesskap. Det pågår også et arbeid med å etablere en felles IKT-løsning for alle departementene og Statsministerens kontor, som skal bidra til bedre samhandling og bedre informasjonssikkerhet.

En mer offensiv og målrettet arbeidsgiverpolitikk

For å styrke statlige virksomheters omstillings-evne, gjennomføringsevne og ressursutnyttelse, må arbeidsgiverpolitikken i staten gi virksomhetene økt handlingsrom og bevisstgjøre ledere på å utnytte det handlingsrommet de har. Statens arbeidsgiverpolitikk skal bidra til at virksomhetene rekrutterer, utvikler og beholder kompetente medarbeidere, slik at virksomhetene kan oppfylle sine samfunnsoppdrag. En hovedstrategi har vært å gi virksomhetene økt innflytelse på utformingen og gjennomføringen av arbeidsgiverpolitikken. Dette skjer ved at Arbeidsgiverrådet, hvor 15 virksomhetsledere er medlemmer, fremmer statlige virksomheters interesser i utviklingen og gjennomføringen av arbeidsgiverpolitikken i staten, blant annet ved å gi råd til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Regjeringspartiene har i Granavolden-plattformen trukket fram et inkluderende arbeidsliv og gjennomføring av et integreringsløft som viktige innsatsområder. Statlige virksomheter skal gå foran i arbeidet med inkluderingsdugnaden og delta i integreringsløftet. Minst 5 pst. av alle nyanstatte i statlige virksomheter skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Det vises til nærmere omtale av departementets oppfølging av inkluderingsdugnaden under programkategoriene 13.00 Administrasjon og 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk.

Departementet har lagt til rette for støtte og rådgivning til statlige virksomheter, særlig knyttet til omstilling, gjennom DFØs veiledningstjeneste og arbeidsgiverportal.

Arbeidet med å modernisere lønns- og forhandlingssystemet i staten startet opp i 2016, og er videreført i senere oppgjør. Særlig er lønssystemet modernisert i avtalen med Akademikerne. En betydelig andel av lønsspotten er satt av til forhandlinger mellom partene lokalt. I begge hovedtariffavtalene i staten er det avtalt at arbeidet med å videreutvikle lønns- og forhandlingssystemet skal fortsette.

Bedre og mer effektive boligsosiale tjenester

I dag er det få gode systemer for å søke, tildele og administrere kommunale utleieboliger. Det finnes heller ikke en god nasjonal oversikt over boligmassen. Konsekvensen er at det er vanskelig for innbyggerne å søke om kommunal bolig, saksbehandlingen er ofte lang og uoversiktlig, og kommunen og staten har et usikkert beslutningsgrunnlag for videre politikktutforming og -iverksetting. Regjeringen har derfor tatt initiativ til et stat-kommune-samarbeid om å utvikle digitale løsninger på dette området, og foreslår å bevilge 30 mill. kroner til Husbanken i 2020 til dette formålet.

Regjeringen legger også til rette for at Husbanken kan videreføre moderniseringen av IKT-systemene i 2020. Dette innebærer blant annet at Husbankens kjernesystemer for lån- og tilskuddsforvaltning skal skiftes ut. Moderniseringsprogrammet vil fortsette ut 2021, og det nye systemet vil være bygget på en plattform som gir mulighet for mer automatisering, integrasjoner og tilpasninger til nye digitale løsninger. Husbanken har utviklet et saksbehandlingssystem for startlån for kommunene (Startskudd). I 2020 blir Startskudd obligatorisk for alle kommuner som tilbyr startlån, og løsningen vil få ytterligere funksjonalitet lagt til i løpet av 2019, for å tilfredsstille krav og forventninger fra både sluttbruker og saksbehandler i kommunen.

Bedre og enklere prosesser for plan- og byggesaker

Departementet vil videreføre arbeidet med å legge til rette for enklere og mer effektive plan- og byggesaksprosesser, slik at boliger, infrastruktur og næringsområder kan bygges ut raskere og rimeligere. Med et mer oversiktlig og forutsigbart regelverk og med klarere krav, legger departementet også til rette for økt produktivitet i næringslivet. Reglene blir enklere, næringen sparer tid på byggesøknader, og kommunene kan prioritere ressursene sine bedre. Sentrale og lokale myndigheter og næringen tar denne utfordringen på alvor, blant annet ved å utvikle og tilby nye digitale søknads- og saksbehandlingssystemer. Ved utgangen av juli hadde 160 kommuner anskaffet fagsystem for digital byggesaksbehandling.

Bedre arealutnyttelse og redusert reisetid gir mer effektiv ressursbruk for samfunnet. Samordning og god oppfølging av bolig-, areal- og transportplanleggingen er viktig, særlig i de store byområdene. Regjeringen har startet arbeidet med å se på hvordan det kan legges til rette for raskere og

enklere gjennomføring av utbygging i kompliserte fortetnings- og transformasjonsområder.

Planpolitiske føringer fra staten er et viktig grunnlag for den regionale og lokale planleggingen. I tråd med plan- og bygningsloven har departementet i 2019 lagt fram nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. Forventningene skal bidra til bedre samhandling mellom plannivåene, og i sum gi bedre relevans, måloppnåelse og myndighetssamordning i planleggingen.

Regjeringen styrker det lokale selvstyret i planleggingen. Det betyr at fylkeskommunene og kommunene får større ansvar for å sikre nasjonale og viktige regionale interesser. Regjeringen ønsker at regional og lokal samfunns- og arealplanlegging skal være basert på en åpen dialog mellom alle parter, der også staten deltar.

Regjeringens arbeid med forbedret praktisering av innsigelsesinstituttet har ført til at terskelen for innsigelser er hevet, og andelen planer møtt med innsigelser har gått ned siden 2013. Fylkesmennene og andre innsigelsesmyndigheter er bedt om å gi innspill om viktige nasjonale interesser tidlig i planprosessene, og legge økt vekt på kommunens vurderinger. Regionalt planforum er en viktig arena for dialog og interesseavklaring mellom statlige, regionale og kommunale myndigheter. Regjeringen vil bruke statlig plan på flere prosjekter av nasjonal betydning. Dette skal blant annet bidra til effektivisering av store samferdselsprosjekter.

Forenklinger i plan- og byggeprosesser

Regjeringen vil fortsette å forenkle plan- og bygningsloven og tilhørende forskrifter. Departementet har sendt på høring forslag til lovendringer for å forenkle og tydeliggjøre bestemmelsene i plan- og bygningsloven om tiltak på eksisterende byggverk. Målet er at det skal bli enklere, rimeligere og mer forutsigbart for bolig- og bygningseiere å gjøre endringer i byggene sine. Regjeringen vil også forenkle krav til saksbehandling, og redusere antall søknadspliktige tiltak.

Departementet har også tatt initiativ til å effektivisere prosessen rundt ferdigstillelse av byggeprosjekter. En endring i regelverket skal sikre en mer ensartet kommunal praksis ved behandling av søknad om midlertidig brukstillatelse, som i mange tilfeller vil redusere behandlingstiden. Tids- og kostnadsbesparelsen vil komme både næringen, kjøpere og leietakere til gode.

Gjennom Bygg21 samarbeider statlige myndigheter og bygge- og eiendomsnæringen for å

legge til rette for at næringen bedre kan løse utfordringer som bærekraft, produktivitet og kostnadsutvikling. Bygg21 har anslått at næringen har potensial til å redusere byggekostnadene med 20 pst. Styret i Bygg21 har fått i oppdrag å bidra til kunnskapsspredning og deling av beste praksis, og legge til rette for bedre samhandling innad i næringen.

Digitalisering av plan- og byggesaksprosesser

Regjeringen prioriterer å digitalisere og forenkle plan- og byggesaksprosessene. Arealplaner bør bli enklere å forstå og bruke, og mer entydige. Visualisering gir bedre kommunikasjon og medvirkning i planprosessene, og er også et viktig bidrag i arbeidet med digitale byggesaksprosesser.

Gjennom oppfølging av nasjonal geodatastrategi arbeider departementet med å sikre et nasjonalt kunnskapsgrunnlag av geografisk informasjon som møter viktige samfunnsbehov. Arbeidet med nasjonal detaljert høydemodell fortsetter, og er foran skjema. Målet er at hele fastlands-Norge skal være dekket med høypresisjons høydedata i løpet av 2022. Høydemodellen styrker grunnlaget for klimatilpasning, ressurskartlegging og flom- og skredvern i planarbeidet. Det legges til rette for bedre og enklere prosesser for utveksling av eiendomsinformasjon. Elektronisk tinglysning, videreutvikling av matrikkelen og bedre tilrettelegging av det offentlige kartgrunnlaget (DOK), er alle tiltak som vil gi bedre kunnskapsgrunnlag. I 2018 ble bevilgningen til Kartverket økt med 15 mill. kroner til videreutvikling av matrikkelen. Regjeringen foreslår en ytterligere økning på 30 mill. kroner i 2020, slik at det kan settes i gang et langsiktig arbeid med oppgradering og systemendring av matrikkelen. Det vil blant annet bli utviklet en løsning for rettighetshaver til å legge inn aktuell informasjon gjennom «min matrikkelside». De ulike tiltakene vil komme til nytte både for kommunesektoren, offentlige etater, næringslivet og innbyggerne. Departementet tilrettelegger også for relevant statistikk om arealbruk. Regjeringen vil i 2020 starte et pilotprosjekt for marine grunnkart, som vil kartlegge naturressurser i kystnære områder. Det vil gi kunnskapsgrunnlag som en rekke samfunnsaktører kan dra nytte av. Se nærmere omtale under programkategori 13.90 Planlegging, byutvikling og geodata.

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) skal gjennom oppfølging av ByggNett-strategien være en pådriver for at aktørene i markedet utvikler gode verktøy og tjenester for plan- og byggesaker. Publikums og næringens forventninger til digitale løs-

ninger øker stadig. ByggNett-strategien legger derfor til grunn prinsipper om brukerretting og selvbetjening. Strategien benytter en lærende og skrittvis tilnærming, med stor vekt på åpenhet og samarbeid og bruk av markedets innovasjonskraft til å levere løsninger. Strategien ble revidert i 2019.

DiBK har gjennom Fellestjenester BYGG etablert infrastrukturen for fulldigital byggesaksbehandling, fra søknadsutfylling til kommunens vedtak i byggesak. Fellestjenesten er en digital regelverksplattform som kontrollerer og sender inn byggesøknader til riktig kommune. Tjenesten bygger på Altinn, og binder sammen digitale søknadsløsninger og kommunenes digitale saksbehandlingssystem, som begge leveres av kommersielle leverandører.

I samarbeid med KS sikrer DiBK at det finnes gode løsninger for byggesaksbehandling i kommunene. eByggesak er etablert som standard for digital byggesaksbehandling, og ca. 160 kommuner har anskaffet nye saksbehandlingssystem. Behandlingen av digitale byggesøknader blir mer effektiv og standardisert. Det blir mer likebehandling, og både næringen og kommunene kan spare tid og penger.

Fellestjenester BYGG utvikles fortløpende med ny funksjonalitet i tett samarbeid med leverandørindustrien som utvikler søknadsløsninger. I løpet av 2019 har flere kommersielle aktører lansert digitale søknadsløsninger og tjenester på plattformen. Blant annet har det nå blitt mulig å sende digital nabovarsling via Altinn i forbindelse med byggesøknaden. Nye gevinstestimater utregnet av Devoteam anslår besparelser på 8,3 mrd. kroner i løpet av de neste 15 årene for næringen og kommunene.

Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

Det skal legges til rette for god utforming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet. De statlige planretningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, samt nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, tydeliggjør kommunenes og fylkeskommunenes ansvar på feltet.

Det er et mål at veksten i persontransporten i byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange, jf. Meld. St. 33 (2016–2017) *Nasjonal transportplan 2018–2029*. Byvekstavtalene er et virkemiddel for å nå dette målet. Byvekstavtalene skal også bidra til mer effektiv arealbruk og mer attraktive by- og tettstedssentre. Samferdselsdepartementet har det overordnede ansvaret fra statens

side, jf. Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for det som gjelder arealbruk. Arealdelen av avtalene skal sikre en effektiv og forutsigbar oppfølging av regionale og interkommunale areal- og transportplaner. Avtalene skal medføre forpliktende samarbeid om utvikling av kollektivknutepunkter, samtidig som by- og bokvaliteten ivaretas. Det er viktig at staten følger opp sin lokaliseringpolitikk aktivt og tydelig i storbyområdene hvor den inngår byvekstavtaler.

Våren 2018 ble det startet opp forhandlinger om byvekstavtaler med Oslo og Akershus og Trondheimsområdet. Byvekstavnale for Trondheimsområdet ble inngått 25. juni 2019. Avtaleutkast for Oslo og Akershus ble signert av forhandlingspartene 26. juni 2019. Utkastet er nå til lokalpolitisk behandling før det skal behandles av regjeringen. Våren 2018 ble det også startet opp reforhandling av tidligere inngåtte byvekstavtaler for Bergen og Nord-Jæren. Eventuelle reforhandlede avtaler vil erstatte inngåtte avtaler som har gyldighet fram til 2023. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har en tilskuddsordning som bygger opp under arbeidet med areal i byvekstavtalene, jf. kap. 590, post 61 Byvekstavtaler.

Digitalisering av Norge

Formålet med IT-politikken er å påvirke utviklingen i bruken av IT, for å oppnå forenkling og effektivisering i offentlig sektor, understøtte innovasjon og verdiskaping i næringslivet, og en bærekraftig og inkluderende samfunnsutvikling. Økt digitalisering er, og vil være, et viktig og kraftfullt virkemiddel for å kunne nå disse målene. God tilgang til kompetanse, infrastruktur og sikkerhet sammen med tillit er viktige forutsetninger for måloppnåelsen. Det er også viktig å understøtte digital deltakelse, og å styrke befolkningens generelle digitale kompetanse. Gode rammebetingelser for utvikling og bruk av digitale tjenester og nye forretningsmodeller i alle sektorer er sentralt for å understøtte verdiskaping i næringslivet.

Digitalisering er ikke bare et av de viktigste verktøyene for økt produktivitet og bedre tjenestetilbud i offentlig sektor, men også en drivkraft i seg selv. De mulighetene som teknologien gir må utnyttes. Dette forutsetter omstillingsevne, samarbeid på tvers av virksomheter og sektorer, mellom statlig og kommunal sektor, samt et utstrakt samarbeid med privat sektor.

Arbeidet med digitalisering av offentlige tjenester skal fortsette i tråd med føringene i Meld. St. 27 (2015–2016) *Digital agenda for Norge – IKT*

for en enklere hverdag og økt produktivitet. Granavolden-plattformen markerer en styrking av digitalisering i alle sektorer. Digitaliseringen av offentlig sektor skal prioritere brukerrettede tjenester, med forenkling og effektivisering på tvers av sektorene. Samarbeidet med privat sektor skal forsterkes. Skoleverket og høyere utdanning må forberede elever og studenter på en digital framtid. Lover og reguleringer må tilpasses den digitale utviklingen.

Regjeringens strategi for digitalisering av offentlig sektor

Digital agenda for Norge fastsatte prinsippene for digitalisering av offentlig sektor på et overordnet nivå. Disse er ytterligere konkretisert i *Én digital offentlig sektor – Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025* (juni 2019). Strategien markerer også en forsterket innsats og samordning på digitaliseringsområdet, slik det er varslet i Granavolden-plattformen.

Av strategien fremgår det at regjeringen vil fortsette å utvikle digitale løsninger som tar utgangspunkt i brukernes behov på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. De offentlige virksomhetene må forenkles og samordnes, slik at brukeren i størst mulig grad kan gjøre én henvendelse til offentlig sektor for å løse sammensatte behov. Informasjonen må deles internt i forvaltningen, og innbyggerne må få tilpassede tjenester ut fra livssituasjon. Tilsvarende må også tjenester for næringslivet samordnes bedre.

Forvaltningen skal fortsette å styrke arbeidet med informasjonsforvaltning og deling av offentlige data. Dette er viktig for å nå det langsiktige målet om at innbyggere og næringsliv skal gi samme informasjon kun én gang. Arbeidet for å få til effektiv utveksling og gjenbruk av informasjon på tvers i forvaltningen må prioriteres. Gjenbruk av data må også økes på tvers av statlig og kommunal sektor. Offentlige data er en viktig ressurs for næringslivet og samfunnet for øvrig. Regjeringen vil arbeide for at offentlige data skal være bedre tilgjengelig for viderebruk.

Av digitaliseringsstrategien framgår det at staten skal ta ansvar for mer samordnet digitalisering og IT-utvikling på tvers av statlig og kommunal sektor. Dette vil blant annet innebære at statlige virksomheter skal samordnes seg når det utvikles digitale løsninger som kommunesektoren skal benytte.

I samarbeid med KS har regjeringen etablert en finansieringsordning for kommunale digitaliseringsprosjekter, kalt DigiFin. Prosjektene Digi-

helse, DigiSOS og Minside er blant de første fellesprosjektene som er tatt inn i DigiFin. Ved å utvikle løsninger sammen, får kommunene bedre kvalitet og lavere pris på det som utvikles.

Departementet tilrettelegger for at forvaltning og næringsliv kan utnytte datadrevet innovasjon. I dette ligger økt viderebruk av offentlige data, bruk av stordata i offentlig sektor, utvikling og bruk av kunstig intelligens, og tilrettelegging for utviklingen av smarte byer og samfunn.

Skytjenester kjøpt i markedet kan gi lavere kostnader i forhold til tradisjonell IT. For de fleste virksomheter betyr skytjenester også mer profesjonell og sikker drift. I 2018 utredet departementet og Difi muligheten for å etablere en innkjøpsordning/markeds plass for skytjenester rettet mot offentlig sektor. Markeds plassen skal gjøre det enklere for virksomhetene å anskaffe sikre, lovlige og kostnadseffektive skytjenester, gi dem oversikt over tilbudet i markedet, prosessstøtte i anskaffelsesprosessen, og støtte til sikkerhets- og risikovurderinger. Difi har i 2019 begynt å forberede etableringen av en slik markeds plass. Regjeringen foreslår 11 mill. kroner i 2020 for å etablere markeds plassen i løpet av 2020.

Evnen til å utvikle og ta i bruk ny teknologi vil være avgjørende for Norges samlede konkurranseevne. Det er behov for spissfaglig kompetanse, breddekompetanse og tverrfaglig kompetanse både i næringslivet, herunder privat sektor, og offentlig sektor. Det er behov for tilstrekkelig antall studie plasser som tar høyde for utviklingen og forutser endrede behov. For å understøtte dette, er det viktig med rammevilkår som understøtter at UH-sektoren kan dimensjonere sine studier, og som reflekterer denne utviklingen på en best mulig måte. Regjeringen har lansert en strategi for IKT-sikkerhetskompetanse for å møte utfordringene når det gjelder sikkerhetsfaglig kompetanse. Regjeringen er også i gang med et arbeid for å styrke grunnlaget for tilstrekkelig digital kompetanse i offentlig sektor som sådan. Etter- og videreutdanning er et viktig ledd i dette.

Digital kompetanse og deltakelse i hele befolkningen gjennom livsløpet er en sentral forutsetning for å hente ut gevinstene av digitalisering i offentlig og privat sektor. I 2019 ble det over statsbudsjettet bevilget 8,85 mill. kroner til tiltak som skal styrke veiledningstilbudet til innbyggere som har behov for å styrke sin digitale kompetanse.

Den offensive satsingen på IT og digitalisering omfatter blant annet videreføring av IKT-moderniseringen i Arbeids- og velferdsetaten, med nye løsninger for sykepengene, pleiepengene og omsorgs- pengene, digitalisering av barnevernet, en rekke

digitaliseringstiltak i helsesektoren, som for eksempel Helseplattformen i Midt-Norge og Helseanalyseplattformen, nytt system i Skatteetaten for behandling av merverdiavgift, systemstøtte i Toll-etaten for mer effektiv kontroll og fortolling, flere tiltak for å styrke IT-sikkerheten med mer.

I 2018 fikk 14 prosjekter støtte fra medfinansieringsordningen for digitaliseringsprosjekter. I 2019 har 13 prosjekter fått tilsagn om medfinansiering. Dette vil bidra til at flere lønnsomme og innovative prosjekter blir gjennomført, slik at digitaliseringstempoet i offentlig sektor økes. I årene 2016–2019 er det gjennom ordningen gitt tilsagn på til sammen 461,6 mill. kroner til i alt 53 prosjekter. Samlet prosjektkostnad er beregnet til om lag 990 mill. kroner. Prosjektene har en antatt samlet nåverdi på om lag 20 mrd. kroner. Den potensielle innsparingen for det offentlige som følge av de 53 prosjektene, er om lag 9,2 mrd. kroner, beregnet over ti år. Regjeringen vil at 50 pst. av netto-

gevinstene som oppstår internt i virksomheten skal bidra til økt handlingsrom i budsjettet gjennom en reduksjon av virksomhetens budsjett-ramme. Det vises til nærmere omtale av medfinansieringsordningen under programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk.

707 mill. kroner til nye digitaliseringstiltak i 2020

Regjeringen foreslår en offensiv satsing på digitalisering, og opprettholder et høyt digitaliseringstempo. I 2019 ble det bevilget over 1,7 mrd. kroner til nye digitaliseringstiltak. Regjeringens budsjettforslag innebærer 707 mill. kroner til enda flere nye digitaliseringstiltak i 2020, jf. tabellen under. Regjeringens forslag til satsinger og omprioriteringer vil gjøre det mulig å realisere digitaliseringstiltak som vil bidra til forenkling og effektivisering i offentlig sektor, bedre offentlige tjenester og økt IT-sikkerhet.

Tabell 2.1 Nye digitaliseringstiltak i statsbudsjettet for 2020

Departement	Kort omtale av tiltaket	Forslag (mill. kroner)
KUD	Digitalarkiv og digital langtidslagring	35,0
JD	ESAS – elektronisk samhandling i straffesakskjeden	30,0
JD	Objektsikring og lukking av sikkerhetsavvik – Nødnett	40,0
JD	Oppfølging av ny lov om nasjonal sikkerhet	20,0
JD	Grense- og territorialkontroll	22,6
JD	Tilpasning av domstolenes IKT-systemer til ny arvelov	8,1
JD	Digitalisering i Gjenopptakelseskommissjonen	2,8
JD	Automatisert kontroll av vergeregnskap	2,5
KMD	Økt tilskudd til bredbåndsutbygging	50,0
KMD	Markeds plass for skytjenester	11,0
KMD	Medfinansieringsordningen for digitaliseringsprosjekter	187,9
KMD	Digitale løsninger for kommunalt disponerte boliger	30,0
KMD	Forbedring og videreutvikling av matrikkelen	30,0
KMD	Analyser og klargjøring for 5G	8,6
KMD	Deling av data	10,0
HOD	Bedre pasientsikkerhet og samhandling med standardisert språk	84,0
HOD	Helseanalyseplattformen ¹	131,0
NFD	BRREG: Forvaltning og drift av tjenesten eBevis	3,1
	Sum	706,6

¹ 84,3 mill. kroner av dette dekkes inn fra Norges forskningsråd.

Nedenfor følger en omtale av enkelte av tiltakene.

Regjeringen foreslår 35 mill. kroner til utvikling av fellesløsninger for langtidsbevaring av digitale arkiver og tilgjengeliggjøring i Digitalarkivet. De to fellesløsningene vil bli utviklet parallelt. Etablering av løsning for langtidsbevaring vil redusere tapet av digital dokumentasjon i spesielt kommunal sektor, øke fleksibiliteten i håndteringen av nye typer digitale arkiver og legge til rette for integrering i nasjonale felleskomponenter. Utviklingen av Digitalarkivet for tilgjengeliggjøring av alle typer arkiver vil øke tilgangen til arkivene for alle innbyggere uavhengig av bosted, øke muligheten for sammenkobling av informasjon og dermed produksjon av ny kunnskap, gi mulighet for bruk av ny teknologi i analyser av store datamengder og gi bedre informasjonssikkerhet og personvern.

Regjeringen foreslår 30 mill. kroner til elektronisk saksbehandling i straffesakskjeden (ESAS). Forslaget innebærer blant annet tiltak for elektronisk informasjonsflyt mellom aktører i straffesakskjeden og automatisering av arbeidsprosesser. Tiltaket vil bidra til en modernisert og mer effektiv justisforvaltning.

Regjeringen foreslår 40 mill. kroner til objektsikring og lukking av sikkerhetsavvik i nødnett. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) avdekket avvik fra sikkerhetsloven da de gjennomførte tilsyn med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Nødnett og leverandøren Motorola i 2017.

Regjeringen foreslår 20 mill. kroner til oppfølging av ny lov om nasjonal sikkerhet. Den nye sikkerhetsloven utvider lovens nedslagsfelt i samfunnet, samtidig som den introduserer nye beskyttelses kategorier, endrede metoder for å komme fram til dekkende beskyttelse av disse, og stiller nye krav til samhandling mellom virksomheter, sektorer og nivåer. Som følge av dette vil flere virksomheter bli underlagt loven, og det medfører at antallet virksomheter som vil trenge råd og veiledning vil øke. Den nye sikkerhetsloven medfører i tillegg et stort behov for utvikling av gode løsninger for å støtte alle virksomhetene som vil falle inn under den nye loven. Dette omfatter nye digitale løsninger, samarbeids- og kompetansearenaer, rådgivning og behandling av søknader og saker.

Regjeringen foreslår 22,6 mill. kroner til nye systemer for grense- og territorialkontroll. Norge er gjennom sine Schengen-forpliktelser pålagt å implementere et felleseuropeisk inn- og utreise-system for tredjelandsborgere (EES) og et system for å søke fremreisetillatelse for tredjelands-

borgere som er unntatt visumplikt (ETIAS). Systemene skal implementeres i 2020 og 2021.

Som følge av innføringen av ny arvelov vil det være behov for flere tiltak i domstolenes saksbehandlingssystem (Lovisa). Regjeringen foreslår derfor 8,1 mill. kroner til tilpasning av domstolenes IKT-system til ny arvelov.

Regjeringen foreslår 2,8 mill. kroner til digitalisering i Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Gjenopptakelseskommisjonen). Kommisjonen behandler mye sensitiv informasjon i sin daglige drift. Det krever høy sikkerhet for at personopplysninger ikke kommer på avveie. Tiltaket gir Gjenopptakelseskommisjonen en interaktiv brukerportal med sikker og effektiv håndtering av straffesaksdokumenter gjennom Justishub/ESAS. I tillegg innebærer tiltaket etablering av ny hjemmeside og anskaffelse av nytt saks- og arkivsystem for sekretariatet. Tiltaket vil sikre at Gjenopptakelseskommisjonen møter regjeringens ambisjoner om digitalisering i offentlig sektor.

Regjeringen foreslår 2,5 mill. kroner til automatisert kontroll av vergeregnskap. Verger som misbruker vergehavers midler må fanges opp. Vergeregnskapskontrollen skjer i dag manuelt. Automatisert regnskapskontroll legger opp til digital innhenting av data fra skatteetaten samt kontoutskrifter for konti som vergen disponerer. I tillegg vil en regelmotor i IKT-systemene gjennomføre en analyse av dokumentasjonen for å identifisere avvik. Dette utgjør den investeringsmessige delen av bevilgningen. Den driftsmessige delen av bevilgningen knytter seg til et økt antall verger som må følges opp som følge av at alle kontrolleres.

Regjeringen foreslår 84 mill. kroner til bedre pasientsikkerhet og samhandling med standardisert språk. Det er behov for et nasjonalt, standardisert språk for strukturering av informasjon i elektroniske informasjonssystemer i helsetjenesten. Et felles språk vil gi bedre pasientsikkerhet, samhandling og kunnskaps- og forskningsgrunnlag ved at helsefaglige opplysninger kan dokumenteres, formidles og forstås på en entydig måte.

Det foreslås 131 mill. kroner til arbeidet med å realisere en nasjonal helseanalyseplattform. Helseanalyseplattformen er en del av regjeringens langtidsplan for forskning og skal bidra til bedre helseforskning, mer innovasjon og næringsutvikling, og mer kunnskapsbaserte helsetjenester. Helseanalyseplattformen skal etableres som en nasjonal løsning for tilgjengeliggjøring og analyse av helsedata. Det skal legges til rette for avanserte analyser på tvers av helseregistre og andre kilder til helseopplysninger. Samtidig skal personvernet

styrkes gjennom bedre innsynstjenester, bedre muligheter til å gi og trekke samtykker og bedre sporing av bruken av opplysningene. Målet er å forbedre utnyttelsen av norske helsedata samtidig som personvern og sikkerhet styrkes.

Regjeringen foreslår 3,1 mill. kroner til tjenesten eBevis, som ble lansert i april 2019. Første versjon gjelder anskaffelser og vil innebære forenklinger for både oppdragsgivere og leverandører i konkurransen om offentlige anskaffelser. Tjenesten er også et virkemiddel for å ha bedre kontroll med om leverandører er seriøse. Videre skal det ses på muligheter for å også bruke tjenesten på andre områder.

I tillegg videreføres allerede vedtatte digitaliseringssatsinger på flere sentrale områder, og en rekke prosjekter blir gjennomført innenfor gjeldende rammer.

Et eksempel på dette er DigiBarnevern, der regjeringen totalt foreslår å bevilge nesten 30 mill. kroner i 2020.

Digitaliseringen av helsesektoren er et annet eksempel på høy aktivitet. Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med Helseplattformen med en bevilgning på 123,2 mill. kroner i 2020 til kommunedelen, samt en lånebevilgning på 400 mill. kroner til Helse Midt-Norge RHF. Videre foreslås det å styrke satsingen på modernisering av Folkeregisteret med 20 mill. kroner for å øke innføringstakten i helse- og omsorgssektoren. Et modernisert folkeregister vil føre til raskere tildeling av fødselsnummer og identifisering av nyfødte, samt raskere innmelding og formidling av dødsfall. Felles distribusjon og bruk av folkeregisteropplysninger vil gi økt datakvalitet og god tilgjengelighet til oppdaterte opplysninger. Det foreslås til sammen 100 mill. kroner for å dekke veksten i kostnader til forvaltning og drift av de nasjonale e-helseløsningene kjernejournal, e-resept, helsenorge.no, grunndata og helseID. I tillegg foreslås 38 mill. kroner for å øke kommunenes bidrag til forvaltning og drift av helsenettet. Målet er å bidra til økt bruk og til bedre og mer driftssikre nasjonale e-helseløsninger gjennom å utvikle ny funksjonalitet, redusere teknisk gjeld og hente inn vedlikeholdsetterslep.

Det vises til omtale i de enkelte departementenes fagproposisjoner.

2.4 Trygge og gode boforhold

Egnede boliger for alle

Selv om samfunnet har godt utbygde velferdsordninger, er det fortsatt en del som ikke får den hjel-

pen de har behov for. Regjeringen fortsetter arbeidet med å tette hullene i sikkerhetsnettet for grupper som i dag faller gjennom, blant annet ved å forsterke innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet. Vanskeligstilte på boligmarkedet er personer og familier som ikke har mulighet til å skaffe seg eller opprettholde tilfredsstillende boforhold på egenhånd. Disse kan være uten egen bolig, stå i fare for å miste boligen sin, eller bo i uegnet bolig eller bomiljø. Regjeringens mål er at ingen skal være bostedsløse. Regjeringen vil sørge for at Husbanken har tilstrekkelige rammer til å dekke boligsosiale behov, og fleksible ordninger tilpasset den enkeltes og kommunenes behov. Regjeringen vil også legge til rette for at flere kan eie sin egen bolig, blant annet gjennom å ta i bruk leie-til-eie modeller i hele landet. Bostøtteordningen, tilskudd til utleieboliger og startlån er de viktigste boligsosiale virkemidlene, som bidrar til trygge og gode boforhold i Norge.

Formålet med den nasjonale strategien for boligsosialt arbeid *Bolig for velferd – Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014–2020)* er at kommunene skal møte en samordnet stat og få bedre rammebetingelser i arbeidet med å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. Barn og unge er en prioritert målgruppe i strategien. Det boligsosiale arbeidet har gitt mange viktige resultater. Antall bostedsløse i perioden 2012–2016 er redusert med over en tredel, og endringen har vært særlig stor blant bostedsløse barn. Bruken av midlertidige botilbud har gått ned, samtidig som antall kommunalt disponerte utleieboliger har økt i perioden fra 2014 til 2018. Ett av to prioriterte tiltak for den gjenstående strategiperioden er å tilrettelegge for at vanskeligstilte barnefamilier bor i egnet bolig. Dette støtter opp under regjeringens mål om et samfunn med små forskjeller, og styrker innsatsen for å redusere fattigdom, særlig blant barnefamilier. Det andre prioriterte tiltaket er å bidra til helhetlig tilbud av boliger og tjenester for personer med rusavhengighet og psykiske lidelser. Se nærmere omtale av arbeidet med strategien under programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg.

Regjeringen vil sørge for en god og målrettet bostøtteordning. Bostøtten skal gi husstander med lave inntekter og høye boutgifter bedre mulighet til å skaffe seg og beholde en egnet bolig. I 2017 la regjeringen et godt fundament for dette, gjennom å sørge for at bostøtten kan beregnes på grunnlag av oppdaterte inntektsdata, og gjennom rutiner for prisjustering som sikrer at realverdien av bostøtten opprettholdes år for år. I 2019 ble bostøtten til barnefamilier og andre store husstander styrket med i alt 126 mill. kroner, i

form av høyere boutgiftstak. Økningen på 60 mill. kroner i statsbudsjettet, og ytterligere 66 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, tilsvarer en helårvirkning om lag 225 mill. kroner. Trygge og gode boforhold er viktig for å redusere fattigdom, og bostøtten er et effektivt virkemiddel for å hjelpe dem som trenger det mest.

Områdesatsing i byer

Staten bidrar til områdesatsing i enkelte områder i storbyene med særskilte levekårsutfordringer. Satsingene har ulik innretning, men skal bidra til forbedringer av tjenester og nærmiljøkvaliteter

der behovene er størst, slik at flere beboere i disse områdene blir økonomisk selvstendige gjennom arbeid og aktiv deltakelse i lokalsamfunn og stor-samfunn.

I 2019 ble områdesatsingene forenklet og effektivisert, da Oslo sør-satsingen og Oslo indre øst-satsingen ble samorganisert med Groruddals-satsingen på overordnet nivå. Dette innebærer felles overordnede mål, forvaltningssystem, beslutningsstrukturer, rapporteringsrutiner og prosjektstyringsmetodikk. Det er i 2019 inngått en intensjonsavtale om områdesatsing i Bergen. Se nærmere omtale av arbeidet med områdesatsinger under programkategori 13.90 Planlegging, byutvikling og geodata.

3 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren

3.1 Kommunesektorens inntekter i 2019

I Meld. St. 2 (2018–2019) *Revidert nasjonalbudsjett 2019* ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2019 anslått til 0,4 mrd. kroner. Videre ble det anslått en reell nedgang i de frie inntektene på 1,8 mrd. kroner. Nedgangen i frie inntekter hadde sammenheng med at ekstra skatteinntekter i 2018 i hovedsak ikke ble videreført.

Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2019 anslås nå til 5,3 mrd. kroner. De frie inntektene anslås å øke reelt med 3,2 mrd. kroner. Inntektsveksten er vesentlig høyere enn lagt opp til i statsbudsjettet for 2019, noe som i hovedsak skyldes økte skatteinntekter i 2019.

Kommunesektorens skatteinntekter i 2019 ser nå ut til å bli 4,9 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2019, blant annet som følge av økende sysselsetting. Videre er utbytte til personlige skattytere for skatteåret 2018 fortsatt på et høyt nivå, trolig som følge av tilpasninger til økt utbyttebeskatning. Det bidrar til økte skatteinntekter for kommunene.

Kostnadsveksten i kommunesektoren anslås til 3,0 pst. i 2019, som er det samme som lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2019.

3.2 Kommunesektorens inntekter i 2020

Kommunesektoren går inn i 2020 med et godt økonomisk fundament. God inntektsvekst de senere årene har gitt gode netto driftsresultater og et historisk lavt antall kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK).

I kommuneproposisjonen for 2020 la regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 0,2 og 1,5 mrd. kroner. Regjeringen legger nå opp til en reell vekst i samlede inntekter på knapt 3,2 mrd. kroner, tilsvarende 0,6 pst. Inntektsveksten er regnet fra inntektsnivået i 2019 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett for

2019. Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst i kommunal tjenesteyting på 3,1 pst.

I kommuneproposisjonen for 2020 varslet regjeringen en realvekst i frie inntekter i 2020 på mellom 1 og 2 mrd. kroner. Det ble varslet at kommunene ville få 1–2 mrd. kroner av veksten, og at fylkeskommunene ville få en realvekst i frie inntekter på -0,2–0,1 mrd. kroner. Den foreslåtte veksten for fylkeskommunene ble sett i sammenheng med at fylkeskommunene antas å få en nedgang i sine demografiutgifter som følge av anslåtte endringer i befolkningens sammensetning. Regjeringen legger nå opp til en realvekst i frie inntekter i 2020 på 1,3 mrd. kroner. Det tilsvarende er en realvekst på 0,3 pst. Inntektsveksten er regnet fra inntektsnivået i 2019 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2019. Det innebærer at oppjusteringen av skatteanslaget for 2019 med 4,9 mrd. kroner, jf. punkt 3.1, ikke påvirker nivået på sektorens inntekter i 2020.

Regjeringen foreslår at veksten i frie inntekter på 1,3 mrd. kroner i sin helhet tildeles kommunene. Av veksten begrunnes 400 mill. kroner med satsing på tidlig innsats i skolen og 150 mill. kroner med satsingen på rusfeltet.

Fylkeskommunenes frie inntekter holdes reelt sett om lag uendret sammenliknet med 2019.

Veksten i frie inntekter i 2020 må sees i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter som følge av befolkningsutviklingen. I kommuneproposisjonen for 2020 ble det vist til beregninger utført av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) som viste merutgifter for kommunesektoren i 2020 på 1,3 mrd. kroner som følge av den demografiske utviklingen. Av dette ble det anslått at om lag 0,9 mrd. kroner må finansieres innenfor veksten i frie inntekter. De anslåtte merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste å opprettholde tjenestetilbudet i blant annet skole, barnehage og omsorgstjenesten med uendret standard og produktivitet i tjenestene. I kommuneproposisjonen for 2020 ble det anslått en nedgang i kommunesektorens samlede pensjonskostnader på 450 mill.

kroner i 2020, utover det som dekkes av den kommunale deflatoren. Anslaget er beheftet med usikkerhet.

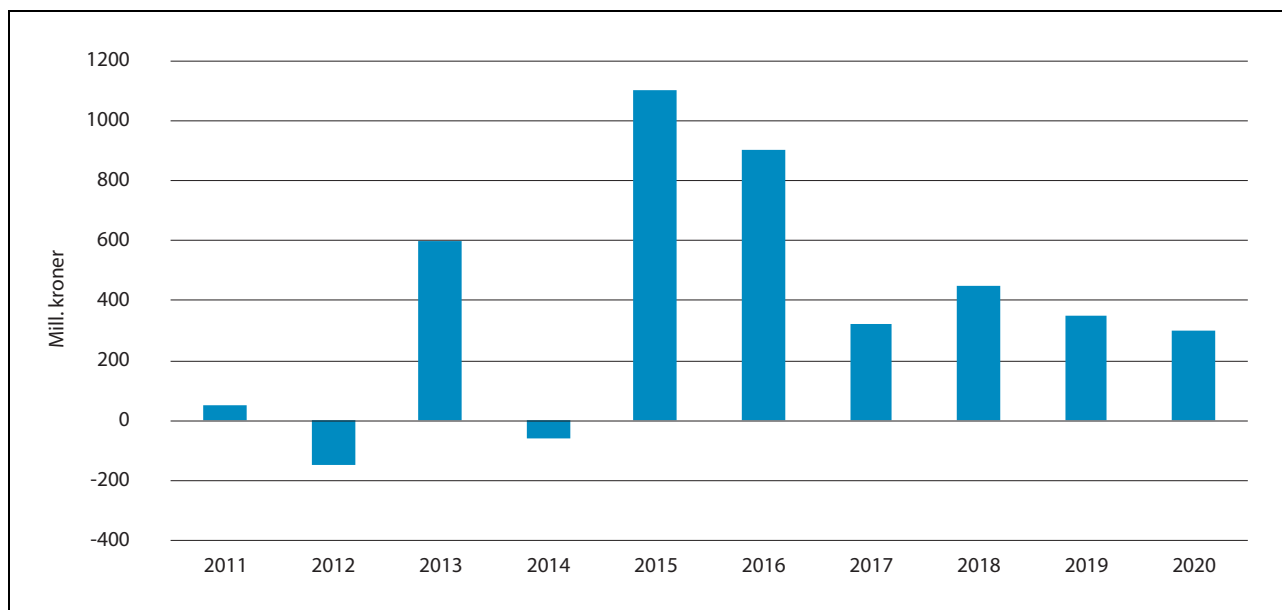
Etter dette anslås kommunesektorens handlingsrom å øke med 300 mill. kroner i 2020. Da er det tatt hensyn til merutgifter som følge av den demografiske utviklingen på 0,9 mrd. kroner, forventet reduksjon i pensjonskostnadene på 450 mill. kroner og satsinger finansiert innenfor veksten i frie inntekter på 550 mill. kroner.

Ved fastsettelsen av veksten i frie inntekter til kommunesektoren i 2020 er det tatt hensyn til at kommunene skal dekke en større del av kostnadene til forvaltning, drift og vedlikehold av nasjonale e-helseløsninger og bidra mer til helsenettet. Det tas sikte på at kommunenes bidrag til finansiering av nasjonale e-helseløsninger korrigeres ut av veksten i de frie inntektene fra 2021, og at regjeringen kommer tilbake til saken i kommune-proposisjonen for 2021.

Regjeringens budsjettoplegg innebærer at kommunesektoren får noe økt handlingsrom, men det er fortsatt nødvendig å prioritere og sikre god ressursbruk. Det gjennomføres i dag et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommunesektoren, og bedre organisering av tjenestene kan frigjøre midler som vil styrke handlingsrommet ut over veksten i frie inntekter.

Tabell 3.1 Økning i kommunesektorens handlingsrom i 2020.

	Mrd. kroner
Vekst frie inntekter	1,3
- merkostnader til demografi	-0,9
+ reduserte kostnader til pensjon	0,45
- satsinger innenfor veksten i frie inntekter	-0,55
Økt handlingsrom	0,3

Figur 3.1 Vekst i frie inntekter ut over beregnede demografi- og pensjonskostnader og satsinger innenfor veksten i frie inntekter

Kilde: Prop. 1 S for respektive år. Anslag for pensjonskostnader for 2011 og 2012 er gitt av TBU i novemberrapporten 2010 og 2011. Veksten i frie inntekter er regnet fra anslått inntektsnivå i revidert nasjonalbudsjett foregående år.

Figur 3.1 illustrerer veksten i kommunesektorens frie inntekter etter at beregnede utgifter knyttet til befolkningsutvikling og pensjonskostnader, samt satsinger innenfor veksten i frie inntekter er trukket fra. Figuren viser at veksten i frie inntekter har gitt et handlingsrom hvert år siden 2015.

Nærmere om realveksten i samlede inntekter

I tabell 3.2 er realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2020 på knapt 3,2 mrd. kroner dekomponert.

Tabell 3.2 Realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2020

	Mrd. kroner
Frie inntekter	1,3
Frie inntekter knyttet til endringer i oppgaver ¹	0,1
Øremerkede tilskudd	1,4
Gebyrinntekter	0,5
Realvekst samlede inntekter	3,2

¹ Disse midlene bevilges som frie inntekter, men regnes ikke med i veksten i frie inntekter siden midlene er knyttet til endringer i pålagte oppgaver. Midlene medregnes i veksten i de samlede inntektene.

Ved pålegg om nye eller utvidede oppgaver for kommunesektoren, avvikling av oppgaver eller regelendringer som har økonomiske konsekvenser, blir kommunesektoren kompensert eller trukket i frie inntekter på grunnlag av beregnet endring i økonomisk belastning. Disse endringene holdes utenom den beregnede veksten i frie inntekter, men inngår i veksten i samlede inntekter. For 2020 utgjør disse bevilgningsendringene samlet sett en økning på knapt 0,1 mrd. kroner. Endringene knytter seg til tiltak innenfor SFO- og barnehagefeltet.

Øremerkede tilskudd øker med netto 1,4 mrd. kroner. Dette må ses i sammenheng med en økning i kollektivsatsingen og investerings-tilskudd til heldøgns omsorgsplasser. I motsatt retning trekker nedgang i inntekter fra oppdretts-tillatelser i havbruksnæringen.

Nærmere om realveksten i frie inntekter

Den foreslåtte veksten i frie inntekter i 2020 på 1,3 mrd. kroner er regnet fra inntektsnivået i 2019

slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2019. Oppjusteringen av kommunesektorens skatteinntekter i 2019 med 4,9 mrd. kroner i denne proposisjonen er derfor ikke medregnet ved beregning av veksten. Når veksten i 2020 regnes fra anslått inntektsnivå i 2019 i denne proposisjonen, det vil si at oppjusteringen av skatteinntektene i 2019 medregnes, blir inntektsveksten tilsvarende lavere. Inntektsnivået for kommunesektoren i 2020 påvirkes imidlertid ikke av hvordan veksten beregnes.

Tabell 3.3 viser anslag på kommunesektorens frie inntekter i 2019 og 2020 i løpende priser. Inntektsnivået i 2019 er anslag på regnskap i denne proposisjonen. Det innebærer at oppjusteringen av skatteanslaget på 4,9 mrd. kroner er medregnet. Videre er inntektsnivået for 2019 korrigert for oppgaveendringer, regelendringer og endringer i finansieringen av kommunesektorens oppgaver. Hensikten med å korrigere for oppgaveendringer med videre er å gjøre inntektsnivået i 2019 sammenliknbart med inntektsnivået i 2020. Det er redegjort nærmere for korreksjonene i programkategori 13.70, tabell 6.21.

Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2020 bygger blant annet på en sysselsettingsvekst på 1 pst. og en årslønnsvekst på 3,6 pst. fra 2019 til 2020.

I kommuneproposisjonen for 2020 ble det varslet at den kommunale skattøren skal fastsettes ut fra en målsetting om at skatteinntektene skal utgjøre 40 pst. av kommunenes samlede inntekter. Forslag til kommunale og fylkeskommunale skattører for 2020 er fremmet i Prop. 1 LS (2019–2020) *Skatter, avgifter og toll 2020*. Det foreslås at den kommunale skattøren reduseres med 0,45 prosentpoeng til 11,1 pst. Den fylkeskommunale skattøren foreslås redusert med 0,15 prosentpoeng til 2,45 pst. Skatteinntektene anslås etter dette å utgjøre om lag 40 pst. av kommunenes samlede inntekter i 2020.

Tabell 3.3 Kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter

	Mill. kroner. Nominelle priser ¹								
	Kommunene ²			Fylkeskommunene ²			Kommunesektoren i alt		
	2019 ³	2020	Pst. endr.	2019 ³	2020	Pst. endr.	2019 ³	2020	Pst. endr.
Skatter i alt	183 980	187 580	2,0	34 850	35 410	1,6	218 830	222 990	1,9
<i>Herav skatt på inntekt og formue</i>	<i>168 750</i>	<i>172 290</i>	<i>2,1</i>	<i>34 850</i>	<i>35 410</i>	<i>1,6</i>	<i>203 600</i>	<i>207 700</i>	<i>2,0</i>
Rammetilskudd ⁴	138 719	142 107	2,4	35 955	36 841	2,5	174 674	178 948	2,4
Sum frie inntekter	322 699	329 687	2,2	70 805	72 251	2,0	393 504	401 938	2,1

¹ Pris- og lønnsveksten i kommunesektoren i 2020 (deflator) er anslått til 3,1 pst.

² Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel.

³ Anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer, jf. tabell 6.21 under programkategori 13.70.

⁴ Omfatter ikke kap. 571, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Boks 3.1 Kommunesektorens inntekter i 2020

Kommunesektorens samlede inntekter anslås til om lag 556 mrd. kroner i 2019. Tabell 3.4 viser sammensetningen av inntektene i 2020 og nominell endring fra 2019.

Tabell 3.4 Kommunesektorens inntekter i 2020

	Mrd. kroner	Andel av samlede inntekter (pst.)	Endring fra 2019 ¹ (pst.)
Frie inntekter	401,9	72,3	2,1
<i>Skatteinntekter</i>	<i>222,9</i>	<i>40,1</i>	<i>1,9</i>
<i>Rammetilskudd</i>	<i>178,9</i>	<i>32,2</i>	<i>2,4</i>
Øremerkede tilskudd ²	34,0	6,1	7,4
Gebyrer	75,5	13,6	3,8
Merverdiavgiftskompensasjon	27,0	4,9	3,8
Andre inntekter	17,3	3,1	3,1
Totalt	555,7	100,0	2,7

¹ Nominell endring. Beregningsgrunnlaget er anslag på regnskap for 2019 korrigert for oppgaveendringer og innlemminger.

² Ekskl. tilskudd til kommunenes arbeid med flyktninger, personer med opphold på humanitært grunnlag og asylsøkere.

Kommunesektorens skatteinntekter og rammetilskudd er sektorens frie inntekter. De frie inntektene utgjør 72,3 pst. av samlede inntekter. Disse inntektene kan disponeres fritt innenfor rammen av lover og forskrifter, og gir kommunesektoren rom for lokal tilpasning av virksomheten.

Skatteinntekter er kommunesektorens andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere, samt eiendomsskatt i kommuner som har innført det. Størrelsen på skatteinntektene avhenger blant annet av utviklingen i skattegrunnlagene og av de kommunale og fylkeskommunale skattørene. Rammetilskudd bevilges på

Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, kap. 571 og kap. 572.

Øremerkede tilskudd skal benyttes i tråd med formålet som er angitt for bevilgningen. Andelen øremerkede tilskudd utgjør 6,1 pst. av de samlede inntektene.

Gebyrinntekter er kommunale avgifter og egenbetaling for tjenester som leveres av kommunen, eksempelvis tekniske tjenester, helse- og omsorgstjenester og barnehager, og utgjør 13,6 pst. av de samlede inntektene. Merverdiavgiftskompensasjon er refusjon til kommunesektoren for anskaffelser som er merverdiavgiftspliktige, og utgjør 4,9 pst. av de samlede inntektene.

3.3 Aktuelle saker av betydning for kommunesektoren

Regionreformen – overføring av oppgaver og virkemidler

Regjeringen gjennomfører regionreformen. Færre fylkeskommuner vil gi grunnlag for sterkere regioner som kan gi bedre tjenester og drive en mer samordnet samfunnsutvikling. Dette legger til rette for utbygging av attraktive bo- og næringsområder og gode, miljøvennlige transportløsninger.

Fylkeskommunene som er vedtatt slått sammen, er nå i en viktig og krevende fase i sammenslåingsarbeidet. Fra 1. januar 2020 har vi elleve fylker i Norge; ti fylkeskommuner samt Oslo kommune med fylkeskommunale oppgaver. Mens ni fylker i dag har under 200 000 innbyggere, vil det minste fylket i innbyggertall øke fra 76 000 til 240 000 innbyggere i 2020.

Når fylkeskommunene blir større, skal de også få flere oppgaver og virkemidler til å utvikle fylkene i tråd med regionale behov og muligheter innenfor områder der fylkeskommunene allerede har ansvar og kompetanse. Fylkeskommunene får fra 2020 nye oppgaver og virkemidler blant annet på områder som samferdsel, kompetanse og integrering, folkehelse, klima og miljø, næringsutvikling, landbruk og styrking av Nord-Norge. Dette er viktige områder for utviklingen av samfunnet i det enkelte fylket og er oppgaver som fylkeskommunene har gode forutsetninger for å løse.

Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner* ble lagt fram 19. oktober 2018. Stortinget behandlet meldingen 18. desember 2018 og sluttet seg til forslagene, jf. Innst. 119 S (2018–2019). Stortinget sluttet seg også til å overføre oppgaver til fylkeskommunene ved behandlingen av Prop. 84 S (2016–2017), jf. Innst. 385 S (2016–2017).

Oppgaver til de nye fylkeskommunene skal som hovedregel overføres fra 1. januar 2020, men noen oppgaver krever mer tid. Følgende oppgaver overføres fra 2020:

Samferdsel og kommunikasjon

- Fylkesdelen av sams vegadministrasjon.
- Forvaltning av tilskudd til utbygging av bredbånd.
- Eierskap og forvaltningsansvar for fiskerihavneanlegg.
- Tilskudd til ikke-statlige lufthavner (Vestfold og Telemark fylkeskommune).

Kompetanse og integrering

- Arbeidsmarkedstiltaket bedriftsintern opplæring.
- Tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning og tilhørende karriresentra.
- Bosetting internt i fylkene og annen regional samordning av integreringspolitikken.
- Tilskuddsordningen Jobbsjansen del B.
- Tilskudd til etablereropplæringen for innvandrere.
- Tilskudd til mentor- og traineeordninger.

Folkehelse

- Forvaltning av tilskudd til friskliv, læring og mestring.
- Midler til tverrfaglig innsats på rusfeltet.

Klima og miljø

- Oppgaver innenfor Skjærgårdstjenesten og statlig sikrede friluftsområder.
- Oppgaver på kulturminneområder (gradvis overføring i perioden 2020–2022).

Næringsutvikling og landbruk

- Oppdragsgiveransvar overfor Siva og Innovasjon Norge for fem næringsrettede ordninger.
- Forvaltning av tilskudd til utrednings- og tilretteleggingstiltak i landbruket.
- Forvaltning av prosjektmidler til kystskogbruket.
- Utarbeidelse av regionalt næringsprogram for landbruket.

Styrking av Nord-Norge

- Forvaltning av om lag halvparten av tilskuddsordningen Arktis 2030 overføres til Troms og Finnmark fylkeskommune.
- Sekretariat for Regionalt nordområdeforum, lagt til Vadsø.
- Forvaltning av tilskudd til kvensk språk og kultur overføres til Troms og Finnmark fylkeskommune.

Oppgaver som ikke er ferdig utredet eller som krever noe mer tid, omfatter:

- Kjøp av innenlandske flyruter.
- Tilskudd til utvidet TT-ordning.
- Kulturoppgaver.

- Utvidet og mer helhetlig fylkeskommunalt ansvar for tilrettelegging og forsterket opplæring for alle i alderen 16 til 24 år.
- Spesialpedagogisk støtte til barn.
- Tilskuddsmidler i program for folkehelsearbeid i kommunene.
- Minoritetsrådgirerordningen.
- Ytterligere næringspolitiske oppgaver.
- En sterkere kompetansepolitisk rolle.
- Bufetats oppgaver i barnevernet.

Samferdselsdepartementet tar sikte på å legge fram et tilleggsnummer til statsbudsjettet om overføring av sams vegadministrasjon høsten 2019.

Det overføres midler til de fylkeskommunene som har inngått avtale med Kystverket om å overta fiskerihavneanlegg fra og med 1. januar 2020.

Midler som gjelder drift av Notodden flyplass overføres til Vestfold og Telemark fylkeskommune. De andre fylkeskommunene som fikk tilbudet om å tre inn i avtalene i 2020 (Vestland og Trøndelag fylkeskommuner) ønsker at Samferdselsdepartementet forvalter avtalene og midlene ut 2020.

For mer informasjon om de enkelte oppgaveoverføringene og budsjettkonsekvenser vises det til Prop. 1 S (2019–2020) for de enkelte departementene. Oppgaver som finansieres over rammetilskuddet er også omtalt under programkategori 13.70 Kommunesektoren mv.

Innlemming av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet

Rammefinansiering i form av frie inntekter er hovedprinsippet for finansiering av kommunesektoren. Som varslet i kommuneproposisjonen for 2020 foreslår regjeringen å innlemme en rekke tilskudd i rammetilskuddet. Innlemming styrker det kommunale selvstyret og fører til mindre byråkrati i både staten og kommunesektoren. Følgende tilskudd foreslås innlemmet i 2020:

- Tilskudd til psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- Tilskudd til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens.
- Tilskudd til habilitering og rehabilitering.
- Tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak.
- Tilskudd til opplæring av lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater med spesielle behov.

- Tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning.
- Tilskudd til tidlig karriereveiledning for nyankomne innvandrere.
- Tilskudd til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsett på 1.–10. trinn.
- Tilskudd til leirskoleopplæring.
- Tilskudd til etablering og tilpasning av bolig.
- Tilskudd til inkluderende og vekstkræftige lokalsamfunn.
- Tilskudd til regionale tiltak for utvikling av næringstilgjør og tilgang til kompetanse.
- Tilskudd til skredsikring av fylkesveier.
- Tilskudd til gang- og sykkelveier.

Se også omtale under programkategori 13.70 og i Prop. 1 S (2019–2020) for de enkelte departementene.

I kommuneproposisjonen ble det varslet at tilskuddet til klinisk veterinæravakt ville bli foreslått innlemmet i rammetilskuddet. Etter en helhetlig vurdering foreslår imidlertid Landbruks- og matdepartementet å videreføre tilskuddet på sitt budsjett. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Landbruks- og matdepartementet.

Tidlig innsats

Høsten 2018 og i 2019 var kompensasjonen til kommunene for innføringen av lærernormen øremerket. I 2020 legger regjeringen opp til at midler til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsett på 1.–10. trinn, innlemmes i rammetilskuddet til kommunene, slik det ble varslet i Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*. Det innebærer at det blir overført 1 316,8 mill. kroner fra kap. 226, post 63 på Kunnskapsdepartementets budsjett. Midlene blir i 2020 fordelt særskilt (tabell c) for å ta hensyn både til kommuner med et relativt og med et absolutt behov for lærerårsverk. I tillegg er 400 mill. kroner av veksten i de frie inntektene til kommunene begrunnet med tidlig innsats i skolen. Disse midlene må sees i sammenheng. Samlet sett innebærer dette at midler som kan benyttes til flere lærerårsverk som følge av lærernormen videreføres på om lag på samme nivå i 2020 som i 2019, og at lærernormen er mer enn fullt ut finansiert når behovet for kompensasjon blir beregnet på kommunenivå. Fra 2021 vil midlene som blir innlemmet i rammetilskuddet bli fordelt etter de ordinære kriteriene i inntektsystemet. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Opptappingsplanen for rusfeltet

Regjeringen har satt som mål å øke bevilgningene til rusfeltet med 2,4 mrd. kroner, i tråd med langsiktige mål og tiltak i Prop. 15 S (2015–2016) *Opptappingsplanen for rusfeltet (2016–2020)*. Rapporteringen viser at regjeringens innsats med opptappingsplanen har gitt resultater i økt tjenesteyting og flere årsverk. For 2020 er 150 mill. kroner av veksten i kommunenes frie inntekter begrunnet med behovet for å fullføre den flerårige satsingen på å styrke tjenestene på rusfeltet. Planen vil med dette være oppfylt med 2,45 mrd. kroner. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser

Investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser har i perioden 2014–2019 økt betydelig for å gi kommunene bedre muligheter til å fornye og øke tilbudet av omsorgsplasser for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester, uavhengig av alder, diagnose eller funksjonsnedsettelse. Stortinget vedtok ved behandlingen av statsbudsjettet for 2019, jf. Innst. 11 S (2018–2019), at investeringstilskuddet fordeles på to poster og at 50 pst. av den samlede tilsagnsrammen nyttes til ren netto tilvekst av heldøgns plasser. Den resterende andelen av tilsagnsrammen nyttes til rehabilitering/modernisering, utskifting av eksisterende plasser og tiltak som ikke innebærer netto tilvekst. I budsjettforslaget for 2020 foreslås det en samlet tilsagnsramme på 3 595 mill. kroner. Rammen gir rom for tilsagn om tilskudd til om lag 2 000 heldøgns omsorgsplasser. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Kompensasjon for endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger

Med virkning fra 1. januar 2018 ble det gjennomført endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger. I revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble kommunene kompensert gjennom en økning i rammetilskuddet på 90 mill. kroner for anslåtte

merutgifter som følge av disse endringene. Kompensasjonen videreføres i 2020. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Frivilligsentraler

De øremerkede midlene til frivilligsentraler ble overført fra Kulturdepartementets budsjett til rammetilskuddet til kommunene i 2017. Det ble varslet at midlene skulle gis en særskilt fordeling i fire år. Bevilgningen ble økt i forbindelse med innlemmingen i 2017, og den er ytterligere økt i 2018 og 2019. Det foreslås en økning på 12,8 mill. kroner i 2020 til nyetablerte sentraler. Totalt fordeles det 200,2 mill. kroner i 2020. Den kommunevise fordelingen går fram av tabell c-K i Beregnings-teknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2019–2020) Grønt hefte. Fra 2021 vil midlene bli fordelt etter ordinære kriterier i inntektssystemet. Se også omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kulturdepartementet.

Grønn skipsfart

Regjeringen la i juni 2019 fram en handlingsplan for grønn skipsfart. Ambisjonene i planen er å halvere utslippene fra innenriks skipsfart og fiske innen 2030 og stimulere til utvikling av null- og lavutslippsløsninger i alle fartøyskategorier. I revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble det bevilget 25 mill. kroner til en øremerket, midlertidig satsing for utvikling av hurtigbåter med null- eller lavutslippsløsninger. Midlene forvaltes gjennom Miljødirektoratets Klimasatsordning. I statsbudsjettet for 2020 foreslår regjeringen at det settes av 80 mill. kroner til å utvide den midlertidige satsingen på utslippsfrie hurtigbåter.

Tilskudd til fylkesvei

Det opprettes en tilskuddsordning for fylkesveier som er viktige for næringstransport på Samferdselsdepartementets budsjett. Det foreslås en bevilgning på 100 mill. kroner i 2020. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet.

4 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

4.1 Anmodningsvedtak under Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2018–2019 og alle vedtak fra tidligere stortingssesjoner hvor rapporteringen ikke ble varslet avsluttet i Prop. 1 S (2018–2019), samt de vedtakene som kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 291 S (2018–2019) mente ikke var utkvittert. I enkelte tilfeller kan oppfølgingen av vedtakene være mer omfattende beskrevet under aktuelle programkategorier i proposisjonen. Det vil i disse tilfellene være en henvisning til hvor denne teksten finnes.

I kolonne 4 i tabellen under angis det hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttes til anmodningsvedtaket nå avsluttes, eller om

departementet vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon. Rapporteringen på vedtak som innebærer at departementet skal legge fram en konkret sak for Stortinget, for eksempel proposisjon, stortingsmelding, utredning eller lignende, vil normalt avsluttes først når saken er lagt fram for Stortinget.

Selv om det i tabellen angis at rapporteringen avsluttes, vil det i en del tilfeller kunne være slik at oppfølgingen av alle sider av vedtaket ikke er endelig avsluttet. Dette kan for eksempel gjelde vedtak med anmodning til regjeringen om å ivareta særlige hensyn i politikktutforming på et område, der oppfølgingen vil kunne gå over mange år. Stortinget vil i disse tilfellene holdes orientert om den videre oppfølgingen på ordinær måte, gjennom omtale av det relevante politikkområdet i budsjettproposisjoner og andre dokumenter.

Tabell 4.1 Oversikt over anmodningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtaks nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2018–2019	55	Opplysningsplikt for statsråder og statssekretærer	Nei
2018–2019	72	Skader på kommunal og fylkeskommunal infrastruktur	Ja
2018–2019	81	Kompensasjonsordningen for bortfall av eiendomsskatt	Ja
2018–2019	88	Ferjeavløsningsordningen	Ja
2018–2019	274	Regionsentertilskudd	Ja
2018–2019	508	Sameloven	Nei
2018–2019	609	22. juli-senteret	Nei
2017–2018	65	Redusert sårbarhet i elektronisk kommunikasjon	Nei
2017–2018	351	Krav til energiforsyning i byggteknisk forskrift	Ja
2017–2018	648	Habilitetsregler og bevisstgjøring om dobbeltroller	Nei
2017–2018	705	Nytt regjeringskvartal (I)	Nei
2017–2018	706	Nytt regjeringskvartal (II)	Nei

Tabell 4.1 Oversikt over anmodningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2017–2018	707	Nytt regjeringskvartal (III)	Nei
2017–2018	708	Nytt regjeringskvartal (IV)	Nei
2017–2018	709	Nytt regjeringskvartal (V)	Nei
2017–2018	846	Egnede boliger til personer med rusproblemer	Ja
2017–2018	857	Kommunesektorens plikt til å gi universelt utformet informasjon	Nei
2017–2018	929	Kompensasjon for sammenslåtte kommuner	Ja
2017–2018	930	Oppgaveoverføring til fylkeskommunene	Ja
2017–2018	932	Gjennomgang av kommunenes inntektssystem	Nei
2016–2017	700	Stryke listekandidater	Nei
2016–2017	705	Hyblifisering	Nei
2016–2017	706	Korttidsutleie av boligseksjoner	Ja
2016–2017	707	Ervervsbegrensning i boligsameier	Ja
2016–2017	716	Ladepunkt i borettslag og sameier	Nei
2016–2017	717	Ladeklare bygg	Nei
2016–2017	845	Sørsamisk språk	Nei
2016–2017	872	Midlertidige ansettelse i staten	Ja
2016–2017	1004	Samarbeid mellom staten og private aktører	Ja
2016–2017	1108	Overføring av eiendom	Ja
2015–2016	590	Registrering av økonomiske interesser for departementsråder	Nei
2015–2016	642	Fjernvarmeanlegg i nye bygninger	Ja
2015–2016	644	Energiforsyning i store bygg	Ja
2015–2016	646	Fravikelse av plan- og bygningsloven og grannelova ved nasjonal flyktningkrise	Nei
2015–2016	861	Endringer i valgloven	Nei

Stortingssesjon 2018–2019

Opplysningsplikt for statsråder og statssekretærer

Vedtak nr. 55, 27. november 2018

ligere oppdragsgivere og oppdragenes innhold der vedkommende, de siste to år før tiltredelse, har arbeidet med å fremme politiske eller næringsmessige interesser.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og sende på høring forslag om endring i lov om registrering av regjeringsmedlemmers verv og økonomiske interesser. Herunder opplysningsplikt for statsråder og statssekretærer til å registrere sine tid-

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski, Gina Barstad og Marius Meisfjord Jøsevold om opplysningsplikt for statsråder

og statssekretærer, jf. Dokument 8:108 LS (2017–2018) og Innst. 54 L (2018–2019).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil sette ned en arbeidsgruppe for å utrede forslaget. Arbeidsgruppen vil bli ledet av Regjeringsadvokaten og ha medlemmer fra Lovavdelingen og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Arbeidsgruppen gis en frist på inntil ett år på arbeidet. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med saken på egnet måte.

Skader på kommunal og fylkeskommunal infrastruktur

Vedtak nr. 72, 3. desember 2018

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens statlige ordninger for forebygging og reparasjon av skader på kommunal og fylkeskommunal infrastruktur i lys av økt forekomst av flom og ras.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S Tillegg 3 (2018–2019) og Innst. 2 S (2018–2019).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*, jf. Innst. 405 S (2018–2019). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Kompensasjonsordningen for bortfall av eiendomsskatt

Vedtak nr. 81, 3. desember 2018

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 med en ny vurdering av størrelsen på kompensasjonsordningen for bortfall av eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner, basert på resultatet av kommunenes retaksering.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S Tillegg 3 (2018–2019) og Innst. 2 S (2018–2019).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2019*, jf. Innst. 391 S (2018–2019). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Ferjeavløsningsordningen

Vedtak nr. 88, 3. desember 2018

«Stortinget ber regjeringen foreslå mulige endringer av ferjeavløsningsordningen slik at kapitalkostnader i mer fleksibel grad enn i dag kan dekkes av staten for fylkesveisamband.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2018–2019) og Innst. 2 S (2018–2019).

Departementet foreslår at inntil 50 pst. av beregnede rentekostnader knyttet til samlede byggekostnader dekkes innenfor ferjeavløsningsordningen. Utvidelsen av ordningen gjøres ved å øke lengden på utbetalingsperioden for hvert ferjeavløsningsprosjekt. Utbetalingstiden for ferjeavløsningsmidler økes til maksimalt 45 år. Se nærmere omtale av vedtaket under kap. 572, post 60.

Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Regionsentertilskudd

Vedtak nr. 274, 14. desember 2018

«Stortinget ber regjeringen opprettholde regionsentertilskuddet som et økonomisk virkemiddel også ved framtidige kommunesammenslåinger. Regionsentertilskuddet går til kommuner som slår seg sammen og dermed utgjør et sterkere tyngdepunkt i sin region. Tilskuddet utbetales som i dag etter et nasjonalt vedtak om sammenslåing. Det legges til grunn at økt regionsentertilskudd finansieres innenfor kommunerammen med en reduksjon i innbyggertilskuddet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2018–2019) og Innst. 16 S (2018–2019).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*, jf. Innst. 405 S (2018–2019). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Sameloven

Vedtak nr. 508, 9. mai 2019

«Stortinget ber regjeringen sende forslaget til endringer i sameloven, jf. Prop. 116 L (2017–2018), ut på alminnelig høring før saken fremmes for Stortinget til ny behandling.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 116 L (2017–2018) *Endringer i sameloven mv. (konsultasjoner)* og Innst. 253 L (2018–2019).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet følger opp Stortingets vedtak, og det tas sikte på at forslag til endringer i sameloven sendes på høring høsten 2019. Departementet arbeider også med utkast til veileder om konsultasjoner for kommuner og fylkeskommuner. Utkastet til veileder vil bli sendt på høring sammen med lovforslaget, slik kommunal- og forvaltningskomiteen la til grunn i innstillingen om saken.

22. juli-senteret

Vedtak nr. 609, 18. juni 2019

«Stortinget ber regjeringen sørge for at så mye som mulig av 22. juli-senteret slik det står i dag, bør bevares og bli et viktig element i det nye regjeringskvartalet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 21 (2018–2019) *Nytt regjeringskvartal* og Innst. 382 S (2018–2019).

Betydningen av å ta vare på spor og minner etter 22. juli-terroren i regjeringskvartalet er beskrevet i Meld. St. 21 (2018–2019) *Nytt regjeringskvartal*. Regjeringen har gjort sikkerhetsfaglige og funksjonelle vurderinger for å avklare om et 22. juli-senter lar seg forene med at Statsministerens kontor flytter tilbake til Høyblokka. I tillegg har regjeringen lagt vekt på å ivareta den opprinnelige arkitekturen, herunder Høyblokka's østre paviljong. Det er konkludert med at det dessverre ikke er mulig å finne en løsning som ivaretar både sikkerhetsfaglige, funksjonelle og arkitektoniske hensyn. Regjeringen har derfor måttet avveie to viktige symboler: At Statsministerens kontor flytter tilbake til Høyblokka, og at 22. juli-senteret fortsatt skal kunne vise verden hva 22. juli innebar – der angrepet startet. Regjeringen har konkludert med at Statsministerens kontor ikke flytter tilbake til Høyblokka.

Selv om Statsministerens kontor ikke lenger skal være i Høyblokka, vil det fortsatt være utfordringer knyttet til å plassere 22. juli-senteret tett inntil Høyblokka hvor departementer skal være lokalisert. Nødvendig sikkerhet blant annet for de departementsansatte i Høyblokka skal ivaretas, og det betyr at det permanente senteret ikke vil kunne benytte like mye areal i østre paviljong som senteret midlertidig har gjort i den tiden det ikke har vært skjermingsverdige departementsfunk-

sjoner i Høyblokka. Av sikkerhetsmessige årsaker er det heller ikke aktuelt med bruk av rom i Høyblokka's bygningskropp. Regjeringen vil imidlertid sørge for at så mye som mulig av dagens 22. juli-senter bevares og blir et viktig element i det nye regjeringskvartalet, slik også Stortinget har anmodet om.

Avklaring av senterets plassering har tatt tid, men det har vært nødvendig å ha en grundig prosess for å få avklart hva som er funksjonelt og sikkerhetsfaglig mulig. Kommunal- og moderniseringsdepartementet legger opp til at berørte aktører involveres i den videre prosessen for å utvikle en god løsning for 22. juli-senteret, innenfor de rammene som krav til sikkerhet i det nye kvartalet setter. Stortinget vil bli holdt orientert på egnet måte.

Stortingssesjon 2017–2018

Redusert sårbarhet i elektronisk kommunikasjon

Vedtak nr. 65, 4. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen evaluere arbeidet med redusert sårbarhet både i den elektroniske kommunikasjonen mot utlandet og i telenettverkene i Norge etter at tiltak initiert i 2018 er påbegynt, og deretter vurdere eventuelt videre merbehov og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 1 og Innst. 2 S (2017–2018).

I statsbudsjettet for 2018 og 2019 er det bevilget til sammen 80 mill. kroner til en pilot for alternativt kjernenett. Det er også bevilget til sammen 80 mill. kroner, samt gitt en tilhørende tilsagnsfullmakt på 20 mill. kroner, for å legge til rette for fiberkabler til utlandet. Som omtalt i Prop. 1 S (2017–2018) for Samferdselsdepartementet, skal tiltakene bidra til å redusere identifiserte sårbarheter i den elektroniske kommunikasjonen i Norge og mot utlandet.

Departementet har for begge tiltakene bedt Nasjonal kommunikasjonsmyndighet forberede utlysninger av midlene. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjør nå nødvendige forberedelser, blant annet avklaringer vedrørende statsstøttereguleringen og utarbeidelse av konkurransegrunnlag, som skal forelegges departementet før utlysning.

Det er for tidlig å evaluere arbeidet eller vurdere eventuelle merbehov. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil komme tilbake til Stortinget om saken på egnet måte.

Krav til energiforsyning i byggteknisk forskrift

Vedtak nr. 351 (2017–2018), 18. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen uten unødvendig opphold følge opp Stortingets vedtak 642 og 644, 10. mai 2016, om innføring av krav og bestemmelser i Byggteknisk forskrift.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S og Innst. 16 S (2017–2018).

Stortinget har gitt tilslutning til at anmodningsvedtaket ikke følges opp, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2019* og Innst. 391 S (2018–2019).

Habilitetsregler og bevisstjøring om dobbeltroller

Vedtak nr. 648, 24. april 2018

«Stortinget ber regjeringen styrke kunnskapen om habilitetsreglene og bevisstgjøre arbeidsgivere og arbeidstakere i offentlig sektor om dobbeltroller.»

Dokumentene som ligger til grunn for forslaget er representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Petter Eide og Karin Andersen om granskning og tiltak for å forhindre dobbeltroller i offentlig barnevern, jf. Dokument 8:111 S og Innst. 209 S (2017–2018).

For å sikre tilliten til statsforvaltningen, arbeides det med forslag til sentrale retningslinjer for registrering av ansattes økonomiske interesser, som kan gi et rammeverk for opprettelse av eventuelle registre i den enkelte statlige virksomhet. Slike sentrale retningslinjer vil også styrke kunnskapen om habilitetsreglene, og bevisstgjøre arbeidsgivere og arbeidstakere i offentlig sektor om dobbeltroller. Anmodningsvedtaket følges derfor opp sammen med anmodningsvedtak nr. 590, 12. april 2016 om registrering av økonomiske interesser for departementsråder.

Nytt regjeringskvartal (I)

Vedtak nr. 705, 14. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at bygging av regjeringskvartalet skal bidra til innovasjon og utvikling hos norske leverandører i

tråd med målene for Nasjonalt program for leverandørutvikling.»

Dokumentene som ligger til grunn for forslaget er representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet, jf. Dokument 8:103 S og Innst. 274 S (2017–2018).

Statsbygg har utarbeidet en innovasjonsstrategi for å legge planmessig til rette for innovasjonstiltak. Det er også valgt en innovativ kontraktsstrategi med tidlig involvering av entreprenørene. Når forslag til kostnadsramme for prosjekt nytt regjeringskvartal fremlegges for Stortinget, vil det bli redegjort nærmere for hvordan Stortingets vedtak er fulgt opp i forprosjektfasen og for hvordan det kan følges opp i gjennomføringsfasen.

Nytt regjeringskvartal (II)

Vedtak nr. 706, 14. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringskvartalet blir et ledende eksempel på reduksjon av skadelig miljøpåvirkning og fremme av klimavennlige løsninger i offentlig byggevirksomhet, med strenge sikkerhetskrav, i tråd med § 5 i lov om offentlige anskaffelser, hvor et livsløpsperspektiv legges til grunn.»

Dokumentene som ligger til grunn for forslaget er representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet, jf. Dokument 8:103 S og Innst. 274 S (2017–2018).

Regjeringen har høye miljøambisjoner i prosjekt nytt regjeringskvartal. Det skal blant annet etableres en sjøvannsbasert varme- og kjøleløsning. Prosjektet skal sertifiseres etter BREEAM-manualen (Building Research Establishment's Environmental Assessment Method). Miljøtiltakene, knyttet til både reguleringsplanens miljøprogram og BREEAM-manualen, skal reflektere beste praksis i et livsløpsperspektiv. Departementet vil komme tilbake til miljøpåvirkning og klimavennlige løsninger for nytt regjeringskvartal når forslag til kostnadsramme for prosjekt nytt regjeringskvartal fremlegges for Stortinget.

Nytt regjeringskvartal (III)

Vedtak nr. 707, 14. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det legges særskilt vekt på klima- og miljøfotavtrykket til materialene som benyttes i byggingen av regjeringskvartalet. I beregningene av miljøeffekt skal både råvareuttak, produksjon, transport og byggefase trekkes inn.»

Dokumentene som ligger til grunn for forslaget er representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet, jf. Dokument 8:103 S og Innst. 274 S (2017–2018).

Departementet legger sterk vekt på klima- og miljøfotavtrykket til regjeringskvartalet, også fra materialene som benyttes, gjennom hele kjeden fra råvareuttak til byggefase. Departementet vil komme tilbake til dette når forslag til kostnadsramme for nytt regjeringskvartal fremlegges for Stortinget.

Nytt regjeringskvartal (IV)

Vedtak nr. 708, 14. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte informere Stortinget om hva målet «Klimagassutslippet skal være vesentlig lavere enn utslippene i et referanseprosjekt med samme sikkerhetsnivå» innebærer for regjeringskvartalet og fremme forslag til tallfesting av mål for klimagassreduksjon for prosjektet.»

Dokumentene som ligger til grunn for forslaget er representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet, jf. Dokument 8:103 S og Innst. 274 S (2017–2018).

Departementet vil redegjøre for hva det innebærer at klimagassutslippene skal være vesentlig lavere enn for et referanseprosjekt med samme sikkerhetsnivå, og legge fram forslag til tallfesting av mål for klimagassreduksjon for prosjektet, når forslag til kostnadsramme for prosjekt nytt regjeringskvartal fremlegges for Stortinget.

Nytt regjeringskvartal (V)

Vedtak nr. 709, 14. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen legge opp til at regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur, og at tre skal være et viktig element i det nye regjeringskvartalet.»

Dokumentene som ligger til grunn for forslaget er representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kari Elisabeth Kaski, Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum om at tre skal være et hovedelement i det nye regjeringskvartalet, jf. Dokument 8:103 S og Innst. 274 S (2017–2018).

Nytt regjeringskvartal skal ha en representativ arkitektonisk kvalitet, som speiler dets symbolfunksjon og norske verdier. Regjeringskvartalet skal stå som et eksempel på god norsk byggeskikk og arkitektur, og tre forutsettes å være et viktig element. Jf. Meld. St. 21 (2018–2019) Nytt regjeringskvartal er det fortsatt uavklart i hvilket omfang bruken av tre er mulig. Departementet vil redegjøre for dette når forslag til kostnadsramme for prosjekt nytt regjeringskvartal fremlegges for Stortinget.

Egnede boliger til personer med rusproblemer

Vedtak nr. 846, 5. juni 2018

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå Husbankens ordninger for å sikre at disse er tilpasset kommunenes behov for å tilby egnede boliger til personer med rusproblemer.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Tellef Inge Mørland, Ingvild Kjerkol, Kjersti Toppe, Nicholas Wilkinson, Olaug V. Bollestad, Per Espen Stoknes og Bjørnar Moxnes om å sikre god oppfølging av personer etter rusbehandling, jf. Dokument 8:179 S og Innst. 345 S (2017–2018).

Regjeringen har gått gjennom Husbankens virkemidler for personer med rusproblemer. Husbanken har analysert kommunenes etterspørsel og bruk av virkemidlene, de har intervjuet kommunene i sitt storbynettverk, og hatt dialog med utvalgte samarbeidskommuner. En samlet tilbagemelding og vurdering viser at virkemidlene er tilpasset kommunenes behov. Flere kommuner ønsker imidlertid økt fleksibilitet og muligheter for å prøve ut nye bo- og tjenestemodeller i dette arbeidet. Regjeringen vil følge opp dette i den

bebudede stortingsmeldingen om den boligsosiale politikken som vil bli lagt fram for Stortinget. Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Kommunesektorens plikt til å gi universelt utformet informasjon

Vedtak nr. 857, 7. juni 2018

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om hvordan plikten kommunesektoren har til å gi informasjon som er universelt utformet og tilstrekkelig individuelt utformet, skal innfris.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 46 L (2017–2018) *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)* og Innst. 369 L (2017–2018).

Forskrift 21. juni 2013 nr. 732 om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske (IKT)-løsninger, stiller krav til universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske løsninger i henhold til internasjonale retningslinjer. Ifølge forskriften § 2 gjelder kravene for IKT-løsninger som underbygger offentlige og private virksomheters alminnelige funksjoner, og som er hovedløsninger rettet mot eller stilt til rådighet for allmennheten. Slike IKT-løsninger i kommunesektoren er derfor allerede omfattet av regelverket, slik at kommunene må sørge for at de aktuelle IKT-løsningene og innholdet på disse er i samsvar med forskriften.

Når det gjelder plikten til individuell utforming, vises det til forvaltningslovutvalgets utredning NOU 2019: 5 *Ny forvaltningslov – Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning*, som er sendt på alminnelig høring. Det vises videre til at Kulturdepartementet 23. august 2019 sendte på høring et forslag til ny språklov. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil vurdere kommunelovens bestemmelse om informasjonsplikt i lys av det generelle regelverket på området og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en vurdering av om plikten kommunesektoren har til å gi informasjon, er godt nok regulert for å ivareta universell utforming og tilstrekkelig individuell utforming.

Kompensasjon for sammenslåtte kommuner

Vedtak nr. 929, 13. juni 2018

«Stortinget ber regjeringen sørge for at sammenslåtte kommuner som får tap på grunn av reduksjonen i bosettingskriteriene, eller andre utilsiktede virkninger av inntektssystemet, blir kompensert for dette.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 88 S (2017–2018) *Kommuneproposisjonen 2019* og Innst. 393 S (2017–2018).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*, jf. Innst. 405 S (2018–2019). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Oppgaveoverføring til fylkeskommunene

Vedtak nr. 930, 13. juni 2018

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget senest innen 15. oktober 2018 med en egen sak med samlet vurdering av oppgaveoverføringene til de nye fylkeskommunene basert på ekspertutvalgets utredning. Dette gjelder også oppgaver som vil fases inn, og som ikke er klare for overføring fra 1. januar 2020.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 88 S (2017–2018) *Kommuneproposisjonen 2019* og Innst. 393 S (2017–2018).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom Stortingets behandling av Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner*, jf. Innst. 119 S (2018–2019). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Gjennomgang av kommunenes inntektssystem

Vedtak nr. 932, 13. juni 2018

«Stortinget ber regjeringen nedsette et bredt sammensatt offentlig utvalg for å gjennomgå inntektssystemet for kommunene.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 88 S (2017–2018) *Kommuneproposisjonen 2019* og Innst. 393 S (2017–2018).

Departementet har foreløpig ikke nedsatt et offentlig utvalg for å gjennomgå inntektssystemet for kommunene. Departementet vil komme tilbake til Stortinget om oppfølgingen av vedtaket.

Stortingssesjon 2016–2017

Stryke listekandidater

Vedtak nr. 700, 23. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre velgernes mulighet til å stryke listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Ingebjørg Amanda Godsken, Harald T. Nesvik, Ingerd Schou, Michael Tetzschner og Frank J. Jenssen om å tillate stryking av listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg, jf. Dokument 8:14 S og Innst. 306 S (2016–2017).

Valgløutvalget vil vurdere hvordan anmodningsvedtaket kan følges opp. Dette vil sikre en grundig behandling av spørsmålet og god sammenheng med øvrige elementer i valgordningen. Valgløutvalget skal legge fram sin utredning innen 31. mai 2020. Utredningen skal deretter på en bred høring, før departementet fremmer forslag til lovendring.

Hyblifisering

Vedtak nr. 705, 29. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et helhetlig lovforslag som vurderer problemstillingen om hyblifisering både i eierseksjonsloven og i plan- og bygningsloven.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 39 L (2016–2017) *Lov om eierseksjoner (eierseksjonsloven)* og Innst. 308 L (2016–2017).

Departementet sendte et lovforslag på høring i mai 2019, og planlegger å komme tilbake til Stortinget i løpet av 2020.

Korttidsutleie av boligseksjoner

Vedtak nr. 706, 29. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovgivning for korttidsutleie av boligseksjoner.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 39 L (2016–2017) *Lov om eierseksjoner (eierseksjonsloven)* og Innst. 308 L (2016–2017).

Departementet la i desember 2018 fram Prop. 36 L (2018–2019) *Endringer i eigarseksjonslova*

mv. (korttidsutleie, skjerpa ervervsavgrensing og eigarskiftegebyr). Stortinget vedtok lovendringene i april 2019, og de vil tre i kraft 1. januar 2020. Adgangen til å drive med korttidsutleie i eierseksjonssameier begrenses etter dette til 90 døgn per år. Begrensningen skal ikke gjelde dersom seksjonseier kun leier ut deler av boligen (for eksempel ett rom), og heller ikke dersom vedkommende vederlagsfritt låner ut boligen. Sameiene kan selv endre begrensningen innenfor intervallet 60 til 120 dager. Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Ervervsbegrensning i boligsameier

Vedtak nr. 707, 29. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag som sikrer at Stortingets intensjon med en ervervsbegrensning i boligsameier blir fulgt.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 39 L (2016–2017) *Lov om eierseksjoner (eierseksjonsloven)* og Innst. 308 L (2016–2017).

Departementet la i desember 2018 fram Prop. 36 L (2018–2019) *Endringer i eigarseksjonslova mv. (korttidsutleie, skjerpa ervervsavgrensing og eigarskiftegebyr)*. Stortinget vedtok lovendringene i april 2019, og de vil tre i kraft 1. januar 2020. Lovendringene går ut på at også «indirekte» kjøp av boligseksjoner rammes av forbudet mot å kjøpe flere enn to boliger i ett og samme sameie («ervervsbegrensningen»). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Ladepunkt i borettslag og sameier

Vedtak nr. 716, 30. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til utforming av nasjonal regulering som sikrer eiere i borettslag og sameier rett til å anlegge ladepunkt – med mindre det foreligger saklig grunn for at en slik etablering ikke kan finne sted.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Heikki Eidsvoll Holmås og Abid Q. Raja om å sikre at alle i borettslag og sameier får mulighet til å lade elbilene sine, samt opptrappingsplan for salg av nullutslippsbiler, jf. Dokument 8:70 S og Innst. 315 S (2016–2017).

Departementet sendte et lovforslag på høring i mai 2019, og planlegger å komme tilbake til Stortinget i løpet av 2020.

Ladeklare bygg

Vedtak nr. 717, 30. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man kan innføre krav til at nye bygg og bygg som underlegges større ombygginger, skal være ladeklare bygg.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Heikki Eidsvoll Holmås og Abid Q. Raja om å sikre at alle i borettslag og sameier får mulighet til å lade elbilene sine, samt opptrappingsplan for salg av nullutslippsbiler, jf. Dokument 8:70 S og Innst. 315 S (2016–2017).

Direktoratet for byggkvalitet har utredet flere problemstillinger ved å innføre krav om lademulighet. Det er behov for å utrede ytterligere problemstillinger knyttet til vedtaket, herunder brannsikkerhet og kostnader. Departementet følger opp i 2019, og tar sikte på å komme tilbake til Stortinget i 2020.

Departementet ser oppfølging av vedtaket i sammenheng med anmodningsvedtak nr. 716 og overordnede vurderinger i Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet om energiforsyning og tilrettelegging av ladepunkter på offentlige parkeringsarealer.

Sørsamisk språk

Vedtak nr. 845, 8. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen i oppfølgingen av NOU 2016: 18 Hjertespråket om å ha en særlig oppmerksomhet rettet mot sørsamisk språk og sammenhengene mellom språk, kultur og næring, og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte med konkrete forslag til oppfølging av dette.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Innst. 16 S (2017–2018).

Regjeringen følger opp anmodningsvedtaket som ledd i oppfølgingen av NOU 2016: 18 Hjertespråket, og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Midlertidige ansettelser i staten

Vedtak nr. 872, 12. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av nye regler for midlertidige ansettelser i staten etter to års virketid. Resultatene skal drøftes med hovedsammenslutningene i staten og legges frem for Stortinget på egnet måte.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 94 L (2016–2017) Lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven) og Innst. 424 L (2016–2017).

Statsansatteloven trådte i kraft 1. juli 2017. I statsansatteloven ble reglene om midlertidig ansettelse i stor grad harmonisert med arbeidsmiljølovens regler. Formålet med dette var å legge grunnlaget for en innstramming av reglene og redusere bruken av midlertidige ansettelser i statlige virksomheter. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gjennomført spørreundersøkelser i virksomhetene, samt fått gjennomført en evaluering av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) for å undersøke om de nye reglene har hatt effekt på bruken av midlertidige ansettelser i staten. Rapportens funn og hovedkonklusjoner har blitt drøftet med hovedsammenslutningene i staten.

I rapporten peker AFI på at regelendringene så langt har hatt begrenset betydning for bruken av midlertidige ansettelser i statlige virksomheter. Departementet viser til at partene legger vekt på at det er vanskelig å måle effekter av regelendringene etter så kort tid, og at det også er andre faktorer som påvirker bruken av midlertidige ansettelser, blant annet omstilling i staten og budsjettkutt. Samtidig trekker AFI fram at for eksempel den lovbestemte drøftingsplikten vil kunne medføre færre midlertidige ansettelser fremover. I drøftingen kom det gode forslag og innspill som departementet tar med i det videre arbeidet med å redusere bruken av midlertidige ansettelser. Blant annet vil departementet vurdere å gjenta evalueringen på et senere tidspunkt. Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Samarbeid mellom staten og private aktører

Vedtak nr. 1004, 20. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen gjøre en gjennomgang av prinsipper og retningslinjer for samarbeid mellom staten og private aktører, med siktemål å redusere offentlige aktiviteter i vel fungerende private/kommersielle markeder. Gjennomgangen bør være klar i løpet av 2018.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Pål Farstad og Sveinung Rotevatn om en gjennomgang av statens organisering og utbredelse med formål å redusere offentlig aktivitet i velfungerende kommersielle markeder, jf. Dokument 8:80 S og Innst. 481 S (2016–2017).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet gjennomførte våren 2018 en kartlegging hos alle departementene av hva som finnes i ulike statlige virksomheter av prinsipper, retningslinjer og praksis knyttet til bruk av markedsaktører. Hovedinntrykket fra kartleggingen er at virksomhetene er bevisste på hvorvidt de opererer i et såkalt velfungerende marked eller ikke. Regjeringen har de siste årene gjennomført en rekke tiltak som skal sikre samarbeid mellom offentlige og private virksomheter, øke konkurransen og stimulere innovasjonskraften hos private markedsaktører. Det pågår fortsatt viktig arbeid som utvikler samarbeidet mellom staten og private aktører. Det vises til nærmere redegjørelse for gjennomgangen under programkategori 13.40. Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Overføring av eiendom

Vedtak nr. 1108, 21. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen raskt vurdere overføring av eiendommen som i dag er i bruk av Stiftelsen Nidaros Pilegrimsgård fra Statsbygg til andre aktører.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 129 S (2016–2017) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2017* og Innst. 401 S (2016–2017).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2019*, jf. Innst. 391 S (2018–2019). Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Stortingssesjon 2015–2016

Registrering av økonomiske interesser for departementsråder

Vedtak nr. 590, 12. april 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere om tilsvarende regler som gjelder for registrering av regjeringsmedlemmers økonomiske interesser, bør gjøres gjeldende for departementsråder.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om endring av Stortingets forretningsorden for å sikre åpenhet om representantenes økonomiske interesser, jf. Dokument 8:22 S og Innst. 221 S (2015–2016).

For å sikre tilliten til statsforvaltningen har Kommunal- og moderniseringsdepartementet utarbeidet forslag til sentrale retningslinjer for registrering av ansattes økonomiske interesser. Forslag til retningslinjer har vært på høring, og departementet arbeider med den videre oppfølgingen. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med saken på egnet måte.

Fjernvarmeanlegg i nye bygninger

Vedtak nr. 642 (2015–2016), 10. mai 2016

«Stortinget ber regjeringen innføre en bestemmelse slik at der hvor kommuner har vedtatt tilknytningsplikt til fjernvarmeanlegg etter plan- og bygningsloven §27–5, kan kommunene vedta at nye bygninger utstyres med varmeanlegg slik at fjernvarme kan nyttes.»

Dokumentet som ligger til grunn for vedtaket, er et representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen og André N. Skjelstad om å beholde strenge miljøkrav til oppvarming i ny byggeforskrift (TEK 15), jf. Dokument 8:31 S og Innst. 248 S (2015–2016).

Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 351, 18 desember 2017 om krav til energiforsyning i byggteknisk forskrift.

Energiforsyning i store bygg

Vedtak nr. 644 (2015–2016), 10. mai 2016

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at 60 pst. av netto varmebehov for bygg over arealgrensen på 1 000 m² kan dekkes med annen energiforsyning enn direktevirkende elektrisitet.»

Dokumentet som ligger til grunn for vedtaket, er et representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen og André N. Skjelstad om å beholde strenge miljøkrav til oppvarming i ny byggeforskrift (TEK 15), jf. Dokument 8:31 S og Innst. 248 S (2015–2016).

Det vises til omtale under anmodningsvedtak nr. 351, 18 desember 2017 om krav til energiforsyning i byggt teknisk forskrift.

Fravikelse av plan- og bygningsloven og grannelova ved nasjonal flyktningkrise

Vedtak nr. 646, 10. mai 2016

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som ved en nasjonal flyktningkrise gir kommunene myndighet til å fravike plan- og bygningsloven og grannelova. Det settes frist for kommunens beslutning, som treffes etter anmodning fra annen kommunal eller statlig myndighet. Saken overføres departementet hvis fristen ikke holdes, og departementet kan også ved overprøving prøve alle sider av saken. Beslutning om at det foreligger en nasjonal flyktningkrise kan treffes av Kongen i statsråd eller av departementet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 43 L (2015–2016) *Endringer i plan- og bygningsloven (unntak ved kriser, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner i fredstid)* og Innst. 229 L (2015–2016).

Justis- og beredskapsdepartementet har satt ned et lovutvalg som skal utrede en sektorovergripende fullmaktsbestemmelse og hjemmel for suspensjon av enkeltpersoners rettigheter i beredskapslovgivningen. Utvalget er gitt som tilleggsmandat å ta særlig hensyn til utfordringen i anmodningsvedtak nr. 646. Utvalget avga sin innstilling til Justis- og beredskapsdepartementet 14. juni 2019. Departementet er i dialog med Justis- og beredskapsdepartementet om videre oppfølging, og tar sikte på å komme tilbake til Stortinget i 2020.

Endringer i valgloven

Vedtak nr. 861, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et nytt forslag til endringer i valgloven § 7-2 og § 11-5 første ledd (personvalg ved stortingsvalg), hvor også merknader og forslag i denne innstilling er vurdert. Lovendringen foreslås iverksatt fra stortingsvalget i 2021.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 73 L (2015–2016) *Endringer i valgloven (personvalg ved stortingsvalg, frist for godkjenning av førehandsstemmer mv.)* og Innst. 402 L (2015–2016).

Vedtaket vil følges opp i arbeidet til valglovutvalget, se omtale under anmodningsvedtak nr. 700, 23. mai 2017.

4.2 Rapportering på andre anmodningsvedtak

Anbefalinger i årsmeldingen for 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter

Vedtak nr. 93, 4. desember 2018

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå anbefalingene i årsmeldingen for 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med hvordan anbefalingene er fulgt opp.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Dokument 6 (2017–2018) og Innst. 78 S (2018–2019).

Følgende anbefaling fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheters årsmelding for 2017 følges opp av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samarbeid med blant annet Justis- og beredskapsdepartementet:

«Myndighetene må sørge for at det gis tilstrekkelige ressurser til å muliggjøre forebyggende, kulturelt tilpassede tiltak i Tysfjord kommune. Myndighetene bør gjennomgå Tysfjord-sakene på individnivå for å vurdere om staten har ivaretatt sin positive forpliktelse til å beskytte de fornærmede i hver konkret sak, og hvis det ikke er tilfellet, sikre at de fornærmede er gitt eller gis en «effective remedy» etter EMK artikkel 13.»

Nedenfor følger en orientering om hvordan denne anbefalingen er fulgt opp. For en oversikt over hvor de andre anbefalingene er omtalt, vises det til Prop. 1 S (2019–2020) for Justis- og beredskapsdepartementet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga i juni 2017 i oppdrag til Fylkesmannen i Nordland å utarbeide en oppfølgingsplan for Tysfjord-samfunnet i samarbeid med lokalsamfunnet og aktuelle kompetansemiljøer. Oppfølgingsplanen Jasska – Trygghet består av fem delprosjekter; 1) Akutt beredskap og oppfølging av ofre, overgripere og pårørende, 2) Opplæring av barn og unge, 3) Avdekkingskompetanse og rutiner for meldepålykt, 4) Helhetlig oppvekstplan og 5) Tillitsbygging. Det er etablert en styringsgruppe som ledes av Fylkesmannen i Nordland, med deltakelse fra

Tysfjord og Hamarøy kommuner, Nordland politidistrikt og Árran – lulesamisk senter. Det er ansatt en prosjektleder for oppfølgingsplanen, og prosjektet samarbeider med flere regionale og nasjonale myndigheter og kompetansemiljøer. Tillitsbyggingsprosjektet har som hovedmål å sikre et trygt oppvekstmiljø gjennom å styrke det gjensidige tillitsforholdet mellom den samiske befolkningen og offentlige myndigheter, for å forbedre virkningen av offentlige tiltak og de øvrige tiltakene i hovedprosjektet. Tiltakene vil også bidra til at tillit og verdighet styrkes internt i det samiske miljøet. Det er bevilget 9,9 mill. kroner til prosjektet, hvorav 2,4 mill. kroner er bevilget til det konkrete tillitsbyggingsprosjektet. Midlene er tildelt for perioden fra juni 2017 til 31. desember 2019.

Nordland politidistrikt har i perioden fra 11. juni 2016 til august 2019 etterforsket 188 straffesaker med tilknytning til seksuelle over-

grep i Tysfjord. Gjerningstidspunktet ligger i de fleste straffesakene langt tilbake i tid, men det er også saker av nyere dato. Politiet har i perioden fra juni 2016 til november 2017 etterforsket alle saker, uavhengig av om de er foreldet eller ikke, for å kunne danne seg et bilde av situasjonen i Tysfjord. Politiet oppsummerte sitt arbeid i rapporten Overgrepene i Tysfjord – erfaringer og funn fra politiets etterforskning i november 2017. Kunnskapen fra etterforskningsprosjektet benyttes inn i det forebyggende arbeidet gjennom oppfølgingsprosjektet Jasska – Trygghet. Politiet straffefølger flere saker i tilknytning til Tysfjordsamfunnet.

Regjeringen skal utarbeide en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner, med en egen del om vold og overgrep i samiske samfunn. Anbefalingen vil bli vurdert i forbindelse med utarbeidelse av planen.

5 Oversikt over budsjettforslaget

5.1 Utgifter fordelt på programkategori og kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
Det kongelige hus					
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	347 582	423 832	280 665	-33,8
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	9 763	10 065	10 427	3,6
	<i>Sum kategori 00.10</i>	<i>357 345</i>	<i>433 897</i>	<i>291 092</i>	<i>-32,9</i>
	Sum programområde 00	357 345	433 897	291 092	-32,9
Administrasjon					
500	Kommunal- og moderniserings- departementet	575 940	636 033	637 482	0,2
502	Tariffavtalte avsetninger	198 041	208 100	195 000	-6,3
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	866 509	886 380	866 020	-2,3
	<i>Sum kategori 13.00</i>	<i>1 640 490</i>	<i>1 730 513</i>	<i>1 698 502</i>	<i>-1,8</i>
Fylkesmannsembetene					
525	Fylkesmannsembetene	1 978 747	2 055 846	2 069 260	0,7
	<i>Sum kategori 13.25</i>	<i>1 978 747</i>	<i>2 055 846</i>	<i>2 069 260</i>	<i>0,7</i>
Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning					
530	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	2 379 750	2 453 072	2 545 300	3,8
531	Eiendommer til kongelige formål	58 183	121 448	90 812	-25,2
532	Utvikling av Fornebuområdet	166	6 097	297	-95,1
533	Eiendommer utenfor husleie- ordningen	55 008	47 686	56 008	17,5
2445	Statsbygg	3 985 911	4 096 927	2 385 231	-41,8
	<i>Sum kategori 13.30</i>	<i>6 479 018</i>	<i>6 725 230</i>	<i>5 077 648</i>	<i>-24,5</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
	Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk				
540	Digitaliseringsdirektoratet	600 246	649 013	857 766	32,2
541	IT- og ekompolitikk	15 166	15 358	497 769	3 141,1
542	Internasjonalt samarbeid	30 439	51 203	78 670	53,6
543	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet			389 087	
	<i>Sum kategori 13.40</i>	<i>645 851</i>	<i>715 574</i>	<i>1 823 292</i>	<i>154,8</i>
	Personvern				
545	Datatilsynet	52 546	57 672	66 478	15,3
546	Personvernemnda	2 013	2 325	2 564	10,3
	<i>Sum kategori 13.45</i>	<i>54 559</i>	<i>59 997</i>	<i>69 042</i>	<i>15,1</i>
	Distrikts- og regionalpolitikk				
550	Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene	801 218	681 814		-100,0
552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	475			
553	Regional- og distriktsutvikling	608 891	491 551	1 193 946	142,9
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling	28 140	32 753	92 752	183,2
	<i>Sum kategori 13.50</i>	<i>1 438 724</i>	<i>1 206 118</i>	<i>1 286 698</i>	<i>6,7</i>
	Samiske formål				
560	Samiske formål	316 520	509 526	525 652	3,2
561	Tilskudd til samiske formål	12 166			
563	Internasjonalt reindriftssenter	8 281	9 110	9 297	2,1
	<i>Sum kategori 13.60</i>	<i>336 967</i>	<i>518 636</i>	<i>534 949</i>	<i>3,1</i>
	Nasjonale minoriteter				
567	Nasjonale minoriteter	36 690	48 516	48 718	0,4
	<i>Sum kategori 13.67</i>	<i>36 690</i>	<i>48 516</i>	<i>48 718</i>	<i>0,4</i>
	Kommunesektoren mv.				
571	Rammetilskudd til kommuner	131 181 922	136 790 889	142 141 331	3,9
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	33 724 368	34 621 331	36 841 410	6,4
573	Kommunereform	57 764	50 000	871 786	1 643,6
575	Ressurskrevende tjenester	9 325 617	10 222 112	10 767 694	5,3
577	Tilskudd til de politiske partier	457 181	470 251	468 074	-0,5

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
578	Valgdirektoratet	46 667	112 945	57 436	-49,1
579	Valgutgifter	8 518	11 469	11 662	1,7
	<i>Sum kategori 13.70</i>	<i>174 802 037</i>	<i>182 278 997</i>	<i>191 159 393</i>	<i>4,9</i>
	Bolig, bomiljø og bygg				
580	Bostøtte	2 697 056			
581	Bolig- og bomiljøtiltak	1 284 666	4 076 216	3 388 639	-16,9
585	Husleietvistutvalget	30 337	29 874	30 821	3,2
587	Direktoratet for byggkvalitet	148 564	155 724	156 107	0,2
2412	Husbanken	16 092 494	14 750 086	15 272 694	3,5
	<i>Sum kategori 13.80</i>	<i>20 253 117</i>	<i>19 011 900</i>	<i>18 848 261</i>	<i>-0,9</i>
	Planlegging, byutvikling og geodata				
590	Planlegging og byutvikling	94 390	102 847	111 454	8,4
595	Statens kartverk	1 245 171	1 122 541	1 214 843	8,2
	<i>Sum kategori 13.90</i>	<i>1 339 561</i>	<i>1 225 388</i>	<i>1 326 297</i>	<i>8,2</i>
	Sum programområde 13	209 005 761	215 576 715	223 942 060	3,9
	Sum utgifter	209 363 106	216 010 612	224 233 152	3,8

5.2 Inntekter fordelt på programkategori og kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
	Administrasjon				
3500	Kommunal- og moderniserings- departementet	1 237			
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	171 462	89 706	85 056	-5,2
	<i>Sum kategori 13.00</i>	<i>172 699</i>	<i>89 706</i>	<i>85 056</i>	<i>-5,2</i>
	Fylkesmannsembetene				
3525	Fylkesmannsembetene	119 120	167 804	172 308	2,7
	<i>Sum kategori 13.25</i>	<i>119 120</i>	<i>167 804</i>	<i>172 308</i>	<i>2,7</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
	Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning				
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen	5 707	2 383	2 447	2,7
5445	Statsbygg	1 381 218	1 242 976	1 132 272	-8,9
5446	Salg av eiendom, Fornebu	323	200	200	0,0
	<i>Sum kategori 13.30</i>	<i>1 387 248</i>	<i>1 245 559</i>	<i>1 134 919</i>	<i>-8,9</i>
	Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk				
3540	Digitaliseringsdirektoratet	83 088	91 246	172 877	89,5
3542	Internasjonalt samarbeid			2 259	
3543	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet			597	
5570	Sektoravgifter under Kommunal- og moderniseringsdepartementet			247 880	
	<i>Sum kategori 13.40</i>	<i>83 088</i>	<i>91 246</i>	<i>423 613</i>	<i>364,3</i>
	Personvern				
3545	Datatilsynet	7 581			
	<i>Sum kategori 13.45</i>	<i>7 581</i>			
	Distrikts- og regionalpolitikk				
3554	Kompetansesenter for distriktsutvikling	53			
	<i>Sum kategori 13.50</i>	<i>53</i>			
	Samiske formål				
3563	Internasjonalt reindriftssenter	3 126	2 988	3 068	2,7
	<i>Sum kategori 13.60</i>	<i>3 126</i>	<i>2 988</i>	<i>3 068</i>	<i>2,7</i>
	Kommunesektoren mv.				
3571	Tilbakeføring av forskudd	3 016			
5616	Kommunalbanken AS	443 000	481 000	510 000	6,0
	<i>Sum kategori 13.70</i>	<i>446 016</i>	<i>481 000</i>	<i>510 000</i>	<i>6,0</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
Bolig, bomiljø og bygg					
3585	Husleietvistutvalget	1 621	1 472	1 915	30,1
3587	Direktoratet for byggkvalitet	42 278	44 137	41 108	-6,9
5312	Husbanken	12 491 281	12 423 383	12 782 663	2,9
5615	Husbanken	2 893 508	3 309 000	3 386 000	2,3
	<i>Sum kategori 13.80</i>	<i>15 428 688</i>	<i>15 777 992</i>	<i>16 211 686</i>	<i>2,7</i>
Planlegging, byutvikling og geodata					
3595	Statens kartverk	852 535	755 081	809 531	7,2
	<i>Sum kategori 13.90</i>	<i>852 535</i>	<i>755 081</i>	<i>809 531</i>	<i>7,2</i>
Sum programområde 13		18 500 154	18 611 376	19 350 181	4,0
Sum inntekter		18 500 154	18 611 376	19 350 181	4,0

Del II
Budsjettforslag

6 Nærmere om budsjettforslaget mv.

Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner

Programkategori 00.10 Det kongelige hus

Utgifter under programkategori 00.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	347 582	423 832	280 665	-33,8
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	9 763	10 065	10 427	3,6
	Sum kategori 00.10	357 345	433 897	291 092	-32,9

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for bevilgningene til Kongehuset. I tillegg til bevilgningene under kap. 1 og kap. 2 blir

følgende midler foreslått til kongelige formål i 2020:

(i 1000 kroner)

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kap. 531 Eiendommer til kongelige formål 90 812

Utenriksdepartementet

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet 10 140

Forsvarsdepartementet

Diverse kapittel (H.M. Kongens adjutantstab) 4 000

Kap. 1732 Sjøforsvaret (Kongeskipet og K/B Stjernen) 40 000

Justis- og beredskapsdepartementet

Kap. 441 Oslo politidistrikt (eskortetjenesten) Oppgis ikke

Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Apanasje	11 730	12 093	12 528
50	Det kongelige hoff	196 452	201 139	218 137
51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff	139 400	210 600	50 000
	Sum kap. 0001	347 582	423 832	280 665

Post 01 Apanasje

Bevilgningen dekker personlige utgifter for H.M. Kongen og H.M. Dronningen, samt utgifter til drift, vedlikehold og utvikling av private eiendommer.

Post 50 Det kongelige hoff

Det kongelige hoff er H.M. Kongens organisasjon, som skal understøtte H.M. Kongen og Kongefamilien. Det kongelige hoff forbereder og legger til rette for Kongefamiliens offisielle virksomhet, og utfører andre nødvendige støttefunksjoner. Bevilgningen dekker Kongehusets utgifter til offisielle oppgaver og driften av Det kongelige hoff, herunder lønnsmidler for alle ansatte. Bevilgningen skal også dekke utgifter til indre vedlikehold, mindre rehabiliteringsprosjekter og utvikling av de statlige kongelige eiendommene Det kongelige slott, Bygdø kongsgård (hovedhuset med sidebygning og park) og Oscarshall slott. Det kongelige hoff rapporterer gjennom sin årsrapport på bruken av de årlige bevilgningene, der også årsregnskap og revisorberetning fremkommer. Det kongelige hoff beholder disposisjonsretten til utbetalte midler dersom årsregnskapet viser et positivt driftsresultat, og har ansvaret for å dekke et eventuelt negativt årsresultat.

Det kongelige hoff rapporterer gjennom sin årsrapport på hvor mye av de ansattes arbeidstid som medgår til forvaltningsoppgaver som planlegging, innhenting av tilbud og oppfølging av prosjekter og vaktmestertjenester, inkl. gartner-tjenester, på de private kongelige eiendommene. Om lag halvparten av nevnte lønnsmidler brukes på Skaugum. Denne eiendommen har status som tronfølgerbolig, og brukes også til offisielle for-

mål. Det er lagt til grunn at staten skal holde tronarvingen med bolig. Det kongelige hoff følger prinsippet om at større/verdiøkende tiltak på private kongelige eiendommer ikke skal utføres av de ansatte. Slike større tiltak finansieres av private midler og utføres av eksterne aktører.

I 2020 skal deler av sikringsprosjektet, som bevilges over kap. 1 post 51 Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff, bli operativt, samtidig som nytt logistikkbygg vil bli tatt i bruk. Til økt bemanning og drift av sikringstiltakene, foreslås det å øke posten med 9,6 mill. kroner. I tillegg foreslås det en økning av posten på 2 mill. kroner til lagerutgifter grunnet økt lagringsbehov for de kongelige samlinger.

Post 51 Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har Politidirektoratet utarbeidet en rapport om sikkerheten ved de statlige og private kongelige eiendommer. Prosjektet ble første gang omtalt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2014.

Det kongelige hoff utøver byggherreansvaret for sikringsprosjektet, med unntak av nytt logistikkbygg ved Det kongelige slott, der Statsbygg er byggherre, se egen omtale under kap. 531 Eiendommer til kongelige formål, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

Kostnadsramme for sikringsprosjektet ble vedtatt i behandlingen av statsbudsjettet for 2018. Per 1. juli 2020 er kostnadsrammen på 606,9 mill. kroner. Det vises til forslag til romertallsvedtak. Faseforskyvning gjør at sikkerhetsprosjektet forventes ferdigstilt i 2021. Det foreslås en bevilgningen på 50 mill. kroner til prosjektet i 2020.

Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Apanasje	9 763	10 065	10 427
	Sum kap. 0002	9 763	10 065	10 427

Post 01 Apanasje

Bevilgningen skal dekke kronprinsparets personlige utgifter, inkludert utgifter til diverse offisielle oppdrag, og til drift, vedlikehold og utvikling av private eiendommer.

Programområde 13 Statsforvaltning og kommunesektoren mv.

Programkategori 13.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 13.00 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
500	Kommunal- og moderniserings- departementet	575 940	636 033	637 482	0,2
502	Tariffavtalte avsetninger	198 041	208 100	195 000	-6,3
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	866 509	886 380	866 020	-2,3
Sum kategori 13.00		1 640 490	1 730 513	1 698 502	-1,8

Inntekter under programkategori 13.00 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3500	Kommunal- og moderniserings- departementet	1 237			
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	171 462	89 706	85 056	-5,2
Sum kategori 13.00		172 699	89 706	85 056	-5,2

Ansvarsområder

Programkategorien omfatter utgifter til drift og administrasjon av Kommunal- og moderniseringsdepartementet og utgifter til felles forsknings- og utredningsoppgaver innenfor departementets fagområder.

Programkategorien omfatter også bevilgninger til enkelte fagområder.

Departementet har ansvaret for den sentrale arbeidsgiverfunksjonen i staten. Departementet forvalter statsansatteloven, tjenestetvistloven og karanteneoven med forskrifter. Videre forvalter departementet fullmakten til å forhandle og inngå tariffavtaler med hovedsammenslutnin-

gene i staten (LO Stat, Akademikerne, Unio og YS Stat). Den sentrale overordnede arbeidsgiverpolitikken angir mål og setter rammer for utøvelsen av arbeidsgiveransvaret i de statlige virksomhetene.

Departementet har ansvaret for sikring av departementsbygningene. Dette omfatter grunn-sikring i henhold til sikkerhetsloven og gjelder felles bygningsmasse, fellesområder og utendørsområder. Ansvaret omfatter også regjeringens representasjonsanlegg, men ikke Forsvarsdepartementet og de midlertidige lokalene for Statsministerens kontor.

Departementet har ansvar for arbeidet med nytt regjeringsskivartal.

Departementet er etatsstyrer for Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) som leverer fellestjenester til departementene og Statsministerens kontor.

Departementets arbeid med øvrige fagområder omtales samlet under den tilhørende programkategorien.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.1 Mål for programkategori 13.00 Administrasjon

-
1. Statlige virksomheter er kompetente arbeidsgivere med attraktive arbeidsplasser
 2. Departementene mottar effektive fellestjenester med riktig kvalitet
 3. Et nytt, effektivt regjeringskvartal
-

Mål 1 Statlige virksomheter er kompetente arbeidsgivere med attraktive arbeidsplasser

Den statlige arbeidsgiverpolitikken bygger på felles prinsipper og verdier. Virksomhetene er ulike og må utvikle sin egen arbeidsgiverpolitikk tilpasset sine oppgaver, organisering, størrelse og samfunnsoppdrag. Det er derfor nødvendig å gi dem større lokalt handlingsrom.

Rapport, strategier og tiltak

Sentrale arbeidsgiverpolitiske tiltak og føringer må være godt forankret i arbeidsgiverstrategien og i virksomhetenes behov, samtidig som de må legge til rette for lokale tilpasninger.

Den statlige arbeidsgiverstrategien ble fastsatt i 2016 og løper ut 2019. Departementet er i gang med å revidere arbeidsgiverstrategien, basert på bred involvering og deltakelse fra statlige arbeidsgivere og Arbeidsgiverrådet.

Arbeidsgiverrådet har gitt råd og prioriteringer til departementet knyttet til både lønnsoppgjør og sentrale arbeidsgiverpolitiske satsinger. Rådets anbefalinger veier tungt i departementets arbeid med videreutvikling av den statlige arbeidsgiverpolitikken.

Fra 1. januar 2020 overføres blant annet ansvarsområdene under avdelingene for ledelse og for utredning og analyse i Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) til Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Ansvarsområdene utgjør viktige deler av statens arbeidsgiverpolitikk og forvaltningspolitikk, og skal styres faglig fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, med Finansdepartementet som ansvarlig etatsstyrer for direktoratet som helhet. Det restrukturerte DFØ vil få navnet Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ).

Gode resultater i en virksomhet fordrer god styring, ledelse og organisering. En samling av

fagområdene økonomi, styring, ledelse, organisering og anskaffelser i ett direktorat legger til rette for en mer samordnet utvikling av disse fagområdene. En mer samordnet utvikling vil bety at statlige virksomheter kan få bedre og mer helhetlige tjenester enn hva Difi og DFØ har kunnet tilby hver for seg. Det vises til nærmere omtale under programkategori 13.40.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil fortsatt ha det faglige styringsansvaret for direktoratets oppgaver innenfor den statlige arbeidsgiverpolitikken. Viktige elementer er å gi statlige virksomheter et bedre tilbud om støtte og rådgivning, særlig knyttet til omstilling og en digital arbeidsgiverportal. I tillegg kommer oppgaver knyttet til ledelse, kompetanseutvikling, tiltak for flere lærlinger i staten, mangfold og sekretariatsfunksjonen for Arbeidsgiverrådet.

Regjeringen har invitert hele arbeidslivet til en inkluderingsdugnad for å få flere inn i arbeidslivet. Regjeringen vil at staten skal gå foran, og har satt som mål at 5 prosent av alle nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Departementene følger opp virksomhetenes arbeid. Difi tilbyr støtte og veiledning. I juni 2019 annonserte Difi 43 utlyste stillinger i et nytt traineeprogram for mennesker med nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning. Dette er en god mulighet for virksomhetene til å komme i kontakt med og rekruttere jobbsøkere i målgruppen og et bidrag til å realisere inkluderingsdugnaden. Statlige virksomheter har i årsrapportene for 2018 rapportert resultatene fra sine første erfaringer med 5 prosent-målet. Arbeids- og sosialdepartementet er det departementsområdet som rapporterer best tall for sin sektor. Her er andelen ansatte med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en 4,5 pst. De fleste andre departementsområdene ligger derimot på under 1 pst. Etter en gjennomgang av resultatene har regjeringen forutsatt at departe-

mentene og virksomhetene intensiverer arbeidet med dugnaden. Forslag om endringer i forskriften til statsansatteloven er sendt på høring. De foreslåtte endringene i reglene for ansettelse skal gjøre det lettere for virksomhetene å oppnå resultater i dugnaden.

Som en del av integreringsløftet gjennomføres det forsøk med anonyme søknader i statlige virksomheter. Formålet med forsøket er å finne ut om det å anonymisere søknader i statlige rekrutteringsprosesser kan være et godt virkemiddel for å integrere personer med innvandrerbakgrunn i arbeidslivet. 15 virksomheter skal delta i forsøket. Blant deltakerne er Arbeids- og velferdsdirektoratet, Universitetet i Bergen, Nasjonalbiblioteket og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. DFØ skal utarbeide en rapport om forsøket i 2020.

Difi la i februar 2019 fram Statsansatteundersøkelsen 2018. Undersøkelsen omfatter ledelse, samarbeidsforhold, inkludering, innovasjonsklima, omstilling og hvordan staten er som arbeidsplass. Difi har gjennomført aktiviteter for å spre informasjon om undersøkelsen og har arbeidet med å utvikle kompetansetilbudet på basis av resultatene. Slike systematiske undersøkelser i staten er et viktig kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle statens arbeidsgiverpolitikk og iverksette relevante tiltak.

Etter initiativ fra den tidligere LO-lederen og kommunal- og moderniseringsministeren, og etter invitasjon fra de sentrale parter, ble det satt i gang arbeid med forsøk i staten, hovedsakelig med alternative arbeidstidsordninger. Forsøkene med alternative arbeidstidsordninger – langvakter – i Forsvaret og Kriminalomsorgen og ønsketurnus i Tollstaten ble avsluttet 1. kvartal 2019. En rapport fra forskningsstiftelsen Fafo, som har fulgt forsøkene med arbeidstid, viser at både arbeidstaker- og arbeidsgiversiden i stor grad er fornøyd med forsøkene. Arbeidstakerne som har deltatt i forsøkene er særlig fornøyd med at de har ført til en bedre balanse mellom arbeidstid og fritid. De sentrale parter i staten har åpnet for at forsøkene kan fortsette ut 2020. Forsøket med kompetanse- og organisasjonsutvikling i Statens vegvesen er avsluttet.

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved OsloMet har på oppdrag fra departementet gjennomført en effektevaluering av de nye reglene for midlertidig ansettelse i staten. Evalueringen er nærmere omtalt under anmodningsvedtak nr. 872, 12. juni 2017 om midlertidig ansettelser i staten i del I Innledende del pkt. 4.

Økt digitaliseringstakt og hyppigere omstillinger stiller andre krav til kompetanse og kompetanseutvikling hos ledere og medarbeidere.

Satsing på felles digital opplæring i staten, gjennom programmet På nett med læring (2014–2018), er fullført og departementet vil bidra til å sikre at satsingen får varig effekt. En læringsplattform er tilgjengelig for alle og tilbyr et stort antall e-læringskurs. Difi har også tilbud om en egen virksomhetsplattform med kompetansestyringsmodul til virksomhetene. Disse får med plattformen et «eget rom» hvor de kan administrere og styre kompetanseutviklingsprosesser og konkrete kompetansetiltak. DSS og alle departementene vil fra høsten 2019 ta plattformen i bruk.

Lønnsoppgjørene i 2018 og 2019 ble gjennomført innen forsvarlige økonomiske rammer, og i samsvar med frontfaget. Store deler av rammene har blitt delegert til fordeling gjennom lokale forhandlinger og i tråd med lokal lønnspolitikk.

Staten har siden 2016 hatt to tariffavtaler. I tariffavtalen med Akademikerne ble lønssystemet skrittvis modernisert som ledd i tariffoppgjørene i 2017 og 2018. Høsten 2018 ble det gjennomført et partssammensatt arbeid for å vurdere et modernisert lønssystem også for tariffavtalen med LO Stat, Unio og YS Stat i forbindelse med mellomoppgjøret i 2019. Det var imidlertid enighet mellom partene om at utviklingen av et nytt system vil kreve mer arbeid. Det er intensjonen å videreføre arbeidet med modernisering i forbindelse med hovedoppgjøret i 2020.

De lokale lønnsforhandlingene har blitt en viktigere del av lønnsutviklingen i staten. Den årlige spørreundersøkelsen om de lokale lønnsforhandlingene i staten viste at forhandlingene i 2018 forløp bedre enn tidligere år. Mye tyder på at virksomhetene i større grad har utnyttet handlingsrommet som følger av at en større del av rammen skal fordeles etter forhandlinger mellom partene lokalt. Departementet vil følge opp tilbakemeldingene i samhandlingen med hovedsammenslutningene.

Statens sentrale særavtaler regulerer arbeidsvilkår som ikke er omfattet av hovedtariffavtalene i staten. Gjennom forhandlinger med hovedsammenslutningene vil departementet arbeide for at særavtalene moderniseres i tråd med de endrede kravene som stilles til staten som en omstillingsdyktig sektor.

Hovedavtalen i staten legger grunnlaget for medbestemmelse i de statlige virksomhetene. Hovedavtalen løper ut 31. desember 2019 og arbeidet med ny avtale pågår. Departementet ønsker en modernisering og forenkling av avtalen, som speiler utviklingen i arbeidsliv og i organisasjonsformer og som viderefører et godt partsamarbeid. Arbeidsgiverrådets anbefalinger vil være viktige for statens posisjoner i forhandlingene.

Det statlige opplæringskontoret for lærlinger (OK stat) ble etablert som en fast ordning i 2017. Dette som et ledd i regjeringens satsing for å øke antallet lærlinger. Det er et krav til alle statlige virksomheter at de skal opprette læreplass for minst én lærling, knytte seg til det statlige opplæringskontoret eller et annet opplæringskontor og vurdere nye lærefag årlig. For å imøtekomme behovet for flere læreplasser, utvides OK stat med to personressurser, som skal ha de nordligste fylkene som sitt ansvarsområde. Disse får sitt arbeidssted i Harstad. Satsingen vil innledningsvis ha særlig oppmerksomhet på sikkerhetsfaget og byggdrifterfaget.

For å sikre tilliten til statsforvaltningen har departementet utarbeidet forslag til sentrale retningslinjer for registrering av ansattes økonomiske interesser som kan gi et rammeverk for opprettelse av eventuelle registre i den enkelte statlige virksomhet. Forslag til retningslinjer har vært på høring, og departementet arbeider med den videre oppfølgingen.

Det er skjedd lite med lederlønnssystemets sammensetning siden det ble etablert. En rekke av statens virksomhetslederstillinger er fortsatt utenfor systemet, mens flere stillinger på lavere nivå er en del av systemet. Departementet vil derfor arbeide med systemet for at det kan bli mer enhetlig. Endringer må gjøres i forhandlinger med hovedsammenslutningene.

I Prop. 1 S (2018–2019) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet fremgår det at departementet vil følge opp anbefalingene fra Karantenenemnda om å se nærmere på godtgjørelsesreglene. I tillegg er det naturlig at departementet i det videre arbeidet også ser på innspill som er gitt fra Karantenenemnda i årsmeldingen for 2018, om at det er behov for å se på sanksjonsreglene i karanteneoven. Departementet vil også ta i betraktning representantforslaget om karanteneordningen som ble behandlet tidligere i år.

Departementet er, som ansvarlig for statens arbeidsgiverfunksjon, avtalepart i den nye IA-avtalen for perioden 2019–2022. Avtalen forplikter staten til å arbeide for å skape et arbeidsliv med plass til alle gjennom å forebygge sykefravær og frafall. Selv om det statlige tariffområdet ikke har virksomheter som inngår i IA-bransjeprogrammene, vil departementet støtte opp om innsatsen for å utvikle og følge opp de andre nyvinningene i avtalen.

Departementet vil se nærmere på muligheten for å utnytte kompetansen i slutten av karrieren, der vedkommende leder ønsker å tre tilbake fra lederstillingen, men arbeide med faglige oppgaver før pensjonering.

Mål 2 Departementene mottar effektive felles-tjenester med riktig kvalitet

Gode og effektive administrative tjenester er en forutsetning for at departementene skal kunne ivareta sin rolle som sekretariat for politisk ledelse. Felles løsninger, samlet kompetanse, standardisering og ny teknologi vil kunne gi stor driftsfordeler og tjenester med bedre kvalitet. Det er derfor viktig med en økende grad av standardisering og etablering av sterke administrative fagmiljøer.

Rapport, strategier og tiltak

Departementet har videreført oppfølgingen av Strategi for bedre og mer effektive administrative tjenester i departementsfellesskapet (2016–2020) med etablering av et effektiviseringsprosjekt i samarbeid med Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS). Prosjektet skal legge til rette for å redusere kostnadene ved de administrative tjenestene i departementsfellesskapet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i samarbeid med departementene og DSS prioritert hvilke administrative funksjoner det er hensiktsmessig å etablere som nye eller utvidede fellestjenester. Effektiviseringsprosjektet arbeider også for å standardisere kjerneprosesser i departementene og på den måten legge til rette for enklere lagring og arkivering av informasjon.

Departementet har et overordnet ansvar for at de nye og utvidede fellestjenestene tas i bruk av departementene og Statsministerens kontor. Departementet skal i samarbeid med de øvrige departementene utarbeide en konkret plan for realisering av gevinster forbundet med bruk av administrative fellestjenester levert av DSS.

Arbeidet med å styrke og videreutvikle tjenestetilbudet fra DSS til departementene videreføres. DSS leverer nå enkelte HR-tjenester til departementene og Statsministerens kontor. I 2019 vil det etableres nye tjenester innenfor rekruttering, kompetanseutvikling og HR-statistikk.

I tillegg til utvikling av nye tjenester arbeider DSS også med å utvide eksisterende tjenestetilbud. Alle fylkesmannsembetene og departementene er nå på samme sentralbordløsning, DSS har inngått avtale om leveranse av renholdstjenester til samtlige departement, det er etablert et miljøledelsessystem som er felles for alle departementene og det er etablert en løsning for automatisk varsling av departementsansatte ved hendelser.

Innenfor IKT-området er det utarbeidet en felles digital samarbeidsløsning for arbeidet med

statsbudsjettet og prosessen med å besvare spørsmål fra Stortinget, og det er inngått avtale om ny IKT-løsning for saksbehandling og arkiv som skal være lik for samtlige departementer. Implementeringen av ny saks- og arkivløsning er under planlegging, med sikte på oppstart i 2020. Arbeidet med å etablere en felles IKT-løsning for departementene fortsetter i 2020.

Mål 3 Et nytt, effektivt regjeringskvartal

Regjeringskvartalet skal være velegnet for regjeringens og departementenes arbeid, være åpent og inviterende, ha gode bymessige kvaliteter og nødvendig sikkerhetsnivå.

Rapport, strategier og tiltak

På oppdrag fra departementet ferdigstilte Statsbygg skisseprosjektet ved årsskiftet 2018–2019. Forprosjektet for byggetrinn 1, byggene H, A, og D, Møllergata 19 og kjellerarealer, er nå under utarbeidelse.

I tillegg planlegges tiltak på Ring 1 og perimetersikring. For å holde kostnadene i prosjektet nede, planlegger regjeringen å utnytte bestemmelsene i reguleringsplanen om byggehøyder for bygg D (byggetrinn 1) og C (byggetrinn 2). Avhengig av utviklingen i antall ansatte vil bygg B (som inngår i byggetrinn 3) da kunne utgå, og arealene utnyttes på annen måte, for eksempel til byrom. Det er viktig at de nye regjeringsbygningene får en utforming som understøtter effektivt arbeid i og mellom departementene og effektive fellestjenester.

For å kunne bevare så mye som mulig av 22. juli-senteret slik det står i dag, jf. anmodningsvedtak 609, 18. juni 2019, har regjeringen nå konkludert med at Statsministerens kontor ikke flytter tilbake til Høyblokka. Konkret vurderes innplassering av Statsministerens kontor i ett av byggene som skal stå ferdig i byggetrinn 1. En omplassering av Statsministerens kontor vil kunne påvirke plasseringen av andre funksjoner i

nytt regjeringskvartal. Omprosjektering som følge av flytting av funksjoner vil føre til økte prosjekteringskostnader, og vil kunne få konsekvenser for framdrift og byggestart. Stortinget vil bli holdt orientert på egnet måte, og senest i forbindelse med fremleggelse for Stortinget av prosjektets kostnadsramme.

Det er lagt vekt på at nytt regjeringskvartal skal være mest mulig åpent og ha flere trygge og gode gang- og sykkelforbindelser enn i dag. Sikkerheten som ligger i det valgte konseptet er ikke til hinder for et åpent byrom. Det nye regjeringskvartalet med regjeringsparken legger til rette for at publikum kan bruke området på en ny måte. Konseptet forutsetter riving av Y-blokka. Regjeringen har etter anbefaling fra KORO og Statsbygg konkludert med at de integrerte kunstverkene «Fiskerne» og «Måken» skal integreres i bygg A i det nye regjeringskvartalet.

Regjeringen tar sikte på legge fram forslag til kostnadsramme og oppstartsbevilgning for første byggetrinn når forprosjektet for denne delen av regjeringskvartalet er gjennomført og kvalitetssikret. I forbindelse med fremleggelse av forprosjekt og oppstartsbevilgning vil regjeringen komme tilbake til framdrift og når de første byggene vil være innflyttingsklare. Statsbygg igangsatte arbeidet med riving av Møllergata 17 og R4 våren 2019. Riving av Y-blokka er planlagt startet høsten 2019, men grunnet klage til Oslo kommune på rivetillatelsen vil antakelig rivetidspunktet bli noe forskjøvet. Dette vurderes foreløpig ikke til å ha vesentlige fremdriftsmessige konsekvenser for øvrige deler av prosjekt nytt regjeringskvartal.

22. juli-senteret vil måtte flytte til R5-kvartalet mens rive- og byggearbeidene i regjeringskvartalet pågår. I desember vil dagens senter i Høyblokka stenge, og 22. juli-senteret vil åpne ny utstilling i midlertidige lokaler i Teatergata i løpet av første kvartal 2020. Ansvaret for senterets faglige virksomhet ble fra 1. juli 2019 overført til Kunnskapsdepartementet. Det vises til omtale under kap. 510, post 23.

Kap. 500 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	398 216	398 001	417 296
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>	82 932	82 388	76 599
23	Husleie for fellesarealer m.m.	23 955	24 664	25 326
25	Nytt regjeringskvartal, <i>kan overføres</i>	2 293	3 980	4 039
27	Felles IKT-løsning, <i>kan overføres</i>	2 784	40 000	40 596
50	Forskningsprogrammer	65 760	84 000	70 632
70	Diverse formål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>		3 000	2 994
	Sum kap. 0500	575 940	636 033	637 482

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 01 økt med 10 mill. kroner til 408 mill. kroner og post 50 økt med 171,4 mill. kroner til 255,4 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019). Ved Stortingets vedtak av 21. juni ble post 01 redusert med 930 000 kroner til 407,1 mill. kroner og post 23 redusert med 2,8 mill. kroner til 21,9 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker i hovedsak lønn, husleie og andre faste driftsutgifter i Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Departementet skal være et utviklingsorientert og effektivt faglig sekretariat for departementets politiske ledelse. Departementet skal bistå i utviklingen og gjennomføringen av regjeringens politikk på departementets ansvarsområder. Departementet skal være en tydelig og forutsigbar forvalter av gjeldende lover, regler og tilskuddsordninger.

Departementet skal sikre en effektiv ressursforvaltning innen vårt forvaltningsområde. Kunnskapsutvikling, faglig kompetente ansatte, gode rutiner for saksbehandling, samordning med andre departementer og resultatorientert styring av departementet og underliggende etater er viktig for å oppnå dette.

Departementet vurderer fortløpende forbedringer av styringssystemene, sikring av en god internkontroll og en hensiktsmessig bruk av ny teknologi.

Departementet er opptatt av et godt arbeidsmiljø og å forebygge sykefravær. Departementet legger stor vekt på å rekruttere, utvikle og beholde kompetente medarbeidere. Det er et mål å oppnå en balansert alders- og kjønnsammensetning og å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn, personer med nedsatt funksjonsevne og personer med hull i CV.

Informasjonsformidling og dialog med brukere og samarbeidspartnere er en sentral oppgave for å formidle kunnskap om departementets saksfelt, samt de politiske målene og resultatene.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen i 2019 foreslås det å øke bevilgningen med 14,8 mill. kroner. Økningen skyldes flytting av budsjettmidler fra Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, og motsvares av forslag om bevilgningsreduksjoner med 1,7 mill. kroner under kap. 900, post 01 og 13,1 mill. kroner under kap. 1300, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 930 000 kroner mot en tilsvarende økning av Finansdepartementets kap. 1605, post 01 som følge av at enkelte statistikkoppgaver innenfor det forvaltningspolitiske og IT-politiske området overføres til DFØ, jf. omtale av endret ansvars- og oppgavefordeling mellom Digitaliseringsdirektoratet og DFØ under programkategori 13.40.

Som følge av at Kulturrådet har overtatt forvaltningen av tilskuddsordningen for romani-folket/taterne, jf. omtale under kap. 567, post 25 og 75, foreslås det å redusere bevilgningen med 600 000 kroner mot en tilsvarende økning av Kulturdepartementets kap. 320 Norsk kulturråd, post 01 Driftsutgifter.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 3,1 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 510, post 01 til leie av lokaler i Kongens gate 20, jf. omtale på kap. 510, post 01.

Som følge av overgang til bevilgningsfinansiering av administrative tjenester fra 2020 foreslås det å redusere bevilgningen med 156 000 kroner mot en tilsvarende økning på kap. 510, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen med 2 mill. kroner til arbeid med tinglysing mot en tilsvarende reduksjon på kap. 595, post 01, jf. omtale på kap. 595, post 01.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 19,3 mill. kroner til 417,3 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3500, post 01, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70

Bevilgningen skal dekke departementets behov for kjøp av statistikk, data, utredninger, evalueringer og formidling av kunnskap, samt gjennomføring av midlertidige tiltak og prosjekter. Prosjektene skal bidra til et godt grunnlag for utvikling og gjennomføring av regjeringens politikk på departementets ansvarsområde.

Rapport

Arbeidsgiverpolitikk

Det er benyttet midler til en felles satsing på digital opplæring, lederutviklingstilbud og gjennomføring av traineeprogram for personer med nedsett funksjonsevne og høyere utdanning. Videre er det benyttet midler til innhenting og bearbeidning av lønns- og personaldata, som særlig benyttes i forbindelse med gjennomføring av lønnsoppjøret i staten.

Effektivisering og fornying

I 2018 er det benyttet midler til arbeidet med å utvikle politikk for innovasjon i offentlig sektor, jf. nærmere omtale under programkategori 13.40. Det er også satt av midler til dette formålet i 2019. Det er benyttet midler til arbeidet med klart språk i staten, blant annet har Universitetet i Oslo (UiO) fått 3 mill. kroner til satsing på å integrere klart språk i juridisk utdanning og forskning, og til dekning av Norges årlige kontingent til deltagelse i

European Institute of Public Administration (EIPA). Midlene til UiO og EIPA er fra 2019 budsjettert under kap. 500, post 50. Det er også benyttet midler til Stat & Styring – tidsskrift for politikk og forvaltning, og til forvaltningslovutvalget, som departementet finansierer sammen med Justis- og beredskapsdepartementet. I tillegg er det i 2018 og 2019 benyttet midler til evaluering av Statens innkjøpscenter.

Fylkesmennenes fellesadministrasjon

Det ble i 2018 tildelt 1,7 mill. kroner til prosjektet Etablering av Fylkesmennenes fellesadministrasjon (FMFA). Midlene ble benyttet til utredningsarbeid for avklaring av oppgavefordeling mellom departementet, embetene og FMFA, og til omstilling for berørte medarbeidere. I tillegg dekket midlene lønnskostnader til fremtidig direktør i FMFA i en interimperiode på slutten av året, og etableringskostnader til hovedsetet for FMFA i Arendal.

For å forberede innføring av lønns- og regnskapssystemer i FMFA, samt harmonisere lønns- og regnskapssystemer i fylkesmannsembeter som fusjonerte fra 1. januar 2019, ble det tildelt 2 mill. kroner til et prosjekt som ble gjennomført i samarbeid mellom DFØ og departementet.

Regional stat

Som del av regionreformen gav Kommunal- og moderniseringsdepartementet Difi i oppdrag å gjennomgå regional stats inndeling. Formålet med gjennomgangen var å styrke mulighetene for samhandling mellom regional stat og fylkeskommunen og innad i staten mellom ulike deler av regional stat.

I 2018 ble Difi tildelt 500 000 kroner for å slutføre arbeidet, og Difi leverte sine anbefalinger høsten 2018. Departementets vurderinger av funnene ble presentert for Stortinget i Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*.

Planlegging og bypolitikk

I 2018 og 2019 er midlene benyttet til utvikling av bedre og mer effektive planprosesser for å bidra til at kommunene kan utnytte utviklingspotensialet på en bærekraftig måte. Det er satt av midler til utredninger, analyser og dialogarenaer til bruk i politikktutvikling, og lov- og forskriftsutvikling på områdene planlegging og kart- og eiendomsinformasjon. Departementets arbeid med digitalisering av planprosesser finansieres over posten. Midlene

har også blitt brukt til tiltak for økt plankompetanse og tilrettelegging av kunnskapgrunnlaget for planleggingen. Det arbeides med å gjøre veiledningen til planområdet oppdatert og digital, og gi relevant og tilgjengelig statistikk om arealbruk. Videre er midlene benyttet til oppfølging av samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging. Midlene er også anvendt til regjeringens arbeid med områdesatsinger og statlig plan. Departementet har støttet opp om fylkesmennenes arbeid med samordning av innsigelser, byvekstavtaler og plankompetanse i kommunene.

Regional- og distriktpolitikk

Midlene har gått til analyser, utredninger og dialogarenaer i forbindelse med politikkutvikling og virkemiddelbruk innenfor regional- og distriktpolitikken. I 2018 finansierte posten blant annet evalueringer av den differensierte arbeidsgiveravgiften, Norges deltakelse i Interreg og Utviklingsprogram for byregioner. Det har videre blitt utarbeidet en veileder for Smart Spesialisering og en rekke mindre utredninger som er blitt brukt i arbeidet med stortingsmelding om distriktpolitikken. I 2019 gjennomføres det blant annet en faglig ekstern gjennomgang av Distriktsindeksen, oppdatering og revidering av inndeling av kommuner i bo- og arbeidsmarkedsregioner og en sammenstilling av tilgjengelig kunnskap om utviklingstrekk i Nord-Norge.

Bolig- og bygningspolitikk

I 2018 og 2019 er det brukt midler til blant annet en utredning om bolig og eldre i lys av en aldrende befolkning og hvordan boligsektoren kan avlaste omsorgssektoren. Det er også bevilget midler til et forprosjekt som skal avklare behov for digitale løsninger for kommunalt disponerte utleieboliger. Over posten finansieres en rammeavtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om statistikk og analyse om bolig, boforhold, boligøkonomi og byggkvalitet. Videre vurderer Byggkvalitetutvalget tiltak for å sikre god kvalitet og seriøsitet i byggenæringen, og skal levere sin tilrådning i februar 2020. Overvannsutvalget foreslo i 2015 endringer i plan- og bygningsloven og forurensningsloven. Departementet har, i samarbeid med Miljødirektoratet, anskaffet en samfunnsøkonomisk analyse og en juridisk vurdering av enkelte av lovendringene som ble foreslått av utvalget. Videre har departementet igangsatt et arbeid med å vurdere om det er behov for å klargjøre kommunenes boligsosiale

ansvar, og hvordan dette i så fall skal gjøres. Det gjennomføres også et prosjekt om transformasjonspiloter, som skal kartlegge og avdekke hvordan forenkling av regelverket, digitalisering eller andre virkemidler kan bidra til raskere og mindre ressurskrevende prosesser, lavere konfliktnivå og mer fornøyde parter. Over posten er det også finansiert en rapport som vurderer hvordan offentlig infrastruktur i utbyggingsområder kan finansieres i fremtiden, uten å forsinke eller være til hinder for utvikling av utbyggingsområder.

Departementslokaler og nytt regjeringskvartal

Departementslokalene er skjermingsverdige objekter og underlagt krav til kontinuerlig sikkerhetsstyring. Det er benyttet midler til analyser og utredning av sikringsbehov og tiltak for både midlertidige og øvrige departementslokaler i tråd med lov og forskrift. I utviklingen av nytt regjeringskvartal er det i 2018 benyttet midler til sikkerhetsmessig analyse og utredning av planer for å sikre at krav som er satt til sikkerhet ivaretas. Arbeidet videreføres i 2019.

Samer og nasjonale minoriteter

Midler på posten har blant annet gått til å dekke departementets utgifter til arbeid med *Handlingsplan mot antisemittisme 2016–2020*, oppfølging av NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*, og til arrangement i forbindelse med utdeling av Nordisk samisk språkpris, Gollegiella, i 2018.

Budsjettforslag

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner til arbeid med lærlinger i staten, mot en tilsvarende reduksjon under Kunnskapsdepartementets budsjett.

Bevilgningen foreslås redusert med 9 mill. kroner som følge av ferdigstilling av prosjekter som var finansiert ved omdisponering.

Inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering, foreslås det en bevilgning på 76,6 mill. kroner, en samlet reduksjon på 5,8 mill. kroner.

Post 23 Husleie for fellesarealer m.m.

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til husleie for ledige arealer i R5, utgifter i forbindelse med erstatningslokaler og driftskostnader for ødelagte bygg i regjeringskvartalet.

Inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering, foreslås det en bevilgning på 25,3 mill. kroner.

Post 25 Nytt regjeringskvartal, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker innkjøp av faglig bistand og utredninger til departementets arbeid med nytt regjeringskvartal, herunder vurderinger av sikkerhetsspørsmål og gevinstrealisering, samt kvalitetssikring av prosjektet.

I 2018 er midlene, av sikkerhetsmessige årsaker, benyttet til utbedring av lokalene i departementet og til faglig bistand til departementets arbeid med prosjektet.

For 2020 foreslås en bevilgning på 4 mill. kroner til faglig bistand, innleid prosjektledelse, samt prosjektstøtte og analysearbeid.

Post 27 Felles IKT-løsning, kan overføres

Forsvarsdepartementets to-nivå-løsning skal innføres som felles IKT-løsning for Statsministerens kontor, departementene og Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS).

Prosjektet er omstrukturert og ansvaret fordelt mellom Forsvarsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Departementet har fra 2019 ansvar for følgende elementer:

- Innføring av sak-/arkiv.
- Organisering av opplæring og brukerstøtte.
- Rollefordeling mellom prosjektene og det enkelte departement.
- Standardisering og prioritering av applikasjonsporfølje.
- Oppfølging av inngått omstillingsavtale.
- Bestillinger til Forsvarsdepartementet i henhold til departementenes behov.

Budsjettforslag

Det foreslås 30 mill. kroner til innføring av sak-/arkiv og 10 mill. kroner til videre arbeid med tjenester og organisasjon.

Inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering, foreslås det en bevilgning på 40,6 mill. kroner.

Post 50 Forskningsprogrammer

Bevilgningen skal dekke departementets behov for langsiktig kunnskapsoppbygging i regi av

Norges Forskningsråd. Bevilgningen skal underbygge og gi et godt grunnlag for faglige og politiske beslutninger, samt bidra til at det finnes kompetente forskningsmiljøer innenfor departementets sektoransvar. Bevilgningen blir også brukt til direkte støtte til forskning ved statlige forskningsinstitusjoner, samt satsing for å inkludere klarspråk i jusutdanningen. Norges forskningsråd er en sentral aktør i det norske forsknings- og innovasjonssystemet og et viktig virkemiddel for å nå regjeringens forskningspolitiske mål.

Regjeringen har fastsatt fem mål for Forskningsrådet. Målene er:

- Økt vitenskapelig kvalitet.
- Økt verdiskaping i næringslivet.
- Møte store samfunnsutfordringer.
- Et velfungerende forskningssystem.
- God rådgiving.

Målene er felles for alle departementene. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med departementene og Forskningsrådet utarbeidet et styringssystem for departementenes styring av Forskningsrådet. Samlet måloppnåelse for Forskningsrådets virksomhet i 2018 er omtalt i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2020.

Rapport

Demokratisk og effektiv styring og forvaltning (DEMOS)

DEMOS er et tiårig forskningsprogram med oppstart i 2015. Programmet skal bidra til å utvikle kunnskapsgrunnet for en demokratisk og effektiv styring, planlegging og forvaltning. Et mål for DEMOS er å bygge kompetente forskermiljøer som kan hevde seg internasjonalt. Programmet har utlyst relativt store forskerprosjekter for å oppnå dette.

Prosjektene i DEMOS retter seg spesifikt mot offentlig sektor, både på statlig, regionalt eller kommunalt nivå, og mange belyser forholdet mellom nivåene. Statlig styring og forvaltning, kommunereformen og styrings- og samarbeidsformer er noen av temaene. Det er en klar økning både i vitenskapelige publiseringer og i bruker- og allmennrettet formidling fra 2017 til 2018. Prosjektene har klar relevans for norsk politikktutforming og forvaltningsutvikling.

I 2018 tildelte DEMOS midler til prosjektet «NoReg» ved Transportøkonomisk institutt. Prosjektet skal utvikle en lett tilgjengelig og relevant regionalmodell for norsk økonomi (NoReg).

Modellen skal være tilgjengelig for lokale, regionale og nasjonale myndigheter, og for akademiske miljøer for studier av politikkreformer og strukturelle endringer i norsk økonomi over tid. EVAPLAN 2008 – en forskningsbasert evaluering av hvordan plandelen av plan- og bygningsloven har fungert – ble avsluttet i 2018. Prosjektet har resultert i blant annet to rapporter utgitt i bokform og dokumenterer at plan- og bygningsloven i hovedsak har høy legitimitet og er godt balansert med hensyn til rammer for nøkkelaktører. EVAPLAN har gitt klare anbefalinger til forbedringer i lovverk og forvaltningspraksis som departementet er i gang med å følge opp. Det er dessuten pekt på behov for videre forskning på planfeltet. Dette er fulgt opp gjennom at departementet ga Forskningsrådet i oppdrag å lyse ut samarbeidsprosjekter innenfor planforskning med en totalramme på 20 mill. kroner tidlig i 2019. Satsingen er ledd i et langsiktig arbeid for å bidra til å utvikle kunnskapsgrunnlaget som må ligge til grunn for planlegging etter plan- og bygningsloven, bygge sterke fagmiljøer, øke forskningskapasiteten og også bidra til å koble forskningsmiljøene tetter på utdanninger innenfor dette feltet. Departementets bidrag til DEMOS var 39,1 mill. kroner i 2019.

Velferd, arbeid og migrasjon (VAM)

VAM er det største samfunnsvitenskapelige forskningsprogrammet i Norge. Programmets hovedmål er å gi kunnskap av høy kvalitet som bidrar til at samfunnet får bedre evne, virkemidler og kapasitet til å håndtere og løse samfunnsutfordringer innenfor velferd, arbeidsliv og migrasjon. VAM har et bredt nedslagsfelt og har grenseflater til andre satsingsområder i Forskningsrådet og internasjonalt. Handlingsrettet samfunnsforskning favner vidt og har mange brukere og interessenter. Det er definert syv delmål for programmet:

- Gi kunnskapsgrunnlag for utvikling av samfunn, sektorer og politikk.
- Bidra til bredere forståelse av utviklingstrekk og samfunnsendringer.
- Bidra til en opplyst og deltakende offentlighet.
- Bidra til å finne løsninger på samfunnsutfordringer.
- Styrke faglig og metodisk kvalitet og bredde.
- Styrke forskningens internasjonale orientering og samarbeid.
- Bygge kompetanse og kapasitet og styrke strategiske forskningsområder.

Fra 2011 ble programmet utvidet til å omfatte boligspørsmål. Formålet er å synliggjøre at bolig-

politikken er en viktig del av velferdspolitikken, og få mer kunnskap om boligens betydning i sammenheng med andre velferdstematiske felt.

Departementets bidrag er 7,4 mill. kroner i 2019.

Programplanen for forskningsprogrammet VAM er revidert og den nye planen gjelder fra 2019. Programplanen for VAM II omfatter tre temaområder, herunder: «velferd, levekår og ulikhet», hvor boligtematikken er forankret i VAMs reviderte programplan. Det omfatter blant annet behov for kunnskap om hva som skaper inklusjon og eksklusjon på områder som helse, bolig, utdanning og arbeid, og sammenhengene mellom slike prosesser på disse områdene. Videre er det behov for kunnskap om mobilitet mellom generasjoner i befolkningen og om hvilke nye typer sosial og kulturell segregering som finnes må ses i sammenheng med prosesser i familien, i lokalmiljøet, på boligmarkedet, i arbeidsmarkedet og i velferdsstaten. Sammenhengene mellom de ulike velferdsområdene, blant annet hvilken betydning boligsituasjonen har for arbeidslivstilknypning, utdanningsløp og helse, er også fremhevet som viktig.

FORKOMMUNE

Det er behov for å øke kapasiteten for innovasjon og forskning i offentlig sektor for å kunne løse viktige samfunnsutfordringer, øke effektiviteten og gi brukerne bedre tjenester. FORKOMMUNE er Forskningsrådets program for forskning og innovasjon i kommunesektoren. Departementet bevilget 5 mill. kroner til FORKOMMUNE i 2019. Fem prosjekter mottok midler gjennom programmet i 2019, med temaer som blant annet samarbeid mellom kommune og universitet, innbyggerinvolvement og bedre arealplanlegging i kystsonen. Fra 2019 ses søknadene til FORKOMMUNE i sammenheng med andre forskningsprogrammer, som HELSEVEL og FINNUT. I første halvår 2019 delte Forskningsrådet ut 130 mill. kroner til over 50 kommuner som søkte om innovasjonsprosjekter i fjor høst. Både nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer deltar i samtlige prosjekter. I tillegg er flere nettverk og private virksomheter involvert i prosjektene.

Joint Programming Initiative Urban Europe (JPI Urbant Europa)

JPI Urbant Europa er et initiativ på regjeringnivå til forsknings- og innovasjonssamarbeid om urbane spørsmål. Samarbeidet startet opp i 2010

og omfatter i dag 20 europeiske land, hvorav 14 land er fullverdige medlemmer. Mer enn 80 forsknings- og innovasjonsprosjekter har blitt finansiert siden oppstart, med et samlet volum på om lag 85 mill. euro, og med nærmere 500 prosjektpartnere involvert. EU-kommisjonen deltar som observatør. Urbant Europa er ett av flere fellesprogrammer som er etablert for å svare på de store samfunnsutfordringene som Europa står overfor. De utgjør komplementære aktiviteter til rammeprogrammet Horisont 2020.

Departementet har, i et nært samarbeid med Norges forskningsråd, hovedansvaret for den norske oppfølgingen av JPI Urbant Europa. Viktige mål for samarbeidet er å belyse og legge grunnlaget for utviklingen av byer som er bærekraftige og gode å leve i, gjennom en sektorovergrepene og tverrfaglig tilnærming til forskning og innovasjon. I den reviderte forsknings- og innovasjonsagendaen fra februar 2019 vektlegges koblingen til FNs bærekraftsmål og det å oppnå resultater som er relevante for pågående politiske prosesser, herunder arbeidet med EUs Urban Agenda. Det fremheves at de ulike dilemmaene byene og deres omland står overfor i sine bestrebelser på å møte sosiale, næringspolitiske og miljømessige utfordringer ved byutvikling, bør være utgangspunktet for videre forskning og innovasjon. Norske forskningsmiljøer er aktive i utlysningene som JPI Urbant Europa er involvert i, samt i forskernettverket som er etablert. Departementets bidrag er 2,7 mill. kroner i 2019.

Samisk forskning (SAMISK)

Programmet Samisk forskning III er et løpende program med en ikke-definert tidsperiode. Det er et faglig bredt grunnforskningsprogram for samiske problemstillinger innenfor humaniora og samfunnsvitenskap. Programmet skal fremme forskning av høy kvalitet som er relevant for politikkutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet. Målet er å få mer kunnskap om kulturuttrykk, samisk identitet og samfunnsbygging, oppvekst og utdanning, språk, klima og miljø, levekår og befolkningsutvikling. Departementets bidrag er 3,4 mill. kroner i 2019.

Forskning som gjelder nasjonale minoriteter (SAMKUL)

Forskning som gjelder nasjonale minoriteter finansieres gjennom Norges forskningsråds program Samfunnsutviklingens kulturelle forutset-

ninger (SAMKUL). Departementets bidrag er 2,9 mill. kroner i 2019.

I Forskningsrådets satsing inngår flere prosjekter som følger opp regjeringens handlingsplan mot antisemittisme (2017–2021). Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter har igangsatt forskningsprosjektene Skiftende grenser og Definisjoner, uttrykk og konsekvenser av antisemittisme i samtidens Norge og Jødiske identiteter – valg og forhandlinger, praksiser og tradisjoner i samtidens Norge. Forskningsstiftelsen Fafo har igangsatt prosjektet «Negative holdninger mot jøder, homofile og muslimer. Fordommer blant ungdom og hvordan de håndteres i den flerkulturelle skolen».

Forskningsrådet finansierer også Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitets forskningsprosjekt Intangibilization, Materializations and Mobilities of Kven Heritage: Contemporary Articulations in Fields of Family, Museums, and Culture Industry.

Direkte støtte til statlige forskningsinstitusjoner

Høsten 2018 ga Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Finansdepartementet Oslo-Met, Samfunnsøkonomisk analyse og Eiendomsverdi i oppdrag å etablere et nytt senter for boligmarkedsforskning. Det nye senteret, Housing Lab, skal forske på hva som er driverne i boligmarkedet, og sammenhenger mellom boligmarkedet, makroøkonomien og finansmarkedene. Miljøet skal legge til rette for at det forskes mer på forhold i boligmarkedet der forskningen er mangelfull, og da særlig på tilbudssiden. Et av formålene med Housing Lab er å danne bedre beslutningsgrunnlag for politikkutformingen, blant annet for å sikre en mer treffsikker politikk. Senteret er nå etablert med ansatte og lokaler, og er i oppstartsfasen med flere relevante forskningsprosjekter. Nytt boligforskningsmiljø ble tildelt 2,5 mill. kroner i 2019.

Universitetet i Oslo (UiO) er tildelt 3 mill. kroner til deres satsing på å integrere klart språk i jusutdanningen. UiO, ARENA Senter for europa-forskning er tildelt 1 mill. kroner i 2019.

Senter for forskningsbasert innovasjon ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er tildelt 1 mill. kroner i 2019.

Det er bevilget 1,2 mill. kroner i 2019 til en ph.d i rettsinformatikk over tre år. Midlene bidrar til å øke kompetansen om forholdet mellom bygningsrett og digitalisering av byggesaksprosess.

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen til IKTPLUSS reduseres fra 14,75 mill. kroner til 10 mill. kroner, som er samme nivå som i 2018. Det foreslås videre at IKTPLUSS flyttes til en ny samlet post for IKT- og ekomforskning under programkategori 13.40. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen med 10 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap.

541, ny post 50 Forskningsprogrammer, jf. omtale under kap. 541, post 50.

Samlet foreslås det en bevilgning på 70,6 mill. kroner inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering.

Forslag til fordeling av bevilgningen på programmer framgår av tabellen under.

Tabell 6.2 Fordeling av bevilgningen på programmer

Program	(i 1 000 kroner)	
	Budsjett 2019	Forslag 2020
<i>Norges Forskningsråd:</i>		
DEMOS	39 100	40 000
IKTPLUSS	14 750	1
VAM	7 400	7 550
FORKOMMUNE	5 000	5 132
JPI Urbant Europa	2 735	2 800
SAMISK	3 415	3 500
SAMKUL	2 900	2 950
<i>Direkte støtte:</i>		
ARENA	1 000	1 000
NTNU	1 000	1 000
Klart språk i juridisk utdanning og forskning (UiO)	3 000	3 000
ph.d rettsinformatikk	1 200	1 200
Nytt boligforskningsmiljø	2 500	2 500
Sum	84 000	70 632

¹ IKTPLUSS er flyttet til kap. 541, post 50. Det gjelder også rapporteringen.

Post 70 Diverse formål, kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen skal dekke kontingenter og enkeltstående tilskudd med navngitt mottaker, som ikke hører naturlig inn under andre budsjettposter.

Budsjettforslag

Bevilgningen skal dekke Norges årlige kontingent for medlemskap i European Institute of Public Administration (EIPA), i European Centre of Employers and Enterprises providing Public Services and Services of general interest (CEEP)

og i International Hydrographic Organization (IHO).

Bevilgningen skal videre dekke utgifter på 1,3 mill. kroner til oppfølging av handlingsplan mot antisemittisme. Midlene skal blant annet benyttes til sikkerhetstiltak og informasjonstiltak ved Jødisk Museum i Trondheim.

Bevilgningen skal også dekke noen mindre stipendutbetalinger til mastergradsstudenter innenfor økonomi og juss på bolig, bomiljø og byggområdet, samt prispenger til Attraktiv by – Statens pris for bærekraftig by- og stedsutvikling.

Samlet foreslås det en bevilgning på 3 mill. kroner.

Kap. 502 Tariffavtalte avsetninger

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>	154	1 000	
70	Kompetanseutvikling mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	7 287	16 500	
71	Opplæring og utvikling av tillitsvalgte	190 600	190 600	195 000
	Sum kap. 0502	198 041	208 100	195 000

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 18. juni 2019 ble post 71 økt med 4,4 mill. kroner til 195 mill. kroner, jf. Prop. 123 S og Innst. 406 S (2018–2019).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70

Bevilgningen er benyttet i hovedsak til honorarer i forbindelse med de sentrale partenes satsing på forsøk i statens felles regel- og avtaleverk.

Det foreslås ikke bevilgning for 2020. Dersom partene foretar en avsetning av kompetansemidler ved lønnsoppgjøret per 1. mai 2020, vil forslag til bevilgning bli fremmet i en egen proposisjon.

Post 70 Kompetanseutvikling mv., kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker tilskudd til kompetanse- og omstillingsarbeid og har blant annet bidratt til å legge til rette for en god praktisering av de tillitsvalgtes medbestemmelse. Dette skjer gjennom delfinansiering av prosjekter basert på samarbeid mellom partene i virksomhetene, og sentrale tiltak. Gjennom å stimulere organisasjons- og ledelsesutvikling, oppfølging av avtalen om et inkluderende arbeidsliv, større mangfold og flere lærlinger i staten, har partene ønsket å bidra til å utvikle og fornye statlige virksomheter.

Midlene har også finansiert regionale konferanser som skal føre til bedre samarbeidsrelasjoner mellom partene lokalt. Midlene fordeles av Difi etter vedtak av de sentrale parter, basert på søknader fra virksomhetene.

Som følge av tariffoppgjøret 2019 er det startet et partssammensatt arbeid for å revitalisere bruken av midlene. Dette skal være ferdig før tariffoppgjøret 2020.

Det foreslås ikke bevilgning for 2020. Dersom partene foretar en avsetning av kompetansemidler ved lønnsoppgjøret per 1. mai 2020, vil forslag til bevilgning bli fremmet i en egen proposisjon.

Post 71 Opplæring og utvikling av tillitsvalgte

Posten dekker organisasjonenes utgifter i forbindelse med opplæring og utvikling av tillitsvalgte. Staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet og hovedsammenslutningene har i Hovedtariffavtalene i staten 2018–2020 videreført avtale om avsetning av midler til organisasjonenes opplærings- og utviklingstiltak (OU-midler). Midlene disponeres av hovedsammenslutningene i samsvar med avtalen om OU-midler. Avsetningen utgjør totalt 0,24 pst. av lønnsmassen i staten (fastlønn før fratrukk for pensjon) og utgjør 195 mill. kroner, jf. Prop. 123 S *Endringer i statsbudsjettet 2019 under Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet 2019 mv.)* og Innst. 406 (2018–2019).

Avsetningen av midlene er beregnet og fastsatt sentralt. Arbeidstakernes bidrag til finansieringen er 400 kroner per arbeidstaker (forholdsmessig etter stillingsandel) per år og utgjør 58,8 mill. kroner. Statens andel av bevilgningen er beregnet til 136,2 mill. kroner.

Bevilgningen er brukt i samsvar med særavtale om opplærings- og utviklingsmidler.

Det foreslås en bevilgning på 195 mill. kroner i 2020.

Kap. 510 Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	690 557	625 417	640 329
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		59 559	61 157
22	Fellesutgifter	128 021	130 710	134 672
23	22. juli-senteret	7 882	12 260	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	28 369	49 869	21 083
46	Sikringsanlegg og sperresystemer, <i>kan overføres</i>	11 680	8 565	8 779
	Sum kap. 0510	866 509	886 380	866 020

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 23 redusert med 0,7 mill. kroner til 11,6 mill. kroner og post 45 ble økt med 2,8 mill. kroner til 52,7 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) skal levere gode og effektive fellestjenester til departementene og Statsministerens kontor. DSS leverer tjenester innenfor områdene anskaffelser, bedriftshelsetjeneste, post- og vare-mottak, resepsjon, kantine, renhold, møteroms-tjenester, IKT og digitale innholdstjenester, vakt-hold og sikring mv. DSS skal styrkes som hoved-leverandør av fellestjenester, og oppgaver innen-for HR og arkiv- og dokumentforvaltning skal eta- bleres som nye fellestjenester.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter for DSS. I tillegg dekker bevilg-ningen utgifter til fellestjenester for departe-mentsfelleskapet og Statsministerens kontor.

Rapport

DSS har arbeidet med å utvikle standardiserte fel-lesløsninger som understøtter og effektiviserer departementenes kjerneprosesser. I 2018 er det blant annet lansert løsninger for utarbeidelse av statsbudsjettet og spørsmål fra Stortinget. DSS har inngått avtale om levering av renholds-tjenester til Forsvarsdepartementet og Stats-ministerens kontor fra 2019.

DSS hadde også i 2018 et særlig høyt antall lærlinger med totalt 15 lærlinger. 12 av lærlingene er plassert innenfor sikkerhetsområdet, to innen-

for digitale tjenester og en innenfor grafisk område.

DSS har hatt ansvaret for driften av 22. juli-sen-teret fram til det ble overført til Kunnskaps-departementet 1. juli 2019.

Klareringen av egne ansatte er overført til Sivil klareringsmyndighet.

Budsjettforslag

Posten foreslås økt med 3,1 mill. kroner for å dekke merkostnader til husleie ved flytting fra Y-blokka til lokaler i Kongensgate.

Inkludert avbyråkratiserings- og effektivise-ringsreformen og lønns- og prisjusteringer, fore-slås det en samlet bevilgning på 640,3 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3510, postene 02 og 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke deler av IKT-tjenestene som DSS leverer til departementene på felles IKT-plattform. Standardiserte løsninger som hvert enkelt departement har behov for, skal være obli-gatoriske og bevilgningsfinansierte.

Inkludert avbyråkratiserings- og effektivise-ringsreformen og prisjustering, foreslås det en bevilgning på 61,2 mill. kroner.

Post 22 Fellesutgifter

Bevilgningen dekker deler av fellesutgiftene for departementsfellesskapet. Dette gjelder blant annet husleie for fellesareal, statsforvaltningens avtale med Kopinor og drifts- og vedlikeholdsavtaler samt utviklingskostnader for regjeringen.no.

Om lag 100 mill. kroner av utgiftene gikk i 2018 til dekning av husleie, energi og bruker-avhengige driftskostnader for felles arealer i regjeringskvartalet. Til dekning av statens avtale med Kopinor, utenom forsvarssektoren, ble det utgiftsført om lag 9 mill. kroner. Resterende bevilgning er benyttet til kjøp av tjenester for drift og utvikling av regjeringen.no

Bevilgningen foreslås økt med 1,8 mill. kroner til husleie for 22. juli-senteret, jf. omtale under post 23. Bevilgningen foreslås redusert med 1,3 mill. kroner som følge av redusert husleie etter riving av R4.

Inkludert avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering, foreslås det en samlet bevilgning på 134,7 mill. kroner.

Post 23 22. juli-senteret

Bevilgningen har dekket drift av 22. juli-senteret. 22. juli-senterets oppgave er å formidle kunnskap om terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya 22. juli 2011. Senteret skal gjennom utstillingen og pedagogisk opplegg bidra til refleksjon og læring for nye generasjoner.

Senteret er åpent for alle, men har skoleelever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring som sin primære målgruppe. Læringssenteret har i 2018 tilbudt flere egenutviklede undervisningstilbud til skoleklasser og hadde undervisning for 11 500 elever. Senteret har samarbeidet med formidlings- og læringssenteret på Utøya og Det Europeiske Wergelandssenteret om et opplegg for demokratilæring for elever. Siden åpningen i 2015 og til 31. juli 2019 har det totalt vært over 197 000 besøkende.

Det ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019 besluttet at ansvaret for 22. juli-senteret skulle overføres til Kunnskapsdepartementet fra 1. juli 2019. Lokalene til senteret med tilhørende husleie skal fortsatt ivaretas av DSS.

Det foreslås å overføre 9,1 mill. kroner fra kap. 510, post 23 til kap. 251, post 01 under Kunnskaps-

departementet. Utgiftene til husleie er redusert fra 3,5 mill. kroner til 1,8 mill. kroner og foreslås overført til kap. 510, post 22. Det foreslås ikke bevilgning på posten i 2020.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter til investeringer, vedlikehold og utskiftninger av utstyr.

Bevilgningen ble i 2018 benyttet til å utbedre kantineløsningen for departementene, nye maskiner til renholdstjenesten, teknisk utstyr for vakt- og resepsjonstjenestene og utstyr til IKT infrastruktur.

Arbeidet med etablering av løsning for sikring av informasjon ved samhandling er slutført i 2018, og løsningen er tilgjengelig i 2019 for innføring i departementene på felles plattform. Løsningen kan benyttes for samhandling med både interne og eksterne aktører.

Arbeidet med omplassering av funksjoner i DSS og ombygging og flytting til nye midlertidige lokaler for 22. juli-senteret skal slutføres i 2019. Bevilgningen gitt i 2018 er benyttet til å klargjøre de nye lokalene for funksjonene som er flyttet.

Bevilgningen foreslås redusert med 29,3 mill. kroner, hvorav 8 mill. kroner i forbindelse med flytting av 22. juli-senteret og 21,3 mill. kroner til flytting av DSS-ansatte i forbindelse med riving av Y-blokka og R4/M1.

Inkludert prisjustering foreslås det en samlet bevilgning på 21,1 mill. kroner.

Post 46 Sikringsanlegg og sperresystemer, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til investeringer, vedlikehold og utskiftning av elektroniske sikringsanlegg og vedlikehold av sperresystemer i regjeringsbyggene.

Bevilgningen er i all hovedsak benyttet til investeringer og vedlikehold av elektroniske sikkerhetssystemer og teknisk sikringsutstyr samt vedlikehold av kjøretøysperrer.

Inkludert prisjustering foreslås det en bevilgning på 8,8 mill. kroner.

Kap. 3510 Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
02	Diverse inntekter	43 850	22 166	22 761
03	Brukerbetaling	127 612	67 540	62 295
	Sum kap. 3510	171 462	89 706	85 056

Post 02 Diverse inntekter

På posten føres blant annet betaling for standard- og tilleggstenester til Stortinget, Høyesterett og driftsinntekter for Statens servicesenter i Engerdal.

Det foreslås en bevilgning på 22,8 mill. kroner.

Post 03 Brukerbetaling

På posten føres brukerbetaling for tilleggstenester til departementene og Statsministerens kontor.

Fra 2020 endres flere tjenester fra fakturering av departementene til bevilgningsfinansiering. Det gjelder tjenestene JobbPort, miljøledelse, tilleggstenester på WebSak, felles inventarregister og renhold. Som en følge av dette foreslås bevilgningen redusert med 7,1 mill. kroner. Departementenes utgiftsrammer foreslås redusert tilsvarende.

Samlet foreslås det å redusere posten med 5,2 mill. kroner til 62,3 mill. kroner, inkludert prisjustering.

Programkategori 13.25 Fylkesmannsembetene mv.

Utgifter under programkategori 13.25 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
525	Fylkesmannsembetene	1 978 747	2 055 846	2 069 260	0,7
	Sum kategori 13.25	1 978 747	2 055 846	2 069 260	0,7

Inntekter under programkategori 13.25 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3525	Fylkesmannsembetene	119 120	167 804	172 308	2,7
	Sum kategori 13.25	119 120	167 804	172 308	2,7

Ansvarsområder

Fylkesmannen er Kongens og regjeringens representant i fylket og skal arbeide for at Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer blir fulgt opp. Fylkesmannens ansvar er fastsatt i Instruks for Fylkesmenn¹.

Fra 1. januar 2019 ble ny fylkesmannsstruktur med ti embeter iverksatt. Ny struktur skal styrke fylkesmannens rolle som tverrsektoriell samordner av regional stat overfor kommuner, understøtte fylkesmannens rolle som det sentrale bindeleddet mellom stat og kommune, og sikre at rettsikkerhetsfunksjonen blir ivaretatt.

Fra 1. januar 2019 ble Fylkesmennes fellesadministrasjon (FMFA) etablert som eget forvaltningsorgan underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet. De ansatte har kontorsted ved embetene, og hovedsetet er i Arendal. FMFA har ansvar for styrings-, drifts- og utviklingsoppgaver innen det administrative området for fylkesmannsembetene. Målet med etableringen er gode administrative tjenester tilpasset framtidens embeter.

Utviklingstrekk og utfordringer

Mange kommuner som opplever befolkningsnedgang og aldring, har små organisasjoner og store utfordringer med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse for å dekke opp alle fagområder. I mange byområder er det sterk befolkningsvekst og uhenksiktsmessige kommunegrenser, noe som vanskeliggjør en bærekraftig samfunnsutvikling der samlet areal og effektive transportløsninger mellom bosted, arbeid og fritid sees i sammenheng. Større kommuner og en mer ensartet og framtidrettet kommunestruktur er viktig for å sikre sterke og bærekraftige velferdskommuner over hele landet.

Det er et overordnet nasjonalt mål at kommunene utvikler en bærekraftig og fornuftig økonomiforvaltning. Sterk inntektsvekst og god innsats fra både fylkesmannsembetene og kommunene har de siste årene ført til en stor nedgang i antall kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). For å holde antall kommuner i ROBEK på et lavt nivå er det viktig at fylkesmannen fortsetter å jobbe aktivt med kommuneøkonomi og prioriterer oppfølging av kommuner i ROBEK og andre kommuner i økonomisk ubalanse.

¹ Gitt ved kgl.res. 7. august 1981, endret ved kgl. res. 10. november 1988 og 6. juli 1999.

Å løse klima- og miljøutfordringene er blant vår tids største utfordringer. Vi står overfor flere alvorlige utviklingstrekk knyttet til både endringer i klimaet, tap av naturmangfold, marin forsøpling og spredning av mikroplast i havet. Press på arealer som følge av arealinngrep og arealbruksendringer er en viktig del av disse utfordringene. Klima- og miljøutfordringene medfører endringer som påvirker befolkningens helse, livsgrunnlag og verdiskaping, og utfordringene må løses på alle nivå.

Endringene i det helhetlige utfordringsbildet på samfunnssikkerhetsområdet krever planlegging for å sikre at vi er godt forberedt lokalt, regionalt og nasjonalt. Konsekvensene av klimaendringer og ekstremvær vil trolig gi flere alvorlige naturhendelser. Digitalisering av samfunnet skaper ikke bare muligheter, men også sårbarheter. Endret sikkerhetspolitisk situasjon har medført behov for økt sivil-militært samarbeid. Disse tendensene i samfunnet og flere til, krever at vi har en tydelig og proaktiv rolle innen samfunnsikkerhet og beredskap, og at det sikres god samhandling.

Sårbare grupper har behov for at samfunnet ivaretar dem og beskytter deres interesser. Tilsynserfaringer og funn fra landsomfattende tilsyn viser at det forekommer svikt i tjenesteytingen. Fylkesmannens tilsyn utgjør et sikkerhetsnett for disse gruppene og for øvrig befolkning. For å få et virkningsfullt tilsyn, som bidrar til styrket kvalitet og sikkerhet i tjenestene, er det viktig at brukes og pasienters perspektiv og erfaring blir brukt. Utvidede varselordninger om alvorlige hendelser skal bidra til bedre pasient- og brukersikkerhet. Behandlingen av saker om mulig svikt i tjenestene må gjøres ressurseffektiv og målrettet, og virksomhetenes ansvar for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av helselovgivningen må tydeliggjøres.

Vergemål er en velferdsordning som legger til rette for at mennesker med behov for bistand kan få hjelp til å ivareta sin rettslige handleevne. Gjennom god beslutningsstøtte bidrar vergemål til at selvbestemmelse og rettsikkerhet blir ivaretatt. Vergemålsordningen er under utvikling for å gi bedre tjenester til brukerne. Det er særlig et sterkt fokus på individtilpasning, kompetanseheving blant verger og økt digitalisering som vil

bidra til å styrke kvaliteten i vergemålene framover.

Både antall barn som lever i fattigdom og antall personer som mottar økonomisk sosialhjelp i mer enn seks måneder sammenhengende har økt de siste årene.

De kommunale sosiale tjenestene er velferdsstatens siste sikkerhetsnett og retter seg mot de vanskeligst stilte. Fylkesmannen skal bidra til at kommunene ivaretar sitt ansvar for de sosiale tjenestene på en god måte. Tjenestene skal bidra til størst mulig grad av selvhjulpenhet for tjenestemottakerne. Det skal foretas konkrete og individuelle vurderinger av hjelpebehov.

Vold og overgrep i nære relasjoner og mot barn og unge er både et alvorlig samfunnsproblem og et folkehelseproblem. Det fører til store lidelser for den enkelte og påfører samfunnet store kostnader. Derfor er det behov for både statlig og kommunal innsats. Samordning på tvers av sektorer er en forutsetning for å lykkes i det forebyggende arbeidet.

Fylkesmannen spiller en viktig rolle for gjennomføringen av kompetansestrategien i det kommunale barnevernet. Fylkesmannen skal ha en aktiv oppfølging av kommunene og av at alle kommuner får en forsvarlig og god organisering av sin akuttberedskap. Fylkesmannens årsrapporter viser generelt god måloppnåelse på barnehage- og grunnopplæringsområdet. Samtidig er det en uheldig utvikling at antall tilsyn gradvis blir redusert. Nedgangen i antall tilsyn skyldes ikke et redusert risikobilde. Dette er bekymringsfullt fordi tilsyn skal bidra til at barn og unge får det de har rett og krav på etter regelverket.

Særlig oppmerksomhet skal rettes mot å veilede og støtte kommunene i deres arbeid med å sette framtidens omsorgsutfordringer på dagsorden lokalt og iverksette tiltak i tråd med kvalitetsreformen for eldre – Leve hele livet, jf. Meld. St. 15 (2017–2018). Videre skal embetene i 2020 ha oppmerksomhet mot hvordan fastlegeordningen fungerer for innbyggerne, og bidra til å styrke de kommunale forebyggende helsetjenestene, herunder helsestasjons- og skolehelsetjenesten, implementering av forskrift om oversikt over folkehelsen, støtte i forebyggende helseberedskap, samt prioriteringsforskriften for pakkeforløp.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.3 Mål for programkategori 13.25 Fylkesmannsembetene

1. Nasjonal politikk skal være kjent og iverksatt i fylket
2. Statlige virksomheter på regionalt nivå skal være godt samordnet og legge til rette for gode helhetsløsninger
3. Rettssikkerhet skal være ivaretatt på en enhetlig måte i fylket og på tvers av embetene
4. Fylkesmannen skal ta de initiativ som finnes påkrevd og holde sentrale myndigheter orientert om tilstanden i fylket og effekten av statlig politikk.

Mål 1 Nasjonal politikk skal være kjent og iverksatt i fylket

Fylkesmannen utfører sektoroppgaver på sentrale samfunnsområder på vegne av flere departement. Departementene har direkte instruksjonsmyndighet overfor fylkesmannen på sine ansvarsområder. Som sektormyndighet skal fylkesmannen gjennom veiledning, dialog og tilsyn med kommunene, fylkeskommunene og andre offentlige og private tjenesteleverandører medvirke til å iverksette nasjonal politikk.

Rapport, strategier og tiltak

Ny kommunelov

Fylkesmannen veileder og formidler kunnskap om lover og forskrifter på kommunalrettens område. Ny kommunelov ble vedtatt av Stortinget 11. juni 2018. Lovens kapitler 1 til 13, 17 til 24, 26, 27, 30 og 31 trer i kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019–2023. Kapitlene 14, 15, 16, 28 og 29 trer i kraft 1. januar 2020.

Fylkesmannen vil ha en sentral rolle i å veilede kommuner, folkevalgte og private i ny kommunelov og tilhørende forskrifter når disse trer i kraft. Det vil trolig være økt behov for veiledning fra fylkesmannen i forbindelse med ny kommunelov, både ved ikrafttredelse og i 2020. For å gi god informasjon, har departementet sendt ut et ikraftsettingsrundskriv og et konstitueringsrundskriv. Årets konstitueringsrundskriv er særlig viktig, siden konstitueringen av kommunestyrene og fylkestingene skal skje i medhold av den nye kommuneloven.

Økonomiforvaltning

Fylkesmannen veileder og formidler kunnskap om regelverk på økonomi, langsiktig planlegging og rapportering til kommunene.

Fylkesmannen har en viktig rolle med å veilede kommunene i rapportering og bruken av styringsdata som KOMMUNE-STAT-RApportering (KOSTRA). Det er viktig at fylkesmannen formidler til kommunene hvordan de kan bruke KOSTRA-data til styringen i egen kommune, samtidig som fylkesmannen aktivt bruker KOSTRA i dialogen med kommunene.

Regjeringen ønsker å bidra til at kommunene kan tenke nytt og at det utvikles innovative løsninger for de utfordringene samfunnet står overfor. Fylkesmannen har gitt om lag 139,5 mill. kroner i skjønnsmidler til omstillings- og fornyingsarbeidet i kommunene i 2018. Også i 2020 vil kommuner som ønsker å prøve ut nye løsninger i sin virksomhet, kunne søke fylkesmannen om skjønnsmidler til innovasjons- og fornyingsprosjekter.

Helse og omsorgstjenester

Fylkesmannen skal bidra til mer likeverdige helse- og omsorgstjenester, herunder økt tilgjengelighet, kapasitet og styrket kvalitet. Fylkesmannen støtter tverrsektorielle og tverrfaglige tiltak som fagdager for helsepersonell på levevaneområdet og tverrfaglige nettverk. Fylkesmannen har i 2018 nedlagt mye arbeid for å understøtte regjeringens mål om å skape en helsetjeneste rettet mot pasientens behov jf. Prop. 1 S (2018–2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Fylkesmannen har en sentral rolle i gjennomføringen av Meld. St. 15 (2017–2018) *Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre*. Sammen med Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester og kommunesektoren ved KS, er det etablert regionale støtteapparat som skal støtte og

veilede kommunene i deres arbeid med å planlegge og gjennomføre reformen lokalt.

Fylkesmannen har en viktig rolle i oppfølgingen av blant annet Meld. St. 26 (2014–2015) *Fremtidens primærhelsetjeneste – Nærhet og helhet*, Omsorg 2020 og Kompetanseløft 2020 og Demensplan 2020. Fylkesmannen skal være en sentral pådriver innenfor rus og psykisk helse, og har en sentral rolle i gjennomføringen av Prop. 15 S *Opptrappingsplanen for rusfeltet* (2016–2020), jf. Innst. 240 S (2015–2016). Fylkesmannens innsats på rusfeltet, herunder oppfølging av *Nasjonale overdosestrategi 2019–2022*, må ses i sammenheng med områdene psykisk helse og voldsproblematikk. Fylkesmannen skal følge opp *Mestre hele livet – Regjeringens strategi for god psykisk helse* (2017–2022).

Folkehelse

Fylkesmannen skal være pådriver for et styrket og kunnskapsbasert folkehelsearbeid, blant annet ved formidling av nasjonale normer og standarder for godt folkehelsearbeid, jf. folkehelseovens § 24. Videre skal fylkesmannen påse at kommuner og fylkeskommuner ivaretar helsehensyn, herunder bidra til å utjevne sosiale helseforskjeller som synliggjøres i planer etter plan- og bygningsloven.

Rapporteringen fra embetene i 2018 viser at kommunene i varierende grad har etablert et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid. Fylkesmannen skal fortsatt arbeide for at kommunene etablerer et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid. Embetene skal prioritere innsatsen mot kommuner der det er avdekket særlige utfordringer.

5. april 2019 ble ny folkehelsemelding Meld. St. 19 (2018–2019) *Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn* lagt fram. Fylkesmannen skal legge denne og nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023 til grunn ved formidling av statlig politikk og vurdering av planer etter folkehelseoven og plan- og bygningsloven. I Prop. 91 L *Endringer i smittevernloven*, jf. Innst. 328 L (2018–2019) § 7-4 er det vedtatt at «fylkesmannen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot smittevernet i fylket, herunder ha oversikt over og kunnskap om lokale planer om smittevern, samt yte bistand ved behov».

Barnevern og beskyttelse mot vold og overgrep

Fylkesmannen skal ha god oversikt over situasjonen og utfordringer i det kommunale barnevernet

og har en viktig oppgave i å følge opp regjeringens mål om økt kvalitet i barnevernstjenestene. Fylkesmannen har fått flere oppgaver gjennom kompetansestrategien *Mer Kunnskap – bedre barnevern*, som ble lansert høsten 2017.

Fylkesmannen har i 2018 og 2019 hatt møter med kommunene for å drøfte tilstanden og utviklingsbehov i barnevernstjenestene, samt bidratt til å identifisere og motivere barnevernstjenester som har behov for ekstra tjenestestøtte og veiledning. Fylkesmannen har også startet arbeidet med å etablere og følge opp læringsnettverk der kommunene samarbeider om kvalitetsutviklingsarbeid og tiltak til barn og familier som trenger hjelp fra barnevernet. Dette arbeidet ble i 2019 styrket med sikte på å etablere veilednings- og oppfølgingstilbud til fosterhjem.

Dette er arbeidsområder som fortsatt vil være viktige i 2020. Fylkesmannen skal også bistå i arbeidet med å forberede kommunene på ansvarsendringer i barnevernsreformen som skal tre i kraft i 2022.

Fylkesmannen skal bidra til at kommunene styrker innsatsen mot vold og overgrep, og til at Opptrappingsplanen mot vold og overgrep 2017–2021 gjøres kjent i kommunene. I tillegg skal fylkesmannen bidra til at kommunene tar i bruk de voldsforebyggende verktøyene: «Jeg Vet» og «SNAKKE».

Barn som vokser opp med omsorgspersoner med vedvarende lavinntekt

Andelen barn som vokser opp med omsorgspersoner med vedvarende lavinntekt øker. Fylkesmannen spiller en viktig rolle som kunnskapsformidler, og skal bidra til at veileder for tverrsektorielt arbeid mot fattigdom i barnefamilier og indikatorene på kommunenivå blir kjent.

Barnehage og grunnopplæring

Gjennom informasjon og veiledning medvirker fylkesmannen til at nytt regelverk blir kjent og implementert i kommunene. Ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) trådte i kraft 1. august 2017. I 2018 har fylkesmannsembetene hatt tett dialog med barnehagemyndigheter for å sikre implementeringen.

Fylkesmannen har fulgt opp arbeidet med revidert kompetansestrategi for barnehagen gjennom regional ordning for kompetanseutvikling, som er nærmere omtalt under mål 4.

Sosiale tjenester

Fylkesmannen skal gjennom tilsyn, klagesaksbehandling og kompetanseheving bidra til gode sosiale tjenester som oppfyller regelverkets krav.

Fylkesmannen skal i 2020 medvirke til god regelverksetterlevelse og god praktisering av sosialtjenesteloven. Fylkesmannen skal benytte erfaringer fra tilsyn, klagesaksbehandling og øvrig kontakt med de kommunale tjenestene til å utforme kompetansehevende tiltak som kan bidra til styrket ivaretagelse av innbyggerne i kommunene. Fylkesmannen skal også medvirke til at individuelle vurderinger, barneperspektivet og tilgjengelighet til tjenestene sikres.

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling

Fylkesmannen er statlig sektormyndighet på landbruks- og matområdet regionalt, og er et viktig kompetansesenter og bindeledd mellom kommunene og staten i gjennomføring av den nasjonale landbruks- og matpolitikken. Fylkesmannen har utstrakt samarbeid med andre regionale aktører.

Fra 2020 forsterkes kommunenes rolle og ansvar som landbruksmyndighet som del av kommunereformen. Samtidig utvides fylkeskommunenes rolle og ansvar på landbruksområdet med bakgrunn i rollen som regional samfunnsutvikler. Fylkesmannen vil i 2020 videreutvikle veiledning, dialog og oppfølging av kommunene. Samtidig vil samarbeidet med fylkeskommunen bli videreutviklet, slik Stortinget har lagt til grunn for i regionreformen.

Fylkesmannen har i 2018 ivarettatt forvaltningsoppgaver knyttet til juridiske og økonomiske virkemidler innen landbruk, og tilrettelagt for utvikling av ulike produksjoner i og i tilknytning til landbruket. I fylker som ble berørt av tørkesommeren 2018 har fylkesmannen lagt ned en omfattende innsats for å sikre en rask og effektiv behandling av erstatningssakene. Fylkesmannen vil i 2020 videreføre arbeidet med å sikre at etablerte systemer for kontroll og oppfølging av inntekts- og velferdspolitiske virkemidler blir fulgt.

Fylkesmannen har gjennom dialog med kommunene bidratt til en reduksjon i omdisponering av dyrket jord fra 2017 til 2018. Det er nødvendig at fylkesmannen også prioriterer dialogen med kommunene i 2020, for å holde omdisponeringen på et lavt nivå framover.

Det er inngått en intensjonsavtale mellom jordbruket og regjeringen om å redusere klimagassutslipp og øke opptaket av karbon i jordbruket for

perioden 2021–2030. Fylkesmannen har en viktig rolle når det gjelder å følge med på kunnskapsutviklingen om jordbrukets samlede utslipp og bidrag til utslippsreduksjoner, og bidra til at denne kunnskapen når ut til forvaltning og næring.

Infrastrukturtiltak i skogbruket har fortsatt høy prioritet. Investeringene i videreutvikling av både skogsveinettet og tømmerkaier har økt, og foryngelse og foryngelsestiltak har vært en satsing i flere fylker. Fylkesmannen vil arbeide videre for å styrke verdiskapingen i skognæringen og bidra til å videreutvikle effektive transportårer fra skog til marked. Fylkesmannens arbeid med å koordinere innsatsen i skogbruksplanlegging med miljøregistreringer videreføres. Embetene vil på egnet måte følge opp strategidokumentet *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling*, som ble lagt fram i 2019.

Arbeidet med å bidra til å utvikle reindriftsnæringen som en markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv skal fortsatt være en prioritert oppgave, jf. Meld. St. 32 (2016–2017) *Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter*. NIBIOs evaluering av endringene av den offentlige forvaltningen av reindriften viser til at utviklingen av områdestyrene og overføring av oppgaver til fylkesmannen har vært vellykket. Målene om en mer oversiktlig og effektiv forvaltning med hensyn til kjerneoppgavene er nådd. Evalueringen framhever behovet for å styrke dialogen med reindriftsnæringen, samt at ordningen med områdekontor og geografisk nærhet til næringen bør opprettholdes. Evalueringen er til vurdering i departementet.

Målrettet klima- og miljøarbeid

Fylkesmannen er viktig for iverksettingen av nasjonal klima- og miljøpolitikk. Fylkesmannen utøver myndighet og har en rekke oppgaver innenfor naturforvaltning, forurensning og klima.

Fylkesmannen har i 2018 bidratt til at kommunene tar klima- og miljøhensyn i plansaker. Embetene har også levert resultater knyttet til marin forsøpling og opprydding i forurenset grunn og sjøbunn i prioriterte områder. Fylkesmannen har gjort et viktig arbeid med vern, og bidratt til at 4,9 pst. av norsk skog nå er vernet. Fylkesmannens arbeid har vært viktig for å sikre gode prosesser innen vannforvaltning, og embetene har også bidratt til å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av naturmangfold i 2018. Fylkesmannen har vurdert søknader for Miljødirektoratet til støtteordningen Klimasats.

Reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning av samfunnet til klimaendringer er prioritert i 2020. Videre vil fylkesmannens arbeid med arealplanlegging, skogvern og revidering av avløpstiltak bli viktig. Embetene skal også prioritere arbeidet med vannforvaltning, inkludert opprydding i forurenset sjøbunn på prioriterte skipsverft.

Samfunnssikkerhet og beredskap – veiledning og tilsyn i kommunene

Fylkesmannen bistår i arbeidet med å fremme samfunnssikkerhet, vurderer mulige virkninger av samfunnsplanleggingen og gir råd om tiltak som kan bidra til å utvikle trygge og robuste lokalsamfunn.

Fylkesmannen er en viktig pådriver i kommunenes arbeid med samfunnssikkerhet. Pådriverrollen innebærer at alle embeter bidrar til å styrke kommunens samordningsrolle gjennom veiledning, øvelser og tilsyn. Måloppnåelsen hos embetene for 2018 har vært god samtidig som regionreformen har påvirket arbeidssituasjonen til flere av embetene.

For 2020 skal fylkesmannen fortsatt ha oppmerksomhet på kommunerettet samfunnssikkerhetsarbeid. Fylkesmannen har et viktig pådriveransvar for å få kommunene til å jobbe systematisk med mål og strategier inn i kommunenes samfunns-, areal- og beredskapsplanlegging. Fylkesmannen har også en viktig rolle i å bidra til kompetanseheving og videreutvikling av totalforsvaret i sitt arbeid ut mot kommunene.

Planlegging, byutvikling og geodata

Fylkesmannen skal i kraft av sin samordningsrolle ivareta helhet og effektivitet i areal- og samfunnsplanleggingen. Utviklingen i ulike sektorer må ses i sammenheng. Samfunnsutviklingen og arealbruken må bli mer bærekraftig, samtidig som verdiskapingen skal øke. I mai 2019 ble *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023* lagt fram. Regjeringen legger stor vekt på lokaldemokratiet i plan- og byggesaker, samtidig som nasjonale hensyn skal ivaretas. FNs 17 bærekraftsmål er tatt inn som et grunnlag for den kommunale og fylkeskommunale planleggingen.

Fylkesmannen skal også bidra til å identifisere tiltak for mer effektive planprosesser og bedre plankvalitet. Fylkesmannen skal være pådriver for at kommunen som planmyndighet har oppdaterte kommuneplaner, som tar inn i seg nye føringer og oppdatert kunnskap, herunder innen samfunnssikkerhet. Dette gjøres gjennom tidlig dialog, vei-

ledning og samordning av statlige interesser. Fylkesmannens samordning av statlige innsigelser til kommunale planer etter plan- og bygningsloven er innført som permanent ordning i alle embeter fra 2019.

Fylkesmannen arbeider for å sikre god kvalitet i det bygde miljø, som ivaretar sikkerhet, miljø og universell utforming. Fylkesmannen har siden 2018 hatt oppgaver knyttet til ivaretagelse av arealdimensjonen i arbeidet med byveksttaler.

Fylkesmannen har fulgt opp og rapportert om sin rolle på planområdet i 2018 i tråd med ovennevnte føringer. Disse videreføres i 2020, jf. *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. I 2019 har fylkesmannen fått som oppgave å legge til rette for at nyvalgte kommunestyre gis opplæring i kommunalt planarbeid innenfor sektorene fylkesmannen er ansvarlig for.

Mål 2 Statlige virksomheter på regionalt nivå skal være godt samordnet og legge til rette for gode helhetsløsninger

Fylkesmannen er det eneste regionale organet med fullmakt til å ta samordningsinitiativ overfor andre statlige etater på samme nivå. Oppgaven er i hovedsak begrunnet ut fra ønsket om en effektiv statsforvaltning og hensynet til brukerne, og handler om statens evne til å realisere nasjonale mål på tvers av nivåer og sektorer, og samordning av statens styring av kommunene.

Rapport, strategier og tiltak

Samordning av tilsyn

Fylkesmannen samordner det statlige tilsynet med kommunene, med hjemmel i kommuneloven kapittel 30. Fylkesmannen arbeider også for å innrette eget tilsyn på en måte som bidrar til mer læring og forbedring etter tilsyn. Høsten 2017 ble det etablert en arena for nasjonal samordning av statlig tilsyn med kommunesektoren i regi av Kommunal- og moderniseringsdepartementet der tolv nasjonale tilsynsmyndigheter deltar. Målet med samordningen er å legge til rette for at nasjonale tilsynsmyndigheter kan opptre mer enhetlig overfor kommuner og fylkesmenn.

Bolig for velferd

Bolig for velferd – Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014–2020) gir retningen for arbeidet med boliger og oppfølgingstjenester for vanskeligstilte på boligmarkedet fram til 2020, se nærmere omtale av resultater fra strategiperioden

under programkategori 13.80. Fylkesmannen skal bidra til at strategien følges opp i kommunene, og skal fremme boligsosialt arbeid og sikre koordinering og samordning av sektorovergripende oppgaver og virkemidler. Fylkesmannen skal se ulike statlige satsinger i sammenheng med *Bolig for velferd*. Videre skal fylkesmannen bidra til at boligsosiale hensyn vektlegges helhetlig i kommunal planlegging. Fylkesmannen skal legge til rette for at regionale aktører møter kommunene samordnet, for å løse boligsosiale problemstillinger. Der det ikke eksisterer regionale samordningsfora, skal fylkesmannen sammen med Husbanken, opprette dette.

Strategien har to prioriterte tiltak for perioden 2018–2020. Det første er å tilrettelegge for at vanskeligstilte barnefamilier bor i egnet bolig. Det andre prioriterte tiltaket er å bidra til et helhetlig tilbud av boliger og tjenester for personer med rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser.

Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere og kvalifiseringsprogram

Fylkesmannen skal bidra med råd og veiledning overfor kommunene om plikten for kommunen til å stille vilkår om aktivitet til mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år. En delrapport fra evalueringen fra juni 2019 basert på casestudier ved seks NAV-kontor beskriver hvordan lovendringen har blitt implementert, hva som har fungert godt og områder hvor ansatte og brukere mener at det er rom for forbedringer. Slutt-rapport fra evalueringen skal foreligge høsten 2020.

Kvalifiseringsprogrammet er et viktig virkemiddel i regjeringens innsats for å bekjempe fattigdom. Kvalifiseringsprogrammet skal være arbeidsrettet og tilrettelagt for den enkelte bruker og er en rettighet for de som fyller vilkårene. Det er fra 1. januar 2019 innført enkelte endringer i regelverket for kvalifiseringsprogrammet. Endringene gjelder inngangsvilkår, varighet og innhold i programmet, og skal samlet sett bidra til å gjøre programmet mer fleksibelt og tilgjengelig enn i dag. Fylkesmannen skal gjennom kompetansehevende tiltak medvirke til at retten til kvalifiseringsprogram blir oppfylt.

Bosetting og integrering av flyktninger

Fylkesmannen bidrar til raskere bosetting av flyktninger, i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). I 2018 bosatte kommunene til sammen 4 903 flyktninger. Det er

lavere enn 2017 (11 078) og toppåret 2016 (15 291). Overføringsflyktninger utgjorde om lag halvparten av de bosatte flyktningene i 2018. Etter den store asyltilstrømmingen i 2015, har det kommet færre nye asylsøkere til Norge. Bosettingen har derfor gått betydelig raskere de siste årene. I 2015 ble 51 pst. av flyktningene bosatt innen seks måneder, mens den i 2018 økte til 83 pst. Dette var mulig fordi det fortsatt er god kapasitet i tjenesteapparatet i kommunene etter den store oppbyggingen i 2016. Prognoser tilsier at kommunene må bosette om lag 5 150 flyktninger i 2019. I 2020 anslås det at kommunene må bosette om lag 5 220 flyktninger.

Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunene oppfyller pliktene etter introduksjonsloven. Individuell plan er videreført som tilsynsystema i 2020. Enkeltvedtak truffet etter introduksjonsloven og tilhørende forskrifter kan påklages til fylkesmannen.

Klimahensyn

I samarbeid med andre statlige aktører bidrar fylkesmannen til at kommunene og næringslivet reduserer sine klimagassutslipp og samfunnets samlede sårbarhet for klimaendringer. Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer. De statlige planretningslinjene om samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging og klima- og energiplanlegging og klimatilpasning skal ligge til grunn i kommunale og regionale planprosesser, og embetene arbeider også for å ivareta miljöhensyn ved konseptvalgutredninger.

I 2018 har fylkesmannen fulgt opp og veiledet kommunene i deres arbeid med klimatilpasning og klima- og energiplanlegging, blant annet ved å gjennomføre kunnskapsfremmende og kompetansehevende tiltak. Fylkesmannen har bidratt i gjennomføring av byvekstavtalene og i ivaretagelsen av klimahensyn i plansaker. Rundskriv T-2/16 *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis* har vært lagt til grunn for arbeidet med plan- og energisaker.

Fylkesmannen skal i 2020 fortsette arbeidet med å ivareta klimahensyn i alle sektorer for å bidra til reduserte klimagassutslipp og tilpasning av samfunnet til klimaendringer.

Utsatte barn og unge

Fylkesmannen skal bidra til at barnekonvensjonen legges til grunn for arbeidet med barn og unge i kommunene. Det er viktig at Fylkes-

mannen følger opp kommuner med stor risiko for svikt i tjenestene med råd og veiledning.

0-24-samarbeidet er en egen satsing for å styrke samarbeidet mellom tjenestene til utsatte barn og unge og deres familier. Departementene i 0-24-samarbeidet har de fire siste årene gitt fylkesmannen et felles oppdrag som pådriver for tverrfaglig samarbeid og samordning rundt utsatte barn, unge og deres familier (0-24-oppdraget). Alle embetene har utarbeidet strategiske og lederforankrede planer for sitt arbeid med 0-24-oppdraget.

Årsrapporteringen for 2018 viser at embetene har iverksatt en rekke tiltak på området. Embetene vurderer at samordningen og samarbeidet om utsatte barn og unge er forbedret, både hos kommunene og regionale samarbeidsaktører, som følge av innsatsen.

I 2020 skal fylkesmannen ha særlig oppmerksomhet på hvordan det regionale samarbeidet best kan understøtte kommunenes arbeid på dette området.

Samfunnssikkerhet og beredskap – samordning

Fylkesmannen er pådriver for at det arbeides helhetlig og samordnet med samfunnssikkerhet i fylket.

Samtlige embeter hadde i 2018 et oppdatert kunnskaps- og plangrunnlag som gir oversikt over risiko og sårbarhet, og en plan med tiltak for å styrke samfunnssikkerheten i fylket de neste årene. Basert på endringer i trusselbildet er det fortsatt behov for videreutvikling av totalforsvaret. I 2018 hadde embetene stor oppmerksomhet på kompetansehevingstiltak og gjennomføring av NATO-øvelsen Trident Juncture. Arbeidet må fortsette i 2020 blant annet gjennom oppfølging av erfaringene etter øvelsen. Det vil være særlig oppmerksomhet på det regionale og lokale nivået i totalforsvarsarbeidet i perioden 2019–2020. Det forventes at fylkesmannen bidrar i dette arbeidet, blant annet ved å jobbe med regional vertslandsstøtte, og i større grad inkluderer sikkerhetspolitisk krise og krig i planverk og ROS-analyser.

For 2020 skal fylkesmannen ha oppmerksomhet på systematikk i det regionale samordningsarbeidet. Dette innebærer at fylkesmannen legger vekt på kontinuerlig utvikling av et godt og oppdatert kunnskaps- og plangrunnlag. Grunnlaget skal ha klare mål og planer for å følge opp utfordringer og tiltak i det regionale samfunnssikkerhetsarbeidet både i forebygging, beredskapsplanlegging og krisehåndtering i eget embete og som pådriver for regionale aktører.

Planlegging, byutvikling og geodata

Fylkesmannen skal bidra til framtidsrettet areal- og samfunnsplanlegging gjennom å gi et helhetlig bilde av statens forventninger og krav i planleggingen. Plan- og bygningsloven og geodataloven med tilhørende forskrifter er verktøy som bidrar til måloppnåelse innenfor flere sektorer. Innsigelser skal bare fremmes når det er nødvendig for å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser, der tidlig dialog og interesseavveining ikke har ført fram. Det lokale selvstyret skal vektlegges.

Embetenes rapportering for 2018 synliggjør at samordning av statlige innsigelser bidrar til mer effektive planprosesser, et bedre samarbeid mellom kommunene og statlige planer, og bedre planer. Fylkesmannen har også samarbeidet med Kartverket for at flere kommuner skal få på plass digitale planregistre og effektiv elektronisk plan-dialog. Fylkesmannen skal i 2020 prioritere å følge opp *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023* i sin samordningsrolle.

Mål 3 Rettssikkerhet skal være ivaretatt på en enhetlig måte i fylket og på tvers av embetene

Fylkesmannen er klagemyndighet for kommunale enkeltvedtak og tilsynsmyndighet etter særlovgivningen. Fylkesmannen er også klage- og tilsynsmyndighet for statlig og privat drevet barnevern, familievern, krisesentre, helseforetak og private tjenesteytere innen helse- og omsorgstjenester. Dette utgjør hovedelementene i fylkesmannens rettssikkerhetsfunksjon. Det gjelder i forholdet mellom kommunene som offentlige utøvende myndighetsorgan, og innbyggerne og næringslivet som mottakere av kommunale tjenester og vedtak. Tilsyn skal sikre at innbyggerne får oppfylt sine rettigheter til nødvendige tjenester. Overordnet tilsynsmyndighet tilrettelegger for harmonisert og enhetlig praksis i embetene.

Rapport, strategier og tiltak

Vergemål

Fylkesmannen er lokal vergemålsmyndighet og førstelinje på vergemålsområdet. Det var en betydelig økning i antall vergemål etter reformstart i 2013, men de siste to årene har utviklingen flatet ut og antallet har stabilisert seg. Det er i dag om lag 63 000 personer som får hjelp gjennom vergemålsordningen. Av disse er det om lag 42 000 voksne som har verge. De resterende er i hovedsak mindreårige som har formue som forvaltes av fylkesmannen og mindreårige som har en midler-

tidig setteverge. Det er også en liten gruppe enslige mindreårige asylsøkere.

«Tolga-saken» viste at det kunne være enkelte som har fått opprettet vergemål mot sin vilje. Det ble våren 2019 gjennomført en kartlegging for å avdekke eventuelle uønskede vergemål. Funnene fra kartleggingen vil bli fulgt opp i 2019 og 2020. Dette gjelder både oppfølging av konkrete enkelt saker og gjennomføring av tiltak for å sikre frivillighet i vergemålsordningen.

Det vil framover særlig vektlegges å fortsette arbeidet med å heve kvaliteten på vergemålsfeltet. CRPD-komiteens (Committee on the Rights of Persons with Disabilities) anbefalinger og Riksrevisjonens rapport har gitt viktige innspill til dette arbeidet. Sentrale satsingsområder vil være selvbestemmelse for vergehavere og individtilpasning av det enkelte vergemål. Arbeidet som gjøres ved oppstart av vergemål skal også styrkes. Bedre legeerklæringer og systematiske samtaler med vergehaver og verger er en del av dette. Opplæring av og tilsyn med verger vil også vektlegges. Vergens rolle knyttet til å gi beslutningsstøtte til vergehaver vil stå sentralt.

Retts hjelp

Fylkesmannen behandler saker i første instans etter retts hjelploven med tilhørende forskrifter. Statens sivilrettsforvaltning (SRF) er klageinstans og skal som etatsstyrer av fylkesmennene på retts hjelpsområdet, bidra til å sikre en mest mulig ensartet praksis og god kompetanse på rettsfeltet. Det har vært en nedgang i saksinngangen de senere årene. Nedgangen har vært særlig stor i utlendingsrelaterte saker.

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Alle som trenger det skal få gode og forsvarlige helse- og omsorgstjenester og sosialtjenester. Staten har ansvar for å sikre like rammevilkår gjennom regelverk og økonomiske rammer. Statens helsetilsyn har ansvar for å føre tilsyn og kontroll med helse- og omsorgstjenestene og de sosiale tjenestene. Dette arbeidet gjøres i all hovedsak av fylkesmannen.

I 2018 ble det to-årige landsomfattende tilsynet med tjenester til personer med samtidig psykisk lidelse og rusmiddelavhengighet avsluttet. Tilsynet omfattet både spesialisthelsetjenester, kommunale helse- og omsorgstjenester og sosiale tjenester. I tillegg gjennomførte embedene siste fase i tilsynet med helseforetakene somatiske akuttmottak og deres gjenkjennelse og behandling av sepsis.

Fylkesmannsembetenes tilsynsaktiviteter i 2018 er nærmere beskrevet under kapittel 748 Statens helsetilsyn i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Hvordan brukes, pasienters og pårørendes erfaringer kan bli brukt i tilsynsarbeid har vært utprøvd gjennom et prosjekt som har pågått i årene 2015–2018 i Statens helsetilsyn og hos landets fylkesmenn. Basert på erfaringene er det gitt anbefalinger for det videre arbeidet med brukerinvolvering i Statens helsetilsyn og hos fylkesmannen.

I 2020 skal alle fylkesmannsembetene føre tilsyn med bruk av tvungen helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A i kommunene. I tillegg videreføres det landsomfattende tilsynet som startet i 2019 med somatiske spesialisthelsetjenester til pasienter som på grunn av plassmangel, er plassert på annen avdeling/sengepost/enhet enn den som har spesifikk kompetanse og medisinsk ansvar.

I 2020 skal alle embedene føre tilsyn med tilgjengelighet til sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Som følge av ny varslingsplikt for kommunale helse- og omsorgstjenester og ny varslingsrett for pasienter og pårørende, som trådte i kraft 1. juli 2019, vil fylkesmannsembetene måtte påregne å få overført flere saker til oppfølging i 2020. Statens helsetilsyns pågående utviklingsprosjekt for håndtering av tilsynssaker tar sikte på bedre ressursutnyttelse og effekt av tilsynet. Embedene må bidra til å realisere gevinster som følger av prosjektet.

Barnehage og grunnopplæring

Myndighetsoppgaver knyttet til rettsikkerhet er fylkesmannens viktigste oppgave på barnehage- og grunnopplæringsområdet. Tilsyn, klagebehandling og veiledning er fylkesmannens virkemidler for å sikre at barn og unge får det tilbudet de har rett og krav på.

Tilsyn er en sentral myndighetsoppgave og et viktig virkemiddel for at regelverket blir forstått og etterlevd. Rapporteringen for 2018 viser en markant nedgang i antall tilsyn med 87 færre tilsyn enn i 2017. For at tilsyn skal være virkningsfullt og ha effekt i sektor, må fylkesmannen i større grad dekke risikoen i hele fylket. Dette innebærer at fylkesmannen må føre tilsyn med flere tilsynsobjekter hvor risiko for brudd på regelverket er avdekket.

I 2018 rapporterte fylkesmannsembetene om hvilke forhold som kan føre til at embedene fører

tilsyn direkte med barnehager i særlige tilfeller. Utdanningsdirektoratet sammenstilte funnene og leverte en oppsummeringsrapport til Kunnskapsdepartementet. Se omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet, del I, kap. 3, Anmodningsvedtak nr. 788, 7. juni 2016.

I 2020 skal fylkesmannen benytte tilsyn som et mer proaktivt virkemiddel. For å sikre god kvalitet på tilsynene skal treffsikre risikovurderinger ligge til grunn for valg av tilsynsobjekter, tema og innretning av tilsyn.

Nytt kapittel 9 A i opplæringsloven om elevenes skolemiljø trådte i kraft 1. august 2017. Fylkesmannen fikk gjennom denne lovendringen en ny rolle som håndhevningsmyndighet i skolemiljø saker. Embetene rapporterer om et stort antall meldte saker og lang saksbehandlingstid grunnet komplekse og vanskelige saker.

I 2020 skal fylkesmannen arbeide for en trygg og raskere behandling av saker under håndhevingsordningen. Fylkesmannen skal fortsette å benytte sin kunnskap og erfaring fra håndhevingsordningen til å arbeide forebyggende og systematisk for at alle elever skal ha et trygt og godt skolemiljø. Se også omtale av rapport fra konsulentfirmaet Deloitte fra juni 2019 om evaluering av de nye reglene for skolemiljø i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Barnevern, krisesenter og familievern

Fylkesmannen fører tilsyn med disse tjenestene, og følger særlig opp kommuner med store utfordringer på barnevernområdet med råd og veiledning. Fylkesmannen skal gi råd og være pådriver for at alle kommuner får en forsvarlig og god organisering av akuttberedskapen i kommunene. Fylkesmannen skal utarbeide og benytte en systematisk modell for vurdering av risikobildet i kommunal barneverntjeneste. Fylkesmannen skal bistå og samarbeide med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet om tiltakene i kompetansestrategien for det kommunale barnevernet. Fylkesmannen skal blant annet gjennomføre konkrete tiltak og dialogmøter med kommunene, legge til rette for samarbeid mellom kommunene gjennom kommunale læringsnettverk og forvalte midler til lokale utviklingsprosjekter.

I 2018 førte alle fylkesmannsembetene tilsyn med forsvarlig omsorg og behandling i barneverninstitusjoner. I 2020 skal fylkesmannen føre tilsyn med undersøkelser i barnevernet.

De aller fleste fylkesmannsembeter har gjennomført tilsyn med kommunenes krisesentertilbud og med virksomheten ved familievernkonto-

rene i 2018 eller innenfor de tre siste årene. Embetene følger opp de avvik som er avdekket.

Fylkesmannen skal i 2020 føre tilsyn med kommunens ansvar for krisesentertilbudet, og videreføre arbeidet med å gjøre kjent veileder om innhold og kvalitet i krisesentertilbud utgitt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Oppfølging av næringslivet på områder fylkesmannen er forurensningsmyndighet

Fylkesmannen arbeider med oppfølging av bedrifter og virksomheter innenfor områder der embetene er forurensningsmyndighet. Embetene har en viktig rolle i å sikre likebehandling og enhetlig praksis slik at konkurransevilkårene for industrien blir tilnærmet like i hele landet. Arbeidet med konsesjonsbehandling og tilsyn er gebyrlagt etter prinsippet om at forurenser betaler. Miljødirektoratet, som overordnet tilsynsmyndighet, legger til rette for harmonisert og enhetlig praksis i embetene. I 2018 økte embetene tilsynet med næringslivet på svært tilfredsstillende måte. Både risikobasert tilsyn og landsdekkende tilrettelagte tilsynsaksjoner ble gjennomført. I 2020 skal arbeidet med risikobasert tilsyn og oppfølging av konsesjonsbehandling videreføres.

Byggesaker – veiledning og klagesaker

Fylkesmannen skal behandle enkelte førsteinstansvedtak og klager over kommunens vedtak etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen skal i sin saksbehandling bidra til å sikre at målene for bygningspolitikken ivaretas på best mulig måte, slik de er nedfelt i lov, forskrift og kommunenes arealplaner. Fylkesmannen skal behandle begjæringer om utsatt iverksettelse av vedtak etter forvaltningsloven § 42, og krav om sakskostnader etter forvaltningsloven § 36.

Fylkesmannen skal bistå departementet der varsel om rettslig skritt er mottatt, og utarbeide utkast til tilsvarende møte som partsrepresentant og bistå Regjeringsadvokaten i rettsaker der Staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet er saksøkt.

Fylkesmannen skal informere og veilede kommuner, private parter, næringslivet og eventuelt andre brukere om plan- og bygningslovgivningen. Fylkesmannen behandlet 3 631 klagesaker på byggesaksområdet i 2018, en økning på ca. 200 saker fra 2017. 2 090 klagesaker ble behandlet innen behandlingsfristen på tolv uker, mens saksbehandlingstiden i 1 541 klagesaker var over tolv uker.

Lovlighetskontroll av kommunale avgjørelser

Fylkesmannen har ansvar for å gjøre lovlighetskontroller av kommunale vedtak etter kommuneloven kapittel 27. I 2018 er 72 lovlighetskontroller gjennomført etter klage, hvorav tolv vedtak er kjent ulovlig. 14 lovlighetskontroller er gjennomført etter embetenes egne initiativ, hvorav to vedtak er kjent ulovlig.

Mål 4 Fylkesmannen skal ta de initiativ som finnes påkrevd og holde sentrale myndigheter orientert om tilstanden i fylket og effekten av statlig politikk.

Fylkesmannen skal virke til gagn og beste for fylket ved å ta de initiativ som er påkrevd, og fremme forslag til løsning av oppgaver i den utstrekning fylkesmannen finner det nødvendig eller formålstjenlig. Fylkesmannen skal videre holde regjeringen og sentraladministrasjonen orientert om viktige spørsmål i fylket og rapportere til sentralt nivå om kommunenes oppfølging av statlige mål og prioriteringer. Fylkesmannen skal formidle informasjon til kommunale, fylkeskommunale og statlige organ om forhold som antas å berøre deres virksomhet.

Rapport, strategier og tiltak

Barnehage og grunnsopplæring

Fylkesmannen har en sentral oppgave i å støtte, tilrettelegge og stimulere barnehage- og skoleeiere i deres arbeid med kompetanseutvikling. I 2018 har fylkesmannen lagt til rette for desentralisert kompetanseutvikling for barnehager og skoler. Regionale samarbeidsfora er etablert i alle fylker, og er en viktig arena for langsiktig planlegging og prioritering av kompetansetiltak basert på lokale behov. I 2018 har det vært en god utvikling i samarbeidet om kompetanseutvikling. Fylkesmannen har bidratt til dette, i dialog med universiteter, høyskoler og andre regionale aktører.

I 2020 skal fylkesmannen koordinere arbeidet til samarbeidsforumene og påse at strukturer for å kartlegge og prioritere kompetansebehov er på plass. Intensjonen er at samarbeidsforumene blir utviklet til bærekraftige kompetanseutviklingsdrivere for barnehager og skoler i fylkene.

Oppfølgingsordningen er et statlig tiltak for de kommuner som over tid ikke oppnår ønsket utvikling på sentrale områder i opplæringen. I 2018 har fylkesmannen fulgt opp og støttet disse kommu-

nene i deres utviklingsarbeid, og samarbeidet med veilederkorps som bistår kommunene. I 2020 vil fylkesmannen få et utvidet ansvar i oppfølgingsordningen ved å disponere midler til lokale utviklingstiltak, vurderer søknad og tildele midler til kommunene.

Kommunale helse- og omsorgstjenester

For mange kommuner har det blitt vanskeligere å rekruttere fastleger. Fylkesmannen skal vurdere og rapportere om utviklingstrekk som gjelder befolkningens tilgang til fastlegetjeneste i kommunene, og om eventuelle tiltak for å kompensere for mangel på fastlegetjenester. Helse- og omsorgsdepartementet har igangsatt flere tiltak for å bedre situasjonen, blant annet ytes tilskudd til rekruttering og til å tilrettelegge for spesialistutdanning for leger som spesialiserer seg i allmennmedisin. Embetene skal informere om tilskudd som ytes og følge med på effekten av dem.

Planperioden for *Opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering 2017–2019* utløper i 2019. Fylkesmannen skal følge med på effekten av tilskudd som er ytt og utviklingen i etterkant. Utviklingsarbeidet skal ha særlig vekt på de nasjonale målene om å styrke tjenestene i kommunene slik at de blir bedre i stand til å yte gode tjenester «der livet leves».

Fylkesmannen skal i forvaltningen av det kommunale kompetanse- og innovasjonstilskuddet blant annet stimulere og veilede kommunene slik at de jobber strategisk og målrettet med å utvikle egen kompetanse innen feltet. Evalueringen av Kompetanseløft 2020 (Sintef-rapport 2019:00317) viser at fylkesmannen har en god dialog med kommunene i forvaltningen av tilskuddet.

Klima og miljø

Fylkesmannen har en viktig rolle i å bidra til at klima- og miljødata blir formidlet og benyttet som grunnlag for beslutninger nasjonalt, regionalt og lokalt. Embetene skal gi råd, veilede og følge opp kommunene i klima- og miljøsaker, herunder bidra til å spre informasjon om støtteordningen Klimasats og andre tilskuddsordninger på klima- og miljøområdet. I 2020 er klimaarbeidet fortsatt prioritert, blant annet gjennom formidling av veiledningsmateriale og klimagasstatistikk for kommuner.

Kap. 525 Fylkesmannsembetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	1 860 709	1 888 042	1 896 952
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	118 038	167 804	172 308
	Sum kap. 0525	1 978 747	2 055 846	2 069 260

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for tretten departementer og ti direktorater og tilsyn. Finansiering av fagoppgavene skjer i hovedsak gjennom overføring av midler fra fagkapitler til kap. 525 i tråd med gjeldende finansieringsordning for fylkesmannen.

Post 01 Driftsutgifter

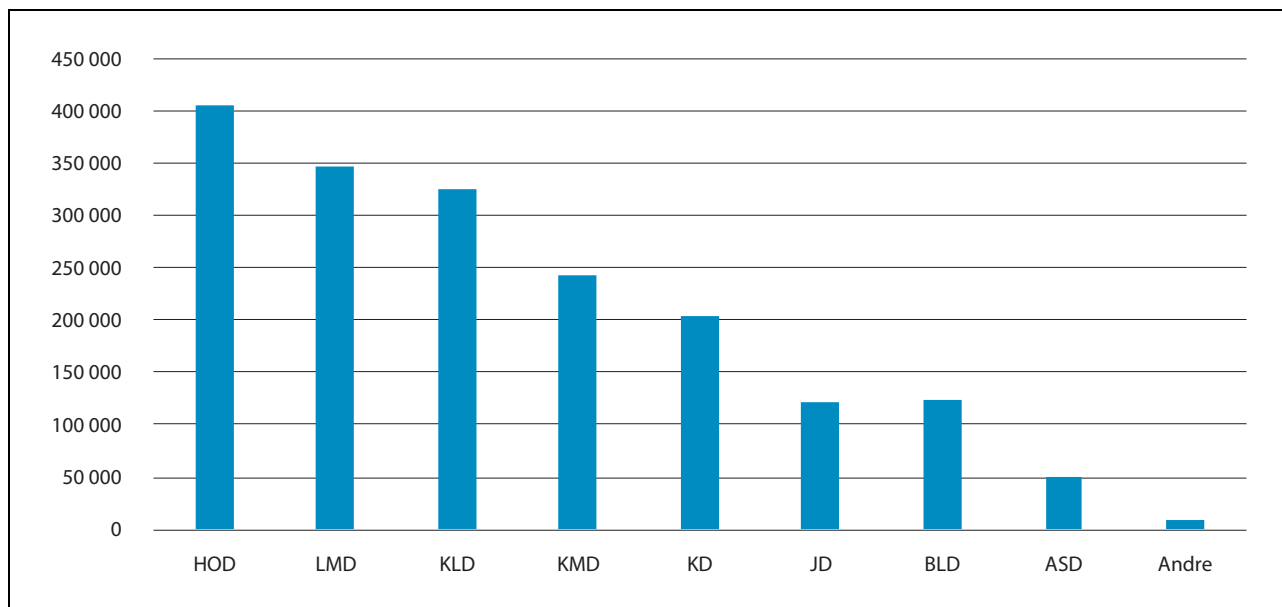
Bevilgningen skal dekke ordinære lønns- og driftsutgifter for fylkesmannsembetene og for Fylkesmennes fellesadministrasjon (FMFA). Bevilgningen er avgjørende for forsvarlig oppga-

vegjennomføring i embetene på vegne av elleve departementer.

Rapport

Det ble i 2018 tildelt 5 mill. kroner for å tilrettelegge for gode prosesser i embetene som var berørt av sammenslåinger fra 1. januar 2019. Embetene ble gitt stor grad av frihet i bruken av midlene som i stor grad gikk til å dekke samlinger hvor nye kollegaer kunne møtes.

Figuren nedenfor viser utgifter på kap. 525 Fylkesmannsembetene, post 01 i 2018 fordelt på departementsområder.

Figur 6.1 Ressursfordeling pr. departementsområde for 2018.

Administrative utgifter er fordelt likt på alle departement etter deres relative størrelse. I kategorien «Andre» inngår Forsvarsdepartementet, Kulturdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Utenriksdepartementet.

Rapport, strategier og tiltak for Fylkesmennenes fellesadministrasjon (FMFA)

Fylkesmennenes fellesadministrasjon skal levere gode administrative tjenester som understøtter fylkesmannsembetenes samfunnsoppdrag. FMFA er delegert ansvar for alle tjenester innen IKT, dokumentforvaltning, anskaffelser og informasjonssikkerhet, unntatt informasjonssikkerhet i løpende drift, for fylkesmannsembetene. I tillegg har FMFA ansvar for deler av embetenes oppgaver innen økonomi og HR.

FMFA ble etablert 1. januar 2019 gjennom at det ble overført rundt 200 årsverk fra embetene og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I oppstarten har hovedprioriteringen vært å sørge for god drift av administrative tjenester til embetene, etablere rutiner i FMFA og for samhandling med embetene. I tillegg har FMFA iverksatt nødvendige tiltak for å øke IKT-sikkerheten etter IKT-hendelsen i 2018. FMFA har fra og med 2019 overtatt ansvaret for forvaltning av IKT-strategien for fylkesmannen.

Mer om det langsiktige arbeidet med gevinstrealisering

Regjeringen har vedtatt en ny geografisk inndeling av fylkesmannsembetene med ti embeter fra 1. januar 2019. Styrking av fylkesmannens roller som bindeledd mellom stat og kommune, samordningsinstans og rettssikkerhetsgarantist har vært viktige målsettinger for ny fylkesmannsstruktur. Sammenslåingene forventes å gi noen stordriftsfordeler, blant annet i form av reduksjon i embetsledelser og styrket kompetanse. I tillegg til ny fylkesmannsstruktur er FMFA etablert fra 1. januar 2019. FMFA skal sørge for kostnadseffektive administrative tjenester som understøtter fylkesmannsembetenes samfunnsoppdrag.

Innenfor rammen av finansieringsordningen for fylkesmannen har Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samråd med berørte departementer, direktorater og tilsyn utarbeidet en plan for å realisere gevinster av ny geografisk inndeling av embetene og effektivisering av det administrative området. Fratrasket nødvendige investeringer blant annet knyttet til digitalisering, er det foreløpig anslått at netto gevinster gradvis vil øke til mellom 50 og 60 mill. kroner fram til 2026. Det legges opp til at 50 pst. av nettobesparelsene skal bidra til økt handlingsrom i årene framover.

Budsjettforslag

I 2019 ble det tildelt 12 mill. kroner for å dekke engangskostnader i forbindelse med etablering av Fylkesmennenes fellesadministrasjon. Det foreslås å videreføre 7 mill. kroner av denne ekstrabevilgningen til og med 2020.

Som en del av kommunereformen overføres ansvaret for forvaltning av nærings- og miljøtiltak i skogbruket, tilskudd til tiltak i beiteområder og tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap fra fylkesmannen til kommunene. Fylkeskommunene vil som en del av regionreformen få overført ansvaret for forvaltning av tilskudd til utrednings- og tilretteleggingstiltak og utarbeidelse av regionalt næringsprogram for landbruket fra fylkesmannen. Oppgaveoverføringen til kommuner og fylkeskommuner innebærer overføring av 18,4 mill. kroner fra fylkesmannen. Tilsvarende overføres oppgaver fra fylkesmannen til kommuner og fylkeskommuner på klimamrådet for 5,9 mill. kroner.

Regjeringen har satt i gang et arbeid med mer effektive leieavtaler for statlige virksomheter. Som et resultat av nye leiekontrakter for Fylkesmannen i Oslo og Viken trekkes det ut 2,7 mill. kroner i 2020.

Som en følge av endrete tjenestemodeller, og andre endringer i kundeforhold på lønns- og regnskapsområdet for FMFA og fylkesmannsembetene, rammeoverføres 112 000 kroner fra Direktoratet for økonomistyring til kap. 525, post 01.

Det foreslås at bevilgningen økes med 6 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på Klima- og miljødepartementet sitt kap. 1420 Miljødirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter i forbindelse med overføring av seks naturvernforvalterstillinger.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 8,9 mill. kroner til 1 897 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjusteringer.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for tidsbegrensede oppgaver for fylkesmannen som er finansiert av departement, direktorat, tilsyn og andre virksomheter. Dette gjelder blant annet handlingsplaner og prosjekter av ulik karakter.

ter. Midlene inntektsføres på kap. 3525, post 01, og utgiftsføres på post 21 når utgiftene påløper.

For rapportering om oppgavene som finansieres av departement, direktorater og tilsyn, vises det til de respektive fagdepartementenes fagproposisjoner.

Det foreslås en bevilgning på 172,3 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3525, post 01, jf. forslag til romertallsvedtak.

Det foreslås at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 525, post 21, refusjoner av utgifter til fellestjenester der fylkesmannen samordner utgiftene, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3525 Fylkesmannsembetene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Inntekter ved oppdrag	106 730	167 804	172 308
02	Diverse inntekter	12 390		
	Sum kap. 3525	119 120	167 804	172 308

Post 01 Inntekter ved oppdrag

På posten føres inntekter fra andre som gir oppdrag eller prosjekter til fylkesmannen og Fylkesmennenes fellesadministrasjon (FMFA). Midlene gis fra departement, direktorat, tilsyn eller andre virksomheter, for eksempel fylkeskommunene.

Bevilgningen foreslås økt med 4,5 mill. kroner til 172,3 mill. kroner, Inkludert endringer som

følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjusteringer.

Post 02 Diverse inntekter

Posten brukes til refusjoner av ordinære driftsutgifter på kap. 525, post 01 som kan gjelde andre embeter, andre statlige virksomheter eller andre virksomheter og organisasjoner.

Programkategori 13.30 Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning

Utgifter under programkategori 13.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
530	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	2 379 750	2 453 072	2 545 300	3,8
531	Eiendommer til kongelige formål	58 183	121 448	90 812	-25,2
532	Utvikling av Fornebuområdet	166	6 097	297	-95,1
533	Eiendommer utenfor husleieordningen	55 008	47 686	56 008	17,5
2445	Statsbygg	3 985 911	4 096 927	2 385 231	-41,8
Sum kategori 13.30		6 479 018	6 725 230	5 077 648	-24,5

Inntekter under programkategori 13.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen	5 707	2 383	2 447	2,7
5445	Statsbygg	1 381 218	1 242 976	1 132 272	-8,9
5446	Salg av eiendom, Fornebu	323	200	200	0,0
Sum kategori 13.30		1 387 248	1 245 559	1 134 919	-8,9

Ansvarsområder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for statens bygge- og eiendomspolitikk i sivil sektor. Departementet gir retningslinjer for hvordan statens byggeprosjekter og leie av lokaler i markedet skal gjennomføres. I byggeprosjekter der Statsbygg er byggherre, har departementet et koordineringsansvar og sørger for en samlet budsjettmessig oppfølging av prosjektene fra oppstart til ferdigstillelse. Departementet skal legge til rette for at

Statsbygg kan forvalte eiendommer på en god måte.

Programkategorien omfatter bevilgninger til alle byggeprosjekter som Statsbygg har ansvaret for. Bevilgningene dekker også forvaltning, drift og vedlikehold av eksisterende eiendommer.

Utviklingstrekk og utfordringer

Samlede investeringer i byggeprosjekter reduseres i 2020, sammenliknet med 2019. Dette skyldes at store prosjekter er ferdigstilt eller nærmer seg

slutføring. Prosjektene slutføres samlet sett til en kostnad godt under Stortingets fastsatte kostnadsrammer. Et unntak er nybygg for Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) og Veterinærinstituttet på Ås. Prosjektet har hatt betydelige kostnadsmessige utfordringer. Det vises til egen omtale under kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen.

Lokaler utgjør en stor utgift og er en vesentlig innsatsfaktor for at statlige virksomheter skal nå sine mål. Det legges derfor vekt på kostnad-nytteanalyse og realisering av samfunns- og effektmål i nye prosjekter. I større grad enn tidligere vil statlig eiendomsutvikling handle om god arealbruk og ressursutnyttelse i eksisterende bygningsmasse, slik at behovet for nybygg begrenses.

Omorganiseringer, digitalisering, nye arbeidsformer og økt behov for samhandling krever tilpassing av lokaler. Ved å ta i bruk nye digitale løsninger legges det til rette for mer effektive produksjonsformer og byggeprosesser, god arealutnyttelse, energireduksjon og rasjonell drift av byggene.

Staten er en betydelig leietaker i markedet. Det er etablert en egen database (statenslokaler.no) som blant annet skal gi oversikt over alle leiekontrakter staten har i markedet. Databasen vil danne grunnlag for en mer helhetlig oversikt og for å styre porteføljen av statens leiekontrakter på en bedre måte. En profesjonalisering av statens innleie av lokaler forventes å kunne gi betydelige årlige besparelser.

Bygge-, anleggs- og eiendomsbransjen har utfordringer med useriøse aktører. Staten må

arbeide for å hindre at useriøse aktører vinner fram i konkurransen om statlige tilbud, og for at de som utfører arbeid for staten etterlever lover og regler.

Regjeringens mål om reduserte klimagassutslipp krever høy miljøfaglig kompetanse i forbindelse med lokalisering og konseptvalg samt betydelige tiltak i byggeprosessen og i eiendomsforvaltningen. Energi, miljø og klima hensyntas innenfor alle virksomhetsområder i Statsbygg.

Som ledd i en områdegjennomgang av bygge- og eiendoms politikken i statlig sivil sektor, har ekstern konsulent vurdert mål for området og mulige tiltak for økt kostnadseffektivitet. Det dreier seg om tiltak blant annet for statens leie av lokaler i markedet, statens forvaltning av egne eiendommer og gjennomføring av statlige byggeprosjekter. Det vurderes å være et betydelig potensial for innsparinger gjennom en mer profesjonell håndtering av statens innleie av lokaler. Innenfor statlig eiendomsforvaltning vil regjeringen vurdere ulike modeller. Det er vesentlig å sikre en effektiv og verdibevarende forvaltning av statens eiendommer. Det krever profesjonell eiendomsdrift, gode vedlikeholdsplaner og forutsigbare budsjettmessige avsetninger til formålet. I gjennomføringen av statlige byggeprosjekter anses det å være et effektiviseringspotensial særlig innenfor områdene gjennomføringsmodeller og standardisering. Regjeringen utreder nå ulike tiltak, og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.4 Mål for programkategori 13.30 Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning

-
1. Statlige virksomheter har effektive lokaler som støtter virksomhetenes formål
 2. Statlig eiendomsforvaltning er verdibevarende, bærekraftig og effektiv
-

Mål 1 Statlige virksomheter har effektive lokaler som støtter virksomhetenes formål

Rapport, strategier og tiltak

I 2018 arbeidet Statsbygg med 146 oppdrag innen utredning, analyse, utviklingsplaner og rådgivning ved leie i markedet. Av disse ble 55 ferdigstilt i 2018.

I 2018 fikk Statsbygg 21 nye oppdrag om rådgivning for leie i markedet, og det ble inngått 13 nye leieavtaler. Disse ga en kostnadsbesparelse

på 291 mill. kroner i nåverdi beregnet for ti år, tilsvarende en kostnadsreduksjon på 28 pst. og en arealeffektivisering på 38 pst., sammenliknet med tidligere leieavtaler. Gjennomsnittlig bruttoareal per ansatt i disse oppdragene er 20,3 kvm.

Statsbygg leverte i 2018 konseptvalgutredninger blant annet for Det kongelige hoff og Nord universitet, eierskapsutredninger for Ocean Space Centre og Meteorologisk institutt, arealutredninger for blant annet Folkehelseinstituttet og Oslo tinghus og lokaliseringsutredninger for Hav-

forskningsinstituttet/Fiskeridirektoratet og Bioteknologirådet. Statsbygg har også bidratt i arbeidet med konseptvalgutredninger for Oslo fengsel og Oslo politihus.

I 2018 igangsatte Statsbygg et program for arealutvikling. Programmet har etablert en kunnskaps- og formidlingsplattform for modernisering av lokaler og optimalisering av arealbruk i statlig sivil sektor. Arbeidet har gitt økt kunnskap om nye arbeidsformer og arbeidsplasskonsepter samt nye verktøy og metoder for arbeid med arealstrategier for statlige virksomheter og arealeffektivisering i prosjekter. I 2019 videreføres programmet med FoU-prosjekter, der utvikling og gjennomføring av pilotprosjekter og evaluering av løsninger inngår.

Statsbyggs arbeid med campusutviklingsplaner videreutvikles i tråd med Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028*. Planene skal bidra til en helhetlig campusutvikling som støtter utdanningsinstitusjonenes strategiske utvikling, utnytter eksisterende arealer og styrker lokal stedsutvikling. I 2018 ble det igangsatt tre nye campusutviklingsplaner, i tillegg til tre revisjoner av eldre planer. Tilsvarende utviklingsplaner planlegges utført for flere eiendommer i Statsbyggs portefølje.

I tråd med statlige planretningslinjer og Meld. St. 18 (2016–2017) *Berekraftige byar og sterke distrikt* skal lokalisering av statlige publikumsrettede virksomheter og større statlige arbeidsplasser medvirke til redusert biltransport, økt kollektivandel og et styrket bymiljø. Statsbygg gir departementer og statlige virksomheter råd om egnet lokalisering både ved nybygg og ved leie i markedet.

Statens byggeprosjekter gjennomføres ved utlysning av konkurranser i markedet. Det gjelder både prosjektering og bygging. Grundige beslutningsgrunnlag er viktige for å oppnå anskaffelser av god kvalitet, og for at staten skal ha effektive og bærekraftige lokaler. Anskaffelsene skal også bidra til innovasjon og utvikling av næringen.

Regjeringen har styrket arbeidet med kostnadsstyring i prosjektenes tidlige fase, jf. omtale i Prop. 1 S (2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Statsbygg har benyttet metodikk for kostnadsstyrt prosjektutvikling for blant annet nytt regjeringskvartal og Nationaltheatret. Så langt er erfaringene at arbeidet bidrar til at endringsforslag og kostnadskonsekvenser vurderes mer systematisk tidlig i prosjektutviklingen. Dette gir en større bevissthet i oppdragsdepartementet om beslutninger som må tas i forprosjektfasen, før forslag til kostnadsramme og startbevilgning fremmes for Stortinget.

Statsbyggs miljøstrategi ble revidert i 2018. Den reviderte miljøstrategien for 2019–2020 skal sammen med Statsbyggs miljøstyringssystem levere bærekraftige byggeprosjekter. Miljøstrategien har tre satsingsområder: klima, sirkulærøkonomi og lokalmiljø. Det er opprettet et utviklingsprosjekt for å kunne gjøre gode kostnad-nytte-vurderinger av miljøtiltakene i et livsløpsperspektiv. For porteføljen av byggeprosjekter har Statsbygg som mål å redusere klimagassutslippene med 40 pst., målt mot minstekrav i byggeteknisk forskrift og standard materialvalg i norsk byggenæring.

I løpet av 2017 og 2018 er passivhus blitt normalen, både for byggene Statsbygg prosjekterer, og for byggene som ferdigstilles. Tilsvarende er andelen nybyggprosjekter med energimerke A i energimerkeordningen økende og ligger på ca. 2/3 de siste årene. Klimagassutslippene for ferdigstilte bygg i 2018 ble redusert med 29 pst. målt mot forskriftskravene i TEK10. Ett av Statsbyggs prosjekter ble nominert til en pris under verdens arkitekturfestival for beste bruk av sertifiserte trevarer. Det jobbes systematisk med å øke avfallssortering på byggeplass, og i 2018 var gjennomsnittet 83 pst., mot forskriftskravet på 60 pst.

De siste årene har statlige byggeprosjekter blitt fullført godt innenfor Stortingets godkjente kostnadsrammer. Statsbygg har de siste fem årene ferdigstilt byggeprosjekter til en sluttkostnad tilsvarende 97 pst. av styringsrammen for porteføljen som helhet. I 2018 pågikk det 41 byggeprosjekter i tidligfase og 45 prosjekter i gjennomføringsfase. Tolv av disse ble ferdigstilt, samtlige til avtalt tid. De største ferdigstilte prosjektene var medisins- og helsefagbygg ved Universitet i Tromsø, Framsenteret og midtbygg/nordfløy ved Universitetsmuseet i Bergen. Av prosjektene i gjennomføringsfase var de største nytt nasjonalmuseum på Vestbanen, nybygg for NMBU og Veterinærinstituttet, magasin for Nasjonalbiblioteket i Rana og Agder fengsel.

Gjennom målrettet arbeid med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) og seriøsitet har Statsbygg bidratt til en tryggere og mer seriøs bygge-, anleggs- og eiendomsnæring. Skadefrekvensen i 2018 viser 8,2 fraværsskader per million arbeidede timer. For å sikre effektiv og målrettet oppfølging av seriøsitet i hele leverandørkjeden benytter Statsbygg et system for føring av elektroniske oversiktslister over tilstedeværelse på byggeplass (HMSREG). Systemet tilrettelegger for effektiv og målrettet oppfølging av seriøsitet i hele leverandørkjeden. I tillegg har Statsbygg innført leverandørevaluering som benyttes i nye anskaffelser, med til-

bakemelding til leverandører slik at næringen utvikler seg i riktig retning innenfor disse områdene. Statsbygg fortsetter samarbeidsavtalen med Skatteetaten, som ble inngått i 2017. I 2018 har avtalen blant annet bidratt til utestengelse av tolv firmaer fra Statsbyggs byggeplasser og til innbetaling av 28 mill. kroner i skatterestanser.

Statsbygg jobber aktivt for økt digitalisering i bygge- og eiendomsnæringen. Dette skjer i samarbeid med næringen og ulike kunnskapsmiljøer. Ved å stille krav til konsulenter, prosjekterende og entreprenørene i statens anbudskonkurranser er Statsbygg en pådriver for digitalisering og innovasjon i bygge- og eiendomsnæringen. Statsbygg tar selv i bruk nye digitale løsninger for å bidra til rasjonell drift, god arealutnyttelse og energisparing. Digitaliseringen gir også muligheter for bedre informasjon til brukere og andre berørte, samtidig som det gir mer effektive interne arbeidsprosesser.

Statsbygg har gjennom prosjektet *Digibbygg* igangsatt flere pilotprosjekter for å effektivisere prosjektgjennomføring og eiendomsdrift ved bruk av digitale verktøy. Ett av tiltakene er krav om papirløs byggeplass i alle prosjekter. Effektene av digitale verktøy i byggefase er blant annet økt grad av digital samhandling, mer effektiv tidsbruk på byggeplass, bedre forståelse av byggeprosjektet for alle aktører og høy rapporteringsvillighet på sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Digitalisering er også viktig for å muliggjøre gjenbruk, resirkulering og redusert bruk av blant annet byggematerialer og energi, såkalt sirkulær økonomi. Statsbygg samarbeider blant annet med Circular Norway og Building Smart Norge om dette. I 2018 etablerte Statsbygg en eiendomsclub for å teste ut hvordan eiendommer kan driftes mer effektivt. I 2018 ble også prosjektet *Digital twilling* igangsatt. Prosjektet skal gi gevinster i form av forbedring og effektivisering både i byggeprosjekter og eiendomsdrift. Blant annet vil digitale modeller av byggene legge til rette for langt bedre analyser av forvaltning, drift og vedlikehold, energiflyt, tilstand og vedlikeholdsbehov. Det er grunn til å anta at bruksmulighetene som kommer ut av prosjektet vil øke ytterligere i årene framover.

Mål 2 Statlig eiendomsforvaltning er verdibevarende, bærekraftig og effektiv

Rapport, strategier og tiltak

Statsbyggs eiendomsforvaltning omfatter forvaltning, drift, verdibevarende vedlikehold og utvikling av bygg og eiendommer som inngår i den statlige husleieordningen. Statsbygg forvalter

også eiendommer til kongelige formål under kap. 531 Eiendommer til kongelige formål og kulturhistoriske eiendommer under kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen.

Statsbygg har i 2018 utført vedlikehold for 823,8 mill. kroner og investeringstiltak for 203,5 mill. kroner innenfor statens husleieordning. Samlet sett er dette en økning på om lag 20 pst. fra 2017. Målet med tiltakene er å opprettholde statens verdier og sørge for at lokalene tilfredsstiller brukernes endrede behov. Statsbyggs vurdering er at bygningsmassens gjennomsnittlige tilstandsgrad på 1 er opprettholdt i 2018. Vedlikeholdet utgjorde 570 kroner per kvm for fengsler og 327 kroner per kvm for øvrige eiendommer i husleieordningen.

Det er utført større vedlikeholdsprosjekter ved blant annet Justisbygget i Kristiansand, politihuset i Oslo, Samisk videregående skole i Karasjøk, Havforskningsinstituttet på Matre, Ullersmo fengsel og Oslo fengsel.

Det ble i 2017 og 2018 avsatt tilsammen 90 mill. kroner til vedlikehold på Folkehelseinstituttet i Oslo. Det gjenstår tiltak for 29 mill. kroner som ferdigstilles i løpet av 2019. Tiltakene innebærer nødvendig vedlikehold av tekniske anlegg og bygningsmasse. Tiltakene som gjennomføres i sammenheng med Folkehelseinstituttets arealplan og fremtidig effektiv bruk av lokalene.

Fengselseiendommene, som ble overført til Statsbygg i 2009, har fortsatt et stort vedlikeholdsetterslep. I perioden 2009–2018 har Statsbygg gjennomført vedlikeholdstiltak for ca. 1 731 mill. kroner i fengslene. Det økte vedlikeholdet har redusert risikoen for uønsket stenging av soningsplasser, og det pågående arbeidet med utskifting av gammel og utrangert bygningsmasse bidrar til bedre sikkerhets- og soningsforhold og mer effektiv drift. Nedlegging av fengselsenheter med stort vedlikeholdsetterslep og bygging av nye fengsler bidrar til å redusere vedlikeholdsetterslepet. Arbeidet med to nye avdelinger ved Agder fengsel i Froland og Mandal ble igangsatt i 2017 og vil ved ferdigstilling i 2020 gi 300 nye fengselsplasser.

Statsbygg forvalter ca. 140 vernede eiendommer klassifisert som kulturhistoriske eiendommer. Den største andelen av disse ligger innenfor husleieordningen på kap. 2445 Statsbygg. De resterende eiendommene, som er uten leieinntekter, finansieres over kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen. På disse eiendommene utføres det forvaltning, drift og vedlikehold i tråd med kulturminnefaglige forutsetninger og anbefalinger. Fra 2008 til og med 2018 er det ferdigstilt totalt 119 forvaltningsplaner for kulturhistoriske

eiendommer. I 2018 ble forvaltningsansvaret for statens eiendommer etter Røros Kobberverk overført fra Klima- og miljødepartementet til Statsbygg. Kobberverket består av totalt 49 bygninger på til sammen ca. 7 700 kvm. Eiendommene er fredet etter kulturminneloven og inngår i området som er innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Forvaltningsplanen for eiendommene etter Røros Kobberverk ferdigstilles i 2019. I 2018 startet arbeid med å utvikle forvaltningsplaner for utvalgte norske ambassader og for eiendommene på Svalbard.

I 2018 er det ferdigstilt tiltak for universell utforming ved 60 bygg med et samlet areal på 200 000 kvm. I henhold til planen gjenstår tiltak på i underkant av 290 bygg med et samlet areal på 550 000 kvm som skal være universelt utformet innen 2025.

Departementets krav til driftskostnader per kvm ble innfridd i 2018, både for fengselsporteføljen og de øvrige eiendommene.

Statsbygg har i 2018 anskaffet og tatt i bruk et nytt system for eiendoms- og kontraktsforvaltning. Systemet har effektivisert arbeidsprosessen, gitt bedre grunnlagsdata og styrket internkontrollen. Effektiviseringen av arbeidsprosesser har bidratt til å øke forvaltningsareal per driftsårsverk fra 8 463 kvm i 2017 til 8 673 kvm i 2018 for ordinær portefølje og fra 6 832 kvm i 2017 til 7 494 kvm i 2018 for fengselsporteføljen.

Departementets krav til energibruk ble innfridd i 2018, både for fengselsporteføljen og de øvrige eiendommene. Energiforbruket for eiendommene var i 2018 på 203 kWh/kvm for ordinær portefølje og 257 kWh/kvm for fengselsporteføljen. Statsbygg har redusert energibruken og sørget for mer lokal fornybar energiproduksjon. Dette er oppnådd gjennom betydelig satsing på ENØK, god energiledelse og systematisk oppfølging i eiendomsforvaltningen. I 2018 brukte Statsbygg om lag 35 mill. kroner på særskilte ENØK-tiltak i eksisterende bygningsmasse. Disse investeringene vil gi staten årlige energibesparelser i størrelsesorden 10 mill. kWh i flere tiår fremover. Videre installerte Statsbygg automatiske måleravlesere på om lag 100 eiendommer. Dette gir et bedre grunnlag for energianalyser og gjør det enklere å prioritere energieffektiviseringstiltak.

Det gjennomføres også vedlikeholds- og rehabiliteringstiltak som får stor effekt på energiforbruket i porteføljen, blant annet rehabilitering av forlegninger på Ullersmo fengsel, med etterisolering av bygg og etablering av nye energiløsninger. I tillegg etableres det solfangere for produksjon av varmtvann på flere av eiendommene.

I 2018 hadde Statsbygg 13 lærlinger fordelt på IKT-servicefaget og byggdrifterfaget, og ble tildelt prisen «Beste statlige lærebedrift 2018».

Kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	36 065	83 172	179 000
31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	156 707		30 000
33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	2 016 334	1 780 400	1 471 200
34	Statens eiendom på Adamstuen, <i>kan overføres</i>	4 930	7 500	7 500
36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	16 357	19 000	28 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	149 357	563 000	829 600
Sum kap. 0530		2 379 750	2 453 072	2 545 300

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 33 økt med 330 mill. kroner til 2 110,4 mill. kroner og post 45 økt med 62 mill. kroner til 625 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Bevilgningene på kapitlet gjelder byggeprosjekter hvor Statsbygg er byggherre, mens oppdragsgi-

verne har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av bygningene etter at de er ferdigstilt.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

I 2018 ble bevilgningen i hovedsak benyttet til prosjektering av Vikingtidsmuseet på Bygdøy og Veksthuset på Tøyen ved Universitet i Oslo (UiO) og Nationaltheatret. I tillegg ble bevilgningen benyttet til prosjektering av Odontologisk fakultet ved UiO og Tromsø museum ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet. Videre ble det benyttet midler til forprosjektet for rehabilitering ved Norges Handelshøyskole.

Budsjettforslag

I 2020 videreføres prosjekteringen av Tromsø Museum ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet med 23 mill. kroner. Det foreslås 4 mill. kroner til videreføring av forprosjekt for Odontologisk fakultet ved UiO. I 2018 startet prosjektering av rehabilitering av Nationaltheatret. Det foreslås 78 mill. kroner til videre prosjektering. I tillegg foreslås det 39 mill. kroner til prosjektering av Campus NTNU og 35 mill. kroner til prosjektering av Ocean Space Laboratories.

Budsjettforslag

Tabellen nedenfor viser prosjekter på kap. 530 som er under bygging i 2020:

	(i mill. kroner)			
	Opptatt	Avtalt ferdigstillelse	Kostnadsramme per 1.7.2020	Forslag 2020
<i>Prosjekter under Kunnskapsdepartementet</i>				
NMBU og Veterinærinstituttet	2013	2020	8 015,0 ¹	610,0
UiO nytt livsvitenskapsbygg	2018	2024	6 153,1	830,0
<i>Prosjekter i reklamasjonsfasen</i>				31,2
Samlet forslag post 33				1 471,2

¹ Forslag til ny kostnadsramme.

Kostnadsrammene er eksklusive midler til kunstnerisk utsmykking, jf. kap. 530, post 36.

Statsbygg kan fordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene, avhengig av framdrift og likviditetsbehov for det enkelte prosjekt i 2020.

Stortinget vedtok nybygg for Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) og Veterinærinstituttet på Ås i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013, jf. Prop. 149 S og Innst. 470 S (2012–2013). Ved behandlingen av Prop. 20 S (2018–2019) *Endringer av statsbudsjettet 2018 for Kommunal- og moderniseringsdeparte-*

mentet, jf. Innst. 118 S (2018–2019), ble indeksjustert kostnadsramme vedtatt økt med 150 mill. kroner til 7 203,8 mill. kroner i prisnivå per 1. juli 2018. Prosjektet er planlagt ferdigstilt 1. halvår 2020. Prosjektet på Ås vil samle NMBU og Veterinærinstituttet. Det omfatter også nytt bygg for Senter for husdyrforsøk, som ble ferdigstilt i 2015. Prosjektet er unikt, med samlokalisering av dyrehospital, avanserte laboratorier og undervisningslokaler i samme bygg.

Post 31 Igangsetting av byggeprosjekter, kan overføres

I 2018 startet bygging av nytt livsvitenskapsbygg ved UiO, ny midlertidig vaktentral for regjeringskvartalet og infrastruktur for nye boliger på Svalbard. Det har ikke blitt igangsatt nye byggeprosjekter i 2019.

Det foreslås 30 mill. kroner til nybygg for Vikingtidsmuseet ved UiO. Kostnadsrammen foreslås satt til 2 135 mill. kroner (prisnivå per 1. juli 2020). Prosjektet forventes ferdigstilt andre halvår 2025.

Post 33 Videreføring av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder midler til videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. Bevilgningen skal sikre optimal fremdrift i prosjekter under oppføring.

Det er i mai 2019 gjennomført en ny ekstern usikkerhetsanalyse av prosjektet. Analysen viser at sluttkostnaden for prosjektet ventes å bli betydelig høyere enn tidligere anslått. Dette skyldes i hovedsak utfordrende fremdrift, prosjektets kompleksitet og behov for utfyllende prosjektering. Ytterligere kostnadsreduksjoner kan bare gjøres ved å ta ut vesentlige funksjoner i prosjektet. For å slutføre prosjektet rasjonelt, og for ikke å ta ut vesentlige funksjoner, foreslår regjeringen å øke kostnadsrammen med 681,7 mill. kroner til 8 015 mill. kroner, i prisnivå per 1. juli 2020.

Nytt livsvitenskapsbygg skal sikre utstrakt tverrfaglig samarbeid for å løse store samfunnsutfordringer innen helse og miljø. Bygget skal blant annet huse Kjemisk institutt, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Farmasøytisk institutt og livsvitenskap med blant annet Det medisinske fakultet. Prosjektet skal legge til rette for fremragende forskning på tvers av fagområdene. Bygget blir Norges største forsknings- og undervisningsbygg.

Bevilgningen foreslås redusert med 309,2 mill. kroner til 1 471,2 mill. kroner.

Post 34 Statens eiendom på Adamstuen, kan overføres

Posten inneholder midler til arbeidet med etterbruk og forberedelser til salg av statens eiendom på Adamstuen i Oslo. Som en følge av samlokalisering av virksomheter i nye bygg ved NMBU på Ås, fraflyttes statens lokaler som NMBU, Veterinærinstituttet og Mattilsynet i dag benytter på Adamstuen. Dette skjer etter planen andre halvår 2020. Statsbygg er gitt i oppdrag å selge eiendommen.

Bevilgningen foreslås videreført med 7,5 mill. kroner.

Post 36 Kunstnerisk utsmykking, kan overføres

Posten inneholder midler til kunstnerisk utsmykking i statlige bygg, også for byggeprosjekter på kap. 2445 Statsbygg. Kostnader til kunstnerisk utsmykking tas ikke inn i grunnlaget for husleieberegningen.

Bevilgningen for 2018 ble stilt til disposisjon for Kunst i offentlige rom (KORO), som gjennomfører prosjektene.

Bevilgningen foreslås økt med 9 mill. kroner til 28 mill. kroner. Midlene skal benyttes til kunstprosjekter i bygg under oppføring.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten gjelder anskaffelse av brukerutstyr til byggeprosjektene i de tilfeller Statsbygg gis i oppdrag å prosjektere og anskaffe dette. Bevilgningen gjelder også brukerutstyr i byggeprosjekter som bevilges over kap. 2445 Statsbygg, fordi kostnader til brukerutstyr ikke husleieberegnes.

I 2018 ble midlene benyttet til brukerutstyr til det nye Nasjonalmuseet i Oslo, til nye bygg ved NMBU på Ås og livsvitenskap ved UiO. Videre ble midlene brukt til prosjektering av brukerutstyr til Nationaltheatret og Veksthuset ved UiO. Brukerutstyr til det nye Nasjonalmuseet i Oslo ferdigstilles for det vesentligste i 2019. Kostnadsrammene for brukerutstyrsprosjektene ved NMBU og livsvitenskap ved UiO er henholdsvis 1 209,1 mill. kroner og 1 185,3 mill. kroner (prisnivå per 1. juli 2020).

Budsjettforslag

Bevilgningene foreslås videreført til brukerutstyr for NMBU og Veterinærinstituttets nybygg på Ås, til nytt livsvitenskapsbygg ved UiO og til prosjektering av brukerutstyr for Nationaltheatret. Anslått behov er 676,6 mill. kroner til NMBU og Veterinærinstituttet, 40 mill. kroner til livsvitenskapsbygget og 10 mill. kroner til Nationaltheatret. Forventet ferdigstilling for prosjektene er henholdsvis tredje kvartal 2020, fjerde kvartal 2024 og andre kvartal 2021. Videre er det anslått et behov på 77 mill. kroner til slutføring av brukerutstyr til Nasjonalmuseet.

Det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til brukerutstyr til nybygg til Vikingtidsmuseet ved UiO. Det foreslås en kostnadsramme på 268,6 mill. kroner (prisnivå per 1. juli 2020).

I tillegg foreslås det bevilgninger på 1 mill. kroner til prosjektering av brukerutstyr ved Campus NTNU og 20 mill. kroner til Ocean Space Laboratories.

Samlet foreslås det en bevilgning på 829,6 mill. kroner.

Kap. 531 Eiendommer til kongelige formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	26 418	26 765	27 207
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	31 765	94 683	63 605
	Sum kap. 0531	58 183	121 448	90 812

H.M. Kongen har disposisjonsrett til Det kongelige slott, hovedhuset på Bygdø kongsgård med sidebygning og park, Oscarshall slott, Stiftsgården i Trondheim og Gamlehaugen i Bergen. Ved Stiftsgården og Gamlehaugen har staten ved Statsbygg ansvaret for bygninger, interiør og utendørsanlegg. Ved eiendommene i Oslo har Statsbygg ansvaret for ytre vedlikehold, tekniske installasjoner og større vedlikeholdsarbeider, mens Det kongelige hoff har ansvaret for innvendig vedlikehold og parkanlegg. Eiendommene representerer store kulturhistoriske verdier. Det kongelige hoff og Statsbygg har et nært samarbeid med Riksantikvaren om forvaltning av eiendommene.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke statens kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold av statlige eiendommer som H.M. Kongen har disposisjonsrett til. Vedlikeholdsarbeidene skjer i nært samarbeid med Det kongelige hoff.

Det foreslås en bevilgning på 27,2 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke bygningsmessige arbeider.

I 2018 ble midlene hovedsakelig benyttet til logistikkbygg ved Det kongelige slott, rehabilitering av vinduer og fasader ved Gamlehaugen i Bergen og rehabilitering av Stallbygningen ved Det kongelige slott.

Budsjettforslag

For 2020 foreslås det å bruke 16,6 mill. kroner til investeringer på statens kongelige eiendommer. I tillegg foreslås 20 mill. kroner til rehabiliteringstiltak ved Gamlehaugen og Ridehuset ved Det kongelige slott.

Videre foreslås 27 mill. kroner til nytt logistikkbygg som er under arbeid, jf. omtale over. Formålet er å etablere et post- og varemottak, i tråd med Politidirektoratets anbefalte sikkerhetstiltak. Prosjektet har en kostnadsramme på 124,8 mill. kroner (prisnivå per 1. juli 2020). Bygget er planlagt ferdigstilt i 2020.

Samlet foreslås det en bevilgning på 63,6 mill. kroner.

Kap. 532 Utvikling av Fornebuområdet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	162	97	97
30	Investeringer, <i>kan overføres</i>	4	6 000	200
	Sum kap. 0532	166	6 097	297

Staten har, som stor eiendomsbesitter på den tidligere hovedflyplassen på Fornebu i Bærum kommune, deltatt i utviklingen av området til boligformål, næringsvirksomhet, offentlige formål og rekreasjon. Statens oppgaver er i all hovedsak gjennomført. Utbyggingen av infrastruktur og opparbeidelse av grøntområder på Fornebu skjer i samarbeid mellom staten og Oslo kommune som tidligere grunneiere. Kostnadene fordeles i tråd med en inngått avtale mellom partene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs driftsutgifter i etterbruksprosjektet på Fornebu. Det foreslås en bevilgning på 97 000 kroner.

Post 30 Investeringer, kan overføres

Bevilgningen skal dekke statens del av investeringer i infrastruktur og grøntområder på Fornebu og kostnader ved fradeling av tomter etter regulering. Infrastrukturarbeidet tilpasses framdriften i utbyggingen på Fornebu, noe som har ført til lave utbetalinger i 2018.

Det foreslås en bevilgning på 200 000 kroner.

Kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	21 807	20 686	21 008
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	33 201	27 000	35 000
	Sum kap. 0533	55 008	47 686	56 008

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 01 økt med 1,45 mill. kroner til 22,136 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Kapitlet omfatter Statsbyggs forvaltning av kulturhistoriske eiendommer utenfor den statlige husleieordningen. Samlet bygningsareal er om lag 32 000 kvm og inkluderer Håkonshallen og Rosenkrantzårnet på Bergenhus festning, Munkholmen, Austråttborgen, Grotten, Bjørgan prestegård, statens eiendommer etter Røros Kobberverk, Villa Stenersen, Stavern fort på Citadelløya, Sjømennenes minnehall, fjell- og ødestuer og bygningene på Bygdø kongsgård, med unntak av hovedhuset og Oscarshall som sorterer under kap. 531 Eiendommer til kongelige formål.

Statsbygg skal utøve et faglig godt vedlikehold av eiendommene i nært samarbeid med antikvariske myndigheter. Det er gjennomført en grundig analyse av rehabiliterings- og vedlikeholdsbehovet på eiendommene i et tiårsperspektiv fra 2012 til 2022. Det er konstatert betydelig vedlikeholdsetterslep på flere av bygningene. Ikke minst gjelder dette bygningsmassen på Bygdø kongs-

gård. Det ble derfor fra og med 2015 avsatt midler til ekstraordinært vedlikehold og oppgradering av bygningsmassen, jf. Prop. 1 S (2014–2015) for *Kommunal- og moderniseringsdepartementet* og Innst. 16 S (2014–2015).

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen. I 2018 ble det utført vedlikeholdstiltak blant annet ved Bygdø kongsgård, Mollesjok fjellstue, Bergenhus og Bjørgan prestegård.

Det foreslås en bevilgning på 21 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3533, post 02, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke ekstraordinært vedlikehold på eiendommene.

I 2018 utførte Statsbygg ekstraordinært vedlikehold og oppgradering av bygningsmassen, blant annet ved Gartneriområdet og Villa Gjøa på Bygdøy, fyrhuset ved Bygdø kongsgård og rehabilitering av Hengsengen hovedhus samt tiltak på Villa Stenersen.

Regjeringen besluttet i 2017 at det nasjonale minnestedet etter 22. juli i Hole kommune skal etableres på Utøyakaia, og ikke på Sørbråten. Arbeidet er derfor forsinket. Det er hittil bevilget 32,7 mill. kroner. I regi av Statsbygg planlegges det nå for etablering av et nasjonalt minnested på Utøyakaia. Det tas sikte på å fremme forslag til kostnadsramme for minnestedet når det foreligger et ferdig forprosjekt.

Ansvar for forvaltningen av statens eiendommer på Røros ble overført fra Klima- og miljødepartementet til Statsbygg i 2018, jf. Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018*.

Vedlikeholdsetterslepet på flere av eiendommene er stort.

Budsjettforslag

Arbeidet med minnestedet på Utøyakaia i Hole kommune i 2020 finansieres med overførte midler.

Det foreslås å øke bevilgningen til 35 mill. kroner, for å styrke vedlikehold og rehabilitering av kulturhistoriske eiendommer. I 2020 vil forsering av ekstraordinært vedlikehold og oppgradering av Rosenkrantzårnet bli prioritert, slik at arbeidet kan ferdigstilles i 2021.

Kap. 3533 Eiendommer utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
02	Diverse inntekter	5 707	2 383	2 447
	Sum kap. 3533	5 707	2 383	2 447

Post 02 Diverse inntekter

Bevilgningen gjelder i hovedsak inntekter fra parkering ved Bygdø kongsgård. Det foreslås en bevilgning på 2,4 mill. kroner.

Kap. 2445 Statsbygg

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
24	Driftsresultat	-405 141	-346 141	-651 141
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	269 237	648 401	515 000
31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	49 818	76 800	187 000
32	Prosjektering og igangsetting av brukerfinansierte byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	493 834	350 000	327 000
33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	2 548 580	2 237 450	799 745
34	Videreføring av brukerfinansierte byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	511 417	713 000	800 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	273 866	296 453	303 864
49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	244 300	120 964	103 763
	Sum kap. 2445	3 985 911	4 096 927	2 385 231

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 30 økt med 22 mill. kroner til 626,4 mill. kroner, post 33 økt med 200 mill. kroner til 2 437,45 mill. kroner og post 34 økt med 100 mill. kroner til 813 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Statsbygg er organisert som forvaltningsbedrift og forvalter 2,9 mill. kvm bygningsmasse, fordelt på 2 286 bygninger. Virksomheten har 856 årsverk, fordelt på hovedkontoret i Oslo, fem lokalkontorer og driftspersonale på eiendommene.

Kap. 2445 Statsbygg inneholder både drifts- og investeringsbudsjett. Post 24 Driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftskostnader, kapitalkostnader og avsetninger til investeringsformål og reguleringsfond. Investeringsbudsjettet, postene 30 til 49, inneholder bevilgninger til prosjektering og bygging, samt kjøp av eiendom.

Byggeprosjektene blir finansiert etter to ulike modeller, ordinære byggeprosjekter og brukerfinansierte byggeprosjekter. Ordinære byggepro-

sjekter fremmes for Stortinget med forslag til kostnadsramme for hvert enkelt prosjekt og mulighet for hel eller delvis husleiekompensasjon for leietakeren. Kostnadsrammene for prosjektene blir beregnet med basis i gjennomført forprosjekt, og fastsatt på et nivå som innebærer at man med 85 pst. sannsynlighet skal klare å holde dem.

I brukerfinansierte byggeprosjekter finansieres investeringen gjennom økt husleie som dekkes innenfor leietakerens eksisterende økonomiske ramme. Disse prosjektene blir behandlet etter forenklede prosedyrer i tråd med egen fullmakt fra Stortinget, jf. forslag til romertallsvedtak.

Statsbygg har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av alle byggeprosjekter under kap. 2445 Statsbygg etter at de er ferdigstilt.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
24.1	Driftsinntekter	-5 102 031	-5 177 400	-5 322 749
24.2	Driftsutgifter	2 126 105	2 165 483	1 974 228
24.3	Avskrivninger	1 386 809	1 442 800	1 464 300
24.4	Renter av statens kapital	72 102	93 000	100 808
24.5	Til investeringsformål	1 381 218	1 242 976	1 132 272
24.6	Til reguleringsfondet	-269 344	-113 000	
	Sum post 24	-405 141	-346 141	-651 141

Statsbygg skal over driftsbudsjettet dekke alle utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene, avskrivninger og renter, og i tillegg avsette midler til nye investeringer. I 2020 vil Statsbygg over driftsbudsjettet dekke 1,13 mrd. kroner av de samlede investeringene på kap. 2445 på om lag 3 mrd. kroner, jf. post 24.5 Til investeringsformål.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Inntektene består i det alt vesentlige av husleie fra leietakerne. Husleiene dekker forvaltning, drift, verdibevarende vedlikehold av eiendommene, avskrivninger og avkastning på investert kapital. I tillegg inneholder posten netto inntekter fra salg av eiendom, fakturerte rådgivningstjenester og inntekter fra andre oppdrag.

Underpost 24.2 Driftsutgifter

Driftsutgiftene består i hovedsak av forvaltning, drift og vedlikehold av eiendomsmassen samt administrasjon og lønn.

Underpost 24.3 Avskrivninger

Alle eiendeler blir avskrevet lineært. Normal avskrivningstid for nybygg er 60 år. Tekniske anlegg og andre særskilte bygningskomponenter har kortere avskrivningstid. Avskrivningene føres som en driftsutgift i Statsbygg og motsvares av en tilsvarende inntekt på kap. 5491 Avskrivninger på statens kapital i statens forretningsdrift, post 30 Avskrivninger.

Underpost 24.4 Renter av statens kapital

Forslaget til bevilgning er i samsvar med retningslinjer for utregning av renter i statlige forvaltningsbedrifter. Rentene føres som en driftsutgift i Statsbygg og motsvares av en tilsvarende inntekt på kap. 5603 Renter av statens kapital i statens forretningsdrift, post 80 Renter av statens faste kapital.

Underpost 24.5 Til investeringsformål

Posten gjelder avsetning til investeringsformål. Avsetningen føres til inntekt under kap. 5445 Statsbygg, post 39 Avsetning til investeringsformål, og kan ses på som en delfinansiering av byggeprosjektene på kap. 2445 Statsbygg. Det er imidlertid ikke en direkte sammenheng mellom størrelsen på underpost 24.5 og de samlede investeringsbevilgningene på kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49. Gevinst ved salg av eiendom som reinvesteres blir også ført på denne posten. Investeringene blir senere avskrevet, jf. omtale under underpost 24.3.

Underpost 24.6 Til reguleringsfondet

Reguleringsfondet brukes til å dekke eventuelle avvik i driftsinntekter og driftsutgifter. Fondet skal også dekke utgifter ved skadetilfeller på eiendommene, til sammen 2 286 bygninger i inn- og utland. For at fondet skal virke etter hensikten, er det viktig å holde det på et tilstrekkelig nivå. I Prop. 1 S (2016–2017) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet er dette nivået anslått til minimum 300 mill. kroner. Ved utgangen av 2018 var beholdningen på reguleringsfondet 321 mill. kroner.

Departementet kan overskride årlige bevilgninger på investeringspostene ved bruk av midler fra fondet. Det gjelder både tilførsel av likviditet for å holde optimal framdrift i byggeprosjekter under arbeid, og kjøp av eiendom på kap. 2445 Statsbygg, jf. forslag til romertallsvedtak.

Rapport

Fra kap. 2445 Statsbygg ble det i 2018 inntektsført nær 3,2 mrd. kroner til statskassen i form av driftsresultat, avskrivninger, renter og avsetning til investeringsformål.

Statsbygg videreførte i 2018 sitt effektiviseringsprogram, som startet ved årsskiftet 2015/2016. Programmet har hatt som mål å effektivisere med ti prosent i løpet av tre år, enten ved direkte kostnadsutt eller vekst i produksjonen uten tilsvarende vekst i kostnader. Det er vurdert at 75 pst. av gevinstpotensialet er realisert ved utgangen av 2018.

Statsbygg følger en fastsatt strategi for verdi-bevarende og forebyggende vedlikehold. I 2018 ble det brukt om lag 226 mill. kroner til vedlikehold av fengsler. Det vises til rapport under mål 2.

Budsjettforslag

Bevilgningen til riving av Y-blokken og R4/Møllergata 17 i regjeringskvartalet i 2019 på 190 mill. kroner videreføres ikke i 2020. Driftsresultatet økes derfor tilsvarende.

Det foreslås at kravet til driftsresultatet økes med 100 mill. kroner som følge av økte husleieinntekter og økt rente i statens husleieordning.

Det foreslås å omdisponere 15 mill. kroner til kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen, post 45, for å styrke vedlikeholdet av kulturhistoriske eiendommer. Dette medfører at kravet til driftsresultat økes tilsvarende.

Dette gir et samlet forslag til driftsresultat på 651,1 mill. kroner, en økning på 305 mill. kroner.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til prosjektering av ordinære byggeprosjekter fram til fullført forprosjekt.

I 2018 ble midlene blant annet brukt til prosjektering av nytt regjeringskvartal, forprosjekt for ny energiløsning i regjeringskvartalet basert på sjøvann, samt prosjektering av nye arealer for helse- og sosialvitenskap ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Budsjettforslag

Det foreslås bevilget 500 mill. kroner i 2020 til arbeidet med forprosjekt nytt regjeringskvartal, for å kunne ferdigstille forprosjektet for byggetrinn 1 i 2020. Det vises til programkategori 13.00 Administrasjon, mål 3 Et nytt, effektivt regjeringskvartal for en nærmere omtale av arbeidet med forprosjektet, og til Meld. St. 21 (2018–2019) *Nytt regjeringskvartal*. I tillegg foreslås det 15 mill. kroner til prosjektering av nytt fengsel i Oslo.

Samlet foreslås det en bevilgning på 515 mill. kroner.

Post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Posten dekker utgifter til oppstart av nye byggeprosjekter innenfor husleieordningen.

I 2018 ble det bevilget midler til oppstart av Svalbard Globale Frøhvelv, ny adkomsttunnel. I 2019 ble det bevilget midler til oppstart av nytt museumsbygg for Saemien Sijte i Snåsa, ny energiløsning i regjeringskvartalet og forsterket fellesskapsavdeling ved Ila fengsel og forvaringsanstalt.

For 2020 foreslås det en bevilgning på 170 mill. kroner til forberedende sikkerhetsrelaterte arbeider i prosjekt nytt regjeringskvartal.

Videre foreslås det 17 mill. kroner til rehabilitering av Ila fengsel. Kostnadsrammen foreslås satt til 353 mill. kroner (prisnivå per 1. juli 2020). Prosjektet forventes ferdigstilt andre halvår 2022.

Samlet foreslås det en bevilgning på 187 mill. kroner.

Post 32 Prosjektering og igangsetting av brukerfinansierte byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til prosjektering og igangsetting av brukerfinansierte byggeprosjekter på oppdrag fra departementene. Departementet har i eget rundskriv utarbeidet retningslinjer for gjennomføring av brukerfinansierte byggeprosjekter.

Det foreslås en bevilgning til prosjektering og igangsetting av nye prosjekter på 327 mill. kroner.

Post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Posten omfatter midler til videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. Midlene skal sikre optimal framdrift i de prosjektene som pågår.

Budsjettforslag

Tabellen nedenfor viser prosjekter på kap. 2445 Statsbygg som er under bygging i 2020:

Tabell 6.5 Ordinære byggeprosjekter – videreføring

	Oppstart	Avtalt ferdigstillelse	Kostnadsramme per 1.7.2020	Forslag 2020
<i>Bygg under Kommunal- og moderniseringsdepartementet</i>				
Energiløsning for nytt regjeringskvartal	2019	2024	1 454,0	170,0
<i>Bygg under Kulturdepartementet</i>				
Nytt sikringsmagasin for Nasjonalbiblioteket og arkivmagasin i fjellet i Rana (NB Fjellanlegget)	2017	2021	840,9	220,0
Nytt museumsbygg for Saemien Sijte på Snåsa	2019	2021	126,2	29,8
<i>Bygg under Justis- og beredskapsdepartementet</i>				
Agder fengsel, Froland	2017	2020	1 225,4	73,4
Agder fengsel, Mandal	2017	2020	778,9	41,7
<i>Prosjekter i reklamasjonsfasen</i>				264,9
Samlet forslag post 33				799,7

Kostnadsrammene er eksklusive midler til kunstnerisk utsmykking, jf. kap. 530, post 36.

Statsbygg kan fordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene, avhengig av framdrift og likviditetsbehov for det enkelte prosjekt i 2020.

Ved Stortingets behandling av Prop. 114 S *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2019*, jf. Innst. 391 S (2018–2019), ble det vedtatt kostnadsramme for energiløsning for nytt regjeringskvartal.

Ved Stortingets behandling av Prop. 1 S (2016–2017) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet ble det vedtatt en samlet kostnadsramme for nye bygg for Arkivverket. Prosjektet omfatter et nybygg for Norsk helsearkiv på Tynset, som ble ferdigstilt i 2019, og et depotmagasin for Arkivverket i Nasjonalbibliotekets fjellanlegg i Rana. Det ble også vedtatt en kostnadsramme for bygging av nye sikringsmagasiner for Nasjonalbiblioteket i fjellanlegget i Rana. Depotmagasinet for Arkivverket gjennomføres samtidig med sikringsmagasinprosjektet for å utnytte synergieffektene med en felles prosjektorganisasjon og for å redusere kostnadene. For 2020 er det til sammen planlagt å bruke 220 mill. kroner til videreføring av prosjektene.

Ved Stortingets behandling av Prop. 129 S *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2017*, jf. Innst. 401 S (2016–2017), ble det vedtatt kostnadsrammer for nytt fengsel i Agder, avdeling Froland og avdeling Mandal. For 2020 foreslås det en bevilgning på 73,4 mill. kroner til avdeling Froland og 41,7 mill. kroner til avdeling Mandal.

Ved Stortingets behandling av Prop. 1S (2018–2019) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet ble det vedtatt kostnadsramme for nytt museumsbygg for Saemien Sijte i Snåsa. For 2020 foreslås det en bevilgning på 29,8 mill. kroner til videreføring av nytt museumsbygg.

Samlet foreslås det en bevilgning på 799,7 mill. kroner.

Post 34 Videreføring av brukerfinansierte byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til videreføring av brukerfinansierte byggeprosjekter.

I 2018 var 30 prosjekter i byggefase. Av disse ble ni prosjekter ferdigstilt i 2018. Alle disse pro-

sjektene ble ferdigstilt til avtalt tid innenfor styringsrammen, med unntak av Bragebygget ved Høgskulen på Vestlandet.

Budsjettforslag

De største prosjektene i 2020 er nybygg for lærerutdanningen ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet, nybygg på nordtomt ved Høgskulen på Vestlandet i Bergen, Norges Handelshøyskole, oppgradering og utvikling ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet i Narvik.

Det foreslås en bevilgning på 800 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utstyr på eiendommene Statsbygg forvalter, inkludert påkostninger, utskiftninger og installering av tekniske anlegg.

Bevilgningen for 2018 ble brukt til innkjøp som skal aktiveres i balansen og avskrives. Dette gjelder investeringer i IKT og større utstyr til Statsbyggs administrasjon og til drift av eiendommene. I tillegg ble det brukt midler til bygningsmessige utskiftninger og påkostninger. Videre ble midlene brukt til perimetersikring i regjeringskvartalet.

Budsjettforslag

I 2020 foreslås det å avsette 103,9 mill. kroner til innkjøp av utstyr og installering av tekniske anlegg på eiendommer som Statsbygg forvalter. I tillegg foreslås det 200 mill. kroner til bygningsmessige utskiftninger og påkostninger.

Samlet foreslås det en bevilgning på 303,9 mill. kroner.

Post 49 Kjøp av eiendommer, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kjøp av eiendommer og tomter til bruk i aktuelle byggeprosjekter.

I 2018 ble det blant annet kjøpt tomter til bygging av Agder fengsel i Mandal og Froland, leilighet til generalkonsulatet i New York, leilighet til Sysselmannen på Svalbard, Longyearbyen og bygg for lensmannskontor i Mehamn. Samlet kjøpesum var 244 mill. kroner. Dette inkluderer 46 mill. kroner fra Statsbyggs driftsregnskap (reguleringsfond) som ble tilført kjøpsbevilgningen på 198 mill. kroner, jf. fullmakt gitt i romertallsvedtak.

Det foreslås en bevilgning på 103,8 mill. kroner, hvor 75,1 mill. kroner gjelder kjøp av eiendom til nytt regjeringskvartal.

Tabell 6.6 Statsbyggs balanse

	(i 1000 kroner)			
	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Overslag 2019	Overslag 2020
Eiendeler:				
<i>Anleggsmidler</i>				
Driftsmidler, eiendommer	42 519 418	45 538 662	49 195 024	50 423 834
Aksjer, andeler	30	30	30	30
Utlån og obligasjoner	17 329	2 329	2 329	2 329
<i>Sum anleggsmidler</i>	<i>42 536 777</i>	<i>45 451 021</i>	<i>49 197 383</i>	<i>50 426 193</i>
<i>Omløpsmidler</i>				
Kortsiktige fordringer	62 413	72 352	67 383	69 867
<i>Sum omløpsmidler</i>	<i>62 413</i>	<i>72 352</i>	<i>67 383</i>	<i>69 867</i>
<i>Sum eiendeler</i>	<i>42 599 189</i>	<i>45 613 373</i>	<i>49 264 766</i>	<i>50 496 060</i>
Egenkapital og gjeld:				
<i>Egenkapital</i>				
Egenkapital, ekskl. reguleringsfond	37 717 796	39 099 014	40 533 570	42 085 748
Reguleringsfond	590 634	321 290	466 765	366 765
<i>Sum egenkapital</i>	<i>38 308 430</i>	<i>39 420 304</i>	<i>41 000 335</i>	<i>42 452 513</i>
<i>Langsiktig gjeld</i>				
Statens rentebærende gjeld	4 801 759	6 439 784	8 650 788	8 360 084
Annen langsiktig gjeld	17 222	2 222	2 222	2 222
<i>Sum langsiktig gjeld</i>	<i>4 818 981</i>	<i>6 442 006</i>	<i>8 653 010</i>	<i>8 362 306</i>
<i>Kortsiktig gjeld</i>				
Kortsiktig gjeld	94 675	82 216	88 445	85 331
Mellomværende med statskassa	-622 896	-331 154	-477 025	-404 089
<i>Sum kortsiktig gjeld</i>	<i>-528 221</i>	<i>-248 938</i>	<i>-388 580</i>	<i>-318 759</i>
<i>Sum egenkapital og gjeld</i>	<i>42 599 189</i>	<i>45 613 373</i>	<i>49 264 766</i>	<i>50 496 060</i>

Kap. 5445 Statsbygg

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
39	Avsetning til investeringsformål	1 381 218	1 242 976	1 132 272
	Sum kap. 5445	1 381 218	1 242 976	1 132 272

Post 39 Avsetning til investeringsformål

På posten føres midler fra driftsregnskapet som avsettes til investeringsformål. Midlene blir ført til inntekt i statsregnskapet, jf. omtale under kap.

2445 Statsbygg, post 24 Driftsresultat, underpost 24.5 Til investeringsformål. Reduksjonen på posten på 110,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2019 skyldes boligbygging på Svalbard, jf. omtale under kap. 2445, post 24.

Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
40	Salgsinntekter	323	200	200
	Sum kap. 5446	323	200	200

Post 40 Salgsinntekter

På posten føres inntekter fra salg av gjenstående statlige arealer på Fornebu, se omtale under kap. 532 Utvikling av Fornebuområdet. Det foreslås budsjettert med uendrede salgsinntekter.

Programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk

Utgifter under programkategori 13.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
540	Digitaliseringsdirektoratet	600 246	649 013	857 766	32,2
541	IT- og ekompolitikk	15 166	15 358	497 769	3 141,1
542	Internasjonalt samarbeid	30 439	51 203	78 670	53,6
543	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet			389 087	
	Sum kategori 13.40	645 851	715 574	1 823 292	154,8

Inntekter under programkategori 13.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3540	Digitaliseringsdirektoratet	83 088	91 246	172 877	89,5
3542	Internasjonalt samarbeid			2 259	
3543	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet			597	
5570	Sektoravgifter under Kommunal- og moderniseringsdepartementet			247 880	
	Sum kategori 13.40	83 088	91 246	423 613	364,3

Ansvarsområder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har koordineringsansvaret for forvaltningspolitikken, regjeringens IT-politikk og politikken for elektronisk kommunikasjon.

Forvaltningspolitikken handler om sektorovergripende spørsmål som innovasjon i offentlig sektor, styring, organisering, medarbeiderutvikling og ledelse. Forvaltningspolitikken fastsetter felles rammer for hvordan forvaltningen bør arbeide og være organisert. Den bygger på viktige verdier som effektivitet, rettssikkerhet, faglig integritet og demokrati. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har en rolle som pådriver og tilrettelegger for en åpen forvaltning som har

høy tillit i befolkningen. Hver enkelt sektor, departement og underliggende virksomhet har et selvstendig ansvar for å organisere seg og arbeide slik at de politiske målene nås.

Formålet med IT-politikken er å sørge for at digitaliseringen av samfunnet skjer på en bærekraftig måte slik at man oppnår forenkling og effektivisering i både offentlig og privat sektor og motvirker eventuelle negative konsekvenser. IT-politikken skal sikre at digitaliseringen understøtter innovasjon og verdiskaping i næringslivet og en bærekraftig og inkluderende samfunnsutvikling. IT-politikken griper inn på tvers av samfunnssektorene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for å samordne politikken på dette feltet. Ansvarer innebærer blant annet å iden-

tifisere sektorovergrepene utfordringer og å initiere, koordinere og følge opp tverrgående tiltak, herunder utvikling av strategier og handlingsplaner. Departementet har også et særskilt ansvar for å arbeide for en styrket og mer helhetlig tilnærming til informasjonssikkerheten i statsforvaltningen.

Formålet med ekompolitikken er å legge til rette for en sikker og fremtidsrettet digital infrastruktur, som kan betraktes som grunnmuren i et digitalisert samfunn. Innbyggere, næringsliv, forvaltning og samfunnskritiske funksjoner blir stadig mer avhengige av effektive, sikre og pålitelige elektroniske kommunikasjonstjenester, som høyhastighetsbredbånd og mobil- og internettjenester, for å utføre sine oppgaver. Ekompolitikken griper inn på tvers av samfunnssektorene. Elektroniske kommunikasjonstjenester er en grunnleggende forutsetning for verdiskaping, innovasjon og samfunnsikkerhet. Regjeringen vil legge til rette for et likeverdig tilbud av sikre elektroniske kommunikasjonstjenester av høy kvalitet og til konkurransedyktige priser, over hele landet. Ansvarsområdet for elektronisk kommunikasjon og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet styres fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved digitaliseringsministeren (overført fra Samferdselsdepartementet).

Endringer i det IT- og forvaltningspolitiske virkemiddelapparatet

Regjeringen besluttet i 2019 å endre ansvars- og oppgavefordelingen mellom Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi), Brønnøysundregistrene og Direktoratet for økonomistyring (DFØ).

Den organisatoriske endringen innebærer at Altinn skilles ut fra Brønnøysundregistrene og slås sammen med Difi. Ansvarsområdene under avdelingene for ledelse og for utredning og analyse i Difi overføres til DFØ fra 1. januar 2020. I tillegg overføres fagområdet offentlige anskaffelser, inkludert Statens innkjøpscenter, til DFØ i løpet av andre halvår 2020.

Et viktig mål med å flytte Altinn fra Brønnøysundregistrene til Difi er å legge til rette for raskere og mer samordnet digitalisering og effektivisering av offentlig sektor. I tillegg ønsker regjeringen å samle fagkompetansen på ledelse, organisering, styring og anskaffelser i DFØ for å legge til rette for en mer samordnet utvikling av fagområdene, og at statlige virksomheter kan få bedre og mer helhetlige tjenester enn før.

Det restrukturerte Difi sammen med Altinn vil få navnet Digitaliseringsdirektoratet. Kommu-

nal- og moderniseringsdepartementet ved digitaliseringsministeren vil ha ansvaret for styringen av Digitaliseringsdirektoratet. Det restrukturerte DFØ vil få navnet Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Finansdepartementet vil ha ansvaret for styringen av DFØ. Ansvarsområdene for ledelse, organisering og Statens innkjøpscenter skal styres faglig fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved kommunal- og moderniseringsministeren. Ansvarsområdet for offentlige anskaffelser, med unntak av Statens innkjøpscenter, styres faglig fra Nærings- og fiskeridepartementet. Det gjøres ingen endringer i den faglige ansvarsdelingen mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Finansdepartementet.

De organisatoriske endringene vil gi et mer slagkraftig IT- og forvaltningspolitisk virkemiddelapparat. Samtidig vil det fortsatt være behov for samordning mellom DFØ og Digitaliseringsdirektoratet og mellom Digitaliseringsdirektoratet og Brønnøysundregistrene. Dette vil følges opp både på direktoratsnivå og på departementsnivå.

Digitaliseringsdirektoratet vil få om lag 290 ansatte fordelt på kontorer i Brønnøysund, Leikanger og Oslo, og skal være i drift fra 1. januar 2020.

Et rendyrket digitaliseringsdirektorat

Digitaliseringsdirektoratet skal være regjeringens fremste verktøy for raskere og mer samordnet digitalisering av offentlig sektor. En samling av digitaliseringskompetansen i Altinn og Difi gir grunnlag for bedre ressursutnyttelse ved drift og videreutvikling av viktige nasjonale felleskomponenter og felles IT-løsninger. Samtidig vil det legge til rette for innovasjon i offentlig sektor, god informasjonssikkerhet og effektiv og formålstjenlig utvikling av digitale tjenester for innbyggere, kommuner og næringsliv. Digitaliseringsdirektoratet får det overordnede ansvaret for en samordnet digitalisering av offentlig sektor i et godt samspill mellom stat og kommune. Dette innebærer at Digitaliseringsdirektoratet vil ha følgende hovedfunksjoner:

- premissgiver for digitalisering og helhetlig informasjonsforvaltning
- koordinering av tverrgående digitaliseringstiltak
- utvikling av digitale tjenester for innbyggere, kommuner og næringsliv
- drift og forvaltning av flere nasjonale felleskomponenter og fellesløsninger

- strategisk planlegging av videreutvikling av en helhetlig digital infrastruktur for offentlig sektor
- tilsyn for universell utforming av IKT
- bidra til utvikling og gjennomføring av regjeringens IT-politikk

Digitaliseringsdirektoratet vil ha staten, kommunene, næringsdrivende, frivillig sektor og innbyggerne som målgrupper.

Digitaliseringsdirektoratet skal være det sentrale fagorganet for digitalisering. Direktoratet skal være en pådriver og premissgiver i arbeidet med å realisere fastsatte mål og utvikle kunnskapsgrunnlaget for ny politikk på sine fagområder. Det er virksomhetene selv som er ansvarlig for egen omstilling, men Digitaliseringsdirektoratet skal legge til rette og støtte dem ved blant annet å redusere felles hindringer for omstilling og tilby rådgiving, relevante verktøy og virkemidler.

Digitaliseringsdirektoratet vil fra 1. januar 2020 forvalte de nasjonale felleskomponentene Altinn, Digital postkasse til innbyggerne, ID-porten, Kontakt- og reservasjonsregisteret og flere andre fellesløsninger. Direktoratet vil ha ansvaret for samordning av arbeidet med gjennomføring av *Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025*, ledelse av Skate (styring og koordinering av tjenester i e-forvaltning) og NIFS (nettverk for informasjonssikkerhet). Direktoratet skal også være sekretariat for Digitaliseringsrådet og Arkitektur- og standardiseringsrådet.

Digitaliseringsdirektoratet skal være et fagorgan for sektorovergrepene oppgaver innenfor informasjonsforvaltning og deling av data.

Et godt samarbeid med andre offentlige og private aktører vil være vesentlig i Digitaliseringsdirektoratets arbeid. Det vil være spesielt viktig med et godt samarbeid med Brønnøysundregistrene.

Direktoratet skal være et fagorgan og en premissgiver for forebyggende informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. Direktoratet skal styrke arbeidet med informasjonssikkerhet rettet mot kommunene. Det skal ha ansvar for tilsyn med offentlige og private virksomheter etter forskrift om universell utforming av IKT-løsninger.

Et samlet forvaltnings- og økonomistyringsdirektorat

Gode resultater i en virksomhet fordrer god styring, ledelse og organisering. En samling av fagområdene økonomi, styring, ledelse, organisering og anskaffelser i ett direktorat legger til rette for en mer samordnet utvikling av disse fagområdene. En mer samordnet utvikling vil bety at statlige virksomheter kan få bedre og mer helhetlige tjenester enn hva Difi og DFØ har kunnet tilby hver for seg.

De oppgavene som i løpet av 2020 skal overføres fra Difi til DFØ, omfatter organisering, ledelse og arbeidsgiverstøtte og anskaffelser, inkludert Statens innkjøpscenter. DFØ har fra før ansvar for å forvalte regelverket for økonomistyring i staten, forvalte utredningsinstruksen, gi veiledning om samfunnsøkonomiske analyser, levere lønns- og regnskapstjenester til statlige virksomheter og forvalte statens konsernkontoordning og konsernsystemet for statsregnskapet. DFØs fagansvar vil etter omorganiseringen strekke seg fra beslutningsgrunnlaget før et forslag til tiltak fremmes, til rapportering på gjennomførte tiltak og oppnådde resultater.

Anskaffelser er et sentralt virkemiddel i effektivisering av offentlige virksomheter. Med anskaffelser som en integrert del av DFØ er det mulig å se økonomiregelverket og anskaffelsesregelverket i en større helhet. Dette kan blant annet bidra til et mer enhetlig tilbud innen veiledning og kompetansetiltak og muligheter for å utarbeide bedre innkjøpsstatistikk. Statens innkjøpscenter skal inngå og forvalte felles avtaler på vegne av statlige virksomheter. Målet er mer profesjonelle, effektive og enkle innkjøpsprosesser samt bedre og mer gunstige kjøp for staten. Direktoratet vil være sekretariat for Arbeidsgiverrådet i staten.

Omstruktureringen gjør at DFØ får en utvidet målgruppe. Innenfor fagområdet offentlige anskaffelser vil DFØ ha stat, kommuner og næringslivet som målgruppe.

DFØ vil også etter omorganiseringen ha behov for å jobbe tett med Digitaliseringsdirektoratet for å koordinere tjenestetilbudet.

Et direktorat for grunnmuren i digitaliseringen – Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

Nasjonal kommunikasjonsmyndighets hovedoppgaver er å føre tilsyn med markedet for elektronisk kommunikasjon, og å føre kontroll med at regelverket på området etterleves. Tilsynsoppgavene omfatter blant annet å kontrollere kvaliteten og sikkerheten i nett og tjenester, og å legge til rette for gode og fremtidsrettede tjenester gjennom regulering av ekomsektoren.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet bistår departementet med å utarbeide lov- og forskriftsutkast, treffer enkeltvedtak om markedsregulering og forvalter radiofrekvens-, navne- og nummerressurser. Videre har etaten ansvar for markedskontroll av radio- og terminalutstyr og utfører løpende oppgaver i forbindelse med sikkerhet og bered-

skap på ekomarkedet. Etaten representerer også norske interesser internasjonalt på ekområdet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet er, sammen med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, ansvarlig myndighet for Norges frekvensforvaltning. Frekvenser utgjør en verdifull og begrenset naturressurs, og det stiller høye krav til forvaltningen.

Utviklingstrekk og utfordringer

Forvaltningsutvikling

Norge har en velfungerende offentlig forvaltning, noe som blant annet går fram av internasjonale sammenligninger. Verdensbankens indikatorer for effektiv forvaltning fra 2017 rangerer Singapore, Sveits og Norge på topp.

OECD har pekt på at tillit er en driver for effektiv forvaltning og økonomisk utvikling og et mål på hvordan offentlig sektor lykkes. Norsk offentlig forvaltning skårer høyt i internasjonale sammenligninger av tillit. OECDs World Gallup Poll fra 2017 finner at nordmenns tillit til nasjonale myndigheter er blant det høyeste i OECD, og at nivået har vært tilnærmet uendret de siste ti årene. OECD rangerer i sin undersøkelse Sveits, Luxembourg og Norge på topp.

For å opprettholde og videreutvikle en offentlig forvaltning som har høy tillit i befolkningen, må offentlig sektor kunne håndtere de utfordringene som vil påvirke den norske velferdsmodellen. I Difis innbyggerundersøkelse for 2019 viser resultatene stabilitet eller en liten nedgang i tilfredsheten med kommunale og statlige tjenester. På spørsmål om kvalitet på tjenestene i forhold til pris i form av skatter og avgifter ser Difi en positiv tendens. På spørsmål om tillit til kommune- og stortingspolitikere er det en mer nedadgående tendens.

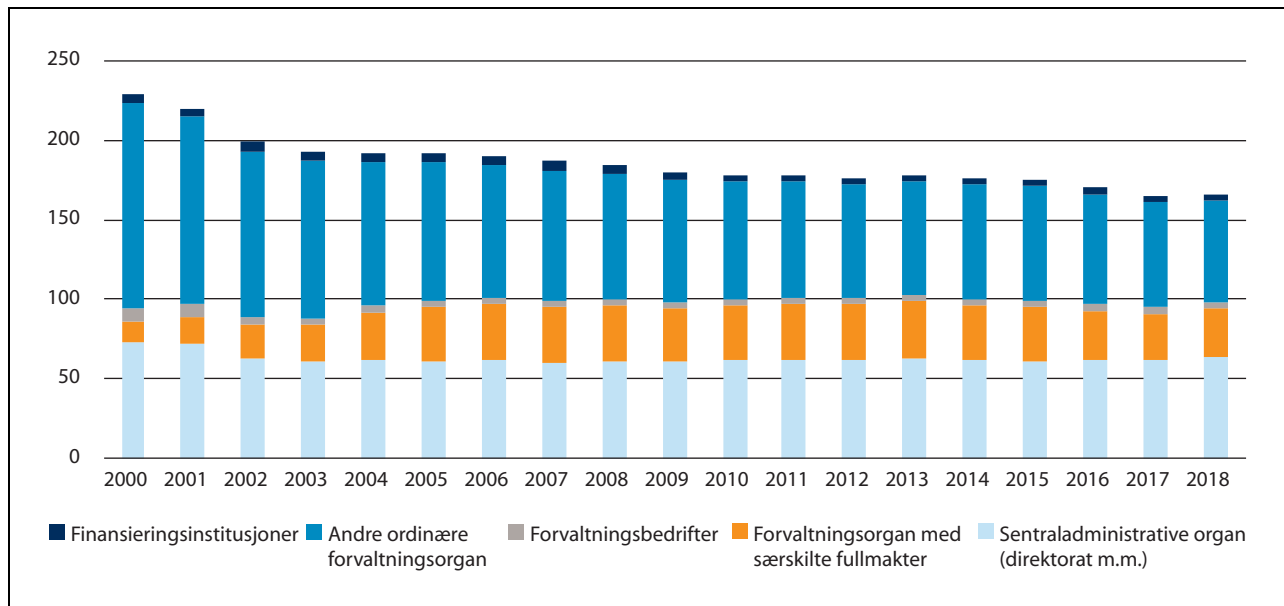
Effektiv organisering og drift forutsetter kontinuerlig forbedring. Offentlig sektor må derfor vurdere om oppgavene kan løses på nye måter ved blant annet å utnytte digitaliseringsmuligheter, og om oppgaver bør løses på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Arbeidet med innovasjon og spredning av innovasjon vil prioriteres høyt, og det vil arbeides mer systematisk for å få til den

omstillingstakten som det offentlige trenger framover. Det er i dag ingen felles, helhetlig nasjonal politikk for hvordan vi skal tilrettelegge for innovasjon i offentlig sektor, selv om mange aktører arbeider med avgrensede innsatser innenfor sine fagfelt. Regjeringen har derfor startet arbeidet med en stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor.

De samlede innkjøp av varer og tjenester for offentlig sektor var i 2017 vel 523 mrd. kroner. Offentlige anskaffelser spiller derfor en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor, og er viktig for næringslivet. Det er behov for en økt profesjonalisering av innkjøp gjennom blant annet økt satsing på kompetanse og bedre styring, ledelse og organisering. Anskaffelsesprosessen er blitt mer digital, men det er et større potensial for offentlige oppdragsgivere i å ta i bruk digitale løsninger for denne prosessen.

Et mye brukt virkemiddel de siste årene for å frigjøre ressurser til faglige oppgaver og få sterkere kompetansemiljøer, er omfattende endringer i organisasjonsstrukturen innen statlig forvaltning. Både politiet, universitets- og høyskolesektoren og samferdselssektoren har gjennomført store strukturendringer. Fra 2019 er antall fylkesmannsembeter redusert fra 18 til 10.

Det er gjennomført en rekke endringer i statlige virksomheters organisasjons- og tilknytningsformer siden 2000. Endringene er gjennomført for å fremme en formåls effektiv og kostnadseffektiv oppgaveløsning ved å tilpasse styrings- og organisasjonsformene etter oppgavens karakter. Utviklingen har samtidig medført en mer differensiert og spesialisert statsforvaltning. En kartlegging gjennomført av Difi i 2018 (Organisasjonsformer i staten – Rapport 2018:8) viser at fra 2000 til 2018 er samlet antall forvaltningsorganer redusert med om lag en fjerdedel, jf. figur under. Nedgangen tidlig på 2000-tallet var særlig stor. Den skyldes blant annet omdanning til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter eller til heleide statsaksjeselskap, men også sammenslåinger og noe desentralisering til andre forvaltningsnivåer. Fra 2006 og utover har endringene i antall forvaltningsorganer vært færre.

Figur 6.2 Utvikling i organisasjonsformer innenfor statsforvaltningen

Kilde: Organisasjonsformer i offentlig sektor. Difi-rapport 2018:8. Basert på tall fra NSD/Forvaltningsdatabasen.

Økende kompleksitet i statens organisering reflekterer statens mange roller og formål i et moderne samfunn. Samtidig er det avgjørende at staten makter å samordne sin mangeartede virksomhet på en effektiv måte. Det er en voksende erkjennelse av at store samfunnsmessige utfordringer blir stadig mer sammensatte og komplekse. Utfordringene er tverrsektorielle og kan kreve innsats fra mange offentlige organer for å nå sentrale politiske mål. Forvaltningens evne til å håndtere slike utfordringer vil bli viktig for å opprettholde innbyggernes tillit til offentlig sektor.

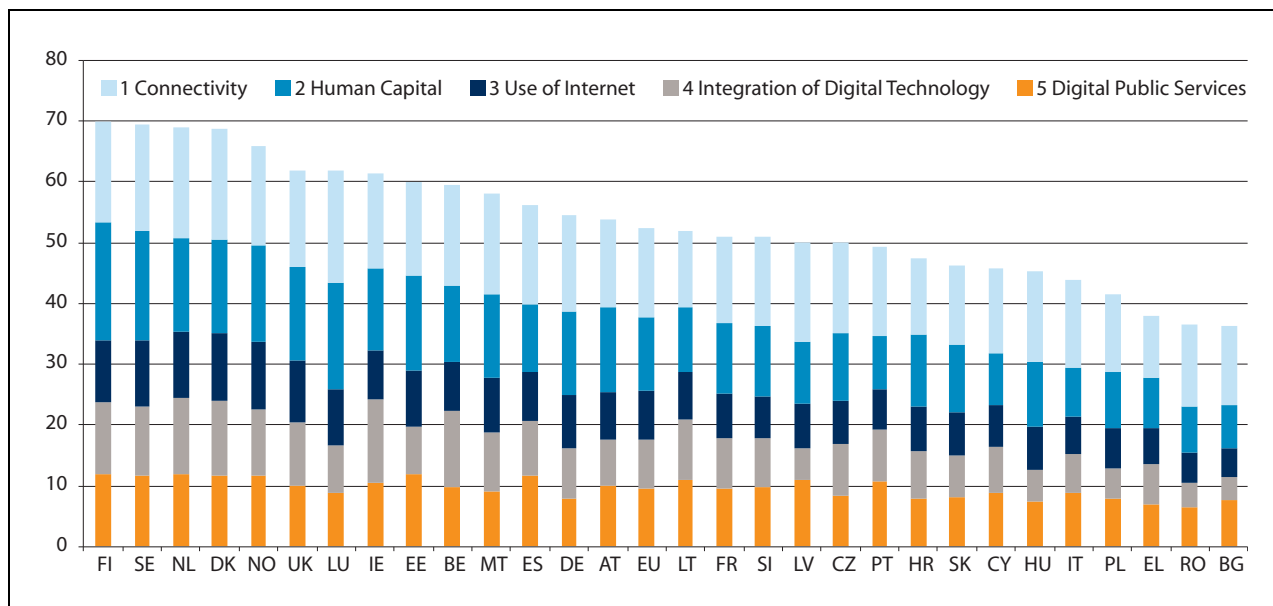
Antall statsansatte som andel av total sysselsetting i Norge har ifølge Difi ligget jevnt på 6 pst. fra 2000 til 2018. Det meste av veksten i antall statsansatte i perioden 2013 til 2018 har kommet på prioriterte områder for regjeringen, blant annet i universitets- og høyskolesektoren og politiet. En kartlegging av sentralforvaltningen gjort av Difi, viser at antall ansatte i departementene har gått ned fra 2013 til 2019. Veksten i direktoratene har bremsset opp fra 2013 til 2016 når det sammenlignes med perioden 2009 til 2013. Fra 2016 til 2017 var det en nedgang i antall ansatte i direktoratene. Fra 2017 til 2018 har antall ansatte i direktoratene økt, i hovedsak på grunn av omorganiseringer internt i statsforvaltningen. Veksten er fortsatt lavere enn i perioden 2009 til 2013. Hvis det juste-

res for disse omorganiseringene, har antall ansatte gått ned i direktoratene fra 2017 til 2018. Det vises til Meld. St. 1 (2019–2020) *Nasjonalbudsjettet 2020*, kap. 5.3 for en nærmere beskrivelse av utviklingen i offentlig sektor.

IT-politikk og digitalisering

En av de viktigste drivkreftene for økt produktivitet, både i offentlig og privat sektor, er digitalisering. Teknologitvillingen åpner for nye måter å organisere forvaltningen på, forbedre eksisterende tjenestetilbud, tilby nye offentlige tjenester, og eventuelt også utvikle nye måter å løse de offentlige arbeidsoppgavene på. Dette forutsetter omstillingsevne og god utnyttelse av markedet. I tillegg gir digitalisering muligheter for nye samarbeidsformer mellom offentlig og privat sektor.

Norge har gode forutsetninger for å lykkes med digitalisering. The Digital Economy and Society Index (DESI) måler EU-landene samt Norge, Island og Tyrkia på digital infrastruktur, i hvilken grad næringslivet tar i bruk digital teknologi, bruken av offentlige digitale tjenester, teknologiskompetanse og bruk av teknologi og tjenester i samfunnet. Indeksen for 2019 viser at Norge rangeres som nummer fem i Europa etter Finland, Sverige, Nederland og Danmark. Norges rangering er den samme som i 2018.

Figur 6.3 Digital Economy and Society Index (DESI 2019 ranking)

Kilde: European Commission.

DESI 2019-undersøkelsen viser at andelen brukere av digitale offentlige tjenester ligger på 91 pst. i Norge mot et gjennomsnitt på 64 pst. i EU. Andelen som bruker banktjenester på nett er i Norge 96 pst. mot et gjennomsnitt på 64 pst. i EU. På områdene «bruk av IKT i næringslivet» og «offentlige digitale tjenester» viser Norge særlig framgang.

Samtidig viser indeksen at Norge siden 2018 har hatt mindre framgang på området teknologi-kompetanse. Andelen IT-spesialister (4,6 pst.) og uteksaminerte med IT-utdanning (3,2 pst.) ligger stabilt i forhold til tilsvarende måling i 2017.

I et digitalisert samfunn blir stadig flere produkter koblet til internett over ekomnettene. Dette genererer store mengder data, omtalt som stordata. Med en effektiv dataforvaltning vil bruken av stordata kunne bidra til økt effektivitet og innovasjon i privat og offentlig sektor forutsatt at offentlige data deles i sektoren og overfor privat næringsliv. Norge har uutnyttet potensial knyttet til bruk av stordata og deling av dette. Utstrakt bruk av stordata forutsetter at personvernet ivaretas. Utviklingen av kunstig intelligens (KI) er avhengig av store mengder kvalitetsdata. Norge har et stort potensial for å utvikle KI-løsninger, særlig i helsesektoren, men også i mange andre sektorer.

Digitaliseringen av samfunnet innebærer at alle offentlige og private virksomheter vil ha økt behov for personer som kan designe nye (digi-

tale) produkter og tjenester, drive produksjonsprosessene, programmere, overvåke og styre tjenesteproduksjon eller maskiner. Samtidig vil det bli mindre behov for manuell arbeidskraft som følge av at mange arbeidsoppgaver kan automatiseres og robotiseres. Digitaliseringen vil likevel på noe lengre sikt skape nye arbeidsplasser, men kompetansekravene vil bli høyere.

Digital kompetanse og deltakelse i hele befolkningen gjennom livsløpet er en sentral forutsetning for å hente ut gevinstene av digitalisering i offentlig og privat sektor.

Ved økt digitalisering vil noen sikkerhetsutfordringer forsvinne og nye komme til. Det er viktig at sikkerhetsutfordringene håndteres slik at næringslivet, offentlig forvaltning og ikke minst innbyggerne har tillit til at digital teknologi og tjenester fungerer for deres beste. Et stadig skiftende trusselbilde gjør det også nødvendig å følge nøye med på IT-sikkerheten i offentlig sektor. Informasjonssikkerhet skal være en del av ethvert digitaliseringsprosjekt i forvaltningen, fra starten og i hele systemets livssyklus, såkalt innebygd informasjonssikkerhet.

Siden digitalisering er et globalt fenomen, må IT-politikk formes i et internasjonalt perspektiv. Norge bør være til stede i de fora hvor denne politikken formes, som for eksempel i OECD, EU, FN, G20-samarbeidet og det nordisk-baltiske samarbeidet (Digital North).

Elektronisk kommunikasjon og digitalisering

Norge har gode ekomnett og -tjenester sammenlignet med Europa og verden for øvrig. Et eksempel på dette finner vi i Ookla Speedtest Global Index™ fra mai 2019, som basert på faktiske målinger rangerer Norge som nummer to på verdensbasis når det gjelder gjennomsnittlig mobil nedlastningshastighet (67,9 Mbit per sekund), bak Sør-Korea på førsteplass.

Gode ekomnett er en forutsetning for den digitaliserte samfunnsutviklingen. Markedet for elektronisk kommunikasjon er preget av rask teknologisk utvikling og markedsmessige endringer. Noen aktuelle eksempler på dette er:

- Neste generasjons mobilnett (5G) skal fases inn, samtidig som tidligere generasjoner må vedlikeholdes (4G, 2G), og en av de tidligere generasjonene (3G) skal slukkes.
- Telenor har annonsert at de faser ut kobbernettet (det historiske fasttelefoninettet) og prioriterer utbygging av mobil- og fibernet.

Sikre og robuste elektroniske kommunikasjonstjenester av høy kvalitet er nødvendige og forventes i dagens samfunn. Dette er grunnleggende innsatsfaktorer i digitaliseringen som preger hele samfunnsutviklingen. I deler av markedet er det fortsatt behov for å legge til rette for bærekraftig konkurranse for å fremme sikre, gode, rimelige og fremtidsrettede tjenester.

5G vil sammen med utviklingen innen stordata og kunstig intelligens bane vei for en teknologisk revolusjon med store samfunnsøkonomiske gevinster. Områder som det globalt knyttes store forventninger til, er automatisering av industri, autonom transport og e-helsetjenester. Norge satser på tidlig innføring av 5G, og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har påbegynt arbeidet med tildeling av frekvensressurser som er viktige for 5G. Norske tilbydere har igangsatt flere 5G-piloter som blant annet skal øke kunnskapen og forberede kommersialisering av autonome skip/busser, smart havbruk, neste generasjons nød- og beredskapstjenester, høyhastighets bredbånd med mer.

En hovedutfordring er å legge forholdene til rette for videre nettutbygging og et godt tilbud av elektroniske kommunikasjonstjenester over hele landet. Ved utbygging av bredbånd utgjør bygge- og anleggskostnader opp mot 80 pst. av totalkostnaden. Regjeringen fastsatte høsten 2017 endringer i den såkalte ledningsforskriften som vil gjøre det vesentlig enklere og billigere å bygge ut bredbånd. Endringene vil blant annet bidra til

mer enhetlige krav til hvordan man legger eller flytter ledninger over, under og langs offentlig vei og legger til rette for bruk av moderne og rimeligere graveteknikker som «microtrenching».

En utfordring for nettutbygging er at områder med få brukere kan være kommersielt ulønnsomme å bygge ut.

Utviklingen i teknologi og tjenester innenfor elektronisk kommunikasjon skaper utfordringer for personvern, integritet og konfidensialitet. Disse må håndteres på en tilfredsstillende måte for brukerne, blant annet i forbindelse med forvaltningen av fritak fra tilbydernes taushetsplikt overfor politi og påtalemyndighet. Særlig vil dette bli viktig for nye tjenester innenfor tingenes internett (Internet of Things – IoT).

I forbindelse med EUs nye regler for personvern er det fremdeles diskusjoner i EU om nye regler for sikring av kommunikasjonsvernet. En forordning er fortsatt ikke vedtatt. Departementet har over tid arbeidet for å fremme norske posisjoner.

Endringer i teknologi, bruksmønstre og internasjonalisering av tjenesteproduksjon har skapt et behov for økt sikkerhet og beredskap knyttet til nett og tjenester, både nasjonalt og for tilknytning internasjonalt. Samfunnet blir stadig mer avhengig av elektronisk kommunikasjon. Bortfall eller kompromittering av ekomnettjenester som følge av blant annet ekstremvær, sabotasje og teknisk eller menneskelig svikt, kan derfor få store konsekvenser for samfunnet. Ordningen med tilskudd til telesikkerhet og -beredskap videreføres og utvikles i takt med endringene i teknologi og bruk.

Norge ligger langt fremme innenfor digitalisering, noe som gjør at vi som samfunn tidlig møter sårbarhetsutfordringene. Trusselsituasjonen er skjerpet, og elektronisk kommunikasjon er en kritisk innsatsfaktor for alle samfunnsfunksjoner. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil styrke både egen og sektorens IT-sikkerhet og beredskapsevne, og bidra aktivt i arbeidet med neste generasjons nødnett. Utviklingen av Nasjonal kommunikasjonsmyndighets EkomCERT er viktig for koordinering av informasjonsflyt mellom myndigheter, sikkerhetsaktører og ekomtilbydere innenfor Cyberdomenet.

I arbeidet med frekvensforvaltningen skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet blant annet forvalte frekvensressursene slik at de gir mest mulig samfunnsnytte. Dette oppnås blant annet ved at disse ressursene utnyttes effektivt og at det legges til rette for bærekraftig konkurranse. Frekvenser er avgjørende for produksjon av mobil-tjenester og utgjør en verdifull og begrenset

naturressurs. Dette stiller høye krav til forvaltningen av ressursene. Når det er konkurranse om verdifulle frekvensressurser f.eks. til mobile bredbåndstjenester, vil blant annet regjeringens mål om minst tre konkurrerende mobilnett være førende for reguleringen. Tilgang til og fordeling av ressursene kan styrke konkurransen i mobilmarkedet, som i neste steg vil bidra til konkurransedyktige og innovative tjenester for sluttbrukerne.

Ved å legge vekt på en teknologinøytral og fleksibel forvaltning legger Nasjonal kommunikasjonsmyndighet til rette for å utvikle nye, fremtidsrettede tjenester til nytte for befolkningen i hele landet. Dette er særlig viktig for planlegging og tilrettelegging av nye frekvensressurser til

mobil bredbåndskommunikasjon og innføring av neste generasjons mobilnett (5G). Introduksjonen av 5G vil blant annet være viktig for å nå målet om bredbånd til hele befolkningen, for å ta i bruk ny teknologi, for offentlig tjenesteproduksjon på tvers av sektorer, for eksempel helseteknologi, og for introduksjon av autonome kjøretøyer mv.

Videre fører Nasjonal kommunikasjonsmyndighet tilsyn med frekvensbruk og arbeider med å avdekke støy- og interferensilder som skaper problemer for elektronisk kommunikasjon. Forstyrrelser av elektronisk kommunikasjon vil i mange tilfeller være kritisk, og det er derfor viktig å være forberedt gjennom kompetansebygging og innkjøp av avansert utstyr.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.7 Mål for programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk

-
1. Forvaltningen i Norge er effektiv, åpen, samordnet og har høy tillit i befolkningen
 2. Digitaliseringen i samfunnet gir gode vilkår for deltakelse, verdiskaping og innovasjon i offentlig og privat sektor
 3. Et likeverdig tilbud av sikre elektroniske kommunikasjonstjenester av høy kvalitet og til rimelige priser over hele landet
-

Mål 1 Forvaltningen i Norge er effektiv, åpen, samordnet og har høy tillit i befolkningen

Forvaltningen skal tilby gode og effektive offentlige tjenester, være åpen og ha høy tillit i befolkningen. Enklere regler, mindre byråkrati og brukervennlige digitale tjenester vil skape større frihet i hverdagen og et bedre møte mellom offentlig sektor og innbyggerne. Videreutviklingen av offentlig forvaltning skal forankres i sentrale forvaltningsverdier. Utviklingen av forvaltningen skal sikre gode tjenester, bedre samordning og god bruk av samfunnets ressurser. Dette er også omtalt i del I under pkt. 2.3 En enklere hverdag.

Rapport, strategier og tiltak

Forvaltningsutvikling og innovasjon

Regjeringen tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor i 2020. Meldingen skal presentere en nasjonal politikk som staker ut en tydelig retning for arbeidet som står seg over tid, etablerer gode rammevilkår og legger til rette for en kultur for økt innovasjon. Den skal også gi konkrete verk-

tøy for ledere og ansatte som stimulerer til nytenkning og innovasjon.

Gjennom en åpen og inkluderende prosess skal meldingsarbeidet bidra til økt forståelse i hele offentlig sektor for hva innovasjon innebærer og hvordan innovasjon utfordrer tradisjonelle måter å arbeide på i forvaltningen. På denne måten nyttiggjøres de ressursene og den kompetansen som allerede finnes.

Som et grunnlag for arbeidet med stortingsmeldingen er det behov for mer kunnskap. KS lanserte i februar 2018 et innovasjonsbarometer, en større undersøkelse om innovasjon i kommunesektoren. Difi lanserte et tilsvarende innovasjonsbarometer for statlig sektor i november 2018 samt en rapport om departementenes styring og tilrettelegging for innovasjon i underliggende virksomheter. Dette gir oss et bilde av innovasjon i både stat og kommune.

Meldingsarbeidet skal skje parallelt med utvikling av virkemidler og konkret innovasjonsarbeid. Økt kunnskap og erfaring reduserer risiko ved innovasjon. Det vises til nærmere omtale av stimuleringsordningen for innovasjon og tjenstedesign i offentlig sektor, StimuLab, under kap. 540, post 26.

Innbyggernes tillit til offentlig sektor må bygges over tid. Det er derfor en god investering å satse kontinuerlig på tillitsskapende arbeid og tiltak, for eksempel på opplærings- og kompetanse tiltak, herunder kunnskap om god rolleforståelse og om forvaltningens verdigrunnlag. Å utarbeide faglig gode beslutningsgrunnlag er en kjerneoppgave for forvaltningen og bidrar til å opprettholde tilliten til både politikere og byråkratiet. For å understøtte dette har departementet i februar 2019 utgitt en ny veileder om utvalgsarbeid i staten. Veilederen er beregnet både på ledere, medlemmer og sekretærer i faglig uavhengige utvalg. Den gir råd om hvordan arbeidet i utvalg kan skje så målrettet og effektivt som mulig og med god faglig kvalitet. Et annet eksempel på tiltak som skal opprettholde og aller helst øke tilliten til forvaltningen, er retningslinjer om forholdet mellom politisk ledelse og embetsverk med tilhørende dilemmasamling. Begge dokumentene ble publisert av departementet i januar 2019. Retningslinjene inneholder syv plikter for embetsverket: lovlighet, sannhet, lojalitet, faglighet og faglig uavhengighet, partipolitisk nøytralitet og objektivitet, åpenhet, god styring og ledelse.

I tillegg til tiltak på det individuelle plan må forvaltningen investere i strukturelle eller organisatoriske tiltak, blant annet ved å legge til rette for at det sivile samfunn og innbyggerne kan kontrollere at de offentlige ressursene brukes effektivt og at rettssikkerheten ivaretas. Dette fordrer også at det sivile samfunn kan delta i politikuttformingen på et tidlig tidspunkt og at forvaltningen er åpen om hvem som er med på å påvirke offentlige beslutningsprosesser.

For å sikre forskning og kompetansebygging på EU og hvordan norsk forvaltning er integrert i den fremvoksende flernivåforvaltningen i Europa, foreslås det bevilget 1 mill. kroner til ARENA senter for europaforskning på kap. 500, post 50.

Norge deltar i et internasjonalt samarbeid for nasjonalt moderniseringsarbeid, Open Government Partnership (OGP). Gjennom samarbeidet skal landene gjøre offentlig sektor mer åpen, ansvarlig og lydhør overfor innbyggerne. Norges fjerde toårige handlingsplan i OGP ble fastsatt i 2019. Det vises til nærmere omtale av OGP under kap. 541, post 70.

For å gjøre det enklere å få innsyn i offentlige dokumenter, og dermed bidra til større åpenhet i forvaltningen, har Difi utviklet den nye innsynsløsningen eInnsyn. eInnsyn erstattet Offentlig elektronisk postjournal (OEP) og brukes til å publisere offentlige virksomheters postjournaler på internett. Postjournalene blir deretter samlet i

en felles database som blir gjort søkbar for brukerne. Løsningen ble lansert 5. februar 2018. 121 statlige virksomheter samt Oslo kommune bruker nå eInnsyn. Per 1. mai 2019 inneholder eInnsyn 30,3 millioner journalposter fra statlig sektor, 4,8 millioner av disse ble registret i 2018. Det ble i 2018 rettet 254 471 innsynsforespørsler gjennom eInnsyn.

Klart språk er et virkemiddel for brukerretting og tillit, innovasjon og effektivisering. Et klart og brukertilpasset språk er en viktig forutsetning for at digitale tjenester blir tatt i bruk. I de siste ti årene er det utviklet forskjellige verktøy og tiltak for å gjøre språket i den norske forvaltningen mer forståelig. Mange virksomheter lykkes, både i staten og i kommunene. Dette viser blant annet vinnerne av klarspråkprisene. Samtidig har mange innbyggere fortsatt problemer med å forstå tekster fra offentlig forvaltning. Regjeringen satser derfor på forskjellige tiltak for å gjøre offentlig sektors kommunikasjon med innbyggerne klarere. KS får støtte til sin satsing på klart språk i kommunal sektor, jf. omtale under programkategori 13.70. Universitetet i Oslo får støtte til å integrere klart språk i jusutdanningen, jf. omtale under kap. 500, post 50. Departementet arbeider også med tiltak for et klart og digitaliseringsvennlig regelverk. Norge var vertskap for den internasjonale klarspråkkonferansen PLAIN i slutten av september 2019 hvor deltakere fra 32 land diskuterte erfaringer og utfordringer.

Det vil fortsatt være viktig å gi statlige virksomheter et bedre tilbud om støtte og rådgivning, særlig knyttet til omstilling. Denne oppgaven overføres nå til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Kompetansemiljøet som er etablert i samarbeid mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Difi skal overføres til DFØ og videreutvikles i et samspill mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Finansdepartementet, DFØ og Arbeidsgiverrådet. Det vises til nærmere omtale under programkategori 13.00 og Prop. 1 S (2019–2020) for Finansdepartementet.

Digitalisering gir bedre og mer effektive offentlige tjenester

Departementet har i 2019 utarbeidet *Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025*, jf. nærmere omtale under hovedmål 2 nedenfor. En enklere hverdag for innbyggere og næringsdrivende og mer effektiv ressursbruk, både i staten og i kommunesektoren, er viktige overordnede mål for strategien. Ambisjonene om én digital

offentlig sektor krever endring i arbeidsmåter og strukturer. Det er også behov for å samarbeide på nye måter på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer. Strategien er felles for staten og kommunesektoren.

Digitalt førstevalg er et grunnleggende prinsipp for kommunikasjon mellom offentlig sektor og brukerne. Dette innebærer at forvaltningen så langt som mulig er tilgjengelig på nett med tjenester som sikrer likeverdig digital deltakelse, og at nettbaserte tjenester er hovedregel for forvaltningens kommunikasjon med brukerne. Digitaliseringsdirektoratet utvikler en tjeneste hvor innbyggerne kan få innsyn i hvordan forvaltningen har brukt data fra registeret om den enkelte. Tjenesten vil bli tilgjengelig for innbyggerne via norge.no mot slutten av 2019.

Innbyggerne har anledning til å reservere seg mot digital kommunikasjon i Kontakt- og reservasjonsregisteret. Dette registret skal brukes av forvaltningen til å gjøre oppslag for å sjekke innbyggers reservasjonsstatus og for å få tilgang til innbyggers registrerte e-postadresse og mobilnummer.

Digitaliseringsrundskrivet stiller krav til statlige virksomheter om at digitaliseringstiltak som berører kommunal sektor, skal drøftes med KS på et tidlig tidspunkt. Digitaliseringsstrategien inneholder tiltak som vil styrke kommunal påvirkning i statlige digitaliseringstiltak som berører kommuner og/eller fylkeskommuner.

Departementet har satt av totalt 125 mill. kroner til DigiFin-ordningen. DigiFin er en KS-administrert ordning for finansiering av kommunale digitaliseringsprosjekter av nasjonal betydning, og tilbys hele kommunesektoren. Kommuner og fylkeskommuner som deltar i ordningen, betaler en grunnavgift til DigiFin-ordningen. KS bidrar med et engangsbeløp på inntil 40 mill. kroner for å nå målet om en grunnkapital på 250 mill. kroner. Over 340 kommuner og ti fylkeskommuner er med i ordningen. Det vises til nærmere omtale av DigiFin-ordningen under programkategori 13.70.

Digitaliseringsstrategien legger opp til at staten skal ta ansvar for mer samordnet digitalisering og IT-utvikling på tvers av statlig og kommunal sektor. Digisos er et eksempel på et slikt samordnet digitaliseringstiltak. Digisos tilbyr digitale tjenester for sosialhjelpmottakere. Kommuner, NAV, KS og leverandører av sosialsystemer til kommunene er involvert.

Mange offentlige digitaliseringsprosjekter er krevende og komplekse. Digitaliseringsrådet bidrar til at statlige virksomheter skal lykkes med digitaliseringsprosjekter. Rådet bidrar også til at

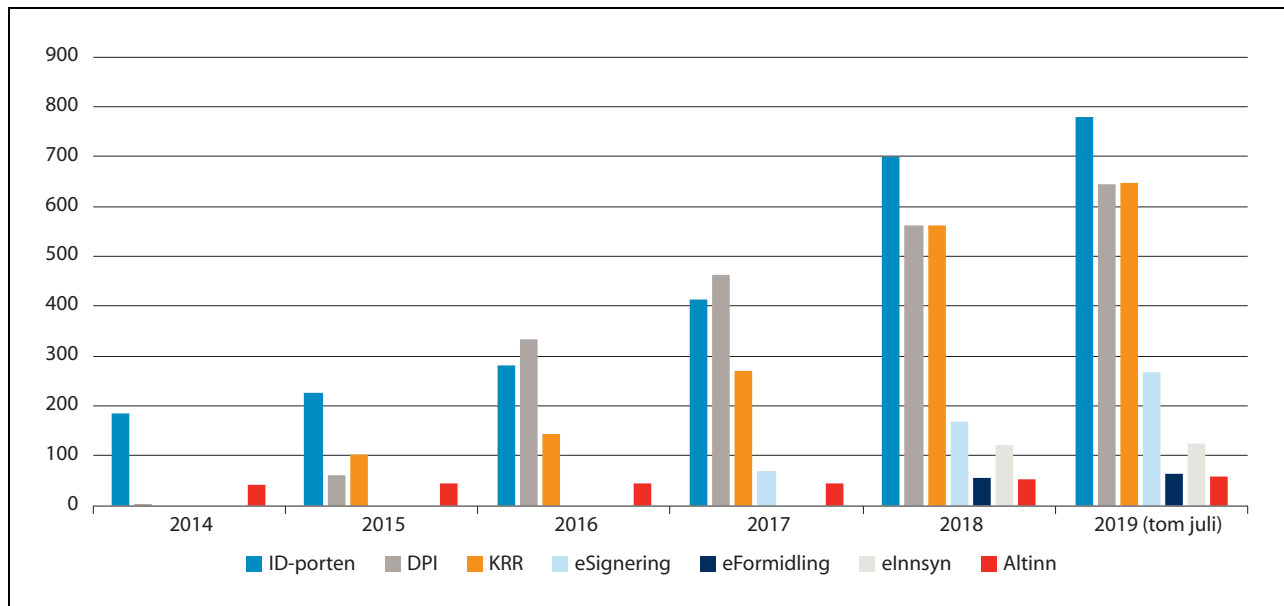
statlige etater lærer av hverandres suksesser og feil. Det er frivillig å bruke rådet. Digitaliseringsrådet har per august 2019 behandlet 56 saker fra 46 virksomheter. I sin erfaringsrapport for 2018 kommenterer rådet at flere virksomheter er blitt mer modne i sitt utviklingsarbeid, men variasjonen mellom virksomhetene er fremdeles stor. De viktigste utfordringene er å få til samarbeid på tvers, å realisere gevinster og å skape fornyelse. I tråd med planene ved etablering av rådet har Kommunal- og moderniseringsdepartementet satt i gang en evaluering. Evalueringen skal gi anbefalinger om eventuelle endringer i rådets mandat og sammensetning før et nytt Digitaliseringsråd oppnevnes høsten 2019.

Medfinansieringsordningen for digitaliseringsprosjekter er et tiltak for å bidra til gjennomføring av flere digitaliseringsprosjekter i offentlig sektor. Rammen for ordningen foreslås økt med 60 mill. kroner. Innretningen av ordningen endres noe, blant annet slik at den også kan bidra med finansiering av sammenhengende tjenester, i tråd med føringene i regjeringens strategi for digitalisering i offentlig sektor. Ordningen forvaltes av Digitaliseringsdirektoratet. Det vises til nærmere omtale under kap. 540, post 25.

Felles IT-løsninger i offentlig sektor

Felles IT-løsninger for å dekke like behov er et viktig effektiviseringstiltak. Kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter skal benytte fellesløsninger for å utvikle brukervennlige og sammenhengende digitale tjenester. De mest sentrale fellesløsningene omtales som nasjonale felleskomponenter, for eksempel Altinn, Digital postkasse for innbyggere og ID-porten. Kommunal sektor har etablert fellesløsninger og tjenester der FIKS-plattformen til KS er sentral. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil samarbeide med berørte departementer og KS for å sikre samordnet styring og utvikling av felles datakilder, fellesløsninger, nasjonale arkitekturer mv. gjennom et felles økosystem for nasjonal digital samhandling og tjenesteutvikling.

Bruken av felles IT-løsninger i forvaltningen øker. Mange, både innbyggere og næringsliv, foretrekker nå å bruke digitale tjenester og løsninger når de kommuniserer med det offentlige. ID-porten hadde over 139 mill. innlogginger i 2018. Dette er en økning på over 22 pst. fra 2017. Bruken av Digital postkasse øker også selv om det fortsatt er potensial for en videre utbredelse. Direktoratet jobber med å videreutvikle løsningen for å bidra til å gjøre den enda mer brukervennlig.

Figur 6.4 Antall virksomheter som bruker de ulike fellesløsningene

Kilde: Difi.

Ny lov om elektroniske tillitstjenester som implementerer eIDAS-forordningen, trådte i kraft 15. juni 2018. Loven erstatter e-signaturloven og regulerer, i tillegg til e-signatur, bruk av eID med og i offentlig sektor. Loven ble overført fra Nærings- og fiskeridepartementet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet 3. mai 2019 i forbindelse med overføring av ansvaret for næringsrettet IKT. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har, i tillegg til ansvaret for bruk av e-signatur og eID i offentlig sektor, etter overføringen også nå ansvaret for e-signatur og eID generelt.

Som en følge av ny eIDAS-forordning har Difi over tid arbeidet med å tilpasse ID-porten til kravene for samhandling på tvers av landegrensene. Det stilles også krav om gjenkjenning av utenlandske borgere i Folkeregisteret.

Maskinporten, en løsning for å dele og bruke data på tvers i offentlig forvaltning, ble lansert av Difi i september 2019. Maskinporten vil bidra til en mer effektiv og sikrere håndtering av prosessene rundt deling av data, noe som igjen vil gi effekter i hurtigere og bedre tjenesteutvikling. Effektene vil tilfalle både privat og offentlig sektor.

Forslag til nytt rammeverk for bruk av eID i offentlig sektor har vært på høring sammen med utkast til forskrifter til lov om elektroniske tillitstjenester som implementerer gjennomføringsaktene til eIDAS-forordningen. Rammeverk og forskrifter, herunder forskrift om selvdeklarasjon, skal etter planen fastsettes i tredje kvartal 2019.

Hovedføringen er fortsatt at eID-løsninger i markedet skal brukes der markedet kan tilby gode og hensiktsmessige løsninger. Lansering av nasjonale ID-kort med eID er utsatt til 2020.

Forvaltningens arbeid med informasjonssikkerhet ble evaluert av Difi i 2018. Evalueringen viser at det fortsatt er behov for å arbeide målrettet med informasjonssikkerheten i statsforvaltningen. På bakgrunn av hovedfunn i kunnskapsgrunnlaget har Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet, igangsatt et prosjekt som skal følge opp flere av rapportens anbefalinger. Formålet med prosjektet er å styrke arbeidet med informasjonssikkerheten i statsforvaltningen. Prosjektet gjennomføres i et samarbeid mellom Difi, Direktoratet for økonomistyring (DFØ), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM).

Offentlige anskaffelser

I 2020 blir fagområdet anskaffelser overført fra Difi til DFØ, jf. omtale innledningsvis i programkategorien.

Regjeringen la frem Meld. St. 22 (2018–2019) *Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser* 10. april 2019. Målet med meldingen er å utvikle en mer helhetlig og effektiv anskaffelsespolitikk for å sette det offentlige i stand til å oppnå regjeringens ambisiøse mål på

feltet. Midlene som brukes på offentlige anskaffelser er fellesskapets midler som oppdragsgiverne skal utnytte på best mulig måte. Det krever en økt profesjonalisering av innkjøpene gjennom blant annet økt satsing på kompetanse og bedre styring, ledelse og organisering.

Nasjonalt program for leverandørutvikling skal styrke næringslivets muligheter for verdiskaping gjennom å øke antall innovative offentlige anskaffelser som fører til utvikling av produkter og tjenester. Bruk av innovative anskaffelser kan også være et viktig bidrag til å fornye offentlig sektor. Offentlig sektor må åpne opp for nye måter å samarbeide med markedet på og utnytte mulighetene som ligger i innovative offentlige anskaffelser. For å stimulere til dette vil regjeringen igangsette et arbeid med etablering av et program for økt samhandling mellom offentlig sektor og oppstartsselskaper.

Veiledning og maler er viktige virkemidler for å styrke forvaltningens kompetanse om anskaffelser. Anskaffelser.no er hovedkanalen for kommunikasjon og veiledning. Antall brukere av portalen økte med 8 pst. i 2018.

Difi har ansvar for å utvikle veiledning om hvordan det offentlige kan stille krav til redusert klima- og miljøbelastning i offentlige anskaffelser. Difi utarbeider, i samarbeid med andre aktører, krav og kriterier, verktøy og maler innenfor konkrete innkjøpskategorier.

I 2018 ble Program for digitale anskaffelser etablert. Programmet er tverrsektorielt, ledes av Difi og vil vare fram til 2024. Målet er at alle offentlige virksomheter innen utgangen av 2024 skal bruke digitale verktøy i hele anskaffelsesprosessen, og at det skal være sømløs informasjonsflyt mellom ulike digitale løsninger. En heldigital anskaffelsesprosess vil legge til rette for at det blir enklere og tar kortere tid å gjennomføre konkurranser. Dette vil kunne bidra til at det blir mer attraktivt for næringslivet å delta i konkurranser om offentlige anskaffelser, samtidig som det vil forenkle prosessene for offentlige oppdragsgivere.

Elektronisk handelsformat (EHF) vedlikeholdes av Difi og er basert på europeisk standardiseringsarbeid, noe som også gir støtte for grenseoverskridende fakturering. I 2018 ble det gjennomført 90 millioner EHF-fakturatransaksjoner i Norge. Dette er en vekst på mer enn 56 pst. fra 2017. DFØ rapporterer at for de statlige virksomhetene de betjener, er ca. 80 pst. av alle inngående fakturaer i EHF. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har fastsatt forskrift om elektronisk faktura i offentlige anskaffelser som imple-

menterer Direktiv 2014/55/EU. Forskriften er hjemlet i lov om offentlige anskaffelser og pålegger offentlige oppdragsgivere å kreve elektronisk faktura på EHF-format når de anskaffer varer og tjenester. Forskriften trådte i kraft i april 2019.

Markeds plass for skytjenester

I 2019 startet Difi arbeidet med å forberede en markeds plass for skytjenester rettet mot offentlig sektor. Markeds plassen skal gjøre det enklere for virksomhetene å anskaffe sikre, lovlige og kostnadseffektive skytjenester. Gjennom markeds plassen skal virksomhetene få en oversikt over tilbudet i markedet, prosessstøtte i anskaffelsesprosessen og støtte til sikkerhets- og risikovurderinger. Markeds plassen er planlagt etablert i løpet av 2020 og vil deretter videreutvikles og utvides ut fra offentlig sektors behov.

Statens innkjøps senter

Statens innkjøps senter ble opprettet i Difi i 2016 som en fireårig prøveordning. Ved etableringen ble det lagt til grunn at prøveordningen skulle evalueres før eventuell permanent videreføring. Alle sivile virksomheter i statsforvaltningen er obligatorisk omfattet av innkjøps ordningen, men virksomhetene kan melde fra om de ikke vil delta i enkelte konkurranser. Fram til i dag er det inngått sju statlige fellesavtaler.

Statens innkjøps senter ble evaluert av Oslo Economics og Inventura høsten 2018. Evaluerings rapporten konkluderte med at innkjøps senteret er samfunns økonomisk lønnsomt. Statens innkjøps senter gir mer effektive innkjøp i form av reduserte priser og transaksjons kostnader for staten, sikrer god etterlevelse av regelverket, profesjonelle innkjøps prosesser og ivaretar relevante samfunnshensyn. Ordningen bidrar også til økt bruk av elektronisk handel i de statlige virksomhetene. Evalueringen fant ingen negative virkninger på konkurransen i markedene hvor det er inngått statlige fellesavtaler.

Rapporten estimerer at staten vil spare ca. 500 mill. kroner i løpet av fire år på de sju avtalene som hittil er inngått (årlig snitt på 125 mill. kroner). Gevinstene vil øke med økt kapasitet til å inngå nye avtaler. Anslagene ble imidlertid vurdert som usikre. Dette skyldes særlig at avtalene har vært implementert i løpet av kort tid, og at de statlige virksomhetene har liten oversikt over kostnadene før og etter implementeringen av avtalene. Departementet mener det foreløpig er for tidlig å vurdere om senteret bør bli videreført per-

manent. Prøveperioden for Statens innkjøps-senter forlenges derfor i to år. En lengre prøveperiode vil gi et bedre grunnlag for å vurdere effekten av innkjøpsavtalene og til å ta stilling til om en varig finansieringsordning skal innrettes på linje med de som finnes i våre naboland.

Mål 2 Digitaliseringen i samfunnet gir gode vilkår for deltakelse, verdiskaping og innovasjon i offentlig og privat sektor

Regjeringen vil legge til rette for at Norge utnytter mulighetene som bruk av teknologi gir for økt verdiskaping, innovasjon og bærekraftig utvikling. For å understøtte dette er det viktig å øke digital deltakelse og å styrke befolkningens digitale kompetanse, slik at alle kan ta i bruk mulighetene digitaliseringen gir. Det er viktig å ha gode rammebetingelser som understøtter utvikling og bruk av digitale tjenester og nye forretningsmodeller i hele samfunnet og for alle sektorer.

Rapport, strategier og tiltak

Utvikling og samordning av digitaliseringspolitikken

IT-politikk for fremtiden handler om å digitalisere på en smart måte og å ruste samfunnet for digitalisering. Behovet for å se helhet og sammenheng er derfor blitt helt avgjørende. Offentlige tjenester skal oppleves sammenhengende og helhetlige av brukerne, uavhengig av hvilke offentlige virksomheter som tilbyr dem. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har samordningsansvaret for regjeringens IT-politikk, samtidig som alle departementene er ansvarlige for digitalisering innenfor sin sektor.

Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025

Departementet og KS har i 2019 gått sammen om en strategi for digitalisering av offentlig sektor, *Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025*. Målet med denne er at innbyggerne, frivillig sektor og offentlige og private virksomheter skal oppleve én digital offentlig sektor. Retningen for dette arbeidet ligger fast i tråd med føringene i Meld. St. 27 (2015–2016) *Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet*. Strategien gjelder på et overordnet nivå og gir prioriteringer for digitaliseringsarbeidet i statlig og kommunal sektor og eventuelle sektorspesifikke strategier. Departementet har overordnet ansvar for oppfølging av digitaliseringsstrategien.

Digital agenda fastsetter rammene for den helhetlige IT-politikken som departementet følger opp i dialog med berørte departement og aktører. Departementets oppfølging involverer saksforberedelser for regjeringens digitaliseringsutvalg, opprettet i april 2017, og etablering av ulike samarbeidsarenaer og nettverk med andre berørte sektorer.

Departementet har også fått et helhetlig ansvar for å følge opp anbefalingene i Digital21, som representerer næringslivets samlede vurderinger om behovet for digitalisering i næringslivet. I tillegg peker Digital21 på behovet for tilgjengelige offentlige data samt forenklet og digitaliseringsvennlig regelverk. De fleste av anbefalingene i Digital21 omfatter pågående arbeid som sorterer under flere departementers ansvarsområder. Tiltakene i Digital21 adresseres også i stor grad i digitaliseringsstrategien. For å se helheten i dette arbeidet har regjeringen besluttet at ansvarlige departement skal rapportere på samlet gjennomføring på aktuelle anbefalinger til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, innen utgangen av 2019.

Departementet tilrettelegger for at forvaltning og næringsliv kan utnytte datadrevet innovasjon. I dette ligger økt deling og bruk av offentlige data, bruk av stordata i offentlig sektor samt tilrettelegging for utviklingen av smarte byer. I 2018 utarbeidet konsultentselskapet Agenda Kaupang en kartlegging av smarte byer og kommuner i Norge på oppdrag fra departementet. Kartleggingen gir innsikt i strategier, motivasjon for og organisering av smartby-arbeidet i kommunene samt hva som oppleves som de viktigste barrierene og suksesskriteriene. Innspillene fra rapporten vil bli tatt med i det videre arbeidet med smarte byer.

Departementet legger stor vekt på det internasjonale samarbeidet når det gjelder digitalisering. Regjeringen følger blant annet samarbeidet på digitalisering som er etablert gjennom Nordisk ministerråd, initiert under det norske formannskapet i 2017, (jf. ministererklæringen «Digital North»). Oppfølging av eIDAS-forordningen og å sikre felles løsninger for bruk av eID på tvers av landegrensene i EU/EØS er en prioritert satsing, ledet av Difi. Videre er kunstig intelligens og 5G viktige innsatsområder innen dette samarbeidet.

Departementet jobber kontinuerlig med digital inkludering slik at flest mulig av innbyggerne kan tilegne seg grunnleggende digitale ferdigheter og kompetanse. Departementet samarbeider med Kompetanse Norge og KS om videreutvikling av gratis opplæringsmaterieil som kurs- og veiledningspersonell kan benytte til dette for-

målet. KS i samarbeid med Kompetanse Norge og departementet har igangsatt koordinering og prosjektledelse for å bistå kommuner med utvikling av lavterskel Digihjelpen-tilbud i hele landet. Departementet har som mål å starte systematisk måling av befolkningens digitale deltakelse og kompetansenivå fra 2020.

For å ivareta brukerperspektivet har departementet bestilt en studie² om hvordan den digitale hverdagen fortøner seg for innbyggerne. Den illustrerer at mange ønsker en kontakt med det offentlige som er rask, effektiv og friksjonsfri. Studien framhever også behovet for å legge til rette for helhet og sømløshet i tilbudet av digitale tjenester.

Departementet arbeider med å implementere EUs direktiv 2016/2102 om tilgjengelighet av nettsteder og mobilapplikasjoner. Høsten 2018 vedtok EU-kommisjonen tre gjennomføringsrettsakter under direktivet. Konkrete forslag til gjennomføring av direktivet og tilhørende gjennomføringsrettsakter ble sendt på høring i 2019. Tre ulike modeller for gjennomføring av regelverket ble vurdert, og departementet foreslo en av modellene i høringen. I tillegg arbeider departementet med å følge EUs prosess for å vedta et direktiv om tilgjengelighet av varer og tjenester (Tilgjengelighetsdirektivet) i samarbeid med Kultur- og likestillingsdepartementet.

Departementet vil fokusere på å styrke etterlevelsen av regelverket for universell utforming av IKT-løsninger i offentlig sektor, i tråd med Granvolden-plattformen. Difi har i sin rolle som tilsyn så langt ført risikobasert tilsyn med universell utforming av IT. Tilsynet har prioritert områder og tjenester med stort bruksvolum og som er av stor betydning for innbyggernes samfunnsdeltakelse. De prioriterte områdene er offentlige tjenester, bank- og finanstjenester, media, transport og reiser. I 2018 målte tilsynet etterlevelsen av regelverket på 278 nettsteder. Resultatet viste at i gjennomsnitt skåret nettstedene 60 pst. av totalt oppnåelig resultat. I 2019 er 14 tilsyn fra 2018 fulgt opp, i tillegg til tilsyn av seks medievirksomheter og åtte nettbutikker. Videre har tilsynet fokusert på informasjonsarbeid rettet mot utdanningssektoren, blant annet gjennom e-læringskurs, som oppfølging av utvidelsen av regelverket mot utdanningssektoren fra 2018. Tilsynet har også engasjert Vista Analyse til å gjennomføre en kartlegging av mobilapplikasjoner. Videre arbeider tilsynet med å forberede seg til regelverksendringene som kommer ved gjennomføring av

EUs direktiv for tilgjengelighet av nettsteder og mobilapplikasjoner. I tillegg følger tilsynet opp EUs direktiv om tilgjengelighet av varer og tjenester i samarbeid med departementet.

En datadrevet forvaltning

En helhetlig politikk for informasjonsforvaltning og deling av offentlige data er et viktig element i å nå det langsiktige målet om at innbyggernes og næringslivets informasjon til forvaltningen skal leveres kun én gang. For å få dette på plass, må arbeidet med å få til en effektiv utveksling og gjenbruk av informasjon på tvers i forvaltningen prioriteres. Difis rammeverk for informasjonsforvaltning gir føringer, og vil være et verktøy, i det videre arbeidet med å etablere «kun én gang» som et førende prinsipp. Informasjonsforvaltning og deling av data er fokusområder i digitaliseringsstrategien. Økt deling av data er en forutsetning for utvikling av sammenhengende tjenester på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Mer offentlige data må tilgjengeliggjøres for viderebruk i næringslivet for utvikling av nye tjenester og verdiskaping. Det skal etableres et ressursenter for deling av data som læremiljø og kompetansebank for hele offentlig sektor, og det skal, i samarbeid med KS, utredes og gjennomføres tiltak som vil understøtte digitaliseringsstrategiens prioriteringer når det gjelder deling av data.

Et viktig element i arbeidet med informasjonsforvaltning har vært etableringen av en felles datakatalog. Datakatalogen skal være en oversikt over hvilke data og begreper som finnes hvor og således legge til rette for gjenbruk. Datakatalogen tar opp i seg innholdet i data.norge.no. En grunnleggende forutsetning for å dele data er kunnskap om hvilke data som finnes hvor, hva de betyr og hvordan disse kan deles. Katalogene må fortsatt fylles med innhold og utnyttes som grunnlag for datadeling og tjenesteutvikling. Digitaliseringsdirektoratet vil få et nasjonalt samordningsansvar for arbeidet med informasjonsforvaltning i offentlig sektor.

Digitaliseringsstrategien peker på prioriterte tiltak. Det er lansert strategier for tilgjengeliggjøring av data innen områdene kultur, offentlig finansiert forskning og transport. Strategi for tilgjengeliggjøring av geodata er i slutfasen, og på området statlige utgifter er publiseringsløsningen statsregnskapet.no utviklet.

Arbeidet med gjenbruk av offentlige data vil fortsette, og det er viktig at flere offentlige virksomheter følger *Retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data*. Departementet vil, i

² Den digitale borger. Kantar 2019.

samarbeid med berørte departementer, utrede virkemidler og hvordan reguleringen av tilgangen til åpne offentlige data kan innrettes for å oppnå målsetninger om økt bruk av offentlige data. Departementet vil vurdere behovet for å styrke satsingen på tilgjengeliggjøring av data i andre sektorer enn de som er omtalt i Digital agenda for Norge.

Departementet vil arbeide med å implementere et revidert direktiv om viderebruk av informasjon fra offentlig sektor 2013/37/EU. Endringene vil innebære regulatoriske endringer, først og fremst i offentlige forskrifter.

Norge har signert deklarasjoner om samarbeid med EU om blant annet blokkjedeteknologi (engelsk: Blockchain) og kunstig intelligens. Dette er teknologier som har stort potensial og hvor det er behov for en felleseuropeisk tilnærming, dels fordi det er viktig for europeisk konkurransekraft og innovasjonsevne, og dels fordi en utvikling basert på europeiske grunnverdier for personvern og individuell frihet er ønskelig.

For å undersøke potensial og barrierer for bruk av blokkjeder i norsk offentlig sektor, har departementet fått utarbeidet en studie som vurderer mulige anvendelsesområder for teknologien med særlig vekt på offentlig sektor i Norge. Norge samarbeider med EU om blokkjedeteknologi gjennom European Blockchain Partnership. Videre arbeider departementet med å bidra til vurderinger av hvordan blokkjedeteknologi kan legge grunnlag for ny verdiskapning.

Nasjonal strategi for kunstig intelligens

Kunstig intelligens er et teknologiområde som vil få stadig større betydning i årene som kommer. Regjeringen har vedtatt at det skal utarbeides en nasjonal strategi for kunstig intelligens som skal legges fram i 2019. Arbeidet med strategien koordineres av departementet.

For å sikre at bruken av denne teknologien ivaretar våre grunnleggende verdier, er det nødvendig å følge utviklingen tett. Departementet vil følge opp regjeringens intensjon med å utvikle retningslinjer og etiske prinsipper for bruk av kunstig intelligens. Dette vil skje i samarbeid med de nordiske land og EU.

Forordning om fri flyt av andre opplysninger enn personopplysninger (FFD-forordningen)

EU-parlamentet og Rådet vedtok den 14. november 2018 en forordning om fri flyt av andre opplysninger enn personopplysninger i EU (FFD-forord-

ningen). Sammen med personvernforordningen skal forordningen sikre at data kan flyte fritt over landegrensene i Europa. Det blir ikke lenger tillatt å ha regelverk som stiller krav til hvor opplysninger kan lagres og behandles innenfor EØS-området, med unntak for opplysninger som må lagres og behandles nasjonalt av hensyn til offentlig sikkerhet. Departementet har i 2019 arbeidet med å implementere forordningen, og med å følge opp arbeidet med å vurdere konsekvensene for eksisterende regelverk der det stilles krav om nasjonal lagring.

Forordning om transparens og god forretningspraksis ved bruk av nettbaserte mellomledd (Plattform to Business forordningen)

EU har fremmet en regulering som skal legge til rette for at nettbaserte mellomledd, plattformer, følger en harmonisert og forutsigbar regulering i Europa. Målet er å skape et rettferdig, gjennom-siktig og forutsigbart forretningsmiljø for enkeltindivider og bedrifter som er brukerne av plattformene. Dette fordi den store betydning disse aktørene får i den digitale økonomien, herunder i realiseringen av det digitale indre markedet. Spørsmål vil handle om forbrukervern, opphavsrett, tilgang til markeder, handel og fremme av innhold på nett. Å sikre felles regler på europeisk nivå skal sikre forutsigbarhet, likebehandling og bærekraftig og tillitsvekkende regulering av aktørene. Reguleringen vil gjelde aktører også utenfor Europa, gitt visse forutsetninger.

Departementet vil vurdere EØS-relevansen av forordningen og koordinere arbeidet med eventuell implementering, da reguleringen berører mange departementers ansvarsområder.

Forordning om Single Digital Gateway

Single Digital Gateway omfatter forordning (EU) 2018/1724 (Single Digital Gateway) om etablering av en felles digital portal for informasjon, prosedyrer, assistanse og problemløsningstjenester og om endring av forordning (EU) 1024/2012. Overordnet formål er å gjøre det enklere for innbyggere og næringsliv å få tilgang til relevant informasjon når de ønsker å benytte sine rettigheter i det indre marked til å forflytte seg over landegrensene. Formålet er videre å digitalisere enkelte administrative prosedyrer og gjøre dem tilgjengelige også for brukere i andre EØS-land. Portalen skal hjelpe brukerne å finne relevant informasjon om rettigheter, plikter og regler som angår det indre marked, herunder informasjon

relatert til arbeid, reise, utdanning, helsetjenester og forbrukerrettigheter. Forordningen pålegger medlemslandene å opprette full digital tilgang til enkelte offentlige tjenester. Forordningen trer delvis i kraft 12. desember 2020 og 12. desember 2022. Forordningen omfatter flere tjenester enn hva som omfattes av EØS-avtalen, det må derfor vurderes behov for tilpasninger. Det er allerede laget et felles kontaktpunkt i Brønnøysundregistrene i tråd med tjenstedirektivet, Europaportalen, som er en portal for utlendinger som ønsker å starte en bedrift i Norge. Informasjon om en del tjenester er derfor allerede på plass.

Departementet har også overtatt ansvaret for lov om elektronisk handel (e-handelsloven) fra Nærings- og fiskeridepartementet. Departementet vil følge opp utviklingen i EU når det gjelder mulig revisjon av e-handelsdirektivet som lå til grunn for loven og eventuelle behov for lovendringer.

Mål 3 Et likeverdig tilbud av sikre elektroniske kommunikasjonstjenester av høy kvalitet og til rimelige priser over hele landet

Rapport, strategier og tiltak

Legge til rette for konkurranse, utbygging og utvikling av tjenester

I det norske ekommarkedet var totalomsetningen om lag 33,9 mrd. kroner i 2018, en økning på 270 mill. kroner fra 2017. Tilbyderne investerte mer enn 9,4 mrd. kroner i elektroniske kommunikasjonstjenester og utbygging av tilhørende infrastruktur i 2018. Det er en liten nedgang sammenlignet med 2017, men utgjorde fortsatt 28 pst. av samlet omsetning. Det er derfor ikke noe som tyder på mindre vilje i markedet til å satse. Investeringsenes andel av den samlede omsetningen er blant de aller høyeste i Europa. Nøkkeltall for investeringer går fram av tabellen under.

Tabell 6.8 Investeringer i ekomtjenester og -nett i 2018

	2014	2015	2016	2017	2018	Mill. kr Endring 2017–18
Fastnett	4 108	4 723	5 886	5 959	5 665	-294
<i>Fiber isolert</i>	2 535	3 015	3 972	4 607	4 161	-446
Mobilnett	2 553	2 434	2 934	2 419	1 904	-515
<i>LTE isolert</i>	1 434	2 069	1 882	1 656	1 356	-300
Øvrige varige driftsmidler	1 175	1 736	1 423	1 367	1 864	498
Sum (pst. av sluttbrukeromsetning)	7 835 (24)	8 893 (26)	10 243 (30)	9 745 (28)	9 434 (28)	-311
Auksjonsproveny frekvenser	16	878	0	790	0	

I 2018 var om lag 91 pst. av den totale taletrafikken i norske nett fra mobiltelefon, mot 89 pst. i 2017. Mobilnettene brukes også i svært stor grad til oppkobling mot internett. Den totale datatrafikken i mobilnett økte med over 26 pst. fra 2017 til 2018, fra om lag 236 millioner gigabyte til om lag 298 millioner gigabyte.

Mobilkundene kjøper nå i stor grad pakker der data prisene og der tjenester som tale og meldingstjenester inngår. Dedikerte dataabonnement gjelder i dag stort sett maskin-til-maskin-kommunikasjon (hytteovner, alarmsystemer og lignende). Basert på trenden de siste to årene ventes det at antall mobilabonnement totalt vil flate ut.

Ved utgangen av 2018 var det 5,72 millioner mobilabonnement, uendret fra 2017.

I Norge er det gitt tillatelser for etablering og drift av flere systemer for offentlig mobilkommunikasjon og mobilt bredbånd. De vanligste teknologiene er GSM (2G), UMTS (3G) og LTE (4G). Neste generasjons mobilnett (5G) er under utvikling, og det pågår utprøving og introduksjon av denne teknologien i utvalgte byer i Norge. Både Telia og Telenor har gjennomført 5G-testing i 2018 og 2019. Telenor har valgt ut Trondheim som første by for lansering av et kommersielt 5G-nett. Dette vil åpne i løpet av høsten 2019. I 2019 begynte også Telia og Telenor slukkingen av sine

3G-nett med sikte på utfasing i løpet av 2020. På lengre sikt vil også GSM-teknologien (2G) gradvis

fases ut. Dekningsgraden for de ulike mobilnettene går fram av tabellen under.

Tabell 6.9 Dekningsgrad etter type nett per første halvår 2019

Nett	Dekning der folk bor i pst. av husstandene	Flatedekning i pst. av landarealet
Mobil 2G (GSM)	99,9	90,8
3G (UMTS)	97,2	50,0
4G (LTE) ¹	99,9	82,8
Bredbånd over 4 Mbit/s / 30 Mbit/s / 100 Mbit/s ²	100 / 89 / 86	

¹ Tallene for 4G-dekning er oppdaterte per 30. juni 2019.

² Tallene for bredbåndsdekning er hentet fra rapporten Bredbåndsdekning 2019, laget av Analysys Mason.

Tallene for flatedekning og befolkningsdekning er hentet fra teoretiske beregninger foretatt av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Tallene for 2G har økt noe siden 2018 på grunn av at det noen steder har blitt etablert nye 2G-sendere i forbindelse med utbygging av nye 4G-sendere. Dekningsgraden for 3G er redusert betydelig sammenlignet med første halvår 2018 ettersom tilbyderne har satt i gang et arbeid for å fase ut 3G-nettet, for å gi plass til satsing på 4G og 5G. 3G-dekningen forventes å forsvinne i løpet av et par år. Dekningstallet for 4G er den samlede dekningen for de tre mobilnettene til Telenor, Telia og Ice og inkluderer 450 MHz-båndet. Mobiltelefoner som bruker 450 MHz-båndet er ikke tilgjengelig. Flatedekningen uten bidraget fra 450 MHz-båndet er på 81,2 pst., mens befolkningsdekningen uten bidraget fra 450 MHz-båndet er 99,9 pst.

Etterspørselen og konkurransen i markedet har bidratt til en utbygging som langt overgår utbyggingskravene som ble fastsatt ved nettablering og i forbindelse med tildeling av enkelte frekvensressurser.

I dag har Telenor Norge AS, Telia Norge AS og ICE Norge AS frekvenstillatelser som gir grunnlag for utbygging av mobilnett. Mobilnettene oppgraderes stadig for å tilby nye og mer avanserte tjenester, høyere dataoverføringshastigheter og bedre dekning.

En av Nasjonal kommunikasjonsmyndighets oppgaver er å legge til rette for videre utvikling av tjenester og konkurranse i markedet for elektronisk kommunikasjon. Regjeringens mål om minst tre konkurrerende mobilnett står fast. Det legges til grunn at dette vil styrke konkurransen i mobil-

markedet og bidra til mer konkurransedyktige priser og innovative tjenester for sluttbrukere.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal i 2020 fortsatt følge opp markedsreguleringen gjennom analyser og vedtak i de ulike markedene. I dag analyserer Nasjonal kommunikasjonsmyndighet seks forhåndsdefinerte markeder. Etaten avgjør hvilke tilbydere som har sterk markedsstilling og pålegger deretter virkemidler for å hindre at den sterke markedsstillingen misbrukes. Arbeidet er en kontinuerlig, ressurskrevende prosess og følges opp gjennom tilsyn og behandling av klagesaker.

EU vedtok 11. desember 2018 en ny regelverkspakke (European Electronic Communications Code (EECC)) til erstatning for EUs ekompakke som er gjennomført i ekomloven med forskrifter. Den nye reguleringen er EØS-relevant. Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har påbegynt arbeidet med å revidere ekomloven og tar sikte på et lovfremlegg for Stortinget i høstsesjonen 2020. EUs reviderte ekomregelverk trer i kraft for EUs medlemsstater ved årsskiftet 2020/2021.

Regjeringen vil videreføre en markedsbasert, teknologinøytral bredbåndpolitikk og arbeide for mest mulig kostnadseffektive føringsveier, slik at det blir lønnsomt å bygge ut bredbånd. Departementet vil i 2020 fortsatt prioritere tiltak som bidrar til størst mulig grad av markedsbasert utbygging av bredbånd med tilstrekkelig god kapasitet.

Regjeringen har startet arbeidet med et nytt tiltak knyttet til forenklet fiberutbygging, som består av to deler. Ekommarkedet er deregulert,

og det finnes ingen nasjonal koordinering eller samordning av føringsveier som sikrer robusthet og diversitet i nettene. Det er derfor behov for å etablere en tjeneste hos Nasjonal kommunikasjonsmyndighet som bidrar til at tilbydere som vil legge ny fiber eller leie fiberkapasitet fra andre tilbydere, får kjennskap til eksisterende fibertraaseer, slik at de kan velge nye, alternative føringsveier som sikrer økt sikkerhet og robusthet. Tiltaket skal bidra til både nasjonal samordning av fiberinfrastruktur og dekning av nødvendige kostnader ved offentlige oppgaver som følger av bredbåndsutbyggingsloven.

Bredbånd

En forsert utbygging av høyhastighets mobilt bredbånd basert på LTE-teknologi har gitt et godt tilbud til store deler av landet i løpet av svært kort tid, jf. tabell ovenfor.

I dag har nesten alle et bredbåndstilbud der de bor. Utbyggingen av bredbånd med høy kapasitet pågår for fullt, men det er fortsatt betydelige geografiske forskjeller i tilbudet av bredbånd med de høyeste kapasitetene. Videre er kapasitetsbehovet hos bredbåndsbrukere stadig økende.

Ved utgangen av 2018 var det i underkant av 2,21 millioner faste bredbåndsabonnement i Norge, fordelt på 2,08 millioner privatabonnement og 127 000 bedriftsabonnement. 87 pst. av alle husstander har abonnement på fast bredbånd. Fiber var den mest utbredte teknologien og passerte én million privatabonnement dette året. Antall bredbåndsabonnement via kabel-TV-nett (HFC) lå rett i overkant av 600 000, mens bredbånd over kobbernettet (DSL) hadde en klart fallende tendens ned til 427 000 abonnement. Dette har naturlig sammenheng med at gamle kobberkabler erstattes med fibernet. Telenor har varslet at kobbernettet skal fases helt ut innen utgangen av 2022. Bredbåndskundene abonnerer på stadig høyere hastigheter, og ved utgangen av 2018 hadde nesten 35 pst. (721 000) av alle privatkunder et bredbåndsabonnement med hastighet 100 Mbit/s eller høyere.

Gjennomsnittlig hastighet for private bredbåndsabonnement var 112 Mbit/s (nedlasting) (median: 52 Mbit/s) ved utgangen av 2018, mot 81 Mbit/s i 2017 (median: 43 Mbit/s). For bedrifter var tilsvarende om lag 56 Mbit/s (median: 21 Mbit/s) ved utgangen av 2018, mot om lag 46 Mbit/s i 2017 (median: 17 Mbit/s) (kilde: Statistisk sentralbyrå). Disse tallene illustrerer den raske utviklingen og økte etterspørselen i befolkningen etter høyhastighets bredbåndstjenester.

Regjeringens mål er et bredbåndstilbud med hastighet 100 Mbit/s (nedlasting) til 90 pst. av husstandene i 2020 basert på kommersiell utbygging, og på sikt er målet at alle husstander skal ha tilbud om høyhastighetsbredbånd. Ved utgangen av første halvår 2019 hadde 86 pst. tilbud om slik nedlastingshastighet. Satsingen på forenklet fiberutbygging skal, sammen med allerede vedtatte endringer i ledningsforskriften, legge til rette for viktige forenklinger og effektiviseringer som vil bidra til mer kostnadseffektiv fiberutbygging. Dette skal bidra til bedre bredbåndstilbud og gjøre det på en måte som øker sikkerheten og robustheten. I enkelte geografiske områder er det ikke kommersielt grunnlag for investering i bredbåndsutbygging. Den statlige ordningen med tilskudd til utbygging i slike områder blir videreført i 2020. Fra og med 2020 skal forvaltningen av ordningen overtas av fylkeskommunene, jf. nærmere omtale under kap. 541, post 60.

I 2018 ble det bevilget 149,7 mill. kroner i statlig bredbåndsstøtte. I tillegg bevilget kommuner og fylkeskommuner om lag 180 mill. kroner, og private bidro med om lag 140 mill. kroner. Til sammen utløste altså de statlige midlene om lag 320 mill. kroner i lokal medfinansiering. Utbyggers antatte andel av prosjektene var om lag 380 mill. kroner. Sammen med offentlig og privat støtte, medførte dette bredbåndsprosjekter i ulønnsomme områder til en samlet verdi av mer enn 850 mill. kroner.

Prosjektene gir over 17 000 husholdninger ny eller bedre bredbåndstilknytning. Hver tilknytning koster i gjennomsnitt om lag 50 000 kroner, hvorav statlig støtte utgjør om lag 8 600 kroner og lokal offentlig støtte utgjør om lag 10 400 kroner.

Det vil være en prioritert oppgave å sikre langsiktige løsninger og et tilstrekkelig tjenestetilbud for elektronisk kommunikasjon til alle. Departementet sendte 3. september 2019 et forslag om endring av ekomloven på alminnelig høring som vil gi hjemmel for å inkludere bredbånd med en viss hastighet i leveringsplikten. Høringsfristen er 3. desember 2019.

Frekvensforvaltning

I 2018 ble det inngått avtale mellom staten og Norges televisjon AS (NTV) om tidlig frigjøring av frekvensene i 700 MHz-båndet, slik at disse kan brukes til mobilkommunikasjon og etter hvert 5G allerede fra 1. november 2019. I 2018 arbeidet Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og departementet videre med planleggingen av frekvensressurser til 5G og mobilkommunikasjon, for å

sikre at tilbyderne tidlig skal få tilgang til og ta i bruk tilgjengelige ressurser til nye tjenester og teknologier. I dette arbeidet er det viktig å følge opp regjeringens mål om minst tre konkurrerende mobilnett. Ved tildelingen av 700 MHz-båndet har det også vært viktig å legge til rette for økt dekning langs viktige vei- og jernbanestrekninger.

Mange basestasjoner og TV- og radiosendere har ikke tilgang til fiber eller andre faste aksessløsninger, men er i stedet avhengig av trådløse kommunikasjonsløsninger som radiolinje for å kunne sende og motta data. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har arbeidet med å tildele store frekvensressurser som benyttes til radiolinje. Dette er ressurser som er svært viktige for å kunne tilby mobilnett i Norge, inklusive Nødnettet.

Neste generasjons mobilnett (5G) vil være viktig blant annet for å sikre bredbånd til hele befolkningen, for å utnytte ny teknologi og for å bidra til offentlig tjenesteproduksjon på tvers av sektorer. Særlig viktig blir planlegging og tilrettelegging av nye frekvensressurser til mobil bredbåndskommunikasjon, og spesielt frekvensressurser som er identifisert for tidlig innføring av 5G. Tildeling og bruk av disse frekvensbåndene, spesielt 3,6 GHz-båndet (3400–3800 MHz) vil være avgjørende for fullverdige 5G-tjenester i Norge. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil forberede og tildele disse frekvensressursene for at tilbyderne tidlig skal få tilgang til og ta i bruk tilgjengelige ressurser til nye tjenester eller teknologier. Dette vil være spesielt viktig for å legge til rette for konkurransen, tidlig oppstart av 5G og for næringsutvikling som bruker tingenes internett (IoT). Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjennomførte den første 5G-frekvensauksjonen allerede i 2019, og har dermed lagt til rette for at mobiloperatører kan begynne å bruke 5G tidlig.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal i 2020 gjennomføre tilsyn etter regelverk for satellittjordstasjoner på Svalbard og i Antarktis. Samtidig vil det introduseres nye analyseverktøy som vil effektivisere tilsynet og gjøre Nasjonal kommunikasjonsmyndighet bedre i stand til å analysere hvilke satellitter jordstasjonene kommuniserer med.

Samfunnssikkerhet

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet arbeider med sikkerhet og beredskap i de norske ekomnettene gjennom tilsyn, veiledning, risiko- og sårbarhetsanalyser, hendelsesrapportering, øvelser, systematisk kartlegging av infrastruktur og forvaltning av tilskuddsmidler. Formålet er at myndighe-

tene skal være oppdatert på sikkerhetstilstanden i nettene, gjennomføre nødvendige tiltak og foreslå kostnadseffektive tiltak dersom det er nødvendig.

I 2019 startet Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vurdering av ny teknologi for å øke beredskapen i norske mobilnett. Befolkningen har behov for mobildekning ved hendelser, som for eksempel jordras, flom og uvær. Det vil, i samarbeid med fagmiljøer, bli vurdert mulige løsninger for å sikre raskere gjenoppsett av mobilnett ved utfall. Et eksempel på en slik løsning kan være droner med mobildekning.

Den første helhetlige, nasjonale risiko- og sårbarhetsanalysen for ekomsektoren (EkomROS 2016) ble levert i april 2016. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet leverte den nyeste utgaven av EkomROS i juni 2019. Denne analysen rettet blant annet søkelyset mot ekomsektorens stadig viktigere rolle som digital grunnmur i det norske samfunnet.

I utredningene «Nasjonal autonomi i norske elektroniske kommunikasjonsnett» (mars 2017) og «Robuste og sikre nasjonale transportnett» (april 2017) har Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjennomført risikovurderinger i tilknytning til fiberinfrastrukturen i landet og mellom Norge og utlandet. Særlig har det blitt lagt vekt på å utforme målbilder for den nasjonale ekominfrastrukturen for å redusere de identifiserte sårbarhetene. De nevnte risikovurderingene danner også et viktig grunnlag for arbeidet med pilot for alternativt kjernenett (transportnett) og for å legge til rette for fiberkabler til utlandet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har styrket tilsynsvirksomheten på sikkerhetsområdet. Det ble i 2019 ført omfattende stedlige tilsyn og dokumenttilsyn etter hendelser med ekomtilbydere, for å sikre at krav satt i ekomloven og i sikkerhetsloven tilfredsstilles. Flere av tilsynsbesøkene avdekket avvik som selskapene ble pålagt å rette. I tilsynene ble det særlig sett på fysisk sikring og sikkerhetskompetanse.

EkomCERT (Computer Emergency Response Team) ble satt i drift i juli 2017 som sektorresponsmiljø (SRM) for ekomsektoren. Responsmiljøet har et grunnleggende operativt aktivitetsnivå i forbindelse med innhenting, sammenstilling og analyse av sikkerhetsrelatert informasjon, koordinering og håndtering av cyberhendelser og utarbeiding av situasjonsbilde.

I 2019 ble det satt i gang tiltak i seks nye kommuner under programmet for forsterket ekom, og planer ble lagt for ytterligere syv kommuner i 2020. Til sammen er forsterket ekom etablert, under etablering eller planlagt etablert i 50 kom-

muner. Videre er det etablert en ny fiberkabel mellom Bodø og Røst. Fiberkabelen og etablering av forsterket ekom i de seks kommunene i Lofoten ble ferdigstilt våren 2018 og har gitt hele regionen en betydelig styrket ekominfrastruktur. I tillegg har midler fra programmet delfinansiert ny fiberforbindelse mellom Lom og Stryn.

I 2018 og videre i 2019 ble det iverksatt nye tiltak i pilot for alternativt kjernenett, som redundante koblinger mellom fastlandet og Svalbard-fiberen, og økt redundans i det sentrale transportnettet/kjernenettet. Piloten har som formål å teste ut løsninger som fører til høyere robusthet i norske ekomnett.

I 2019 har departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet jobbet med implementeringen av ny sikkerhetslov for norske ekomnett. Grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) er definert for ekomsektoren, og arbeidet med å bryte ned GNF til underfunksjoner er startet og planer for skadevurderinger er lagt. Norske ekomnett er en stadig viktigere bærebjelke i det norske samfunnet, og fokus på sikkerhet øker i takt med denne utviklingen.

Til tross for positiv utvikling i den senere tid, er fortsatt samtlige ekomtilbydere avhengig av sentrale funksjoner i Telenors kjernenett for å kunne levere sine tjenester. Større feil i dette nettet vil kunne lamme ekomnett- og tjenester over hele landet, og få alvorlige konsekvenser på tvers av sektorer. Arbeidet med pilottiltak for alternativt kjernenett/transportnett vil fortsette i 2020, og har som mål å teste ut løsninger som styrker robustheten i norske ekomnett.

For å legge til rette for fiberkabler til utlandet skal det settes av totalt 100 mill. kroner, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Samferdselsdepartementet. Bakgrunnen er at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har avdekket en betydelig sårbarhet. Bevilgningen skal først og fremst bidra til å bøte på sårbarheten som følger av at mesteparten av norsk ekomtrafikk går via samme trasé gjennom Sverige, men vil samtidig kunne legge til rette for databasert næringsvirksomhet, blant annet datasenterindustri, og bedre forbindelser langs kysten og til Nord-Norge.

Nasjonale kommunikasjonsmyndighet skal føre tilsyn med og følge opp klassifisering og sikring av anlegg, sikkerhet/beredskap/varslingsrutiner hos tilbyderne, nettkonfidensialitet og -integritet, utfallshendelser, tjenesteutsetting, personvern og datalagring, samt relevante bestemmelser i sikkerhetsloven.

Videre skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fortsette arbeidet med å tydeliggjøre og

skjerpe kravene til robusthet i ekomnettene. Årlige nasjonale risiko- og sårbarhetsanalyser, med løpende oppdatering av nettenes logiske og fysiske oppbygning, vil styrke evnen til tidlig identifisering og kost-/nytteanalyse av aktuelle tiltak. Økende kompleksitet i tjenesteproduksjonen og avhengigheter stiller økte krav til sårbarhetsanalyser, veiledning og tilsynsvirksomhet, og disse områdene vil bli prioritert i 2020.

Ekomtilbydernes evne til å samarbeide seg imellom og med myndighetene for å håndtere kritiske situasjoner bedres gjennom hendelser, øvelser og videreutvikling av rutiner. Erfaringer fra øvelser og hendelser er benyttet til å styrke hendelseshåndteringen ved cyberangrep. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil i 2020 fortsette å styrke egen evne til hendelseshåndtering, blant annet ved å videreutvikle verktøy for krisehåndtering og kompetanse for å håndtere cyberhendelser.

Nasjonale kommunikasjonsmyndighet har styrket arbeidet med regelverksveiledning for tilbyderne på sikkerhets- og beredskapsområdet. Arbeidet har gitt god effekt og videreføres i 2020.

I dialog med bransjen og øvrige myndigheter, vurderer Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og departementet om det er behov for presiseringer eller endring i ekomregelverkets sikkerhetsbestemmelser. Arbeidet fortsetter i 2020, og det vises her til relevante regelverksprosesser nasjonalt og i EU, herunder den nye sikkerhetsloven som trådte i kraft 1. januar 2019, EUs nye regelverk for elektronisk kommunikasjon (EECC), EU-direktivet for informasjonssikkerhet (NIS-direktivet) og utarbeidelse av den nye kommunikasjonsvernforordningen (E-privacy).

Programmet Forsterket ekom er svært viktig for å understøtte en bedre lokal og regional krisehåndteringsevne med mobil kommunikasjon i krisesituasjoner, og videreføres og styrkes i 2020 med utbygging i nye kommuner. Det langsiktige målet er å etablere ett område i alle landets kommuner med forsterket ekom, slik at lokal kriseledelse og den øvrige befolkningen skal ha ett sted i nærområdet for å gi og motta beskjeder, selv ved bortfall av strøm over lengre tid.

Legge til rette for at Norge er klargjort for neste generasjons mobilnett/5G

Neste generasjons mobilnett (5G) baner vei for en teknologisk revolusjon med muligheter for store samfunnsøkonomiske gevinster. Tidlig innføring av 5G vil være til nytte for samfunnet som helhet og berøre både myndigheter, mobiloperatører og befolkningen generelt. Innføringen av 5G vil bli en

viktig del av regjeringens mål om økt digitalisering. Norge, sammen med de nordiske og baltiske landene, har et tydelig mål om å være i front av 5G-innføringen. Regjeringen har vist både ønske og vilje til å lede an i satsingen på 5G, blant annet ved bruk av 150 mill. kroner til frigjøring av frekvensressurser i 700 MHz-båndet for å legge til rette for tidlig innføring av 5G.

Vellykket omlegging til digitale tjenester vil gi samfunnet store gevinster, både for privat og offentlig sektor. Neste generasjons mobilnett vil være viktig blant annet for å sikre bredbånd til hele befolkningen, for å ta i bruk ny teknologi for offentlig tjenesteproduksjon på tvers av sektorer (for eksempel helseteknologi, land- og havbruk etc.) og for å utvikle transportsektoren ved blant annet introduksjon av autonome kjøretøy.

Regjeringen har lagt til rette for at nødvendige frekvensressurser blir gjort tilgjengelige for markedet slik at tilgang til nødvendige ressurser ikke hindrer rask innføring av 5G i Norge. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil gjennom sitt tilsyn kontrollere og verifisere at 5G-nettene har en robust og redundant infrastruktur med høy kvalitet. I dialog og samarbeid med andre relevante myndigheter, fylker og kommuner vil Nasjonal kommunikasjonsmyndighet bidra til at 5G-lokasjoner for basestasjoner og føringsveier gjøres enkelt tilgjengelige slik at en rask utbygging av 5G blir mulig. Det må også legges til rette for økt samlokalisering av operatører, spesielt ettersom 5G i tettbygde strøk vil medføre økt tetthet av basestasjoner og dermed et større innplasseringsbehov.

Gode 4G- og 5G-nett er en forutsetning for hurtig innføring av tingenes internett. Antall kommuniserende enheter i mobilnettene vil mangedobles de nærmeste årene. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet må forholde seg til denne veksten og styrke kapasiteten til å føre tilsyn med ulovlig radioutstyr som skaper forstyrrelser i nettene. Samtidig må kompetansen på måling av stråling fra 5G-utstyr videreutvikles for å kunne gi god og relevant informasjon til befolkningen.

Leveringspliktige tjenester

Telenor Norge AS og departementet inngikk i juli 2019 en ny avtale om leveringspliktige tjenester, med ikrafttredelse 3. august 2019. Avtalen erstatter avtalen som ble inngått i februar 2019, og har i utgangspunktet en varighet på seks måneder, men med mulighet for forlengelse. Den omfatter offentlig telefontjeneste og tilknytning som gjør det mulig å bruke internett, men innebærer ingen

plikt til å levere bredbånd. Telenor kan oppfylle pliktene etter avtalen ved å tilby faste eller mobile tjenester. Dersom telefontjenesten baseres på mobilnett, skal Telenor tilby løsning for innendørs dekning for kunder som i dag kun har utendørs mobildekning fra Telenor eller andre mobilnettere.

Avtalen omfatter ikke tjenester til funksjonshemmede og andre sluttbrukere med spesielle behov, der avtalen gjaldt til 1. september 2018. Departementet har pålagt Telenor å tilby tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne og andre sluttbrukere med spesielle behov frem til august 2020. Telenor har klaget på vedtaket.

Det vil være en prioritert oppgave å sikre langsiktige løsninger og et tilstrekkelig tjenestetilbud for elektronisk kommunikasjon til alle.

Departementet sendte 3. september 2019 et forslag om endring av ekomloven på alminnelig høring som vil gi hjemmel for å inkludere bredbånd med en viss hastighet i leveringsplikten. Høringsfristen er 3. desember 2019.

Internett

For å sikre at Internett forblir en åpen og demokratisk plattform som stimulerer til økonomisk utvikling og innovasjon, vil departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet i 2020 fortsette arbeidet i internasjonale fora der utviklingen formes. Det er behov for nasjonal og internasjonal koordinering for å bidra til god internettforvaltning og internettssikkerhet og -stabilitet, herunder sikring av domenenavnshierarkiet og tildeling av IP-adresser.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet deltar blant annet i den internasjonale domenenavnsforvalteren ICANNs arbeid. Videre deltar ekommyndigheten i arbeid på europeisk nivå samt i OECDs og FNs arbeid med internettforvaltning. Det foregår også arbeid i regi av Den internasjonale teleunion (ITU) knyttet til «Internet governance» som må følges opp, særlig i forbindelse med ITUs høynivåkonferanser. Fra norsk side vil det være fokus på forvaltning av internasjonale domenenavn, ITUs rolle i internasjonal politikk for internett og forvaltning av internettets ressurser samt forhold innenfor sikkerhetsområdet. Norges aktive engasjement i internasjonale fora og arbeidsgrupper vil videreføres.

Anmodningsvedtak nr. 1004, 20. juni 2017

Det vises til omtale av følgende vedtak i del I, pkt. 4:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en gjennomgang av prinsipper og retningslinjer for samarbeid mellom staten og private aktører, med siktemål å redusere offentlige aktiviteter i velfungerende private/kommersielle markeder. Gjennomgangen bør være klar i løpet av 2018.»

I begrunnelsen for representantforslaget gjengis eksempler som representantene mener viser at staten tar på seg oppgaver som burde ha vært overlatt til markedet, deriblant eksempler på at staten tilbyr eller vil tilby tjenester til publikum som allerede blir tilbudt av kommersielle aktører. Det vises også til tilfeller der statlige virksomheter selv utfører oppgaver som tidligere ble satt ut i markedet, dette gjelder spesielt forskningsoppdrag.

Tilsvarende problemstilling har også blitt kommentert av Produktivitetskommissjonen. I kommisjonens første rapport, NOU 2015: 1, står følgende i kapittel 10.2: «Offentlig eide virksomheter opererer på en rekke ulike områder, ofte i konkurranse med private. Videre ser man at private i økende grad ønsker å tilby samme type tjenester som det offentlige tradisjonelt har hatt ansvaret for. De siste tiårene har det funnet sted en liberalisering av markeder slik at mer av den tradisjonelt offentlige tjenesteproduksjonen drives som kommersiell virksomhet, og private har også sluppet til. Eksempler er parkeringstjenester, avfallshåndtering, undervisning, drift av sykehjem mv. Utviklingen innebærer at det offentlige har blitt aktive både på tilbuds- og innkjøps siden i markedet, og grensedragningen mellom offentlig og privat tjenesteproduksjon er blitt langt mindre klar.»

Anmodningsvedtaket uttrykker at siktemålet er å unngå at statlige virksomheter starter eller opprettholder aktivitet på områder der det allerede finnes et velfungerende kommersielt marked av private aktører. Perspektivet kan imidlertid utvides til også å omfatte aktiviteter der man kan tenke seg at det kunne bli et velfungerende marked for tjenesten dersom staten ikke hadde gått inn, selv om det ikke nødvendigvis er det i dag.

Kartlegging av prinsipper, retningslinjer og praksis

Departementet gjennomførte våren 2018 en kartlegging blant alle departementene av hva som finnes i ulike statlige virksomheter av prinsipper, retningslinjer og praksis knyttet til bruk av markedsaktører. I materialet som departementet fikk inn, finnes eksempler både på konkrete retningslinjer og på etablert praksis uten nedskrevne regler eller retningslinjer. Omtrent halvparten av de ca. 70 virksomhetene som ga tilbakemelding,

oppgis å ha offisielle dokumenter som gir retningslinjer for deres forhold til markedet. De mest vanlige dokumentene det henvises til, er tildelingsbrev og instruksjer. Selv om halvparten av virksomhetene ikke har formelle dokumenter som omtaler hvordan de skal forholde seg til markedet, oppgir de fleste å ha et bevisst forhold til dette. Dette gjelder særlig virksomheter som har aktiviteter både i velfungerende markeder og i ikke-velfungerende markeder. Mange av virksomhetene oppgir at de er i gang med å utarbeide egne strategier for valget mellom å utføre aktiviteter selv eller å sette ut aktivitetene til markedet, særlig innenfor IKT.

Enkelte virksomheter oppgir at det er ønskelig å øke kompetansen hos og stimulere tilbudet av private leverandører. For eksempel er Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i tildelingsbrevet for 2019 blitt bedt om å fortsette omstillingen av anleggsvirksomheten, slik at private entreprenører i større grad brukes til å utføre permanente sikringstiltak mot flom- og skredskader. NVEs egen utførelse av anlegg skal begrenses til sikringstiltak som er spesielt viktig for å opprettholde kompetanse i NVE, for å kunne bistå og rådggi kommunene i beredskapssituasjoner.

Hovedinntrykket fra departementets kartlegging er at virksomhetene er bevisste på hvorvidt de opererer i et såkalt velfungerende marked eller ikke, men at de har ulik oppfatning av hvordan de er berørt av dette. Noen er mest opptatt av hvordan de organiserer virksomheten sin internt, hvilke aktiviteter de gjør selv, og hva som settes ut til markedet. Andre er også opptatt av hvordan deres tjenester fungerer i markedet, mens noen ikke oppfatter at de tjenestene de tilbyr, berører markedet. De statlige virksomhetene har ulike rammebetingelser og behov selv innenfor samme sektor. Dette tilsier at det bør gis rom for skjønn, for å unngå løsninger som gir dårligere ressursbruk.

Mye er gjort

Regjeringen har de siste årene gjennomført en rekke tiltak som skal sikre samarbeid mellom offentlige og private virksomheter, øke konkurransen og stimulere innovasjonskraften hos private markedsaktører:

- Nøytral merverdiavgift i staten og i helseforetakene.
- Økt deling av offentlige data for viderebruk.
- Forenklet anskaffelsesregelverk.
- Påslag for kostnader til tjenestepensjon for virksomhetene i staten. Det innebærer at en arbeidsgiverandel av pensjonspremien belas-

- tes virksomheten og dermed bedre reflekterer virksomhetenes lønnskostnader. Ordningen, i kombinasjon med nøytral merverdiavgift, har bidratt til en riktigere avveining mellom lønns- og andre kostnader ved egenproduksjon versus kjøp av tjenester.
- Metoder for og veiledning i bruk av innovative anskaffelser, blant annet gjennom Leverandørutviklingsprogrammet. Dette er et samarbeid mellom NHO, KS, Difi, Innovasjon Norge og Forskningsrådet for å få mer innovasjon gjennom offentlige anskaffelser.
 - Krav i Digitaliseringsrundskrivet (rundskriv H-8/18) om at statlige virksomheter skal utarbeide en strategi for hvordan oppgaven skal løses. Som veiledning står: «*Ved utvikling, forvaltning og drift av digitale løsninger, må virksomheten ta stilling til hva de skal utføre selv gjennom intern organisering og ansettelse, og hva som helt eller delvis skal overlates til eksterne aktører.*»
 - Tiltak for støtte til oppstartsbedrifter og utvikling av nye produkter. Siden 2013 er bevilgningene til tiltak for å legge til rette for innovasjon og omstilling økt betydelig, blant annet gjennom økte midler til etablerertilskudd, miljøteknologi, muliggjørende teknologier, bioøkonomi, preså Kornfond, FORNY2020 og næringsrettet forskning. Videre er det etablert en ordning med tilskudd til testfasiliteter (katapultordningen). Katapultordningen gir industrien tilgang til testfasiliteter for økt innovasjon og verdiskaping. Målgruppen er bedrifter og utviklings- og forskningsmiljø over hele landet. Det er så langt utpekt fem katapultsentre, lokalisert på Raufoss, Stord, Bergen, Kristiansand og Ålesund.

Pågående arbeider

Flere departementer er berørt av anmodningsvedtaket og tilgrensende og pågående arbeider/utredninger. Viktige tilgrensende saker som er under arbeid, er:

- Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med oppfølging av en ekstern arbeidsgruppes rapport fra 2018 om konkurranse på like vilkår. Regjeringen ønsker å finne fornuftige løsninger som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private aktører når de driver økonomisk aktivitet. Saken handler overordnet om hvilke regler vi skal ha når det offentlige driver kommersielt.
- Regjeringen nedsatte i september 2018 et ekspertutvalg som skal gå igjennom og kart-

legge bruk av private aktører i offentlig finansierte velferdstjenester. Etter mandatet skal ekspertutvalget blant annet kartlegge ulike former for offentlig finansierte velferdstjenester der private aktører tar del i tjenesteproduksjonen og gi en oversikt over tjenester som kun utføres i egenregi. Videre skal utvalget kartlegge begrunnelser for å bruke private aktører på de ulike velferdstjenestemrådene og om målene for bruk av private aktører er nådd. Utvalget skal også se på private velferdsleverandørers eierskap, organisering og pengestrømmer og hvordan private velferdsleverandører tilpasser seg offentlige reguleringer.

- Regjeringen ønsker større rolleklarhet på e-helseområdet. Dette skal oppnås ved å etablere et tydelig skille mellom Direktoratet for e-helses rolle som fagorgan, premissgiver og pådriver på e-helseområdet fra funksjonen som tjenesteleverandør. Regjeringen tar sikte på å etablere ny tjenesteleverandør på e-helseområdet med utgangspunkt i Norsk Helsenett SF fra 1. januar 2020, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2019* (side 97).
- Kunnskapsdepartementet gjennomgår, i samarbeid med andre berørte departementer, den norske forskningsinstituttsektoren og politikken som angår sektoren. Ett av temaene som blir belyst, er forholdet mellom departementenes konkurranseutsetting av forskningsmidler og direktetildeling av midler fra departementer til forskningsinstitusjoner. Granavolden-plattformen slår fast at mest mulig av forskningen i Norge skal finansieres gjennom frie bevilgninger og gjennom åpne, nasjonale forskningsprogrammer. Et hovedprinsipp i forskningspolitikken ble formulert i den såkalte Langslet-doktrinen, som ble introdusert allerede i St.meld. nr. 60 (1984–85) *Om forskningen i Norge*. Den har siden ligget til grunn for departementenes forskningspolitikk. Hovedprinsippet i doktrinen er at det enkelte departement skal ha ansvar for forskningen innenfor sin sektor slik at departementene kanalisere sine langsiktige forsknings-/kunnskapsbehov gjennom forskningsrådssystemet, mens de kortsiktige, beslutningsrettede forskningsbehovene dekkes gjennom kjøp av forskningstjenester i et oppdragsmarked. Det følger av Langslet-doktrinen at midler til forskning og utviklingsarbeid (FoU) fortrinnsvis bør konkurranseutsettes. For institutter som i stor grad opererer

i et oppdragsmarked, er dette særlig viktig. På den annen side kan direktetildelinger ha en god strategisk eller politisk begrunnelse. Det gjelder for eksempel grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskning som vanskelig kan skilles fra forvaltning. Det er viktig at departementene er bevisste på hvilken kanal de velger for finansiering av forskning, jf. *Veileder for sektoransvaret for forskning* (Kunnskapsdepartementet 2017). Departementene bør være tilbakeholdne med direktetildelinger der det eksisterer et velfungerende marked.

Regjeringens prinsipielle holdning til forholdet mellom offentlig sektor og markedet

Regjeringsplattformen (Granavolden) inneholder flere punkter og tiltak om forholdet mellom offentlig sektor og markedet. Konkret heter det her blant annet at regjeringen vil:

- Legge til rette for å la private tilbydere konkurrere om å levere offentlig finansierte tjenester der det er fornuftig.
- Klargjøre arbeidsdeling mellom privat og offentlig sektor i tråd med markeds- og teknologutviklingen.

I tillegg står det i regjeringsplattformen at regjeringen vil:

- Hindre at offentlige økonomiske virksomheter gis særfordeler som fører til konkurransevridning.
- Gjennomføre tiltak for å sikre like konkurransevilkår mellom offentlig og privat sektor, slik at flere private tjenestetilbydere i større grad kan bidra til å løse fellesskapets oppgaver.

Ideelle aktører er også en viktig del av velferdssamfunnet og utgjør et viktig alternativ til både det offentlige og kommersielle tilbudet. Regjeringen er derfor opptatt av å tilrettelegge for økt bruk av ideell virksomhet innen relevante samfunnssektorer.

Regjeringens prinsipielle holdning til forholdet mellom offentlig sektor og markedet er tydelig uttrykt i flere dokumenter, blant annet i Nasjonalbudsjettet 2017: «*Samfunnets samlede ressurser må utnyttes på en god måte. Offentlig sektor bør i utgangspunktet ikke skjermes fra konkurranse fra private. Effektiv ressursbruk tilsier at en gitt tjeneste må leveres av den mest effektive leverandøren, uavhengig av om den er privat eller offentlig.*»

Ulike sektorvise, strategiske dokumenter markerer også tilsvarende prinsipper:

- Regjeringen la våren 2019 fram Meld. St. 18 (2018–2019) *Helsenæringen – Sammen om verdiskaping og bedre tjenester*. Stortingsmeldingen ser regjeringens næringspolitiske og helsepolitiske mål i sammenheng, og omtaler en rekke temaer som belyser behovet for samarbeid mellom helse- og omsorgssektoren og næringslivet. Da kan det dras nytte av innovasjonskraften, kompetansen og ressursene som finnes i norske bedrifter. Innledningsvis i kapittel 5 om de næringspolitiske og helsepolitiske målene markeres blant annet at markedsløsninger skal prioriteres (s. 37): «*En effektiv offentlig sektor er nødvendig for å møte behovet for velferdstjenester uten at dette reduserer tilgangen på arbeidskraft i privat sektor. Regjeringen vil føre en politikk der offentlig sektor i større grad samarbeider med næringslivet. Dette innebærer at den offentlige helse- og omsorgstjenesten både kjøper varer og tjenester i markedet, og at den etterspør løsninger fra privat sektor framfor å utvikle egne løsninger.*»
- *Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025* slår fast at offentlig sektor skal unngå å utvikle digitale løsninger i konkurranse med privat sektor. Offentlig sektor skal utnytte innovasjonskraften i privat sektor i utviklingen av digitale løsninger og tjenester. I tillegg skal offentlig sektor publisere åpne, offentlige data for å stimulere til innovasjon, både i offentlig og privat sektor. Erfaringer viser at offentlige oppdragsgivere i stor grad detaljspesifiserer løsninger når de lyser ut oppdrag istedenfor å beskrive behovet sitt. Oppstartsselskaper og andre små og mellomstore IT-leverandører med gode og innovative løsninger på offentlige behov blir da sjelden aktuelle. I USA har offentlig sektor i mange år hatt ulike ordninger som stimulerer til samarbeid mellom offentlig sektor og oppstartsselskaper. Nå begynner også slike ordninger å bre om seg i Europa. Nederland, Spania og Storbritannia har etablert programmer som kobler offentlig sektors behov sammen med oppstartsselskaper og legger til rette for samhandling. Regjeringen vil nå forberede tiltak for økt samhandling mellom offentlig sektor og oppstartsselskaper også i Norge, etter modell av liknende programmer i USA og Europa.

Som det går fram av redegjørelsen foran, er det utført mye, og det pågår fortsatt mye viktig arbeid som utvikler samarbeidet mellom staten og private aktører. Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Kap. 540 Digitaliseringsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	289 552	291 044	233 339
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	45 799	24 436	44 108
22	Bruk av nasjonale felleskomponenter	53 411	73 700	80 000
23	Utvikling og forvaltning av nasjonale felleskomponenter, <i>kan overføres</i>	103 858	107 786	111 585
25	Medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	101 730	120 947	146 077
26	StimuLab, <i>kan overføres</i>		20 000	20 298
27	Opplæringskontoret OK stat	5 081	10 285	
28	Altinn, <i>kan overføres</i>			221 548
71	IT-standardisering	815	815	811
	Sum kap. 0540	600 246	649 013	857 766

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 01 økt med 0,9 mill. kroner til 292 mill. kroner og post 21 økt med 0,5 mill. kroner til 24,9 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Digitaliseringsdirektoratet skal bidra til å nå målene om at forvaltningen i Norge er effektiv, åpen, samordnet og har høy tillit i befolkningen og at digitaliseringen i samfunnet gir gode vilkår for deltakelse, verdiskaping og innovasjon i offentlig og privat sektor.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønn til ansatte, husleie og andre faste driftsutgifter for Digitaliseringsdirektoratet. Direktoratet er lokalisert i Brønnøysund, Leikanger og Oslo.

Budsjettforslag

Som følge av overføring av ansvarsområdene under avdelingene for ledelse og for utredning og analyse til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring fra 1. januar 2020, foreslås bevilgningen redusert med om lag 63,1 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1605 Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, post 01 Driftsutgifter. Utgiftsanslagene er usikre, og det kan være behov for senere justeringer. Overføringsbeløpet inkluderer 4 mill. kroner til et forsøksprosjekt for OK stat i Nord-Norge som er planlagt ut 2021. Midlene til OK stat er redusert med 2 mill. kroner

som følge av at antall nye lærlinger har flatet ut, jf. nærmere omtale under kap. 540, post 27.

Som følge av at Digitaliseringsdirektoratet ikke lenger skal bistå departementer og direktorater i forvaltningsutvikling og institusjonsbygging i andre land, foreslås det at bevilgningen reduseres med 0,7 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av kap. 3540, post 04.

Det foreslås videre at bevilgningen på posten økes med 1 mill. kroner til forvaltning av medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekter i forbindelse med at rammen for ordningen økes, jf. kap. 540, post 25.

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen med 57,7 mill. kroner til 233,3 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3540, post 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til Digitaliseringsdirektoratets utviklingsoppgaver og IT-prosjekter. Bevilgningen dekker videre midler til pro-

gram for digitale anskaffelser som har en ramme på 13 mill. kroner i 2020. Programmet varer til 2024, og de direkte gjennomføringskostnadene forventes å være 91 mill. kroner, jf. omtale i Prop. 1 S (2017–2018).

Budsjettforslag

Bevilgningen foreslås økt med 11 mill. kroner til etablering og drift av en markeds plass for skytjenester rettet mot offentlig sektor. Markeds plassen skal gjøre det enklere for virksomhetene å anskaffe sikre, lovlige og kostnadseffektive skytjenester.

Økt deling og gjenbruk av data er en av de viktigste forutsetningene for utvikling av mer sammenhengende og brukerrettede tjenester. Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner til en styrking av direktoratets arbeid med deling av data.

Som følge av overføring av ansvarsområder til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring fra 1. januar 2020, foreslås bevilgningen redusert med om lag 2,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1605, post 01.

Bevilgningen foreslås videre økt med 0,5 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 541, post 22 som følge av at Digitaliseringsdirektoratet skal følge opp tilskudd til IT-statistikk til Statistisk sentralbyrå.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 19,7 mill. kroner til 44,1 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3540, post 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 22 Bruk av nasjonale felleskomponenter

Bevilgningen dekker utgifter for bruk av elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå utstedt av private leverandører, samt elektronisk ID med lavere sikkerhetsnivå ved sending av SMS. På vegne av offentlige virksomheter har Difi inngått avtale med flere kommersielle aktører. Hver gang en innbygger bruker en elektronisk ID utstedt av disse til en offentlig tjeneste, vil det utløse et betalingskrav. Bevilgningsforslaget er basert på forventet volum for den enkelte virksomhet.

Posten dekker også utgifter for bruk av Digital postkasse til innbyggere, hvor det er inngått avtale med Digipost og e-Boks, samt kostnader for innlogging til postkassene via ID-porten og signaturkostnader knyttet til Signeringstjenesten.

Disse kostnadene vil den enkelte virksomhet bli fakturert for, jf. kap. 3540, post 05. Det er usikkerhet knyttet til bevilgningsanslaget.

Budsjettforslag

På bakgrunn av forventede kostnader for bruk av løsningene, foreslås det å øke bevilgningen med 6,3 mill. kroner til 80 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3540, post 05, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 23 Utvikling og forvaltning av nasjonale felleskomponenter, kan overføres

Bevilgningen dekker utvikling, forvaltning og drift av nasjonale felleskomponenter, som inkluderer ID-porten, Digital postkasse til innbyggere og Kontakt- og reservasjonsregisteret. I tillegg dekker posten utvikling, forvaltning og drift av Signeringstjenesten og nødvendige tilpasninger som følger av CEF Digital og nordisk-baltisk samarbeid. Videre dekker posten deler av arbeidet med strategi og samordning av nasjonale felleskomponenter, slik at de forvaltes og videreutvikles på en helhetlig måte.

Som en del av oppgavene med å drifte, forvalte og utvikle løsningene utfører Difi enkelte oppdrag knyttet til utvikling av særskilt funksjonalitet og tilleggstjenester som er etterspurt av en offentlig virksomhet. Denne typen utgifter vil den virksomheten det gjelder bli fakturert for, jf. omtale under kap. 3540, post 06.

Budsjettforslag

I statsbudsjettet for 2018 ble det bevilget 7,2 mill. kroner til å etablere et felles integrasjonspunkt for meldingsutveksling mellom offentlige virksomheter. Dette gjør det blant annet mulig å sende dokumenter mellom sak-/arkivsystemer i statlige og kommunale virksomheter, noe som kan bidra til betydelig forenkling for utveksling av digital korrespondanse i forvaltningen. Som følge av økt utbredelse av fellesløsningen ble bevilgningen økt med 950 000 kroner i 2019, og foreslås økt med ytterligere 1 mill. kroner i 2020.

Som følge av overføring av ansvarsområder til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring fra 1. januar 2020, foreslås bevilgningen redusert med 126 000 kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1605, post 01.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 3,8 mill. kroner til 111,6 mill. kroner, inkludert

endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3540, post 06, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 25 Medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekter, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å bidra til økt gjennomføring av samfunnsøkonomisk lønnsomme digitaliseringsprosjekter og realisering av gevinster. Bevilgningen skal delfinansiere små til mellomstore digitaliseringsprosjekter som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, og finansiere tverrgående prosjekter som understøtter digitaliseringsstrategien. Innretningen av ordningen endres noe. Blant annet utvides ordningen til også å omfatte finansiering av tverrgående digitaliseringstiltak som støtter opp under målet om sammenhengende tjenester i digitaliseringsstrategien. Statlige virksomheter kan søke om midler til å dekke deler av de totale investeringskostnadene. Virksomheter med virksomhetsinterne gevinster må tilbakebetale 50 pst. av netto interne gevinster i tråd med vedtatt gevinstrealiseringsplan som følger sluttrapporten. Digitaliseringsdirektoratet forvalter ordningen.

I vurderingen av søknadene vil Digitaliseringsdirektoratet vektlegge samfunnsøkonomisk lønnsomhet, måloppnåelse i digitaliseringsstrategien og virksomhetens plan for realisering av gevinster.

Rapport

I 2018 fikk 14 prosjekter støtte fra medfinansieringsordningen, innenfor en samlet tilsagnsramme på 120,4 mill. kroner. I 2019 har 13 prosjekter fått tilsagn om til sammen 124,4 mill. kroner i medfinansiering. Mulig innsparingspotensial i offentlig sektor for prosjektene som har fått tilsagn i 2018 er beregnet til om lag 100 mill. kroner per år. Blant prosjektene som har fått tilsagn i 2019 finner vi automatisert utstedelse av personlige sertifikater for sjøfolk, utvikling av e-læringskurs og tilrettelegging for digital kommunikasjon med lærere i skole og barnehager, skoleledelse, og med de som utdanner lærere og lærerstudentene. Det er også gitt tilskudd til utvikling av en DigiHelsestasjon rettet mot ungdom, foreldre med små barn og gravide som bruker helsestasjonene.

I årene 2016–2019 er det gjennom ordningen gitt tilsagn om til sammen 461,6 mill. kroner til i

alt 53 prosjekter. Samlet prosjektkostnad er beregnet til om lag 991,6 mill. kroner. Prosjektene har en antatt samlet nåverdi på om lag 20 mrd. kroner. Den potensielle innsparingen for det offentlige som følge av de 53 prosjektene er om lag 9,2 mrd. kroner, beregnet over ti år.

Budsjettforslag

Posten budsjetteres med tilsagnsramme, tilsagnsfullmakt og bevilgning. For informasjon om budsjetteringssystemet vises det til boks 6.2 under programkategori 13.80 i Prop. 1 S (2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Det foreslås en tilsagnsramme på 187,9 mill. kroner i 2020. Dette er en økning på 60,7 mill. kroner fra 2019. Tilsagnsrammen er summen av nye tilsagn som kan gis i budsjettåret og er den relevante størrelsen for å vurdere aktiviteten på ordningen. Bevilgningen dekker den delen av tilsagn gitt i budsjettåret som antas å bli utbetalt samme år og tidligere års tilsagn som man antar kommer til utbetaling dette budsjettåret. Tilsagnsfullmakten viser statens utestående forpliktelser ved utgangen av året, dvs. den delen av gitte tilsagn som ennå ikke er utbetalt.

Det foreslås å øke bevilgningen med 25,1 mill. kroner til 146,1 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering. I tillegg foreslås det en tilsagnsfullmakt på 150,7 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 26 StimuLab, kan overføres

StimuLab er en stimuleringsordning for innovasjon og tjenstedesign i offentlig sektor. Formålet er en bedre og mer effektiv offentlig sektor med mer relevante, treffsikre og samordnede tiltak for brukerne. StimuLab skal gjennom tilskudd og faglig veiledning til enkeltprosjekter øke innovasjonskapasiteten og kompetansen i offentlige virksomheter, samt bidra til å utvikle kunnskap og spre erfaringer om samordnede tjenester til beste for brukerne.

Nytt regelverk for ordningen ble vedtatt i mars 2019. Tildelingskriteriene legger vekt på hvorvidt prosjektene har et tydelig brukerfokus og et innovasjonspotensial på problemstillinger der det ikke allerede finnes løsninger. Det skal også legges vekt på gjennomføringsevne hos søkerne, gevinstpotensial, samt lærings- og overføringsverdi i prosjektet. StimuLab skal prioritere prosjekter som er krevende å utvikle fordi de må finne sin løsning i samarbeid mellom ulike sektorer («faller mellom

stoler»). StimuLab kan prioritere særskilte tema eller problemstillinger for det enkelte år.

Digitaliseringsdirektoratet forvalter ordningen i et samarbeid med Design og arkitektur Norge (DOGA). Resultater formidles gjennom erfaringsspredning samt Digitaliseringsdirektoratets årsrapport.

Rapport

Basert på erfaringer fra prøveperioden 2016–2017, ble StimuLab etablert som en fast ordning fra 2018. Samtidig ble ordningen utvidet til også å omfatte kommunene.

I 2019 har ordningen mottatt 38 søknader. Difi har gitt tilsagn om midler til sju prosjekter. Disse har til felles at de skal utvikle løsninger som har til hensikt å løse utfordringer på tvers. StimuLab har tildelt midler til prosjekter i både statlige virksomheter (NAV, Arkivverket, Direktoratet for e-helse / Helsedirektoratet, helseforetak, Brønnøysundregistrene) og kommuner (Oslo kommune/Bydel Nordre Aker, Bærum kommune og Lillestrøm kommune). Flere av prosjektene er et samarbeid mellom stat og kommune og mellom nivåer i staten. Utlysningen i 2019 har vært spesielt rettet mot prosjekter som har et forebyggende formål. Et eksempel er prosjektet «Helhetlige tjenester for forebygging av økonomiske problemer», et samarbeid mellom Brønnøysundregistrene, NAV og Lillestrøm kommune.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 20,3 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering.

Post 27 Opplæringskontoret OK stat

Bevilgningen har dekket utbetaling av lærlingtilskudd til statlige virksomheter som har lærlinger og er tilknyttet OK stat. OK stat er en fast ordning som har vært tilknyttet Difi, men som fra 2020 vil bli forvaltet av DFØ.

Utviklingen viser at antall nye lærlinger har flattet ut og at estimatet for antall nye lærlinger fremover var satt for høyt. Bevilgningsbehovet for 2020 reduseres derfor til 6,3 mill. kroner og foreslås som følge av endret ansvars- og oppgavefordeling mellom Difi og DFØ bevilget under 1605 Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, post 22 Opplæringskontoret OK stat.

Det vises også til omtale av OK stat under programkategori 13.00.

Post 28 (Ny) Altinn, kan overføres

Ansvaret for Altinn er overført fra Nærings- og fiskeridepartementet. Bevilgningen skal dekke utgiftene til forvaltning av Altinn-løsningen, herunder lønns- og driftsutgifter, som Digitaliseringsdirektoratet fra 2020 skal forvalte på vegne av de deltagende etatene. Altinn driftes og utvikles gjennom kontrakter med eksterne leverandører. Digitaliseringsdirektoratet vil viderefakturere tjeneste-eierne i samsvar med gjeldende fordelingsnøkkel i samarbeidsavtalen mellom de berørte etatene, jf. tilsvarende bevilgningsforslag under kap. 3540, post 07.

Budsjettforslag

Det foreslås bevilget 221,5 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under Nærings- og fiskeridepartementets kap. 904, post 22. Det kan bli nødvendig å justere de budsjettmessige forutsetningene og overføringene på et senere tidspunkt.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap. 3540, post 07, jf. forslag til romertallsvedtak.

Altinn-løsningen vedlikeholdes og videreutvikles gjennom månedlige oppdateringer. Det meste av innholdet i ny Altinn-versjon bestilles ni måneder i forkant av produksjonssetting. Det betyr at bestillinger som foretas etter utløpet av første kvartal i et år, vil binde opp budsjettmidler for etterfølgende år. Det foreslås derfor at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan foreta bestillinger utover gitt bevilgning, men slik at ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overskrider 50 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 71 IT-standardisering

Formålet med bevilgningen er å støtte Standard Norges arbeid med IT-standardisering generelt og oppfølgingsarbeid innenfor IT-sikkerhetsstandardisering samt å bidra til kompetanseoverføring på området mellom Standard Norge og forvaltningen. Standard Norge har ansvar for standardiseringsoppgaver på alle områder unntatt elektro-, post- og telestandardisering. Standard Norge har enerett på å fastsette og utgi Norsk Standard.

Tilskuddet skal blant annet bidra til fastsettelse og utbredelse av bruk av standarder samt styrke Norges deltakelse i det internasjonale standardiseringsarbeidet innen IT.

Digitaliseringsdirektoratet vil gjennom tilskuddsbrev stille krav og vilkår for bruken av mid-

ler og rapportering. Standard Norge rapporterer årlig på bruk av tildelte midler.

I 2019 har Standard Norge arbeidet bredt med standarder innen IT-området. Standard Norge har spesielt arbeidet innen områdene IT-sikkerhet, ID-forvaltning, IT-anskaffelser, digitale anskaffelses-

prosesser og efaktura og smarte byer. Standard Norge har deltatt i Difis standardiseringsråd, hvor de særlig har hatt et internasjonalt perspektiv.

I 2020 vil Standard Norge øke innsatsen knyttet til standardisering i EU.

Det foreslås en bevilgning på 811 000 kroner.

Kap. 3540 Digitaliseringsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
02	Opplæringskontoret OK stat	7 455	15 517	
03	Diverse inntekter	15 803	435	433
04	Internasjonale oppdrag	1 230	716	
05	Bruk av nasjonale felleskomponenter	56 081	73 700	80 000
06	Tilleggstjenester til nasjonale felleskomponenter	2 519	778	799
07	Altinn			91 545
86	Tvangsmulkt		100	100
	Sum kap. 3540	83 088	91 246	172 877

Post 02 Opplæringskontoret OK stat

På posten har det vært budsjettert inntekter knyttet til fylkeskommunenes innbetaling av lærlingtilskudd.

Utviklingen viser at antall nye lærlinger har fløtet ut. Bevilgningsbehovet for 2020 reduseres derfor til 9,7 mill. kroner og foreslås som følge av endret ansvars- og oppgavefordeling mellom Difi og DFØ bevilget under kap. 4605 Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, post 02 Opplæringskontoret OK stat.

Post 03 Diverse inntekter

Det foreslås en bevilgning på 433 000 kroner.

Post 04 Internasjonale oppdrag

På posten har det vært budsjettert inntekter til dekning av utgifter Difi har hatt ved å bistå departementer og direktorater i forvaltningsutvikling og institusjonsbygging i andre land. Samlede utgifter på kap. 540, post 01 til dette arbeidet skal ikke overstige inntektene. Som følge av utvikling av aktiviteten, foreslås det ikke bevilgning på posten. Kap. 540, post 01 reduseres tilsvarende.

Post 05 Bruk av nasjonale felleskomponenter

På posten budsjetteres inntekter knyttet til betaling fra offentlige virksomheter for bruk av elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå utstedt av private leverandører, SMS-kostnader for bruk av Digital postkasse til innbyggere, innlogging til postkassene via ID-porten og Signeringstjenesten, jf. omtale under kap. 540, post 22.

På bakgrunn av forventede kostnader for bruk av løsningene foreslås det en bevilgning på 80 mill. kroner.

Post 06 Tilleggstjenester til nasjonale felleskomponenter

På posten budsjetteres inntekter knyttet til utviklingsoppdrag og tilleggstjenester Digitaliseringsdirektoratet gjør på vegne av virksomhetene som benytter ID-porten, Digital postkasse til innbyggere og Signeringstjenesten, jf. omtale under kap. 540, post 23.

Det foreslås en bevilgning på 799 000 kroner.

Post 07 (Ny) Altinn

Ansvar for Altinn er overført fra Nærings- og fiskeridepartementet. På posten budsjetteres inntekter knyttet til refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag i tilknytning til forvaltning av Altinn-løsningen. Digitaliseringsdirektoratet blir fakturert for alle utgifter til drifts- og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Utgiftene viderefaktureres til tjenesteeierne etter gjeldende fordelingsnøkkel basert på retningslinjene for Altinn-samarbeidet.

Det foreslås bevilget 91,5 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av Nærings- og fiskeridepartementets kap. 3904, post 03.

Post 86 Tvangsmulkt

Digitaliseringsdirektoratet forvalter og fører tilsyn etter forskrift om universell utforming av IKT-løsninger. Direktoratet kan pålegge virksomheter å iverksette nødvendige tiltak for å sikre oppfyllelse av forskriften og treffe vedtak om tvangsmulkt etter lov 21. juni 2013 nr. 61 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne § 29.

Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner.

Kap. 541 IT- og ekompolitikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
22	Utvikling, gjennomføring og samordning av IT- og ekompolitikken, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>	5 406	7 329	20 723
50	Forskningsprogrammer			205 617
60	Bredbåndsutbygging			256 142
70	Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk, <i>kan nyttes under post 22</i>	9 760	8 029	15 287
	Sum kap. 0541	15 166	15 358	497 769

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 22 økt med 13,7 mill. kroner til 21,0 mill. kroner og post 70 økt med 7,1 mill. kroner til 15,1 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019). Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 22 redusert med 0,5 mill. kroner til 20,5 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 22 Utvikling, gjennomføring og samordning av IT- og ekompolitikken, kan overføres, kan nyttes under post 70

Bevilgningen skal benyttes til gjennomføring og videreutvikling av IT- og ekompolitikken. Midlene skal benyttes til tiltak som skal bekjempe digitale skiller i befolkningen, styrking av befolkningens digitale kompetanse og koordinering av Norges interesser i arbeidet med det digitale indre markedet i EU. Midlene skal også benyttes til oppfølging av mål og tiltak i Digital agenda for Norge, herunder styrket samordning av digitaliseringen av offentlig sektor. Midlene skal også benyttes til tiltak som understøtter digitalisering av næringslivet.

Bevilgningen er i 2018 blant annet benyttet til å gjennomføre tiltak for økt digital deltakelse og

kompetanse i befolkningen. Videre er bevilgningen benyttet til oppfølging av tverrgående digitaliseringstiltak og til finansiering av utredninger og rapporter for å styrke kunnskapsgrunnlaget og politikktutforming på feltet, herunder OECDs arbeid med tilgang til data.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet vinteren 2019, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås bevilgningen økt med 13,7 mill. kroner. Økningen er knyttet til flytting av oppfølgingen av Digital 21-strategien og medlemskontingent til

Toppindustrisenteret fra Nærings- og fiskeridepartementet. Økningen er videre knyttet til overføring av utredningsmidler innen elektronisk kommunikasjon fra Samferdselsdepartementet. Økningen motsvares av forslag om bevilgningsreduksjoner med 10,3 mill. kroner under kap. 900, post 21, 2 mill. kroner på post 23 og 1,4 mill. kroner under kap. 1301, post 21.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 540, post 21 Driftsutgifter som følge av at Digitaliseringsdirektoratet skal følge opp tilskudd til IT-statistikk til Statistisk sentralbyrå.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 13,4 mill. kroner til 20,7 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering.

Post 50 (Ny) Forskningsprogrammer

Bevilgningen skal dekke departementets behov for langsiktig kunnskapsoppbygging innenfor IT-forskning og forskning på elektronisk kommunikasjon i regi av Norges forskningsråd. Bevilgningen skal videre dekke Forskningsrådets finansiering av Simula Research Laboratory. For en omtale av regjeringens mål for Norges forskningsråd vises det til omtale under kap. 500, post 50.

Muliggjørende teknologier, herunder IKT og EuroHPC

Muliggjørende teknologiers betydning for omstilling og digitalisering er gjennomgripende, og Forskningsrådets totale innsats på området i 2018 var på om lag 2,9 mrd. kroner. Den målrettede innsatsen har vært mot grunnleggende IT-forskning og rekruttering, internasjonalt samarbeid, herunder i EU og med India og Kina. Det har også vært fokus på å stimulere til forskning og innovasjon innenfor kunstig intelligens, stordata, robotikk, tingenes internett, digital sikkerhet, e-viten-skap og e-helse. Innsatsen er essensiell for digitalisering i alle sektorer og har i 2018 bragt videre utviklingen av autonome biler og skip, bidratt til omstilling i prosessindustrien og til modernisering av tjenester i offentlig sektor. I de åpne, næringsrettede satsingene utgjør IT-prosjekter en stor andel og inkluderer prosjekter med stor IT-tyngde herunder stor digitaliseringskomponent, innenfor nærmest alle anvendelses- og bransjeområder.

Det er tydelige samarbeidsrelasjoner i prosjektporteføljen mellom forskningsaktører, næringsliv og offentlig sektor og godt samspill

mellom forskning og innovasjon. Næringslivet deltar i økende grad i samarbeidsprosjekter med forskningsmiljøene gjennom prosjekter finansiert av IKTPLUSS.

Tydelige samarbeidsrelasjoner er kjenne-tegn som departementet ønsker videreført i arbeidet med IT-forskning i 2020. Departementet vil ta opp behovet for revisjon av gjeldende nasjonal strategi for IT-forskning og -utvikling i lys av revidert langtidsplan for høyere utdanning og forskning og den generelle samfunns- og teknologitvillingen.

Departementet vil følge opp IT-porteføljen i en nærmere fagdialog med Norges forskningsråd.

For å sikre tilgang til superdatamaskiner, gikk Norge fra og med 1. januar 2019 inn i samarbeidet EuroHPC – et europeisk samarbeid om å bygge europeiske superdatamaskiner og kompetansemiljø som skal sikre god utnyttning av kapasiteten. Uninett Sigma2 er Norges nasjonale kompetansesenter for tungregning. I juni i år ble det klart at et konsortium med Uninett Sigma2 og syv andre europeiske land er ett av tre konsortium som hver er tildelt 1 mrd. kroner fra EU. Det er viktig at kompetansen hos aktuelle brukere av de nye superdatamaskinene blir styrket. For å bidra til dette arbeidet får Uninett Sigma2 et tilskudd fra IKTPLUSS på 10 mill. kroner, fordelt med 5 mill. kroner over to år.

Se også omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet, kap. 285 og Del III, kap. 5.

Elektronisk kommunikasjon

Innbyggere, næringsliv, forvaltning og samfunns-kritiske funksjoner blir stadig mer avhengige av effektive, sikre og pålitelige ekomtjenester for å utføre sine oppgaver. Ekomarkedet er i stadig endring, og ekomnettene bærer stadig høyere verdier.

For å kunne drive god politikkutvikling for sektoren, legge til rette for trygge og robuste nett og tjenester, videre vekst i markedet og for å ivareta nasjonale interesser, er forskning viktig. Bevilgningen til ekomforskning skal bidra til forskning på sikkerhetsmessige, teknologiske, næringsmessige, og samfunnsmessige problemstillinger innen elektronisk kommunikasjon. I 2019 ble den i hovedsak fordelt mellom Norges Forskningsråds IKTPLUSS (IKT og digital innovasjon) og Forskningsrådets finansiering av Simula Research Laboratory. Også i 2020 vil departementet fordele midlene til ekomforskning mellom Forskningsrådets utlysninger og Simula.

IKTPLUSS sitt faglige område «Data og tjenester overalt» omfatter forskning på fremtidsrettede ekomtjenester i hele landet. Simula Research Laboratory driver grunnleggende langsiktig forskning på utvalgte områder innenfor programvare og kommunikasjonsteknologi. Via Norges Forskningsråd mottar Simula Research Laboratory en grunnfinansiering og støtte til to forskningssentre fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Simula ble i 2016/2017 evaluert av et internasjonalt panel av anerkjente forskere. Evalueringen bekreftet at Simula leverer forskning av høy kvalitet, har et velutviklet internasjonalt nettverk og er en driver for innovasjon gjennom oppstartsbedrifter og langsiktige partnerskap. Videre viste evalueringen at Simula har lært av og forbedret områder der det i den forrige evalueringen i 2012 ble trukket frem at det var behov for justeringer. Robuste nett senter (CRNA) har også blitt evaluert av en internasjonal jury med meget gode resultater. Det er en forutsetning for departementets støtte til Simula at denne typen uavhengige evalueringer gjennomføres jevnlig, og at resultatene er gode. Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal ha årlige dialogmøter med Robuste nett senter og Simula@UiB.

Budsjettforslag

Det vises til endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019).

Det foreslås bevilget 195,5 mill. kroner knyttet til overføringen av ansvar for IT-forskning og forskning på elektronisk kommunikasjon fra Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet. Forslaget motsvares av en reduksjon på 136 mill. kroner under kap. 920, post 50 og en reduksjon på 59,5 mill. kroner under kap. 1301, post 50.

Det foreslås videre at departementets bidrag til IKTPLUSS med 10 mill. kroner flyttes fra kap. 500, post 50 til posten, jf. omtale under kap. 500, post 50.

Samlet foreslås det en bevilgning på 205,6 mill. kroner.

Post 60 (Ny) Bredbåndsutbygging

Tilskuddet skal bidra til utbygging av bredbånd i geografiske områder der det ikke er kommersielt grunnlag for investeringer. Ordningen har vært

forvaltet av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Fra og med 2020 skal forvaltningen av ordningen overtas av fylkeskommunene.

Formålet med ordningen er å bidra til at alle husstander og private og offentlige virksomheter får et tilbud om bredbånd med god kvalitet. I tillegg kan midlene brukes til å øke kapasiteten på bredbåndet i områder der markedet ikke leverer tilfredsstillende kapasitet.

Hovedkriteriet for måloppnåelse er antall nye bredbåndsakssesser som realiseres gjennom ordningen.

Midlene skal fordeles til fylkeskommunene etter en fastsatt fordelingsnøkkel fastsatt av departementet i samråd med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Departementet vil i samråd med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet også fastsette kriterier for bruk av midlene. Kriteriene kan gjelde blant annet hvilke områder som skal prioriteres i ordningen, eventuelle krav til lokal medfinansiering, krav til hastighet på bredbåndet som bygges ut og krav til teknologinøytralitet i utbyggingen. Selv om fylkeskommunene overtar forvaltningsansvaret av ordningen, legges det ikke opp til store endringer. For å sikre overenstemmelse med EØS-avtalens statsstøtteregler, tas det sikte på å notifisere ordningen hos ESA høsten 2019.

Fylkeskommunene vil ha forvaltningsansvaret for de tildelte midlene. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil videreføre en aktiv, faglig veiledningsrolle for bruk av midlene, blant annet når det gjelder spørsmål om statsstøtteregulering og om regler om tredjepartstilgang.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås en bevilgning på 206,1 mill. kroner. Bevilgningsforslaget motsvares av forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 1380, post 71.

Videre foreslås en økning på 50 mill. kroner som følge av behovet for å legge til rette for et godt bredbåndstilbud i alle deler av landet.

Samlet foreslås det en bevilgning på 256,1 mill. kroner.

Post 70 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk, kan nyttes under post 22

Bevilgningen skal bidra til å nå målene om at forvaltningen i Norge er effektiv, åpen, samordnet og

har høy tillit i befolkningen og at digitaliseringen i samfunnet gir gode vilkår for deltakelse, verdiskaping og innovasjon i offentlig og privat sektor.

Tilskudd til økt digital deltakelse og kompetanse i befolkningen

Det foreslås et tilskudd på 2 mill. kroner som skal underbygge målsettinger i Digital agenda for Norge om å sikre et tilbud om veiledning i grunnleggende digital kompetanse i alle landets kommuner (Digihjelpen). Veiledningen skal inkludere bruk av grunnleggende digitale tjenester, herunder tjenester fra offentlig sektor.

Tilskuddet er i tråd med samarbeidsavtalen som er inngått mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet og KS i 2018.

Tilskuddet skal medvirke til en tydelig reduksjon i antallet svake og ikke-brukere av digitale verktøy blant dem over 65 år og andre grupper som har lav digital kompetanse i samfunnet. Tilskuddet skal også bidra til at det utvikles permanente kommunale Digihjelpen-tilbud i grunnleggende digital kompetanse.

Kommuner som ikke har et tilbud fra tidligere vil bli prioritert.

Kravene til bruk av tilskuddet framkommer i tilskuddsbrevene. Tilskuddsmottakerne leverer rapport og regnskap innen 31. mars påfølgende år.

I 2018 ble bevilgningen økt med 3 mill. kroner i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett og til sammen 5 mill. kroner ble tildelt 34 kommuner.

Tilskudd til Seniornett

Det foreslås et driftstilskudd på 3,55 mill. kroner til Seniornett Norge. Seniornett Norge er en uavhengig, ideell organisasjon som arbeider for å styrke den digitale kompetansen blant eldre gjennom opplærings- og informasjonstiltak. Arbeidet med å få flere over 55 år på nett gjøres både lokalt og nasjonalt og i samarbeid med andre aktører. Målet med driftstilskuddet til Seniornett Norge er å styrke aktiviteter rettet mot målgruppen svake eller ikke-brukere av internett over 65 år over hele landet.

I forbindelse med Seniornett Norges måloppnåelse er det ønskelig at foreningens aktiviteter bidrar til å understøtte departementets og KS' samarbeidsprosjekt for å utvikle kommunale veiledningstilbud, jf. omtale av Digihjelpen ovenfor. Viktige kriterier for måloppnåelsen vil være antallet klubber, geografisk plassering av disse samt tilbudet av kurs og veiledning i klubbene.

Departementet har stilt krav og vilkår for bruken av midler og rapportering og følger opp rapporteringen fra Seniornett Norge opp mot disse.

I 2018 ble 3,55 mill. kroner av bevilgningen tildelt Seniornett Norge for å styrke eldres kompetanse og deltakelse på nett. Seniornett Norge rapporterer på bruk av midlene gjennom årsrapport og revisorgodkjent regnskap. Foreningen har ca. 9 000 medlemmer og har per februar 2019 232 lokalforeninger. Seniornett Norge har gjennomført opplæringstiltak for ca. 20 000 seniorer i 2018.

Tilskudd til Norsk Teknisk Museum

Det foreslås et tilskudd på 7,3 mill. kroner til Norsk Teknisk Museum. Telenor har avviklet sin støtte til Telemuseet. For å sikre bevaring av Telemuseets museale samlinger og kulturminner som dokumenterer norsk telehistorie fra 1855 og frem til i dag, og kompetansen Telemuseet har bygd opp om samlingene, er Norsk Teknisk Museum og Telemuseet slått sammen. Tilskuddet vil bidra til ta vare på samlingene og kompetansen på teleområdet.

Tilskudd til Nasjonalt program for leverandørutvikling (NHO)

Det foreslås et tilskudd på 500 000 kroner til NHO for å støtte opp om leverandørutviklingsprogrammet. Programmets formål er å gi praktisk bistand til å gjennomføre samfunnsøkonomisk lønnsomme anskaffelser med bedre tjenester, effektivisering av offentlig sektor og lønnsom næringsutvikling som resultat. Det er et mål at innovative offentlige anskaffelsesprosesser, med økt samspill mellom det offentlige og leverandører, blir innarbeidet som varig praksis i både kommuner, regioner, statlige virksomheter og i næringslivet.

Departementet har stilt krav og vilkår for bruken av midler og rapportering og følger opp rapporteringen fra Nasjonalt program for leverandørutvikling. Det vises til nærmere omtale av programmet i Prop. 1 S (2019–2020) for Nærings- og fiskeridepartementet, kap. 900, post 81.

Kontingent til Open Government Partnership

Målet med det internasjonale samarbeidet Open Government Partnership (OGP) er å bidra til økt velstand for befolkningen. Dette skjer ved at offentlig sektor og det sivile samfunn samarbeider om å skape en mer åpen, velfungerende og brukervennlig forvaltning. Norge var i 2010 én av åtte initiativtakere til OGP som nå har vokst til ca. 80 deltakerstater, flere regioner og byer og et stort

antall sivilsamfunnsorganisasjoner. OGP samarbeider med multilaterale organisasjoner som OECD og Verdensbanken.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet er koordinator og pådriver for Norges OGP-handlingsplaner og har i 2019 overtatt budsjettansvaret for medlemskontingenten fra Utenriksdepartementet.

Norge la i 2019 fram sin fjerde OGP-handlingsplan. Den ble satt i verk 1. juli 2019. Varigheten er to år. Planen inneholder i alt åtte forpliktelser og er et ledd i regjeringens moderniseringsarbeid. Forpliktelsesens temaer er integritet og åpenhet i forvaltningen, åpne data og viderebruk av offentlige data, åpenhet om offentlige anskaffelser, reelle rettighetshavere og antikorrupsjon.

Planen er lagd i et samarbeid mellom departementene og det sivile samfunn i tråd med prinsippene som OGP legger til grunn. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har blant annet etablert et interessentforum med deltakere fra forvaltningen og det sivile samfunn som skal bidra i arbeidet med å implementere handlingsplanene.

Det budsjetteres med en medlemskontingent på 1,6 mill. kroner i 2020.

Tilskudd til OGP-rådet

Regjeringen har i 2019 opprettet et nytt OGP-råd på seks personer. Rådet skal bistå departe-

mentene i åpenhetsarbeidet og spille en sentral rolle i å implementere tiltakene i Norges fjerde OGP-handlingsplan.

Rådet har en selvstendig pådriverrolle og kan selv ta initiativ til å foreslå tiltak for økt åpenhet i samfunnet. Det forventes at rådet dermed vil bidra til at åpenhet i både offentlig og privat sektor settes på dagsordenen.

Det budsjetteres med et tilskudd til OGP-rådet på 350 000 kroner i 2020. Bevilgningen skal forvaltes av Transparency International Norge på vegne av OGP-rådet. Det er utarbeidet et eget mandat for OGP-rådet.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås bevilgningen økt med 7,3 mill. kroner. Økningen skyldes flytting av tilskuddet til Norsk Teknisk Museum fra Samferdselsdepartementet og motsvares av et forslag om tilsvarende bevilgningsreduksjon under kap. 1300, post 75.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 7,3 mill. kroner til 15,3 mill. kroner.

Kap. 542 Internasjonalt samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	5 885	4 795	4 882
70	Internasjonale program, <i>kan overføres</i>	24 554	46 408	73 788
	Sum kap. 0542	30 439	51 203	78 670

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 70 økt med 14,5 mill. kroner til 60,9 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019).

Bevilgningen skal bidra til å nå målene om at forvaltningen i Norge er effektiv, åpen, samordnet og har høy tillit i befolkningen og at digitaliseringen i samfunnet gir gode vilkår for deltakelse, verdiskaping og innovasjon i offentlig og privat sektor. Det er et mål at norsk næringsliv og norske fagmiljøer drar nytte av den norske deltakelsen i EU-programmer. Dette krever at Norge deltar aktivt, koordinert og målrettet. I

forbindelse med det strategiske nordisk-baltiske samarbeidet om digitalisering, er det et viktig mål å understøtte det europeiske digitaliserings-samarbeidet og realiseringen av Det digitale indre marked. Å enes om viktige posisjoner eller innspill til EU-kommisjonen på områder som er strategisk viktig for den nordiske regionen, er et eksempel på hvordan det nordiske samarbeidet følges opp konkret.

EU er i ferd med å vedta et nytt stort digitaliseringsprogram for årene 2021–2027 – Digital Europe Programme (DEP). Flere tiltak og løpende programmer der Norge deltar i dag foreslås inkludert i DEP. Kommunal- og moderniseringsdepartementet foretar, i samarbeid med Utenriksdepartementet og alle berørte departementer, en vurdering av Norges mulige tilknytning til DEP.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til lønn og drift for tre nasjonale eksperter til EU-kommisjonen som del av deltakelse i EU-programmene. De norske nasjonale ekspertene innenfor IT-politikken er knyttet til arbeidet med digitalisering av offentlig forvaltning og arbeidet med utforming og samordning av IT-politikken i EU.

Det foreslås en bevilgning på 4,9 mill. kroner, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Post 70 Internasjonale program, kan overføres

Forslaget til bevilgning gjelder EU-programmer som Norge tar del i etter EØS-avtalen og som er knyttet til utviklingen av informasjonssamfunnet og elektronisk forvaltning. Bevilgningsforslaget dekker programkontingenter og andre utgifter til EU-programmer samt etterslep fra avsluttede EU-programmer. Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av EU-kommisjonen på grunnlag av ventet framdrift under det enkelte program. Kontingent betales samlet av Utenriksdepartementet mot senere refusjon fra de departementene som er ansvarlige for de enkelte programmene.

Bevilgningen finansierer videre kontingenter knyttet til Norges deltakelse i Den internasjonale teleunion (ITU), Den europeiske post- og teleorganisasjon (CEPT) og Det europeiske nettverks- og informasjonssikkerhetsbyrået (ENISA). Ansvar for å finansiere disse kontingentene er i 2019 overført fra Samferdselsdepartementet.

Programmet Connecting Europe Facility (CEF) løper fra 2014–2020 og har tre deler. Norges deltakelse er begrenset til programdelen CEF Telecom som omfatter områdene bredbånd og digitale tjenesteinfrastrukturer (CEF Digital). Programmet gir finansiell støtte til prosjekter som bidrar til utviklingen av en felles grenseoverskridende digital infrastruktur for utveksling av data,

informasjon og tjenester. CEF Digital gir støtte til utvikling og drift av felleskomponenter på europeisk nivå og til nasjonale oppkoplinger mot slik infrastruktur. EU har også etablert støtteordningen WiFi4EU som gir tilskudd til etablering av gratis WiFi-soner i medlemsland. Ordningen ble operativ i 2018 og skal vare ut 2019. Ordningen finansieres i hovedsak av CEF, og Norge deltar i ordningen på linje med medlemsland.

EU-programmet ISA² (Samvirkeløsninger og felles rammer for europeiske offentlige forvaltninger, foretak og borgere som et middel til å modernisere den offentlige sektor) løper fra 2016–2020. Formålet med programmet er å legge til rette for elektronisk samhandling på tvers av landegrenser og sektorer. Programmet er en videreføring av ISA-programmet 2010–2015 som Norge deltok i.

50 pst. av utgiftene til ISA² dekkes over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, mens ni andre berørte departementer dekker med like deler den resterende halvparten av utgiftene til programmet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere norsk deltakelse i programmet.

Rapport

Norge har deltatt i programmet CEF Telecom siden juni 2014. Programmet implementerer og sørger for drift av en rekke grensekryssende digitale tjenesteinfrastrukturer som forenkler og effektiviserer trygg utveksling av data mellom myndigheter, næringsliv og privatpersoner i Europa. Programmet har også en mindre komponent som bidrar til bredbåndsutbygging. Difi er nasjonalt kontaktpunkt for programmet og driver profilerings- og mobiliseringsarbeid samt koordinerer og fremmer norske interesser i programmet. Difi har utarbeidet en strategi for nasjonal koordinering og oppfølging av programmet i samarbeid med norske fagetater. Siden 2014 har antallet infrastrukturer i CEF Digital vokst fra 11 i 2015 til 20 i 2018, pluss WiFi4EU-initiativet. De nyeste infrastrukturene gjelder samarbeid om e-arkivering, blokkjedeteknologi, digital kompetanse og feilinformasjon på nett.

I perioden 2014–2018 er 17 norske prosjekter tildelt 4,8 mill. euro fra EU-kommisjonen gjennom programmet. Nytt i 2018 var mulighet til å søke om finansiering for etablering av gratis wifi-soner i offentlige rom under WiFi4EU-initiativet. 34 norske kommuner ble tildelt til sammen 510 00 euro mot slutten av 2018. Flere kommuner har søkt om finansiering under en ny utlysning for WiFi4EU i

begynnelsen av 2019. Mobilisering av norske virksomheter for å søke om finansiering for andre prosjektområder, blant annet eArchiving, eTranslation og Public Open Data, er i gang.

ISA²-programmet har i 2018 understøttet fellesløsninger for samarbeid mellom europeiske land, herunder et nettverk (Testa-ng) for sikker utveksling av informasjon mellom administrasjoner i EØS-området, blant annet i Schengen-samarbeidet. Difi har utarbeidet en strategi for nasjonal koordinering og oppfølging av programmet i samarbeid med norske fagetater. European Interoperability framework (EIF), utviklet av ISA²-programmet, er viktig for den nasjonale IT-arkitekturen og nasjonalt rammeverk for elektronisk samhandling. Felles prinsipper, rammeverk og referansearkitektur er et viktig grunnlag i utviklingen av nye digitale tjenester og infrastrukturer i Norge og i Europa. I arbeidet med å etablere et rammeverk for informasjonsforvaltning og felles datakatalog brukes elementer og standarder fra ISA²-programmet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 58,8 mill. kroner til å dekke det norske bidraget til CEF Digital og ISA² i 2019 og til etterslep etter de avsluttede programmene ISA og CIP IKT. Bevilgningsforslaget er usikkert. De endelige kontingentkravene fra EU-kommisjonen vil foreligge høsten 2019.

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås bevilgningen økt med 15 mill. kroner. Økningen er knyttet til flytting av tilskudd til ovennevnte internasjonale organisasjoner og programmer fra Samferdselsdepartementet. Økningen motsvares av forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 1300, post 75.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 27,4 mill. kroner til 73,8 mill. kroner.

Kap. 3542 Internasjonalt samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2018	Saldert budsjett 2019	2020
01	Refusjon fra Utenriksdepartementet			2 259
	Sum kap. 3542			2 259

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 01 opprettet med en bevilgning på 2,2 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019).

Post 01 Refusjon fra Utenriksdepartementet

Enkelte bidrag til internasjonale organisasjoner kan i samsvar med statistikkdirektivene til OECD/DAC (Development Assistance Committee) godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). Inntektsanslaget for 2020 på 2,3 mill. kroner gjelder 18 pst. av bidraget til Den internasjonale teleunion, jf. kap. 542, post 70. Det vises for øvrig til omtale under Utenriksdepartementets kap. 151 Fred, sikkerhet og globalt samarbeid, post 74 Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv.

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås det bevilget 2,3 mill. kroner. Bevilgningen er knyttet til flytting av tilskudd til ovennevnte internasjonale organisasjoner og programmer fra Samferdselsdepartementet. Bevilgningen motsvares av forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 4300, post 01.

Kap. 543 Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter			231 933
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			15 785
70	Telesikkerhet og -beredskap, <i>kan overføres</i>			141 369
	Sum kap. 0543			389 087

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 01 opprettet med en bevilgning på 224,6 mill. kroner, post 45 med 16,4 mill. kroner, post 70 med 183 mill. kroner, post 71 med 199,8 mill. kroner og post 72 med 150 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019). Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 01 redusert med 9,9 mill. kroner til 214,7 mill. kroner, post 45 økt med 6 mill. kroner til 22,4 mill. kroner og post 71 økt med 50 mill. kroner til 249,8 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønn til ansatte, husleie og andre faste driftsutgifter for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har sitt hovedkontor i Lillesand.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås det bevilget 223,3 mill. kroner. Dette er knyttet til overføringen av ansvar for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fra Samferdselsdepartementet, og motsvares av forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 1380, post 01. I beløpet er det inkludert en reduksjon på 6 mill. kroner på grunn av bortfall av etableringskostnader og en økning på 1 mill. kroner i årlige driftskostnader knyttet til satsing på foranklet fiberutbygging.

Posten foreslås videre økt med 8,6 mill. kroner for å legge til rette for at Norge blir klargjort for neste generasjons mobilnett/5G. Økningen skal både bidra til tidskritiske oppgaver knyttet til etableringen, og til å følge utviklingen tett når 5G tas i kommersiell bruk.

Samlet foreslås en bevilgning på 231,9 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal blant annet brukes til måleutstyr til tilsynsvirksomhet på frekvensområdet, videreutvikling av Nasjonal kommunikasjonsmyndighets IT-løsninger og IT-utstyr og til utvikling av analysemodeller som benyttes i etatens arbeid med reguleringen av ekomarkedet.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås bevilgningen økt med 15,8 mill. kroner. Økningen er knyttet til overføringen av ansvar for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fra Samferdselsdepartementet. Økningen motsvares av forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 1380, post 45. I beløpet er det inkludert en reduksjon på 1 mill. kroner på grunn av bortfall av kostnader knyttet til å legge en alternativ fiberlinje til Nasjonal kommunikasjonsmyndighets bygg.

Samlet foreslås en bevilgning på 15,8 mill. kroner.

Post 70 Telesikkerhet og -beredskap, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til avtaler om sikkerhet og beredskap, programmet Forsterket ekom, tilrettelegging for fiberkabler til utlandet og Pilot for alternativt transportnett/kjernenett.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet inngår avtaler om sikkerhet og beredskap med tilbydere av ekomnett og -tjenester om tiltak utover det som kan pålegges tilbyderne i henhold til ekomloven uten at staten må kompensere for det.

Tildelte midler skal brukes til administrative og organisatoriske beredskapstiltak, lagring og vedlikehold av transportabelt beredskapsutstyr samt til investeringer i ekominfrastruktur og beredskapsmateriell. Tiltakene skal bidra til en mer robust infrastruktur, alternative fremføringsveier og bedre håndtering av hendelser der elektronisk kommunikasjon faller ut. I tillegg dekkes tilbydernes merkostnader til særskilte lovpålagte oppgaver.

Mer ekstremvær, og ikke minst økt avhengighet av elektronisk kommunikasjon, gjør at det er behov for å styrke beredskapsevnen og øke robustheten i ekomnettene. Midlene skal blant annet brukes til å sikre viktige elementer i det nasjonale transportnettet for elektronisk kommunikasjon, forsterke basestasjoner for mobiltelefon (reservestrømforsyning og transmisjon) utvalgt i samråd med berørte fylkesmenn og utplassere beredskapsmateriell og mobilt transmisjonsutstyr på beredskapslagre over hele landet.

En andel av bevilgningen vil benyttes til programmet Forsterket ekom. I samarbeid med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og fylkesmennene utpekes ett område i den enkelte kommune som er særlig viktig for lokal krisehåndtering. Mobilnettet i området forsterkes både med utvidet reservestrømkapasitet (tre døgn) for basestasjonene og alternative transmisjonsløsninger for å sikre vedvarende tilgjengelighet til mobile ekomtjenester ved langvarig strømutfall. De mest sårbare kommunene prioriteres. Dette er et viktig bidrag til å styrke beredskapsevnen og øke robustheten i ekomnettene, herunder styrke lokal krisehåndteringsevne. I 2020 vil utbyggingen fortsette i nye kommuner.

Tilgang til mobildata og mobilsamtale er viktig i mange situasjoner og sammenhenger. Departementet legger derfor opp til at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet også vil kunne vurdere støtte til mobilutbygging på utfartssteder, veistrekninger eller lignende, der de kommersielle utbyggerne finner det for kostbart å bygge ut, men som likevel har stor betydning for næringsdrift, varsling av hendelser, turisme eller andre samfunnsviktige forhold.

Budsjettforslag

Som følge av endringene i departementsstrukturen og i ansvarsfordelingen mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet, jf. Prop. 57 S (2018–2019), foreslås bevilgningen økt med 126,4 mill. kroner. Økningen er knyttet til overføringen av ansvar for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fra Samferdselsdepartementet. Økningen motsvares av forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 1380, post 70.

Rammen for satsingen Pilot for alternativt kjerne-nett er 80 mill. kroner, jf. forutsetningene i Nasjonal transportplan 2018–2029 og Prop. 1 S (2017–2018) for Samferdselsdepartementet. Midlene ble bevilget i 2018 og 2019. I beløpet ovenfor ligger det derfor inne en reduksjon på 40 mill. kroner i 2020.

Rammen for tilrettelegging for fiberkabler til utlandet er 100 mill. kroner, jf. forutsetningene i Nasjonal transportplan 2018–2029 og Prop. 1 S (2017–2018) for Samferdselsdepartementet. 80 mill. kroner ble bevilget i 2018 og 2019. De resterende 20 mill. kroner foreslås bevilget i 2020.

For å styrke beredskapen og lokal krisehåndteringsevne, foreslås det en økning på 15 mill. kroner til programmet Forsterket ekom. Dette innebærer at det til sammen blir planlagt innført forsterket ekom i anslagsvis ti kommuner.

Samlet foreslås det en bevilgning på 141,4 mill. kroner.

Bevilgningen inngår ikke i Nasjonal kommunikasjonsmyndighets ordning for selvfinansiering.

Kap. 3543 Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Diverse gebyrer			597
	Sum kap. 3543			597

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 01 opprettet med en bevilgning på 0,6 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019).

Post 01 Diverse gebyrer

Nasjonal kommunikasjonsmyndighets utgifter på kap. 543, postene 01 og 45 dekkes i hovedsak av inntekter fra sektoravgifter og gebyrer. I tillegg skal inntektene også dekke merverdiavgift som belastes sentralt på kap. 1633, post 01.

I selvfinansieringsordningen inngår ikke:

- 10,0 mill. kroner i refusjon til drift av Radiostøykontrollen
- 0,9 mill. kroner til å veilede fylkeskommunene i forbindelse med tilskudd til bredbåndsutbygging.

Det er budsjettert med 597 000 kroner i gebyrinntekter som i hovedsak består av gebyrer knyttet til tillatelser for radioamatører og gebyr for radioutstyr i luftfartøy.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighets reguleringsfond er et hjelpemiddel for å kompensere for tilfeldige inntekts- og utgiftvariasjoner. Det foreslås at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan gi Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fullmakt til å kompensere for tilfeldige inntektsvariasjoner knyttet til gebyr- og avgiftsfinansiert virksomhet ved å overføre inntil 10 mill. kroner til eller fra reguleringsfondet som inngår som del av virksomhetens mellomværende med statskassen, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 5570 Sektoravgifter under Kommunal- og moderniseringsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
70	Sektoravgifter Nasjonal kommunikasjonsmyndighet			247 880
	Sum kap. 5570			247 880

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 25. april 2019 ble post 70 opprettet med en bevilgning på 243,4 mill. kroner, jf. Prop. 57 S og Innst. 236 S (2018–2019). Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 70 redusert med 3,9 mill. kroner til 239,5 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 70 Sektoravgifter Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

Sektoravgiftene og gebyrene skal i hovedsak dekke Nasjonal kommunikasjonsmyndighets utgifter som er budsjettert på kap. 543, postene 01 og 45, og merverdiavgift på kap. 1633, post 01.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet administrerer og tildeler 5-sifrede nummer direkte til organisasjoner og virksomheter. Inntektene føres

på kap. 5583 Særskilte avgifter i bruk av frekvenser, post 70 Avgift på frekvenser mv. Sektoravgifter for å dekke kostnadene med å administrere ordningen inntektsføres på kap. 5570, post 70.

Sektoravgiftene er anslått til 247,9 mill. kroner. Det er en økning på 9,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2019. Økningen gjelder styrking av ressurser i Nasjonal kommunikasjonsmyndighet knyttet til etableringen av 5G, jf. omtale under kap. 543, post 01.

Programkategori 13.45 Personvern

Utgifter under programkategori 13.45 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
545	Datatilsynet	52 546	57 672	66 478	15,3
546	Personvernemnda	2 013	2 325	2 564	10,3
	Sum kategori 13.45	54 559	59 997	69 042	15,1

Inntekter under programkategori 13.45 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3545	Datatilsynet	7 581			
	Sum kategori 13.45	7 581			

Ansvarsområder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har det overordnede ansvaret for personvernpolitikken og ansvaret for personopplysningsforskriften, samt administrativt ansvar for Datatilsynet og Personvernemnda. Ansvaret for personopplysningsloven ligger i Justis- og beredskapsdepartementet. Det enkelte departement har ansvaret for at personvernregelverket følges og at personvern hensyn ivaretas i deres sektor.

Datatilsynet er et faglig uavhengig forvaltningsorgan opprettet i medhold av personopplysningsloven § 20 jf. personvernforordningen artikkel 51. Tilsynet skal kontrollere at personvernregelverket følges, veilede om behandling av personopplysninger og behandle klager på behandling av personopplysninger. De skal også oppmuntre til utarbeidelse av atferdsnormer og mekanismer for personvernsertifisering, holde seg orientert om utviklingen på personvernområdet og delta i internasjonalt personvernsamarbeid.

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fattet av Datatilsynet. Nemndas oppgaver og orga-

nisering følger av personopplysningsloven § 22 med forskrifter.

Departementet legger årlig fram en melding til Stortinget om Datatilsynets og Personvernemndas virksomhet.

Programkategorien omfatter bevilgninger til Datatilsynet og Personvernemnda.

Utviklingstrekk og utfordringer

Stadig flere tjenester og teknologiske hjelpemidler er koblet til internett. Innbyggernes bruk av disse genererer enorme informasjonsmengder. Informasjonen er verdifull i produksjon og utvikling av en rekke tjenester. Enkel og rimelig tilgang til enorme mengder data kan utfordre personvernet og innbyggernes tillit til at personvernet ivaretas. Samtidig åpner teknologi muligheter for å ivareta personvernet, og derigjennom håndtere de utfordringene registrering og behandling av personopplysninger kan by på. Personvernsspørsmål må drøftes tidlig i utredningsprosesser slik at de registrertes personvern kan ivaretas best mulig. Personvernregelverket forutsetter

bruk av innebygd personvern og personvern som standardinnstilling. Løsninger skal designes slik at personvern hensyn ivaretas og personvernvennlige alternativer er forhåndsprogrammerte førstevalg.

Digitale tjenester er effektivt både for innbyggerne og forvaltningen. Bruk av digitale løsninger forutsetter at innbyggerne har tillit til systemene og teknologien. Stabile, pålitelige og personvernvennlige systemer er grunnleggende for innbyggernes vilje til elektronisk samhandling med både forvaltningen og næringslivet.

Internasjonal informasjonsutveksling øker. Internasjonalt personvernregelverk har stor

betydning også for norske borgere og virksomheter. Personopplysningsloven gjennomfører EUs forordning 2016/679 om vern av personopplysninger i norsk rett. Forordningen forutsetter et betydelig samarbeid mellom europeiske personvernmyndigheter både for å løse enkeltsaker og mer overgripende personvernutfordringer. Også virksomheter basert utenfor Europa, men som retter tjenester til europeiske borgere, må forholde seg til europeisk personvernregelverk. Personvernreglene som trådte i kraft i 2018 har ført til økt oppmerksomhet om personvern.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.10 Mål for programkategori 13.45 Personvern

1. Et godt personvern for alle

Mål 1 Et godt personvern for alle

Personvern som menneskerett følger av både Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8 og av Grunnloven § 102. Personvern hensyn gjør seg gjeldende på alle områder der personopplysninger samles inn og behandles. Regler både i Grunnloven, personopplysningsloven og i særlovgivning skal beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket ved behandling av personopplysninger, og ivareta enkeltindividets personlige integritet. Kjennskap til og forståelse for reglene er viktig. Departementets arbeid skal støtte opp om Datatilsynets aktiviteter og tiltak i samsvar med de oppgaver tilsynet er gitt i personvernregelverket.

Personopplysningsvern, som personopplysningsloven og personvernforordningen ivaretar, og vern av den personlige integritet, privatliv og familieliv, er grunnleggende og nødvendige verdier i et demokratisk samfunn. Noen prinsipper står sentralt i lovgivningen:

- Personopplysninger kan bare samles inn og brukes til klart definerte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet.
- All behandling av personopplysninger skal ha et rettslig grunnlag.
- Den som behandler personopplysninger, skal gi de registrerte innsyn i opplysningene som er lagret om dem, og gi informasjon om behandlingen.
- Registrerte personopplysninger skal være korrekte. Feil skal rettes.

- Informasjonssikkerhet skal ivaretas. Systemer og rutiner for ivaretagelse av personvernregelverket skal dokumenteres.
- Når nye teknologiske løsninger utvikles, skal det legges vekt på innebygd personvern og personvern som standardinnstilling.

Rapport, strategier og tiltak

Det finnes i dag knapt noen teknologiske eller geografiske grenser for innsamling og bruk av personopplysninger. Det ligger store verdier i god bruk av personopplysninger. De kommersielle driverne for innsamling og bruk av opplysninger er sterke. De rettslige rammene for å sikre ivaretagelse av personvernet er derfor viktige.

Et oppdatert regelverk, Datatilsynets virksomhet, Personvernemnda som uavhengig overprøvningsinstans og et robust internasjonalt personvernsamarbeid skal bidra til å sikre et forsvarlig personvern. Både offentlige og private virksomheter har ansvar for å kjenne og handle i samsvar med personvernlovgivningen. Hensynet til effektivitet og informasjonsutveksling må balanseres med hensynet til personvern. Jo tidligere personvern hensyn identifiseres og veies mot andre hensyn, jo enklere er det å finne gode løsninger. Regjeringen vil videreføre arbeidet for at personvern skal tidlig inn i utredningsprosesser, og at offentlig sektor ivaretar prinsippet om innebygd personvern.

Datatilsynet har avdekket at mange virksomheter har mangelfulle rutiner for behandling av

personopplysninger. Tilsynsmyndigheten legger derfor vekt på å informere om verdien av og plikten til å ha gode og dokumenterte rutiner for behandling av personopplysninger.

Både departementet og Datatilsynet deltar i nasjonalt og internasjonalt samarbeid for et opp-

datert regelverk som ivaretar den enkeltes personvern. Effektiv håndheving av reglene forutsetter en kompetent sektormyndighet med tilstrekkelige ressurser. I 2020 vil betydelige ressurser gå til å tilpasse virksomheten til å håndtere oppgaver etter nytt personvernregelverk.

Kap. 545 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	52 546	57 672	66 478
	Sum kap. 0545	52 546	57 672	66 478

Datatilsynet har både tilsyns- og ombudsoppgaver. Tilsynsoppgavene følger blant annet av personopplysningsloven og personvernforordningen, pasientjournalloven, helseregisterloven, helseforskningsloven, politiregisterloven og lov om Schengen informasjonssystem. Tilsyn, saksbehandling og andre virkemidler brukes for kontroll av at regelverket blir fulgt og at mangler rettes. Ombudsrollen krever at det tas tydelig stilling i personvernsspørsmål.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker drift av Datatilsynets løpende oppgaver, samt kostnader ved tilpasning til personvernregelverket som trådte i kraft i 2018.

Rapport

Datatilsynet har i 2018 bygget kompetanse internt og forberedt organisasjonen på å håndtere oppgaver etter ny personvernlovgivning, herunder modernisert intern IKT-infrastruktur, utviklet og etablert forvaltningspraksis tilpasset nytt regelverk og avvirket saker etter gammelt regelverk. I tillegg har de forberedt behandlingsansvarlige virksomheter på å etterleve det nye regelverket, utarbeidet veiledninger og gjort personvernombudsordningen kjent.

Datatilsynet har prioritert EU-/EØS-relatert personvernarbeid, samarbeid med de nordiske datatilsynene samt møter i Personvernrådet og flere av dets ekspertundergrupper. Tilsynet har også deltatt i arbeidet med flere ressurskrevende internasjonale saker. I 2018 registrerte Datatilsynet 2 654 nye saker, en betydelig økning fra 2017. Det ble fattet 13 vedtak om overtredelsesgebyr,

hvorav ett etter ny lovgivning. Ni av de 13 overtredelsesgebyrene ble gitt til ulike helseforetak for brudd på personopplysningslovens regler om informasjonssikkerhet. Datatilsynet mottok i perioden 1 276 avviksmeldinger, en tredobling fra 2017. 821 avviksmeldinger kom etter at nytt regelverk trådte i kraft i juli 2018, og antall meldte avvik øker stadig.

Datatilsynet avga 36 høringsuttalelser med dels omfattende merknader, blant annet om behovet for utredning av personvernkonsekvenser. Tilsynet vektlegger informasjons- og veiledningsarbeid. Det ble publisert ni nye veiledere som skal hjelpe norske virksomheter til å etterleve personvernreglene, blant annet om personvernprinsipper, behandlingsgrunnlag, atferdsnormer og kunstig intelligens. Nye nettsider ble publisert.

I 2018 holdt Datatilsynet 257 foredrag, og det ble registrert 11 971 henvendelser om personvern til tilsynets veiledningstjeneste, en økning på ca. 10 pst. fra 2017. Tilsynet publiserte flere debatt- og blogginnlegg, besvarte 698 mediehenvendelser og fikk 4 239 medieoppslag.

Tilsynsvirksomhet er et strategisk virkemiddel for å avklare praksis og etterlevelse av regelverk. I 2018 ble det gjennomført 196 brevlige tilsyn. 177 kontrollerte opprettelse av personvernombud i offentlige virksomheter, og 19 var tilsyn med organer i helsesektoren.

Budsjettforslag

I 2018 og 2019 ble bevilgningen økt med henholdsvis 11 og 2 mill. kroner for å dekke kostnader ved tilpasning til nytt personvernregelverk. I 2020 foreslås det en ytterligere økning på 7,8 mill. kroner. Midlene skal dekke bemanningsbehov,

ressurser til videreutvikling og drift av IKT-systemer, nye digitale kommunikasjonsløsninger, informasjons- og kommunikasjonstiltak, kompetanseutvikling, kostnader knyttet til økt deltakelse i internasjonalt personvernarbeid og lovpålagt samhandling med andre personvernmyndigheter.

Inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering, foreslås det en bevilgning på 66,5 mill. kroner.

Kap. 3545 Datatilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Inntekter ved oppdrag	7 581		
	Sum kap. 3545	7 581		

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Inntektene er innbetalte overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt i forbindelse med overtredelser og unnlattelse av å etterleve personvernregelverket.

Kap. 546 Personvernemnda

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	2 013	2 325	2 564
	Sum kap. 0546	2 013	2 325	2 564

Personvernemnda har sju medlemmer oppnevnt for fire år. Leder og nestleder er oppnevnt av Stortinget, mens de øvrige medlemmene er oppnevnt ved kgl. res. Nåværende medlemmer er oppnevnt for perioden 2017–2020. Nemnda er sammensatt med variert kompetanse og er godt rustet til å foreta krevende avveininger mellom personvern og andre viktige samfunnshensyn.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker i hovedsak lønns- og driftsutgifter til nemndas sekretariat, som ble økt fra 80 pst. til 100 pst. stilling i 2018, og godtgjørelse til medlemmene.

Rapport

Personvernemnda avholdt ti møter i 2018, og ferdigbehandlet 15 saker. Fire av sakene var innkom-

met i 2017. Totalt kom det inn 20 saker i 2018, hvorav ni ble overført til behandling i 2019. To saker gjaldt krav om dekning av saks kostnader etter forvaltningsloven § 36 og utsatt iverksettelse etter forvaltningsloven § 42. De øvrige sakene gjaldt personvernrettslige spørsmål. Datatilsynets vedtak ble opprettholdt i seks saker, mens åtte vedtak ble helt eller delvis omgjort. Omgjøringsprosenten er noe høyere enn de foregående årene, noe som kan skyldes at Datatilsynet behandlet sakene etter personopplysningsloven 2000, mens nemnda, i samsvar med lovens overgangsregler, behandlet sakene etter personopplysningsloven 2018. Antall klagesaker og omgjøringer er likevel fremdeles lavt sett i forhold til at Datatilsynet fattet 246 vedtak i 2018. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2018 var ca. 4,3 måneder.

Personvernemnda har i meldingsåret hatt fokus på kvalitet, og har som ambisjon å skrive

faglig gode vedtak som kan gi veiledning i senere liknende saker. Behandlede saker gjaldt blant annet avindeksering på nett, sletting og overtredelsesgebyr. Flere saker var prinsipielle.

Budsjettforslag

Bevilgningen foreslås økt med 0,2 mill. kroner for å dekke økte kostnader som følge av nytt person-

vernregelverk. Midlene skal i hovedsak dekke økte lønnskostnader og godtgjørelse som følge av mer komplekse saker.

Inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering, foreslås det en samlet bevilgning på 2,6 mill. kroner.

Programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk

Utgifter under programkategori 13.50 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
550	Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene	801 218	681 814		-100,0
552	Nasjonalt samarbeid for regional utvikling	475			
553	Regional- og distriktsutvikling	608 891	491 551	1 193 946	142,9
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling	28 140	32 753	92 752	183,2
Sum kategori 13.50		1 438 724	1 206 118	1 286 698	6,7

Målet med regional- og distriktpolitikken er regional balanse gjennom vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet. En bærekraftig region har en balansert befolknings sammensetning og forvalter menneskelige ressurser og naturressurser for utvikling og verdiskaping nå og i framtiden. Dette vil legge til rette for å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. En vellykket regional- og distriktpolitikk forutsetter innsats på en rekke politikkområder. Blant annet er satsing på samferdsel, vekstfremmende skatte- og avgiftslettelser, gode helse tjenester, utdanning, forskning og innovasjon viktig for å få til en god regional utvikling og regional balanse. Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner og den differensierte arbeidsgiveravgiften har stor betydning. Vedlegg 1.1 gir en oversikt over virkemidler under andre politikkområder som enten er begrunnet i distriktpolitiske mål, eller som er særlig viktige for distriktsområder. Samlet foreslår Regjeringen å bevilge omlag 44,6 mrd. kroner til dette, en vekst på om lag 2 pst. fra 2019.

Regjeringen foreslår at det bevilges om lag 1,3 mrd. kroner under programkategorien. Som følge av regionreformen er det flere endringer i programkategorien, se boks 6.1. Omleggingen medfører en betydelig desentralisering, og en tydeliggjøring av ansvarsområder, innsats og resultater.

Ansvarsområder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har en samordningsrolle i saker som har betydning for regional- og distriktpolitiske mål. Departementet koordinerer regjeringens arbeid med lokalisering av statlige arbeidsplasser, og bidrar med dette til å styrke kompetansemiljøer over hele landet. Departementet arbeider aktivt for at EØS-regelverket for regionalpolitisk offentlig støtte gir handlingsrom for regional- og distriktpolitisk innsats. Departementet skal bidra til bedre samordning mellom regjeringens nordområdesatsing og annen innsats i Nord-Norge.

Fylkeskommunene har, som regionalt folkevalgt nivå, ansvar for å legge til rette for verdiskaping og samfunnsutvikling i sine fylker. Om lag 74 pst. av midlene over programkategori 13.50 blir overført til fylkeskommunene. Som følge av regionreformen får fylkeskommunene økt ansvar for virkemidler som er sentrale for å mobilisere og utvikle særlig små og mellomstore bedrifter og gründere i alle deler av landet. Kommunene har ansvar for å sikre gode levekår og et likeverdig tjenestetilbud lokalt, og skal samtidig være en pådriver for lokal samfunns- og næringsutvikling.

Kompetansesenter for distriktsutvikling (Distriktssenteret) er en støttespiller og rådgiver for helhetlig og bærekraftig utviklingsarbeid i

Boks 6.1 Regionreformen og programkategori 13.50

Programkategori 13.50 endres som følge av regionreformen, jf. Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner* og Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*. Oversikt over endringer:

1. Følgende tilskudd innlemmes i rammetilskuddet til fylkeskommunene, under kap. 572, post 60 Innbyggertilskudd, totalt 100,1 mill. kroner:

- Kap. 550, post 64 Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn (51,6 mill. kroner).
- Kap. 553, post 60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse (48,5 mill. kroner).

Tilskuddene vil i 2020 bli gitt en særskilt fordeling innenfor rammetilskuddet til fylkeskommunene (tabell c).

2. Fylkeskommunene får oppdragsgiveransvaret for en rekke næringsrettede virkemidler i Innovasjon Norge og Siva. Disse samles på kap. 553, post 61(ny) Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling med totalt 763,3 mill. kroner:

- Næringshageprogrammet: 76,3 mill. kroner overføres fra kap. 550, post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene.
- Inkubasjonsprogrammet: 49,0 mill. kroner overføres fra kap. 553, post 74 Klynger og innovasjon og 73,8 mill. kroner overføres fra Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2426, post 70 Tilskudd.
- Bedriftsnettverk: 26,1 mill. kroner overføres fra kap. 553, post 74 Klynger og innovasjon, 10,8 mill. kroner overføres fra Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2421, post 71 Innovative næringsmiljøer og 4,1 mill. kroner overføres fra Kulturdepartementets kap. 325, post 71 Kultur som næring.
- Mentortjenesten: 12,0 mill. kroner overføres fra kap. 550, post 70 Bedriftsrettede

programmer i distriktene og 5,3 mill. kroner overføres fra Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2421, post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse.

- Deler av det landsdekkende etablerertilskuddet: 38,3 mill. kroner overføres fra Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond.

- I tillegg overføres virkemidlene under kap. 550, post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene, 467,6 mill. kroner, slik at fylkeskommunenes oppdragsgiveransvar samles på én post.

Overføring av oppgaver til fylkeskommunene gir en tydeligere arbeidsdeling mellom staten og fylkeskommunene i næringspolitikken. Oppdragsgiveransvar for landsdekkende næringsrettede virkemidler og nasjonale konkurransearenaer som skal bidra til høyest mulig nasjonal effekt og innovasjonsgrad, skal fortsatt være statlige.

3. Regjeringen foreslår å overføre 45,5 mill. kroner av Arktis 2030 fra Utenriksdepartementets kap. 118, post 70 Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet til kap. 553, post 63 Interreg og Arktis 2030. Ordningen skal forvaltes av Troms og Finnmark fylkeskommune, i nært samarbeid med Nordland fylkeskommune.

4. Troms og Finnmark fylkeskommune får fra 1. januar 2020 ansvar for et sekretariat for Regionalt nordområdeforum i Vadsø. Sekretariatet finansieres under kap. 553, post 63 Interreg og Arktis 2030.

Se nærmere omtale under den enkelte budsjettpost.

distriktsområder. Senteret skal bidra til å nå regional- og distriktpolitiske mål gjennom å hente inn, systematisere og formidle erfarings- og forskningsbasert kunnskap om lokal samfunnsutvikling. Distriktssenteret skal bistå fylkeskommunene i deres arbeid med å skape en

helhetlig og ønsket utvikling i egen region. Distriktssenteret forvalter også Merkur-programmet. Dette er et virkemiddel for å sikre tilgang til grunnleggende private tjenester, med vekt på dagligvarer og drivstofftilbud, i områder med få innbyggere.

De nasjonale virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, Selskapet for industrivekst SF (Siva) og Norges Forskningsråd (Forskningsrådet) forvalter økonomiske virkemidler i regional- og distriktspolitikken. Innovasjon Norge skal utløse samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling og regionenes næringsmessige muligheter. Siva skal, gjennom fysisk og organisatorisk infrastruktur, utvikle oppstarts- og innovasjonsmiljøer og bedriftsfellesskap. Forskningsrådet skal arbeide for at næringslivet etterspør mer forskning, forsker mer og at forskningsresultater i større grad blir tatt i bruk. Virkemiddelaktørene samarbeider tett med fylkeskommunene. Oppdragsgiveransvaret for flere ordninger under Innovasjon Norge og Siva flyttes fra departementene til fylkeskommunene fra 2020, se boks 6.1 og omtale under kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling.

Utviklingstrekk og utfordringer

Norsk økonomi er inne i en oppgangskonjunktur. Etterspørselen etter arbeidskraft har økt, og arbeidsledigheten har avtatt de siste to årene. Arbeidsledigheten i Distrikts-Norge er på et lavere nivå enn i resten av landet, og mange steder også lavere enn før oljeprisfallet.

Befolkningen i Norge har vært i kraftig vekst de siste tiårene, men Statistisk sentralbyrå forventer lavere vekst framover. Lavere innvandring og fruktbarhet gjør at aldringen av befolkningen vil bli sterkere enn tidligere antatt. Demografiske endringer vil føre til færre personer i arbeidsfør alder, særlig i distriktskommuner. Konkurransen om arbeidskraften blir større. Mange bedrifter og offentlige virksomheter i distriktskommuner mangler kompetent arbeidskraft. Tilgang på relevant kompetanse er en viktig forutsetning for å gjennomføre nødvendige endringer i offentlig sektor og i næringslivet.

At en stor andel står utenfor arbeidslivet forsterker utfordringene. Det er store forskjeller i sysselsettingsandelen mellom kommuner, men distriktskommuner har i gjennomsnitt like høy sysselsettingsandel som mer sentrale kommuner. De siste par årene har flere kommet i jobb, og nedgangen i sysselsettingsandelen er snudd til oppgang.

Distriktsområder har strukturelle utfordringer på grunn av mindre bredde i næringsstrukturen, små næringsmiljøer, mindre markeder og større avstander til kompetansetilbud, investorer og andre samarbeidspartnere. Slike strukturelle ulemper gjør det mer krevende å utnytte ressur-

sene for vekst og verdiskaping, samt å omstille seg når det skjer større endringer i marked, teknologi, råvaretilgang eller krav til kompetanse.

Norske regioner er klassifisert som ledende eller sterke innovatører i Europa.³ Over halvparten av foretakene i næringslivet utfører innovasjonsaktiviteter, og det er like mye som næringslivet i de andre nordiske landene.⁴ Graden av innovasjonsaktivitet i Norge er relativt jevnt fordelt mellom regionene. Det er en styrke for landet og indikerer at norske regioner evner å respondere på endringer i markedet og har kapasitet til omstilling.

Rammene for vekst og omstilling i bedrifter og næringsmiljøer er likevel ulike fra en region til en annen. Blant annet er det store variasjoner i tilgangen på relevante samarbeidspartnere, investorer, kunnskap og kompetent arbeidskraft. Skal Norge opprettholde den høye velferden, må ressursene i hele landet utnyttes effektivt. Geografisk spredning av verdiskapende aktivitet vil være en forutsetning for full ressursutnyttelse og høyest mulig nasjonalinntekt.

Med dette som bakgrunn retter programkategori 13.50 seg mot følgende utfordringer:

Utfordringer for vekstkraft

Utvikling av nye forretningsområder er risikofyllt, spesielt i områder med avstand til store markeder. Bedrifter i distriktsområder har ofte mindre tilgang på privat risikokapital enn bedrifter i mer sentrale strøk, og lange avstander gir dårligere tilgang på informasjon for investorer og banker. I tillegg kan risikoen oppleves som høy fordi annenhåndsverdien på pant er lav, for eksempel for eiendom, bygg og maskiner.⁵

Nyetablerte bedrifter kan oppleve mangel på kapital for å realisere prosjekter og for å vokse, da private investorer kan vurdere risikoen som for høy. Nye virksomheter er viktige, da de ofte vokser raskere og har høyere produktivitet enn virksomhetene de erstatter.⁶ Over tid vil nye og innovative bedrifter stå for en stadig større andel av samlet sysselsetting og verdiskaping.⁷ Å starte ny virksomhet krever kunnskap og ferdigheter, og

³ Regional Innovation Scoreboard 2019

⁴ Regionale utviklingstrekk 2018 fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

⁵ NOU 2018: 5 Kapital i omstillingens tid – Næringslivets tilgang til kapital

⁶ Grimsby, Grünfeld og Jakobsen (2009): 99 % SMB: Grunnfjell og vekstmotorer i norsk næringsliv. MENON publisasjon nr. 13/2009

⁷ OECD, Growth project (2001)

mangel på forretningskompetanse og nettverk er vesentlige hindringer for suksess.

God tilgang på kompetent arbeidskraft er en hovedutfordring for vekst og verdiskaping i hele landet, og er en særlig stor og gjennomgående utfordring i distriktene. Mange bedrifter og kommuner har begrenset mulighet å ta ut sitt potensial, fordi de har vanskelig for å rekruttere relevant arbeidskraft og kompetanse. Manglende tilgang på kompetanse kan også svekke muligheten for å utvikle nye næringer i distriktene som etter spør andre typer arbeidskraft og kompetanse enn den som tilbys.

Norsk næringsliv investerer mindre i FoU som andel av BNP enn andre land. Investeringene varierer med bransjetilknytning, men er mulige å påvirke ved å fremme økt erfaring med forskning, økt kompetansenivå i bedrifter og økt kjennskap til finansieringsmuligheter og FoU-institusjoner. Manglende samhandling mellom bedrifter, forsknings- og utviklingsmiljø og offentlige aktører er også noe som begrenser innovasjons- og omstillingsevnen. For å utnytte potensialet for økonomisk vekst og utvikling i bedrifter og verdikjeder, er det behov for strukturer for deling og utvikling av kunnskap og kompetanse og for nettverk eller arenaer hvor dette kan skje.

Enkelte steder opplever nedleggelse, store nedbemanninger eller vedvarende høy ledighet. Det gir negative ringvirkninger for enkeltmennesker og lokalsamfunnet. Særlig små arbeidsmarkeder med sårbare næringsmiljøer og få pendlingsmuligheter kan oppleve behov for omstillingsinnsats. For landet som helhet er det lønnsomt med omstilling av slike arbeidsmarkeder og næringsmiljøer.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.11 Mål for programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk

-
1. Vekstkraftig næringsliv i regioner og distrikt
 2. Regional utvikling over landegrensene og i nordområdene
 3. Styrket utviklingsevne og tilgang til grunnleggende private tjenester i distriktene
-

Departementet foreslår en del endringer under programkategorien som følge av regionreformen, jf. boks 6.1. Departementet har derfor endret målene fra Prop. 1 S (2018–2019) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Hensikten er å legge til rette for desentralisering, tydeligere ansvarsfordeling og tydeligere prioriteringer,

Grenseregionale utfordringer

Landegrensener og kulturforskjeller kan være hindre for flyt av varer, tjenester, kapital og personer, og dermed samlet økonomisk vekst i grenseregioner. Det er behov for utvikling og deling av kunnskap og kompetanse og for nettverk eller arenaer for samarbeid som bidrar til å styrke grenseregionenes økonomiske vekst. De fleste grensekommunene ligger i det distriktspolitiske virkeområdet og har naturlige samarbeidspartnere i Norges naboland. Dette bildet er særlig tydelig i Nord-Norge, der mange utfordringer best løses gjennom internasjonalt samarbeid.

Utfordringer for lokal utviklingsevne og tilgang til private tjenester i områder med få innbyggere

Samfunnet er komplekst og i stadig endring. Det krever i økende grad samarbeid mellom forvaltningsnivåer og aktører for å legge til rette for vekst og likeverdige levekår. Det er viktig for kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige og private aktører å være oppdatert på kunnskap og erfaringer om gode arbeidsmåter i samfunnsutviklingsarbeidet. Flere kommuner i mindre arbeidsmarkeder har små administrasjoner og fagmiljø som gjør det ekstra krevende å tilegne seg slik kunnskap. I områder med få innbyggere kan et svakt kundegrunnlag gjøre det utfordrende å få til lønnsom drift av dagligvarebutikken og andre tjenester som er viktige for innbyggere og tilreisende.

både geografisk og mellom mål. For å gi en mer sammenhengende beskrivelse av regjeringens politikk og resultater, har departementet valgt å legge de nye målene til grunn for videre omtale av rapportering fra 2018, status i 2019 og strategier og tiltak i 2020.

Mål 1 Vekstkraftig næringsliv i regioner og distrikt

Regjeringen vil bidra til vekstkraftig næringsliv i regioner og distrikt gjennom innsats tilpasset regionale muligheter og utfordringer.

Rapport, strategier og tiltak

Fylkeskommunene får fra 2020 oppdragsgiveransvar for en rekke næringsrettede ordninger i regi av Innovasjon Norge og Siva, og skal mobilisere og legge til rette for bedriftsutvikling og nyskaping i alle deler av sine fylker, jf. boks 6.1. Bevilgningene til disse virkemidlene er samlet under kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling:

- Distriktsrettede låne-, garanti- og tilskuddsordninger via Innovasjon Norge kan redusere bedriftenes risiko når de investerer i nye produksjonslinjer, utvikler nye markeder, oppdaterer nødvendig kunnskap mv. Disse ordningene har over tid gitt gode resultater, blant annet i form av verdiskaping og sysselsetting hos bedriftene som mottar støtte. Se rapportering under kap. 550, post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene.
- Gründervirksomhet skaper arbeidsplasser og kan øke tilgangen på tilbud og tjenester i lokalsamfunnet. Mentortjenesten og etablerertilskudd via Innovasjon Norge bidrar til at gründere får økt kunnskap om bedriftsutviklingsprosessen og støtter opp under utvikling av nyskapende og markedsorienterte forretningsideer. Se rapportering under kap. 550, post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene, kap. 550, post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene og Nærings- og fiskeridepartementets budsjettproposisjon, kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond og kap. 2421, post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse.
- Næringshager tilbyr bedrifter et miljø og tjenester som legger til rette for vekst og fornying og bedre utviklingsmuligheter. Næringshageprogrammet i regi av Siva kan vise til gode resultater på omsetning, sysselsetting og verdiskaping. Se rapportering under kap. 550, post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene.
- Bedriftsnettverk og Inkubasjonsprogrammet, forvaltet av henholdsvis Innovasjon Norge og Siva, viser gode resultater på blant annet verdiskaping og økt kommersielt samarbeid mellom bedrifter. Se rapportering under kap. 553, post 74 Klynger og innovasjon og budsjettpro-

posisjonene fra Nærings- og fiskeridepartementet, kap. 2421, post 71 Innovative Næringsmiljøer og kap. 2426 Siva SF, post 70 Tilskudd, samt Kulturdepartementet, kap. 325 Almenne kulturformål, post 71 Kultur som næring.

Departementet skal fortsatt være oppdragsgiver for Innovasjon Norge og Forskningsrådet for følgende virkemidler, se rapportering under kap. 553, post 74 Klynger og innovasjon:

- Klyngeprogrammet har vist gode resultater over tid. Programmet bidrar til innovasjon, verdiskaping og økt samarbeid mellom bedrifter og mellom bedrifter og forskningsmiljøer.
- FORREGION skal styrke regionenes næringsmiljøer og omstillingsevne og har mobilisert næringsliv til å ta i bruk FoU i hele landet.
- Mange næringsmiljøer i distriktene er basert på fornybare ressurser. Norge har en sterk posisjon som leverandør av forholdsvis lite bearbejdede bioressurser innen blant annet trevirke og sjømat. Bioøkonomiordningen mobiliserer til utviklingsprosjekter basert på ressurser fra hav, jord og skog.
- Hele landet er avhengig av en velfungerende offentlig sektor, som samtidig er et betydelig marked for næringslivet. Innovasjonspartnerskap skal bidra til innovasjon i offentlig sektor og næringslivet via offentlig-privat samarbeid om offentlige innkjøp.

I 2020 foreslår departementet en ny ordning med kompetansepiloter. Ordningen er rettet mot Distrikts-Norge og skal stimulere etterspørsel og tilrettelegge for et regionalt tilpasset tilbud av utdanning og kompetanseutvikling, se kap. 553, post 62 Kompetansepiloter.

Enkelte steder opplever nedleggelse, store nedbemanninger eller vedvarende høy ledighet. Målet med regional omstilling er å bidra til etablering av nye arbeidsplasser og styrke næringsgrunnlaget i kommuner og regioner som opplever stor nedgang i sysselsettingen. Omstillingsprosjektene sikret og/eller skapte 637 arbeidsplasser i 2018, se rapportering under kap. 553, post 65 Omstilling.

Regjeringen foreslår om lag 1,1 mrd. kroner i 2020 på poster som skal bidra til vekstkraftig næringsliv i regioner og distrikt.

Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet skal vurdere søknader etter kvalitet. Innenfor disse rammene, er det for næringsrettede ordninger et mål at minst 40 pst. av virkemidlene skal nå fram til bedrifter med kvinnelig leder eller eier. I 2018 var 35 pst. av tilsagnsbeløpene og 40 pst. av

Innovasjon Norges tilsagn fra departementet kvinnerettede. Andelen aktive målbedrifter med kvinner i ledende stillinger i Sivas næringshageprogram var 35 pst. Det er en økning på seks prosentpoeng fra 2013 til 2018. I Sivas Inkubasjonsprogram var andelen aktive målbedrifter med kvinner i ledende stillinger 22 pst. i 2018, det vil si omtrent uendret fra 2013. I Forskningsrådets program FORREGION hadde 49 pst. av prosjektene en kvinne som prosjektansvarlig eller prosjektleder i 2018. Det ble også gitt tilskudd til to prosjekter for stimulerings tiltak og konkrete aktiviteter for å øke kvinneandelen i programmets prosjektportefølje.

Mål 2 Regional utvikling over landegrensene og i nordområdene

Regjeringen vil bidra til regional utvikling gjennom samarbeid over landegrensene og i nordområdene.

Rapport, strategier og tiltak

Interreg bidrar til samarbeid om forskning og innovasjon, transport, miljø og klima og økt konkurransekraft i små og mellomstore bedrifter. Deltagelsen fremmer en aktiv norsk europapolitikk og ivaretar norske interesser i EUs regionalpolitikk. Evalueringer som er gjort av EU-kommisjonen viser at Interreg-programmene har bidratt til økt samarbeid om etablering og utvidelse av økonomiske klynger, høyere utdanning og opplæringscentre, rådgivningstjenester for bedrifter og gründere og samarbeidsnettverk mellom forskningsinstitusjoner.

En evaluering av norsk deltakelse i perioden 2007–2013 (COWI 2019) viser at det er god kobling mellom regionale og nasjonale mål og strategier og de prosjektene som finansieres gjennom Interreg. Departementet vurderer nytten av programmene i perioden 2007–2013 som varierende. Dette bygger på evaluators funn av samfunns effekter og vurdering av nytte. Blant de mest interessante samfunns effektene er nye produkter og tjenester, nye og oppgraderte utdanningstilbud, sertifisering av grønnere reiselivsprodukter, gode kulturtilbud eller økt produktivitet og verdiskaping. Se rapportering for enkeltprogrammene Norge deltar i under kap. 553, post 63 Interreg og Arktis 2030 og kap. 553, post 76 Nordisk og europeisk samarbeid.

Norge har inngått avtaler om deltakelse i Interreg-programmer med om lag 700 mill. kroner for perioden 2014–2020, med forbehold om Stortingets godkjenning. Den statlige norske finansierin-

gen av Interreg-programmene Sverige-Norge, Øresund-Kattegat-Skagerrak, Botnia-Atlantica, Østersjøen, Nordsjøen og Interreg Europa ble noe redusert ift. opprinnelige avtaler i 2017, og videreført på dette nivået i 2018 og 2019. URBACT mottar ikke lenger statlig norsk finansiering. Det foreslås at Interreg-programmene og andre internasjonale tiltak videreføres på nivå med bevilgningen i 2019 med til sammen 85,3 mill. kroner.

Nordområdene er Norges viktigste strategiske ansvarsområde. Granavolden-plattformen og nordområdestrategien fra 2017 fastslår at regjeringen vil arbeide for at Nord-Norge skal bli en av Norges mest skapende og bærekraftige regioner. I nord må både utenrikspolitiske og innenrikspolitiske interesser legges til grunn for politikktutforming. Regjeringen samarbeider med andre land for å ivareta norske interesser i nord og sikre at Arktis forblir en fredelig og stabil region preget av internasjonalt samarbeid. En stortingsmelding om nordområdepolitikken skal etter planen legges frem høsten 2020.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunene i nord, sammen med Utenriksdepartementet, har sentrale roller i nordområdepolitikken. Regjeringen har dialog med de nordligste fylkeskommunene og Sametinget gjennom Regionalt nordområdeforum som ble opprettet høsten 2016. Forumet er et ikke-besluttende organ for dialog og felles forståelse av spørsmål som er særlig relevante for utviklingen i nord. Forumet skal bidra til å styrke samordningen mellom nordområdepolitikken og annen nasjonal og regional innsats i Nord-Norge.

Som en oppfølging av regionreformen får fylkeskommunene i nord nye oppgaver som har betydning for nordområdepolitikken. Tilskuddsordningen Arktis 2030 bidrar til å ivareta norske interesser i nord og Norges rolle som en ansvarlig polarnasjon, samt å støtte opp under innsatsområdene for regjeringens nordområdepolitikk. Denne tilskuddsordningen foreslås delt i to i 2020. En nasjonal innsats, som ivaretas av Utenriksdepartementet over kap. 118 Utenrikspolitiske satsinger, post 70 Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet, og en regional innsats over Kommunal- og moderniseringsdepartementets kap. 553, post 63 Interreg og Arktis 2030. Den regionale innsatsen overføres til Troms og Finnmark fylkeskommune, i nært samarbeid med Nordland fylkeskommune. Regjeringen foreslår en bevilgning på 45,5 mill. kroner i 2020. Troms og Finnmark fylkeskommune får fra 1. januar 2020 i tillegg ansvar for et sekretariat for Regionalt

nordområdeforum i Vadsø. Regjeringen foreslår 1,5 mill. kroner til finansiering av sekretariatet over kap. 553, post 63 Interreg og Arktis 2030.

Mål 3 Styrket utviklingsevne og tilgang til grunnleggende private tjenester i distriktene

Regjeringen vil bidra til å styrke lokal utviklings- evne og grunnleggende privat tjenestetilgang i distriktene, herunder tilgang til en nærliggende dagligvarebutikk med god kvalitet og tilleggs- tjenester.

Rapport, strategier og tiltak

Kommunene skal være gode samfunnsutviklere som skaper attraktive lokalsamfunn for fastboende, besøkende og næringsdrivende. Distrikts- senteret skal fortsette sitt arbeid med å sørge for oppdatert kunnskap om, og erfaringer med, gode arbeidsmåter i samfunnsutviklingsarbeidet. Det foreslås 33,3 mill. kroner til Kompetansesenter for distriktsutvikling, se omtale under kap. 554, post 01 Driftsutgifter.

Merkur-programmet bidrar til økt tilgang til grunnleggende private tjenester i områder med spredt bosetting. Programmet vektlegger å utvikle tilleggstjenester som øker dagligvare- butikkens lønnsomhet og styrker det samlede tjenestetilbudet for befolkningen. Merkurbutik- kene har gode resultater på omsetningsutvikling for dagligvarebutikker i områder med små mar- keder. Se rapportering under kap. 554, post 73 Merkur. Bevilgningen til Merkur-programmet foreslås videreført med 59,4 mill. kroner i 2020.

Lokalisering av statlige arbeidsplasser

Det overordnede målet for statens lokalisering- politikk er å skape en mer balansert lokalisering av statlige arbeidsplasser i hele landet, og samti- dig sikre god kvalitet i de statlige tjenestene, effektiv bruk av fellesskapets ressurser og en for- svarlig omstilling for de som berøres.

Regjeringen følger opp plan for lokalisering, som ble lagt fram i 2017, og arbeider for ytter-

ligere utflyttinger. Regjeringen har så langt vedtatt å lokalisere vel 1170 arbeidsplasser utenfor Oslo. Dette arbeidet fortsetter, særlig i forbindelse med strukturendringer.

Regjeringen vil ta nye grep for å nå de høye ambisjonene i Granavolden-plattformen. Det er i plattformen blant annet formulert et nytt mål om å sikre en mer helhetlig oversikt og koordinering av flytting, nedleggelse og opprettelse av statlige arbeidsplasser. Det er videre et mål å sikre en god regional fordeling av statlige kompetansearbeids- plasser i hele landet, også utenfor de største byene, og redusere negative, samlede virkninger av strukturendringer i statlig virksomhet.

Distriktsindeksen

Distriktsindeksen er et verktøy for å peke ut dis- triktskommuner, og er et uttrykk for graden av dis- triktsutfordringer i en kommune. Distriktsindek- sen måler kommunenes utfordringer knyttet til geografiske ulemper i tillegg til samfunnsutfordrin- ger som følger av geografifulempene. Distrikts- indeksen blir brukt i forbindelse med fordeling av distriktspolitiske virkemidler. Bruken av indeksen blir tilpasset formålet med de enkelte tilskuddene.

Asplan Viak har foretatt en ekstern og uavhen- gig gjennomgang av distriktsindeksen. Forslaget fra Asplan Viak har blitt sendt til kommuner og fylkeskommuner som har hatt mulighet for å gi innspill. Det kom i alt 32 innspill. Gjennomgangen og innspillene er dokumentert i en rapport som er lagt ut på regjeringen.no.

Departementet vil nå gå gjennom rapporten og innspillene. Departementet vil også vurdere utforming av ulike virkemidler hvor distriktsin- deksen brukes. Departementet tar sikte på å komme tilbake til ny distriktsindeks i kommune- proposisjonen for 2021. Som omtalt i kommune- proposisjonen for 2020 legger departementet opp til å vurdere innretningen på de regionalpolitiske tilskuddene nærmere, primært med fokus på bru- ken av distriktsindeksen ved fordeling av dis- triktstilskuddene i inntektssystemet. Departe- mentet tar sikte på å komme tilbake til dette i kommuneproposisjonen for 2021.

Kap. 550 Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
62	Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene, <i>kan nyttes under post 64</i>	487 714	453 090	
64	Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn, <i>kan nyttes under post 62</i>	154 420	50 000	
66	Forenkling av utmarksforvaltning – forsøksordning, <i>kan overføres</i>	122		
70	Bedriftsrettede programmer i distriktene	115 662	119 016	
73	Merkur-programmet, <i>kan overføres</i>	43 300	59 708	
	Sum kap. 0550	801 218	681 814	

Post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene, kan nyttes under post 64

Posten foreslås avvirket fra og med 2020. Posten dekket investeringstilskudd, bedriftsutviklings-tilskudd, distriktsrettede risikolån og garantier og distriktsrettet etablerertilskudd, forvaltet av Innovasjon Norge på oppdrag fra fylkeskommunene. Fylkeskommunenes oppdragsgiveransvar for disse og andre næringsrettede virkemidler foreslås fra 2020 samlet på en felles post, se omtale under kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling. Rapportering fra 2018 for disse ordningene følger under.

Rapport

I statsbudsjettet for 2018 ble det bevilget 487,7 mill. kroner til bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene, inkludert 51,2 mill. kroner i administrasjons- og gjennomføringskostnader for ordningene. Oppdragene fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge utgjorde 353 mill. kroner og 64,1 mill. kroner ble overført til kap. 550, post 64 Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn.

Inkludert overførte midler ga Innovasjon Norge over 684 tilsagn for 392 mill. kroner, i form av investeringstilskudd, bedriftsutviklings-tilskudd og distriktsrettet etablerertilskudd. Det ble gitt 114 distriktsrettede risikolån og garantier for til sammen 374 mill. kroner. Tapsfondsavsetninger for lån og garantier var på 76,6 mill. kroner.

Bedriftene som har fått et tilskudd eller lån av Innovasjon Norge, finansiert av de bedriftsrettede låne- og tilskuddsordningene i distriktene, har gjennomsnittlig 5,5 prosentpoeng høyere vekst i verdiskaping sammenliknet med tilsvarende bedrifter som ikke har mottatt støtte. Dette er på nivå med effektene av Innovasjon Norges øvrige oppdrag. Det kan tyde på at prosjektene er gode selv om bedriftene er lokalisert i områder med store avstander og tynne næringsmiljøer.

Bedrifter som har mottatt tilskudd eller lån fra de bedriftsrettede låne- og tilskuddsordningene i distriktene har gjennomsnittlig 2,4 prosentpoeng høyere vekst i antall ansatte enn sammenlignbare bedrifter. Effektindikatorerne for verdiskaping og sysselsetting gjelder for tilskudd og lån tildelt i perioden 2003–2014, med effekter i opptil tre år etterpå.

Innovasjon Norge måler nyskaping ved å vurdere graden av innovasjon i prosjektet. 63 pst. av de finansierte prosjektene skaper noe som er nytt nasjonalt eller internasjonalt. Sett over en femårsperiode er trenden at andelen prosjekter som er innovasjon på bedriftsnivå har gått ned.

For å måle omstillingsevne, benytter Innovasjon Norge forholdstallet mellom antall tildelinger til vekstbedrifter og gründere. Dette gir en indikasjon på etableringshyppighet som er viktig for omstilling. Forholdstallet mellom antall bedrifter og gründere som fikk støtte fra Innovasjon Norge har ligget rundt 0,7 gründere per bedrift fra 2009 til 2013, og økte kraftig til 1,2 gründere per bedrift i 2015. Indikatoren gikk ned i 2016 og 2017 til 0,8 gründere per bedrift. I 2018 er indikatoren tilbake til nivået før oljeprisfallet.

Post 64 Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn, kan nyttes under post 62

Posten foreslås innlemmet i fylkeskommunenes rammetilskudd fra 2020, jf. Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*. Tilskudd til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn er særlig knyttet til å inkludere tilflyttere, styrke sårbare næringsmiljøer og styrke kommunenes evne til å planlegge, mobilisere, samarbeide om og gjennomføre utviklingstiltak. Midlene vil bygge opp under fylkeskommunenes ansvar for nærings- og samfunnsutvikling. Posten innlemmes i fylkeskommunenes rammetilskudd sammen med kap. 553, post 60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse. For å ivareta dagens geografiske fordeling vil midlene i 2020 bli gitt en særskilt fordeling (tabell c).

I perioden 2018–2020 er det varslet at den årlige rammen til Buskerud fylkeskommunene fra kap. 550, post 64 økes med 1 mill. kroner, der midlene skal gå til Hallingdal regionråd og deres arbeid med utvikling av et kompetansemiljø for reiseliv. Dette ivaretas i den særskilte fordelingen for 2020, men regjeringen legger til grunn at det vil være opp til Viken fylkeskommune å vurdere dette hensynet.

Rapport

I statsbudsjettet for 2018 ble det bevilget 154,4 mill. kroner til posten og 64,1 mill. kroner ble overført fra kap. 550, post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene. Det ble gitt tilsagn for 201 mill. kroner fra fylkeskommunene i 2018. De høyest prioriterte områdene på tvers av fylkeskommunene var destinasjon og reiseliv (21 pst.), fysisk infrastruktur (13 pst.), utviklingstiltak i avgrensede områder (10 pst.), tiltak for å fremme bedriftssamarbeid og klynger (9 pst.), forskningsbasert innovasjon (7 pst.) og forstudier og forprosjekter for å fremme gode næringsmiljøer og vekstkraftige lokalsamfunn (6 pst.).

Det ble gitt 103 mill. kroner i tilsagn fra kommunale og regionale næringsfond i 2018. Midlene går i hovedsak til direkte bedriftsstøtte (50 pst.), tiltak for å fremme bedriftssamarbeid og klynger (14 pst.) og destinasjon og reiseliv (9 pst.). Fylkeskommunene har anledning til å disponere bevilgningen uavhengig av budsjettår, samt å overføre bevilgninger mellom postene 62 og 64. Det er derfor ikke samsvar mellom bevilgningstall og tilsagnstall.

Post 66 Forenkling av utmarksforvaltning – forsøksordning, kan overføres

Departementet satte i 2016 i gang en forsøksordning for kommuner som ønsker å forenkle utmarksforvaltningen, med mål om å styrke kommunenes førstelinjetjeneste og utøvelse av myndighet i utmarksforvaltningen. Ordningen ble avsluttet fra og med 2018. Tre prosjekter i Lom, Åfjord og Tynset/Alvdal kommuner har fått til sammen 1,8 mill. kroner.

Post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene

Posten foreslås avviklet fra og med 2020. Posten dekket Næringshageprogrammet i regi av Siva og Bioøkonomiordningen og Mentortjenesten for gründere forvaltet av Innovasjon Norge. Finansiering av Bioøkonomiordningen er flyttet til kap. 553, post 74 Klynger og innovasjon og omtales i sin helhet under denne posten. Oppdragsgiveransvaret for Næringshageprogrammet og Mentortjenesten for gründere foreslås overført til fylkeskommunene, se omtale under kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling.

Siva har fram til i dag ikke hatt en egen drifts-post på statsbudsjettet. Basiskostnader har i stedet vært hentet fra tilskuddsmidlene fra oppdragsgivende departementer. Departementet og Nærings- og fiskeridepartementet innfører en grunnfinansiering av Siva fra 2020. I og med at staten er eneeier i Siva, må det legges grunnlag for at staten fortsatt skal kunne ta et helhetlig ansvar for selskapet. Se Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Departementet overfører derfor 11,2 mill. kroner fra denne posten, og 7,5 mill. kroner fra kap. 553, post 74 Klynger og Innovasjon, til Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2426 Siva SF, post 70 Tilskudd. Midlene skal gå til grunnfinansiering, finansiering for å følge opp Sivas eierskap i innovasjonsselskaper og klyngeprogrammet og til å delta i politikkutforming og utviklingsprosesser regionalt.

Rapportering fra 2018 for Næringshageprogrammet og Mentortjenesten for gründere følger under.

Rapport

Næringshageprogrammet

Bevilgningen til Næringshageprogrammet i 2018 var 85,5 mill. kroner. Det ble gitt tilsagn om totalt 84,6 mill. kroner. I alt 2 227 målbedrifter med over 39 000 ansatte fikk rådgivnings- og utviklings-

tjenester fra 40 næringshager i 2018. Dette er en økning på 206 målbedrifter fra året før. Antall ansatte i bedriftene øker fortsatt, men flere bedrifter opplever en nedgang i antall ansatte (39 pst.) enn de som øker (27 pst.).

Midtveisevalueringen av Næringshageprogrammet⁸ viser at verdiskapingen i bedrifter tilknyttet næringshager er høyere enn for sammenlignbare bedrifter etter tre år.

I alt 37 av de 40 næringshagene har målbedrifter innenfor det distriktspolitiske virkeområdet, og 81 pst. av ordinære programmidler ble i 2018 gitt til næringshager innenfor virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte.

Mentortjenesten for gründere

I 2018 var rammen for Mentortjenesten 17,2 mill. kroner, hvorav 12,1 mill. kroner var distriktsrettede midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og 5,1 mill. kroner var landsdekkende midler fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Det ble gjennomført 192 koblinger til mentorer i 2018. I tillegg er 24 mentorkoblinger gitt fra rammen for etablerertilskudd.

⁸ P. Engesæter, S-E. Jakobsen et.al, Midtveisevaluering av Sivas Inkubatorprogram og Næringshageprogram, SNF-rapport nr. 01/17, Samfunns- og næringslivsforskning AS.

Nyskaping måler Innovasjon Norge ved å vurdere graden av innovasjon i prosjektet. Av de distriktsrettede prosjektene i Mentortjenesten, har 58 pst. innovasjonsgrad på nasjonalt og internasjonalt nivå i 2017 og 2018. Dette er to prosentpoeng lavere enn i 2016 og 31 prosentpoeng lavere enn de landsdekkende prosjektene. Mentortjenesten ble evaluert av Menon Economics i 2018. Evaluatør anser at tjenesten tilbyr skreddersydd kompetanse tilpasset gründeres behov, og at det er liten grad av overlapp mellom mentortjenesten og andre tjenester. Effektanalysene gir tydelige indikasjoner på at Mentortjenesten har hatt en positiv innvirkning på bedriftenes verdiskapings- og sysselsettingsvekst. Det estimeres at den årlige verdiskapingsveksten er 29 prosentpoeng høyere for de som benyttet tjenesten, og tilsvarende er veksten i lønnskostnader og antall ansatte henholdsvis 19 og 38 prosentpoeng høyere for de som benyttet tjenesten enn i kontrollgruppen. Mentortjenesten bidrar også til økt nyskaping i form av at programmet bidrar til å kommersialisere nyskappende produkter til forbrukerne.

Post 73 Merkur-programmet, kan overføres

Posten foreslås flyttet til kapittel 554 Kompetansesenter for distriktsutvikling, og ordningen omtales i sin helhet under dette kapitlet.

Kap. 552 Nasjonalt samarbeid for regional utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
72	Nasjonale tiltak for regional utvikling, <i>kan overføres</i>	475		
	Sum kap. 0552	475		

Post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling, kan overføres

Posten er avviklet fra og med 2017. Regnskapsførte midler i 2018 er knyttet til avsluttende utbe-

talinger fra Verdiskapingsprogrammet for lokale og regionale parker, forvaltet av departementet.

Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
60	Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse, <i>kan nyttes under post 63 og 65</i>	142 000	47 000	
61	Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling			763 307
62	Kompetansepiloter, <i>kan overføres</i>			16 411
63	Interreg og Arktis 2030	51 300	52 736	101 404
65	Omstilling	112 000	79 856	66 000
74	Klynger og innovasjon	249 844	281 089	215 954
76	Nordisk og europeisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	53 747	30 870	30 870
	Sum kap. 0553	608 891	491 551	1 193 946

Post 60 Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse, kan nyttes under post 63 og 65

Posten foreslås innlemmet i fylkeskommunenes rammetilskudd fra 2020, jf. Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*. Tilskudd til regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse har hatt som mål å mobilisere til samarbeid mellom bedrifter i næringsmiljø, og bedre koblinger mellom bedrifter og relevante utdanningsmiljøer for å møte næringslivets behov for kunnskap og relevant arbeidskraft. Posten innlemmes i fylkeskommunens rammetilskudd sammen med kap. 550, post 64 Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn. For å ivareta dagens geografiske fordeling, vil midlene i 2020 bli gitt en særskilt fordeling (tabell c). Midlene vil bygge opp under fylkeskommunenes ansvar for nærings- og samfunnsutvikling.

I perioden 2018–2020 er det varslet at de årlige rammene til de tre nordligste fylkeskommunene fra kap. 553, post 60 økes med 3 mill. kroner, som en oppfølging av nordområdestrategien. Dette ivaretas i den særskilte fordelingen for 2020, og regjeringen legger til grunn at det vil være opp til de berørte fylkeskommunene å vurdere disse hensynene.

Rapport

Det ble gitt tilsagn for om lag 133 mill. kroner fra fylkeskommunene i 2018. De høyest prioriterte områdene var: forskningsbasert innovasjon (FOR-

REGION) (20 pst.), tiltak for å fremme bedrifts-samarbeid og klynger (19 pst.), fremme tilgang på kompetanse (12 pst.), inkubasjon (10 pst.) og tilrettelegging for utdanning og kompetanse for næringslivet (5 pst.).

Post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling

Som en del av regionreformen får fylkeskommunene et større oppdragsgiveransvar for mobiliserende og kvalifiserende næringspolitiske virkemidler i regi av Innovasjon Norge og Siva. Tidligere kap. 550, post 62 Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene legges også inn i denne posten. Med denne endringen er oppdragsgiveransvaret for en stor del av de distriktsrettede næringsvirkemidlene overført fra staten til fylkeskommunene.

Boks 6.2 gir oversikt over virkemidlene.

Mål for ordningen

Posten omfatter bevilgninger til fylkeskommunene til finansiering av virkemidler for å mobilisere og utvikle et verdiskapende næringsliv i distrikt og regioner. Målgruppen er bedrifter og entreprenører i hele landet.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse er vekst i verdiskaping, omsetning, sysselsetting og nyskaping i distrikt

Boks 6.2 Virkemidler

- *Distriktsrettede risikolån* kan gis til toppfinansiering av antatt lønnsomme investerings- og utviklingsprosjekter som er vanskelig å finansiere i det private kredittmarkedet. Lånene kan innvilges både til nyetableringer og etablerte bedrifter uavhengig av størrelse.
 - *Distriktsrettede garantier* for driftskreditt og unntaksvis for lån gis også til bedrifter som mangler pantesikkerhet for lånefinansiering i bank.
 - *Investeringsstilskudd* kan gis til fysiske investeringer som for eksempel produksjonslokaler eller produksjonsutstyr. Investeringsstilskudd gis primært til små og mellomstore bedrifter.
 - *Bedriftsutviklingstilskudd* kan gis til rådgivningstjenester, kompetansetiltak og tilskudd til forprosjekter. Bedriftsutviklingstilskudd gis primært til små og mellomstore bedrifter.
 - *Distriktsrettet etablerertilskudd* til markedsavklaring og kommersialisering kan gis til gründere og fellestiltak for grupper av etablerere, for eksempel etablererveiledning. De to viktigste tildelingskriteriene er at forretningsidéen/løsningen representerer noe vesentlig nytt regionalt, og at gründeren har ambisjoner om å utvikle en vekstbedrift.
- Distriktsrettede risikolån og garantier, investerings- og bedriftsutviklingstilskudd og distriktsrettede etablerertilskudd kan kun brukes innenfor virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte.
- *Landsdekkende etablerertilskudd* til markedsavklaring skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital.
 - *Næringshageprogrammet* tilbyr utviklingsorienterte bedrifter tilgang til felles lokaler, kompetanse, nettverk og et faglig og sosialt fellesskap (Næringshager). Målgruppen er i hovedsak kunnskapsbedrifter. Det er et mål at alle næringshagene skal ha målbedrifter innenfor virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte.
 - *Inkubasjonsprogrammet* skal bidra til at gode idéer identifiseres, videreutvikles og kommersialiseres til nye vekstbedrifter, og til å gi vekst i etablerte bedrifter. Siva tildeler midler til regionale innovasjonsmiljøer og næringsaktører som har inkubasjon som vesentlig aktivitet, herunder forsknings- og kunnskapsparker, innovasjonsselskaper og inkubatorer.
 - *Mentortjenesten for gründere* skal gi økt kunnskap om det å drive egen virksomhet, forretningsutvikling og vurdering av markedsmuligheter. Målgruppen er daglig ledere i gründerbedrifter. Bedriftene må være i utviklings- eller markedsintroduksjonsfasen og ha ambisjoner om vekst utover sitt lokale marked. Mentortjenesten kan benyttes i distrikt og i regioner.
 - *Bedriftsnettverk* er et tilbud til små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner som ønsker å etablere forpliktende kommersielt, strategisk og markedsrettet samarbeid for å styrke innovasjonsevne og konkurransekraft.

og regioner. Kriteriene varierer mellom de ulike virkemidlene.

Tildelingskriterier

Midlene fordeles til fylkeskommunene etter to komponenter; en distriktsdel og en regionaldel. Den distriktsrettede delen skal utjevne geografiske forskjeller ved å kompensere for ulemper i distriktsområder, og utgjør mesteparten av bevilgningen (om lag 70 pst.). Disse midlene fordeles til fylkeskommunene etter antall innbyggere innenfor virkeområdet for distriktsrettet invest-

ringsstøtte,⁹ med høyere vektning av kommuner som skårer lavt på Distriktsindeksen. I tillegg er det en ekstra vektning per innbygger i tiltakssonen (Finnmark og Nord-Troms). Den regionale delen skal legge til rette for vekst og utvikling i hele landet ved at hvert fylke realiserer sitt potensial, basert på muligheter og utfordringer. Den regionale andelen fordeles med utgangspunkt i tilskuddsprofilen i 2018 for Inkubasjonsprogrammet

⁹ Virkeområdet for distriktspolitisk begrunnet investeringsstøtte er fastsatt av departementet og godkjent av ESA i henhold til EUs retningslinjer om regionalstøtte.

og gjennomsnittlig forbruksprofil i årene 2017–2018 for Bedriftsnettverk, Mentortjenesten og det landsdekkende etablerertilskuddet.

Overføringen av oppdragsgiveransvaret fra staten innebærer at fylkeskommunene får ansvaret for å utforme og finansiere oppdrag til Innovasjon Norge og Siva i sitt fylke, i tråd med regionale behov og prioriteringer. Fylkeskommunene prioriterer selv fordelingen mellom de ulike virkemidlene i boks 6.2.

Innovasjon Norge og Siva skal fremdeles være programoperatør for virkemidlene og forvalte midler som tildeles fra fylkeskommunene, i tråd med gjeldende programplaner og mål- og tildelingskriterier, jf. boks 6.2. Det er ikke anledning for fylkeskommunene å forvalte midlene selv, og det er kun Innovasjon Norge og Siva som skal motta oppdrag med midler fra posten.

Fylkeskommunene vil ha ansvar for styringsdialog med Innovasjon Norge og Siva for de fylkeskommunale oppdragene.

Oppfølging og kontroll

Midlene overføres til fylkeskommunene, som har oppdragsgiveransvar overfor Innovasjon Norge og Siva. Bruken av tilskuddsmidlene skal være forankret i regionale mål og planer, i forpliktende partnerskap med næringslivet og regionale og lokale aktører. Departementet skal lage retningslinjer for posten og vil involvere fylkeskommunene, Siva, Innovasjon Norge og Nærings- og fiskeridepartementet i arbeidet. Retningslinjene vil blant annet angi aktørenes oppgaver og ansvarsområder, herunder grunnleggende krav til forvaltning av midlene. En arbeidsgruppe med representanter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, fylkeskommunene og KS samarbeider om best mulige løsninger for overføring av oppdragsgiveransvaret til fylkeskommunene.

For tilskudds- og låneforvaltningen har Innovasjon Norge utarbeidet en intern bedriftsfinansieringshåndbok, retningslinjer og standardvilkår for de ulike finansieringsordningene. Reglene i EØS-avtalen har definert hvilke formål det kan gis tilskudd til, og angir maksimale støttesatser avhengig av formål, bedriftsstørrelse og geografisk lokalisering.

For tildelinger under virkemidlene på posten (bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene, etablerertilskudd, mentortjenesten, bedriftsnettverk, næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet), skal betingelsene inn-

rettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1-9, samt:

1. artikkel 14 for investeringsstøtte i distriktene
2. artikkel 14, 17–20, 21–22, 25–30, 31 og 36–49 for etablerertilskudd
3. artikkel 14, 17–20, 21–22, 25–30, 31, 36–49, 53, 54, 55 og 56 for regional utvikling
4. artikkel 18–20, 21–22, 25–30, 31, 36–49 og 53 for kompetanse- og rådgivningstjenster
5. artikkel 17–20, 25–30, 31 og 36–49 for klynger og bedriftsnettverk
6. artikkel 27 og 28 for næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet vil samarbeide med fylkeskommunene, Innovasjon Norge og Siva om videreutvikling av virkemidlene på budsjettposten.

Den årlige rapporteringen til Stortinget vil være basert på rapportering fra fylkeskommunene og virkemiddelaktørene. Fylkeskommunene og virkemiddelaktørene skal i den årlige rapporteringen synliggjøre oppnådde resultater i henhold til kriteriene for måloppnåelse.

Departementet vil arbeide videre med å utvikle rutiner for dialog med fylkeskommunene, herunder rapportering og erfaringsoverføring.

Rapport

Posten er ny i 2020. Rapportering fra 2018 for de enkelte virkemidlene fremgår under tidligere poster, jf. boks 6.1 for oversikt.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 763,3 mill. kroner i 2020. Se boks 6.1 for oversikt over hvilke beløp som er overført fra hvilket departement. Dette inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader til Innovasjon Norge og Siva. Departementet tildeler midlene til fylkeskommunene som tilskudd uten krav om tilbakebetaling, jf. forslag til romertallsvedtak. Fylkeskommunene kan disponere midlene uavhengig av bevilgningsår.

Departementet samarbeider med fylkeskommunene, Innovasjon Norge og Siva om utforming av modeller for finansiering av Innovasjon Norge og Sivas kostnader ved forvaltning av fylkeskommunenes oppdrag. Modellen vil beskrives i retningslinjene for posten.

Gjeldende programperiode for næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet skal i

henhold til programplan avsluttes i løpet av 2021. I lys av overføringen av oppdragsgiveransvaret for virkemidlene til fylkeskommunene, forlenges dagens programperiode til å gjelde ut år 2022.

Post 62 Kompetansepiloter, kan overføres

Kompetansepiloter er en ny, tidsavgrenset og søknadsbasert ordning som skal mobilisere etterspørsel og legge til rette for et regionalt tilpasset etter- og videreutdanningstilbud. Kompetansepilotene i fylkene skal mobilisere til kompetanseutvikling i samsvar med ulike målgruppers behov og skal være rettet mot Distrikts-Norge. Pilotene skal kartlegge kompetansebehov, mobilisere og legge til rette for utdanning og kompetanseutvikling lokalt. Ordningen skal støtte fylkeskommunenes kompetansepoltiske strategiske rolle og ansvar.

Det er fylkeskommunene som kan søke om tilskudd. Fylkeskommuner som får tilskudd skal utvikle og prøve ut nye måter å koble sammen etterspørselen etter, og tilbudet av, etter- og videreutdanning i distriktsområdene. Pilotene skal gjennomføres i samarbeid mellom fylkeskommunen, næringslivet, kommunene og relevante utdannings-, kompetanse- og arbeidsmarkedsaktører regionalt.

Kriterier for måloppnåelse er etablering av tilbud som bidrar til å dekke behov for etter- og videreutdanning i områdene som deltar i pilotene.

Tildelingskriterier

Ved utvelgelse av fylkeskommunenes prosjektforslag til piloter, vil departementet vektlegge blant annet følgende kriterier:

1. Piloter som er rettet mot små kommuner/ arbeidsmarkeder, eller områder som er kjennetegnet av lange avstander til utdanningsinstitusjoner og andre kompetansemiljøer.
2. Prosjekter som primært har ansatte i små virksomheter som målgruppe.

Det forutsettes at kompetansepiloter forankres i regionale partnerskap og planer.

Tildeling forutsetter fylkeskommunal delfinansiering. Fylkeskommunene søker om deltakelse etter kunngjøring.

Oppfølging og kontroll

Ordningen er planlagt å vare i tre år. Departementet vil evaluere ordningen. Det legges vekt på bred formidling av erfaringene fra kompetansepilotene.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 16,4 mill. kroner i 2020. Departementet tildeler midlene til fylkeskommunene som tilskudd uten krav om tilbakebetaling, jf. forslag til romertallsvedtak. Fylkeskommunene kan disponere midlene uavhengig av bevilgningsår.

Post 63 Interreg og Arktis 2030

Posten omfatter tilskudd til grenseregionale Interreg-program og tilskudd til Arktis 2030.

Grenseregionale Interreg-program

Mål for ordningen

Målet med Interreg er smart, bærekraftig og inkluderende vekst og sosial integrasjon gjennom samarbeid mellom land i Europa. De grenseregionale programmene organiserer samarbeid mellom naboland.

Innsatsen er målrettet innenfor elleve satsingsområder. Den norske innsatsen er spesielt konsentrert om:

- Styrke forskning, teknisk utvikling og innovasjon.
- Øke konkurransekraften hos små og mellomstore bedrifter.
- Beskytte miljøet og fremme bærekraftig bruk av ressurser.
- Fremme bærekraftige transport og ta bort flaskehals i viktig nettinfrastruktur.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse finnes i programdokumentene for hvert Interreg-program. Disse er godkjent av norske myndigheter, samarbeidslandene og Europakommisjonen, se www.interreg.no.

Hvert program formulerer arbeidsmål og styringsparametere og vurderer måloppnåelse. Aktivitetsindikatorer rapporteres årlig, mens resultatindikatorer rapporteres i 2018 og 2023. Alle programmene har utarbeidet evalueringsplaner.

Tildelingskriterier

Bevilgningen på posten utgjør den statlige norske finansieringsandelen i programmene, og er godkjent gjennom programdokumentene av deltakerlandene og Europakommisjonen.

Tildelingskriteriene for prosjekter er definert for hvert program innenfor rammen av EUs regelverk.¹⁰ Programspesifikke tildelingskriterier og

prosjekttildelinger besluttet av programmenes overvåknings- og styringskomiteer. Prosjekter må dokumentere at aktivitetene vil skape resultater av varig betydning. Aktivitetene skal være tydelig koblet til programmets mål og resultatindikatorer. Videre må prosjektene dokumentere at de er nyskapende innenfor sine samarbeidsområder, og at det internasjonale samarbeidet er nødvendig for å skape ønsket resultat.

Oppfølging og kontroll

Midlene forvaltes av de deltakende fylkeskommunene og overføres til de fylkeskommuner som er sekretariat for et Interreg-program. Departementet kontrollerer at midlene er brukt i henhold til forutsetningene gjennom programmenes overvåkningskomiteer. Rapportering og evaluering brukes til å utvikle og justere innsatsen.

Rapport

Det ble gitt tilsagn om 52,7 mill. kroner i 2018 til grenseregionale Interreg-programmer.

Øresund-Kattegat-Skagerrak (ØKS) – Norge, Sverige og Danmark

Programmet omfatter kystfylkene fra Østfold til Vest-Agder, samt svenske og danske regioner i gjeldende kystområder. Aktivitetsmålene i programmet er i all hovedsak nådd. Unntaket er innenfor transport på grunn av få prosjekt. En evaluering (Kontigo 2018) viser at næringslivet deltar for å dra nytte av resultat innen forskning og utviklingsarbeid, for å styrke sine nettverk og for å få økt kunnskap om konkurrenter og nye markeder. Ut fra de ulike satsingsområdene skriver evaluatoren blant annet: Innenfor innovasjon bidrar prosjektene til å øke antall forskere som jobber grenseregionalt og styrker andelen som jobber med anvendt forskning. Innenfor sysselsetting er resultatet både nye bedrifter og økt antall grensependlere, men resultatene er fortsatt av begrenset omfang. Innenfor grønn økonomi og transport er det for tidlig å oppsummere resultater av innsatsen. Rammen til ØKS er 9,0 mill. kroner i 2019.

Sverige-Norge

Programmet omfatter 108 norske kommuner langs grensen fra Østfold til Trøndelag og 61 kommuner på svensk side. Innsatsen er rettet mot å utnytte og forsterke grenseregionens samlede ressurser, utløse bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling, redusere grensebarrierer og utvikle samarbeid mellom små og mellomstore byer. Rammen til Sverige-Norge er 23,5 mill. kroner i 2019.

Over 80 pst av midlene er gitt til prosjekter med hovedvekt på innovative næringsmiljøer og små- og mellomstore bedrifter.

Konsulentselskapet Kontigo har evaluert næringslivets deltakelse i hhv. Sverige-Norge-programmet og Botnia-Atlantica-programmet. Evalueringen viser at bedriftene som deltar aktivt i samarbeidsprosjektene har nytte av kunnskapen og nettverket de får tilgang til. Samtidig er det krevende å få bedriftene til å delta som aktive partnere i prosjektene. Evaluator anbefaler derfor å følge opp med tiltak som kan bidra til at flere bedrifter ser nytten av mer aktiv deltakelse i prosjektene, og kommer tidlig inn i prosjektutviklingen. Programstyret vil ta stilling til disse anbefalingene.

Botnia-Atlantica – Norge, Sverige og Finland

I Botnia-Atlantica samarbeider aktører i Nordland med aktører i Nord-Sverige og Nord-Finland for å øke innovasjonsevnen, utvikle næringslivet, legge til rette for grønne og samordnede transportløsninger som bedrer samhandlingen i regionen og finne gode løsninger for natur- og kulturarv på begge sider av grensen. En evaluering av næringslivets deltakelse i Sverige-Norge og Botnia-Atlantica viser at bedriftene som deltar aktivt i samarbeidsprosjektene har nytte av kunnskapen og nettverket de får tilgang til. Samtidig er det krevende å få bedriftene til å delta som aktive partnere i prosjektene. Rammen til Botnia-Atlantica er 2 mill. kroner i 2019.

Nord – Norge, Sverige og Finland

Målet er å styrke programområdets konkurransekraft og attraktivitet. Området omfatter Finnmark, Troms og Nordland, regioner i Nord-Finland, Nord-Sverige samt Sápmi (det samiske området fra Hedmark til Finnmark). Rammen til Nord er 10,2 mill. kroner i 2019.

Evaluator (Kontigo 2018) skriver bl.a. at prosjektene har gode forutsetninger for å nå sine mål,

¹⁰ EUs forordning for europeisk territorielt samarbeid, Regulation (EU) No 1299/2013, EUs forordning om implementering av grensekryssende programmer Regulation (EU) No 897/2014- (med henvisning til Regulation (EU) No 232/2014 – finansiering av ENI instrumentet)

er godt forankret blant prosjektpartnerne og hos sine målgrupper samt legger stor vekt på den grenseregionale merverdien. Innenfor innsatsområdet forskning og innovasjon skriver evaluatør at prosjektene i stor grad bidrar til å forsterke bedriftenes evne til å gjennomføre kommersialiserbare innovasjoner.

Kolarctic – Norge, Sverige, Finland og Russland

Programmets kjerneområde er Nordland, Troms, Finnmark, Norrbotten, Lappland, Murmansk, Arkhangelsk og Nenets. Programmet følger opp erklæringen om Barentssamarbeidet fra 2013 og bidrar til samarbeid med Russland i nordområdene. Fra og med 2018 er programmet i full drift. Rammen til Kolarctic er 8 mill. kroner i 2019.

Programmet skal bidra til bærekraftig økonomisk utvikling, og mobilitet av personer, ideer og teknologi. Prioriterte områder er bl.a. bedriftsutvikling, miljø og klima, grensesikkerhet og forbedret tilgjengelighet innenfor Barentsregionen og mot resten av Europa. Folk-til-folk samarbeid er viktig, bl.a. med vekt på ungdom, kreative næringer og samarbeid mellom kommuner, utdanningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner. Samarbeid over grensene i nord, bærekraft og likestilling (gender equality) er gjennomgående temaer.

Arktis 2030

Stortinget har sluttet seg til at deler av midlene i tilskuddsordningen Arktis 2030 skal overføres til Troms og Finnmark fylkeskommune, i nært samarbeid med Nordland fylkeskommune, jf. Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner*. Fylkeskommunenes kompetanse og plassering i nordområdene vil gi en merverdi for å nå målene for Arktis 2030.

Oppgaveoverføringen vil samtidig bidra til å styrke de nordlige fylkeskommunenes ansvar for å gi strategisk retning, mobilisere og koordinere innsats og virkemiddelbruk i Nord-Norge.

Mål for ordningen

Målet med Arktis 2030 er å ivareta norske interesser i nord og Norges rolle som en ansvarlig og sentral polarnasjon. Tilskuddsmidlene skal bidra til å støtte opp under regjeringens nordområdepolitikk. Innsatsen er to-delt. En nasjonal innsats, rettet mot utenrikspolitisk prioriterte tiltak, som ivaretas av Utenriksdepartementet over kap. 118 Utenrikspolitiske satsinger, post 70 Nordområde-

tiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet og en regional innsats som overføres til Troms og Finnmark fylkeskommune, i nært samarbeid med Nordland fylkeskommune. Den regionale innsatsen skal omfatte hele Nord-Norge og bidra til bærekraftig samfunnsutvikling i nordområdene.

Prosjekter av utenrikspolitisk karakter skal søke støtte fra Utenriksdepartementet.

Kriterier for måloppnåelse

Innsatsen skal måles etter følgende kriterier for måloppnåelse innenfor fire innsatsområder:

- Kunnskap: Økt kunnskap om polare strøk og samfunn, kompetansebehov, forvaltning og miljø, og naturressurser i nordområdene.
- Infrastruktur: Økt kunnskap om og tilrettelegging for infrastrukturbehov som følge av økt aktivitet i nordområdene.
- Miljøvern, sikkerhet, beredskap og klimaendringer: Økt kunnskap om og kapasitet til forebygging og håndtering av forurensning og ulykker i nordområdene. Økt kunnskap om klimaendringer, konsekvenser av dette og grønn omstilling.
- Næringsliv: Økt økonomisk aktivitet, næringsutvikling og verdiskaping i nordområdene.

Tildelingskriterier

Tiltakene skal bidra til et helhetlig nordområdeperspektiv i tråd med Regjeringens nordområdestrategi. Prosjekter skal bidra til operativ bruk av nyutviklet kunnskap, teknologi og kompetanse om nordområdene. Det skal legges vekt på situasjonen for urfolk. Midlene kan gå til forprosjekter og større flerårige strategiske prosjekter.

Tilskuddsmottakere kan være næringsliv, interesseorganisasjoner, offentlig aktører og kunnskapsmiljøer knyttet til nordområdene. Fylkeskommunen kan finansiere tiltak og programmer i egen regi, samt delegere forvaltning til Nordland fylkeskommune.

Departementet vil videreutvikle den regionale delen av Arktis 2030 i samarbeid med fylkeskommunene.

Oppfølging og kontroll

Troms og Finnmark fylkeskommune har ansvaret for organiseringen av arbeidet, i nært samarbeid med Nordland fylkeskommune. Arktis 2030 skal ha et landsdelsperspektiv. Direkte bedriftsrettede tilskudd skal forvaltes av Innovasjon Norge, gjennom oppdragsbrev fra fylkeskommunen.

Departementet arbeider med en forskrift for ordningen. Målet er at forskrift skal tre i kraft 1. januar 2020.

Rapport

For rapportering for 2018 se budsjettproposisjonen for Utenriksdepartementet, kap. 118, post 70 Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet.

Sekretariat for Regionalt nordområdeforum i Vadsø

Regionalt nordområdeforum er en politisk dialogarena. Forumets faste medlemmer er den politiske ledelsen i Utenriksdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, de nordnorske fylkeskommunene og Sametinget. Formålet med forumet er å bedre dialogen og forståelsen mellom nasjonalt og regionalt nivå om problemstillinger som er særlig relevante for utviklingen i nord. Forumet skal bidra til å bedre samordningen mellom nordområdepolitikken og annen nasjonal og regional innsats i Nord-Norge.

Stortinget har sluttet seg til at det skal etableres et sekretariat for forumet i Vadsø. Sekretariatet skal blant annet forberede og følge opp møtene i Regionalt nordområdeforum, fremstille fagnotater på oppdrag fra Regionalt nordområdeforum og utarbeide forslag til strategier for arbeidet.

For å sikre formålet til Regionalt nordområdeforum, vil departementet drøfte utforming av sekretariatsfunksjonen med forumets medlemmer.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 101,4 mill. kroner på posten i 2020.

Av dette skal 54,4 mill. kroner dekke Interreg-programmene ØKS, Sverige-Norge, Botnia-Atlantica, Nord og Kolarctic. Den nasjonale bevilgningen utløser minst 50 pst. medfinansiering. Fylkeskommunene har anledning til å bevilge egne midler til programmene utover dette, dersom de ønsker å prioritere det. Forslaget innebærer at den norske statlige finansieringsandelen av Interreg-programmene videreføres på samme nivå som i 2019.

Det settes av 45,5 mill. kroner til Arktis 2030. Inntil 5 pst. av bevilgningen kan nyttes til å forvalte ordningen. Det foreslås 1,5 mill. kroner for å dekke sekretariat for Regionalt nordområdeforum

i Vadsø, lagt til Troms og Finnmark fylkeskommune.

Departementet tildeler midlene til fylkeskommunene som tilskudd uten krav om tilbakebetaling, jf. forslag til romertallsvedtak. Det innebærer at fylkeskommunene kan disponere midlene uavhengig av bevilgningsår.

Post 65 Omstilling

Mål for ordningen

Ordningen skal styrke næringsgrunnlaget og bidra til etablering av nye arbeidsplasser i kommuner eller regioner som opplever vesentlig reduksjon i sysselsettingen.

Kriterier for måloppnåelse

Det viktigste kriteriet for måloppnåelse er antall arbeidsplasser som er etablert eller sikret som følge av omstillingsarbeidet. Det andre kriteriet er et styrket næringsgrunnlag, slik at kommunene og regionene framstår mer robuste og har en mer variert næringsstruktur. Det tredje kriteriet er styrket utviklingsevne i området i løpet av omstillingsperioden.

Tildelingskriterier

Departementet legger fylkeskommunenes innspill om kommuner og regioner som opplever stor reduksjon i antall sysselsatte i hjørnesteinsbedrifter/-næringer til grunn for fylkesfordelingen av rammen. Fylkeskommunene skal legge de følgende kriteriene til grunn ved tildeling til omstillingskommuner: a) omfanget av reduksjonen i sysselsettingen i kommunene og regionene, b) muligheten for pendling til andre arbeidsmarkeder, c) den generelle arbeidsledigheten i kommunene og regionene og d) eventuelle andre forhold som kan ha betydning.

Fra tid til annen oppstår det situasjoner med større endringer, som kan føre til at virkemiddelapparatet, Innovasjon Norge, fylkeskommunen og kommunene ikke har ressurser til å bidra i tilstrekkelig grad. I slike situasjoner kan det være nødvendig med en ekstraordinær statlig innsats. Det viktigste kriteriet for statlig ekstrainsats er omfanget av reduksjonen i sysselsettingen i kommunen/regionen. Dette gjelder både reduksjonen i absolutte tall og den prosentvise nedgangen av den totale sysselsettingen. Videre vil det legges vekt på reduksjonen i den indirekte sysselsettingen, mulighetene for pendling innenfor den aktuelle bo- og arbeids-

markedsregionen og den generelle arbeidsledigheten i kommunen/regionen.

Oppfølging og kontroll

Det er fylkeskommunene som har ansvar for omstillingsarbeid i eget fylke. Midlene forvaltes av fylkeskommunene og Innovasjon Norge.

Rapport

I saldert budsjett for 2018 ble det bevilget 112 mill. kroner til omstillingsarbeid, hvorav 10 mill. kroner i ekstraordinære statlige omstillingsmidler til Andøy kommune. Det ble gitt tilsagn om 104 mill. kroner i 2018, via fylkeskommuner, kommuner og regionråd.

For 2019 er det bevilget 79,9 mill. kroner til omstillingsarbeid, hvorav 15 mill. kroner i ekstraordinære statlige omstillingsmidler til Andøy kommune.

For 2018 er det hentet inn informasjon fra 26 omstillingskommuner/regioner. Hovedresultatene er 480 nye arbeidsplasser, 157 sikrede arbeidsplasser og 103 nye bedrifter. Innovasjon Norge har registrert resultater fra prosjekter hvor omstillingsorganisasjonen har bidratt finansielt eller på annen måte. Omstillingsorganisasjonene trekker i tillegg fram følgende resultater som sentrale: Nettverksbygging mellom bedrifter, og mellom bedrifter og det offentlige, og kompetanseheving i næringslivet.

Omstillingsprogrammene evalueres etter endt omstillingsperiode. I 2018 ble det gjennomført sluttevalueringer av programmene i Vestre Toten, Hurum, Elverum-regionen og Meløy. Evalueringene viser at resultatene som oftest kommer i sluttfasen av et omstillingsløp på inntil seks år. Det viser at det er viktig å ha et langsiktig perspektiv på omstillingsarbeidet.

Hovedmålet for omstillingsprogrammet i Meløy kommune var å bidra til etablering av 400 nye arbeidsplasser og 6 500 innbyggere i Meløy kommune. Det var en klar oppfatning at dette var et ambisiøst måltall, og måltallet for nye arbeidsplasser ble nedjustert underveis i programmet. Bakgrunnen for omstillingsprogrammet var at ca. 650 industriarbeidsplasser forsvant da REC Wafer Norway Glomfjord ble lagt ned. Dette utgjorde om lag 20 pst. av arbeidsplassene i kommunen. Omfanget av arbeidsplasser som ble borte, medførte at kommunen fikk innvilget ekstraordinære statlige omstillingsmidler.

Programmet ble gjennomført i perioden 2012–2018 med et budsjett på om lag 108 mill. kroner.

Finansieringen var delt mellom departementet (50 mill. kroner), Nordland fylkeskommune (25 mill. kroner), kommunen (28 mill. kroner) og finansinntekter (5 mill. kroner).

Totalt ble det etablert ca. 310 arbeidsplasser i omstillingsperioden. Meløy har dermed ikke nådd sin opprinnelige målsetting. Evaluatør mener likevel at resultatet er godt, gitt ressursinnsatsen. De mener også at det er rimelig å hevde at programmet har hatt vesentlig betydning for utviklingen i kommunen.

Om lag 190 av de nye arbeidsplassene har kommet innenfor ny industrivirksomhet, og etableringen av Norwegian Crystals utgjør ca. 150 arbeidsplasser. Om lag 80 av de nye arbeidsplassene er knyttet til eksisterende bedrifter og om lag 40 arbeidsplasser har kommet innenfor reiseliv.

Meløy Utvikling KF er vedtatt videreført. Evaluatør påpeker at en videreføring av dette selskapet er et svært godt og viktig resultat av omstillingsarbeidet, ettersom det innebærer en oppgradert utviklingssevne i kommunen.

Innovasjon Norge hadde 7,7 mill. kroner i gjennomføringskostnader i 2018. I tillegg disponerte Innovasjon Norge 7,3 mill. kroner til evalueringer, støtte til enkeltprosjekt og utvikling av verktøy og metoder.

Budsjettforslag

Norsk økonomi er inne i sitt tredje år med konjunkturoppgang. Veksten er sterk, stadig flere kommer i jobb, og den registrerte arbeidsledigheten har ikke vært lavere på ti år, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019*. På bakgrunn av dette og innspill fra fylkeskommunene foreslås det en bevilgning på 66,0 mill. kroner i 2020.

Regjeringen har så langt bidratt med 60 mill. kroner til omstillingsarbeidet i Andøy. Det settes ikke av særskilte midler til Andøy kommune i budsjettet for 2020, men Regjeringen vil bidra med ytterligere 35 mill. kroner til omstilling i Andøy kommune i årene som kommer. Regjeringen legger til grunn at også Nordland fylkeskommune bidrar med ressurser til omstillingsarbeidet.

Innovasjon Norge kan på oppdrag fra fylkeskommunene hjelpe omstillingsprosjekt i hele landet med råd, virkemidler, veiledning og kvalitetssikring. En andel av bevilgningen går derfor til Innovasjon Norge til gjennomføring av evalueringer og lignende, samt administrasjons- og gjennomføringskostnader.

Departementet tildeler midlene til fylkeskommunene som tilskudd uten krav om tilbakebetaling, jf. forslag til romertallsvedtak. Det innebærer at fylkeskommunene kan disponere midlene uavhengig av bevilgningsår.

Post 74 Klynger og innovasjon

Posten omfatter det nasjonale klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters, Innovasjonspartnerskap og Bioøkonomiordningen i Innovasjon Norge, og Forskningsbasert innovasjon i regionene (FORREGION) i Forskningsrådet. Til og med 2019 ble Bedriftsnettverk og Inkubasjonsprogrammet finansiert på posten. Oppdragsgiveransvaret for disse ordningene er overført til fylkeskommunene fra 2020, se omtale under kap. 553, post 61. Rapportering fra 2018 for disse ordningene følger under.

Norwegian Innovation Clusters

Klyngeprogrammet er et samarbeid mellom Norges Forskningsråd, Siva og Innovasjon Norge, og driftes av Innovasjon Norge. Programmet består av tre typer klynger: Arena, Norwegian Centres of Expertise (NCE) og Global Centres of Expertise (GCE).

Norwegian Innovation Clusters skal øke innovasjonsevnen og verdiskapingen til de bedriftene som deltar i klyngesamarbeidet, forsterke klyngenes rolle som tilrettelegger for fornyelse og vekst i næringslivet, og øke klyngenes bidrag til å utvikle attraktive innovasjonsøkosystemer regionalt og nasjonalt.

Kriterier for måloppnåelse i klyngeprogrammet er verdiskaping i deltakerbedriftene, innovasjonsevne, utvikling av samarbeid og ringvirkninger regionalt.

Norwegian Innovation Clusters tar opp de beste prosjektene i en nasjonal konkurranse, etter en vurdering av 1) klyngens ambisjoner og mål, 2) klyngens ressursgrunnlag, 3) potensial for økt verdiskaping som kan utløses gjennom samarbeid, 4) en godt strukturert og realiserbar gjennomføringsplan for å initiere, forsterke og akselerere samarbeidsaktiviteter, 5) klyngens rolle i utviklingen av et innovasjonsøkosystem i regionen, og opp mot regionale og nasjonale satsinger.

Rapport

Norwegian Innovation Clusters ga tilskudd til prosjekter for 150,5 mill. kroner fra posten, av totalt 182,8 mill. kroner i tilsagn fra departementene

som finansierer ordningen. Fordeling mellom modulene i klyngeprogrammet var: Arena 33,5 mill. kroner, NCE 29 mill. kroner og GCE 13,8 mill. kroner.

Klyngeprogrammet ble evaluert av Samfunnsøkonomisk analyse i 2017 og Innovasjon Norge har i 2018 arbeidet med videreutvikling av klyngeprogrammet basert på evalueringens resultater og anbefalinger. Videreutviklingen tar tak i problemstillinger knyttet til utvikling av kompetansetilbud, regionalt samarbeid, internasjonalt samarbeid, digitalisering og klyngene som omstillingsmotor. Det ble i 2018 gjennomført en nasjonal utlysning hvor det ble tatt opp tre nye NCE-prosjekter og syv nye Arena-prosjekter. I tillegg ble tre Arena-prosjekter finansiert av andre, med regionale midler eller bedriftenes egne midler.

Innovasjon Norge implementerte i 2018 et rapporteringssystem for bærekraftig innovasjon i klyngene. Effektindikatorer for klyngenes medlemsbedrifter viser at klyngene de første tre årene har en mervekst sammenlignet med kontrollgruppen på 5,6 prosentpoeng for salgsinntekter, 2 prosentpoeng i verdiskaping og 5,1 prosentpoeng på antall årsverk, men minus 1,5 prosentpoeng på produktivitet.

Bedrifter i klyngene bruker i større grad SkatteFunn enn bedrifter som ikke er med i klynger. Det kan indikere at innovasjonsaktiviteten går opp.

Innovasjonspartnerskap

Innovasjonspartnerskap forvaltes av Innovasjon Norge. Målet med innovasjonspartnerskap er økt produktivitet, reduserte kostnader og økt kvalitet i tilbud og tjenester i offentlig sektor, og nye markedsmuligheter for næringslivet som treffer langsiktige og strategiske behov i det offentlige.

Innovasjonspartnerskap blir evaluert og kriterier for måloppnåelse er under utvikling. Aktuelle kriterier er ny innsikt, kompetanse og praksis hos offentlig og privat sektor, koordinering av offentlige behov, kommersialisering og spredning av innovative løsninger, og å løse utfordringer ved innovasjonssamarbeid mellom offentlig og privat sektor.

Innovasjonspartnerskap vurderer prosjekter i nasjonal konkurranse utfra kriteriene 1) effekt av prosjektene, 2) relevans for utlysningen, 3) gjennomføringsevne.

Rapport

Ordningen Innovasjonspartnerskap ble initiert i 2017, og så langt har 14 offentlig-private innova-

sjonssamarbeid fått risikoavlastning og prosessveiledning fra Innovasjon Norge. Utviklingsprosjektene favner 51 offentlige prosjektdeltakere og over 400 små og store selskaper har deltatt i markedsdialogene. Blant produktene som er i test er system for å løse folk ut av brennende tunneler, treningsrobot for bruk i rehabilitering og smart-rullator som hjelper eldre til aktivitet.

Bioøkonomiordningen

Bioøkonomiordningen forvaltes av Innovasjon Norge. Bioøkonomiordningen skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressursene.

Målet med Bioøkonomiordningen er å bidra til økt verdiskaping og bærekraftig omstilling av norsk næringsliv ved å utnytte det markedspotensialet som bionæringene representerer, basert på ressurser fra hav, jord og skog. Målgruppen er bedrifter eller grupper av bedrifter, samt unntaksvis kunnskapsmiljøer, som bygger opp om målsettingen til ordningen.

Kriterier for måloppnåelse i Bioøkonomiordningen er internasjonalt innovasjonsnivå, bevisstgjøring om nye markedsmessige og teknologiske muligheter, utløsning av privat kapital, nye produksjonsprosesser med utgangspunkt i fornybare bioråvarer og økt verdiskaping.

Departementets bevilgning til Bioøkonomiordningen skal bare benyttes i virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte, og være i samsvar med regionale utviklingsstrategier. Det kan gis tilskudd til små, mellomstore og store bedrifter, eller grupper av slike bedrifter, som utvikler og tar i bruk løsninger for produksjon, foredling og distribusjon av bioressurser. Ordningen dekker utviklingsstøtte både i og på tvers av eksisterende verdikjeder.

Rapport

Bioøkonomiordningen hadde en ramme på totalt 77 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det ble i 2018 gitt tilsagn for 18,1 mill. kroner til 16 bioraffineringsprosjekter fra kap. 550 post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene.

I en undersøkelse svarte 80 pst. av bedriftene at de ikke kunne ha gjennomført utviklingsprosjektet uten støtten fra Innovasjon Norge. Prosjektene har et høyt innovasjonsnivå. 55 pst. av pro-

sjektene har et internasjonalt innovasjonsnivå og 19 pst. et nasjonalt innovasjonsnivå.

Innovasjon Norge rapporterer at det er høy etterspørsel etter virkemidler innenfor bioøkonomi. Mange av bedriftene ligger i distriktskommuner, og alle tilskuddene fra departementets ramme gis innenfor virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte. Bioøkonomiordningen jobber med mobilisering på fem strategiske områder: merkevarebygging – sunn mat fra hav og land, bioraffinering – industrialisering basert på nye råvarer og sidestrømmer, bygg i tre – kompetanse og marked, bruk av tre – industrialisering og biosmart – digitalisering og automatisering i biosektorene.

FORREGION

Målet er å styrke regionenes næringsmiljøer og omstillingsevne. Kriterier for måloppnåelse er økt antall bedrifter som samarbeider med forskningsmiljøer, styrket regional forskningskapasitet for næringslivets behov og at regional og nasjonal innsats for forskningsbasert innovasjon forsterker og utfyller hverandre.

Tildelingskriterier

Følgende tildelingskriterier gjelder for ordningen:

- Breddevirkemidler for mobilisering til forskningsbasert innovasjon: Målgruppen for mobiliseringsprosjekter er bedrifter som innoverer basert på erfaring og som kan oppgradere sitt innovasjonsarbeid gjennom bruk av forskning. Forskningsrådet tildeler midler til mobiliseringsprosjekter etter dialog med, og anbefaling fra, fylkeskommunene. Kriteriene er: Strategisk innretning, forventede effekter, kvalitet og effektivitet i gjennomføring, kjønn, internasjonalisering, kommunikasjon og bærekraft.
- Kapasitetsløft for å styrke samarbeidet mellom forsknings- og utdanningsmiljøene og næringslivet, og gi næringslivet tilgang til relevant utdanning og forskning i sin region: Hovedmålgruppen for kapasitetsløftprosjekter er FoU-institusjoner. Forskningsrådet tildeler midler i nasjonal konkurranse etter kriteriene: Strategisk forankring, næringsmessig relevans, nasjonal kompetansebygging, gjennomføringssevne, utløsende effekt for gjennomføring og finansiering fra andre kilder, internasjonalt samarbeid og koblinger, og samlet vurdering fra panelet. I tillegg vurderes sjekkpunktene etikk, rekruttering av kvinner og kjønnsbalanse i prosjektene.

- Kunnskap og dialog om regionalt arbeid med forskningsbasert innovasjon: Programmet skal fremme kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling for regional næringsutvikling, omstilling og innovasjon.

Innenfor rammen av FORREGION vil det bli prioritert midler til å mobilisere bedrifter til økt bruk av FoU i Nord-Norge, som oppfølging av nordområdestrategien.

Rapport

Det ble bevilget 80 mill. kroner til FORREGION fra posten i 2018. De 15 mobiliseringsprosjektene har samlet sett gitt gode resultater og mobiliserer næringsliv til å ta i bruk FoU i hele landet. Over 1000 bedrifter har mottatt kompetansemegling i 2018. Det ble i 2018 satt i gang sju kapasitetsløft. Aktivitetene i kapasitetsløftene er bygging av forskningskapasitet, utvikling av studietilbud som næringslivet etterspør og økt næringsrettet samarbeid mellom forskning og næringsliv.

Inkubasjonsprogrammet

Oppdragsgiveransvaret for Inkubasjonsprogrammet er overført til fylkeskommunene, se omtale under kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling. Departementet og Nærings- og fiskeridepartementet innfører en grunnfinansiering av Siva fra 2020, se Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og omtale under kap. 550, post 70 Bedriftsrettede programmer i distriktene. Departementet overfører derfor 7,5 mill. kroner fra denne posten til Nærings- og fiskeridepartementets kap. 2426 Siva SF, post 70 Tilskudd.

Rapport

Det ble bevilget 55,2 mill. kroner til Inkubasjonsprogrammet fra posten i 2018. Siva ga tilsagn om 43,9 mill. kroner. I tillegg ble det gitt om lag 46,6 mill. kroner i tilsagn fra andre departementers rammer, herunder Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Det har vært en økning i antallet bedrifter som benytter seg av programmet, fra 827 bedrifter i 2013 til 2 081 bedrifter i 2018. Fra 2017 til 2018 var det en økning på 102 bedrifter – en økning på 5 pst.

Sivas årsrapport viser at over halvparten av bedriftene i programmet har hatt en økning i omsetning og verdiskaping fra 2016 til 2017. Sam-

let for perioden 2012–2017 har inkubatorbedriftene oppnådd en akkumulert verdiskaping og omsetning på henholdsvis 4,7 mrd. kroner og 26,4 mrd. kroner. Kundetilfredshetsundersøkelsen viser at inkubasjonsprogrammet har en positiv effekt på målbedriftenes utvikling.

En evaluering av Sivas virkemidler¹¹ viser en betydelig mervest og høyere verdiskaping for foretakene etter at de kommer inn i et inkubasjonsprogram, og at effektene virker relativt permanente. Midtveisevalueringen¹² av programmet viser at verdiskapingen i bedrifter knyttet til inkubatorer er høyere enn for sammenlignbare bedrifter etter tre år. Programmet bidrar, gjennom de lokale operatørene, til å bygge lokal kapasitet for tilrettelegging av entreprenørskap og bedriftsutvikling.

Bedriftsnettverk

Oppdragsgiveransvaret for Bedriftsnettverk overføres til fylkeskommunene, se omtale under kap. 553, post 61. Rapportering fra 2018 ordningen følger under.

Rapport

Bedriftsnettverks forbruk i 2018 var på 17,5 mill. kroner fra posten, av totalt 31,9 mill. kroner i tilsagn fra departementene som finansierer ordningen. Innovasjon Norge har i 2018 støttet 20 nye bedriftsnettverk, og samlet sett var det 58 bedriftsnettverk i programmet. Bedriftsnettverk rapporterer mer strategisk samarbeid med nye partnere både innenfor prosjektet, i regionen, i landet og i utlandet i 2018 enn tidligere år. De rapporterer mer strategisk prosjektsamarbeid nasjonalt og internasjonalt og mer kommersielt samarbeid med nye partnere internasjonalt. Bedriftene i ordningen svarer også at samarbeidet bidrar til økt innovasjon.

I oppfølging av nordområdestrategien er det i perioden 2017–2019, innenfor rammen til Bedriftsnettverk, satt av midler til prosjekter til utvikling av leverandørmiljøer i Nord-Norge. De avsatte midlene er en del av leverandørutviklingssatsingen «N2 – Fremtidens leverandører innen sjømat, reiseliv og opplevelsesnæringen i Nord-Norge». Ansvar og oppfølging av satsingen er lagt til Nord-

¹¹ E. Fjærli, D. Iancu og A. Raknerud (2018), Effekten av Sivas virkemidler på vekst og verdiskaping, Rapport 2018/17, Statistisk Sentralbyrå.

¹² P. Engesæter, S-E. Jakobsen et.al, Midtveiseevaluering av Sivas Inkubatorprogram og Næringshageprogram, SNF-rapport nr. 01/17, Samfunns- og næringslivsforskning AS.

land, Troms og Finnmark fylkeskommuner og Sametinget. Våren 2019 ble de ansvarlige enige om plan, mål og innretning av satsingen. Derfor er midlene innenfor rammen til Bedriftsnettverk ikke blitt bevilget til prosjekter før i år.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 216,0 mill. kroner i 2020.

Midlene fordeles med totalt 136,2 mill. kroner til Norwegian Innovation Clusters, Bioøkonomiordningen og Innovasjonspartnerskap i Innovasjon Norge. Innovasjon Norge fordeles mellom programmene. Det settes av 79,8 mill. kroner til FORREGION i Forskningsrådet. Norwegian Innovation Clusters og Bioøkonomiordningen skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1-9, samt:

- artikkel 17–20, 25–30, 31 og 36–49 for klynger og bedriftsnettverk
- artikkel 14, 21–22, 25–30, 31 og 36–49 for bio- raffineringsprogrammet.

Nærings- og fiskeridepartementet bidrar også med finansiering av Norwegian Innovation Clusters, Bioøkonomiordningen og Innovasjonspartnerskap. Landbruks- og matdepartementet bidrar med finansiering av Bioøkonomiordningen og FORREGION. Kunnskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet bidrar med finansiering av henholdsvis FORREGION og Innovasjonspartnerskap. I tillegg er prosjekter innenfor FORREGION i de fleste tilfellene medfinansiert av fylkeskommunene.

Norwegian Innovation Clusters er under revidering som følge av en evaluering gjennomført i 2017. Evalueringen inneholder faglig sterke vurderinger og gir gode innspill til hvordan et velfungerende klyngeprogram bør innrettes. Revidert klyngeprogram vil ha tilbud til tidligfase klynger/nettverk, klynger og modne klynger. Revideringen ses i sammenheng med den pågående virkemiddelgjennomgangen, og berørte næringsmiljøer er involvert.

Innenfor rammen av FORREGION skal det prioriteres 4,1 mill. kroner til mobilisering av bedrifter til økt bruk av FoU innenfor FORREGION 2018–2020. Midlene skal brukes i Nord-Norge, som en oppfølging av nordområdestrategien.

Departementet tildeler midlene til Innovasjon Norge og Forskningsrådet som tilskudd uten krav

om tilbakebetaling, jf. forslag til romertallsvedtak. Det innebærer at de kan disponere midler uavhengig av bevilgningsår.

Post 76 Nordisk og europeisk samarbeid, kan overføres

Posten omfatter Norges deltagelse i Interreg-program som dekker større europeiske regioner og annet internasjonalt samarbeid. Se informasjon om hvilke Interreg-program Norge deltar i under Rapport.

Transnasjonale og internasjonale Interreg-programmer

Målet med Interreg er smart, bærekraftig og inkluderende vekst og sosial integrasjon gjennom samarbeid over landegrensene. Kriteriene for måloppnåelse er unike for hvert program. Bevilgningen på posten utgjør den statlige finansieringsandelen i programmene og er godkjent gjennom programdokumentene av deltakerlandene og Europakommisjonen. Tildelingskriteriene for prosjekter er definert for hvert program. Se nærmere omtale av mål for ordningen, kriterier for måloppnåelse og tildelingskriterier under kap. 553, post 63 Interreg og Arktis 2030.

Oppfølging og kontroll

Forvaltningen av Interreg er lagt til ulike myndighetsorganer i landene innenfor programområdene. Midlene til Interreg disponeres av nasjonale og regionale representanter fra programlandene. Departementet kontrollerer at midlene er brukt i henhold til forutsetningene gjennom programmenes overvåkningskomiteer. Rapportering og evaluering brukes til å utvikle og justere innsatsen.

Rapport

Internasjonalt samarbeid

Bidraget i 2018 fra posten var i underkant av 23 mill. kroner til de transnasjonale programmene og om lag 5 mill. kroner til de all-europeiske programmene. Det ble samlet gitt tilsagn på 270 000 kroner til de nasjonale kontaktpunktene for Interreg Nordlig Periferi og Arktis, og ESPON, til henholdsvis Nordland og Hedmark fylkeskommuner. Det ble gitt tilsagn for om lag 940 000 kroner til OECDs program Local Economic and Employment Development (LEED), og Nordisk Atlantsamarbejde (NORA),

en organisasjon under Nordisk Ministerråds regionalpolitiske samarbeid.

De transnasjonale Interreg-programmene jobber med utfordringer hvor flere land må samarbeide for felles løsninger, som miljø- og klima, bærekraftig transport og internasjonale verktøy for innovasjon, forskning og utvikling i større europeiske regioner, som for eksempel rundt havbassenger. De all-europeiske programmene har vekt på politikktutvikling, analyse og erfaringsoverføring, og dekker hele Europa. Det ble gitt tilsagn om 30,9 mill. kroner i 2019 til transnasjonale og all-europeiske Interreg-programmer.

Nordlig Periferi og Arktis – Norge, Sverige, Finland, Island, Grønland, Færøyene, Irland, Skottland og Nord-Irland

Målet er levende, konkurransedyktige og bærekraftige lokalsamfunn. Programmet omfatter arktiske og kystnære regioner i deltakerlandene. Regioner i Russland og Canada kan delta i prosjekter. Innsatsen skal fremme nødvendig samarbeid knyttet til lav befolkningstetthet, lange avstander, begrenset økonomisk mangfold og store naturressurser.

En evaluering (European Policies Research Centre 2018) viser at programmet bidrar til økte vekstmuligheter for små og mellomstore bedrifter, gir bedre tilgang til tjenester i tynt befolkede områder, bygger strategiske partnerskap over landegrensene og skaper merverdi som blant annet økt tilgang på kompetanse, nye ideer og økt kapasitet til lokal utvikling og omstilling.

Interreg Nordsjøen – hele Norge og Danmark samt deler av Sverige, Storbritannia, Belgia, Nederland og Tyskland

Målet er sterkere og bærekraftig økonomisk vekst gjennom samarbeid mellom landene i Nordsjøen.

Innsatsområdene i programmet er: forskning, utvikling og innovasjon, klimatilpasning, miljøvern og bærekraftig ressursforvaltning samt bærekraftig transport. Eksempler på hva programmet har oppnådd i 2018 er 1 063 virksomheter som samarbeider i kunnskapspartnerskap og 45 grønne transportløsninger som har blitt iverksatt.

Interreg Østersjøen – Norge, Sverige, Danmark, Finland, Polen, Latvia, Litauen, Estland, Hviterussland, Nordvest-Russland og deler av Tyskland

Målet er å fremme en integrert territoriell utvikling, styrke samarbeidet og bidra til en mer inno-

vativ, tilgjengelig og bærekraftig Østersjøregion. Programmet vektlegger å rydde opp i miljøforurensninger i havet, og utvikle og ta i bruk potensialet i nye grønne maritime teknologier.

Ved utgangen av 2018 har programmet fordelt tilnærmet hele programmets budsjett på programmets innsatsområder: innovasjon, naturressurser, transport eller støtte til EUs Østersjøstrategi.

Blant resultater som kan trekkes fram er: Bedre koordinering av energiplanlegging mellom landene i regionen og styrkede redningstjenester til sjøs og i havner.

Interreg Europe – EUs 28 medlemsland, Norge og Sveits

Målet er å bidra til smart, bærekraftig og inkluderende vekst i Europa. Programmet skal gi en bedre gjennomføring av regionalpolitikken gjennom erfaringsutveksling og politikktutvikling mellom regionale aktører. Programmet har i større grad enn andre Interreg-program offentlige myndigheter som primær målgruppe, men også universitets- og høyskolesektoren, FoU-institusjoner og interesse- og bransjeorganisasjoner kan delta. Programmet har påvirket 121 politikkinstrumenter i kommuner og regioner over hele Europa og bidratt til 274 handlingsplaner innenfor temaene forskning og innovasjon, økt konkurransekraft hos små og mellomstore bedrifter, miljø og bærekraftig bruk av ressurser og lavkarbonøkonomi.

Interreg Europe har også en åpen læringsplattform med over 16 000 registrerte brukere, som får ta del i 700 beste praksis-eksempler, fagartikler, seminarer og workshops. Programmet tilbyr peer reviews og setter lokale og regionale myndigheter i ulike deler av Europa i kontakt med hverandre om konkrete problemstillinger også utenom prosjektene. Midtveisvalueringen viser at programmet er på god vei til å nå sine aktivitetsmål, og at det ser ut til å levere på sine mål i løpet av programperioden.

ESPON – EUs 28 medlemsland, Norge, Sveits, Island og Liechtenstein

Målet er å øke effektiviteten av politikk som skal bidra til territoriell utvikling og arealplanlegging i Europa. Programmet frambringer sammenlignbare fakta, analyser og scenarier for utviklingsforutsetningene i europeiske regioner og byer. Norske kommuner, fylkeskommuner og offentlige etater kan sammen med aktører i andre europeiske land bestille forskning fra programmet. Hedmark

fylkeskommune har tatt initiativ til å forbedre og standardisere metoden for å vurdere resultater og effekter av grenseoverskridende Interreg-programmer. ESPON-prosjektet gir en metode for å vurdere alle sider ved samarbeidet, herunder økonomisk og sosial utjevning, økologiske konsekvenser, infrastruktur og politiske styringsarenaer.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 30,9 mill. kroner i 2020. Bevilgningen skal dekke deltakelse i Inter-

reg-programmene Nordlig Periferi og Arktis, Østersjøen, Nordsjøen, ESPON og Interreg Europe. Dette er en videreføring av nivået i 2019. For alle programmer unntatt ESPON kommer i tillegg minst 50 pst. annen offentlig eller privat medfinansiering. I den foreslåtte tildelingen inngår om lag 800 000 kroner til de nasjonale kontaktpunktene for Interreg og ESPON, 500 000 danske kroner til driftstilskudd til Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) og 31 900 euro til en nasjonal kontingent for deltakelse i OECD LEED. Det er ikke avsatt noen bevilgning til URBACT III, men norske aktører kan delta i programmet med egen finansiering.

Kap. 554 Kompetansesenter for distriktsutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2020
		2018	Saldert budsjett 2019	
01	Driftsutgifter	28 140	32 753	33 343
73	Merkur, <i>kan overføres</i>			59 409
	Sum kap. 0554	28 140	32 753	92 752

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønn og øvrige driftsutgifter, utvikling av ny kunnskap, herunder innkjøp av forskning og utredninger, kompetanseoppbygging og informasjonstiltak i Kompetansesenter for distriktsutvikling (Distriktssenteret). Distriktssenteret skal bistå aktører lokalt og regionalt i deres arbeid med lokal samfunnsutvikling, for å oppnå styrket utviklingsevne i områder med særlige distriktsutfordringer. Distriktssenteret forvalter også Merkur-programmet.

Rapport

Distriktssenteret lanserte til sitt 10-års jubileum et hefte med gode eksempler på utviklingsarbeid og akademiske artikler. På området verdiskaping basert på kultur- og naturressurser ble det utviklet et temahefte og en film. Distriktssenteret utviklet også kunnskap om næringsutvikling og om stedsutvikling.

I 2018 laget Telemarksforskning rapporten *Suksessrike distriktskommuner anno 2018* på oppdrag fra Distriktssenteret. Rapporten dokumenterer hvordan det har gått med de 15 kommunene som i 2012 var med i studien «Suksessrike distriktskommuner». I rapporten drøftes blant annet hvilke

strukturelle vekstbetingelser som er viktige for å forstå og forklare utvikling i folketall og arbeidsplasser i de aktuelle kommunene de siste årene.

Distriktssenteret har vektlagt å utvikle kunnskap som kommunene og øvrige brukere kan anvende i sitt arbeid med lokal samfunnsutvikling. En fullstendig oversikt over bestilte og gjennomførte utredninger finnes på www.distriktssenteret.no.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 33,3 mill. kroner inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt på kap. 3554, post 01 Driftsutgifter, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 73 Merkur, kan overføres

Merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker (Merkur-programmet) er et utviklingsprogram for de minste dagligvarebutikkene i distriktene.

Målet for Merkur er å sikre innbyggerne i distriktene tilgang til en nærliggende dagligvarebutikk med god kvalitet og med tilleggstjenester som øker omsetningen, sikrer videre drift og gir

innbyggerne i lokalsamfunnet bedre tjenester. Merkur arbeider for å styrke den butikkfaglige kompetansen, øke antall tjenester i butikkene og å legge sterkere vekt på lokal samfunnsutvikling.

Kriteriene for måloppnåelse er omsetningsutvikling, andel inntekter fra andre kilder enn dagligvarehandelen og overlevelseshastighet blant Merkur-butikker.

Merkur er rettet mot helårsåpne dagligvarebutikker i områder med få innbyggere, som har et varetilbud som dekker det alminnelige ernæringsbehovet og andre grunnleggende behov for dagligvarer. I kompetanseprogrammet går midlene i hovedsak til kurs, nettverkssamlinger, oppfølging fra Merkur-konsulenter og kundeundersøkelser. Butikker som oppfyller et av følgende punkt kan være med: a) har et nærmarked på under 200 husstander, b) er lokalisert til steder uten fast vegforbindelse eller c) har lang avstand, normalt 10 km, til nærmeste alternative innkjøpssted. Programstyret kan unntaksvis godkjenne andre butikker.

Merkur-programmet forvaltes fra 1. januar 2019 av Kompetansesenter for distriktutvikling (Distriktssenteret). Departementet oppnevner et styre som gir strategiske føringer for arbeidet med Merkur. Distriktssenteret tildeler tilskudd og fører tilsyn med at kravene i forskrift av 1. juni 2018 og tilskuddsbrev blir oppfylt.

Effektene av tilleggstjenester rapporteres ikke årlig, men gjennom evalueringer.

Investeringsstilskudd til dagligvarebutikker

Målet med investeringsstøtten er å bidra til at dagligvarebutikker blir moderniserte, mer lønnsomme og gir innbyggerne i lokalsamfunnet bedre tjenester.

Kriteriene for måloppnåelse er omsetningsutvikling, andel inntekter fra andre kilder enn dagligvarehandelen og overlevelseshastighet blant Merkur-butikker.

Ordningen gjelder helårsåpne dagligvarebutikker i områder med få innbyggere som har et varetilbud som dekker det alminnelige ernæringsbehovet og andre grunnleggende behov for dagligvarer, og oppfyller krav til omsetningstall, kundegrunnlag og avstand til alternative innkjøpssted.

Det gis investeringsstøtte til fysiske investeringer i butikkene.

Utviklingsstilskudd til dagligvarebutikker

Målet med utviklingsstøtten er å bidra til å bygge opp større kompetanse i dagligvarebutikken, mobilisere bygdefolket til lokal handel og legge til

rette for de tilleggsaktivitetene som kan knyttes til butikken, og som passer best for lokalsamfunnet.

Kriteriene for måloppnåelse er omsetningsutvikling, andel inntekter fra andre kilder enn dagligvarehandelen og overlevelseshastighet blant Merkur-butikker.

Ordningen gjelder helårsåpne dagligvarebutikker i områder med få innbyggere som har et varetilbud som dekker det alminnelige ernæringsbehovet og andre grunnleggende behov for dagligvarer, og oppfyller krav til omsetningstall, kundegrunnlag og avstand til alternative innkjøpssted. Utviklingsstøtte skal gå til utviklings-, mobilerings-, kompetanse- og lokalsamfunnstiltak, samt vurdering av og tilrettelegging for tilleggsfunksjoner med videre.

Servicetilskudd til de minste dagligvarebutikkene

Målet med servicestøtten er å bidra til at de minste dagligvarebutikkene tilbyr tilleggstjenester til lokalsamfunnet og det lokale næringslivet. Det skal bidra til å opprettholde driften.

Kriteriene for måloppnåelse er omsetningsutvikling, andel inntekter fra andre kilder enn dagligvarehandelen og overlevelseshastighet blant Merkur-butikker.

Ordningen gjelder helårsåpne dagligvarebutikker i områder med få innbyggere som har et varetilbud som dekker det alminnelige ernæringsbehovet og andre grunnleggende behov for dagligvarer, og oppfyller krav til tilleggstjenester, omsetningstall, kundegrunnlag og avstand til alternative innkjøpssted.

Det gis tilskudd til å dekke utviklings- og driftskostnader, og mindre investeringer som bidrar til å nå målet med ordningen.

Investeringsstilskudd til drivstoffanlegg/ladestasjon for elbil ved dagligvarebutikker

Målet med investeringsstøtten til drivstoffanlegg er å sikre drivstofftilgangen i distriktene.

Kriteriene for måloppnåelse er at antall butikker som har drivstoffanlegg/ladestasjon for elbil opprettholdes/øker og at omsetningsutviklingen for butikken er positiv.

Ordningen gjelder i hovedsak drivstoffanlegg/ladestasjon for elbil ved Merkur-butikker. Andre virksomheter som driver eller eier drivstoffanlegg kan i helt særskilte tilfeller også bli omfattet av ordningen. Anlegget skal være avgjørende for å sikre lokalbefolkningen tilgang på drivstoff. Salgs-

volumet skal ikke overstige 500 000 liter drivstoff per år.

Investeringsstøtten skal gå til opprusting av eksisterende og etablering av nye drivstoffanlegg/ladestasjon for elbil i tilknytning til dagligvarebutikker.

Utviklingstilskudd til bokhandlere

Målet med utviklingstilskuddet er å bidra til å styrke grunnlaget for lønnsom bokhandeldrift i distriktene.

Kriteriene for måloppnåelse er å utvikle driften av butikken for å styrke omsetningsutvikling.

Ordningen gjelder Merkur-bokhandlere. Det kan gis tilskudd til bokhandlere som er den eneste bokhandelen i tettstedet og har en omsetning på mindre enn 7 millioner kroner. Utviklingsstøtten skal brukes til tidsavgrensede tiltak som skal utvikle bokhandelen som kulturarena og møteplass i lokalsamfunnet. Det gis støtte til tiltak for å styrke og utvikle driften av butikken, blant annet til tilrettelegging for tilleggsfunksjoner.

Rapport for ordningene

Det ble i 2018 gitt tilsagn om 14,3 mill. kroner fra Kompetanseprogrammet for dagligvarebutikker og 34,4 mill. kroner i tilsagn til investerings- og utviklingsstøtte til utkantbutikker og i investe-

ringsstøtte til drivstoffanlegg. 171 dagligvarebutikker og bokhandlere fikk tilsagn om støtte til viktige investeringer gjennom Merkur-programets ulike investeringsstøtteordninger i 2018.

Regjeringens føring om å prioritere de minste butikkene i de mest perifere områdene er fulgt opp gjennom en ny støtteordning som går til butikker med årlig dagligvareomsetning under 3 mill. kroner. Ordningen ble iverksatt våren 2017.

Omsetningen i Merkur-butikkene økte med 2,3 pst. i 2017. Dette er en bedre omsetningsutvikling enn de vesentlig større øvrige distriktsbutikkene, som hadde en økning i omsetning på 1,1 pst. i 2017. Alle landets dagligvarebutikker økte til sammenligning omsetningen i 2017 med 1,9 pst.¹³

Per 1. august 2019 er det registrert 591 Merkur-butikker. Dette er en tilvekst på seks butikker sammenlignet med 2012. Det ble satt i gang ti nye hovedprogram i 2018 med om lag 100 butikkdrivere som deltakere. Hovedprogrammet er et kompetanseprogram skreddersydd for Merkur-butikkene.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 59,4 mill. kroner i 2020. De minste butikkene i de mest perifere områdene skal prioriteres.

¹³ Analyser fra Institutt for bransjeanalyser (2017)

Programkategori 13.60 Samiske formål

Utgifter under programkategori 13.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
560	Samiske formål	316 520	509 526	525 652	3,2
561	Tilskudd til samiske formål	12 166			
563	Internasjonalt reindriftssenter	8 281	9 110	9 297	2,1
	Sum kategori 13.60	336 967	518 636	534 949	3,1

Inntekter under programkategori 13.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3563	Internasjonalt reindriftssenter	3 126	2 988	3 068	2,7
	Sum kategori 13.60	3 126	2 988	3 068	2,7

Ansvarsområder

Samene er anerkjent som urfolk i Norge. I tråd med Grunnloven § 108 har regjeringen som mål å legge til rette for at samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Norge har også folkerettslige forpliktelser som legger føringer for samepolitikken, blant annet ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27.

Sametinget er samenes folkevalgte organ og regjeringens viktigste premissleverandør og dialogpartner i samepolitiske spørsmål. Regjeringen bygger videre på de institusjonelle og rettslige rammene som allerede er lagt for samepolitikken. Regjeringen er ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene som Sametinget gjør som politisk organ.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for å samordne statlig politikk som berører samene i Norge, og skal arbeide for helhet og sammenheng i politikken, på tvers av sek-

torer og forvaltningsnivåer. Hvert fagdepartement har et ansvar for å følge opp statlig politikk overfor samene innenfor sin sektor.

Det er statens ansvar å sikre at hensynet til samene blir ivaretatt. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ, og som en del av lokaldemokratiet, også følger opp forpliktelsene sine overfor de samiske innbyggerne. For eksempel har de et ansvar når det kommer til å sikre retten til opplæring i samisk.

Utviklingstrekk og utfordringer

Samisk kultur er i stadig utvikling. Flere unge engasjerer seg i samiske spørsmål, og det er en økning i antall personer som skriver seg inn i Sametingets valgmanntall. Det samiske mangfoldet er også mer synlig.

De senere årene har det vært befolkningsnedgang i en rekke tradisjonelle samiske områder, og stadig flere samer bor i større byer og tettsteder. Endringene har ført til at flere kommuner er gitt

et større ansvar for å imøtekomme den samiske befolkningens behov.

Mange tapte sitt samiske språk som følge av fornorskingspolitikken. Flere ønsker nå å lære seg språket og føre det videre til neste generasjon. De samiske språkene er viktige kulturbærere. Samtidig er språkene små og sårbare. Dette gjelder særlig sørsamisk og lulesamisk, som begge er klassifisert som alvorlig truede språk.

I de samiske områdene er det i dag et stort engasjement omkring samenes rettigheter, og det

pågår flere viktige rettighetsdiskusjoner. Ett viktig tema er samenes rett til å delta i beslutningsprosesser i saker som direkte berører samiske interesser. Regjeringen ønsker å sikre dette gjennom klare lovregler om konsultasjoner.

Videre gjenstår det spørsmål om kartlegging av eksisterende rettigheter til grunn og naturressurser – både for samer og andre. Det gjenstår også spørsmål knyttet til hvordan grunn og naturressurser på statsgrunn i Nordland og Troms bør forvaltes.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.12 Mål for programkategori 13.60 Samiske formål

1. Samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv
2. Samene deltar i offentlige beslutningsprosesser
3. Samene får gode og likeverdige tjenester

Mål 1 Samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv

Å styrke samiske språk og samiske institusjoner er viktig for å sikre og utvikle samisk kultur og samfunnsliv. Økt kunnskap om samer og samiske forhold kan motvirke hatytringer, diskriminering, stereotypier og negative holdninger. Økt kunnskap gjør det også enklere å sikre og utvikle språk, kultur og samfunnsliv. Kommunal- og moderniseringsdepartementet støtter derfor flere tiltak som gir økt kunnskap om samiske forhold.

Rapport, strategier og tiltak

I oktober 2016 leverte samisk språkutvalg NOU 2016: 18 *Hjertespråket* til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Sametinget. Utvalget foreslår en rekke tiltak for å legge til rette for samiske språkbrukere og styrke samiske språk. Utvalgets rapport har vært på høring, og departementene og Sametinget arbeider nå med å vurdere utvalgets forslag. Sametinget vil bli konsultert om eventuelle lovendringer og forslag til tiltak. Regjeringen er opptatt av å utforme et regelverk for samiske språk som er fleksibelt, og som tar høyde for at utfordringene og behovene til ulike kommuner og samiske språkbrukere vil kunne variere fra sted til sted.

Norge, Sverige og Finland avsluttet forhandlingene om en nordisk samekonvensjon i 2016. Et overordnet mål med konvensjonen er at samene skal kunne bevare, utøve og utvikle sin kultur,

sine språk og sitt samfunnsliv med minst mulig hinder av landegrensene. Samisk parlamentarisk råd sendte i juni 2018 forslag til enkelte endringer i den framforhandlede teksten til regjeringene i Norge, Sverige og Finland. Kulturdepartementet i Sverige besvarte henvendelsen i juni 2019, i samarbeid med berørte departement i Norge og Finland. I svaret ble det gitt uttrykk for at man på departementsnivå ikke er avvisende til å åpne for nye forhandlinger, begrenset til de punktene Samisk parlamentarisk råd tar opp – under forutsetning av at det ikke forandrer på balansen i den framforhandlede teksten. Det understrekes at det vil kreve at alle de tre konvensjonspartene er enige om å reforhandle de aktuelle delene av teksten.

Mål 2 Samene deltar i offentlige beslutningsprosesser

Det er et sentralt politisk mål at samene skal ha reell innflytelse på beslutninger som gjelder dem selv. Når det gjelder saker som berører samene, er det naturlig at Sametinget fatter avgjørelsene. Aktuelle eksempler er bevaring og revitalisering av samiske språk og arbeid med å samle inn og sikre samisk tradisjonell kunnskap. I andre saker står statlige myndigheter for avveining av interesser og tar en endelig beslutning. Da er det viktig å sørge for reell involvering i forkant. Gjennom *Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget*, er statlige myndigheter forpliktet til å konsultere Sametinget når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan

påvirke samiske interesser direkte. Formålet med konsultasjonene skal være å oppnå enighet.

Rapport, strategier og tiltak

Konsultasjonsprosedyrene har bidratt til å styrke dialogen og samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget. Ikke alle konsultasjoner resulterer i enighet, men prosedyrene sørger for at de statlige myndighetene blir kjent med og må vurdere Sametingets synspunkter. Regjeringen vil bevare konsultasjonsordningen og er opptatt av at konsultasjonsprosedyrene skal fungere konstruktivt og effektivt. Kommunal- og moderniseringsdepartementet gir veiledning om konsultasjoner.

Samerettsutvalget foreslo i NOU 2007: 13 *Den nye sameretten* en egen lov om saksbehandling og konsultasjoner. Regjeringen har konsultert med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund om oppfølgingen av samerettsutvalgets forslag. Regjeringen fremmet 14. september 2018 en proposisjon for Stortinget med forslag om å forankre konsultasjonsplikten i et eget kapittel i same-loven. Lovforslaget bygger i all hovedsak på dagens konsultasjonsprosedyrer. I tillegg forankres konsultasjonsplikten for kommuner og fylkeskommuner i loven. For å gi kommunene nødvendig fleksibilitet lovfestes bare hovedprinsippene i plikten, mens nærmere retningslinjer for gjennomføring gis i en veileder. Kommunal- og moderniseringsdepartementet utformer utkast til veileder i samråd med kommunal sektor (KS) og Sametinget. Norske Reindriftsamers Landsforbund blir også involvert.

Når det gjelder konsultasjoner på statlig nivå, legger lovforslaget opp til å lovfeste hovedprinsippene for konsultasjonsplikten og gi nærmere regler i forskrift. Departementet vil utarbeide utkast til og sende på høring forskrifter med nærmere regler for statlig sektor, etter at loven er vedtatt. Stortinget vedtok 9. mai 2019 å sende proposisjonen tilbake til regjeringen, og ba samtidig regjeringen om å sende lovforslaget ut på alminnelig høring før saken fremmes for Stortinget på nytt. Stortinget understreket at det er viktig at utkast til veileder for kommuner og fylkeskommuner er klar på samme tid, og høres samtidig som lovforslaget. Departementet tar derfor sikte på å sende de to dokumentene på høring samtidig høsten 2019.

Etter enighet med Sametinget ble det i statsbudsjettet for 2019 vedtatt å samle årlige overføringer til Sametinget under én post i statsbudsjettet. Med den nye ordningen får Sametinget større handlingsrom til selv å prioritere økonomiske virkemidler mellom ulike tiltak.

Som en del av konsultasjonene mellom regjeringen og Sametinget om ny budsjettordning ble det besluttet at det fra 2019 blir lagt fram en kortfattet situasjonsbeskrivelse og framoverskuende melding til Stortinget om samiske forhold. Regjeringen fremmet Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv* 21. juni 2019.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet egne retningslinjer for hvordan den nye budsjettordningen skal håndteres i departementene. Retningslinjene skal blant annet bidra til å håndtere de utfordringene én samlet post vil kunne skape når det gjelder ansvarsfordelingen mellom departementene. Et viktig utgangspunkt er at hvert departement fortsatt har ansvaret for samiske saker innenfor egen sektor.

Som folkevalgt organ er Sametinget ikke underordnet Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Kommunal- og moderniseringsministeren har derfor i utgangspunktet ikke konstitusjonelt ansvar for Sametingets virksomhet. Kommunal- og moderniseringsministeren har imidlertid et konstitusjonelt ansvar for bruk av budsjettmidler bevilget under kap. 560, post 50. Ansvaret innebærer at kommunal- og moderniseringsministeren, på overordnet nivå, skal følge opp at midlene blir brukt i samsvar med fastsatt økonomiregelverk og Stortingets bevilgningsvedtak.

Mål 3 Samene får gode og likeverdige tjenester

Rapport, strategier og tiltak

Målet om at samene får gode og likeverdige tjenester gjelder tjenester fra både staten, fylkeskommunene og kommunene. Sametinget støtter opp under tjenester som er viktige for samiske brukere, på flere områder. Som følge av den nye budsjettordningen får Sametinget økt frihet til selv å prioritere mellom økonomiske virkemidler. Videre er det et mål at arbeidet med å følge opp NOU 2016: 18 *Hjertespråket* vil lede fram til tiltak for å legge til rette for gode tjenester for samene.

Kap. 560 Samiske formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
50	Samisk språk, kultur og samfunnsliv	310 954	497 069	512 861
51	Divvun		7 234	7 428
54	Samefolkets fond	5 566		
55	Samisk høyskole		5 223	5 363
	Sum kap. 0560	316 520	509 526	525 652

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 50 økt med 13 mill. kroner til 510,1 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv

Posten utgjør hovedbevilgningen til Sametinget.

Sametingets bruk av midler bevilget over statsbudsjettet går fram av Sametingets årsmelding 2018.

For en samlet oversikt over bevilgninger til Sametinget og andre samiske formål vises det til publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2020* på regjeringen.no.

Budsjettforslag

Det foreslås å øke bevilgningen med 13 mill. kroner til å følge opp NOU 2016: 18 *Hjertespråket*, til ulike tiltak for styrking av de samiske språkene. Tiltakene som iverksettes skal avklares i konsultasjoner med Sametinget.

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner til samiske organisasjoner som arbeider mot mobbing, mot en tilsvarende reduksjon under Kunnskapsdepartementets kap. 225 Tiltak i grunnopplæringa, post 74 Prosjekttilskudd. Tilsvarende overføring ble også gjort i 2019, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

I forbindelse med Sametingets arbeid med det internasjonale urfolksspråkåret ble bevilgningen i 2019 økt med 1,1 mill. kroner. Økningen var ettårig og bevilgningen foreslås derfor redusert tilsvarende i 2020.

Samlet foreslås en bevilgning på 512,9 mill. kroner i 2020. Bevilgningen forvaltes i sin helhet av Sametinget.

Post 51 Divvun

Bevilgningen skal benyttes til drift av Divvun, som er en egen enhet ved Universitetet i Tromsø –

Norges arktiske universitet. Divvuns oppgave er å drifte og utvikle retteprogrammer for samiske språk til bruk på ulike dataplattformer. Moderne språkteknologi er en forutsetning for at samiske språk skal kunne overleve som bruksspråk i dagens samfunn.

Divvun har i 2018 arbeidet videre med utviklingen av et grammatikkontrollprogram for nordsamisk, og har planer om å lansere en første versjon i 2019. De har også lansert en stavekontroll. I tillegg har Divvun lansert et installeringsprogram for alle språk, som gjør det lettere å installere de ulike språkverktøyene og som sørger for automatiske oppdateringer. Det er også lansert et oppdatert mobiltastatur med innebygd stavekontroll. Divvun samler inn digitale tekster på de samiske språkene for å øke ordtilfanget i ordbøkene. De arbeider også for å legge til rette for administrativ terminologi på lule- og sørsamisk.

Divvun har publikumsrettet virksomhet for å spre informasjon til de samiske miljøene om hvilke språkverktøy som finnes og hvordan de kan brukes. Divvun bruker sosiale medier aktivt for å nå ut med informasjon om hva de kan tilby.

Divvun vil i 2019 og 2020 arbeide videre med å oppdatere, vedlikeholde og forbedre språkverktøyene.

Det foreslås en bevilgning på 7,4 mill. kroner i 2020.

Post 54 Samefolkets fond

Bevilgningen i 2018 utgjorde 5,6 mill. kroner. Nærmere redegjørelse for bruken av midlene ble gitt i Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv*.

Posten ble fra 2019 innlemmet i bevilgningen til Sametinget på kap. 560, post 50.

Post 55 Samisk høgskole

Bevilgningen går til drift av Faglig analysegruppe for samisk statistikk og av ordningen Samiske veivisere.

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har Samisk høgskole fungert som sekretariat for Faglig analysegruppe for samisk statistikk og for ordningen Samiske veivisere. De samiske veiviserne inngår i regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016–2020.

For å supplere foredragene som gjennomføres av Samiske veivisere, utarbeides det egne nett-

sider med informasjon om samisk språk, kultur og samfunnsliv, spesielt rettet mot ungdom. Samisk høgskole lanserer nettsidene høsten 2019. Sidene vil inkludere materiale fra tidligere Gáldus informasjonsside om urfolks- og menneskerettigheter.

Samlet foreslås det en bevilgning til Samisk høgskole på 5,4 mill. kroner i 2020 til dekning av utgifter til Faglig analysegruppe og Samiske veivisere, herunder en nettside med informasjon om samisk språk, kultur og samfunnsliv spesielt rettet mot ungdom.

Kap. 561 Tilskudd til samiske formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
50	Samisk høgskole	5 101		
51	Divvun	7 065		
	Sum kap. 0561	12 166		

Post 50 Samisk høgskole

Posten ble i 2019 flyttet til kap. 560, post 55 Samisk høgskole.

Post 51 Divvun

Posten ble i 2019 flyttet til kap. 560, post 51 Divvun.

Kap. 563 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	6 394	6 393	6 508
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 887	2 717	2 789
	Sum kap. 0563	8 281	9 110	9 297

Post 01 Driftsutgifter

Internasjonalt reindriftssenter i Kautokeino er en faglig selvstendig institusjon som vedtar egne mål og resultatkrav innenfor de rammene som Kommunal- og moderniseringsdepartementet fastsetter. Arbeidet skal være rettet mot næringsutøvere, offentlige myndigheter, forskningsmiljøer, andre fagmiljøer, internasjonale organisasjoner og samarbeidsorganer. Styret er senterets øverste organ.

Internasjonalt reindriftssenter videreutviklet i 2018 sitt urfolkssamarbeid med institusjoner, organisasjoner og reindriftsfolk i Russland, Kina, Mongolia, Nord-Amerika og Norden. Gjennom folk-til-folk-samarbeid i nordområdene har senteret sammen med Verdensforbundet for reindriftsfolk initiert prosjekter som vektlegger lokal kompetansebygging.

Senteret jobber med nye kunnskapsstrategier for urfolkssamarbeid i nordområdene. Senteret rapporterer om store endringer i urfolkssamfunn

i Arktis på grunn av klimaendringer, globalisering og industriell utbygging.

Det foreslås en bevilgning på 6,5 mill. kroner i 2020.

Det foreslås at bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3563, post 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten dekker utgifter knyttet til eksternt finansierte prosjekter. Bevilgningen foreslås på samme nivå som inntektsbevilgningen under kap. 3563, post 02.

Internasjonalt reindriftssenter har i 2018 igangsatt og gjennomført flere internasjonale

urfolksprosjekter i nordområdene. Sentrale prosjekter har vært forankret i Arktisk råd og FNs matprogram (FAO), i nært samarbeid med Verdensforbundet for reindriftsfolk, nasjonale og internasjonale partnere og akademia. Prosjektene har hatt fokus på tilpasning til endring i arktiske og pastorale urfolkssamfunn, gjennom engasjement av urfolksungdom og lokal kompetanseoppbygging, og har vært gjenstand for internasjonal oppmerksomhet.

Det foreslås en bevilgning på 2,8 mill. kroner i 2020.

Det foreslås at bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3563, post 02, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3563 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
02	Diverse inntekter	2 797	2 717	2 789
03	Leieinntekter	329	271	279
	Sum kap. 3563	3 126	2 988	3 068

Post 02 Diverse inntekter

På posten føres inntekter knyttet til eksternt finansierte prosjekter i regi av Internasjonalt reindriftssenter. Tilhørende utgifter føres på kap. 563, post 21.

Det foreslås en bevilgning på 2,8 mill. kroner i 2020.

Post 03 Leieinntekter

På posten føres leieinntekter fra Internasjonalt reindriftssenters utleie av ledige kontorarealer ved det samiske vitenskapsbygget Diehtosiida i Kautokeino.

Det foreslås en bevilgning på 279 000 kroner i 2020.

Programkategori 13.67 Nasjonale minoriteter

Utgifter under programkategori 13.67 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
567	Nasjonale minoriteter	36 690	48 516	48 718	0,4
	Sum kategori 13.67	36 690	48 516	48 718	0,4

Ansvarsområder

Etniske, religiøse og/eller språklige minoriteter med langvarig tilknytning til et land regnes som nasjonale minoriteter. Jøder, kvener/norskfinner, rom, romanifolk/tatere og skogfinner er anerkjent som nasjonale minoriteter i Norge. Kommunal- og moderniseringsdepartementet legger vekt på den enkeltes selvidentifisering når det gjelder spørsmålet om hvem som tilhører en nasjonal minoritet.

Norges politikk overfor nasjonale minoriteter bygger på prinsippet om likeverd og ikke-diskriminering og er forankret i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, som Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for å samordne statlig politikk som berører nasjonale minoriteter, og skal arbeide for helhet og sammenheng i politikken, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Hvert departement har ansvar for å følge opp den statlige politikken innenfor sin sektor. Det er statens ansvar å sikre at hensynet til nasjonale minoriteter blir ivaretatt. Staten legger til grunn at kommuner og

fylkeskommuner også følger opp aktuelle forpliktelse.

Utviklingstrekk og utfordringer

Det er positivt at flere blant de nasjonale minoritetene taler sin sak, både i offentligheten og overfor myndighetene. De nasjonale minoritetsgruppene har ulike saker de er opptatt av og forskjellige ønsker, behov og interesser.

De nasjonale minoritetene har ulike historier i Norge. Flere har opplevd statlige overgrep og nedbrytende politikk, noe som fremdeles kan påvirke forholdet gruppene har til myndighetene. Noen opplever også diskriminering og hatytringer i dag. Det er en utfordring at det er lavt kunnskapsnivå i befolkningen om nasjonale minoriteters historie og deres situasjon.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har startet arbeidet med en ny stortingsmelding om politikk og tiltak overfor nasjonale minoriteter i samarbeid med berørte departementer. Arbeidet gjøres i kontakt med de nasjonale minoritetene. I forbindelse med meldingsarbeidet vil tilskuddsordningene for de nasjonale minoritetene være ett av virkemidlene som blir evaluert. Meldingen skal etter planen legges fram innen utgangen av 2020.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.13 Mål for programkategori 13.67 Nasjonale minoriteter

-
1. Nasjonale minoriteter deltar aktivt i samfunnet og kan uttrykke og videreutvikle sine språk og sin kultur
 2. Nasjonale minoriteter deltar i offentlige beslutningsprosesser
 3. Nasjonale minoriteter får gode og likeverdige tjenester
-

Mål 1 Nasjonale minoriteter deltar aktivt i samfunnet og kan uttrykke og videreutvikle sine språk og sin kultur

Det er et mål at de nasjonale minoritetene skal delta aktivt i arbeidet med å bevare og utvikle sine språk og sin kultur. Økt kunnskap om nasjonale minoriteter og deres kulturuttrykk kan motvirke diskriminering, stereotyper og negative holdninger. Kommunal- og moderniseringsdepartementet støtter derfor tiltak som kan gi større innsikt i nasjonale minoriteters situasjon.

Rapport, strategier og tiltak

Regjeringen la i oktober 2016 fram en handlingsplan mot antisemittisme for perioden 2016–2020. Tiltakene i handlingsplanen er iverksatt og pågår. Målet er at de elleve tiltakene i planen samlet skal bidra til å redusere antisemittisme i Norge.

Kirkens Bymisjon mottar tilskudd fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til drift av Romano Kher – romsk kultur- og ressurscenter. Senteret er et resultat av statens kollektive oppreisning til norske rom.

Regjeringen la i januar 2018 fram en målrettet plan for kvensk språk for perioden fram til 2021. Planen inneholder ulike tiltak og innsatsområder for å styrke kvensk språk. Som oppfølging av planen er det bevilget midler til etablering av tre nye språksentre for kvensk i Kvæningen, Porsanger og Vadsø. I tillegg er det kvenske språksentre i Storfjord og Nordreisa.

I 2015 mottok Kommunal- og moderniseringsdepartementet NOU 2015: 7 *Assimilering og motstand – Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*. Departementet arbeider med å følge opp rapporten og innspillene fra høringen av rapporten.

Mål 2 Nasjonale minoriteter deltar i offentlige beslutningsprosesser

Rapport, strategier og tiltak

Kommunal- og moderniseringsdepartementet arrangerer årlig «kontaktforum», som er en dialogarena mellom nasjonale minoritetsorganisasjoner og myndighetene. I tillegg har departementet kontakt med representanter for nasjonale minoriteter i ulike saker og prosesser, for eksempel i arbeidet med å følge opp Handlingsplan mot antisemittisme og Målrettet plan for kvensk språk. Dialog med de berørte gruppene er også et viktig grunnlag for arbeidet med den kommende stortingsmeldingen om nasjonale minoriteter.

I oppfølgingen av NOU 2015: 7 *Assimilering og motstand* har departementet etablert en referansegruppe med representanter fra romani-folket/taterne, hvor blant annet videre forvaltning av den kollektive oppreisningen til romani-folket/taterne har vært tatt opp.

Kommunal- og moderniseringsdepartementets dialog med representanter for norske rom har vært viktig i utredningen av Romano Kher.

Mål 3 Nasjonale minoriteter får gode og likeverdige tjenester

Rapport, strategier og tiltak

Minoriteter kan være i en utsatt situasjon når beslutninger tas gjennom flertallsvedtak. For å fremme reell likestilling og gode demokratiske prosesser, og styrke minoriteters stilling på ulike samfunnsområder, kan det i noen tilfeller være nødvendig med særskilte tiltak.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har tildelt Oslo kommune midler til en skolelosordning for romelever. Skolelostjenesten har arbeidet for å styrke romelevers læringsutbytte, redusere fravær og øke antallet elever som fullfører grunnopplæringen. Videre har Kommunal- og moderniseringsdepartementet tildelt Kirkens Bymisjon midler til drift av brobyggertjenesten i

Romano Kher. Brobyggertjenesten bistår blant annet rom i kontakt med det offentlige, og holder kurs og foredrag for offentlige etater.

Kap. 567 Nasjonale minoriteter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
22	Kollektiv oppreisning til norske rom mv.	34		1 107
25	Romanifolket/taterne, <i>kan overføres, kan nyttes under post 75</i>	91	1 015	
60	Rom, <i>kan overføres</i>	3 260	3 505	3 617
70	Nasjonale minoriteter	7 393	7 293	7 257
72	Det Mosaiske Trossamfund	7 222	7 222	7 186
73	Kvensk språk og kultur	6 962	9 962	10 500
74	Kultur- og ressurs-senter for norske rom	9 138	15 100	14 024
75	Romanifolket/taterne, <i>kan overføres, kan nyttes under post 25</i>	2 590	4 419	5 027
	Sum kap. 0567	36 690	48 516	48 718

Post 22 Kollektiv oppreisning til norske rom mv.

Bevilgningen på posten dekker utgifter knyttet til kollektiv oppreisning til norske rom. Regjeringen har utformet oppreisningen i dialog med representanter for rom, og 1. mars 2018 ble Romano Kher åpnet, jf. kap. 567, post 74 Kultur- og ressurs-senter for norske rom.

Bevilgningen har i 2018 og 2019 dekket kostnader for å finne nye, permanente lokaler til Romano Kher. Arbeidet har vært utført av Statsbygg.

Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til arbeidet med å etablere permanente lokaler for Romano Kher i 2020 og eventuelt andre kostnader knyttet til arbeidet med den kollektive oppreisningen.

Det foreslås en bevilgning på 1,1 mill. kroner i 2020.

Post 25 Romanifolket/taterne, kan overføres, kan nyttes under post 75

Bevilgningen dekker driftsutgifter knyttet til forvaltning av tilskuddsordningen for romanifolket/taterne, jf. omtale under post 75.

I påvente av overføring av tilskuddsordningen til Kulturrådet, ble deler av bevilgningen i 2018 brukt til kostnader knyttet til utlysning av en midlertidig tilskuddsordning, jf. omtale under post 75.

Kulturrådet overtok i 2019 forvaltningen av tilskuddsordningen. Til dekning av Kulturrådets administrasjonsutgifter foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 400 000 kroner mot en tilsvarende økning under Kulturdepartementets kap. 320 Norsk kulturråd, post 01 Driftsutgifter.

Det foreslås videre at gjenværende bevilgning på 630 000 kroner flyttes til post 75 for å sikre at størst mulig andel av den kollektive oppreisningen til romanifolket/taterne blir fordelt som tilskudd til tiltak innenfor målgruppen.

Post 60 Rom, kan overføres

Målet for ordningen er å bedre levekårene til norske rom, særlig gjennom tiltak i skolen. Midlene på posten går i sin helhet til Oslo kommune, som har ansvar for gjennomføringen.

Kriterier for måloppnåelse er at rom deltar i tiltaket, og gis mulighet til å bidra i utformingen av det.

Departementet følger opp rapporteringen for bruken av tilskuddsmidlene etter de krav og vilkår som er satt i regelverk og i tilskuddsbrev.

Oslo kommune driver en skolelosordning for romelever. Ved utgangen av 2018 var ordningen til stede på 11 ulike skoler i Oslo. Skolelosene har arbeidet med å styrke læringsutbyttet til elever med rombakgrunn, redusere fravær og øke andelen elever som fullfører grunnopplæringen.

Det foreslås en bevilgning på 3,6 mill. kroner i 2020.

Post 70 Nasjonale minoriteter

Målet med ordningen er å styrke nasjonale minoriteters kultur, språk og egenorganisering. Det er et særlig mål at nasjonale minoriteters egne organisasjoner kan fremme sine interesser overfor ulike myndigheter.

Kriterier for måloppnåelse for driftstilskuddet er graden av egenorganisering hos de nasjonale minoritetene, om språk og/eller kultur styrkes og graden av deltakelse i offentlige beslutningsprosesser.

Kriterier for måloppnåelse for prosjektilskuddet er antall arrangerte prosjekter, kurs og aktiviteter som fremmer formålet, antall personer som deltar eller blir nådd gjennom prosjekter, grad av kontakt mellom organisasjonene og antall barn og unge som blir nådd.

Tilskudd over ordningen kan gis både som driftstilskudd til organisasjonene som representerer de nasjonale minoritetene, og som prosjektilskudd.

For å motta driftstilskudd er det krav om at organisasjonen blant annet har som formål å fremme interessene og ivareta rettighetene til nasjonale minoriteter i Norge. Organisasjonen må ha sitt medlemsgrunnlag i en nasjonal minoritet. Tilskudd blir gitt ut fra en samlet skjønnsmessig vurdering, basert blant annet på antall medlemmer, antall lokallag og aktiviteter i organisasjonen.

Prosjektilskudd blir gitt til frivillige organisasjoner, kommuner, institusjoner og foretak som har virksomhet i tilknytning til nasjonale minoriteter. Tilskudd gis til tiltak som bidrar til formidling av kunnskap om situasjonen for minoritetsgruppene, styrking av minoritetenes språk, identitetskapende arbeid rettet mot barn og unge, dokumentasjon av diskriminering, holdningsskapende arbeid, selvhjelpsvirksomhet og kontakt og samarbeid mellom de nasjonale minoritetene.

I forbindelse med at Kulturrådet overtok forvaltningen av ordningen i 2019, blir det utarbeidet

ny forskrift om tilskudd til nasjonale minoriteter. Forskriften sendes på høring høsten 2019. Tildelingskriteriene kan bli justert som følge av høringen.

Kulturrådet følger opp rapporteringen for bruken av tilskuddsmidlene etter de krav og vilkår som er satt i regelverk og i tilskuddsbrev. Kommunal- og moderniseringsdepartementet er klageinstans. Kulturrådet har ansvar for å evaluere ordningen.

Av en total ramme på 7,5 mill. kroner i 2018 ga departementet 5,2 mill. kroner i driftsstøtte til sju organisasjoner og 2,2 mill. kroner i prosjektstøtte. Driftsmidlene bidro til at organisasjonene kunne gjennomføre faste møter og arrangementer, og delta i offentlige beslutningsprosesser. Prosjektilskuddet bidro til å styrke minoritetenes språk og kultur, og til økt barne- og ungdomsarbeid blant minoritetene.

Det foreslås en bevilgning på 7,3 mill. kroner i 2020.

Post 72 Det Mosaiske Trossamfund

Målet for tilskuddet er både å sørge for sikkerhet rundt lokalene til Det Mosaiske Trossamfund (DMT) i Oslo, og å bidra til å motvirke antisemittisme. Tilskuddet tildeles DMT.

Måloppnåelseskriteriet for sikkerhetstiltaket er at en høy andel av medlemmene i DMT opplever at deres sikkerhet er ivaretatt, i og rundt lokalene til DMT.

For informasjonstiltakene om jødedom og jøder i Norge er kriteriet for måloppnåelse at personer som får informasjon gjennom tiltakene, opplever å ha fått økt bevissthet og kunnskap om jøder, jødedom og antisemittisme.

Departementet følger opp rapporteringen for bruken av tilskuddsmidlene etter de krav og vilkår som er satt i regelverk og i tilskuddsbrev.

I 2018 fikk DMT tildelt 3,4 mill. kroner til sikkerhetstiltak og 3,8 mill. kroner til informasjonstiltak. Store deler av midlene til informasjonstiltak finansierer prosjektet Jødiske veivisere. Jødiske veivisere inngår som et tiltak i regjeringens handlingsplan mot antisemittisme (2016–2020).

Det foreslås en bevilgning på 7,2 mill. kroner i 2020, hvorav 3,4 mill. kroner benyttes til sikkerhetstiltak og 3,8 mill. kroner til informasjonstiltak.

Post 73 Kvensk språk og kultur

Tilskuddsordningen skal bidra til å revitalisere kvensk språk og til å fremme kvensk/norskfinnsk kultur.

Kriterier for måloppnåelse er antall arrangerte prosjekter, kurs og aktiviteter som fremmer formålet, og antall deltakere på de ulike tiltakene.

Det vil etter søknad bli gitt prosjektstøtte til kulturformål og tiltak som bidrar til å styrke kvensk språk og identitet, herunder etablering og drift av kvenske språksentre. Tiltak som retter seg mot barn og unge, vil bli prioritert. Nærmere tildelingskriterier vil bli fastsatt i forskrift.

Forvaltningen av tilskuddsordningen overtas av Troms og Finnmark fylkeskommune i 2020. Forskrift for ordningen sendes på høring høsten 2019, og vil etter planen tre i kraft 1. januar 2020.

Ordningen blir kunngjort via Troms og Finnmark fylkeskommunes nettsider og andre relevante kanaler. Troms og Finnmark fylkeskommune følger opp rapporteringen for bruken av tilskuddsmidlene etter de krav og vilkår som blir satt i forskrift og i tilskuddsbrev.

Av en total ramme på 7 mill. kroner i 2018 ble det tildelt 750 000 kroner til drift av Storfjord språksenter, 750 000 kroner til drift av Halti kvenkultursenter og 800 000 kroner i støtte til avisen Ruijan Kaiku. Det ble i tillegg tildelt 2,6 mill. kroner til etablering av nye språksentre i Porsanger, Vadsø og Kvæningen. Det ble også tildelt totalt 2,1 mill. kroner til ulike språk- og kulturprosjekter. Tilskuddene til drift av språksentrene har bidratt til at det er gjennomført en rekke språkkurs og kulturaktiviteter for kvenske barn og unge. Prosjekttilskuddene har bidratt til språk- og kulturutvikling på ulike nivåer.

Det foreslås en bevilgning på 10,5 mill. kroner i 2020. Det vil bli gitt driftstilskudd over posten til Storfjord språksenter, Halti kvenkultursenter og den kvenske avisen Ruijan Kaiku.

Post 74 Kultur- og ressurscenter for norske rom

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til etablering, drift og aktiviteter tilknyttet Romano Kher. Senteret er et resultat av statens kollektive oppreisning til norske rom.

Formålet med tilskuddet er å etablere og drifte et kultur- og ressurscenter for rom, blant annet for kultur- og kunnskapsformidling. Senteret skal fungere som et sted hvor rom og majoritetsbefolkningen kan møtes. Tilskuddsmottaker er Kirkens Bymisjon, som driver senteret i tett samarbeid med norske rom.

Måloppnåelsen måles i første omgang i deltagelse. Norske rom skal både delta i og kunne påvirke beslutningsprosesser som angår innhold

og drift av senteret. På sikt skal senteret og tiltakene der evalueres.

Departementet følger opp rapporteringen for bruken av tilskuddsmidlene etter de krav og vilkår som er satt i regelverk og i tilskuddsbrev.

Kirkens Bymisjon har etablert Romano Kher, som også inkluderer en brobyggertjeneste. Senteret utvikles etter planen etappevis med kulturarbeid, kafé, åpen barnehage, tiltak rettet mot barn og ungdom, inkludering av rommenigheten og enkelte arbeidsrettede tiltak. Senteret åpnet i midlertidige lokaler 1. mars 2018.

Arbeidet med å etablere Romano Kher i permanente lokaler vil fortsette i 2020, jf. omtale under kap. 567, post 22.

Det foreslås en bevilgning på 14 mill. kroner i 2020. I bevilgningen inngår midler til Kirkens Bymisjons arbeid med brobyggertjenesten for norske rom.

Det foreslås videre en tilsagnsfullmakt på 4,1 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 75 Romanifolket/taterne, kan overføres, kan nyttes under post 25

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til å gjenreise, utvikle og synliggjøre romanifolket/taternes kultur og historie. Det kan også være aktuelt å vurdere andre tiltak som kan komme romanifolket/taterne til gode.

Gjennom prosjektrapporteringen skal det vurderes i hvilken grad prosjektet har oppnådd de målene som er satt i søknaden, om prosjektet har nådd målgruppen og hvilket resultat prosjektet har ført til i form av aktiviteter eller tiltak.

Det vil bli gitt tilskudd til prosjekter som bidrar til å synliggjøre, styrke og videreføre romanifolkets/taternes kultur, språk og historie, til dokumentasjon og formidling av kunnskap om romanifolkets/taternes situasjon og til holdnings- skapende arbeid.

Fra 2019 blir den kollektive oppreisningen til romanifolket/taterne forvaltet av Kulturrådet som en tilskuddsordning. Representanter for romanifolket/taterne vil bli involvert i arbeidet med tilskuddsordningen. Hvordan involveringen skal foregå vil bli bestemt i dialog mellom Kulturrådet og representanter fra romanifolket/taterne. Det er utarbeidet en forskrift for tilskuddsordningen som har vært ute på bred høring. Kommunal- og moderniseringsdepartementet er klageinstans. Kulturrådet har ansvar for å evaluere ordningen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet lyste ut en midlertidig tilskuddsordning på 3 mill. kroner til romanifolket/taterne i 2018, med søk-

nadsfrist 11. juni og 15. september 2018. Departementet ga tilskudd til 17 prosjekter innenfor formålet med tilskuddsordningen. Prosjekter av ulikt omfang, med ulike formål og med forskjellige målgrupper mottok støtte, blant annet til konserter, filmprosjekt, bøker, samlingssted og ulike arrangementer.

Det foreslås at 630 000 kroner flyttes fra post 25 til denne posten for å sikre at størst mulig andel av den kollektive oppreisningen til romanifolket/

taterne blir fordelt som tilskudd til tiltak innenfor målgruppen, jf. omtale under post 25.

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner i 2020.

For at ubrukt bevilgning fra tidligere år skal gå til det tiltenkte formålet, foreslås det at Kommunal- og moderniseringsdepartementet gis fullmakt til å overføre udisponert beløp på kap. 567, post 75 fra 2020 til 2021, jf. forslag til romertallsvedtak.

Programkategori 13.70 Kommunesektoren mv.

Utgifter under programkategori 13.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
571	Rammetilskudd til kommuner	131 181 922	136 790 889	142 141 331	3,9
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	33 724 368	34 621 331	36 841 410	6,4
573	Kommunereform	57 764	50 000	871 786	1 643,6
575	Ressurskrevende tjenester	9 325 617	10 222 112	10 767 694	5,3
577	Tilskudd til de politiske partier	457 181	470 251	468 074	-0,5
578	Valgdirektoratet	46 667	112 945	57 436	-49,1
579	Valgutgifter	8 518	11 469	11 662	1,7
	Sum kategori 13.70	174 802 037	182 278 997	191 159 393	4,9

Inntekter under programkategori 13.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3571	Tilbakeføring av forskudd	3 016			
5616	Kommunalbanken AS	443 000	481 000	510 000	6,0
	Sum kategori 13.70	446 016	481 000	510 000	6,0

Ansvarsområder

Kommuner og fylkeskommuner er selvstendige, folkevalgte forvaltningsnivåer som ivaretar oppgaver som tjenesteyter, samfunnsutvikler, myndighetsutøver og som en demokratisk arena for innbyggerne. Kommunene har blant annet ansvaret for barnehage, grunnskole, barnevern, helse-, omsorgs- og sosialtjenester, tekniske tjenester og kulturoppgaver. Fylkeskommunene har blant annet ansvaret for videregående opplæring, lokal kollektivtransport, fylkesveier, tannhelse, regional utvikling og kulturoppgaver. Fra 2020 trer regionreformen i kraft, og det overføres oppgaver til fylkeskommunene på områdene kompetanse og

integrering, folkehelse, klima og miljø, samferdsel og kommunikasjon, næringsutvikling og landbruk.

Departementene har sektoransvar for respektive områder av kommunesektorens tjenestetilbud, blant annet forvaltning og utvikling av lov- og regelverk og finansiering av reformer og nye tiltak.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal bidra til at statens styring av kommunesektoren er samordnet, helhetlig og konsistent. Departementet har et særlig ansvar for at kommunesektoren har et godt og framtidsrettet lov- og regelverk, i første rekke gjennom utvikling og forvaltning av kommuneloven.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i samarbeid med Finansdepartementet ansvaret for kommunesektorens inntektsrammer. Videre har departementet ansvaret for inntektsfordelingen mellom kommuner og mellom fylkeskommuner gjennom utvikling og drift av inntektsystemet for kommunesektoren. Departementet har også ansvaret for Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA) og for forvaltningen av statens eierskap i Kommunalbanken AS.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har det overordnede ansvaret for valgordningen og valgregelverket. Valgdirektoratet har det operative ansvaret på statlig nivå for gjennomføring av stortings- og lokalvalg. Departementet har også ansvaret for tilskudd til de politiske partiene.

Utviklingstrekk og utfordringer

Kommunesektoren har et bredt ansvar for tjenester som er svært viktige for mennesker i ulike livssituasjoner og livsfaser. Kommunesektoren forvalter derfor en betydelig del av ressursene i norsk økonomi. Den samlede inntektsrammen anslås til om lag 556 mrd. kroner i 2020, tilsvarende om lag 18 pst. av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge. Én av fem sysselsatte i landet er ansatt i kommunal sektor.

Endringer i befolkningens sammensetning har over flere år trukket i retning av lavere vekst i utgiftsbehovet i kommunesektoren, men dette vil endres i løpet av få år. Kommunesektoren vil de neste tiårene stå overfor en utvikling der andelen eldre i befolkningen vil øke kraftig. Dette vil gi utfordringer for både finansieringen av velferdsstaten og for kommunesektoren. Økte utgifter som følge av aldring i befolkningen vil sette sektorens handlingsrom under press, og vil stille krav til at oppgavene løses på en effektiv måte. Samtidig er det mindre rom for økning i bruken av oljeinntekter i offentlig sektor. Det betyr at det vil være et fortsatt behov for omstilling og effektivisering av den kommunale virksomheten.

Fra 2020 etableres 43 nye og større kommuner med sterkere organisasjoner og større fagmiljøer, som både kan levere bedre tjenester og ta

en mer aktiv rolle for samfunns- og næringsutvikling. Totalt i kommunereformen slås 119 kommuner sammen til 47 nye kommuner. Disse kommunene vil kunne framstå som attraktive både for innbyggere og næringsliv og utgjøre et tyngdepunkt i sin region med større gjennomslagskraft både regionalt og nasjonalt. Fortsatt vil mange av de mindre kommunene ha små og sårbare organisasjoner. Mange små kommuner har utfordringer med å rekruttere og beholde tilstrekkelig kompetanse og kapasitet i organisasjonen til å levere gode og likeverdige tjenester til innbyggerne. Befolkningsnedgangen og aldringen er størst i de små kommunene, noe som vil medføre svært krevende utfordringer knyttet til å håndtere de kommunale oppgavene i tiden framover. Mange av disse kommunene må inngå samarbeid med nabo-kommuner for å gi innbyggerne de tjenestene de har krav på. Dette er ingen god og langsiktig løsning. Selv om store kommuner også kan ha utfordringer med rekruttering på enkelte felt, vil de likevel ikke være så sårbare som de små kommunene som har mindre fagmiljøer.

Kommunesektoren har et godt økonomisk fundament for å møte framtidens utfordringer. Siden regjeringen Solberg tiltrådte i 2013 har kommunesektorens frie inntekter økt med 30 mrd. kroner. Dette har lagt til rette for vekst i kommunal tjenesteproduksjon. Sektoren har oppnådd svært gode driftsresultater de senere årene. I perioden 2015–2018 var gjennomsnittlig netto driftsresultat 3,5 pst. av inntektene, som er klart høyere enn anbefalingen fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU). De gode driftsresultatene har bidratt til at antall kommuner oppført i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) er sterkt redusert etter 2016. I september 2019 var det kun 10 kommuner i ROBEK. Dette er det laveste antallet registrerte kommuner siden registeret ble opprettet i 2001.

For en nærmere redegjørelse om regjeringens politikk for kommunesektoren, utfordringer, utviklingstrekk og oppnådde resultater, vises det til Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.14 Mål for programkategori 13.70 Kommunesektoren mv.

-
1. Et velfungerende demokrati
 2. Et velfungerende kommunalt selvstyre
 3. Bærekraftige, effektive og omstillingsdyktige kommuner
-

Mål 1 Et velfungerende demokrati

Demokrati er en styreform hvor innbyggerne velger ledere til nasjonale og lokale styringsorganer som fatter beslutninger på vegne av fellesskapet. I et demokrati skal innbyggerne fritt kunne ytre seg for å påvirke politiske beslutninger.

Det er mange ulike aktører som har viktige roller og oppgaver for å kunne opprettholde et velfungerende demokrati. De politiske partiene må ha rammebetingelser for å gjøre sin oppgave, kommuner og fylkeskommuner må ha handlefrihet til å fylle sin rolle, og borgerne må få informasjon og være trygge på å utøve sine demokratiske rettigheter. Det sivile samfunn har også en viktig rolle for å bidra til dette.

Frie og hemmelige valg er grunnleggende i vårt demokrati. Tilliten til valginstittuttet er høy, og det er viktig å arbeide for at den opprettholdes. For å få til dette er det viktig med åpenhet om hvordan valg gjennomføres, og tillit til at teknologien som brukes ved valg er sikker. I tillegg er det nødvendig å sikre at det demokratisk representative systemet og selve valgordningen har legitimitet, og at regelverket er i tråd med internasjonale standarder.

Høy valgdeltakelse, representative folkevalgte organer og gode kanaler for innbyggerdeltakelse også mellom valg er viktige forutsetninger for et velfungerende demokrati.

Rapport, strategier og tiltak

Valg

Kommunal- og moderniseringsdepartementet videreførte i 2017, i samarbeid med Institutt for samfunnsforskning, et eksperiment med utsendelse av SMS og brev til enkelte velgergrupper med oppfordring til bruk av stemmeretten. Utsendelse av SMS til alle velgere viste seg å ha liten effekt ved stortingsvalget sammenliknet med lokalvalget i 2015. Det antas at noe av grunnen til dette er at det allerede er høy valgdeltakelse ved stortingsvalg. En gruppe som SMS-tiltaket likevel hadde en effekt på i 2017, var velgere med innvan-

drerbakgrunn som kunne stemme for første gang ved stortingsvalget. Ved valget i 2015 viste det seg at effekten var størst blant unge velgere under 30 år og blant velgere med innvandrerbakgrunn. Brev til velgere med innvandrerbakgrunn hadde noe effekt. Velgere som mottok et slikt brev hadde noe høyere deltakelse enn velgere med innvandrerbakgrunn som ikke mottok et slikt brev.

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 ble det sendt ut SMS med påminnelse om valget til alle stemmeberettigede. I tillegg sendte Valgdirektoratet brev med oppfordring om å benytte stemmeretten til stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn.

Som en begrenset forsøksordning ble valgkort i 2019 distribuert elektronisk til velgere i utvalgte kommuner. Forsøket skal evalueres.

I kommuner og fylker som er berørt av sammenslåinger eller grensejusteringer, ble valget i 2019 gjennomført som om endringene allerede hadde funnet sted.

Departementet har satt ned et lovutvalg som skal vurdere endringer i valgloven. Utvalget skal se på både praktiske spørsmål knyttet til valg gjennomføring og mer prinsipielle problemstillinger. Utvalget skal levere sin utredning innen 31. mai 2020.

Det er grupper i befolkningen som aldri eller sjelden deltar i valg. Departementet har satt i gang et forskningsprosjekt for å øke kunnskapen om hva som er årsaken til dette. Sluttrapport skal leveres september 2020. Blant problemstillingene som skal undersøkes er hvorvidt sosialt og økonomisk marginaliserte grupper også er politisk marginaliserte, og hvor sosialt lagdelt norske stemmeberettigedes tillit til demokratiet er.

Institutt for samfunnsforskning gjennomførte på oppdrag fra departementet i 2017 en undersøkelse om lokale folkeavstemninger. Undersøkelsen viste at de fleste lokale folkeavstemningene i forbindelse med kommunereformen ble gjennomført på en god måte, men at det var utfordringer særlig knyttet til utforming av stemmesedler og valgalternativer. Departementet utarbeider en veileder for lokale rådgivende folkeavstemninger som planlegges ferdigstilt høsten 2019.

Lokaldemokrati

Kommunal- og moderniseringsdepartementet gjennomførte i 2017 og 2018 prosjektet Fremtidens lokaldemokrati i nye kommuner. Prosjektets formål var å mobilisere og inspirere kommuner med vedtak om sammenslåing til å sette demokratispørsmål på dagsorden når de skal «bygge» sin nye kommune. Blant annet ble det gitt tilskudd til de 32 nye kommunene på 100 000 kroner hver for å drive fornyings- og utviklingsarbeid på lokaldemokratiområdet.

De ulike lokaldemokratitiltakene som er planlagt i de nye kommunene som deltar i prosjektet, blir evaluert av OsloMet. Sluttrapporten skal være klar 1. desember 2019.

I forkant av nominasjonene til listene til kommunevalget, gjennomførte departementet i 2018 en motivasjonskampanje for å bidra til god balanse av kvinner og menn i alle landets kommunestyre, formannskap, i ordførervervet, og ellers å øke andelen kvinner i ledende verv i lokalpolitikken. Det ble også laget et digitalt kommunebarometer som gir oversikt over representasjon av kvinner i lokalpolitikken.

Evalueringer av tidligere tiltak for å øke kvinneandelen, tilsier at oppmerksomhet om temaet i offentligheten kan øke kvinneandelen i lokalpolitikken.

Arbeid knyttet til rammebetingelser for de politiske partiene omtales under kap. 577.

Mål 2 Et velfungerende kommunalt selvstyre

Kommunesektoren forvalter på vegne av innbyggerne en stor del av fellesskapets ressurser og har betydelig offentlig myndighet. Åpenhet, rolleklarhet og god egenkontroll er viktig for å sikre innbyggernes tillit til kommunesektoren og god bruk av ressurser.

Kommuneloven legger juridiske rammer for all kommunal virksomhet og det kommunale selvstyret, herunder prinsipper for den statlige styringen av kommunesektoren. Kommuner og fylkeskommuner skal ha frihet til å organisere sitt arbeid på en måte som er tilpasset lokale forhold og utfordringer. Prinsippene for statlig styring av kommunesektoren legger til grunn økonomisk og juridisk rammestyring og dialog mellom forvaltningsnivåene. Statens styring må balanseres mellom nasjonale hensyn som for eksempel likeverdige tjenestetilbud og rettssikkerhet, og hensynet til lokal handlefrihet.

Rapport, strategier og tiltak

Ny kommunelov

Stortinget vedtok 22. juni 2018 ny kommunelov, jf. Prop. 46 L (2017–2018) *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)* og Innst. 369 L (2017–2018). Mesteparten av loven vil tre i kraft i forbindelse med konstitueringen av det enkelte kommunestyret og fylkestinget etter valget i september 2019, jf. kongelig resolusjon 20. desember 2018.

Departementet har et omfattende oppfølgingsarbeid for å sikre at ikrafttredelsen av loven skjer på en god måte. I tillegg legger departementet stor vekt på å gi kommunene god informasjon om både loven og ikrafttredelsen av denne. Departementet har i samarbeid med KS hatt 15 regionale opplæringsksamlinger for kommunene og fylkeskommunene. Opplæringssamlingene ble holdt over hele landet, og var godt besøkte.

Alle forskriftene til kommuneloven revideres. Som del av oppfølgingsarbeidet har departementet sendt på høring forslag til endringer av internkontrollbestemmelser i en rekke lover og forskrifter i ulike sektorer. Endringene er en konsekvens av at reglene om internkontroll med kommuneplikter i hovedsak skal følge av den nye kommuneloven og ikke av særlovgivningen. Departementet har også sendt på høring forslag til ny lovbestemmelse om privatrettslige virkninger av ugyldige disposisjoner etter den nye kommunelovens økonomibestemmelser.

For å gi god informasjon, har departementet også sendt ut en ikraftsettingsveileder og et konstitueringsrundskriv. Ikraftsettingsveilederen gir informasjon om hvilke regler som gjelder og inneholder også en omtale av de overgangsbestemmelsene som departementet har vedtatt at skal gjelde. Konstitueringsrundskrivet gir veiledning om hvordan nye kommunestyre og fylkesting skal konstituere seg. Rundskrivet gir også veiledning om valg til folkevalgte organer.

I ny kommunelov reguleres eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd. For å bidra til at regelverket for medvirkningsordningene er lett tilgjengelig, er det utarbeidet veiledere. Departementet har utarbeidet veileder for eldreråd og har i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet utarbeidet veileder for råd for personer med funksjonsnedsettelse og veileder for ungdomsråd.

Samordnet statlig styring

Kommunal- og moderniseringsdepartementet samarbeider tett med øvrige departementer for å

bidra til at staten legger rammestyring av kommunene til grunn for sin politikk overfor kommunesektoren. Departementet arbeider for en samordnet statlig styring av kommunene i tråd med utredningsinstruksen og retningslinjene for statlig styring av kommunesektoren.

Den nye kommuneloven har bestemmelser av betydning for en samordnet statlig styring. Loven styrker det kommunale selvstyret gjennom blant annet den nye formålsbestemmelsen og gjennom en eksplisitt lovfesting av det kommunale selvstyret. Selvstyret får med det en klar rettslig forankring i kommuneloven. I den nye loven er det også tatt inn tre prinsipper for forholdet mellom nasjonale myndigheter og det kommunale selvstyret. Forholdsmessighetsprinsippet innebærer at det kommunale selvstyret ikke skal begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål. Nærhetsprinsippet innebærer at offentlige oppgaver fortrinnsvis bør legges til det forvaltningsnivået som er nærmest innbyggerne. Det tredje prinsippet, finansieringsprinsippet, innebærer at innenfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommuner ha frie inntekter som gir økonomisk handlingsrom.

Departementets retningslinjer for statlig styring av kommunesektoren revideres, blant annet for å gjenspeile endringene i den nye kommuneloven.

Som en oppfølging av områdegjennomgangen av øremerkede tilskudd og regionreformen, varslet regjeringen i kommuneproposisjonen for 2020 innlemming av en rekke øremerkede tilskudd i 2020. Innlemming av øremerkede tilskudd styrker det kommunale selvstyret og fører til mindre byråkrati i både staten og kommunesektoren. Regjeringen vil over tid avvikle flere øremerkede tilskudd og redusere det totale omfanget av øremerking. Se også kapittel 3.3 og omtale av endringene i rammetilskuddet nedenfor, jf. tabell 6.21.

Arena for nasjonal samordning av statlig tilsyn med kommunesektoren ble etablert høsten 2017. Arenaen består av tolv nasjonale tilsynsmyndigheter som enten fører tilsyn med kommunene selv eller gjennom fylkesmannen. Målet med samordningen er å legge til rette for at nasjonale tilsynsmyndigheter kan opptre mer enhetlig overfor kommuner og fylkesmenn.

Mål 3 Bærekraftige, effektive og omstillingsdyktige kommuner

Offentlig sektor og den norske velferdsmodellen vil stå overfor store utfordringer i tiårene framover. Oljeinntektene vil reduseres, og det vil bli færre

yrkesaktive bak hver pensjonist. For å kunne opprettholde det samme velferdsnivået på viktige områder som utdanning, helse og eldreomsorg, vil det være nødvendig å tenke nytt om hvordan offentlig sektor arbeider og er organisert.

Kommunestrukturen må tilpasses dagens og framtidens utfordringer. Større og sterkere kommuner legger til rette for bedre velferdstjenester, en mer bærekraftig samfunnsutvikling og et sterkere kommunalt selvstyre.

I perioden 2014–2017 ble totalt 119 kommuner vedtatt slått sammen til 47 nye kommuner. 1. januar 2020 vil det være 356 kommuner i Norge. Til tross for et høyt antall sammenslåinger i perioden, er ikke hovedtrekkene ved kommunestrukturen endret. Regjeringen ønsker å opprettholde den norske tradisjonen med sterke velferds-kommuner med et stort og reelt selvstyre. Det forutsetter ytterligere endringer i kommunestrukturen framover.

Fra 1. januar 2020 har vi elleve fylkeskommuner i Norge. Færre og sterkere fylkeskommuner gir grunnlag for å desentralisere makt og myndighet til dette folkevalgte nivået.

Rammefinansiering av kommunesektoren gjennom rammetilskudd og skatteinntekter gir rom for lokale prioriteringer og bidrar til effektiv bruk av offentlige ressurser. Kommunesektoren skal ha inntektsrammer som står i forhold til oppgavene sektoren er satt til å løse. En rettferdig fordeling av inntektsrammene er en forutsetning for et likeverdig tjenestetilbud i hele landet.

Regjeringen baserer sin politikk på effektiv bruk av samfunnets ressurser og ønsker å synliggjøre effektiviseringspotensialet i kommunesektoren. Økt effektivitet i oppgaveløsningen vil øke den enkelte kommunes handlingsrom, blant annet til å styrke velferdstjenestene. God økonomistyring, lokal tilpasning og innovative løsninger må derfor til for at kommuner og fylkeskommuner skal gi et godt og likeverdig tilbud.

Rapport, strategier og tiltak

Kommune- og regionreform

Målene for kommunereformen er gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, helhetlig og samordnet samfunns- og næringsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og et styrket lokaldemokrati. Til tross for et høyt antall sammenslåinger i reformen, er ikke hovedtrekkene ved kommunestrukturen endret. Fortsatt vil om lag halvparten av kommunene ha under 5 000 innbyggere og flere enn 120 kommuner vil ha færre enn 3 000 innbyggere. Mange av disse vil

være sårbare i møte med krav, forventninger og utfordringer de står overfor. Det betyr at det fortsatt er behov for endringer i kommunestrukturen.

Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2019 sluttet Stortinget seg til regjeringens opplegg for det videre arbeidet med endringer i kommunestrukturen. Departementet vil følge opp gjensidige vedtak fra kommuner om sammenslåing ved å legge til rette for vedtak av Kongen i statsråd, i tråd med reglene i inndelingslova.

Det vil i perioden 2018–2021 fortsatt være gode og langsiktige økonomiske virkemidler for kommuner som ønsker å slå seg sammen. Kommuner som blir vedtatt slått sammen, vil motta engangstilskudd ved kommunesammenslåing. Tilskuddet beregnes etter en standardisert modell, basert på antall innbyggere og antall kommuner i sammenslåingen. De nye kommunene vil også motta et inndelingstilskudd hvor kommunene får kompensasjon for tap av basistilskudd og netto nedgang i distriktstilskudd som følge av sammenslåingen. Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2020 sluttet Stortinget seg til at regionsenterstilskuddet opprettholdes som et økonomisk virkemiddel for kommuner som slår seg sammen og oppfyller kravene for tildeling av tilskuddet.

I tillegg til disse tilskuddene gjeninnfører regjeringen støtten til kommuner som ønsker å ta opp igjen nabopraten. Selv om det i arbeidet med kommunereformen ble etablert et bredt kunnskapsgrunnlag om utfordringer og muligheter ved sammenslåing, kan det være behov for å fornye og oppdatere dette kunnskapsgrunnlaget i kommuner som setter nabopraten på dagsorden i den neste kommunestyreperioden. Det gis også støtte til informasjon og folkehøring for kommuner som utarbeider informasjon og gjennomfører folkehøring om kommunesammenslåing.

Stortinget vedtok 8. juni 2017 at vi skal ha et sterkt folkevalgt nivå mellom stat og kommune, jf. Prop. 84 S og Innst. 385 S (2016–2017). 13 fylkeskommuner ble vedtatt slått sammen til seks nye, slik at vi får elleve fylker fra 2020: ti fylkeskommuner og Oslo kommune med fylkeskommunale oppgaver. Målene med reformen er å styrke fylkeskommunene som samfunnsutviklere og som demokratisk arena, gi økt kompetanse for å ivareta dagens oppgaver på en bedre måte, og til å kunne påta seg nye oppgaver. Større fylkeskommuner vil også kunne samhandle med statlige aktører på en bedre måte.

Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner* ble lagt fram høsten 2018. Bakgrunnen var anmodningsvedtak i Stortinget om en samlet vur-

dering av oppgaveoverføringene til de nye fylkeskommunene basert på Hagen-utvalgets rapport om desentralisering av oppgaver fra stat til fylkeskommunene. Stortinget sluttet seg til forslagene om oppgaveoverføringer, jf. Innst. 119 S (2018–2019). Fylkeskommunene får fra 2020 nye oppgaver og virkemidler blant annet innen samferdsel, kompetanse og integrering, folkehelse, klima og miljø, næringsutvikling og landbruk. Det utredes også om ytterligere oppgaver kan overføres. Oppgavene og virkemidlene som skal overføres, er på områder der fylkeskommunene allerede har oppgaver og kompetanse. Dette styrker fylkeskommunene som samfunnsutviklere.

Innovasjon, digitalisering og omstilling

Offentlig sektor og velferdssamfunnet vil stå overfor store utfordringer i tiårene framover. Oljeinntektene vil reduseres, og andelen eldre i befolkningen vil øke kraftig. Vi må derfor kontinuerlig vurdere om vi kan løse oppgavene på nye måter – ikke minst gjennom innovasjon og digitalisering.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor våren 2020. Meldingen retter seg mot både stat og kommunesektoren, og skal bidra til å øke forståelsen for behovet for innovasjon, kunnskapen om innovasjon og mobilisere aktører som kan bidra til å øke innovasjonen i offentlig sektor. Se også nærmere omtale under programkategori 13.40.

Trondheim kommune ble i juni kåret til vinner av Kommunal- og moderniseringsdepartementets innovasjonspris for 2019. Departementet tar sikte på å videreføre innovasjonsprisen også i 2020. Difi har ansvar for søknadsprosessen for innovasjonsprisen, og kommunene oppfordres til å følge med på Difis nettsider for mer informasjon om prisen. Forskningsrådet har opprettet et program for forskning og innovasjon i kommunesektoren, FORKOMMUNE. Målet er å bidra til innovasjon ved å utvikle ny kunnskap og sørge for en bedre kobling mellom kommunesektor, forskningsmiljøer og andre kunnskapsaktører.

Digitalisering legger til rette for helt nye måter å levere offentlige tjenester på, og kan bidra til å øke produktiviteten i både privat og offentlig sektor. Regjeringen la derfor i juni 2019 fram en strategi for digitalisering i offentlig sektor. Strategien er utarbeidet i tett samarbeid med KS, og er rettet mot både stat, kommuner og fylkeskommuner. Den bygger videre på Meld. St. 27 (2015–2016) *Digital agenda for Norge*.

I 2017 og 2018 tildelte departementet totalt 125 mill. kroner til finansieringsordningen DigiFin. Ordningen gir støtte til IKT-prosjekter av nasjonal betydning som kan komme hele kommunal sektor til gode. I tråd med forutsetningene fra departementet bidrar kommunesektoren selv med et engangsbeløp til ordningen, tilsvarende 20 kroner per innbygger for kommunene og 5 kroner per innbygger for fylkeskommunene. Løsningene som utvikles kan kun tas i bruk av de kommunene som er med i ordningen og som har betalt engangsbeløpet. I tillegg må kommunen betale sin andel av utviklingskostnadene. Disse midlene tilbakeføres til ordningen for utvikling av nye prosjekter for å sikre at finansieringsordningen er varig. Nå deltar om lag 300 kommuner og ni fylkeskommuner, og det er fortsatt mulig å bli med i ordningen.

Departementet har videre tatt initiativ til den kommunale veiledningsordningen DigiHjelpen. Det er etablert et samarbeid med KS om ordningen, og departementet har i 2019 tildelt 1 mill. kroner til dette. Tilbudet skal bidra til å videreutvikle og samordne veiledningstilbudet i grunnleggende digital kompetanse som kommunene allerede tilbyr sine innbyggere, med den hensikt å hjelpe innbyggere med lave eller ingen digitale ferdigheter.

Departementet har inngått en avtale med KS og hovedsammenslutningene LO Kommune, Unio, YS Kommune og Akademikerne kommune om et prosjekt for økt digital kompetanse i kommunene. Prosjektet startet opp våren 2018, og gir tilbud til 40 prosjekter med til sammen 71 kommuner. Det er tildelt 3 mill. kroner til prosjektet i 2019. Utviklingsprosjektet skal stimulere til digitalisering av kommunesektoren, og skape en forståelse for og gi støtte til organisasjonsutviklingen og omstillingen en slik digitalisering medfører for alle aktører i kommunen. Prosjektet er etter planen ferdig ved utgangen av 2019.

Et klart og brukertilpasset språk fra kommuner og fylkeskommuner fremmer demokratiet, rettssikkerheten og skaper tillit. Departementet har siden høsten 2015 støttet et femårig program i KS for klart språk i kommunene. Programmet skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner forbedrer den skriftlige kommunikasjonen med sine målgrupper. Departementet støtter programmet med 3,5 mill. kroner i 2019. Programmet skal etter planen vare til sommeren 2020, og departementet legger opp til å støtte programmet også i 2020.

Det gjennomføres i dag et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommunesekto-

ren for å frigjøre ressurser for å gi innbyggerne flere og bedre tjenester. Analyser fra Senter for økonomisk forskning (SØF), publisert i rapport fra TBU i november 2018, viser likevel forskjeller i tjenestetilbud og effektivitet mellom kommunene, også om man sammenlikner kommuner med omtrent like mange innbyggere. Resultater fra SØFs analyser for den enkelte kommune er tilgjengelige på nettsiden kommunedata.no. Her vises effektivitetspotensialet for den enkelte kommune i 2016 og 2017 innenfor sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg.

Departementet tar sikte på også framover å publisere kommunevis tall over effektivitetspotensialet på kommunedata.no. De kommunale tjenestene er komplekse. Det er mulig å skissere, men ikke fullt ut beskrive, tjenestene i de enkelte kommunene ved hjelp av indikatorer for produksjon og innsatsfaktorer. SØFs effektivitetsanalyse kan danne et grunnlag for en diskusjon om effektivitet i kommunene, men fra kommunens perspektiv vil andre tilnærminger og egne vurderinger måtte komme i tillegg for å få en god forståelse av effektiviteten i produksjonen av egne tjenester.

Inntektssystemet for kommunene

Inntektssystemet for kommunene legger til rette for et godt og likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Gjennom utgiftsutjevningen kompenseres kommunene fullt ut for ufrivillige kostnadsforskjeller i kommunal tjenesteproduksjon, og gjennom inntektsutjevningen omfordes skatteinntekter mellom kommunene. Med endringene i inntektssystemet i 2017 fikk vi et system som er mer nøytralt med tanke på kommunestruktur, men systemet er fremdeles ikke fullt ut nøytralt. Fra 1. januar 2020 slår 119 kommuner seg sammen til 47 nye kommuner, og antallet kommuner reduseres fra 422 til 356. For at ikke beløpet som utløses av gradert basiskriterium i utgiftsutjevningen skal øke på grunn av antallet sammenslåinger, justeres vektingen av dette kriteriet fra og med 2020, slik at beløpet dette kriteriet utløser isolert sett beholdes på samme nivå som før sammenslåingene. Også grenseverdien på strukturkriteriet for å motta fullt basistilskudd beholdes i 2020 på samme nivå som i 2019.

Nytt inntektssystem for fylkeskommunene

Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2020 sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag til nytt inntektssystem for fylkeskommunene. For-

slaget må ses i sammenheng med regionreformen og behovet for å tilpasse inntektssystemet til den nye fylkesinndelingen som trer i kraft neste år. Kostnadsnøkkelen er oppdatert for å gjøre den sammenslåingsnøytral, slik at sammenslåingene i seg selv ikke gir fordelingsvirkninger mellom fylkeskommunene. Oppdateringen fanger også opp

endringer i befolkningssammensetning, reiseavstander og andre strukturelle forhold. Fire av dagens kriterier utgår i den nye nøkkelen, mens det tas inn tre nye kriterier. Regionreformen gir samtidig behov for økonomisk forutsigbarhet for fylkeskommunene, og forslaget omfatter derfor kompensasjons- og overgangsordninger.

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	21 675	33 639	34 542
60	Innbyggertilskudd	125 693 888	131 519 299	137 050 768
61	Distriktstilskudd Sør-Norge	831 273	860 407	785 079
62	Distriktstilskudd Nord-Norge	2 139 662	2 199 842	2 204 969
64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 572, post 64</i>	1 492 447	1 237 000	1 084 000
65	Regionsentertilskudd	200 000	200 000	196 855
66	Veksttilskudd	312 444	231 934	203 885
67	Storbytilskudd	490 158	508 768	581 233
90	Forskudd på rammetilskudd	375		
	Sum kap. 0571	131 181 922	136 790 889	142 141 331

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 60 økt med 232,4 mill. kroner til 131 751,7 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen går til forskning og utredning om kommuneøkonomi (herunder inntektssystemet), kommuneloven og øvrig juridisk rammeverk for kommunesektoren, lokaldemokrati og statlige tiltak overfor kommunesektoren. Bevilgningen omfatter også driftsmidler til Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU). Bevilgningen kan videre finansiere større utviklingsprosjekter, herunder utredningsstillinger i departementet knyttet til tidsbegrensede prosjekter.

Rapport

I 2018 og 2019 har det vært utredninger og evalueringer innenfor blant annet følgende tema:

- Hvordan små kommuner fyller sin rolle innenfor generalistkommunesystemet

- Digitale verktøy for e-demokrati i kommuner
- Delkostnadsnøkkelen for grunnskole
- Kommuner i ROBEK-registeret

Posten har i 2018 og 2019 også finansiert arbeid med valglovutvalget, opplæring i ny kommunelov og enkelte utgifter i forbindelse med kommunereformen. Det er blant annet gitt midler til fylkesmennenes arbeid med kommunesammenslåing, og til Kartverket for å være teknisk koordinator for kommuner og statlige virksomheter i forbindelse med kommune- og fylkessammenslåinger.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 34,5 mill. kroner i 2020, som er en økning på 0,9 mill. kroner fra saldert budsjett for 2019. Forslaget inkluderer midler til videreføring av fylkesmennenes arbeid med kommunesammenslåing.

Post 60 Innbyggertilskudd

Hoveddelen av rammetilskuddet fordeles gjennom innbyggertilskuddet. Innbyggertilskuddet fordeles i utgangspunktet med et likt beløp per innbygger, før det omfordeles gjennom utgiftsutjevningen, overgangsordningen og korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler.

For en nærmere omtale av innbyggertilskuddet, utgiftsutjevningen og kostnadsnøkkelen for kommunene vises det til Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2019–2020) Grønt hefte (H-2454 N).

I 2019 er det innenfor kommunenes skjønnsstilskudd avsatt 71 mill. kroner i kompensasjon for bortfall av inntekter fra eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner. I 2020 vil kompensasjonen overføres til innbyggertilskuddet med en særskilt fordeling.

Kostnadsnøkkel for kommunene i 2020

Utgiftsutjevningen skjer gjennom kostnadsnøkkelen. Kostnadsnøkkelen for kommunene består av åtte delkostnadsnøkler. Disse vektetes sammen til én kostnadsnøkkel ut fra sektorens andel av de totale netto driftsutgiftene til sektorene som omfattes av utgiftsutjevningen. Vektingen av de ulike delkostnadsnøkler oppdateres årlig med faktiske utgiftsandeler fra siste tilgjengelige tall fra Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA). For 2020 er sektorvektingen basert på endelige KOSTRA-tall for 2018. Det er korrigert for oppgaveendringer og for innlemminger av øremerkede tilskudd fram til og med forslaget til statsbudsjett for 2020. Det korrigeres også for saker med særskilt fordeling som ligger inne i netto driftsutgifter i 2018, men som ikke skal påvirke sektorvektingen. For en oversikt over korreksjoner for 2020, se tabell 6.21. Tabell 6.15 viser de nye sektorandelene i 2020, mens departementets forslag til kostnadsnøkkel for kommunene i 2020 er vist i tabell 6.16.

Tabell 6.15 Delkostnadsnøklenes vekt i samlet kostnadsnøkkel 2020

	Netto driftsutgifter ekskl. avskrivninger KOSTRA 2018 (1 000 kr)	Korreksjoner og innlemminger m.m. 2018–2020 (1 000 kr)	Nøkkelandel 2020 (i pst.)
Grunnskole	70 774 685	505 031	25,27
Pleie og omsorg	97 063 047	1 392 028	34,90
Sosialhjelp	15 421 913	892 086	5,78
Barnevern	12 209 803	-75 252	4,30
Kommunehelse	15 041 464	-197 235	5,26
Barnehage	45 365 060	-18 670	16,08
Administrasjon og miljø	23 692 448	-604 076	8,19
Landbruk	594 192	9 813	0,21
<i>Sum</i>	<i>280 162 612</i>	<i>1 903 724</i>	<i>100,00</i>

Tabell 6.16 Kostnadsnøkkel for kommunene 2020

Kriterier	Vekt
Andel innbyggere 0–1 år	0,0056
Andel innbyggere 2–5 år	0,1374
Andel innbyggere 6–15 år	0,2615
Andel innbyggere 16–22 år	0,0233
Andel innbyggere 23–66 år	0,1053
Andel innbyggere 67–79 år	0,0565
Andel innbyggere 80–89 år	0,0772
Andel innbyggere 90 år og over	0,0389
Gradert basiskriterium	0,0161
Reiseavstand innen sone	0,0102
Reiseavstand til nærmeste nabokrets	0,0102
Landbrukskriteriet	0,0021
Innvandrere 6–15 år, ekskl. Skandinavia	0,0070
Personer med psykisk utviklingshemming, 16 år og over	0,0491
Ikke-gifte 67 år og over	0,0458
Dødelighetskriteriet	0,0458
Uføre 18–49 år	0,0065
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0084
Opphopningsindeks	0,0096
Aleneboende 30–66 år	0,0195
Barn 0–15 år med enslig forsørger	0,0177
Lavinntektskriteriet	0,0111
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0168
Innbyggere med høyere utdanning	0,0184
<i>Sum</i>	<i>1,0000</i>

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen økes med 5 531,5 mill. kroner til 137 050,8 mill. kroner i 2020.

Post 61 Distriktstilskudd Sør-Norge

Distriktstilskudd Sør-Norge skal ivareta kommuner i Sør-Norge med svak samfunnsmessig utvikling og distriktmessige utfordringer. Tildelingen av tilskuddet tar utgangspunkt i distriktsindeksen,

som er et uttrykk for graden av distriktsutfordringer i en kommune.

På oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har Asplan Viak foretatt en faglig gjennomgang av distriktsindeksen. Departementet vil se nærmere på konsekvensene av Asplan Viak sitt forslag og deretter fastsette ny distriktsindeks. Departementet vil vurdere innretningen på de regionalpolitiske tilskuddene nærmere, og tar sikte på å komme tilbake til bruk av distriktsindeksen ved fordeling av distriktstilskuddene i kommuneproposisjonen for 2021. Distrikts-

indeksen for 2017, som ble benyttet ved fordelingen av distriktstilskudd Sør-Norge i 2019, benyttes også ved fordelingen av distriktstilskudd Sør-Norge i 2020.

Distriktstilskudd Sør-Norge blir tildelt kommuner i Sør-Norge (utenom Namdalen) som har under 3 200 innbyggere eller en distriktsindeks på 46 eller lavere, samt gjennomsnittlige skatteinntekter per innbygger de siste tre årene under 120 pst. av landsgjennomsnittet. Kommuner med færre enn 3 200 innbyggere mottar ett tilskudd per kommune. Satsene er differensiert etter kommunenes verdi på distriktsindeksen. Høyeste sats gis til kommuner med distriktsindeks på 35 eller lavere. Kommuner med en høyere verdi på dis-

triktsindeksen får tilskudd etter lavere sats, slik at kommuner med distriktsindeks over 46 mottar halvparten av høyeste sats.

For kommuner med 3 200 innbyggere eller mer gis tilskuddet både per innbygger og per kommune. Kommuner med distriktsindeks på 35 eller lavere gis tilskudd per kommune og per innbygger med høyeste sats. Kommuner med høyere verdi på indeksen får tilskudd med henholdsvis 80, 60, 40 og 20 pst. av høyeste sats. Kommuner med distriktsindeks på 47 eller høyere mottar ikke tilskudd.

Satsene for distriktstilskudd Sør-Norge i 2020 er prisjustert og vist i tabell 6.17.

Tabell 6.17 Sats for distriktstilskudd Sør-Norge 2020

Distriktsindeks	Kommuner med 3 200 innbyggere eller mer		Kommuner med under 3 200 innbyggere
	Sats per kommune (1 000 kroner)	Sats per innbygger (kroner)	Sats per kommune (1 000 kroner)
Indeks 0–35	1 273	1 152	5 875
Indeks 36–38	1 019	922	5 289
Indeks 39–41	764	691	4 700
Indeks 42–44	508	461	4 114
Indeks 45–46	255	231	3 525
Over 46	0	0	2 938

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen reduseres med 75,3 mill. kroner til 785,1 mill. kroner i 2020. Reduksjonen skyldes at flere av kommunene som mottok tilskuddet i 2019, slår seg sammen med andre kommuner fra og med 2020, og at den nye kommunen ikke kvalifiserer for tilskuddet. Kommuner som slår seg sammen, blir kompensert for bortfall av distriktstilskudd Sør-Norge gjennom inndelingstilskuddet. Reduksjonen i tilskuddet må derfor ses i sammenheng med økningen i inndelingstilskuddet. Se Grønt hefte for nærmere omtale av inndelingstilskuddet.

Post 62 Distriktstilskudd Nord-Norge

Distriktstilskudd Nord-Norge fordeles med et kronebeløp per innbygger til alle kommuner i

Nord-Norge og Namdalen. Kommuner med færre enn 3 200 innbyggere mottar i tillegg et småkommunetillegg etter samme kriterier og satser som distriktstilskudd Sør-Norge. Kommuner i Finnmark og tiltakssonen i Troms som får småkommunetillegg, får tilskudd etter en høyere sats.

Departementet foreslår at distriktsindeksen for 2017, som ble benyttet ved fordelingen av distriktstilskudd Nord-Norge i 2019, også benyttes ved fordelingen av distriktstilskudd Nord-Norge i 2020. Den geografiske inndelingen av satsene som ble benyttet ved fordelingen av tilskuddet i 2019, videreføres i 2020. Satsen for den enkelte kommune blir dermed ikke påvirket av sammenlåingen av Troms og Finnmark. Satsene for distriktstilskudd Nord-Norge i 2020 er prisjustert og vist i tabell 6.18.

Tabell 6.18 Satser for distriktstilskudd Nord-Norge 2020

Kommuner i:	Sats per innbygger (kroner)	
Nordland og Namdalen		1 812
Troms (utenfor tiltakssonen)		3 476
Tiltakssonen i Troms		4 095
Finnmark		8 487

<i>Småkommunetillegg til kommuner med under 3 200 innbyggere</i>		
Distriktsindeks	Småkommunetillegg per kommune, kommuner utenfor tiltakssonen (1 000 kroner)	Småkommunetillegg per kommune, kommuner i tiltakssonen (1 000 kroner)
Indeks 0–35	5 875	12 724
Indeks 36–38	5 289	11 451
Indeks 39–41	4 700	10 180
Indeks 42–44	4 114	8 907
Indeks 45–46	3 525	7 635
Over 46	2 938	6 362

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen økes med 5,1 mill. kroner til 2 205 mill. kroner i 2020. Den lave økningen skyldes at noen kommuner som mottok småkommunetillegg i 2019, slår seg sammen med andre kommuner fra og med 2020, og at den nye kommunen ikke kvalifiserer for tillegget. Kommuner som slår seg sammen, blir kompensert for reduksjon i distriktstilskudd Nord-Norge gjennom inndelingstilskuddet. Den svake økningen i tilskuddet må derfor ses i sammenheng med økningen i inndelingstilskuddet. Se Grønt hefte for nærmere omtale av inndelingstilskuddet.

Post 64 Skjønnstilskudd, kan nyttes under kap. 572, post 64

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Formålet med skjønnstilskuddet er å kompensere kommuner og fylkeskommuner for lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet, og bidra til fornying og utvikling. Departementet fordeler skjønnstilskuddet til fylkeskommunene, og fastsetter tilskuddsrammer til hvert

enkelt fylkesmannsembete for skjønnstildeling til kommunene. Fylkesmannen fordeler tilskuddet til kommunene etter retningslinjer gitt av departementet. Skjønnstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner bevilges over henholdsvis kap. 571, post 64 og kap. 572, post 64.

Regjeringen foreslår en skjønnsramme for 2020 på 1 466 mill. kroner, hvorav 1 084 mill. kroner til kommunene og 382 mill. kroner til fylkeskommunene. Dette er en økning på 32 mill. kroner sammenliknet med vedtak ved behandling av kommuneproposisjonen, jf. nærmere omtale av fylkeskommunenes basisramme. Det vises til kommuneproposisjonen for 2020 for nærmere omtale av skjønnsrammen 2020 og for rapportering om bruk av skjønnstilskudd i 2018.

Kommunene

Regjeringen foreslår en bevilgning på 1 084 mill. kroner i 2020, som er en reduksjon på 153 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2019.

Basisrammen for kommunene foreslås satt til 950 mill. kroner, som er en reduksjon på 50 mill. kroner sammenliknet med 2019. De frigjorte midlene tilbakeføres til kommunene gjennom innbyggertilskuddet, som sikrer en fordeling

etter faste kriterier og gir større forutsigbarhet for kommunene.

Det er fortsatt forskjeller i størrelsen på skjønntilskuddet mellom fylkesmannsembetene, uten at dette er begrunnet i reelle behov. Basisrammen er derfor justert slik at forskjellene mellom fylkesmannsembetene blir mindre. Fylkesmannsembetene skal vurdere behovet for å tildele skjønnsmidler til kommuner som slår seg sammen, og som får tap på grunn av utilsiktede virkninger av inntektssystemet. Det er derfor også tatt hensyn til antall kommunesammenslåinger ved fordeling av basisrammen. Fylkesmannsembetene har fordelt deler av basisrammen til kommunene. Fordelingen vises i Grønt hefte.

Fra og med 1. januar 2020 blir 119 kommuner slått sammen til 47 nye kommuner. I kommunereformen ble det innført en rekke gode økonomiske ordninger for kommuner som vedtok å slå seg sammen, og noen av disse har kommunene fått allerede før sammenslåingen trer i kraft. For å legge til rette for gode overganger til en ny kommune blir det i 2020 gitt kompensasjon til kommuner som får utilsiktede virkninger i inntektssystemet som følge av sammenslåingen.

Innenfor basisrammen i 2020 skal fylkesmannsembetene prioritere kommuner som slår seg sammen, og som får tap på grunn av utilsiktede virkninger av sammenslåingen i inntektssystemet, i sin fordeling av skjønntilskudd. Kompensasjon for utilsiktede virkninger av en sammenslåing avgjøres og fastsettes av fylkesmannen, og finansieres innenfor det enkelte embetes skjønnsramme. I tillegg legges det i 2020 opp til en egen kompensasjonsordning for kommuner som får en reduksjon i veksttilskuddet som følge av en sammenslåing. Det legges opp til at kommunene blir kompensert for 80 pst. av reduksjonen i 2020, 40 pst. i 2021 og at kompensasjonen avvikes fra 2022. Denne ordningen finansieres innenfor departementets tilbakeholdte skjønntilskudd.

Av kommunenes skjønntilskudd settes det av 120 mill. kroner til uforutsette hendelser, deriblant til kompensasjon etter naturskade. Erfaringer fra tidligere år viser at 120 mill. kroner er mer enn tilstrekkelig for å kompensere for uforutsette hendelser, inkludert naturskader. I perioden 2016 til og med 2018 er det i gjennomsnitt betalt ut i underkant av 40 mill. kroner årlig til kommuner og fylkeskommuner i kompensasjon for naturskader.

Videre settes det av 14 mill. kroner innenfor kommunenes skjønntilskudd til tilskudd til

utviklings- og fornyingsprosjekter (prosjekt-skjønntilskudd). Prosjekt-skjønntilskuddet dekker også driftsutgifter og medlemskontingent i Foreningen for god kommunal regnskapsskikk (GKRS), til sammen 540 000 kroner. For nærmere omtale av kriterier for tildeling av prosjekt-skjønntilskudd i 2020 vises det til kommuneproposisjonen for 2020.

I 2019 er det innenfor kommunenes skjønntilskudd avsatt 71 mill. kroner i kompensasjon for bortfall av inntekter fra eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner. I 2020 vil kompensasjonen overføres til post 60 Innbyggertilskudd med en særskilt fordeling.

Fylkeskommunene

Regjeringen foreslår en bevilgning på 382 mill. kroner i 2020, som er samme bevilgning som i saldert budsjett for 2019.

Fylkeskommunes basisramme settes til 332 mill. kroner. Dette er en økning på 32 mill. kroner sammenliknet med vedtak ved behandlingen av kommuneproposisjonen, og skyldes behovet for skjønntilskudd ettersom fylkeskommunene står overfor fylkessammenslåing, nytt inntektssystem samt krevende miljøtilpasninger. Størrelsen på skjønntilskuddet og fordelingen mellom fylkeskommunene vil vurderes årlig.

Fordelingen av skjønntilskuddet mellom fylkene vises i Grønt hefte. I tillegg settes det av 50 mill. kroner til uforutsette hendelser, deriblant kompensasjon for naturskader.

Post 65 Regionsentertilskudd

Regionsentertilskuddet tildeles kommuner der det ble fattet et nasjonalt vedtak om sammenslåing i perioden 2014–2017, og som etter sammenslåingen får over om lag 8 000 innbyggere. Tilskuddet tildeles med en sats per innbygger på 68 kroner og en sats per sammenslåing på 3,256 mill. kroner. 40 pst. av det samlede tilskuddet fordeles med en lik sats per innbygger, mens 60 pst. fordeles med en lik sats per sammenslåing. Kommuner som mottar storbytilskudd kan ikke motta regionsentertilskudd.

Fra 2020 foreslås det at Drammen kommune mottar storbytilskudd, og kommunen vil derfor ikke lenger motta regionsentertilskudd.

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen reduseres med 3,1 mill. kroner til 196,9 mill. kroner i 2020.

Post 66 Veksttilskudd

Veksttilskudd gis til kommuner med særlig høy befolkningsvekst. For 2020 foreslås det at veksttilskuddet gis til kommuner som gjennom den siste treårsperioden har hatt en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst som er høyere enn 1,4 pst. og skatteinntekter under 140 pst. av landsgjennomsnittet. Tilskuddet gis med en sats per innbygger over vekstgrensen. Satsen for veksttilskuddet foreslås prisjustert og satt til 60 615 kroner i 2020.

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen reduseres med 28 mill. kroner til 203,9 mill. kroner i 2020. Reduksjonen skyldes blant annet at færre kommuner har hatt høy befolkningsvekst i perioden 2016–2019 enn i perioden 2015–2018. Noen kommuner som slår seg sammen får også en reduksjon i veksttilskuddet som følge av sammenslåingen, og dette vil bli kompensert gjennom en egen kompensasjonsordning innenfor skjønntilskuddet.

Post 67 Storbytilskudd

Storbytilskudd tildeles i 2020 til Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. Departe-

mentet foreslår at Drammen kommune også mottar storbytilskudd fra 2020. Tilskuddet fordeles med en sats på 383 kroner per innbygger. Satsen er prisjustert.

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen økes med 72,4 mill. kroner til 581,2 mill. kroner i 2020. Økningen skyldes at Drammen kommune er foreslått inkludert i tilskuddet fra 2020, samt at kommunene Stavanger, Kristiansand og Trondheim får økt innbyggertall som følge av kommunesammenslåinger.

Post 90 Forskudd på rammetilskudd

Skatteutjevningen i inntektssystemet omfordeler inntekter gjennom rammetilskuddet og blir avregnet fortløpende basert på siste opplysninger om skatteinngangen. Siden endelig skatteinngang for 2020 ikke er kjent før i februar 2021, kan departementet i den løpende skatteutjevningen ha behov for å utbetale forskudd på rammetilskuddet for 2021 i 2020. I forslag til romertallsvedtak bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 350 mill. kroner som forskudd på rammetilskudd til kommunene for 2021.

Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2018	Saldert budsjett 2019	
90	Tilbakeføring av forskudd	3 016		
	Sum kap. 3571	3 016		

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av Prop. 1 S (2018–2019) fikk Kommunal- og moderniseringsdepartementet fullmakt til å utbetale inntil 350 mill. kroner i forskudd i 2019 på rammetilskudd for 2020 til kommuner, jf. Innst. 5 S (2018–2019). På grunn av usikkerhet knyttet til skatteinngangen og skat-

teutjevningen for siste utbetalingstermin i 2019, er det på nåværende tidspunkt ikke mulig med sikkerhet å angi størrelsen på utbetalt forskudd på rammetilskudd i 2019. Fram til oktober 2019 er det ikke utbetalt forskudd på rammetilskuddet. Det fremmes derfor ikke bevilgningsforslag for 2020.

Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
60	Innbyggertilskudd	32 698 545	33 563 319	35 761 708
62	Nord-Norge-tilskudd	655 923	676 012	697 702
64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 571, post 64</i>	369 900	382 000	382 000
	Sum kap. 0572	33 724 368	34 621 331	36 841 410

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 60 økt med 56 mill. kroner til 33 619,3 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 60 Innbyggertilskudd

Hoveddelen av rammetilskuddet fordeles gjennom innbyggertilskuddet. Innbyggertilskuddet fordeles i utgangspunktet med et likt beløp per innbygger, før det omfordelles gjennom utgiftstjevningen, overgangsordningen og korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler. Se Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2019–2020) Grønt hefte for nærmere omtale av innbyggertilskuddet.

Regjeringen la i kommuneproposisjonen for 2020 fram forslag til ny kostnadsnøkkel i utgiftstjevningen for fylkeskommunene, med virkning fra 2020. Stortinget sluttet seg til forslagene, jf. Innst. 405 S (2018–2019). For nærmere omtale av endringene vises det til Prop. 113 S (2018–2019) *Kommuneproposisjonen 2020*.

Som varslet i kommuneproposisjonen foreslås det at dagens kompensasjon for endringer i inntektssystemet omfordelles til en ny kompensasjonsordning. Den nye kompensasjonen utgjør 335 mill. kroner og gis med en særskilt fordeling innenfor innbyggertilskuddet. Kompensasjonen er fordelt i tråd med prinsippene som ble foreslått i kommuneproposisjonen, og tar utgangspunkt i de endelige fordelingsvirkningene beregnet til statsbudsjettet for 2020. Kompensasjonen sikrer at ingen fylkeskommuner får en nedgang i rammetilskudd på mer enn om lag 70 kroner per innbygger som følge av endringene i kostnadsnøkkel, avviklingen av dagens kompensasjonsordning og omfordeling av midler som tidligere ble gitt med særskilt fordeling. Det foreslås at kompensasjonen ligger fast på nominelt nivå så lenge fylkeskommunene står i en omstilling som følge av regionreformen.

Det foreslås videre en overgangsordning innenfor innbyggertilskuddet, der fordelingsvirk-

ningene etter omfordelingen av kompensasjonsordningen fases inn over fire år.

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen økes med 2 198,4 mill. kroner til 35 761,7 mill. kroner i 2020.

Anmodningsvedtak nr. 88, 3. desember 2018

Det vises til omtale av følgende vedtak i del I, pkt. 4:

«Stortinget ber regjeringen foreslå mulige endringer av fergeavløsningsordningen slik at kapitalkostnader i mer fleksibel grad enn i dag kan dekkes av staten for fylkesveisamband.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Prop. 1 S (2018–2019), jf. Innst. 2 S (2018–2019).

Ferjeavløsningsordningen ble presentert for Stortinget i forbindelse med kommuneproposisjonen for 2016, jf. Prop. 121 S (2014–2015), og inngår som en del av inntektssystemet for fylkeskommunene. Retningslinjer for ferjeavløsningsordningen ble fastsatt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Samferdselsdepartementet 22. februar 2016, og presentert i kommuneproposisjonen for 2017, jf. Prop. 123 S (2015–2016). Oppdaterte retningslinjer ble presentert i kommuneproposisjonen for 2018, jf. Prop. 128 S (2016–2017). Retningslinjene er sist revidert 10. november 2017. Retningslinjene ble lagt ut på regjeringen.no, og fylkeskommunene ble orientert om den siste revisjonen i eget brev.

Et ferjeavløsningsprosjekt innebærer at det blir bygget et nytt veisamband, det vil si en bro eller undersjøisk tunnel, som erstatter eller innkorter et ferjesamband. Gjennom ferjeavløsningsordningen

kan fylkeskommunene delfinansiere slike prosjekter med midlene de ville fått for ferjesambandet gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet. Samlet beløp som kan dekkes med ferjeavløsningsmidler beregnes i dag med utgangspunkt i byggekostnaden, eksklusive renteutgifter, merverdiavgiftskompensasjon og eventuelle bompenginntekter. Dette beløpet fastsettes i forbindelse med behandling av endelig søknad fra fylkeskommunen.

Ferjeavløsningsmidler blir utbetalt som en del av rammetilskuddet til fylkeskommunene. Årlig beløp i ferjeavløsningsmidler beregnes ut ifra reduksjon i rammetilskuddet når et veiprojekt erstatter eller korter inn på et ferjesamband, det vil si det reduserte tilskuddet gjennom ferjenøkkelen, justert for tilskudd grunnet nytt veinett. Dette beløpet ligger fast i hele utbetalingsperioden, men gis en årlig prisjustering på 2,5 pst. Det årlige beløpet utbetales til den nominelle byggekostnaden fratrukket rentekostnader, merverdiavgiftskompensasjon og eventuelle bompenginntekter er nådd, eller i maksimalt 40 år.

Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2019, jf. Prop. 88 S og Innst. 393 S (2017–2018), fattet Stortinget anmodningsvedtak nr. 931, 13. juni 2018, der regjeringen ble bedt om å endre ferjeavløsningsordningen slik at også kapitalkostnader kan dekkes av ordningen. Som et svar på Stortingets anmodningsvedtak foreslo departementet i Prop. 1 S (2018–2019) en utvidelse av ferjeavløsningsordningen til å dekke inntil 30 pst. av rentekostnadene knyttet til byggekostnaden, eksklusive merverdiavgiftskompensasjon og eventuelle bompenginntekter. Videre ble det foreslått en delvis dekning av rentekostnader ved å øke antall år med utbetaling av ferjeavløsningsmidler, fremdeles begrenset til maksimalt 40 år. Det årlige beløpet med ferjeavløsningsmidler holdes fast, noe som sikrer at ferjeavløsningsmidlene ikke blir høyere enn årlig netto reduksjon i rammetilskuddet ved å avløse eller korte inn på et ferjesamband.

Kommunal- og forvaltningskomiteen kommenterte ikke departementets forslag da statsbudsjettet ble behandlet, men Stortinget fattet anmodningsvedtak nr. 88.

Ferjeavløsningsordningen finansieres innenfor rammetilskuddet til fylkeskommunene, og ved en utvidelse av ordningen må bidraget fra de øvrige fylkeskommunene økes ytterligere. En fylkeskommunal medfinansiering av ferjeavløsningsprosjekter vil også bidra til at samfunnsnyttige prosjekter og en effektiv ressursbruk prioriteres. Ferjeavløsningsordningen er allerede en svært

god ordning for fylkeskommuner som benytter seg av den. Den enkelte fylkeskommune bør, på linje med andre fylkeskommunale investeringsprosjekter, bidra med egne midler for å dekke renteutgifter knyttet til egne låneopptak. Dette taler for at finansiering gjennom rammetilskuddet fortsatt begrenses.

På bakgrunn av dette foreslår departementet en utvidelse av ferjeavløsningsordningen til å dekke inntil 50 pst. av rentekostnadene knyttet til byggekostnaden, eksklusive merverdiavgiftskompensasjon og eventuelle bompenginntekter. Delvis dekning av rentekostnader gjøres, som foreslått i Prop. 1 (2018–2019), ved å øke antall år med utbetaling av ferjeavløsningsmidler. Departementet foreslår i tillegg at utbetalingen begrenses til maksimalt 45 år i stedet for 40 år. Årlig beløp i ferjeavløsningsmidler beregnes, som i dag, ut ifra netto reduksjon i rammetilskuddet når et veiprojekt erstatter eller korter inn på et ferjesamband. Beløpet ligger fast i hele utbetalingsperioden, men gis en årlig prisjustering på 2,5 pst. Det årlige beløpet utbetales til den nominelle byggekostnaden fratrukket merverdiavgiftskompensasjon og eventuelle bompenginntekter, og inklusive 50 pst. av rentekostnader er nådd, eller i maksimalt 45 år.

Departementet foreslår at rentekostnadene som skal dekkes innenfor ferjeavløsningsordningen baseres på en beregnet størrelse når endelig søknad om ferjeavløsningsprosjektet foreligger. Dette sikrer at alle ferjeavløsningsprosjekter behandles likt, uavhengig av fylkeskommunenes faktiske låneavtaler og rentebetingelser. Det foreslås videre at det benyttes et flytende rentenivå. Dette gjør at den samlede utbetalingen av ferjeavløsningsmidler ikke vil være kjent når endelig søknad behandles, men det gir mindre risiko for fylkeskommunene for at ferjeavløsningsmidlene ikke dekker den gitte andelen av rentekostnadene.

Beregning av rentekostnader foreslås gjort på samme måte som foreslått i Prop. 1 S (2018–2019), det vil si en gitt referanserente som oppdateres årlig, tilsvarende retningslinjene for beregning av selvkost av kommunale tjenester.

Departementet anser med dette at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Post 62 Nord-Norge-tilskudd

Tilskuddet blir utbetalt med et kronebeløp per innbygger til fylkeskommunene i Nord-Norge, jf. tabell 6.19. Satsene for 2019 er prisjustert. Som varslet i Prop. 113 S (2018–2019) foreslås det at

satsen for Troms og Finnmark fylkeskommune justeres slik at den nye fylkeskommunen mottar det samme i Nord-Norge-tilskudd som de tidligere fylkeskommunene ellers ville mottatt hver for seg.

Budsjettforslag

Det foreslås at bevilgningen økes med 21,7 mill. kroner til 697,7 mill. kroner i 2020.

Tabell 6.19 Satser for Nord-Norge-tilskudd 2020

Fylkeskommune	Kroner per innbygger
Nordland	1 264
Troms og Finnmark	1 603

Post 64 Skjønnstilskudd, kan nyttes under kap. 571, post 64

Den samlede fordelingen av skjønnstilskudd til kommuner og fylkeskommuner er beskrevet under kap. 571, post 64 Skjønnstilskudd.

Det foreslås en bevilgning til skjønnstilskudd til fylkeskommunene på 382 mill. kroner. Dette er en økning på 32 mill. kroner sammenliknet med vedtak ved behandlingen av kommuneproposisjonen, jf. nærmere omtale under kap. 571, post 64.

Post 90 Forskudd på rammetilskudd

Skatteutjevningen i inntektssystemet omfordeler inntekter gjennom rammetilskuddet og blir avregnet fortløpende basert på siste opplysninger om skatteinngangen. Siden endelig skatteinngang for 2020 ikke er kjent før i februar 2021, kan departementet i den løpende skatteutjevningen ha behov for å utbetale forskudd på rammetilskuddet for 2021 i 2020. I forslag til romertallsvedtak bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 150 mill. kroner i 2020 som forskudd på rammetilskudd til fylkeskommunene for 2021.

Kap. 3572 Tilbakeføring av forskudd

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av Prop. 1 S (2018–2019) fikk Kommunal- og moderniseringsdepartementet fullmakt til å utbetale inntil 150 mill. kroner i forskudd i 2019 på rammetilskudd for 2020 til fylkeskommuner, jf. Innst. 5 S (2018–2019). Fram til oktober 2019 er det ikke utbetalt forskudd på rammetilskuddet. Det fremmes derfor ikke bevilgningsforslag for 2020.

Tilskudd gjennom inntektssystemet i 2019 og 2020

Tabell 6.20 gir en oversikt over tilskudd på kapittel og post gjennom inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner i 2019 og 2020. Anslag på regnskap 2019 tilsvarer vedtatt bevilgning for 2019 ved framleggelsen av denne proposisjonen. I korrigerert anslag på regnskap 2019 er det tatt hensyn til endringer fra 2019 til 2020 i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv. Det gjør tallene for 2019 og 2020 sammenliknbare. Se tabell 6.21 med tilhørende omtale av korreksjonene.

Tabell 6.20 Tilskudd gjennom inntektssystemet i 2019 og 2020

(nominelle priser i 1 000 kroner)

Kap.	Post	Anslag på regnskap 2019	Korrigert anslag på regnskap 2019	Forslag 2020	Faktisk vekst 2019–2020 (pst.)	Korrigert vekst 2019–2020 (pst.)
571	60 Innbyggertilskudd	131 751 689	133 552 281	137 050 768	4,0	2,6
571	61 Distriktstilskudd Sør-Norge	860 407	860 407	785 079	-8,8	-8,8
571	62 Distriktstilskudd Nord-Norge	2 199 842	2 199 842	2 204 969	0,2	0,2
571	64 Skjønnstilskudd	1 237 000	1 166 000	1 084 000	-12,4	-7,0
571	65 Regionsentertilskudd	200 000	200 000	196 855	-1,6	-1,6
571	66 Veksttilskudd	231 934	231 934	203 885	-12,1	-12,1
571	67 Storbytilskudd	508 768	508 768	581 233	14,2	14,2
	<i>Sum kommuner</i>	<i>136 989 640</i>	<i>138 719 232</i>	<i>142 106 789</i>	<i>3,7</i>	<i>2,4</i>
572	60 Innbyggertilskudd	33 619 319	34 897 139	35 761 708	6,4	2,5
572	62 Nord-Norge-tilskudd	676 012	676 012	697 702	3,2	3,2
572	64 Skjønnstilskudd	382 000	382 000	382 000	0,0	0,0
	<i>Sum fylkeskommuner</i>	<i>34 677 331</i>	<i>35 955 151</i>	<i>36 841 410</i>	<i>6,2</i>	<i>2,5</i>
	<i>Sum kommunesektor</i>	<i>171 666 971</i>	<i>174 674 383</i>	<i>178 948 199</i>	<i>4,2</i>	<i>2,4</i>

Endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene, regelendringer og finansiering (inkl. innlemming av øremerkede tilskudd)

Regjeringen foreslår en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på 1,3 mrd. kroner i 2020, jf. nærmere omtale i kapittel 3. Veksten er korrigert for endringer i oppgavefordelingen mellom for-

valtningsnivåene, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv. Tabell 6.21 gir en oversikt over endringene som veksten er korrigert for, med påfølgende omtale av de enkelte sakene. Korreksjonene gjøres i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner. Se også Beregnings-teknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2019–2020) Grønt hefte (H-2454 N).

Tabell 6.21 Endringer i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner som følge av endringer i oppgavefordelingen, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

	(1 000 2020-kroner)	
	Kommuner	Fylkeskommuner
Statlige og private skoler, endring i elevtall	-171 135	13 957
Ny gjennomføringsløsning for prøver og eksamener	-1 290	-1 290
Innlemming av tilskudd til gang- og sykkelveier	48 607	32 405
Overføring av førstelinje for sosiale tjenester fra Bergen og Oslo kommuner til NAV Kontaktsenter	-7 500	0
Forsøk med ny oppgave- og ansvarsdeling i barnevernet	-22 352	0
Overføring av skatteoppkrevingen til Skatteetaten	-644 400	0
Innlemming av tilskudd til rekruttering av psykologer	211 600	0
Innlemming av tilskudd til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens	369 144	0
Innlemming av tilskudd til habilitering og rehabilitering	87 000	0
Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	-33 204	0
Innlemming av tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak	6 340	0
Overføring av myndighet etter naturmangfoldloven (kommunereformen)	2 500	0
Overføring av myndighet etter forurensningsloven (kommunereformen)	1 700	0
Innlemming av tilskudd til etablering og tilpasning av egen bolig (kommunereformen)	496 503	0
Innlemming av tilskudd til tidlig innsats gjennom økt lærertetthet 1.–10. trinn	1 316 832	0
Innlemming av tilskudd til leirskoleopplæring	56 066	0
A.C. Møller skole – overføring fra Statped til Trondheim kommune, 2020-effekt	2 308	0
Inntektsgradert foreldrebetaling i SFO 1.–2. trinn	58 200	0
Gratis SFO til barn med særskilte behov 5.–7. trinn	21 000	0
Gratis kjernetid i barnehage for toåringer fra familier med lav inntekt, helårseffekt av endring i 2019	57 783	0
Økt foreldrebetaling barnehage, helårseffekt av endring i 2019	-82 892	0
Overføring av oppgaver på landbruksområdet (kommunereformen)	10 400	0
Overføring av ansvaret for arbeidsmarkedstiltaket BIO (regionreformen)	0	55 000
Overføring av tilskuddsmidler til tverrfaglig innsats på rusfeltet (regionreformen)	0	3 200
Overføring av oppgaver knyttet til Skjærgårdstjenesten og statlig sikrede friluftsområder (regionreformen)	0	2 700
Overføring av oppgaver innenfor kulturminneområdet (regionreformen)	0	2 000

Tabell 6.21 Endringer i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner som følge av endringer i oppgavefordelingen, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

	(1 000 2020-kroner)	
	Kommuner	Fylkeskommuner
Pensjonskostnader fylkeskommunene – Statens vegvesen (teknisk korreksjon)	0	-636
Innlemming av tilskudd til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn (regionreformen)	0	51 600
Innlemming av tilskudd til regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse (regionreformen)	0	48 504
Innlemming av tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov	0	64 880
Innlemming av tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning (regionreformen)	0	35 630
Innlemming av tilskudd til tidlig karriereveiledning for nyankomne innvandrere	0	5 200
Overføring av oppgaver fra IMDi (regionreformen)	0	29 073
Overføring av tilskuddsmidler til Jobbsjansen del B (regionreformen)	0	95 000
Overføring av tilskuddsmidler til etablereropplæring for innvandrere (regionreformen)	0	6 370
Overføring av tilskuddsmidler til mentor- og traineeordninger (regionreformen)	0	9 741
Overføring av oppgaver på landbruksområdet (regionreformen)	0	8 000
Innlemming av tilskudd til skredsikring	0	796 323
Veibruksavgift naturgass	0	9 300
Overføring av tilskudd til ikke-statlige flyplasser (regionreformen)	0	16 223
Overføring av fiskerihavneanlegg (regionreformen)	0	34 252
<i>Sum</i>	<i>1 783 210</i>	<i>1 317 432</i>

Kommunene og fylkeskommunene

Statlige og private skoler

Som følge av økt antall elever i statlige og private skoler reduseres rammetilskuddet til kommunene med 171,1 mill. kroner. Som følge av redusert antall elever i statlige og private videregående skoler økes rammetilskuddet til fylkeskommunene med 14 mill. kroner. Se Grønt hefte (H-2454 N) for nærmere omtale av trekk- og korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler.

Ny gjennomføringsløsning for prøver og eksamener

En ny, universelt utformet gjennomføringsløsning for prøver og eksamener avlaster kommunesektoren og er anslått å gi besparelser i 2020 på 2,6 mill. kroner for sektoren samlet. Som følge av dette reduseres rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner med 1,3 mill. kroner hver. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til gang- og sykkelveier

Tilskuddsordningen for gang- og sykkelveier ble varslet innlemmet i rammetilskuddet i Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner*. Det overføres 81 mill. kroner fra kap. 1320, post 63. Ordningen retter seg både mot kommuner og fylkeskommuner, med en fordeling på 60 pst. til kommunene og 40 pst. til fylkeskommunene. Det innebærer at rammetilskuddet til kommunene økes med 48,6 mill. kroner, og rammetilskuddet til fylkeskommunene øker med 32,4 mill. kroner. Midlene til fylkeskommunene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for fylkesvei. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet.

Kommunene

Overføring av førstelinje for sosiale tjenester fra Bergen og Oslo kommuner til NAV Kontaktsenter

NAV Kontaktsenter (NKS) har tidligere tilbudt en førstelinje for brukere av sosiale tjenester for alle kommuner med unntak av Oslo og Bergen. NKS overtok imidlertid ansvaret fra Bergen i 2018, og i løpet av 2019 overføres også oppgaven fra Oslo. Rammetilskuddet reduseres derfor med 7,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 605, post 01. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Forsøk med ny oppgave- og ansvarsdeling i barnevernet

Barne- og familiedepartementet iverksatte i 2016 et forsøk med økt kommunalt ansvar for barnevern i (nåværende) Færder, Alta og Røyken. Kommunene har vært kompensert for forsøket over rammetilskuddet. Forsøket i Røyken avvikles ved utgangen av 2019, og rammetilskuddet reduseres med 22,4 mill. kroner, som innebærer et trekk for nye Asker kommune (tabell C). Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Barne- og familiedepartementet.

Overføring av skatteoppkrevingen fra kommunene til Skatteetaten

Regjeringen foreslår å overføre skatteoppkrevingen fra kommunene til Skatteetaten fra 1. juni 2020. Kommunenes utgifter til skatteoppkreving er anslått til 1 104,7 mill. kroner årlig. Effekten av dette er 644,4 mill. kroner i 2020, og rammetilskuddet reduseres tilsvarende. Se nærmere omtale i Prop. 1 LS (2019–2020) *Skatter, avgifter og toll 2020*.

Innlemming av tilskudd til rekruttering av psykologer

Regjeringen har gjennom et rekrutteringstilskudd lagt til rette for at alle kommuner kan rekruttere psykologkompetanse før plikten til å ha slik kompetanse i de kommunale helse- og omsorgstjenestene trer i kraft 1. januar 2020. Tilskuddet innlemmes i rammetilskuddet i 2020 gjennom en overføring på 211,6 mill. kroner fra kap. 765, post 60. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens

Kommunene har fra 1. januar 2020 plikt til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. For å bygge ut et slikt tilbud ble det i 2012 etablert en tilskuddsordning som innlemmes i rammetilskuddet i 2020. Det overføres derfor 369,1 mill. kroner fra kap. 761, post 62. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for pleie og omsorg. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til habilitering og rehabilitering

Regjeringen la i statsbudsjettet for 2017 fram en treårig opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering og opprettet et øremerket stimuleringsstilskudd. 2019 er siste år i opptrappingsplanen og stimuleringsstilskuddet innlemmes i rammetilskuddet i 2020. Det overføres derfor 87 mill. kroner fra kap. 762, post 64. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. I tillegg til det øremerkede tilskuddet er 200 mill. kroner av veksten i kommunesektorens frie inntekter i planperioden begrunnet med planen. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene

Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene ble iverksatt 1. mai 2016 og administreres av Helse- og omsorgsdepartementet. Forsøket finansieres hovedsakelig ved at midler er trukket ut av forsøkskommunenes innbyggertilskudd (kap. 571, post 60) og overført til kap. 761, post 65 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

Forsøket skal videreføres og utvides ved at dagens deltakerkommuner og kommuner disse

skal slå seg sammen med, fortsetter i forsøket fra 1. januar 2020/1. juli 2020. Trekket i rammetilskuddet på 33,2 mill. kroner er netto effekt av endringer i antall forsøkskommuner. Det legges opp til å utvide forsøket med ytterligere seks nye kommuner med sikte på oppstart senest andre halvår 2020. Nytt uttrekk fra rammetilskuddet som følge av en eventuell utvidelse av forsøket vil bli gjort i revidert nasjonalbudsjett for 2020 og i statsbudsjettet for 2021. For nærmere omtale av forsøket vises det til Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak

Tilskuddsordningen innlemmes i rammetilskuddet gjennom en overføring på 6,3 mill. kroner fra kap. 474, post 60. Innlemmingen underbygger kommunenes helhetlige ansvar for det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Justis- og beredskapsdepartementet.

Overføring av myndighet etter naturmangfoldloven

Som en del av kommunereformen overføres myndighet fra fylkesmannen til kommunene etter naturmangfoldloven § 62 for mindre verneområder som ikke forvaltes av nasjonalpark-/verneområdsstyrer. Med utgangspunkt i fylkesmannens ressursbruk i dag overføres det 2,5 mill. kroner fra kap. 525, post 01 til rammetilskuddet. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for administrasjon og miljø. Se nærmere omtale under programkategori 13.25.

Overføring av myndighet etter forurensningsloven

Som en del av kommunereformen overføres myndighet fra fylkesmannen til kommunene etter forurensningsloven § 11 for behandling av støy fra motorsportbaner, skytebaner og vindmøller. Med utgangspunkt i fylkesmannens ressursbruk i dag overføres det 1,7 mill. kroner fra kap. 525, post 01 til rammetilskuddet. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for administrasjon og miljø. Se nærmere omtale under programkategori 13.25.

Innlemming av tilskudd til etablering og tilpasning av egen bolig

Som en del av kommunereformen overføres ansvaret for tilskudd til etablering i egen bolig og

tilskudd til tilpasning av bolig fra Husbanken til kommunene i 2020. Tilskuddet på kap. 581, post 75 innlemmes i rammetilskuddet som økes med 496,5 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp. Se nærmere omtale under programkategori 13.80.

Innlemming av tilskuddet til tidlig innsats gjennom økt lærertetthet på 1.–10.-trinn

Som varslet i Prop. 1 S (2018–2019) skal midler til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærertetthet på 1.–10. trinn på innlemmes i rammetilskuddet i 2020. Det overføres 1 316,8 mill. kroner fra kap. 226, post 63. Midlene blir fordelt særskilt i 2020 (tabell c) for å ivareta både kommuner med et relativt og med et absolutt behov for lærerårsverk. Fra 2021 vil midlene bli fordelt etter de ordinære kriteriene i inntektssystemet. Innlemmingen må ses i sammenheng med midler til tidlig innsats innenfor veksten i de frie inntektene til kommunene. Se nærmere omtale i kapittel 3.3 og i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til leirskoleopplæring

Fra 1. august 2019 har kommunene plikt til å tilby leirskole eller annen skoletur med overnatting som del av grunnskoleopplæringen. Det øremerkede tilskuddet til leirskoleopplæring på kap. 225, post 60 innlemmes, og 56,1 mill. kroner overføres til rammetilskuddet. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

A. C. Møller skole, overføring fra Statped til Trondheim kommune – helårseffekt

Ansvaret for driften av A. C. Møller skole ble overført fra Statped til Trondheim kommune fra 1. juli 2017. Fra høsten 2019 kompenseres Trondheim kommune over rammetilskuddet. Effekten i 2020 er på 2,3 mill. kroner. Midlene fordeles særskilt (tabell C) til og med 2021. Fra 2022 vil midlene bli fordelt etter ordinære kriterier i inntektssystemet.

Inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1.–2. trinn

Regjeringen foreslår å innføre en nasjonal ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1. og 2. trinn fra skoleåret 2020/2021. Dette innebærer at foreldrebetaling for et heltidstilbud i SFO på 1.–2. trinn maksimalt skal utgjøre 6 pst. av den

samlede person- og kapitalinntekten i husholdningen. Kommunene kompenseres i 2020 gjennom en økning i rammetilskuddet på 58,2 mill. kroner som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Helårseffekten av tiltaket er 139,7 mill. kroner. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.–7. trinn

Regjeringen foreslår å innføre gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.–7. trinn fra skoleåret 2020/21. Kommunene kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddet på 21 mill. kroner i 2020. Helårseffekten av tiltaket er 50,4 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Gratis kjernetid i barnehagen for toåringer fra familier med lav inntekt – helårseffekt

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2019 ble det besluttet å øke rammetilskuddet med 45,7 mill. kroner som kompensasjon for innføring av gratis kjernetid i barnehage fra 1. august 2019 for toåringer fra familier med lav inntekt. Endringen får helårseffekt i 2020, og rammetilskuddet økes derfor med ytterligere 57,8 mill. kroner. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for barnehage. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Økt maksimalpris i barnehagen – helårseffekt

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2019 ble det besluttet å øke maksimalprisen i barnehage med 50 kroner per måned fra 1. august 2019. Som følge av dette ble rammetilskuddet redusert med 65,8 mill. kroner. Endringen får helårseffekt i 2020, og rammetilskuddet reduseres derfor med ytterligere 82,9 mill. kroner. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Overføring av oppgaver på landbruksområdet

Som en del av kommunereformen får kommunene overført ansvaret fra fylkesmannen for forvaltning av nærings- og miljøtiltak i skogbruket, tilskudd til tiltak i beiteområder og tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan og Vestnorsk fjordlandskap. Med utgangspunkt i fylkesmannens forvalt-

ning av ordningene i dag innebærer oppgaveoverføringene at det overføres 10,4 mill. kroner fra kap. 525, post 01 til rammetilskuddet. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for landbruk. Se nærmere omtale under programkategori 13.25 og i Prop. 1 S (2019–2020) for Landbruks- og matdepartementet.

Fylkeskommunene

Overføring av ansvaret for arbeidsmarkedstiltaket bedriftsintern opplæring (BIO)

Fylkeskommunene får gjennom regionreformen en sterkere kompetansepolitisk rolle og vil ved overføring av BIO få et nytt virkemiddel i sin portefølje. Som følge av dette øker rammetilskuddet med 55 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på kap. 634, post 76. Beløpet tilsvarer gjennomsnittet av de siste ti års utgifter til BIO. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Overføring av tilskuddsmidler til tverrfaglig innsats på rusfeltet

Ordningen forvaltes i dag av Helsedirektoratet og har som mål å bidra til at kommunene etablerer en struktur for tverrfaglig samhandling som er tilpasset lokale forhold og tjenester. Som en del av regionreformen overføres tilskuddsmidlene på 3,2 mill. kroner fra kap. 714, post 60 til rammetilskuddet. Dette legger til rette for at fylkeskommunene kan bidra til tverrfaglig samhandling på rusfeltet dersom de ser behov for det. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Overføring av oppgaver knyttet til Skjærgårdstjenesten og statlig sikrede friluftsområder

Som en del av regionreformen, overføres fylkesmannens oppgaver knyttet til Skjærgårdstjenesten og statlig sikrede friluftsområder til fylkeskommunene. Også Miljødirektoratets oppgaver knyttet til forvaltningsansvaret for de statlig sikrede friluftsområdene overføres. Med utgangspunkt i fylkesmannens ressursbruk overføres det 1,7 mill. kroner fra kap. 525, post 01 til rammetilskuddet. Miljødirektoratets ressursbruk er beregnet til 1 mill. kroner som overføres fra kap. 1420, post 01 til rammetilskuddet. Se nærmere omtale under programkategori 13.25 og i Prop. 1 S (2019–2020) for Klima- og miljødepartementet.

Overføring av oppgaver innenfor kulturminneområdet

Som en del av regionreformen skal det i perioden 2020 til 2022 gradvis overføres oppgaver på kulturminneområdet fra Riksantikvaren til fylkeskommunene. I perioden skal det totalt overføres midler tilsvarende ti årsverk, hvorav to i 2020, fire i 2021 og fire i 2022. Dette innebærer at rammetilskuddet øker med 2 mill. kroner i 2020 mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1429, post 01. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Klima- og miljødepartementet.

Pensjonskostnader fylkeskommunene – Statens vegvesen

Ved behandlingen av Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2019* ble fylkeskommunene kompensert med 56 mill. kroner i 2019 for pensjonskostnader som de er belastet for av Statens vegvesen (jf. kap. 572, post 60 i proposisjonen). Kompensasjonen videreføres i statsbudsjettet for 2020. Det gjøres en teknisk nedjustering av kompensasjonen på 0,6 mill. kroner.

Innlemming av tilskudd til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn

Tilskudd til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn innlemmes i rammetilskuddet som en del av regionreformen. Innlemmingen bygger opp under fylkeskommunenes ansvar for nærings- og samfunnsutvikling. Det overføres 51,6 mill. kroner fra kap. 550, post 64. Midlene fordeles særskilt (tabell C). Se nærmere omtale under programkategori 13.50.

Innlemming av tilskudd til regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse

Tilskudd til regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse har hatt som mål å mobilisere til samarbeid mellom bedrifter i næringsmiljø, og bedre koblinger mellom bedrifter og relevante utdanningsmiljøer for å møte næringslivets behov for kunnskap og relevant arbeidskraft. Tilskuddet innlemmes i rammetilskuddet som en del av regionreformen, og 48,5 mill. kroner overføres fra kap. 553, post 60. Midlene fordeles særskilt (tabell C). Se nærmere omtale under programkategori 13.50.

Innlemming av tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater med særskilte behov

Målgruppen for tilskuddet er lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som ikke har, eller ikke kan få, tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, og/eller har svake ferdigheter i norsk og kort botid i landet. Formålet med tilskuddsordningen er at målgruppen skal få et bedre grunnlag for å delta i det ordinære arbeidslivet, noe som er nært knyttet til fylkeskommunenes ansvar for videregående opplæring. Bruken av tilskuddet varierer mye mellom fylkeskommunene, selv om målgruppen for ordningen trolig er jevnt fordelt i landet. Det er også krevende å skille mellom de ekstraressursene som tilskuddet skal dekke, og ordinær spesialundervisning. Tilskuddet innlemmes i rammetilskuddet, og det overføres 64,9 mill. kroner fra kap. 225, post 70. Midlene fordeles etter delkostnadsnøgkelen for videregående opplæring. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning

Tilskudd til etablering av fylkesvise partnerskap for karriereveiledning har som formål at unge og voksne i alle livsfaser får et likeverdig tilbud om karriereveiledning i hele landet. Tilskuddet har blant annet gått til etablering og utvikling av karrieresentre i fylkene. Høsten 2019 har alle fylkene minst ett karrieresenter. Som en del av regionreformen skal fylkeskommunene bli en sterkere kompetansepolitisk aktør i sin region. Karriereveiledning er et viktig virkemiddel i kompetansepolitikken. For å underbygge dette innlemmes tilskuddet i rammetilskuddet, og 35,6 mill. kroner overføres fra kap. 258, post 60. Midlene fordeles særskilt (tabell C) som en overgangsordning i 2020. Fra 2021 vil midlene bli fordelt etter ordinære kriterier i inntektssystemet. I sammenheng med innlemmingen av tilskuddet har Kunnskapsdepartementet sendt ut på høring et forslag om å lovfeste at alle fylkeskommuner skal ha et tilbud om karriereveiledning. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Innlemming av tilskudd til tidlig karriereveiledning for nyankomne innvandrere

Det innlemmes 5,2 mill. kroner i rammetilskuddet fra kap. 291, post 60 til tidlig karriereveiledning for

nyankomne innvandrere som har rett til introduksjonsprogram. Formålet er at fylkeskommunene skal kunne tilby karriereveiledning til målgruppen fra 1. september 2020. Det vises også til forslag til ny integreringslov, der det foreslås at fylkeskommunene skal sørge for tilbud om karriereveiledning og at karriereveiledning gjøres til en rett og plikt for den enkelte i forkant av introduksjonsprogrammet. Kunnskapsdepartementet sendte lovforslaget på offentlig høring høsten 2019. Se også omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Overføring av oppgaver fra IMDi til fylkeskommunene

Som en del av regionreformen skal fylkeskommunene overta ansvaret for bosetting internt i regionene og annen regional samordning av integreringsfeltet. Fylkeskommunene får også ansvar for ulike tilskuddsordninger knyttet til integrering (se nedenfor). Rammetilskuddet økes derfor med 29,1 mill. kroner som følge av overføring av stillingsmidler fra IMDi. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Overføring av tilskuddsmidler til Jobbsjansen del B

Fylkeskommunene har gjennom ordningen Jobbsjansen del B på kap. 291, post 62 kunnet søke om midler som skal bidra til at ungdommer med innvandrerbakgrunn som ikke har opparbeidet seg godt nok faglig grunnlag, herunder tilstrekkelige norskferdigheter, skal kunne få forutsetninger for å fullføre videregående opplæring. Tilskuddsmidlene overføres til fylkeskommunene som en del av regionreformen, og rammetilskuddet økes med 95 mill. kroner. Midlene fordeles særskilt (tabell C). Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Overføring av tilskuddsmidler til etablereropplæring for innvandrere

Kommuner, fylkeskommuner, virksomheter og organisasjoner har gjennom ordningen kunnet søke om midler til prosjekter som legger til rette for etablerervirksomhet for innvandrere. Tilskuddsordningen skal styrke og utvikle det ordinære tilbudet om etablereropplæring. Tilskuddsmidlene overføres til fylkeskommunene som en del av regionreformen. Rammetilskuddet øker med 6,4 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på kap. 291, post 62. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Overføring av tilskuddsmidler til mentor- og traineeordninger

Tilskuddsordningen skal bidra til å øke muligheten for inkludering av fagutdannede og høyt kvalifiserte innvandrere i arbeidslivet. Som en del av regionreformen overføres tilskuddsmidlene til fylkeskommunene, og rammetilskuddet økes med 9,7 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 291, post 73. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Overføring av oppgaver på landbruksområdet

Som en del av regionreformen får fylkeskommunene overført ansvaret fra fylkesmannen for forvaltning av tilskudd til utrednings- og tilretteleggingstiltak og utarbeidelse av regionalt næringsprogram for landbruket. Fylkesmannens forvaltning av ordningene i dag tilsvarende om lag ti årsverk. Med utgangspunkt i fylkesmannens ressursbruk i dag innebærer oppgaveoverføringene at det overføres 8 mill. kroner fra kap. 525, post 01 til rammetilskuddet. Midlene fordeles særskilt (tabell C). Se nærmere omtale under programkategori 13.25 og i Prop. 1 S (2019–2020) for Landbruks- og matdepartementet.

Innlemming av tilskudd til skredsikring

Som varslet i Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner* innlemmes tilskudd til skredsikring på fylkesveier i rammetilskuddet. Det overføres derfor 796,3 mill. kroner fra kap. 1320, post 62 på Samferdselsdepartementets budsjett. Midlene fordeles særskilt (tabell C). Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet.

Veibruksavgift naturgass

I statsbudsjettet for 2019 foreslås det å innføre veibruksavgift på naturgass. Forslaget innebærer økte kostnader for fylkeskommunene knyttet til innkjøp av transporttjenester. Dette kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddet på 9,3 mill. kroner. Se nærmere omtale i Prop. 1 LS (2019–2020) *Skatter, avgifter og toll 2020*.

Overføring av tilskudd til ikke-statlige flyplasser

Ansvaret for tilskudd til ikke-statlige lufthavner overføres til fylkeskommunene som en del av regionreformen. Dagens tilskuddsordning ble eta-

blert 1. januar 2016 og omfatter lufthavnene Stord, Ørland og Notodden. Av de berørte fylkeskommunene er det bare fellesnemnda for Vestfold og Telemark fylkeskommune som har ønsket at fylkeskommunen skal å gå inn som avtalepart innenfor gjeldende avtaleperiode fra 1. januar 2020. Det overføres derfor 16,2 mill. kroner fra kap. 1311, post 71 på Samferdselsdepartementets budsjett til rammetilskuddet. Midlene fordeles særskilt (tabell C) til Vestfold og Telemark fylkeskommune. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet.

Overføring av fiskerihavneanlegg

Statens eierskap og forvaltning av fiskerihavneanlegg skal som en del av regionreformen over-

føres til de nye fylkeskommunene, og midlene til statlige fiskerihavneanlegg og tilskuddsmidlene til kommunale fiskerihavneanlegg skal overføres til rammetilskuddet. Overføringen skal skje gjennom avtaleinngåelse med hver fylkeskommune. Det er til nå inngått avtaler med Vestland, Rogaland, Agder, Vestfold og Telemark og Viken. Av et samlet beløp på om lag 154,8 mill. kroner overføres 34,3 mill. kroner fra kap. 1360, postene 01, 30 og 60 på Samferdselsdepartementets budsjett til rammetilskuddet i 2020. Midlene fordeles særskilt (tabell C) til ovennevnte fylkeskommuner. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet.

Kap. 573 Kommunereform

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
60	Kommunesammenslåing	57 764	50 000	871 786
	Sum kap. 0573	57 764	50 000	871 786

Post 60 Kommunesammenslåing

Stortinget behandlet 8. juni 2017 Prop. 96 S (2016–2017) *Endringer i kommunestrukturen*, og vedtok etableringen av 43 nye kommuner fra 1. januar 2020. Alle de nye kommunene som ble

vedtatt slått sammen i forrige stortingsperiode, får utbetalt reformstøtte etter en standardisert modell basert på antall innbyggere i den nye kommunen, jf. tabell 6.22. Det vil bli utbetalt 820,4 mill. kroner i reformstøtte til de nye kommunene i januar 2020.

Tabell 6.22 Reformstøtte for sammenslåinger vedtatt juni 2017

	(1 000 kr)
Antall innbyggere i sammenslåingen	
0 – 14 999 innbyggere	5 578
15 000 – 29 999 innbyggere	22 314
30 000 – 49 999 innbyggere	28 892
50 000 innbyggere eller mer	33 471

I Prop. 88 S (2017–2018) *Kommuneproposisjonen 2019* la regjeringen fram forslag til økonomiske virkemidler for videre arbeid med kommunesammenslåinger. Stortinget ga sin tilslutning til modellen, jf. Innst. 393 S (2017–2018). Dette ble fulgt opp i statsbudsjettet for 2019, og tilskudd til

engangskostnader og tilskudd til reformstøtte ble slått sammen til et nytt engangstilskudd ved kommunesammenslåing.

Tilskuddet beregnes etter en standardisert modell basert på antall innbyggere og antall kommuner som inngår i sammenslåingen. Dette

sikrer forutsigbarhet for kommunene og gir administrative besparelser for både kommunene og staten. Minstesatsen for to kommuner med under 15 000 innbyggere som slår seg sammen er 25,8 mill. kroner i 2020. En sammenslåing av

to kommuner med 50 000 innbyggere eller mer gir 51,6 mill. kroner i tilskudd. Tilskuddsbeløpet øker med i overkant av 10 mill. kroner per nye kommune i sammenslåingen utover dette, jf. tabell 6.23.

Tabell 6.23 Engangstilskudd ved kommunesammenslåing

Antall kommuner og innbyggere i sammenslåingen				(1 000 kr)
	Færre enn 15 000 innbyggere	15 000 – 29 999 innbyggere	30 000 – 49 999 innbyggere	50 000 innbyggere eller mer
2 kommuner	25 800	36 120	41 280	51 600
3 kommuner	36 120	46 440	51 600	61 920
4 kommuner	46 440	56 760	61 920	72 240
5 kommuner	56 760	67 080	72 240	82 560

Det er ikke knyttet betingelser til bruken av midlene i kommunene. Kommunene skal gi en rapport til departementet med en kortfattet oppstilling av hvordan midlene er disponert.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 871,8 mill. kroner i 2020, hvorav om lag 820,4 mill. kroner gjelder reformstøtte.

Kap. 575 Ressurskrevende tjenester

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
60	Toppfinansieringsordning, <i>overslagsbevilgning</i>	9 325 617	10 222 112	10 767 694
	Sum kap. 0575	9 325 617	10 222 112	10 767 694

Post 60 Toppfinansieringsordning, overslagsbevilgning

Mål for ordningen

Formålet med ordningen er å legge til rette for at kommunene kan gi et godt tjenestetilbud til motakere som har krav på omfattende helse- og omsorgstjenester.

Kommunene har ansvaret for å gi helse- og omsorgstjenester til dem som har krav på dette i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven. Tjenestene finansieres i hovedsak gjennom kommunenes frie inntekter (skatteinntekter og rammetilskudd). Behovet for ressurskrevende tjenester varierer betydelig mellom kommuner. Det har foreløpig vært vanskelig å finne objektive kriterier

i inntektssystemet som kan fange opp denne kostnadsvariasjonen. Det er derfor behov for en egen tilskuddsordning for ressurskrevende tjenester som et supplement til kommunenes frie inntekter.

Tildelingskriterier

Kommunene får refundert deler av utgiftene til tjenester til mennesker som mottar omfattende helse- og omsorgstjenester. Dette kan blant annet gjelde personer med psykisk utviklingshemming, nedsatt funksjonsevne, personer med rusmiddelproblemer og mennesker med psykiske lidelser.

For 2020 foreslås det at kommunene får kompensert 80 pst. av egne netto lønnsutgifter i 2019 til helse- og omsorgstjenester ut over et innslags-

punkt på 1 361 000 kroner. Netto lønnskostnader er lønn til ansatte og tilhørende sosiale kostnader, fratrukket øremerkede tilskudd og tilskudd gjennom inntektssystemet. Tilskuddsordningen gjelder for tjenestemottakere til og med det året de fyller 67 år. For eldre over 67 år fanges deler av utgiftene opp gjennom de ordinære kriteriene i kostnadsnøkkelen for kommunene som ligger til grunn for fordelingen av rammetilskuddet til kommunene.

Oppfølging og kontroll

Kommunen skal oversende innrapporteringskjema med dokumentasjon til kommunens revisor. Kommunens revisor avgir en revisjonsuttalelse til kommunens krav. Kommunen skal deretter sende endelig innrapporteringskjema og revisjonsuttalelse til Helsedirektoratet gjennom Altinn. Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Helsedirektoratet og Riksrevisjonen kan iverksette kontroll med kommunenes innrapportering innenfor gjeldende lovbestemmelser.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester har økt betydelig siden den ble innført i 2004, både i antall tjenestemottakere og i samlede utbetalinger til kommunene. Tidligere utredninger har belyst mulige årsaker til veksten i ordningen og vurdert alternative måter å utforme ordningen på. Ordningen bidrar til å fordele betydelige midler til kommunene. Det er derfor viktig at finansieringsordningen er effektiv og legger til rette for at kommunene kan gi tjenester av god kvalitet. Det er også viktig at finansieringsordningen ikke legger føringer på hvordan tjenestene skal innrettes eller organiseres, og at den ikke hindrer innovasjon i tjenestene. Departementet har derfor satt i gang et prosjekt for å få mer kunnskap om mulige insentivvirkninger av toppfinansieringsordningen. I prosjektet skal det gjennomføres en analyse av om regelverk og utforming av ordningen påvirker omfanget av tjenester, innretningen av tjenestetilbudet, organiseringen av tjenesten og om det er eventuelle andre virkninger av ordningen. Det skal vurderes om det kan gjøres endringer i regelverk og utforming av ordningen for å motvirke eventuelle uheldige virk-

ninger, og som legger til rette for at kommunene kan gi tjenester av god kvalitet. Prosjektet skal etter planen ferdigstilles i løpet av 2019.

Rapport

Tilskuddet for 2019 refunderer kommunenes utgifter i 2018. Tilskuddet til de kommunene som tilfredsstilte kriteriene for tilskudd, ble fordelt av Helsedirektoratet i juli 2019. Det ble utbetalt 10 189 mill. kroner, som er om lag 33,5 mill. kroner, eller 0,3 pst., lavere enn saldert budsjett for 2019. Utbetalingene i 2019 økte med om lag 9,3 pst. nominelt eller 6,3 pst. reelt sammenliknet med utbetalingene i 2018. Tallene fra Helsedirektoratet for 2019 viser at 8 035 ressurskrevende tjenestemottakere var omfattet av ordningen. Dette er en økning på 102 tjenestemottakere, eller 1,3 pst. fra 2018. De kommunene som deltok i forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenesten er ikke inkludert i tallene.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 10 767,7 mill. kroner i 2020. Dette er en økning på 545,6 mill. kroner fra saldert budsjett for 2019.

Forslaget til bevilgning for 2020 tar utgangspunkt i faktisk utbetaling av ordinære krav i 2019 på 10 189 mill. kroner. Utgiftene i 2019 er framskrevet til 2020 på grunnlag av gjennomsnittlig realvekst i ordningen fra 2015 til 2018 som var om lag 5,9 pst. Midlene som er refusjon for utgifter til ressurskrevende tjenestemottakere som kommuner som er med i forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenestene ellers ville fått utbetalt gjennom toppfinansieringsordningen, er ikke inkludert, men i sin helhet ført på kap. 761, post 65 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

Innslagspunktet foreslås økt til 1 361 000 kroner. Dette er en økning ut over det som følger av anslått lønnsvekst for 2019 på 50 000 kroner. Økningen i innslagspunktet må ses i sammenheng med sterk utgiftsvekst i toppfinansieringsordningen de senere år. Kompensasjonen for kommunenes utgifter ut over innslagspunktet beholdes uendret på 80 pst.

Kap. 577 Tilskudd til de politiske partier

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	7 042	8 468	8 600
70	Sentrale organisasjoner	314 072	324 082	322 462
71	Kommunale organisasjoner	33 214	33 761	33 592
73	Fylkesorganisasjoner	73 289	73 771	73 402
75	Fylkes ungdomsorganisasjoner	21 342	21 913	21 803
76	Sentrale ungdomsorganisasjoner	8 222	8 256	8 215
	Sum kap. 0577	457 181	470 251	468 074

Mål for ordningen

Tilskudd til politiske partier skal bidra til å nå målet om at de registrerte politiske partiene har økonomiske midler til å løse sine kjerneoppgaver.

Kriterier for måloppnåelse

Alle registrerte politiske partier som har søkt og oppfyller kravene i partiloven, mottar i utgangspunktet økonomisk støtte.

Tildelingskriterier

Statlig partistøtte gis til registrerte politiske partier på nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå som har oppnådd stemmer ved foregående valg. På grunnlag av morpartiets stemmeandel, gis det også støtte til politiske partiers ungdomsorganisasjoner på nasjonalt og fylkeskommunalt nivå.

Oppfølging og kontroll

Etter partiloven § 10 skal ikke myndighetene føre kontroll med partienes disponering av støtten. Det skal heller ikke knyttes betingelser til offentlig partistøtte som kan komme i konflikt med de politiske partienes selvstendighet og uavhengighet.

Kap. 5 i partiloven gir Partilovnemnda myndighet til å kontrollere at partiene overholder finansieringsbestemmelsene i loven. Ved brudd på regelverket kan nemnda foreta hel eller delvis avkorting i støtten for ett år av gangen.

De administrative oppgavene med partiloven forvaltes av Kommunal- og moderniseringsdepar-

tementet og Fylkesmannen i Vestland. Statistisk sentralbyrå (SSB) henter inn, behandler og offentliggjør informasjon om partienes finansielle forhold. Partilovnemnda er tillagt det overordnede myndighetsansvaret for enkeltsaker etter loven.

Rapport

Partilovnemnda videreførte i 2018 en streng håndheving av partienes plikt til å innrapportere regnskapsdata. I 103 tilfeller der rapporteringen ikke var i samsvar med loven, ble statlig partistøtte helt eller delvis tilbakeholdt for ett år. Tilbakehold ble også vedtatt for et mindre antall partier eller partiledde som ikke hadde identifisert og rapportert bidrag mv. Nemnda informerte Fylkesmannen i Sogn og Fjordane om at 40 partiledde som i minst to år ikke hadde innsendt rapport, ikke fylte kravene for å motta partistøtte for neste år. I alt 77 partier eller partiledde fikk vedtak om formell advarsel for mindre brudd på rapporteringsplikten.

Et nytt partirevisjonsutvalg ble oppnevnt i 2018. Samme høst påbegynte det rutinekontroll med 35 tilfeldig utvalgte partier og partiledde. Revisjonsutvalget har også gitt veiledning om hvordan pliktene etter loven kan oppfylles.

Partiportalen benyttes i dag av ca. 3 500 partiledde og er det sentrale verktøyet i kommunikasjonen mellom det offentlige og partiene om alle forhold som berører partiloven. Portalen har vært driftet stabilt i 2018 av Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. I samråd med partiene er funksjonaliteten utvidet, blant annet for å gjøre omstillinger som følge av kommune- og regionreformen enklere å følge opp for berørte partiorganisasjoner.

I forkant av sammenslåing av fylkesmannsembetene Hordaland og Sogn og Fjordane, samt opprettelsen av Fylkesmennes fellesadministrasjon, ble det i 2018 planlagt fordeling av de faglige arbeidsområdene og de utviklingstekniske områdene. Det legges til grunn at utvikling og drift av IKT-moduler i tilknytning til partiloven videreføres av Fylkesmennes fellesadministrasjon.

SSB, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Partilovnemnda og Kommunal- og moderniseringsdepartementet avholdt i 2018 fire informasjonsmøter for alle politiske partier på sentralt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

SSB gjorde innberetningsskjemaet for regnskapsåret 2018 tilgjengelig 28. mars 2019. Totalt 3368 partiledde er rapporteringspliktige og 1100 av disse er direkte involvert i en kommune- eller fylkessammenslåing.

Andelen partier og partiledde som har levert regnskapsrapporter innen lovens frist 1. juni 2019 økte med 1,5 prosentpoeng fra året før. Ved fristen hadde 94,2 pst. rapportert.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker blant annet utgifter til drift av Partilovnemnda, Partirevisjonsutvalget, partiportalen, Fylkesmannen i Vestland, Statistisk sentralbyrås innrapporteringssystem og Partiregisteret som drives av Registerenheten i Brønnøysund.

Det foreslås en bevilgning på 8,6 mill. kroner i 2020.

Post 70 Sentrale organisasjoner

Bevilgningen er øremerket registrerte politiske partier på nasjonalt nivå og fordeles med 90 pst. til stemmestøtte og 10 pst. til grunnstøtte. Departementet utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver stortingsvalgperiode. Stemmestøtte fordeles som en fast sats per stemme beregnet på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra foregående stortingsvalg. Grunnstøtte utbetales til partiets hovedorganisasjon dersom partiet fikk minst 2,5 pst. oppslutning på landsbasis eller vant minst ett mandat ved foregående stortingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Det foreslås en bevilgning på 322,5 mill. kroner i 2020.

Post 71 Kommunale organisasjoner

Bevilgningen er øremerket partilag under registrerte politiske partier og fordeles med 90 pst. til

stemmestøtte og 10 pst. til grunnstøtte. Det er et krav om at kommunepartiet må ha en organisasjon i den respektive kommunen for å få støtte. Fylkesmannen i Vestland utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver kommunestyrevalgperiode.

Stemmestøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra foregående kommunestyrevalg.

Grunnstøtte bevilges til partienes kommuneorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4 pst. oppslutning i kommunen eller vant minst ett mandat ved foregående kommunestyrevalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Det foreslås en bevilgning på 33,6 mill. kroner i 2020.

Post 73 Fylkesorganisasjoner

Bevilgningen er øremerket fylkeslag under registrerte politiske partier og fordeles med 90 pst. til stemmestøtte og 10 pst. til grunnstøtte. Det er et krav om at fylkeslaget må ha en organisasjon i det respektive fylket for å få støtte. Fylkesmannen i Vestland utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Stemmestøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra foregående fylkestingsvalg.

Grunnstøtte bevilges til partienes fylkesorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4 pst. oppslutning i fylket eller vant minst ett mandat ved foregående fylkestingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Det foreslås en bevilgning på 73,4 mill. kroner i 2020.

Post 75 Fylkes ungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles til partier med fylkesungdomsorganisasjon i samsvar med det antallet stemmer som morpartiet fikk ved foregående fylkestingsvalg. Fylkesmannen i Vestland utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Det foreslås en bevilgning på 21,8 mill. kroner i 2020.

Post 76 Sentrale ungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiets del av det totale antallet stemmer ved foregående stortingsvalg som gikk til partier med sentral ung-

domsorganisasjon. Departementet utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver stortingsvalgperiode.

Det foreslås en bevilgning på 8,2 mill. kroner i 2020.

Kap. 578 Valgdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	46 667	107 745	57 436
70	Informasjonstiltak		5 200	
	Sum kap. 0578	46 667	112 945	57 436

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til ansatte, husleie og andre faste driftsutgifter for Valgdirektoratet. Valgdirektoratet har det operative ansvaret for valggjennomføring på statlig nivå.

Direktoratet er lokalisert i Tønsberg og hadde 27 ansatte per 1. august 2019. Aktivitetene i 2019 har i stor grad vært rettet mot å videreutvikle en robust og hensiktsmessig organisasjon, samt gjennomføring av kommunestyre- og fylkestingsvalg. Direktoratet har avholdt opplæringssamlinger for kommuner og fylkeskommuner, driftet og forvaltet det elektroniske valgadministrative systemet EVA, og gitt brukerstøtte til kommuner og fylkeskommuner. Direktoratet har også produsert og sendt ut materiell til valget og gitt informasjon til velgerne.

Budsjettforslag

Det foreslås en reduksjon i bevilgningen på 50,3 mill. kroner til 57,4 mill. kroner. Reduksjonen må ses i lys av at det ikke er valgår. Direktoratets hovedaktiviteter i 2020 vil være rettet mot tilrettelegging for valggjennomføring i 2021, forvaltning og videreutvikling av EVA og organisasjonsutvikling og kompetanseheving internt i direktoratet.

Kap. 579 Valgutgifter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	8 518	11 469	11 662
	Sum kap. 0579	8 518	11 469	11 662

Post 70 Informasjonstiltak

Målet med tilskuddsordningen er å øke stemmeberettigedes kunnskap om valget og valgdeltakelsen. Prioriterte målgrupper for ordningen er stemmeberettigede til stortings-, lokal- og samestingsvalg med lavere valgdeltakelse, som unge velgere, velgere med innvandrerbakgrunn og velgere med behov for særlig tilrettelagt informasjon. Tilskuddet forvaltes av Valgdirektoratet og deles ut i valgår. Tilskuddsmidlene utlyses høsten før valgåret samtidig med departementets fastsettelse av ordningens retningslinjer.

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019 fordelte Valgdirektoratet tilskudd på til sammen 5,2 mill. kroner. Totalt 13 organisasjoner og andre aktører mottok tilskudd. Tiltakene som har fått støtte er blant annet valginformasjon for utviklingshemmede, informasjonsfilmer og radioinnslag for innsatte i norske fengsler, kampanjer rettet mot ungdom på sosiale medier, valgavis for personer med lese- og skriveutfordringer og informasjonstiltak rettet mot kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn.

Siden det ikke avholdes valg i 2020 fremmes det ikke budsjettforslag.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til å dekke departementets utgifter knyttet til lønn, utredning og analyse, evaluering, valgobservasjon og regelverksutvikling på

valgområdet, samt oppfølging av Valgdirektoratet. Videre vil valglovutvalget i hovedsak finansieres gjennom denne posten. Det foreslås en bevilgning på 11,7 mill. kroner i 2020.

Kap. 5616 Kommunalbanken AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
85	Aksjeutbytte	443 000	481 000	510 000
	Sum kap. 5616	443 000	481 000	510 000

Kommunalbanken AS ble stiftet 1. november 1999. Selskapet er en videreføring av virksomheten til statsbanken Norges Kommunalbank som ble etablert i 1927. Kommunalbanken er heleid av staten.

Kommunalbanken gir lån til investeringsformål til kommuner, fylkeskommuner, kommunale foretak, interkommunale selskap og andre selskap som utfører kommunale oppgaver. Lånene gis mot kommunal eller statlig garanti eller annen betryggende sikkerhet. Selskapet opererer i markedet for utlån til kommunesektoren og drives på forretningsmessig grunnlag.

Målet med statens eierskap i Kommunalbanken AS er å legge til rette for finansiering for kommunesektoren, samtidig som selskapet skal gi staten tilfredsstillende avkastning på innskutt kapital. For nærmere informasjon om Kommunalbankens virksomhet vises det til selskapets årsrapport og Statens eierberetning for 2018.

Post 85 Aksjeutbytte

Aksjeutbytte settes til en gitt andel av Kommunalbankens verdijusterte egenkapital, maksimalt 75

pst. av årsresultatet etter skatt. Procentsatsen bør utgjøre om lag halvparten av avkastningskravet. Aksjeutbytte for regnskapsåret 2018 var 481 mill. kroner, og er bevilget på statsbudsjettet for 2019.

Avkastningskravet for Kommunalbanken fastsettes for en periode på tre år. Avkastningskravet defineres som den forventede avkastningen staten kunne ha oppnådd ved en alternativ plassering med tilsvarende risiko. Kravet er stilt i forhold til den avkastningen selskapet har på egenkapitalen etter skatt. For perioden 2019–2021 er avkastningskravet satt til 8 pst. av verdijustert egenkapital, og det budsjetteres med et utbytte som svarer til halvparten av avkastningskravet.

Budsjettforslag

Aksjeutbytte for regnskapsåret 2019, som bevilges på statsbudsjettet for 2020, foreslås satt til 510 mill. kroner. Bevilgningsforslaget bygger på gjeldende avkastningskrav og retningslinjer for aksjeutbytte.

Programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg

Utgifter under programkategori 13.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
580	Bostøtte	2 697 056			
581	Bolig- og bomiljøtiltak	1 284 666	4 076 216	3 388 639	-16,9
585	Husleietvistutvalget	30 337	29 874	30 821	3,2
587	Direktoratet for byggkvalitet	148 564	155 724	156 107	0,2
2412	Husbanken	16 092 494	14 750 086	15 272 694	3,5
	Sum kategori 13.80	20 253 117	19 011 900	18 848 261	-0,9

Bevilgningen til bostøtte ble flyttet fra kap. 580 til kap. 581 i 2019.

Inntekter under programkategori 13.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3585	Husleietvistutvalget	1 621	1 472	1 915	30,1
3587	Direktoratet for byggkvalitet	42 278	44 137	41 108	-6,9
5312	Husbanken	12 491 281	12 423 383	12 782 663	2,9
5615	Husbanken	2 893 508	3 309 000	3 386 000	2,3
	Sum kategori 13.80	15 428 688	15 777 992	16 211 686	2,7

Ansvarsområder

Staten sørger for gode rammer for bolig- og bygningssektoren gjennom å utvikle og forvalte regelverk, økonomiske ordninger og kunnskap. Det er kommunene som iverksetter bolig- og bygningspolitikken lokalt, mens det i hovedsak er private som prosjekterer, bygger, finansierer, selger, forvalter og vedlikeholder bolig- og bygningsmassen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal bidra til at vanskeligstilte på boligmarkedet kan skaffe seg en egnet bolig og beholde den.

Departementet har også ansvaret for regelverk og andre virkemidler som skal fremme god byggkvalitet og effektive prosesser i byggesaker. Departementet har ansvaret for plan- og bygningsloven. Lovens plandel er omtalt under programkategori 13.90. I tillegg har departementet ansvar for blant annet borettslagsloven, eierseksjonsloven og husleieloven.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet samarbeider med flere departementer for å sikre en helhetlig bolig- og bygningspolitikk. Departementet har tre underliggende virksomheter som er faginstanser på sine områder: Husbanken,

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) og Husleievistutvalget (HTU).

Husbanken iverksetter regjeringens boligsosiale politikk gjennom økonomiske virkemidler som bostøtte, tilskudd og lån. Husbanken legger også til rette for kunnskapsutvikling og kompetanseoverføring til kommuner, frivillig sektor, byggsektoren og andre. I tillegg forvalter Husbanken tilskuddsordninger for andre departementer. Selv om det er kommunene som har hovedansvaret for å bistå vanskeligstilte på boligmarkedet, skal statlige aktører sikre gode rammebetingelser. Husbanken støtter opp om kommunenes arbeid både faglig og økonomisk. Frivillige organisasjoner og bruker- og interesseorganisasjoner er viktige samarbeidspartnere.

DiBK er et nasjonalt kompetansesenter på bygningsområdet og sentral myndighet på flere områder innenfor bygningsdelen av plan- og bygningsloven. DiBK er tilsynsmyndighet for byggevaremarkedet og har ansvar for den sentrale godkjenningsordningen for foretak med ansvarsrett. Direktoratets arbeid er rettet mot kommunene, aktørene i byggeprosessen, byggevaremarkedet og publikum. Regelverket har stor betydning for blant annet boligbyggingen, og DiBK skal ha innsikt i hvordan regelverket virker.

HTU er et tvisteløsningsorgan som kan behandle alle typer tvister om leie av bolig etter husleielovene i Oslo, Akershus, Hordaland og Trøndelag. Forlikrådet behandler ikke slike saker i områder HTU dekker. HTU kan behandle saker i hele landet dersom forbrukere fremmer sak mot profesjonelle utleiere (næringsdrivende). HTU gir også informasjon og veiledning om husleielovene, og besvarer spørsmål fra utleiere og leiere.

Utviklingstrekk og utfordringer

Utviklingen i boligmarkedet

Etter en lengre periode med betydelig boligprisvekst, falt boligprisene i 2017. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) ble prisen hentet inn igjen i løpet av 2018. Per 4. kvartal 2018 var boligprisene 1,5 pst. høyere enn nivået per 1. kvartal 2017, da korreksjonen i boligmarkedet kom. Prisutviklingen i første halvdel av 2019 har imidlertid vært forsiktig, og boligprisene har økt med 2,1 pst. mellom 2. kvartal 2018 og 2. kvartal 2019. Med unntak av Oslo, har de regionale forskjellene i boligprisveksten blitt mindre. I Oslo har prisveksten mellom 2. kvartal 2018 og 2. kvartal 2019 ligget på 2,7 pst. Prognosene for boligprisene varierer, men de fleste miljøene forventer en stabil

utvikling i boligprisene de neste årene. Forventet renteoppgang, flere nyproduserte boliger og fortsatt strenge kredittregler er viktige forklaringer.

Tall fra SSB viser at boligbyggingen har ligget på et høyt nivå de siste årene. I 2016 og 2017 lå antall igangsettelsestillatelser på henholdsvis det høyeste og nest høyeste nivået målt siden 2000. I 2018 gikk antallet igangsettelsestillatelser ned i forhold til den foregående perioden, men nivået var fortsatt relativt høyt. Fra januar til juli 2019 er det gitt igangsettelsestillatelser til ca. 19 400 boliger over hele landet. Dette er ca. 14,2 pst. høyere enn samme periode i fjor.

Byggereglene skal balansere flere samfunnshensyn

Kravene til bygg og byggeprosesser er komplekse. Regelverket er omfattende og skal balansere flere samfunnshensyn. Et brukerrettet og forutsigbart regelverk vil legge til rette for mer effektiv saksbehandling, økt produktivitet og færre byggfeil. Behovet for effektive, digitale løsninger er stort både i næringen og hos den enkelte forbruker. Sentrale og lokale myndigheter og næringen tar denne utfordringen på alvor, blant annet ved å utvikle og tilby nye digitale søknads- og saksbehandlingsløsninger. Ved utgangen av juli hadde 160 kommuner anskaffet fagsystem for digital byggesaksbehandling. Samtidig må byggereglene ta inn over seg fremtidige utfordringer. Boliger og bygg skal være tilpasset en aldrende befolkning og klima- og miljøutfordringene vi står overfor. Det er også viktig at samfunnet opprettholder tillit til bygningsmyndighetene og til de ordninger som skal sikre kvalitet, likebehandling og seriøsitet i byggevirksomheten.

Vanskeligstilte på boligmarkedet må få hjelp

Selv om de fleste bor godt i Norge i dag, gjelder ikke dette alle. Vanskeligstilte på boligmarkedet er personer og familier som på egenhånd ikke klarer å skaffe seg eller beholde en god bolig i et godt bomiljø. Disse kan være uten egen bolig, stå i fare for å miste boligen sin eller bo i uegnet bolig eller bomiljø.

Dårlige boforhold, eller å være bostedsløs, har negative konsekvenser både for den enkelte og for samfunnet. Det blir vanskeligere å ta imot og ha nytte av helse-, omsorgs- og velferdstjenester, ta utdanning og delta i arbeidslivet. En utrygg bosituasjon kan gjøre integrering vanskeligere og forsterke helsemessige og sosiale problemer.

SSB anslår at rundt 3,4 pst. av befolkningen (175 000 personer) var vanskeligstilte på bolig-

markedet i 2018. Det var i overkant av 5 000 flere enn i 2017, og 18 000 flere enn i 2015, da SSB for første gang presenterte slike tall. I beregningen av hvem som er vanskeligstilte på boligmarkedet legger SSB til grunn husholdninger med lavinntekt, og som i tillegg bor trangt og/eller har høy gjeldsbelastning. Nærmere én tredjedel (56 000 personer) var vedvarende vanskeligstilte i 2018.

Det vil si at de også ble registrert som vanskeligstilte i 2016 og 2017. Det var ca. 3 500 flere enn antall registrerte i 3-årsperioden 2015–2017. Økningen må blant annet sees i sammenheng med en høy tilstrømning av flyktninger i perioden. Enslige forsørgere, innvandrere og store barnefamilier er overrepresentert blant vanskeligstilte på boligmarkedet.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.24 Mål for programkategori 13.80 Bolig, bomiljø og bygg

1. Sikre, miljøvennlige og tilgjengelige boliger og bygg
2. Forutsigbare regler for effektiv ressursbruk i byggeprosessen
3. Boliglover som fremmer trygge boforhold
4. Vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig

Mål 1 Sikre, miljøvennlige og tilgjengelige boliger og bygg

God byggkvalitet handler først og fremst om at boliger og bygg er sikre og miljøvennlige. I tillegg er god tilgjengelighet i bolig- og bygningsmassen viktig. Byggteknisk forskrift stiller minimumskrav til kvaliteter i bygg slik at viktige forbruker- og samfunnsinteresser ivaretas. I tillegg bruker staten økonomiske virkemidler for å fremme gode kvaliteter utover minimumskravene. Regjeringen vil bidra til at boliger og bygg kan imøtekomme framtidige behov som følger av demografiske endringer, miljøutfordringer og klimaendringer.

Rapport, strategier og tiltak

Utbyggerne følger tekniske krav og bygger med de kvaliteter boligkjøpere vil ha. Regjeringen tar sikte på at energikravene i TEK17, som allerede er strenge, skal skjerpes ytterligere blant annet som følge av klimaforliket. Det er en rekke hensyn som må vurderes når energikravene skal videreutvikles, som blant annet byggekostnader, driftskostnader, miljøkonsekvenser, energikravenes påvirkning på øvrige byggkvaliteter og samspillet med energisystemet.

Staten stimulerer også til gode byggkvaliteter gjennom lån og tilskudd. I 2019 har departementet hatt forslag til ny forskrift om lån fra Husbanken på høring. Forslaget legger opp til at lån til boligkvalitet skal fremme miljø og tilgjengelighet i nye boliger. For eksisterende boliger innebærer forslaget at både tiltak innen energieffekti-

visering og tilgjengelighet fortsatt skal være kriterier. Forslaget bidrar til et enklere og tydeligere regelverk for Husbankens lån, og legger til rette for en mer brukervennlig og digitalisert saksbehandling. Saken er nå til behandling i departementet.

I 2018 ble det gitt tilsagn om grunnlån til oppføring og oppgradering av 3 730 boliger for 6,6 mrd. kroner. Det ble gitt tilsagn om grunnlån til oppføring av 2 769 boliger. 2 377 av disse boligene tilfredsstilte kvalitetskrav innenfor både energi og universell utforming utover kravene i byggteknisk forskrift. Av de 961 boligene som fikk grunnlån til oppgradering, tilfredsstilte 98 pst. energikrav og 43 pst. krav til universell utforming utover kravene i byggteknisk forskrift. Det ble gitt grunnlån til 99 boliger i forbilde- og pilotprosjekter. Se også omtale av Husbankens låneramme under kap. 2412, post 90 Nye lån.

Husbanken forvalter flere tilskudd som bidrar til gode byggkvaliteter. Tilskudd til heis skal bidra til å øke tilgjengeligheten i boliger, mens tilskudd til tilstandsvurdering skal fremme energieffektive løsninger i eksisterende boliger og bygg. Tilskudd til tilpasning av bolig skal bidra til at personer med spesielle behov får tilpasset boligen til sine behov. Se nærmere omtale av tilskuddene under kap. 581, postene 75 og 79.

I henhold til plan- og bygningsloven § 11–2 skal «Kommuneplanens samfunnsdel ta stilling til langsiktige utfordringer». Husbankens tilskudd til etablering og tilpasning vil fra 2020 bli innlemmet i kommunerammen, jf. Prop. 91 L (2016–2017) og Innst. 376 L (2016–2017). Kommunene vil da få et

mer helhetlig ansvar for å planlegge og iverksette boligtiltak.

Mål 2 Forutsigbare regler for effektiv ressursbruk i byggeprosessen

Regjeringen vil fortsette å forenkle plan- og bygningsloven og tilhørende forskrifter. Målet er raskere, enklere og rimeligere byggeprosesser. Digitalisering er et viktig verktøy for å oppnå dette. Regjeringen vil derfor stimulere til selvbetjeningsløsninger for søknader om byggetillatelser, at kommunikasjon i byggsektoren går digitalt og at byggesøknader automatisk sjekkes mot gjeldende regelverk. En særlig utfordring er knyttet til foretting og transformasjon i byer og tettsteder.

Enkelt og tilgjengelig regelverk, økt kompetanse, kontroll og offentlig tilsyn skal bidra til gode bygg og seriøsitet i byggenæringen.

Rapport, strategier og tiltak

Enklere regelverk

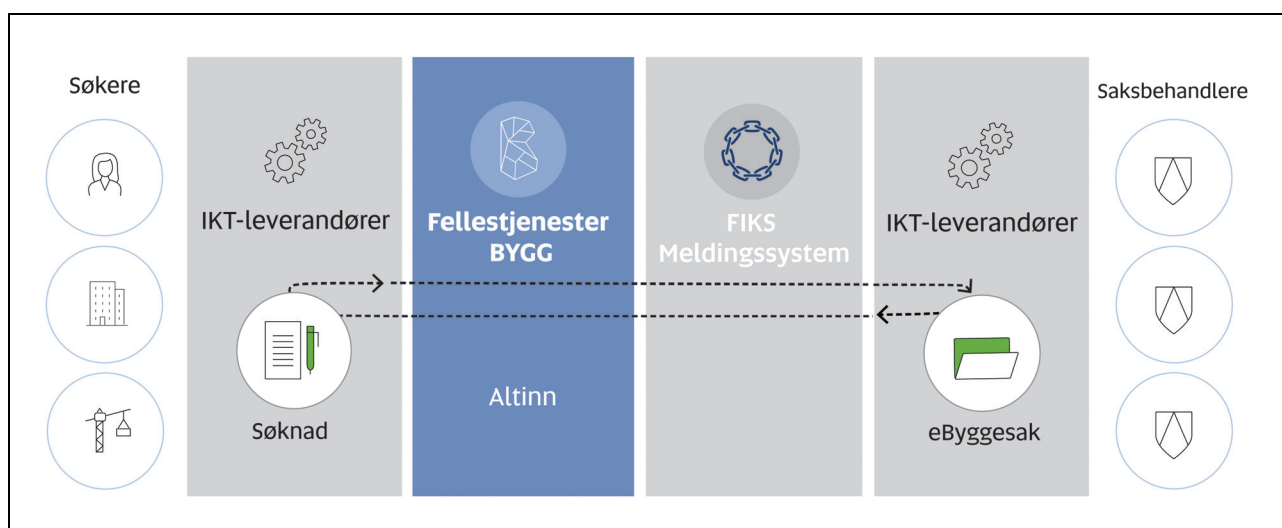
Departementet har sendt på høring forslag til lovendringer for å forenkle og tydeliggjøre bestemmelsene i plan- og bygningslovens kapittel 31 om tiltak på eksisterende byggverk. Målet er at det skal bli enklere, rimeligere og mer forutsigbart for bolig- og bygningseiere å endre byggene sine. Det tas sikte på å komme tilbake til Stortinget i 2020. Departementet har også tatt initiativ for å sikre en mer ensartet kommunal praksis ved behandling av søknad om midlertidig brukstil-

latelse av nye bygg. Endringen vil i mange tilfeller redusere behandlingstiden. Tids- og kostnadsbesparelsen vil komme både næringen, kjøpere og leietakere til gode.

Departementet har også satt i gang et arbeid for å vurdere reglene for utbyggingsavtaler. Slike avtaler, som inngås mellom kommuner og utbyggere, kan innebære at grunneier eller utbygger er med på å finansiere offentlig infrastruktur. Departementet vil blant annet se nærmere på hvordan offentlig infrastruktur bør finansieres ved nybygging, og spesielt alternative modeller for hvordan utbyggere kan bidra i dette arbeidet.

Fulldigital byggesaksprosess

Gjennom oppfølging av ByggNett-strategien tilrettelegger Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) for framtidens digitale byggsektor. I mars 2019 ble revidert strategi lagt fram under tittelen «Fellestjenester BYGG – Regelverkets digitale motorvei.» Gjennom året har infrastrukturen for digital byggesaksprosess blitt videreutviklet. Fellestjenester BYGG er basert på Altinn, og binder sammen digitale søknads- og saksbehandlingssystem i kommunene. Private leverandører leverer begge systemer. Fire tjenesteleverandører tilbyr nå digitale byggesøknadsløsninger og to leverandører tilbyr system for digitalt nabovarsel. 160 kommuner har hittil anskaffet fagsystem for byggesaksbehandling etter eByggesak-standard.

Figur 6.5 Fellestjenester BYGG

Ved hjelp av Fellestjenester BYGG vil alle digitale byggesøknader komme til kommunene i et felles format og utseende, uavhengig av hvilket søknadssystem som er valgt. Fellestjenester BYGG tilbyr automatisk kontroll av en byggesøknad før innsending til kommunen. I tillegg ivaretas digital viderefremidling av søknader og videre dialog mellom søkeren og kommunen i forbindelse med behandling av søknaden.

Målet med Fellestjenester BYGG er at digital selvbetjening skal gjøre søknadsprosessen enkel og mer forutsigbar. Fellestjenesten skal gi flere korrekte og fullstendige byggesøknader, og bidra til økt likebehandling. Digital saksbehandling i kommunene vil bidra til mer effektiv, forutsigbar og standardisert saksbehandling av byggesøknader. Arbeidet er basert på fire hovedtiltak:

- DiBK har lagt til rette for et marked for private aktører som kan tilby gode og innovative søknadsløsninger og andre tjenester tilpasset innbyggere og ulike profesjonelle aktører.
- Fellestjenester BYGG kontrollerer søknader mot regelverket og sikrer informasjonsflyt mellom de ulike partene. Fellestjenesten er etablert på Altinn og bruker tilgjengelige statlige felleskomponenter i tillegg til KS sin FIKS-plattform.
- I nært samarbeid med KS sikrer DiBK at det finnes gode løsninger for byggesaksbehandling i kommunene. eByggesak er etablert som en ny standard for digital byggesaksbehandling.
- Langsiktig arbeid for å gjøre sektordata, planinformasjon og historiske data som er relevante for en byggesak, tilgjengelig i de digitale søknadsløsningene. GeoLett er etablert som et eget prosjekt for å ivareta dette.

En mulighetsstudie utført av Devoteam for prosjektet Fellestjenester BYGG anslår et gevinstpotensial i kommunal sektor og i byggenæringen på i alt 8,3 mrd. kroner over de neste 15 årene.

ByggSøk har vært statens løsning for elektroniske byggesøknader siden 2003. Teknologien har utviklet seg mye på disse årene, og dagens nye løsninger gir helt andre muligheter og gevinster for alle brukere som har med byggesaken å gjøre. På sikt vil ByggSøk stenges for nye byggesøknader. Systemet vil holdes åpent for avslutning av pågående saker inntil videre. Pågående saker kan også overføres til de nye systemene.

En forutsetning for å få til gode og effektive søknadsløsninger, er at brukerne får tilgang til nødvendige og gode grunndata for forhåndsutfylling av byggesøknaden. Dette kan være matrikkeldata, plandata, temadata og historiske data. Sammen med Kartverket, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og KS, har DiBK startet prosjektet GeoLett for å sikre at gode grunndata gjøres tilgjengelig. GeoLetts overordnede mål er å forbedre datagrunnlaget for plan- og byggesaksprosessen ved å:

- Fremme innovasjon når det gjelder metodebruk og digitale verktøy.

- Tilrettelegge for effektiv deling av informasjon.
- Bidra til å heve datakvalitet hos sektor-myndigheter og kommuner.

Gjennom FoU-prosjekter, pilotprosjekter og samarbeidsfora er det gjort viktige erfaringer om hvilke metoder det vil være hensiktsmessig å jobbe videre med for de ulike datasettene. Målet er å sette de ulike dataeierne i stand til å tilrettelegge sine data på en fordelaktig og god måte.

Samarbeid med byggenæringen

Bygg21 er et samarbeid mellom bygge- og eiendomsnæringen og statlige myndigheter. Målet er å legge til rette for at næringen kan løse utfordringer innenfor bærekraft, produktivitet og kostnadsutvikling bedre enn i dag. Bygg21 har gjennomført en rekke arrangementer for å spre beste praksis internt i næringen, og for å inkludere hele næringen i dugnadsarbeidet.

I 2018 har Bygg21 hatt i oppdrag å vurdere mulighetene for bedre samhandling innad i byggeprosjekter, og hvilke områder som har størst potensial for industrialisering og økt produktivitet. I 2019 leverte Bygg21 tre rapporter som svar på oppdraget. Bygg21 gir råd om hvordan næringen kan legge til rette for bedre samhandling i byggeprosjekter, som kan bidra til kostnadsreduksjon. Videre gir Bygg21 råd om hvordan næringen kan legge til rette for industrialisering og hvordan bransjen kan etterspørre rett kompetanse til rett tid. I 2019 har Bygg21 også jobbet med å spre resultatene fra tidligere oppdrag.

Byggkvalitet og tilsyn

Regjeringen viderefører innsatsen mot arbeidslivskriminalitet med forankring i sin reviderte strategi fra februar 2017. Regjeringen ønsker et godt og seriøst arbeidsliv i Norge. Da må arbeidslivets spilleregler følges og arbeidslivskriminalitet forhindres og bekjempes. Noen av tiltakene er rettet mot bygge- og anleggsnæringen. I 2016 ble det innført seriositetskrav i den sentrale godkjenningssystemet for foretak. Ordningen omfattet i 2018 13 600 foretak i bygge- og anleggsnæringen som betalte årsgebyr. De siste årene er omfanget av tilsyn med foretakene økt betydelig. Dette bidrar til å sikre kvaliteten på foretakene i ordningen.

Våren 2018 ble Byggkvalitetutvalget satt ned. Utvalget, som er et uavhengig ekspertutvalg, skal blant annet evaluere dagens system med sentral godkjenning og ansvarsrett, og vurdere om ordningen bør videreføres, forbedres eller om det fin-

nes andre løsninger som er bedre egnet. Det er etablert en bredt sammensatt referansegruppe med deltakelse fra organisasjonene i bygg- og anleggsnæringen. Utvalget skal levere sin tilråding til kommunal- og moderniseringsministeren i februar 2020. Departementet vil vurdere rapporten når den foreligger.

DiBK har de senere årene styrket sitt markedstilsyn med produkter til byggverk. Formålet med markedstilsynet er å sørge for at disse produktene oppfyller de tekniske kravene til helse, miljø og sikkerhet. DiBK både velger selv hvilke produkter og aktører som skal kontrolleres (proaktive tilsyn) og gjør tilsyn basert på bekymringsmeldinger og tips fra andre (reaktive tilsyn). I 2018 satte DiBK i gang 28 reaktive og 90 proaktive tilsyn. Henholdsvis 26 reaktive og 259 proaktive tilsyn ble avsluttet.

Det blir stadig mer krevende å føre tilsyn med byggeveremarkedet, blant annet fordi direkteimporten til byggeplass øker. DiBK deltar derfor i nasjonale og internasjonale nettverk med andre tilsynsmyndigheter. DiBK har i perioden 2017–2020 særlig oppmerksomhet på å få større samlet effekt ut av kommunenes, direktoratets og andre myndigheters tilsyn med byggevirksomheten. DiBK vil rette tilsynet mot de produktene hvor det er størst risiko for at dokumentasjonen har feil. Likeledes vil det bli viktig å utnytte digitale hjelpemidler i tilsynsprosessene.

Mål 3 Boliglover som fremmer trygge boforhold

Eierseksjonsloven, borettslagsloven og husleieloven skal fremme trygge boforhold for dem som eier boliger i eierseksjonssameier og borettslag, og for dem som leier bolig.

Mange eier bolig i et eierseksjonssameie eller et borettslag. Totalt finnes det ca. 455 000 boligseksjoner og 357 430 borettslagsboliger (andeler). Regjeringen er opptatt av at rettigheter og plikter fordeles rettferdig mellom bolig-eierne. Enkeltpersoners interesser må balanse- res og avveies mot hensynet til fellesskapet (de øvrige beboerne).

Regjeringen er på samme måte opptatt av en rettferdig fordeling av rettigheter og plikter mellom partene i et husleieforhold. Ofte vil leier være den svakeste parten i leieforholdet. Lovgiver må derfor sørge for beskyttelse av noen grunnleggende rettigheter for leier. Samtidig må utleiers interesser ivaretas. Fra tid til annen vil det oppstå konflikter som partene ikke klarer å løse selv. Husleietvistutvalget skal løse disse tvistene med faglig integritet og høy effektivitet.

Rapport, strategier og tiltak

En ny og bedre eierseksjonslov

Ny eierseksjonslov trådte i kraft 1. januar 2018. Loven er mer moderne, brukervennlig og systematisk enn den forrige loven. Klare og forståelige lover er viktig for å styrke demokratiet og rettsikkerheten, og for å nå målet med lovene.

Med den nye eierseksjonsloven er den rettslige reguleringen av eierseksjonssameiene blitt bedre. Departementet varslet imidlertid i Prop. 39 L (2016–2017) *Lov om eierseksjoner* at det er behov for å forbedre reguleringen av de store utbyggingsprosjektene. Lovendringer synes nødvendige for å sikre rasjonell drift av sameiene når utbyggingen er slutført. Et uavhengig ekspertutvalg ble oppnevnt i september 2017, og leverte sin rapport 14. september 2018. Rapporten ble sendt på høring i januar 2019. Departementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget i 2020.

I forbindelse med behandlingen av regjeringens lovforslag våren 2017, vedtok Stortinget fire anmodningsvedtak. Vedtak nr. 705 inneholdt et ønske om å regulere «hyblifisering» i eierseksjonsloven (og i plan- og bygningsloven), mens vedtak nr. 706 inneholdt en anmodning om å regulere korttidsutleie i eierseksjonsloven. Vedtak nr. 707 omhandlet et ønske om å innskjerpe eierseksjonslovens forbud mot å kjøpe flere enn to boliger i ett og samme eierseksjonssameie («ervervsbegrensingen»). Det siste vedtaket – nr. 716 – inneholdt en anmodning om å innføre rett til å lade elbil i borettslag og sameier.

Til oppfølging av vedtak nr. 706 om korttidsutleie og 707 om ervervsbegrensingen sendte departementet i mai 2018 et forslag på høring om å lovfeste klare grenser for hvor mye man kan korttidsutleie og et forslag om å skjerpe forbudet mot å kjøpe flere enn to boliger i ett og samme sameie. Forslagene fikk bred støtte, og ble fulgt opp i Prop. 36 L (2018–2019) *Endringer i eigarseksjonslova mv. (korttidsutleie, skjerpa ervervsavgrensning og eigarskiftegebyr)*. Forslagene ble vedtatt i Stortinget 2. april 2019, og trer i kraft 1. januar 2020.

Anmodningsvedtak nr. 705 om hyblifisering og 716 om lading av elbil er fulgt opp gjennom et lovforslag som ble sendt på høring 3. mai 2019. Departementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget i 2020, jf. omtale av anmodningsvedtak i Del 1.

Oppmykning av reglene for korttidsutleie i borettslagsloven

Ett av formålene med borettslagsloven er å regulere rettigheter og plikter i borettslag. Loven fungerer godt, og departementet ser ikke behov for å gjøre større endringer i denne. Departementet har imidlertid utredet en ny regel om korttidsutleie i loven. Bakgrunnen for den nye regelen er at mange opplever det som unødvendig strengt at eieren av en borettslagsleilighet ikke kan låne eller leie ut boligen sin for en uke eller to – uten å måtte søke styret om samtykke. Et forslag om å gi eiere av borettslagsleiligheter rett til å drive med korttidsutleie i 30 dager i løpet av året, uten å måtte søke styret i forkant, ble derfor sendt på høring i mai 2018. Forslaget ble fulgt opp i Prop. 36 L (2018–2019) *Endringar i eigarseksjonslova mv. (korttidsutleige, skjerpa ervervsavgrensning og eigarskiftegebyr)*. Forslagene ble vedtatt i Stortinget 2. april 2019, og vil tre i kraft 1. januar 2020, sammen med de nye reglene om korttidsutleie i eierseksjonsloven, jf. omtale ovenfor.

Mål 4 Vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig

Regjeringen vil at alle skal ha mulighet til å skaffe seg en egnet bolig, og være en del av et trygt bomiljø og lokalsamfunn. Målet er at ingen skal være bostedsløs og at alle skal ha et trygt og godt sted å bo.

Regjeringen vil videre legge til rette for at så mange som mulig som ønsker det, skal kunne eie sin egen bolig. Samtidig er det viktig å stimulere til flere og mer egnede utleieboliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Disse målsettingene er forankret i regjeringens nasjonale strategi for boligsosialt arbeid *Bolig for velferd (2014–2020)*.

Rapport, strategier og tiltak

Ny vurdering av mål, virkemidler og roller i den boligsosiale politikken

Regjeringen har igangsatt og gjennomført tiltak som bidrar til raskere og rimeligere boligbygging. Slik kan flest mulig skaffe seg en bolig. Samtidig har regjeringen høye ambisjoner om å hjelpe dem som i dag står i fare for å bli eller er vanskeligstilte på boligmarkedet. Forrige melding til Stortinget om boligpolitikken ble lagt fram i 2013. Siden den gang har både utfordringene og virkemidlene endret seg, og det er behov for å gjøre en ny vurdering av mål, virke-

midler og roller. Regjeringen tar sikte på å legge fram en melding om den boligsosiale politikken for Stortinget i løpet av 2020.

«Bolig for velferd» styrker det boligsosiale arbeidet

Bolig for velferd – Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014–2020) gir retningen for arbeidet med boliger og oppfølgingstjenester for vanskeligstilte på boligmarkedet til 2020. Strategien skal bidra til at kommunene møter en samordnet stat og får bedre rammebetingelser i arbeidet. Barn og unge er en prioritert målgruppe.

Målene i strategien er:

1. Alle skal ha et godt sted å bo.
2. Alle med behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet.
3. Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv.

Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet er sammen med Kommunal- og moderniseringsdepartementet ansvarlige for strategien. Seks underliggende direktorater gjennomfører. Husbanken koordinerer direktoratsarbeidet, og Fylkesmannen jobber for statlig samordning overfor kommunene. Fylkesmannen skal også bidra til at boligsosiale hensyn vektlegges i helhetlig kommunal planlegging. Se nærmere omtale av fylkesmannens innsats under programkategori 13.25.

Viktige resultater fra det boligsosiale arbeidet er:

- Antall bostedsløse er redusert fra 6 200 til 3 900 personer i perioden 2012–2016. Dette er det laveste tallet siden kartlegginger av bostedsløse startet i 1996. Antall bostedsløse barn ble i denne perioden mer enn halvert¹⁴.
- Bruken av midlertidige botilbud har gått ned. Andelen som oppholder seg i midlertidige botilbud lenger enn tre måneder er redusert fra 25 pst. til 19 pst. i perioden 2015–2018. Antallet barnefamilier i midlertidig botilbud ble redusert fra 363 familier i 2014 til 218 familier i 2018.
- Andelen av de boligsosiale virkemidlene som går til barnefamilier har økt. For eksempel

¹⁴ Som bostedsløse regnes personer som ikke disponerer en egen bolig og er henvist til tilfeldige og midlertidige botilbud, personer som skal løslates fra institusjon eller kriminalomsorgen innen to måneder og er uten bolig, og personer som sover ute. Antall bostedsløse i Norge kartlegges hvert fjerde år. Nye målinger vil foreligge i 2020.

gikk 55 pst. av alle startlån til barnefamilier i 2018, mot 47 pst. i 2014.

- Så langt i strategiperioden har kommunene bosatt over 50 000 flyktninger.

Ett av to prioriterte tiltak i strategiarbeidet er å tilrettelegge for at vanskeligstilte barnefamilier bor i egnet bolig. Barn i lavinntektsfamilier bor ofte dårligere og trangere enn andre, og de bor sjeldnere i en bolig som familien selv eier. Barnefamilier som bor i kommunale utleieboliger har oftere en dårligere bostandard og mer utrygge bomiljøer enn andre. Innsatsen rettet mot barn som vokser opp i familier med vedvarende lav inntekt er styrket, blant annet gjennom økning av bostøtten og tilskudd til etablering i 2019.

Det andre prioriterte tiltaket er å bidra til et helhetlig tilbud av boliger og tjenester for personer med rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser. Målet om at flere rusavhengige får et egnet sted å bo er også en målsetning i *Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020)*. For 2019 er 50 mill. kroner innenfor tilskudd til utleieboliger øremerket boliger for personer med rusproblemer. Ved utgangen av juli 2019 var det gitt tilsagn til 46 boliger for totalt 19 mill. kroner til målgruppen. Arbeidet ses også i sammenheng med nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff (2017–2021).

Bostøtte – hjelp til de med lave inntekter og høye boutgifter

Bostøtte skal gi husstander med lave inntekter og høye boutgifter mulighet til å skaffe seg og beholde en egnet bolig. Regjeringen vil sørge for en god bostøtteordning som er målrettet mot dem som trenger det mest. Både omleggingen i 2017 til å bruke oppdaterte inntektsdata og nye rutiner som sikrer at realverdien av bostøtten opprettholdes år for år, er viktige tiltak for å oppnå dette. Beregning på grunnlag av oppdaterte inntektsdata gir færre feilutbetalinger enn tidligere. Som følge av dette gikk summen Husbanken måtte vurdere å kreve tilbake ned fra 213 mill. kroner for 2016 til 47 mill. kroner for 2017. Antall saker gikk ned fra 9 100 til 3 100.

I 2018 utbetalte Husbanken 2 697 mill. kroner i bostøtte. Mottakerne hadde i gjennomsnitt årlige boutgifter på om lag 95 200 kroner og en årlig brutto skattbar husstandsinnkomst på om lag 134 000 kroner. Mange husstander som mottar bostøtte har i tillegg inntekter som ikke inngår i husstandens skattbare inntekt, herunder sosial-

hjelp og ulike barnebidrag. I desember 2018 fikk om lag 88 200 husstander bostøtte.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at andelen barn som lever i fattigdom har økt helt siden begynnelsen av 2000-tallet. I 2001 tilhørte 3,3 pst. av alle barn en husholdning med vedvarende lavinntekt. I 2013 og 2017 var andelen økt til henholdsvis 8,6 pst. og 10,7 pst. For å redusere barnefattigdom ble bostøtten for barnefamilier og andre store husstander, styrket betydelig i 2019.

Uførefor reformen, som ble innført 1. januar 2015, innebar at uføre fikk høyere inntekt og samtidig høyere skatt. Uføretrygden ble skattemessig likestilt med lønnsinntekt. Siden bostøtten beregnes på bakgrunn av skattbar inntekt, medførte dette lavere bostøtte for uføre. En midlertidig kompensasjonsordning hindret imidlertid nedgang i bostøtten for uføre som mottok bostøtte før reformen. Ordningen ble permanent i 2019. Dermed sikres mottakerne større forutsigbarhet om framtidig bostøtte. I januar 2019 gjaldt dette om lag 12 000 uføre.

Tilpasninger i bostøtteregulverket sikrer at enslige alderspensjonister fikk beholde bostøtten da minste pensjonsnivå, særskilt sats for enslige, økte med 4 000 kroner fra 1. september 2019. En annen tilpassing av regelverket sikrer at unge uføre som er omfattet av overgangsordningen fra 2009 ikke lenger risikerer å falle ut av overgangsordningen på grunn av etterbetalt trygd etter regulering av grunnbeløpet G. Disse endringene berører om lag 12 000 alderspensjonister og 200 unge uføre.

Hjelp til eie

Regjeringen vil legge til rette for at så mange som mulig som ønsker det, skal kunne eie sin egen bolig. Startlån fremmer eierlinjen ved å bidra til at også de med langvarige finansieringsproblemer skal kunne eie bolig. Kommunene formidlet i 2018 startlån for 9,3 mrd. kroner fordelt på 6 900 husstander. Gjennomsnittlig startlån per bolig økte med om lag 120 000 kroner, til 1 342 000 kroner, fra 2017 til 2018. Til sammenlikning var gjennomsnittlig startlån per bolig 580 000 kroner i 2010. Økningen skyldes at flere får startlån til å fullfinansiere boliger, og at det har vært en generell prisstigning på boliger. At flere får startlån til å fullfinansiere boligen henger igjen sammen med at regjeringen har målrettet ordningen mot dem som trenger det mest. Flere barnefamilier fikk startlån i 2018 sammenliknet med 2017, og 55 pst. av alle startlån gikk til barnefamilier.

Startlån vil også i 2020 være prioritert innenfor Husbankens låneramme. Regjeringen foreslår en låneramme på 16 mrd. kroner i 2020, jf. omtale under kap. 2412, post 90 Nye lån.

Husbanken skal prioritere arbeidet med å hjelpe vanskeligstilte barnefamilier fra leie til eie. For å bidra til å redusere barnefattigdom ble bevilgningen til tilskudd til etablering økt med 110 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2019, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019* og Innst. 391 S (2018–2019). Det vil sikre at flere familier får bedre boforhold, samtidig som flere utleieboliger frigjøres til andre vanskeligstilte. I 2018 ble det gitt tilskudd til etablering til 1 663 husstander for 411 mill. kroner. Dette er en økning i antall mottakere på 5 pst. fra året før. 46 pst. av samlet utbetalte tilskudd til etablering i 2018 gikk til barnefamilier.

Flere egnede utleieboliger

Regjeringen har forenklet reglene for eksisterende bygg, slik at det blir enklere og billigere å tilpasse boligen til utleie. Det er lempet på tekniske krav ved bruksendring i bolig, fra for eksempel bod til soverom i bolig. Dermed kan mer areal i boligmassen bli godkjent som boligareal til utleie. Å ta i bruk en større del av eksisterende boligmasse til boligformål er fornuftig ut fra samfunnsøkonomiske, miljømessige og privatøkonomiske hensyn. Dette kan øke tilbudet av utleieboliger slik at flere får en egnet bolig.

I 2018 var det totalt 110 171 kommunalt disponerte boliger i Norge, jf. tall fra Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA). Dette er 813 færre enn i 2017, men 1 165 flere enn i 2016. Nedgangen fra 2017 til 2018 må ses i sammenheng med at det var større behov for bosetting av flyktninger i kommunene i 2017 enn i 2018. Det er antall innleide boliger som er redusert, mens antallet kommunalt eide boliger har økt. I 2018 fikk 19 600 husstander tildelt kommunal bolig, noe som er 1 000 færre enn i 2017.

I 2018 ga Husbanken tilsagn om tilskudd til 675 utleieboliger, noe som er 659 færre enn i 2017. Etterspørselen etter tilskudd til utleieboliger har vært fallende de siste årene. Lavere etterspørsel skyldes trolig først og fremst at kommunene har investert i et høyt antall utleieboliger de siste årene, og at det skal bosettes langt færre flyktninger enn det som har vært anslått for få år tilbake. Etter mange år der tilsagnsrammen i stor grad har blitt benyttet fullt ut, ble det i 2018 kun gitt tilsagn

for 394,4 mill. kroner. Se omtale under kap. 581, post 76 Utleieboliger.

I 2018 ga Husbanken tilsagn om 1 519,5 mill. kroner i grunnlån til kjøp og oppføring av 734 utleieboliger. Av dette gikk 1 036 mill. kroner til kjøp og oppføring av 425 boliger i private utleieprosjekter hvor en andel av boligene er med kommunal tilvisningsavtale. I første halvår 2019 ga Husbanken tilsagn om grunnlån til kjøp og oppføring av 275 utleieboliger. Det er 29 pst. færre enn i første halvår 2018.

Regjeringen legger også til rette for flere studentboliger, noe som bidrar til mindre press i utleiemarkedet. Tilskudd til studentboliger skal bidra til en rimelig bosituasjon for studenter. I 2018 ga Kunnskapsdepartementet tilsagn om bygging av 2 188 hybelenheter for 715 mill. kroner. Det er Husbanken som forvalter tilsagnene gitt av Kunnskapsdepartementet. Tilskudd til studentboliger er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2019–2020) for Kunnskapsdepartementet.

Gjennom investeringstilskuddet stimulerer regjeringen til at kommunene bygger ut et tilstrekkelig tilbud av moderne sykehjemsplasser og omsorgsboliger, blant annet for å møte utfordringen med et stadig økende antall eldre. Investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjemsplasser, som Husbanken også forvalter, er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2019–2020) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Digitalisering for bedre tjenester til brukerne, effektiv saksbehandling og sikre systemer

I dag er det få gode systemer for å søke, tildele og administrere kommunale utleieboliger. Søknad om bolig er ofte papirbasert, mange kommuner har ikke egnede saksbehandlingsverktøy, og det er lite eller ingen integrasjon mellom systemene brukt i det boligsosiale arbeidet i kommunen. Det finnes heller ikke en god nasjonal oversikt over boligmassen. Konsekvensen er at en del innbyggere som trenger kommunal bolig, må gjennom en lite brukervennlig prosess da saksbehandlingen ofte er lang og uoversiktlig. Kommunene og staten har også et usikkert beslutningsgrunnlag for videre politikkutforming og iverksetting. Mangelfull oversikt bidrar til at boliger blir stående tomme. Det fører til tapte leieinntekter, og svekker kommunenes mulighet til å tildele boliger som treffer vanskeligstiltes spesifikke behov. Fra 2015 til 2017 har antallet ikke-utleide boliger økt med over 2 000 boliger, til om lag 8 000 boliger.

Regjeringen har derfor tatt initiativ til et stat-kommune-samarbeid for å utvikle digitale løsnin-

ger på dette området. Nye løsninger skal bidra til at leietakere av kommunale utleieboliger bor i en egnet bolig tildelt gjennom en god og bruker-vennlig saksbehandling. Løsningene skal hjelpe kommunene til å disponere sine boliger mest mulig effektivt, og gi kommunene og staten bedre data over de kommunale utleieboligene. I 2020 foreslår regjeringen å bevilge 30 mill. kroner over Husbankens budsjett til dette formålet, jf. omtale under kap. 2412 post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

Husbanken tilbyr en rekke tjenester til kommunene og andre brukere på det boligsosiale området. Det er etablert digital støtte til kommu-

nene for forvaltning av bostøtte og startlån. De tilbyr også gode selvbetjeningsløsninger for innhenting av data og statistikk om Husbankens ordninger og bruk av disse.

Husbanken er også i gang med en større modernisering av sine kjernesystemer for låne- og tilskuddsforvaltning. De nye systemene vil være bygget på en plattform som gir mulighet for mer automatisering, integrasjoner og tilpasninger til nye digitale løsninger. Moderniseringen bidrar til effektivisering, enklere arbeidsprosesser og bedre kundeoppfølging. I tillegg får Husbanken bedre oversikt over egen forvaltning. Moderniseringsprogrammet vil fortsette ut 2021.

Kap. 580 Bostøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
70	Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>	2 697 056		
	Sum kap. 0580	2 697 056		

Post 70 Bostøtte ble flyttet fra kap. 580 Bostøtte til kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak i 2019. Flyttingen

er av teknisk karakter og innebærer ingen innholdsmessige endringer.

Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
70	Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>		2 828 591	2 842 343
75	Etablering og tilpasning av bolig	478 211	481 574	
76	Utleieboliger, <i>kan overføres</i>	678 475	710 464	485 067
77	Bærekraftig bolig- og byggkvalitet, <i>kan overføres</i>	14 256		
78	Boligsosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	29 677	15 587	11 229
79	Heis og tilstandsvurdering, <i>kan overføres</i>	84 047	40 000	50 000
	Sum kap. 0581	1 284 666	4 076 216	3 388 639

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 2. april 2019 ble post 70 økt med 274 mill. kroner til 3 102,6 mill. kroner, jf. Prop. 54 S og Innst. 229 S (2018–2019). Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 70 redusert med 22,8 mill. kroner til 3 079,8 mill. kroner, post 75 økt med 110 mill. kroner til 591,6 mill. kroner og post 76 redusert med 252,2 mill. kroner til 458,3 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Siden det kan ta flere år å ferdigstille prosjektene det gis støtte til, budsjetteres postene 76, 77, 78 og 79 med tilsagnsramme, bevilgning og tilsagnsfullmakt. Tilsagnsrammen er summen av nye tilsagn

som kan gis det enkelte år, bevilgningen dekker tilsagnene som kommer til utbetaling i det enkelte budsjettår og tilsagnsfullmakten viser utestående forpliktelser ved utgangen av året. Se Prop. 1 S

(2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet boks 6.2 for informasjon om budsjetteringssystemet.

Ordningene under kap. 581 skal bidra til å nå mål 1 Sikre, miljøvennlige og tilgjengelige boliger og bygg og mål 4 Vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig.

Post 70 Bostøtte, overslagsbevilgning

Formålet med bostøtte er å sikre personer med lave inntekter og høye boutgifter en egnet bolig.

Følgende kriterier legges til grunn for å vurdere måloppnåelsen for ordningen:

- Mottakernes boutgiftsbelastning før og etter bostøtte, sammenliknet med gjennomsnittet for hele befolkningen.
- Inntektsgrenser i bostøtten sammenliknet med lavinntektsgrensen i henhold til EUs definisjon.
- Boutgiftstak sammenliknet med tall fra leiemarkedsundersøkelsen.

Tildelingskriterier

Bostøtten er en behovsprøvd rettighetsordning som omfatter alle over 18 år. Unntaket er studenter som ikke har barn og som ikke er i arbeidsrettede tiltak, og militært og sivilt tjenestepliktige. Disse kan få annen offentlig støtte. Boligen må normalt ha egen inngang, gi mulighet til hvile og matlaging, og ha eget bad og toalett. På visse vilkår kan det gjøres unntak for beboere i bokollektiv. Tildelingskriterier og beregningsregler er gitt i lov og forskrift. Støtten beregnes ut fra søkerens inntekt, formue og boutgifter. Det beregnes en egenandel som øker med høyere inntekt. Boutgiftene som medregnes, avgrenses av et boutgiftstak. Forholdet mellom egenandelen og boutgiftstaket avgjør den øvre inntektsgrensen for å motta bostøtte.

Oppfølging og kontroll

Husbanken forvalter ordningen i samarbeid med kommunene. Støtten behovsprøves mot brutto inntekt, i hovedsak dokumentert månedlig gjennom a-ordningen. Inntekter som ikke rapporteres i a-ordningen, innhentes fra skatteetatens skattemelding, men kan korrigeres av søker. Samlet inntekt blir i etterkant kontrollert mot skatteoppgjøret, og avvik som overstiger grensebeløp som framgår av forskriften, blir utbetalt eller krevd tilbake. Fra 2019 gjennomfører Husbanken også

månedlige kontroller for å avdekke om personer i husstanden over 18 år er student og mottar ytelser fra Lånekassen.

Rapport

I 2018 ble det totalt utbetalt 2 697,1 mill. kroner i bostøtte. Hver måned mottok i gjennomsnitt om lag 88 500 husstander bostøtte. Gjennomsnittlig utbetaling var 2 535 kroner per måned. Det tilsvarer om lag 30 400 kroner for hele året, mot 29 300 kroner i 2017.

Gjennomsnittlig antall mottakere var 2 400 lavere i 2018 enn i 2017, og 16 900 lavere enn i 2016. Det er flere årsaker til at antall bostøttemottakere har gått ned. Omleggingen til å beregne bostøtte på grunn av faktisk inntekt førte til at et betydelig antall som tidligere uberettiget har fått bostøtte, falt ut av ordningen i 2017. Den senere nedgangen skyldes blant annet færre søkere. En årsak til dette kan være økende sysselsetting. Økt gjennomsnittlig utbetaling henger sammen med økende boutgifter, og at andelen mottakere som har svært lave inntekter ser ut til å øke.

Bostøttemottakerne bruker en langt høyere andel av inntekten på boutgifter enn befolkningen for øvrig. Tall fra SSB viser at bokostnadene i 2015 i gjennomsnitt utgjorde 12,5 pst. av norske husholdningers skattepliktige inntekter. Bostøttemottakernes boutgifter utgjorde i gjennomsnitt 71 pst. av husstandenes skattbare inntekter i 2018. Fra trukket bostøtten utgjorde boutgiftene for mottakerne i gjennomsnitt 49 pst. av samlet inntekt.

Ved utgangen av 2018 var øvre inntektsgrense for enslige bostøttemottakere i de fleste kommunene om lag 214 000 kroner per år. Inntektsgrensen for en familie i Oslo med to voksne og tre barn var om lag 379 000 kroner per år. Inntektsgrensene i bostøtten gjelder inntekt før skatt.

Bostøtten tar hensyn til boutgifter opp til en viss grense (boutgiftstak). Boutgiftstakene reguleres årlig på bakgrunn av endringene i konsumprisindeksen året før. I de fleste kommunene var boutgiftstaket for en enslig ved utgangen av 2018 om lag 5 500 kroner per måned. For en familie på to voksne og tre barn i Oslo gjaldt ved utgangen av 2018 et tak på 10 150 kroner.

I statsbudsjettet for 2019 ble det vedtatt at minste pensjonsnivå, særskilt sats for enslige, skulle økes med 4 000 kroner fra 1. september 2019. For at dette ikke skulle føre til redusert bostøtte, ble det gjort endringer i bostøtteregelverket fra samme dato. Enslige alderspensjonister får etter dette en mer gunstig egenandelsberegning enn andre grupper.

For å dekke høye strømregninger for husstander med lave inntekter, vedtok Stortinget i april 2019 en ekstra utbetaling til alle bostøttemottakere, jf. Prop. 54 S (2018–2019) *Endring i statsbudsjettet 2019 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (ekstra utbetaling til mottakere av bostøtte som hjelp til å dekke høye strøm-utgifter)* og Innst. 229 S (2018–2019). På bakgrunn av dette utbetalte Husbanken 268 mill. kroner i ekstra bostøtte i april.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble bostøtten for barnefamilier og andre store husstander økt med 66 mill. kroner. Takene for årlige boutgifter for husstander med to eller flere personer er økt med 11 050 kroner fra 1. juli 2019. Tiltaket skal bidra til å redusere barnefattigdom. Det vises til Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019* og Innst. 391 S (2018–2019).

Da bostøtten ble lagt om i 2009, fikk unge uføre bostøttemottakere en overgangsordning som sikrer dem bostøtte på minst samme nivå som i juni 2009, så lenge de har krav på bostøtte. Rettigheten faller bort dersom inntekten overstiger en viss grense. Når trygdens grunnbeløp G reguleres i mai fører det ofte til at NAV må etterbetale trygdeøkningen for en måned. Unge uføre mottakere har falt ut av overgangsordningen som følge av dette. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble det besluttet å justere regelverket slik at etterbetaling i forbindelse med framtidige reguleringer av G ikke reduserer bostøtten til unge uføre som er i overgangsordningen. På bakgrunn av dette ble bevilgningen til bostøtte økt med 1,2 mill. kroner i 2019. Per juni 2019 hadde om lag 227 unge uføre fortsatt rett til overgangsordningen.

Uføre som mottok bostøtte før uførereformen trådte i kraft 1. januar 2015, er omfattet av en kom-

pensasjonsordning som hindrer at reformen fører til reduksjon i bostøtten. Ordningen omfattet om lag 12 000 av i alt 15 300 uføre mottakere per januar 2019, mot om lag 13 300 på samme tid i 2018.

I 2016 fikk Husbanken adgang til å gi bostøtte til personer bosatt i private bokollektiv på visse vilkår. Tiltaket skulle forenkle bosettingen av flyktninger og andre vanskeligstilte på boligmarkedet. I 2018 og 2019 har antall mottakere i slike kollektiver variert mellom 1 400 og 1 700 personer.

I saldert budsjett for 2019 ble det bevilget 2 828,6 mill. kroner til bostøtte. Budsjettet forutsatte at i gjennomsnitt 89 200 mottakere ville motta 31 600 kroner i bostøtte. I juli 2019 mottok 79 500 husstander bostøtte. Dette er om lag 4 300 færre enn i samme måned året før. Nedgangen skyldes først og fremst færre søknader.

Budsjettforslag

For å bidra til å redusere barnefattigdom, ble bostøtten for 26 000 barnefamilier og andre store husstander økt med opptil 8 140 kroner per år i forbindelse med revidert budsjett for 2019. Tiltaket får full budsjetteffekt i 2020, og øker bevilgningsbehovet med 158 mill. kroner.

1. januar 2020 trer en rekke kommunesammenslåinger i kraft. I enkelte tilfeller slås presskommuner som har særlig høye boutgiftstak sammen med nabokommuner som ikke har hatt det. For å likebehandle alle bostøttemottakere i samme kommune, legges det til grunn at de høyeste boutgiftstakene skal gjelde i hele den nye kommunen. På bakgrunn av dette foreslås det å øke bevilgningen med 9 mill. kroner i 2020. Hvilke kommuner dette gjelder, framgår av tabellen nedenfor.

Kommune fra 1.1.2020	Tidligere kommune med hevet tak	Tidligere kommuner uten hevet tak
Nordre Follo	Oppegård	Ski
Lillestrøm	Skedsmo	Sørumsdal, Fet
Asker	Asker	Røyken, Hurum
Kristiansand	Kristiansand	Songdalen, Søgne
Sandnes	Sandnes	Forsand
Stavanger	Stavanger	Finnøy, Rennesøy
Trondheim	Trondheim	Klæbu

I forbindelse med revidert budsjett for 2019 ble regelverket for minstepensjonistene og for unge uføre som er en del av overgangsordningen fra 2009 justert, jf. omtale ovenfor. På bakgrunn av dette foreslås det å øke bevilgningen med henholdsvis 3,4 mill. kroner og 2 mill. kroner i 2020.

Med bakgrunn i SSBs prognoser for blant annet sysselsetting og realinntekt forventes det en reduksjon i antall søkere fram til 2021. Dette reduserer anslått bevilgningsbehov med om lag 245 mill. kroner i 2020.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 13,8 mill. kroner, til 2 842,3 mill. kroner. Det er lagt til grunn at i gjennomsnitt om lag 82 900 husstander vil få bostøtte hver måned, og at de i gjennomsnitt vil motta 34 000 kroner i bostøtte i 2020. I tillegg er det forutsatt at det vil bli etterbetalt om lag 20 mill. kroner, blant annet som følge av feilrettinger og klagebehandling.

Post 75 Etablering og tilpasning av bolig

Det er to tilskuddsordninger på posten: tilskudd til etablering og tilskudd til tilpasning. Tilskudd til etablering skal bidra til at vanskeligstilte skal kunne etablere seg i og beholde egen bolig. Tilskudd til tilpasning av bolig skal bidra til at personer med spesielle behov får tilpasset boligen. Det vises til Prop. 1 S (2018–2019) for nærmere redegjørelse for måloppnåelse, tildelingskriterier, oppfølging og kontroll av ordningene.

Rapport

I 2018 ble det utbetalt tilskudd til etablering og tilpasning for til sammen 478,2 mill. kroner, en økning på om lag 15 mill. kroner fra 2017.

Det ble gitt til sammen 411 mill. kroner i tilskudd til etablering til 1 663 husstander i 2018, mot 396 mill. kroner til 1 583 husstander i 2017. Det gjennomsnittlige tilskuddsbeløpet gikk ned fra 250 000 kroner til 247 000 kroner.

I 2018 flyttet 966 husstander fra leid til eid bolig ved hjelp av tilskudd til etablering. Det er 6 flere enn i 2017. I tillegg fikk 362 husstander hjelp til å beholde boligen sin, en økning på vel 70 husstander fra 2017.

Kommunene har anledning til å sette av etableringstilskudd til å dekke tap på startlån. Muligheten for slike fondsavsetninger har i flere år vært strammet inn fordi kommunene i en periode satte av store midler til fondene. Fondene utgjorde 341 mill. kroner ved utgangen av 2018. Det er på samme nivå som i 2017. Det tilsvarende 0,6 pst. av Husbankens startlånportefølje. Det ble i 2018

trukket om lag 23 mill. kroner av fondene til å dekke kommunale tap på startlån.

I 2018 ble det gitt 897 tilskudd til tilpasning for til sammen 96 mill. kroner, det samme beløpet som i 2017. Gjennomsnittlig tilskudd økte fra 99 000 kroner i 2017 til 107 000 kroner i 2018. I 2018 gikk om lag halvparten av tilskuddsmidlene til barnefamilier. Samme år ble det gitt tilskudd til prosjektering til 362 husstander for 9,5 mill. kroner.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble bevilgningen til tilskudd til etablering økt med 110 mill. kroner. Tiltaket skal bidra til å hjelpe flere barnefamilier fra leie til eie av bolig. Det vil sikre at flere fattige familier får mer stabile og selvstendige boforhold, samtidig som flere utleieboliger frigjøres til andre mer vanskeligstilte. Det vises til Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019* og Innst. 391 S (2018–2019).

Ved utgangen av august hadde Husbanken gitt tilsagn om 80 pst. av bevilgningen til etablering og tilpasning for 2019, og kommunene hadde søkt om om lag 70 mill. kroner av tilleggsbevilgningen for å bistå vanskeligstilte barnefamilier med å kjøpe egen bolig.

Budsjettforslag

Ansvar for tilskudd til etablering i egen bolig og tilskudd til tilpasning av bolig overføres fra Husbanken til kommunene, og innlemmes i rammetilskuddet til kommunene fra 2020, jf. Meld. St. 14 (2014–2020) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner og Høringsnotat om nye oppgaver til større kommuner*. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 481,6 mill. kroner i 2020. Tilskuddsmidlene som tidligere gikk til etablering og tilpasning fordeles i rammetilskuddet etter sosialhjelpsnøkkelen i 2020.

Post 76 Utleieboliger, kan overføres

Tilskuddet skal bidra til flere egnede utleieboliger for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Måloppnåelse vurderes etter følgende kriterier:

- Antall utleieboliger som har fått tilsagn om tilskudd.
- Antall kommunalt disponerte utleieboliger for vanskeligstilte.

Kommuner, selskaper og andre som har til formål å leie ut boliger til vanskeligstilte kan søke om tilskudd. Tilskudd kan gis til oppføring, kjøp og

ombygging av andre boliger til utleieboliger for vanskeligstilte. Tilskuddet avskrives over 30 år. For å øke måloppnåelsen for tilskuddet, kan det være aktuelt å gjennomføre forsøk.

Tilskuddet forvaltes av Husbanken. Kommunene skal rapportere årlig på bruken av utleieboliger som har fått tilskudd. Tilskuddet skal tilbakebetales dersom forutsetningene for tildelingen ikke overholdes, jf. forskrift om tilskudd til utleieboliger fra Husbanken.

Rapport

I 2018 ga Husbanken tilsagn om tilskudd til utleieboliger for 394 mill. kroner til 675 utleieboliger, mot 755,5 mill. kroner til 1 334 boliger i 2017. Gjennomsnittstilskuddet per bolig økte fra 566 700 kroner i 2017 til 583 700 kroner i 2018.

Etterspørselen etter tilskudd til utleieboliger har vært fallende de siste årene. Lavere etterspørsel skyldes trolig at kommunene har investert i et høyt antall boliger de siste årene og at det skal bosettes færre flyktninger fremover. Mindreforbruket de siste årene skyldes også at Oslo kommune stilte sine saker i bero i en periode. Ny forskrift for tilskudd til utleieboliger trådte i kraft 1. januar 2018. Endringene innebar blant annet standardisering av tilskuddsutmålingen og lengre avskrivningsperiode. Dette kan også ha ført til at kommuner opplever tilskuddet som mindre attraktivt. Tilsagnsrammen ble derfor redusert med om lag 357 mill. kroner i nysalderingen av statsbudsjettet for 2018, jf. Prop. 20 S (2018–2019). I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 vedtok Stortinget også en reduksjon av tilsagnsrammen med om lag 356 mill. kroner, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019* og Innst. 391 S (2018–2019). Selv om det er lavere etterspørsel etter tilskudd til utleieboliger, har ikke de boligsosiale utfordringene blitt mindre. Parallelt ble det derfor vedtatt å øke bevilgningene til tilskudd til etablering og til bostøtte, jf. omtale under post 70 og 75.

I 2018 disponerte kommunene 110 171 utleieboliger, mot 110 994 boliger i 2017. Kommunene rapporterer ikke om hvor mange av disse boligene som går til vanskeligstilte på boligmarkedet, og hvilke som er omsorgsboliger og boliger uten behovsprøving i sin rapportering. I en rapport fra 2018 anslo imidlertid SSB at 56 pst. av de kommunale boligene er tildelt vanskeligstilte grupper, noe som utgjør om lag 61 600 boliger i 2018.

I 2019 er 50 mill. kroner av tilsagnsrammen øremerket opptrappingsplanen for rusfeltet. Ved

utgangen av juli 2019 er det gitt tilsagn for 19 mill. kroner til målgruppen.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 485,1 mill. kroner i 2020. Posten budsjetteres med tilsagnsramme, tilsagnsfullmakt og bevilgning.

På grunn av vedvarende lav etterspørsel etter tilskudd til utleieboliger, foreslår regjeringen å videreføre tilsagnsrammen på samme nivå som 2019. I forhold til saldert budsjett for 2019 reduseres dermed tilsagnsrammen med 356 mill. kroner i 2020 til 501,4 mill. kroner. Det innebærer isolert sett til en reduksjon av bevilgningen på 160 mill. kroner. Totalt kan det gis tilsagn til om lag 890 utleieboliger i 2020.

Som følge av justering og mindreforbruk av tilsagnsrammen fra tidligere år, reduseres bevilgningen i 2020 med ytterligere 65,4 mill. kroner.

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen med 225,4 mill. kroner til 485,1 mill. kroner i 2020. Av dette er 225,6 mill. kroner knyttet til tilsagn som skal gis i 2020, mens 259,4 mill. kroner er knyttet til tilsagn som er gitt tidligere år.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 384,8 mill. kroner i 2020, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 77 Bærekraftig bolig- og byggkvalitet, kan overføres

Ordningen ble avvirket i 2017. Tilskuddet skulle bidra til flere miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger, bygg og uteområder. Tilskuddet hadde en flerårig utbetalingsprofil, jf. Prop. 1 S (2016–2017). I 2018 ble det utbetalt 14,3 mill. kroner til gjenstående tidligere gitte tilsagn.

Post 78 Boligsosiale tiltak, kan overføres

Tilskuddet skal stimulere til kunnskapsutvikling, nytenkning og innovasjon om boligsosialt arbeid og boligsosial politikk. Tilskuddet skal bidra til å forebygge at folk blir vanskeligstilte på boligmarkedet, og bidra til at vanskeligstilte kan skaffe seg og beholde en egnet bolig.

Måloppnåelse vurderes etter følgende kriterier:

- Antall nye metoder, konsepter og løsninger som kan tas i bruk av flere som er finansiert gjennom tilskuddet.
- Antall medlemmer i leietakerorganisasjoner som ivaretar leietakers interesser.

Tilskuddet skal gå til frivillige aktører, organisasjoner, stiftelser, sosiale entreprenører og andre som bidrar til:

- Kunnskapsutvikling, nytenkning og innovasjon om boligsosialt arbeid, blant annet gjennom forsøk for utvikling av nye metoder, konsepter og løsninger som kan tas i bruk av flere.
- Støtte til drift av leietakerorganisasjoner.

Det forutsettes at tilskuddsmottakerne samarbeider med Husbanken og/eller kommunen på det boligsosiale området.

Leietakerorganisasjoner som bidrar til å styrke leietakeres rettsikkerhet og kunnskap om leiemarkedet kan søke om driftsstøtte.

Husbanken forvalter tilskuddet. Tilskuddsmottakerne skal rapportere på hvert tiltak. Rapportene publiseres på Husbankens hjemmesider.

Rapport

Tilskuddet hadde tidligere en treårig utbetalingsprofil. Fram til og med 2016 ble det også gitt tilskudd til kommuner. Fra 2017 er den kommunerettede delen av tilskuddet gradvis innlemmet i kommunerammen. Den gjenstående delen av tilskuddet ble omgjort til et ettårig tilskudd i 2018, jf. Prop. 1 S (2017–2018). I 2018 ble det utbetalt om lag 19 mill. kroner til tidligere gitte tilsagn.

Det ble gitt tilskudd for 11 mill. kroner i 2018. Av dette ble det 9,6 mill. kroner tildelt 33 ulike prosjekter. Blant prosjektene som har fått støtte er SOS-barnebyer Norges prosjekt «Våre nye barn», som skal gjøre det enklere for kommunene å ta imot og gi god omsorg til barn som kommer alene til Norge. Vitenskapelige Høgskole AS (VID) har fått støtte til å utvikle studietilbud tilpasset mål og tematikk innenfor strategien Bolig for Velferd (2014–2020). Videre fikk Kommunale boligadministrasjoners landsråd (KBL) støtte til å utvikle og spre kunnskap om god praksis innen boligpolitikk og boligsosialt arbeid.

I tillegg mottok Leieboerforeningen 1,4 mill. kroner i tilskudd i 2018. Organisasjonene har til sammen 4 240 medlemmer.

I første halvår 2019 er det gitt tilskudd for 9,5 mill. kroner til 18 prosjekter og 1,5 mill. kroner i driftstilskudd til Leieboerforeningen.

Budsjettforslag

Til og med 2017 hadde tilskuddet en treårig utbetalingsprofil. I 2018 ble tilskuddet omgjort til et ettårig tilskudd. Som følge av dette foreslås det å

reducere bevilgningen med 4,4 mill. kroner i 2020 til 11,2 mill. kroner.

Post 79 Heis og tilstandsvurdering, kan overføres

Posten dekker tilskudd til prosjektering og installering av heis og tilskudd til tilstandsvurdering. Husbanken fordeler bevilgningen mellom de to tilskuddene.

Tilskudd til prosjektering og innstallering av heis

Målet med ordningen er å bidra til økt tilgjengelighet i eksisterende boliger og bygg, slik at flere kan bo hjemme lenger.

Måloppnåelse vurderes etter følgende kriterier:

- Antall heisprosjekter som har fått prosjekteringstilskudd i løpet av året og hvor mange boliger dette gjelder.
- Antall heiser som har fått tilsagn om tilskudd til installering og hvor mange boliger dette gjelder.

Tilskudd til prosjektering og installering av heis i eksisterende boligbygg kan gis til konsulentbistand, kostnadsoverslag og til installering av heis. Bygget må ha minst tre etasjer. Boligselskaper hvor hovedvekten av beboerne er eldre blir prioritert.

Husbanken forvalter ordningen. Tilskuddsmottakere skal rapportere på hvert tiltak. Rapportene publiseres på Husbankens hjemmesider.

I 2018 ble det gitt tilsagn om tilskudd for 43 mill. kroner til etterinstallering av 33 heiser i bygg med 559 boliger. Til prosjektering av heiser ble det gitt tilskudd for 1 mill. kroner i bygg med 368 boliger. I første halvår 2019 er det gitt tilsagn om tilskudd for hele årets tilsagnsramme.

Tilskudd til tilstandsvurdering

Målet med ordningen er å bedre tilgjengeligheten slik at flere kan bo lenger hjemme. I tillegg er det et mål at flere eksisterende boliger blir mer energieffektive.

Måloppnåelse vurderes etter følgende kriterium:

- Antall borettslag/sameier som har fått tilskudd til tilstandsvurdering og hvor mange boliger dette omfatter.

Tilskudd til tilstandsvurdering går til borettslag, sameier og lignende for å vurdere behov for vedli-

kehold og mulighet for oppgradering, med tanke på økt universell utforming og redusert energibruk.

Husbanken forvalter ordningen tilsvarende tilskudd til prosjektering og installering av heis, jf. ovenfor.

I 2018 ga Husbanken tilsagn om tilskudd for 2,6 mill. kroner til tilstandsvurdering av bygg med 2 806 boliger.

Budsjettforslag

Posten budsjetteres med tilsagnsramme, tilsagnsfullmakt og bevilgning. I 2018 ble utbetalingsprofilen endret fra en 1-årig til en 3-årig profil. Som følge av dette, foreslås det å øke bevilgningen i 2020 med 10 mill. kroner til 50 mill. kroner. Den tilhørende tilsagnsrammen i 2020 er 50 mill. kroner. Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 45 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 585 Husleietvistutvalget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	30 337	29 874	30 821
	Sum kap. 0585	30 337	29 874	30 821

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til ansatte, husleie og andre faste driftsutgifter for Husleietvistutvalget (HTU). HTU har kontorer i Oslo, Bergen og Trondheim. Bevilgningen skal bidra til å nå mål 3 Boliglover som fremmer trygge boforhold.

I 2018 mottok HTU 1 787 klager, mot 1 994 klager i 2017. Dette er en reduksjon på om lag 10 pst. Nedgangen må ses i sammenheng med den sterke økningen på 21 pst. fra 2016 til 2017, som tilskrives en ekstraordinær profilerings- og markedsføringskampanje. Krav om erstatning og skyldig leie er de vanligste sakstypene. Saksbehandlingstiden for avgjørelser gikk opp fra 11,9 uker i 2017 til 13 uker i 2018. For forlik gikk den opp fra 7,1 til 8,3 uker. Selv om saksbehandlingstiden økte noe i 2018, har den vist en klar nedgang over en femårsperiode. Mesteparten av saksbehand-

lingstiden brukes til forkynning og partenes utveksling av prosesskriv. Kun 3,4 pst. av sakene ble brakt inn for tingretten i 2018.

Forliksprosenten i HTU er høy, og har variert mellom 71 pst. og 77 pst. de siste fem årene. I 2018 ble det inngått forlik i 77 pst. av sakene som ble meklet. I tillegg har HTU gitt generell informasjon og veiledning, og besvart henvendelser fra leiere og utleiere i hele landet.

Budsjettforslag

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,9 mill. kroner til 30,8 mill. kroner i 2020, inkludert endringer som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og lønns- og prisjustering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3585, post 01, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3585 Husleietvistutvalget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Gebyrer	1 621	1 472	1 915
	Sum kap. 3585	1 621	1 472	1 915

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrinntekter fra behandling av klager for HTU. Når en klage fremmes av leier, er saksbehandlingsgebyret 0,2 ganger rettsgebyret.

Når en klage fremmes av utleier, er gebyret lik rettsgebyret (1 172 kroner i 2020).

Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner i 2020.

Kap. 587 Direktoratet for byggkvalitet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	101 262	105 974	105 022
22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling	47 302	49 750	51 085
	Sum kap. 0587	148 564	155 724	156 107

Bevilgningene under kap. 587 skal bidra til å nå mål 1 Sikre, miljøvennlige og tilgjengelige boliger og bygg og mål 2 Forutsigbare regler for effektiv ressursbruk i byggeprosessen.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn, husleie og andre faste utgifter for Direktoratet for byggkvalitet (DiBK). Direktoratet har kontor i Oslo og Gjøvik. Bevilgningen dekker også utgifter til drift av den sentrale godkjenningsordningen for foretak med ansvarsrett. Ordningen skal være selvfinansierende, jf. kap. 3587, post 04 Gebyrer.

Bevilgningen foreslås redusert med 2,8 mill. kroner som følge av redusert antall foretak i ordningen for sentral godkjenning, jf. omtale under kap 3587, post 04 Gebyrer.

Inkludert avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og pris- og lønnsjustering, foreslås det en bevilgning på 105 mill. kroner i 2020.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3587, post 04, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling

Posten skal bidra til kunnskapsutvikling og informasjonsformidling om bygningspolitiske temaer,

og finansiere utredninger og DiBKs eksterne samhandlings- og kommunikasjonsaktiviteter. Posten går også til prosjekter som støtter opp om DiBKs ByggNett-strategi, jf. omtale under mål 2 Forutsigbare regler for effektiv ressursbruk i byggeprosessen.

Rapport

I 2018 ble det benyttet 47,3 mill. kroner, hvorav 9,6 mill. kroner til ByggNett og 12,5 mill. kroner til Bygg21. Videre ble det benyttet 1,9 mill. kroner til konsekvensutredninger og samfunnsøkonomiske analyser og 3,5 mill. kroner til tekniske utredninger og brukerundersøkelser for kunnskapsbasert regelverksutvikling og forenkling. Videre gikk 2,3 mill. kroner til utvikling av andre brukerorienterte digitale tjenester, 5,3 mill. kroner til standardisering nasjonalt og internasjonalt, 1 mill. kroner til tilsynskampanjer og eksterne virkemidler i markedstilsynet, og 11,2 mill. kroner til informasjonsformidling og ekstern samhandling.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 51,1 mill. kroner i 2020.

Kap. 3587 Direktoratet for byggkvalitet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Diverse inntekter	115	106	108
04	Gebyrer	42 163	44 031	41 000
	Sum kap. 3587	42 278	44 137	41 108

Post 01 Diverse inntekter

Posten omfatter inntekter fra tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. Gebyret ilegges dersom det omsettes eller brukes produkter til byggverk som ikke er i samsvar med krav i plan- og bygningslovgivningen. Posten omfatter også inntekter fra overtredelsesgebyr for misbruk av logo og inn-sending av uriktig informasjon i forbindelse med sentral godkjenning.

Det foreslås en bevilgning på 108 000 kroner i 2020.

Post 04 Gebyrer

Posten omfatter gebyrinntekter fra den sentrale godkjenningsordningen for foretak med ansvars-

rett. Gebyret er på 3 100 kroner per foretak. Ordningen er selvfinansierende, jf. omtale under kap. 587, post 01 Driftsutgifter.

Det er usikkerhet i utviklingen av antall nye søknader om godkjenning framover, dels grunnet regelverksendringer fra 1. januar 2016 og dels grunnet usikkerhet om Byggkvalitetutvalgets tilrådninger om ordningens videre innretning. Det forventes derfor fortsatt en reduksjon i antall foretak i ordningen for sentral godkjenning til om lag 13 200 foretak. På bakgrunn av dette foreslås det å redusere bevilgningen med 2,8 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 41 mill. kroner i 2020.

Kap. 2412 Husbanken

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	347 491	352 910	365 288
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	4 241	11 532	11 841
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	75 642	38 844	70 565
71	Tap på lån	3 479	12 700	12 000
72	Rentestøtte	5 018	4 100	3 000
90	Nye lån, <i>overslagsbevilgning</i>	15 656 623	14 330 000	14 810 000
	Sum kap. 2412	16 092 494	14 750 086	15 272 694

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 2. april 2019 ble post 01 økt med 2 mill. kroner til 354,9 mill. kroner, jf. Prop. 54 S og Innst. 229 S (2018–2019). Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 01 økt med 2 mill. kroner til 356,9 mill. kroner, post 45 økt med 2 mill. kroner til 40,8 mill. kroner og post 90 økt med 1 410 mill. kroner til 15 740 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Bevilgningene til Husbanken skal bidra til å nå mål 1 Sikre, miljøvennlige og tilgjengelige boliger og bygg og mål 4 Vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig.

Husbankens lånevirkosomhet følger periodiseringsprinsippet. Postene 71 Tap på lån, 72 Rente støtte og 90 Nye lån under kapittel 2412 er knyttet til lånevirkosomheten. Dette gjelder også inntektspostene 01 Gebyrer m.m. og 90 Avdrag under kapittel 5412 og post 90 Renter under kapittel 5615. Husbankens låneramme for nye lån, det samlede utlånsvolumet og renteendringer påvirker disse budsjettpostene.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn, husleie og andre faste driftsutgifter for Husbanken. Husbanken har hovedkontor i Drammen og regionkontorer i Hammarfest, Bodø, Trondheim, Bergen, Arendal og Oslo.

Husbanken har et effektiviseringsprogram i perioden 2019–2021. Ny organisering, digitalisering og standardisering av arbeidsprosesser og tjenester bidrar til at Husbanken arbeider mer effektivt. I 2019 blir det realisert gevinster på 10 mill. kroner som følge av effektiviseringsprogrammet i tillegg til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Videre gevinster benyttes til å finansiere IKT-utvikling og forvaltningskostnader av nye digitale systemer.

For å dekke høye strømregninger for husstander med lave inntekter, vedtok Stortinget i april 2019 en ekstra utbetaling til alle bostøttemottakere, jf. Prop. 54 S (2018–2019) *Endring i statsbudsjettet 2019 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (ekstra utbetaling til mottakere av bostøtte som hjelp til å dekke høye strømregninger)* og Innst. 229 S (2018–2019). For å finansiere de administrative kostnadene som fulgte av den ekstra utbetalingen, ble driftsbudsjettet til Husbanken økt med 2 mill. kroner.

Budsjettforslag

Husbanken forvalter investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem på vegne av Helse- og omsorgsdepartementet. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble det opprettet et tilskudd til lokale kjøkkenløsninger med eget produksjonskjøkken ved eksisterende sykehjem og omsorgsboliger for personer med heldøgns tjenestetilbud, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019* og Innst. 391 S (2018–2019). Bevilgningen til

Husbanken ble økt med 2 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner til utvikling av søknads- og saksbehandlingssystem og 1 mill. kroner til forvaltning av ordningen. Det foreslås 1 mill. kroner til forvaltning av tilskuddet i 2020.

Som følge av endret regnskapsmessig praksis for føring av pensjonspremie i Statens pensjonskasse, vil Husbanken få en ekstra utgift i overgangsåret 2020 tilsvarende virksomhetens pensjonspremie for 6. termin (november og desember). På bakgrunn av dette foreslås det en økning på 4,7 mill. kroner.

Inkludert avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og pris- og lønnsjustering, foreslås det en samlet bevilgning på 365,3 mill. kroner i 2020.

Det foreslås at Husbanken kan føre utbetalinger knyttet til utlegg i låne- og tilskuddsforvaltningen samt tilhørende refusjoner mot mellomværendet med statskassen, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal benyttes til forskning, utvikling og kunnskapsformidling som støtter opp om de boligsosiale målene.

I 2018 finansierte Husbanken 14 forsknings- og utviklingsoppdrag over posten. Blant annet er årsaker til nedgangen i antallet bostedsløse undersøkt. Videre er det utredet tiltak for å bedre boforholdene for barnefamilier i vanskelige bosituasjoner. Arbeidet med å dokumentere erfaringer fra Asker velferdsrab er videreført gjennom et oppdrag som skal utvikle en økonomi- og implementeringsmodell for tiltaket. Det er videre igangsatt en utredning av tiltak for å øke andelen unge uføre som eier egen bolig. Rapportene er tilgjengelige på Husbankens hjemmesider.

Det foreslås en bevilgning på 11,8 mill. kroner i 2020.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten benyttes til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold i Husbanken, blant annet på IKT-området.

I 2018 ble det benyttet 75,6 mill. kroner. Husbanken har i 2018 blant annet utviklet og lansert e-søknad for grunnlån og tilskudd til utleieboliger. De har også utviklet nye løsninger for ytterligere å effektivisere samhandlingen med kommunene. Midlene gikk også til forvaltning av

e-søknader og utvikling av nye løsninger for saksbehandling og forvaltning av lån og tilskudd, samt digitalisering av behovsmeldingene fra kommunene.

I 2020 foreslås det å øke bevilgningen med 30 mill. kroner til å utvikle nye løsninger for kommunalt disponerte boliger. I dag er det få gode systemer for å søke, tildele og administrere kommunale utleieboliger. Konsekvensen er at det er vanskelig for innbyggerne å søke om kommunal bolig, og at saksbehandlingen ofte er langvarig og uoversiktlig. Det finnes heller ikke en god nasjonal oversikt over denne boligmassen. Kommunene og staten har dermed et usikkert beslutningsgrunnlag for videre politikktutvikling. Husbanken vil i 2019 gjennomføre et forprosjekt sammen med kommunesektoren for å kartlegge behov og videre prosjekter.

Inkludert avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen og prisjustering, foreslås det en bevilgningsøkning på 31,7 mill. kroner til 70,6 mill. kroner i 2020.

Post 71 Tap på lån

Posten omfatter tap på Husbankens utlånsvirksomhet. I 2018 var brutto tap 7,7 mill. kroner, hvorav 7,6 mill. kroner var gjeld på lån (hovedstol) og 0,1 mill. kroner var gjeld på renter. Tapene på lånegjeld fordelte seg med 6,8 mill. kroner på startlån, 0,7 mill. kroner på grunnlån og 0,1 mill. kroner på andre låneordninger.

Tilbakeførte restkrav var 4,2 mill. kroner. Samlet netto tap var 3,5 mill. kroner, mot 8,9 mill. kroner i 2017. Tapene på utlånsvirksomheten i Husbanken er lave, og utgjorde i 2018 0,002 pst. av utlånsporteføljen på 149,5 mrd. kroner per 31. desember. I 2019 er brutto tap anslått til 12,7 mill. kroner, mens brutto tap i 2020 anslås til 12 mill. kroner.

Statens innkrevingsentral (SI) har overtatt oppgavene med misligholdsforvaltning av husbanklån. Fra 2019 tilbakefører SI restkrav fra husbanklån direkte til statskassen, istedenfor at kravene budsjetteres og inntektsføres på Husbankens tapspost. Restkrav fra startlån, der kommunene eller deres samarbeidspartnere forvalter lån til sluttbrukerne, inntektsføres fra samme tid kap. 5312, post 11 Diverse inntekter. Denne omleggingen innebærer at tapsposten nå bruttobudsjetteres, i tråd med hovedprinsippene for statsbudsjettet. Det vil fortsatt redegjøres for netto tap i Husbankens årsrapport og i budsjettproposisjonene.

Det foreslås en bevilgning på 12 mill. kroner i 2020.

Post 72 Rentestøtte

Posten omfatter rentestøtte som følge av at eldre særvilkårslån har ett prosentpoeng lavere rente enn ordinære lån. Slike lån ble gitt fram til og med 1996.

I 2018 ble det regnskapsført 5 mill. kroner på posten. Restgjelden for særvilkårslånene var per 31. desember 2018 på om lag 450 mill. kroner, mot 545 mill. kroner året før.

Volumet av særvilkårslån blir redusert i takt med at lånene blir nedbetalt. På bakgrunn av dette foreslås det å redusere bevilgningen med 1,1 mill. kroner til 3 mill. kroner i 2020.

Post 90 Nye lån, overslagsbevilgning

Husbanklån skal være et supplement til lån fra private kredittinstitusjoner, og skal bidra til å nå boligpolitiske mål som ellers ikke ville blitt nådd. Husbanken forvalter tre låneordninger: grunnlån, startlån og lån til barnehager.

Bevilgningen på posten dekker i tillegg til utbetaling av nye lån, også beregnede, opptjente, ikke betalte renter på lånene. Ved beregning av utbetaling av nye lån legges det til grunn at tilsagnene om lån i budsjettåret utbetales over fem år.

I 2018 ble det regnskapsført 15,7 mrd. kroner på posten, mot 16,3 mrd. kroner i 2017. Reduksjonen skyldes i hovedsak at lånerammen ble redusert med 1 mrd. kroner fra 2017 til 2018. I 2019 er gjeldende bevilgning 15,7 mrd. kroner.

I 2018 var lånerammen 17 mrd. kroner. Rammen ble disponert i sin helhet, hvorav 9,4 mrd. kroner til startlån til kommunene, 7,1 mrd. kroner til grunnlån og 0,5 mrd. kroner til barnehagelån. Ved utgangen av 2018 hadde Husbanken utestående lån for 149,5 mrd. kroner. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 ble bevilgningen økt med 1 410 mill. kroner som følge av høyere etterspørsel etter startlån enn lagt til grunn, jf. Prop. 114 S (2018–2019) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2019* og Innst. 391 S (2018–2019). Ved utgangen av juli 2019 er det gitt tilsagn om lån for 14,1 mrd. kroner. Lånerammen i 2019 er 16 mrd. kroner.

Rapport for grunnlån og startlån framgår av omtalen under mål 1 Sikre, miljøvennlige og tilgjengelige boliger og mål 4 Vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig. Barnehagelån skal medvirke til å dekke behovet for barnehager. Lånet gis til private aktører for oppføring, kjøp og utbedring av barnehager. I 2018 ble det gitt tilsagn om lån

for 497 mill. kroner til finansiering av 1 679 barnehageplasser. Til sammenlikning ble det i 2017 gitt tilsagn for 870 mill. kroner til 2 290 barnehageplasser.

Budsjettforslag

Det foreslås å øke bevilgningen med 480 mill. kroner til 14 810 mill. kroner i 2020. Dette skyldes i

hovedsak anslag om høyere utbetaling av nye startlån. Startlån blir utbetalt raskere enn andre lån. Startlån og lån til utleieboliger til vanskeligstilte vil bli prioritert også i 2020.

Regjeringen foreslår å videreføre lånerammen på 16 mrd. kroner fra 2019 til 2020, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 5312 Husbanken

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Gebyrer m.m.	10 266	11 443	10 743
11	Diverse inntekter	153 171	61 940	61 920
90	Avdrag	12 327 844	12 350 000	12 710 000
	Sum kap. 5312	12 491 281	12 423 383	12 782 663

Post 01 Gebyrer m.m.

På posten føres inntekter fra etableringsgebyr, termingebyr, varslingsgebyr og tilkjente saksomkostninger i misligholdsaker med mer. Kundene kan velge mellom to, fire eller tolv terminer i året, og mellom papirbaserte og elektroniske søknader og varsler om terminforfall.

I 2018 var gebyrinntektene 10,3 mill. kroner, hvorav inntekter fra etableringsgebyr 0,6 mill. kroner, fra forvaltningsgebyr 8,5 mill. kroner, fra varslingsgebyr 1,1 mill. kroner og fra andre gebyr vedrørende låneforvaltningen 11 000 kroner. Gebyrinntektene reduseres gradvis over tid, hovedsakelig som følge av at Husbanken forvalter færre, men større lån. Ved utgangen av 2018 forvaltet Husbanken om lag 43 200 lån, mot 45 900 på samme tidspunkt året før.

Det foreslås en bevilgning på 10,7 mill. kroner i 2020.

Post 11 Diverse inntekter

På posten blir det inntektsført diverse inntekter, som blant annet tilbakebetaling av urettmessig utbetalt bostøtte og tilskudd. Fra 2019 inntektsføres også tilbakeførte restkrav fra startlån på posten.

I 2018 ble det inntektsført 153,2 mill. kroner på posten, hvorav 120,1 mill. kroner var tilbakebetalt bostøtte og 33 mill. kroner tilbakebetalte tilskudd.

Fra 2017 har søkerens inntekt i den måneden det søkes bostøtte for, ligget til grunn for beregning av bostøtte. Dette har ført til færre krav om tilbakebetaling av bostøtte for 2017, og ventes å ha samme effekt senere år. Tilbakebetalingene fordeles seg over noen år etter at kravet er vedtatt. Derfor ventes tilfeldige inntekter å avta fra 2019. Kontrollen mot Lånekassens register, som ble gjennomført for første gang i 2019, bidrar isolert sett til noe økt tilbakebetaling i 2020 og senere. Samlet tilbakebetaling antas likevel å gå ned.

Samlet foreslås en bevilgning på 61,9 mill. kroner i 2020.

Post 90 Avdrag

Posten omfatter ordinære og ekstraordinære avdrag og andre innbetalinger, tilbakebetaling av opptjente, ikke betalte renter og tap.

I 2018 ble det inntektsført om lag 12,3 mrd. kroner på posten, hvorav om lag 6,4 mrd. kroner var ordinære innbetalinger, 5,4 mrd. kroner ekstraordinære innbetalinger og 0,5 mrd. kroner tilbakebetaling av opptjente, ikke betalte renter og tap.

Som følge av vekst i utlånsporteføljen, økes anslaget for ordinære innbetalinger med om lag 290 mill. kroner. I tillegg kommer en økning på 70 mill. kroner i tilbakebetaling av periodisert rentegjeld.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 360 mill. kroner til 12 710 mill. kroner i 2020.

Kap. 5615 Husbanken

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
80	Renter	2 893 508	3 309 000	3 386 000
	Sum kap. 5615	2 893 508	3 309 000	3 386 000

Post 80 Renter

Posten omfatter betalte renter på lån, opptjente ikke betalte renter og rentestøtte, jf. kap. 2412 Husbanken, post 72 Rentestøtte.

Husbanken tilbyr lån med flytende og faste renter. Fast rente tilbys med 3, 5, 10 eller 20 års bindingstid. Gjennomsnittlig utlånsrente for låne-

porteføljen var 1,92 pst. i 2018, mot 2,01 pst. i 2017. Ved utgangen av 2018 var restgjelden for lån med fastrenteavtaler 59 mrd. kroner, og utgjorde 40 pst. av de samlede utlån. I 2018 ble det ført 2 894 mill. kroner på posten.

Det foreslås å øke bevilgningen med 77 mill. kroner til 3 386 mill. kroner i 2020. Økningen skyldes vekst i utlånsporteføljen.

Programkategori 13.90 Planlegging, byutvikling og geodata

Utgifter under programkategori 13.90 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
590	Planlegging og byutvikling	94 390	102 847	111 454	8,4
595	Statens kartverk	1 245 171	1 122 541	1 214 843	8,2
	Sum kategori 13.90	1 339 561	1 225 388	1 326 297	8,2

Inntekter under programkategori 13.90 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020	Pst. endr. 19/20
3595	Statens kartverk	852 535	755 081	809 531	7,2
	Sum kategori 13.90	852 535	755 081	809 531	7,2

Ansvarsområder

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvar for at landet har en helhetlig, framtidrettet og samordnet arealpolitikk, og skal bidra til at den kommunale og regionale samfunns- og arealplanleggingen fungerer effektivt. Ansvarer omfatter både forvaltnings- og utviklingsoppgaver. Oppgavene omfatter rollen som veileder og avgjørelsesmyndighet i enkeltsaker, politikktutforming og formidling av mer overordnet karakter. Ansvarer omfatter alt fra byer og tettsteder til fjell- og utmarksområder, sjøområder og strandsonen.

Departementet er ansvarlig for plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter. Plandelen av loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og interesser innenfor samfunns- og arealplanlegging, og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser. For omtale av lovens bygningsdel vises det til programkategori 13.80.

Departementet utvikler lover og forskrifter om planlegging og konsekvensutredning, og veileder om og forvalter lovens bestemmelser. Utvikling

og formidling av nasjonale mål og interesser i planleggingen er et departementsansvar. Eksempler på dette er nasjonale forventninger, statlige planbestemmelser og planretningslinjer. Departementet tilrettelegger for gode og effektive planprosesser med maler, standarder og krav til digitale verktøy.

Kommunene har et hovedansvar for å finne helhetlige og gode løsninger i samfunns- og arealplanleggingen, slik at lokale forhold ivaretas i samspill med nasjonale og viktige regionale interesser. Departementet behandler og avgjør innsigelsessaker som ikke blir løst lokalt, og regionale planer der det har kommet innvendinger. Når viktige statlige, regionale eller andre samfunnsmessige hensyn tilsier det, kan staten ved departementet utarbeide reguleringsplan eller arealdel til kommuneplanen.

Departementet samarbeider med fylkeskommunene, de største byene og byregionene om en bærekraftig byutvikling. Det legges vekt på oppfølgingen av statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, forsetting med kvalitet og likeverdige levekår. For

omtale av øvrig distrikts- og regionalpolitikk vises det til programkategori 13.50.

Departementet har ansvaret for geografisk infrastruktur på land og sjø, lovgivning og forvaltning på fagområdene geografiske data (geodata) og eiendomsinformasjon (matrikkel og tinglysing).

Departementet er etatsstyrer for Statens kartverk. Kartverket er koordinator for nasjonale geodata, og organiserer kartleggingen av Norges land- og sjøarealer. Kartverket skal tilrettelegge for bruk av dette kunnskapsgrunnlaget, blant annet ved å sørge for at det offentlige kartgrunnlaget er standardisert og tilgjengelig for alle. Deling av data i samsvar med geodataloven skjer i samarbeid med sektormyndigheter. Staten har også ansvaret for tinglysing av fast eiendom og boret, og for å forvalte matrikkelen i samarbeid med kommunene.

Utviklingstrekk og utfordringer

Bedre og mer effektiv planlegging

Planlegging skal være et effektivt verktøy for gjennomføring av nasjonal, regional og kommunal politikk. Gjennom kommuneplanlegging etter plan- og bygningsloven er kommunene gitt handlingsrom til å sette dagsorden og forme den lokale utviklingen, både innenfor egne ansvarsområder og for utviklingen av lokalsamfunnet som helhet. Kommunene er den viktigste planmyndigheten og førstelinjen for næringsutvikling. Nærhet til innbyggere og næringsliv gir kommunene gode forutsetninger for å være en pådriver i samfunns- og næringsutviklingen. Større kommuner vil få økt kompetanse og kapasitet, noe som vil styrke rollen som utviklingsaktør.

Planlegging etter plan- og bygningsloven blir i for liten grad brukt som et strategisk styringsredskap i kommunene, slik at boliger, infrastruktur og næringsområder kan bygges ut på en god, effektiv og bærekraftig måte. Det er utfordrende for kommuner og fylkeskommuner å sette mål og utvikle strategier for samfunnsutviklingen. Det gjelder for eksempel for langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og hva som vil være kommunens planbehov. Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi.

Det er viktig at planleggingen og utviklingen av lokalsamfunnet skjer i nært samarbeid med innbyggere og private aktører, og i en åpen og demokratisk prosess. Det er krevende å ivareta helheten og effektiviteten i samfunnsplanleggingen

gjennom å se flere sektorer og interesser i sammenheng.

Nasjonale forventninger og retningslinjer til kommunal og regional planlegging må ses i sammenheng med de lokale forholdene i den enkelte region og den enkelte kommune. Det kan være krevende å forene lokale forhold med ulike målsettinger og forventninger. Arealbruk berører mange og ofte motstridende interesser som naturmangfold, kulturminner, jordvern, hensynet til barn og unge, utbygging av infrastruktur med mer. Samordning av de ulike arealinteressene i planprosessene forutsetter god plankompetanse og medvirkning fra en rekke interessenter. Dette fører ofte til at planprosessene kan ta noe tid.

FNs bærekraftsmål må legges til grunn for samfunns- og arealplanleggingen. Framskrivninger viser et mildere klima i Norge, med mer nedbør og hyppigere forekomster av ekstreme værhendelser. Tilpasning til klimaendringene innebærer forskjellige tilnærminger i ulike geografiske områder. Samfunnsikkerhet og klimatilpasning må være et gjennomgående tema fra plansak til utbygging. Bare 3,4 pst. av Norges areal er dyrket mark, derfor er dette en knapp ressurs. Mange inngrep som hver for seg virker små kan samlet sett påvirke arter, bestander og økosystemer negativt. FNs naturpanel IPBES la i 2019 fram en rapport om natur, arts mangfold og økosystemer. Den anbefaler blant annet mer helhetlig planlegging og flere tiltak for å gjøre byer og samfunn mer bærekraftige.

Samfunnsutviklingen og arealbruken må bli mer bærekraftig, samtidig som verdiskapingen skal øke. Forutsetningene og behovet for næringsmessig utvikling og omstilling varierer fra region til region. Fjell, utmark og sjøområder er viktige ressurser for bærekraftig næringsutvikling, for eksempel innen havbruk, mineralutvinning og turisme. Det kan være en utfordring at forvaltningen av ressursene er fragmentert, og at kunnskap og tillatelser må hentes fra mange ulike hold. Forskjellige sektorer kan ha ulike og motstridende krav. Det er behov for tidlig involvering, bedre planavklaring og samordning mellom myndigheter og lovverk, slik at også behovet for innsigelser blir redusert.

Befolkningsutviklingen påvirker prioriteringer i planleggingen. Attraktive byer med levende bymiljø kjennetegnes ved at de kombinerer økt tetthet med effektive transportløsninger og høy livskvalitet. Storbyer i vekst krever helhetlige grep for å bli funksjonelle og bærekraftige byområder. Utfordringen er å fortette og samtidig

sikre kvalitet i bygninger og uterom som bidrar til at innbyggernes trivsel og tilhørighet forsterkes. Mange kommuner strever dessuten med å skape liv i sentrum, og sentrumshandelen taper markedsandeler i de fleste norske byer. En fersk kartlegging av omsetningsutviklingen for 2008–2017 for sentrumshandelen i alle 36 store og mellomstore norske byer viser at for alle bysentrene samlet har omsetningen av utvalgsvarer gått ned med 16 pst., mens den for servering har økt med 32 pst.¹⁵ Økningen i servering er koblet til en økning i kultur og opplevelser i sentrum. Tallene er prisjusterte for hele perioden. Samtidig veier økningen i servering ikke opp for nedgangen i handel.

Kartleggingen viser at byer med store kjøpesentre i sentrum har opprettholdt varehandel i større grad enn byer uten store kjøpesentre i sentrum. Omsetningen av varer går imidlertid ned i kjøpesentrene både i og utenfor sentrum. Kjøpesentre utenfor bysentrene konkurrerer mer mot sentrum enn tidligere ved at også disse retter seg mer mot tjenester og opplevelser. Byer med attraktive byrom, sjøfront, høy andel turister og høy andel studenter, og som arbeider målbevisst med sentrums attraktivitet, har klart seg bedre. Den sterkt økende netthandelen utfordrer sentrumshandelen ytterligere.

Tettsteder og integrerte arbeidsmarkeder overskrider kommunegrenser. Det gjør planlegging for boligbygging, næringsutvikling og god kollektivtrafikk utfordrende.

I flere bykommuner er det sammensatte levekårsutfordringer i enkelte bydeler, blant annet knyttet til arbeidsledighet, oppvekst og boforhold. For å oppnå gode resultater må man få til mer samordnet innsats fra mange instanser og aktører, både statlige, kommunale, private og frivillige.

Effektivitet i planleggingen er et viktig og gjennomgående tema. Riksrevisjonen¹⁶ har i 2018 undersøkt arbeidet med å redusere planleggingstiden i store samferdselsprosjekter. Funnene i undersøkelsen viser at det fortsatt er behov for en satsing på effektivisering og forbedring av planprosessene.

I 2018 sto private forslagsstillere bak omtrent 75 pst. av alle vedtatte detaljreguleringer (KOSTRA, SSB). Det er derfor viktig å lage gode

og effektive prosesser som sikrer godt samarbeid mellom kommuner og private aktører i planarbeidet. De overordnede planene følges opp av mer detaljerte reguleringer og byggesøknader. Når byggesøknader utfordrer hovedlinjene i arealplanleggingen gjennom dispensasjonssøknader, kan det føre til at problemstillinger som ofte har vært nøye overveid og avgjort gjennom en bredt anlagt demokratisk planprosess blir satt til side. Dette kan for eksempel være knyttet til utnytingsgrad eller byggehøyder.

For noen kommuner, særlig de mindre, er det krevende å ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet i planleggingen. Dette belyses blant annet i evalueringen av plan- og bygningslovens plandel (EVAPLAN)¹⁷. Det er kontinuerlig behov for utvikling av kunnskapsgrunnlaget for planlegging, og for å ha oversikt over samfunns- og arealutvikling over tid.

Vi trenger økt kunnskap om forholdet mellom plan og marked, og om hvordan kommuner, næringsliv og ulike samfunnsinteresser sammen kan bidra til økt effektivitet og god gjennomføringskraft. Samtidig er det behov for å belyse utvikling og bruk av det juridiske mulighetsrommet i loven. Det er også et behov for nye virkemidler. Digitaliseringen og andre viktige hensyn i plan- og bygningsloven vil kunne påvirke hverandre gjensidig. Kunnskapen om disse problemstillingene innhentes fra flere kilder som praksis, utredninger og forskning.

Digitalisering

Informasjon forventes å være digital og lett tilgjengelig. Det gjelder også data som brukes i arealplanleggingen. Kvaliteten på tjenestene som kommunene leverer til innbyggere, utbyggere og statlige etater er varierende og i stor grad prisgitt kvaliteten på data som kommunene besitter. Mange kommuner har gode løsninger for innsyn i planer og planprosesser, digital medvirkning og sammenstilling av innspill, og det arbeides med løsninger som muliggjør mer automatisert byggesaksbehandling. For å tilby god statistikk, oversikt over utviklingen i kommunen eller digital medvirkning, er kommunene i praksis avhengige av at alle planer er digitalisert på en måte som gjør at maskinene kan lese dem. Manglende kunnskap om kilder til data og om analyseverktøy er en utfordring.

¹⁵ Omsetningsutvikling i varehandel og tjenesteyting i et utvalg norske byer for perioden 2008–2017. Vista Analyse AS, rapport 2019/30 for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

¹⁶ Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å redusere planleggingstiden for store samferdselsprosjekter, Dokument 3:4 (2018–2019).

¹⁷ Plan- og bygningsloven 2008, Universitetsforlaget 2018.

Kart- og eiendomsinformasjon

EUs *eGovernment Benchmark 2018* viser at Norge ligger i front på digitalisering av offentlige tjenester, herunder elektronisk tinglysning og geodata. De senere årene har tilgangen til og kvaliteten på kart og geodata blitt bedre, og dataene er mer oppdatert. Det ligger fortsatt store muligheter for økt privat og offentlig verdiskaping gjennom effektiv tilgang til og bruk av kart- og eiendomsinformasjon. Et oppdatert geografisk kunnskapsgrunnlag gir økt sikkerhet. Felles løsninger og teknologi som understøtter en effektiv oppgaveløsning åpner for nye bruksmuligheter. Det krever samspill om forvaltning, deling, utvikling og innovasjon mellom aktørene i både privat og offentlig sektor.

Ifølge Kartverket har bruken av det offentlige kartgrunnlaget økt med over 50 pst. de siste årene. Mange datasett er av varierende kvalitet og har ikke god nok arealdekning. Tilgang til data må fortsatt bli bedre. Flere store offentlige dataeiere må tilrettelegge egne data bedre og gjøre dem tilgjengelige gjennom Geonorge.no. Dette skal gjøres i tråd med krav etter geodataloven og i samsvar med digitaliseringsrundskrivet. Kartverket er nasjonal geodatakoordinator og vil gjennom Norge digitalt-samarbeidet bistå etatene med veiledning, felles produktspesifikasjoner og metodikk. Det er behov for bedre selvbetjeningsløsninger til offentlige data som planregistre og matrikkelen. Matrikkelen har informasjon som gjenbrukes i mange offentlige og private fagsystemer. Det er utfordringer knyttet til en eldre teknisk plattform, varierende kvalitet og manglende fullstendighet, spesielt i bygningsdelen av registeret.

Som følge av kommune- og regionreformene vil 3,6 millioner nordmenn få ny kommune eller nytt fylke. Hver kommune har svært mange forskjellige IKT-systemer. Kommunenummeret er koblingsnøkkelen mellom mange av dem. Alle kommuner som skal slås sammen, får nytt kom-

munenummer. Kommunenummeret sitter dypt i mange systemer, eksempelvis er selv kyrnes øremerking basert på kommunenummeret. Som teknisk koordinator for digital tilpasning mellom matrikkelen og andre systemer i kommune- og regionreformene, gir Kartverket råd til kommunene. Staten legger dessuten inn et betydelig arbeid for at matrikkel og tinglysning skal ha minst mulig nedetid og fungere mest mulig som normalt når reformene gjennomføres ved årsskiftet 2019/2020. Fra 13. desember 2019 til og med 31. desember 2019 vil matrikkelen derfor være stengt for ny informasjon. Grunnboken stenges for oppdatering i perioden 27. desember 2019 kl. 20.00 til utløpet av 1. januar 2020. Grunnboken vil følgelig være stengt for elektronisk tinglysning i overkant av fem døgn. For papirbaserte dokumenter utgjør stengingsperioden én virkedag. Alle innsynstjenester vil være tilgjengelige under hele prosessen. Innsynstjenestene vil gå mot «frosset database» fra og med 27. desember 2019 kl. 20.00 frem til 1. januar 2020. Kartverket har et bredt informasjonsopplegg for å sørge for at dette blir til minst mulig ulempe for brukerne.

Det er en utfordring å utvikle og ta i bruk digitale planprosesser som skal bidra til bedre planer, raskere planprosesser og styrket innbyggermedvirkning. Et flertall av kommunene har opprettet digitale planregistre. Økt digitalisering av plan- og byggesaksprosessene, eiendomstransaksjoner og det geografiske kunnskapsgrunnlaget er prioritert, og bidrar til å øke produktiviteten i privat og offentlig sektor.

På sjøområdet har navigasjon tradisjonelt vært hovedbruksområdet. Økt aktivitet i marine og maritime næringer har endret brukernes behov. Det stiller andre krav til sjødata og mulighet for kobling med ulike temadata for ressursforvaltning og næringsutvikling. Mye av kysten er ennå ikke godt nok kartlagt, og kun 36 pst. er kartlagt med moderne målemetoder. Det er utfordrende å få utført effektive dybdemålinger i grunne sjøområder med dagens båter og måleutstyr.

Mål og rapportering, strategier og tiltak

Tabell 6.25 Mål for programkategori 13.90 Planlegging, byutvikling og geodata

-
1. Planlegging skal fremme bærekraftig samfunnsutvikling og arealbruk
 2. Byer, byregioner og tettsteder skal være attraktive og bærekraftige
 3. Effektiv tilgang til oppdatert kart- og eiendomsinformasjon skal gi grunnlag for verdiskaping og utvikling
-

Mål 1 Planlegging skal fremme bærekraftig samfunnsutvikling og arealbruk

Regjeringen vil fremme en bærekraftig og framtidsrettet samfunnsutvikling og arealforvaltning i hele landet. Det er et mål å oppnå forenkling, bedre planer og mer effektive planprosesser. Det skal legges stor vekt på lokalt selvstyre i samfunnsplanleggingen.

Rapport, strategier og tiltak

Planpolitiske føringer fra staten er et viktig grunnlag for den regionale og lokale planleggingen. Det følger av plan- og bygningsloven at regjeringen hvert fjerde år skal utarbeide nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Regjeringen la i mai 2019 fram nye nasjonale forventninger for 2019–2023. Forventningene slår fast at planlegging er et viktig virkemiddel for å oppnå FNs bærekraftsmål. De slår også fast at bedre samhandling mellom plannivåene og mellom ulike myndigheter skal resultere i planer med mer relevante mål. Samfunnsdelen i kommuneplanen tar stilling til utfordringer og muligheter kommunene står overfor, og er et viktig verktøy for bærekraftig planlegging. Den er et grunnlag for sektorenes planer og for virksomhet i kommunen.

Regjeringen har utvidet gjeldende statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging til også å omfatte klimatilpasning. De nye retningslinjene ble fastsatt i september 2018. NOU 2015: 16 *Overvann i byer og tettsteder – Som problem og ressurs* er fulgt opp gjennom Prop. 32 L (2018–2019) *Endringer i plan- og bygningsloven m.m. (håndtering av overvann i arealplanleggingen mv.)* og Innst. 159 L (2018–2019). Endringene gir kommunene bedre rammebetingelser for god håndtering av overvann i arealplanleggingen. Målene for overvannshåndtering er å forebygge skade på byggverk, helse og miljø, og å utnytte overvann som ressurs. En endring av plan- og bygningslovens § 3-1 første ledd bokstav g klarer at klimahensyn skal tas gjennom reduksjon av klimagassutslipp, og at tilpasning til forventede klimaendringer skal være en del av planleggingen.

Oppfølgingen av statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging skal bidra til helhet i planleggingen. Lokalisering av statlige virksomheter er en viktig del av oppfølgingen.

Rundskriv H-5/18 *Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling* ble gitt ut i oktober 2018. Det redegjør for reglene i plan- og bygnings-

loven som ivaretar hensynet til samfunnssikkerhet, og gir en overordnet oversikt på området.

Regjeringen fortsetter arbeidet med å utrede lovendringer som skal bidra til mer effektive planprosesser. Lovendringer de siste årene har blant annet gitt muligheter for kommunen til å stoppe urealistiske planforslag i oppstartsfasen, bruke oppstartsmøtet til å skape en omforent og forutsigbar planprosess og til å endre eksisterende reguleringsplaner uten å måtte gjennomføre full planbehandling. Departementet vil i løpet av høsten 2019 sende forslag til endringer i dispensasjonsbestemmelsene i plan- og bygningsloven på høring.

Regjeringen legger stor vekt på lokaldemokratiet i plan- og byggesaker, samtidig som nasjonale og regionale hensyn skal ivaretas. Det vises også til omtale av planlegging som verktøy under kapittel 2, Hovedmål og prioriteringer, 2.2 Levende lokaldemokrati og 2.3 En enklere hverdag. Regjeringen forutsetter at statlige organer deltar aktivt og forpliktende i regionale planprosesser, og at de deltar som aktive partnere ved oppfølgingen av planene. Det skal vurderes hvordan regional plan kan gi avklaringer for konseptvalgutredninger og planlegging av store statlige infrastrukturtiltak. Byvekstavtaler bidrar til regional samordning, se egen omtale under mål 2 og kap. 590, post 61.

Departementet har satt i gang et arbeid knyttet til fortetting, transformasjon og eiendomsdanning i byområder. Siktemålet er raskere planlegging og utbygging i komplekse utviklingsprosjekter.

Departementet har også satt i gang et arbeid for å se på hvordan planbehandlingen kan forenkles, gjennom utvikling av bedre samordningsregler mellom plan- og bygningsloven og sektorlover. Det skal sikre konsistente vedtak, bidra til å unngå unødig dobbeltbehandling etter ulike lovverk og gi større myndighet til kommunen.

Departementet vil videreføre arbeidet for bedre og mer samordnet planlegging av sjøområder og strandsonen i veiledning og regelverk. Rundskriv om planlegging i sjø ble utgitt i 2019. Departementet vil utgi en veileder om planlegging i sjø, og ferdigstille revisjon av statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. Departementet vil vurdere behovet for statlige planretningslinjer for kystnære sjøområder.

Departementet vil også videreføre arbeidet for bedre planlegging i fjell og utmark, blant annet gjennom en revidert veileder om planlegging av fritidsbebyggelse. Departementet vil vurdere behovet for statlige planretningslinjer for fjellområder med stort utbyggingspress.

Rask og effektiv behandling av statlige planer, innsigelsessaker og innvendinger til regionale planer er viktige oppgaver med høy prioritet i departementet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har siden 2013 behandlet 144 innsigelsessaker. Kommunen har fått medhold i 52 pst. av sakene og delvis medhold i 29 pst. av sakene. Innsigelsen har blitt tatt til følge i 19 pst. av sakene. Departementet behandler årlig en rekke klagesaker og omgjøringssaker, er part i rettssaker og besvarer spørsmål om god planpraksis og lovtolkning. Det er et godt samarbeid med fylkesmennene om disse oppgavene.

Regjeringen har arbeidet med å tydeliggjøre terskelen for innsigelser. Departementet samordner styringssignaler på planområdet fra sentrale myndigheter, for eksempel til fylkesmannen. Fylkesmennes samordning av statlige innsigelser til kommunale planer ble innført som en permanent ordning fra 2018, og gjelder alle embeter fra 2019. Dette har gjort planprosessene mer effektive. Andelen reguleringsplaner møtt med innsigelse har gått ned fra 35 pst. i 2013 til 26 pst. i 2018. For kommuneplaner var andelen 66 pst. i 2018 mot 60 pst. i 2013. Siden antallet reguleringsplaner er langt høyere enn antallet kommuneplaner, har andelen planer møtt med innsigelser samlet sett gått ned i denne regjeringsperioden. I tillegg kommer innsigelsene nå tidligere og på et mer overordnet nivå. Departementet vil videreføre arbeidet med bedre innsigelsespraksis i tråd med anbefalingene i Dokument 3:7 (2018–2019) *Riksrevisjonens undersøkelse om behandling av innsigelser i plansaker*. Tiltakene vil danne grunnlag for bedre dialog mellom kommuner og innsigelsesmyndigheter i tidlig planfase, slik at omfanget av innsigelser til kommunale planer kan reduseres ytterligere.

For å bidra til effektiv gjennomføring av prosjekter av nasjonal betydning, som større samferdselsprosjekter, har bruk av statlig plan økt. Konfliktnivået i disse sakene kan være høyt og man skal ha de samme medvirkningsprosessene som for ordinære kommunale planer. Selv ved bruk av statlig plan vil derfor planleggingen kunne ta tid.

Departementet har lagt til rette for mer effektive og digitale planprosesser, gjennom en egen satsing de siste fire årene. En fulldigital byggesaksprosess, som blant annet forutsetter heldigitale arealplaner, er en viktig del av forenklingsarbeidet. Heldigitale arealplaner vil bli enklere å forstå og bruke, og mer entydige. 3D-visualisering gir bedre kommunikasjon og medvirkning i planprosessene, og bedre grunnlag for felles virkelighetsoppfatning hos alle berørte.

En aktiv jordvernpolitikk har gjort at omdisponeringen av dyrket jord har gått kraftig ned. Kommunene har fulgt opp jordvernmålet på en effektiv måte i sin arealplanlegging. I 2018 ble det omdisponert 3 561 dekar dyrka jord (KOSTRA, SSB). Dette er godt innenfor jordvernmålet satt av Stortinget. Målet er under 4 000 dekar per år, og var forutsatt oppnådd innen 2020.

Innsatsen for å øke plankompetansen vil fortsette i 2020. Kunnskap om planlegging og byutvikling er viktig både for private og offentlige aktører, og vil gi bedre planer og mer effektive prosesser. Departementet følger opp dette ved blant annet å støtte forskning og ved å dele eksisterende kunnskap, jf. omtale under kap. 500, post 50 Forskningsprogrammer. I 2019 er det lyst ut 20 mill. kroner til samarbeidsprosjekter innen planforskning under Forskningsrådets program DEMOS. Det tas sikte på å lyse ut et nytt trinn i plansatsingen i 2020. Et delmål med forskningsinnsatsen er at den også skal bidra til å øke kapasiteten i offentlig planlegging.

Forum for utdanning i samfunnsplanlegging (FUS) har i 2018 og 2019 kartlagt omfanget av utdanningstilbud knyttet til offentlig planlegging. Departementet har støttet opp om arbeidet. FUS vil utarbeide forslag til strategi for oppfølging av kartleggingen.

Departementet støtter opp under fylkenes opplæringstiltak rettet mot kommunene. Det er blant annet gjennomført samlinger i nettverk for kommunal og regional planlegging. Det legges opp til å videreføre samarbeidet med KS om styrket kommunal og regional planlegging i 2020. Tilskudd til kompetansetiltak innen planlegging og kart og geodata gis over kap. 590, post 81 Kompetansetiltak. Regjeringens nettside regjeringen.no er en sentral kanal for veiledning innen planlegging og by- og stedsutvikling.

I 2020 vil departementet fortsette arbeidet med å gjøre veiledning og informasjon om plan- og bygningsloven lettere tilgjengelig på nettet, mer oppdatert og bedre samordnet. Departementet tar derfor også sikte på å oppdatere veiledningen om blant annet kommuneplanens arealdel, spredt utbygging i landbruks-, natur-, friluft- og reindriftsområder og om ivaretagelse av barn og unges interesser i planleggingen. Departementet vil også arbeide for å styrke arkitekturkompetansen i kommunene.

Departementet vil fortsette arbeidet med å tilrettelegge og veilede om relevant statistikk og geodata om arealbruk i form av såkalte arealprofiler for kommunene. Det kan gi økt kunnskap og være en praktisk kunnskapskilde i planleggingen.

Mål 2 Byer, byregioner og tettsteder skal være attraktive og bærekraftige

Regjeringen vil bidra til å utvikle attraktive, levende og inkluderende byer og tettsteder som fremmer livskvalitet og verdiskaping. Det er behov for å sikre god byutvikling, spesielt ved kollektivknutepunkt, og gode kollektivløsninger i og rundt byene. Store og små byer må utvikles med kvaliteter i byrom og utarealer som fremmer attraktive bymiljø og folkehelse. Samtidig skal det sikres et rikt og variert handels- og tjenestetilbud og grunnlag for flere arbeidsplasser og konkurransekraft. Målet er i tråd med FNs bærekraftsmål 11 om å gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige, jf. del III Omtale av særlige temaer.

Rapport, strategier og tiltak

Det skal legges til rette for god utforming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet. De statlige planretningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, samt gjeldende nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, tydeliggjør kommunenes og fylkeskommunenes ansvar på feltet.

Det er et mål at veksten i persontransporten i byområdene skal tas med kollektivtransport, sykling og gange, jf. Nasjonal transportplan 2018–2029. Byvekstavgiftene er et virkemiddel for å nå dette målet. Byvekstavgiftene skal også bidra til mer effektiv arealbruk og mer attraktive by- og tettstedssentre. Samferdselsdepartementet har det overordnede ansvaret fra statens side, jf. Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for det som gjelder arealbruk. Areal-

delen av avtalene skal sikre en effektiv og forutsigbar oppfølging av regionale og interkommunale areal- og transportplaner. Avtalene skal medføre forpliktende samarbeid om utvikling av kollektivknutepunkter, samtidig som by- og bokvaliteten ivaretas. Det er viktig at staten følger opp sin lokaliseringsspolitikk aktivt og tydelig i storbyområdene hvor den inngår byvekstavgifter.

Våren 2018 ble det startet opp forhandlinger om byvekstavgifter med Oslo og Akershus og Trondheimsområdet. Byvekstavgift for Trondheimsområdet ble inngått 25. juni 2019. Avgiftsutkast for Oslo og Akershus ble signert av forhandlingspartene 26. juni 2019. Utkastet er nå til lokalpolitisk behandling før det skal behandles av regjeringen. Våren 2018 ble det også startet opp reforhandling av tidligere inngåtte byvekstavgifter for Bergen og Nord-Jæren. Eventuelle reforhandlede avtaler vil erstatte inngåtte avtaler som har gyldighet fram til 2023. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har en tilskuddsordning som bygger opp under arbeidet med areal i byvekstavgiftene, jf. kap. 590, post 61 Byvekstavgifter.

Staten bidrar til områdesatsinger i enkelte områder i storbyene med særskilte levekårsutfordringer. Strategien for områdesatsingene følges opp i nært samarbeid med kommunene. Det er inngått samarbeid om områdesatsing/områdeløft i Oslo for områdene Groruddalen, Oslo indre øst og Oslo sør, og for Drammen, Bergen, Stavanger og Trondheim.

Områdesatsingene skal forbedre tjenester og nærmiljøkvaliteter der behovene er størst, slik at flere blir økonomisk selvstendige og aktivt deltagende i lokalsamfunn og storsamfunn. Områdesatsingene bidrar til å utvikle nye arbeidsformer og metoder for oppgaveløsning. Dette gir viktig erfaringsoverføring mellom sektorene og forvaltningsnivåene.

Tabell 6.26 Områdesatsinger – forslag til bevilgninger i 2020

Område	KMD	ASD	HOD	JD	KD	KLD	KUD	SUM
	Bomiljø- tiltak og område- utvikling	Kvalifise- ring til arbeid, sosiale tjenester, sosialt entre- prenørskap	Fore- byggende, helse- fremmende tjenester og nær- miljøtiltak	Kriminali- tetsfore- bygging	Tidlig innsats i barnehage og skole og integrerings- fremmende tiltak	Blågrønn infra- struktur	Frivillig- het, kunst og kultur mv.	
Groruddalen i Oslo	15 674	5 000	4 500		12 840		5 000	43 014
Oslo indre øst	10 000	4 000	4 400		17 850			36 250
Oslo sør	17 500	1 000			15 500			34 000
Øremerket Oslo	9 400			37 000		5 000		51 400
Fjell i Drammen	10 600				1 000			11 600
Storhaug i Stavanger	6 000	3 000	4 000					13 000
Bergen	12 700							12 700
Trondheim	3 100							3 100
Fordeles etter søknad					10 000			10 000
SUM	84 974	13 000	12 900	37 000	57 190	5 000	5 000	215 064¹

¹ I tillegg er det øremerket 2,5 mill. kroner i spillemidler til områdesatsingen i Oslo indre Øst som ikke bevilges over statsbudsjettet.

Totalt foreslås det å bevilge 215,1 mill. kroner over syv departementers budsjetter til områdesatsinger i 2020. Dette er om lag samme nivå som i 2019.

Satsing på tidlig innsats i barnehage og skole og integreringsfremmende tiltak over Kunnskapsdepartementets budsjett foreslås økt med 9 mill. kroner i Oslo og 1 mill. kroner i Fjell i Drammen. Et fireårig forsøk med gratis deltids plass i skolefritidsordningen ved utvalgte skoler i Oslo, Drammen, Stavanger og Trondheim avsluttes i juni 2020, slik at bevilgningen til forsøket reduseres fra 20 mill. kroner til 10 mill. kroner i 2020. Samtidig foreslås det 58 mill. kroner for å innføre inntektsgradert foreldrebetaling i SFO for hele landet fra høsten 2020. Dette vil kunne komme familier med lav inntekt i bydelene med områdesatsing til gode, men regnes ikke med i områdesatsingene siden det er en landsomfattende ordning.

Kunnskapsdepartementet avslutter også ekstrabevilgningen på 9 mill. kroner i 2019 for å

styrke rekrutteringen til barnehager i utsatte byområder. Dette er søkbare midler som vil kunne omfatte bykommuner med områdesatsing, men midlene regnes da ikke med i summen til områdesatsingene.

Over Klima- og miljødepartementets budsjett foreslås bevilgningen til blågrønn infrastruktur i Oslo økt med 3 mill. kroner. Over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett øker bevilgningen til bomiljøtiltak og områdeutvikling i Bergen kommune med 2 mill. kroner.

I tillegg til områdesatsingene foreslås det også midler til disse temaene over flere departementers budsjetter. Eksempler er den nasjonale ordningen med gratis kjernetid i barnehager for familier med lav inntekt, arbeid med barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn, nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom, støtte til oppfølgings- og løsfunksjoner til ungdom og jobbsjansen for hjemmeværende kvinner. I tillegg gis det blant annet tilskudd til utvikling av sosiale

tjenester i NAV-kontoret, mentor- og traineeordninger og støtte til frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet utredet i 2018 i samarbeid med berørte departementer hvordan staten best kan legge til rette for effektiv innsats i byområder med særlig store utfordringer. Regjeringen besluttet i 2019 at dagens avtalebaserte forvaltningssystem med intensjonsavtaler, programbeskrivelser og årlige handlingsprogram videreføres som overordnet prinsipp. Organiseringen av områdesatsingene forenkles gjennom å slå sammen de fire områdesatsingene i Oslo i en felles overordnet organisasjon. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil i samarbeid med berørte departementer og direktorater i 2019 utvikle prinsipper for en programfinansieringsmodell for de statlige områdesatsingene. Videre skal det i 2019 utarbeides en plan for samarbeid, læring og utveksling av erfaringer med områdesatsinger mellom byene og med de statlige aktørene.

Regjeringen utnevnte 26. oktober 2018 et ekspertutvalg, By- og levekårsutvalget, som skal utrede levekårs- og integreringsutfordringer i områder i og rundt de store byene i Norge. Utvalget skal blant annet vurdere den sannsynlige virkningen av områdesatsingene, og foreslå endringer i eksisterende virkemidler og strategier samt foreslå ev. nye tiltak. Utvalget skal levere sin rapport innen utgangen av 2020. Regjeringen vil følge opp resultatene fra utredningen. Arbeidet med områdesatsinger vil bli vurdert på nytt etter at rapporten foreligger.

Et levende sentrum, med et godt omdømme, gode byrom og forbindelser og et mangfold av tilbud og funksjoner, er viktig for innbyggere og næringsliv i byen og byregionen. Det oppfattes som krevende for kommuner og utbyggere å oppnå dette, og flere kommuner mangler nødvendig kompetanse, kapasitet og verktøy. Gjennom veiledning, kunnskapsformidling og støtte til aktører som ønsker å fremme levende sentrum, har departementet støttet opp om lokalt sentrumsarbeid. *Nasjonale forventninger til regional og lokal planlegging 2019–2023* fremhever betydningen av at kommunene har en aktiv og helhetlig areal- og sentrumspolitikk, med vekt på langsiktig og forpliktende samarbeid med private aktører og innbyggere. Departementet vil bidra til utvikling av en frivillig partnerskapsmodell for sentrumsutvikling. Departementet vil høsten 2019 ferdigstille arbeidet med en eksempelsamling om samarbeid

med privat sektor om sentrumsutvikling i norske byer, for faglig støtte og inspirasjon lokalt. Departementet deltar også i et nordisk nettverk om sentrumsutvikling og offentlig-privat partnerskap, for å utveksle kunnskap og erfaringer på feltet.

Attraktiv by – Statens pris for bærekraftig by- og stedsutvikling ble i 2019 gitt til Bergen kommune for modige og nytenkende grep for å skape en attraktiv by. Bergen har arbeidet for å stoppe byspredning, fortette rundt det historiske sentrum og langs bybanen for at flere skal bo, arbeide og leve i gangavstand til det meste. Kommunen har skapt nye forbindelser, nye byrom og sosiale tiltak for å skape en god by for alle. Sammen med Bergens innsats for å bedre folkehelse og levekår og å øke bo- og leveattraktiviteten i de sentrumsnære bydelene Møllendal, Solheimsviken og Indre Laksevåg, viser dette hvordan man kan styre byutviklingen på en bærekraftig måte.

Det treårige formannskapsprosjektet under Nordisk ministerråd, «Grønn omstilling og konkurransekraft i nordiske byregioner. Byer som ramme for gode liv for alle», avsluttes i 2019. Prosjektet har utviklet, testet og samlet indikatorer og metoder som kan bidra til å måle bymessig kvalitet. Det publiseres også en felles nordisk strategi der implementering av FNs bærekraftsmål står sentralt. Prosjektet har vært ledet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har også koordineringsansvaret i Norge for oppfølging av FNs bærekraftsmål 11: Gjøre byer og tettsteder inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige. FNs *Ny urban agenda* er en oppfølging av FNs bærekraftsmål og inneholder en visjon, strategi og en handlingsplan for gjennomføring. Bærekraftsmål 11 er nærmere omtalt i del III Omtale av særlige temaer, der det rapporteres på status på indikatornivå.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet deltar i og koordinerer norsk engasjement i EUs arbeid med en urban agenda. Fire norske byer deltar i dag i brede, tematiske partnerskap, og flere byer vil kunne bli involvert når det etableres nye partnerskap. Departementet deltar også i et forsknings- og innovasjonssamarbeid som svarer på de store samfunnsutfordringene som byer i Europa står overfor, og som i stor grad følger opp FNs bærekraftsmål 11 og EUs urbane agenda, jf. omtale av forskning under kategori 13.00.

Mål 3 Effektiv tilgang til oppdatert kart- og eiendomsinformasjon skal gi grunnlag for verdiskapning og utvikling

Regjeringen vil sørge for at kart, geodata og eiendomsinformasjon med tilfredsstillende kvalitet er tilgjengelig for innsyn og nedlasting hos offentlige og private brukere. Regjeringen vil ha bedre selvbetjeningsløsninger for offentlige kartdata, plan- og bygnings- og eiendomsinformasjon, legge til rette for mer bruk av digitale løsninger og skape et enklere møte med en døgnåpen offentlig sektor.

Rapport, strategier og tiltak

Pålitelige og oppdaterte kart- og eiendomsdata gir grunnlag for økt sikkerhet. Kartverket, direktoratene og kommunesektoren arbeider med teknisk tilrettelegging, spesifikasjoner og standarder som klargjør innholdet i ulike datasett, hvordan de kan brukes og gjøres tilgjengelig og vilkår for bruk. Kartverket utvikler og formidler den offentlige stedsrelaterte informasjonen gjennom nettportalen Geonorge.no. I 2018 og så langt i 2019, har det blitt arbeidet videre med nasjonal detaljert høydemodell, økt elektronisk tinglysning, forbedring av matrikkelen og lansering av en nasjonal geodatastrategi. Geodatastrategien er et viktig strategisk styringsdokument for Kartverket og hele Norge digitalt-samarbeidet. Kravene til datasikkerhet er også blitt stadig viktigere. Departementet følger opp Riksrevisjonens rapport¹⁸ med tiltak for sikring av IKT-systemer og data i Kartverket, med vekt både på kompetanse, fysisk sikring og sikring av data og systemer.

Det er fremdeles behov for mer detaljerte og oppdaterte datasett i det offentlige kartgrunnlaget, blant annet om naturressurser, befolkning, miljøtilstand, kulturminner, vann mv. For å gjøre det enklere for innbyggere og næringsliv, skal det legges til rette for bedre samvirke av ulike typer data med selvbetjeningsløsninger og nedlastings-tilgang. Det legges vekt på godt samarbeid med kommunesektoren om blant annet grunndata, verktøyutvikling, digitalisering og standardisering for deling og videre bruk av plan- og arealdata. Dette er en oppfølging av geodataloven, Inspire-direktivet fra EU og Digital agenda.

Første versjon av elektronisk tinglysning ble satt i drift hos Kartverket i 2017. Løsningen gir kortere saksbehandlingstid i Kartverket. Det har

vært utfordrende å få brukerne til å ta den nye løsningen i bruk så raskt som ønsket og forventet. Kartverket og departementet vil gjøre det mer attraktivt å benytte den digitale løsningen. Fra 2020 vil det blant annet bli dyrere å velge papirbasert enn digital innsendingsløsning. I tillegg tilrettelegger Kartverket en eiendomsportal for profesjonelle brukere med relativt få saker, og en løsning i Altinn som gjør det mulig for de store profesjonelle brukerne å kommunisere digitalt med hverandre i forkant av innsending.

Matrikkelen er et av landets tre basisregistre, sammen med Enhetsregisteret (Brønnøysundregistrene) og Folkeregisteret. Matrikkelen er i dag et sentralt register som brukes av samferdselssystemer, helsesystemer, nødetater, SSB og kommunesektoren. Tinglysing av fast eiendom og andeler i borettslag er helt avhengig av matrikkelen for å kunne gjennomføres. Også saksbehandlingssystemer hos NAV og helsesektoren bruker adresseinformasjon hentet fra matrikkelen, og er avhengige av at den er oppdatert. Matrikkelen er også avgjørende for å kunne tilby en rekke kommunale tjenester og en del av utgangspunktet for å kunne beregne kommunale avgifter og eiendomsskatt. Digitalisering av plan- og byggesaksbehandlingen og digital eiendomshandel forutsetter god kvalitet på matrikkel- og tinglysings-systemene.

Mangelfullt datagrunnlag skaper usikkerhet, kan forsinke beslutninger og fordyre den kommunale saksbehandlingen. I 2018 ble derfor bevilgningen til utvikling av matrikkelen økt med 15 mill. kroner. Midlene benyttes blant annet til å starte forbedring av den teknologiske grunnstrukturen, og oppgradering og testing av matrikkelen for å håndtere opprettinger og endringer av grunneiendomsregioner og kommuner i forbindelse med kommune- og regionreformene.

I 2020 foreslår regjeringen å øke bevilgningen til matrikkel med ytterligere 30 mill. kroner. Det skal settes i gang et arbeid med en langsiktig oppgradering av matrikkelen, både i kvalitet og fullstendighet. I 2020 vil arbeidet særlig innrettes mot å sikre at systemet oppgraderes til et forsvarlig teknologisk nivå og gjøre nødvendige systemendringer som oppfølging av ny strategi for bygningsdelen i matrikkelen. Det skal bli enklere for kommunene å legge inn nødvendig informasjon, og legge til rette for en mer sømløs kommunikasjon mellom matrikkelen og ulike systemer i kommunene.

I forberedelsene til ny kommune- og regionstruktur fra 2020 er Kartverket teknisk koordina-

¹⁸ Riksrevisjonens årlige revisjon og kontroll – budsjettåret 2017, Dokument 1 (2018–2019)

tor for digitale tilpasninger mellom matrikkelen og systemer i kommuner og statlige etater som henter data fra matrikkelen. Kommuner som er mindre berørt av regionreformen vil også måtte gjennomføre endringer i sine systemer, og i matrikkelen alene må det utføres over 100 millioner endringer ved årsskiftet.

Departementet følger opp lov- og forskriftsarbeidet på matrikelområdet, blant annet med forenklinger og endringer i matrikelforskriften. Det arbeides med en strategi for bedre fullstendighet og brukertilpasning for bygningsdelen i matrikkelen, blant annet for å bidra til mer automatisk byggesaksbehandling. I 2018 vedtok Stortinget at eiendomsoppmålingen fremdeles skal være en kommunal tjeneste, og at det skal innføres en autorisasjonsordning for personer som skal drive eiendomsoppmåling. Det ble samtidig vedtatt en del andre regelendringer, jf. Prop. 148 L (2016–2017) *Endringer i matrikel-lova m.m. (organisering av eiendomsoppmåling)* og Innst. 165 L (2017–2018). Departementet og Kartverket arbeider med å få på plass en autorisasjonsordning for landmålere fra 2020.

Per april 2019 publiserer 346 kommuner sine kartdata gjennom sentral felles kartdatabase, slik at oppdaterte og homogene data om blant annet utbygging er umiddelbart tilgjengelig for brukerne. Dette kan være utbyggere eller offentlige instanser.

For å sikre god ressursutnyttelse og lokalisering, er det behov for bedre kunnskapsgrunnlag om geografien under havoverflaten. Kartverket har innført en ny metode for prioritering av sjøkartlegging, med større fokus på brukerbehov og samfunnsøkonomisk nytte. Med bakgrunn i dette er det gjort flere målinger i grunne områder både ved Norskekysten og på Svalbard. Det gir viktig kunnskap for flere næringer, ikke minst havbruksnæringen. Kartverket arbeider videre med metodeutvikling for å effektivisere sjømålingen, deriblant bruk av selvstyrende målefartøy.

Regjeringen foreslår at det i 2020 igangsettes ett treårig pilotprosjekt med utvikling av metode og kartlegging for marine grunnkart i kystsonen. Kartverket skal i samarbeid med Norges geologiske undersøkelser, Havforskningsinstituttet og relevante kommuner og fylkeskommuner samle inn data om bunnforhold, biologi og geologi i utvalgte områder. Dette er en omlegging fra en tradisjonell sjømåling, som hovedsakelig baserer seg på dybdemålinger for navigasjonsformål. Slike data er av stor betydning for blant annet plassering av oppdrettsanlegg, og danner grunnlaget for en felles forståelse av økonomiske og økolo-

giske verdier. Det vil dermed gi et bedre grunnlag for kommunal planlegging og kan dempe konfliktnivået, samtidig som det gir betydelig samfunnsøkonomisk gevinst. Det foreslås en bevilgning på 13,8 mill. kroner for 2020 på departementets budsjett. Andre statsetater, kommuner og fylkeskommuner bidrar samlet sett med et tilsvarende beløp. De utvalgte områdene er Nye Stavanger kommune, Nordre Sunnmøre, Skjervøy/Kvænangen i tillegg til noe målinger i deler av Sogn og Fjordane. Samlet ramme for prosjektet over tre år er om lag 85 mill. kroner.

I Granavolden-plattformen er det et mål at mer gods skal fraktes på kjøll, og at Norge skal fortsette å være et foregangsland innen fornybar energi og nullutslipp fra transportsektoren. Sikkerhet og beredskap i maritim sektor skal prioriteres ved at farleder inn til de viktigste byene og havnene utbedres og måles opp. Her samarbeider Kystverket, berørte kommuner og Kartverket for å legge oppdaterte dybde data inn i dybde database og sjøkart. Sommeren 2019 har to private selskap blitt autorisert som sjømålere av Kartverket. Formålet med en slik ordning er å få mer standardisert sjømålingsdata.

Arbeidet med å etablere en nasjonal detaljert høydemodell har god fremdrift. Høydemodellen styrker grunnlaget for klimatilpasning og flom- og skredvern. Detaljerte høydedata er viktige for kommuner og statlige etater i arbeidet med klimatilpasning, beredskap, ressurskartlegging og planarbeid. Høydemodellen, som har en ramme på 420 mill. kroner, bygger opp under regjeringens satsing på infrastruktur ved å gi landet et samlet datagrunnlag og gode verktøy for planlegging og arealforvaltning. Data tilrettelegges fortløpende for fri nedlasting og bruk. På grunn av meget gode flyforhold i 2018 er programmet foran planen. Sommeren 2019 var 64 pst. av fastlandet dekket av detaljerte høydedata. Mange kommuner og statlige etater bidrar med ytterligere midler for at enkeltområder skal skannes med en høyere oppløsning.

Det nye observatoriet i Ny-Ålesund, som ble åpnet 2018, inngår i et globalt nettverk som er svært viktig for samfunnets satellittbaserte infrastruktur, klimaovervåking, kommunikasjonsystemer og for bedre nøyaktighet i bruk av GPS. Anlegget består av flere typer teknologi, der radioantennene settes i prøvedrift fra oktober 2019. Dette vil sikre parallell drift med eksisterende anlegg, noe som er viktig for å kunne bruke gamle data fra stasjonen. Videre bidrar Norge til å sikre at det internasjonale mottaksapparatet for slike

data kan nyttiggjøre seg data fra en ny generasjon av observatorier.

Kartverket opplever stadig større etterspørsel etter sine data og tjenester, både fra eksisterende og nye brukere. Eksempelvis har Bane NOR inngått et samarbeid om posisjonsmåling med centimeterpresisjon langs Røros- og Nordlandsbanen, som vil redusere selskapets vedlikeholdskostnader med anslagsvis 100 mill. kroner over få år. Samarbeidet bidrar også til økt nøyaktighet og nytte for andre brukere i området.

Digitalisering og standardisering av det offentlige kartgrunnlaget (DOK) og plandata er viktig for å oppnå bedre, raskere og mer forutsigbar plan- og byggesaksbehandling. Samarbeid med statlige sektorer og kommunesektoren om felles infrastruktur, kunnskap og kompetansebygging er sentralt. Det samme gjelder arbeidet med verktøyutvikling, digitalisering og standardisering for deling og bruk av kart og plan- og eiendomsdata. Som nasjonal geodatakoordinator bistår Kartverket andre etater i arbeidet med å følge opp rapporteringskravene til Inspiredirektivet.

Departementet vedtok i november 2018 Alt skjer et sted – Nasjonal geodatastrategi fram mot 2025. Et mål med strategien er å få på plass et nasjonalt kunnskapsgrunnlag av geografisk informasjon som møter viktige samfunnsbehov. Regjeringen vil styrke samarbeidet om felles geografisk infrastruktur, med vekt på oppfølging av geoda-

taloven, plan- og bygningsloven og det offentlige kartgrunnlaget (DOK), og vurdere ulike finansieringsmodeller for nasjonal geografisk infrastruktur. Det er behov for felles løsninger og teknologi som understøtter en effektiv oppgaveløsning og åpner for nye bruksmuligheter. Det krever samspill om forvaltning, deling, utvikling og innovasjon mellom aktørene i både offentlig og privat sektor. Norges forpliktelser i internasjonale fora for standardisering og deling av geografisk informasjon er del av dette samspillet. Geodatastrategien fremhever at rammebetingelsene må være forutsigbare og godt tilpasset utfordringene i det digitale samfunnet. Det er utarbeidet en handlingsplan med 29 tiltak hvor de ulike partene i Norge digitalt samarbeidet har ansvaret for ulike tiltak.

Innenfor Geovekst, som er et samarbeid om kartlegging mellom statlige etater og kommuner, gjennomføres det hvert år en rekke felles kartleggingsprosjekter ut fra partenes behov. Dette baseres på regionale geodataplaner og en kost-nytte vurdering, hvor partene er med både på prioritering og finansiering. I arbeidet med å etablere den nasjonale portalen Geonorge.no er brukervennligheten nå vesentlig bedret. Flere datasett er lett tilgjengelig for nedlasting gjennom forskjellige tjenester, og antall distribuerte filer økte med 50 pst. i 2018. Geonorge.no er et viktig element i den nasjonale geodatastrategien.

Kap. 590 Planlegging og byutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
61	Byvekstavtaler, <i>kan overføres</i>	17 515	20 686	21 348
65	Områdesatsing i byer, <i>kan overføres</i>	40 149	61 274	63 235
71	Internasjonale organisasjoner	840		
72	Bolig- og områdeutvikling i byer, <i>kan overføres</i>	29 136	14 162	20 175
81	Kompetansetiltak, <i>kan overføres</i>	6 750	6 725	6 696
	Sum kap. 0590	94 390	102 847	111 454

Post 61 Byvekstavtaler, kan overføres

Mål for ordningen

Tilskuddsordningen skal bidra til arbeidet med å utvikle og gjennomføre arealtiltak i byutviklings- og byvekstavtaler.

Kriterier for måloppnåelse

En rekke indikatorer vil være relevante for å vurdere måloppnåelse for tilskuddordningen, blant annet om

- det kan sannsynliggjøres at det er gjennomført prosjekter som har bidratt positivt til nullvekstmålet for personbiltransport
- det kan sannsynliggjøres at oppfølging av regionale og interkommunale planer har bidratt i bærekraftig retning
- det er etablert nye samarbeidsstrukturer mellom fylkeskommunale, kommunale og statlige aktører
- prosjektet fremmer bruk av kollektivtransport, sykkel og gange
- prosjektet fremmer fortetting med kvalitet ved kollektivknutepunkt
- prosjektet bidrar til å utvikle byrom og utearealer som fremmer attraktive bymiljø og folkehelse
- prosjektet fremmer bruk av et rikt og variert handels- og tjenestetilbud.

Tildelingskriterier

I utvelgelsen av prosjekter vil det bli lagt vekt på om

- prosjektene bidrar til boligbygging, fortetting og transformasjon ved eksisterende og nye kollektivtransporttraséer, og spesielt rundt holdeplasser/stasjoner
- prosjektene sikrer høy grad av urbane kvaliteter og har en arealutnyttelse utover det typiske
- prosjektene inngår som verktøy for å følge opp og gjennomføre regional eller interkommunal plan
- prosjektene skal kunne brukes som eksempel for andre byer og byregioner (overførbarhet)
- prosjektene innebærer samarbeid med næringsliv og andre private aktører, herunder innbyggere
- prosjektene omfatter smart bruk av IKT
- prosjektene viser hvordan universell utforming kan inngå.

Kommuner og fylkeskommuner som omfatter områder som er berørt av arbeidet med

byutviklings- og byvekstavtaler, kan søke om midler.

Oppfølging og kontroll

Departementet setter vilkår for bruken av midler og krav til rapportering fra mottakerne. Prosjektene vil også direkte og indirekte bli fulgt opp gjennom dialogen om byutviklings- og byvekstavtaler.

Rapport

I 2018 og 2019 ble det bevilget henholdsvis 20,1 mill. kroner og 20,7 mill. kroner. Begge årene har det blitt gitt støtte til en rekke prosjekter i alle byområdene som er omfattet av ordningen, og som bygger opp under kriteriene for måloppnåelse. Byområdene arbeider aktivt for å få til gode og bærekraftige løsninger for byutvikling i et regionalt perspektiv, knyttet til nullvekstmålet for personbiltransport og med formål å fremme kollektivtransport, sykkel og gange. Mange av prosjektene dreier seg om fortetting og transformasjon i sentrumsområder og ved kollektivknutepunkter. Her legges det vekt på at omformingen skal skje med kvalitet, der viktige parametere for god byutvikling tas hensyn til. Prosjektene varierer fra arbeid med konkrete byutviklingsplaner og tiltak, til metodespørsmål og problemstillinger som er viktige for å følge opp regionale og interkommunale planer. En betydelig andel av prosjektene er samarbeidsprosjekter mellom fylkeskommunen og kommuner. I noen prosjekter er også statlige aktører inne, som for eksempel Vegvesenet. Departementet legger vekt på at prosjektene blir gjort kjent for andre og gjennomfører årlige samlinger for utveksling av kunnskap og erfaringer.

Et eksempel på et bredt samarbeidsprosjekt er den nylig utgitte veilederen *Fortetting og transformasjon med bykvalitet i bybåndet – Oppfølging av regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus*. Berørte kommuner, fylkeskommune, fylkesmann og relevante transportaktører har samarbeidet om å utvikle en veileder som beskriver prosesser og metoder for å få til den ønskede fortettingen. Aktiv involvering av partene, som har gitt erfaringsutveksling og kompetanseutvikling underveis, har bidratt til å gjøre veilederen svært relevant.

Også i de andre byområdene er det flere eksempler på prosjekter med formål å realisere boligbygging, fortetting og transformasjon i prioriterte utviklingsområder i tråd med regionale eller interkommunale planer. I Bergensområdet

arbeides det med et felles og retningsgivende regionalt boligbyggeprogram. I Trondheimsområdet skal et bredt samarbeidsprosjekt bidra til å utvikle kunnskap om hvordan kommunene i regionen skal få til fortetting med kvalitet, spesielt rundt jernbanestasjonene. På Nord-Jæren arbeides det med kvalitets- og designkriteria som skal være et verktøy og en ressurs, for å bistå i utviklingen av områder, byggeprosjekter, boliger og byrom i tråd med målene i byveksttalen.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 21,3 mill. kroner i 2020. Tilskuddsordningen supplerer Samferdselsdepartementets bevilgninger til byveksttaler og belønningsavtaler, jf. omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Samferdselsdepartementet.

Post 65 Områdesatsing i byer, kan overføres

Mål for ordningen

Tilskuddet skal bidra til at flere beboere i områder med særskilte levekårsutfordringer kan bli økonomisk selvstendige gjennom arbeid, og bli aktive deltakere i lokalsamfunn og storsamfunn. Det skal også bidra til varige forbedringer av tjenester og nærmiljøkvaliteter i disse områdene.

Kriterier for måloppnåelse

En rekke kriterier vil være relevante for å vurdere måloppnåelse for tilskuddsordningen

- om det har blitt bedre fysiske kvaliteter og økt trygghet, livskvalitet og mangfold
- om det er utviklet arbeidsformer og virkemidler som bidrar til omdømmebygging, gode bomiljø, økt frivillighet og bedre offentlige tjenester tilpasset lokale behov i utsatte lokalområder
- om det er bedre kopling mellom overordnet byutvikling og nærmiljøarbeidet i områdesatsingene.

Tildelingskriterier

Tilskuddet skal gå til tiltak som bedrer kvalitetene i de fysiske omgivelsene, bidrar til at innbyggerne blir økonomisk selvstendige og styrker kommunenes arbeid med å forbedre tjenester i områder med store levekårsutfordringer. Kommuner som har byområder som er omfattet av ordningen, kan søke om midler til gjennomføring av en årlig handlingsplan for områdesatsingen. Dette gjelder Oslo, Drammen, Bergen og Stavanger. Kommune-

nes og statens andel i programmene avklares i de årlige budsjettene. Handlingsplanene skal utarbeides i samarbeid mellom stat og kommune. Handlingsplanen skal omfatte tiltak som bidrar til

- inkludering, trygge og gode bo-, oppvekst- og nærmiljøer
- frivillighet i utsatte lokalområder
- økt kvalitet i de fysiske omgivelsene og attraktive møteplasser
- å stimulere til sosialt entreprenørskap
- å forebygge utenforskap og kriminalitet
- å bedre ulike offentlige tjenester
- omdømmebygging og gode bomiljø
- bedre kopling mellom overordnet byutvikling og det konkrete nærmiljøarbeidet.

Oppfølging og kontroll

Departementet forvalter tilskuddet, og koordinerer innsatsen fra de samarbeidende departementene. Igangsatte tiltak blir fulgt opp fortløpende, både faglig og økonomisk. Det mottas årsrapporter og regnskapsrapporter fra kommunene.

Hvert femte år vil befolkningen i områdene bli spurt om de har opplevd forbedring. Det blir også gjennomført evalueringer av områdesatsingene.

Rapport

I 2018 ble det bevilget 40,2 mill. kroner på posten. Midlene har gått til tiltak for å få flere i arbeid, ruste opp bo- og nærmiljø, skape møteplasser og kulturaktiviteter, bedre integrering av innvandrere, bedre resultat i grunnskolen, redusere frafall i videregående skole, redusere kriminalitet og styrke folkehelsen.

Over posten er det i 2019 bevilget 15,7 mill. kroner til Groruddalssatsingen. Midlene har blant annet blitt brukt til opprustning av bo- og nærmiljø, møteplasser og kulturaktiviteter.

Til områdesatsing i Oslo sør er det bevilget 17,5 mill. kroner i 2019. Regjeringen signerte en programbeskrivelse med Oslo kommune i 2018 for en fornyet områdesatsing i Oslo sør for perioden 2018–2026. Midlene er nyttet til opprustning av bo- og nærmiljø, festivaler og møteplasser og ulike integreringstiltak.

Det er bevilget 3,5 mill. kroner til Oslo indre øst i 2019. Midlene har blant annet blitt brukt til støtte til opprettelsen av Tøyen torgforening, utvikling av Tøyen Unlimited, utvikling og drift av aktivitetshuset K1 og opprustning av en rekke parker og plasser på Tøyen og Grønland. Regjeringen undertegnet i november 2018 en intensjonsavtale med Oslo kommune om et langsiktig

samarbeid om en ny områdesatsing i Oslo indre øst for perioden 2019–2026.

Det er bevilget 10,6 mill. kroner i 2019 til Fjell i Drammen. Drammen har blant annet brukt midlene til utvikling av aktivitetsskole, parselhager, allmenning og hall/aktivitetshus, og ulike sysselsettingstiltak. Satsingen skal evalueres når den er avsluttet i 2020. Nye Drammen kommune vil i løpet av 2020 vurdere hvordan arbeidet med levekårsutsatte områder skal innrettes i den nye kommunen. Regjeringen vil i samarbeid med Drammen kommune vurdere om det er behov for en ny felles satsing.

Det er bevilget 6 mill. kroner til Storhaug i Stavanger i 2019. Stavanger har prioritert tiltak for å få et bedre kunnskapsgrunnlag, blant annet gjennom en null-punktsmåling og barnetrakk. Stavanger har også gjennomført ulike tiltak for å få økt innbyggerinvolvering, blant annet utvikling av et aktivitetshus, samt flere bo- og nærmiljøtiltak.

Det er bevilget 3 mill. kroner til områdesatsing i Bergen i 2019. Staten samarbeider med Bergen kommune om områdesatsing i Loddefjord og Olsvik. Midlene som er bevilget i 2019 har gått til å forbedre nærmiljøer, tiltak som skal få ned frafallet i skolen og styrke utdanningsnivået og mer sosialt rettferdig utvikling når områdene fortettes.

I områdesatsingen i Groruddalen har Bydel Bjerke i Oslo bygget opp et tilbud til 80 arbeidstakere fordelt på 36 bedrifter, frivillige foreninger og sosiale entreprenører på nedlagte Vollebekk-fabrikker. Tilbudet er både en inkubator med nyskapende løsninger på miljøproblemer, et inkluderende nærmiljøhus for lokale foreninger og en arena for arbeidstrening. Dette er spennende aktiviteter til hele befolkningen i nærområdet. Tiltaket er et partnerskap mellom Bydel Bjerke, Aspelin Ramm, OBOS og Pådriv for å prøve ut en modell for byutvikling ved å bruke tomme lokaler, som på sikt skal rives, til aktiviteter. Dette er et eksempel på hvordan innovative tiltak utvikles i områdesatsingene gjennom samskaping og partnerskap som arbeidsform.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 63,2 mill. kroner i 2020.

Det foreslås å tildele 14,1 mill. kroner til Groruddalssatsingen, 10 mill. kroner til den nye satsingen Oslo indre øst, 17,5 mill. kroner til Oslo sør, 10,6 mill. kroner til Fjell i Drammen, 6 mill. kroner til Storhaug i Stavanger og 5 mill. kroner til Bergen.

Som en del av Groruddalssatsingen foreslås det å sette av 1,5 mill. kroner til departementets arbeid med koordinering, utredninger, kunnskapsformidling og nettverksarbeid på kap. 500, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Det foreslås også midler til områdesatsingene over andre departementers budsjett. Se tabell 6.26 for oversikt.

Post 71 Internasjonale organisasjoner

Tidligere ble Norges kontingent til den Internasjonale Hydrografiske Organisasjon dekket over denne posten. Bevilgning til å dekke kontingenten ble overført til kap. 500, post 21 i 2019.

Post 72 Bolig- og områdeutvikling i byer, kan overføres

Ordningen skal bidra til å nå mål 4 Vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg og beholde en egnet bolig under programkategori 13.80. Det vises også til omtale under mål 2 og post 65 ovenfor.

Tilskuddet skal bidra til å forbedre bomiljøet, deriblant å løse lokale utfordringer for innbyggerne i områder med særskilte levekårsutfordringer.

Kriterier for måloppnåelse er sammensatt av flere indikatorer som forbedret fysiske kvaliteter ved bomiljøet, økt opplevelse av trygghet og sosial deltakelse i nærmiljøet.

Tilskuddet går til kommunenes områderettede innsats i Oslo, Bergen og Trondheim. Tilskudd skal brukes til fysiske tiltak som bidrar til å øke kvaliteten i bygninger og uteområder, og til utvikling av nye bomiljøtiltak, boligkonsepter og lignende som bidrar til å bedre et område fysisk og sosialt. Tilskuddet kan også gis til kunnskaps-, informasjons- og kompetansetiltak.

Husbanken forvalter ordningen. Igangsatte tiltak blir fulgt opp fortløpende faglig og økonomisk. Det mottas rapporter på innsatsen fra de involverte kommunene.

Rapport

I 2018 ga Husbanken tilsagn om tilskudd til tre prosjekter for i alt 20,2 mill. kroner. Hele tilsagnsrammen ble brukt. Oslo fikk tildelt 9,4 mill. kroner til tiltak i Indre Oslo Øst. Husbankens bidrag er knyttet til samarbeidsavtalen mellom Oslo kommune og Husbanken.

Bergen fikk tildelt 7,7 mill. kroner til tiltak i Solheim nord i Årstad bydel, Ytre og Indre Arna,

Olsvik og Loddefjord. Områdene Loddefjord og Olsvik ble prioritert fra 2018 og det ble gjennomført et forprosjekt for områdesatsingen i disse områdene. Det er gjennomført en innbyggerundersøkelse for å sikre et bredt kunnskapsgrunnlag om innbyggernes opplevelser i og holdninger til eget nærmiljø.

Trondheim kommune fikk tildelt 3,1 mill. kroner til en videreføring av områdesatsing i Saupstad-Kolstad. Målet er at barn og unges kompetanse skal styrkes, og at Saupstad-Kolstad skal være en inkluderende bydel med gode møteplasser og muligheter for deltakelse. Trondheim kommune har en prosjektgruppe som arbeider med områdeløft i Saupstad-Kolstad og de inngikk en samarbeids- og programavtale med Husbanken i 2016 for perioden fram til 2020.

Oslo har utviklet et eget sett med delmål, knyttet til delprogram Nærmiljø. Det arbeides med et eget måleverktøy og indikatorsett, som vil benyttes fra høsten 2019. Verktøyet har hentet erfaringer og innspill fra tidligere mål, resultat- og effekt-målingsverktøy som Husbanken fikk utviklet i Groruddalssatsingen 2007–2016. Undersøkelsen ble sist gjennomført i blant annet Oslo, Bergen og Trondheim i 2016/2017. Undersøkelsen viste større tilfredshet ved bomiljø, økt trygghet og økt bruk av sosiale møteplasser (Samfunnsøkonomisk Analyse 2017).

Budsjettforslag

Posten budsjetteres med tilsagnsramme, tilsagnsfullmakt og bevilgning. For informasjon om budsjetteringssystemet vises det til boks 6.2 i Prop. 1 S (2017–2018).

I statsbudsjettet for 2018 ble utbetalingsprofilen endret fra en to-årig til en tre-årig utbetalingsprofil, der 20 pst. utbetales første år, 50 pst. andre år og 30 pst. tredje år. Overgangen øker bevilgningsbehovet med 6,1 mill. kroner i 2020. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen med 6,1 mill. kroner til 20,2 mill. kroner.

Bevilgningsforslaget innebærer en tilsagnsramme på 20,2 mill. kroner. Av dette skal 9,4 mill. kroner gå til områdesatsingen i Oslo, 7,7 mill. kroner til Bergen og 3,1 mill. kroner til Trondheim.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 22,3 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 81 Kompetansetiltak, kan overføres

Mål for ordningen

Målet med ordningen er å øke kompetansen innen planlegging, kart og geodata. Dette skal

bidra til å øke effektiviteten og kvaliteten på den lokale planleggingen etter plan- og bygningsloven. Kompetansetiltakene skal komme aktører i planprosesser etter plan- og bygningsloven til gode, som beslutningstakere, planleggere, organisasjoner, innbyggere og næringsliv.

Kriterier for måloppnåelse

De mest sentrale kriteriene er å kunne bidra til:

- økt kvalitet og effektivitet i planarbeidet
- økt teknisk og juridisk plankompetanse hos målgruppene
- utvikling av produkter og tjenester basert på allmenn tilgjengelig kartinformasjon og geodata
- bærekraftig utvikling med vekt på det sosiale og miljømessige, med henvisning til FNs bærekraftsmål 11
- å inspirere og bistå kommuner i deres arbeid med stedsutviklingsprosesser

Tildelingskriterier

Aktuelle søkere er organisasjoner, virksomheter, stiftelser og faglige nettverk i privat og frivillig sektor. Tiltaket kan gjerne være i samarbeid med en offentlig aktør. Ved tildeling vil det bli lagt særlig vekt på kompetansehevende tiltak og læring i nettverk og partnerskap, samarbeid på tvers av fagområder, sektorer, forvaltningsnivåer og geografiske grenser, at prosjektene har allmenngyldig verdi og vil kunne bidra til verdiskaping basert på tilgjengelig kartinformasjon og geodata.

Oppfølging og kontroll

Departementet tar utgangspunkt i innsendte rapporter fra tilskuddsmottaker og vurderer dokumenterte resultater opp mot tildelingskriteriene. Videre har departementet løpende, faglig kontakt med søkerne underveis og i etterkant av gjennomføringen.

Rapport

I 2018 ble det bevilget 6,8 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner var øremerket drift av Sekretariatet for etter- og videreutdanning i samfunnsplanlegging (SEVS), og 2 mill. kroner var øremerket til oppstart av et bylivsenter i regi av Norske arkitekters landsforbund (NAL). SEVS har gjennomført flere kurs og samlinger, blant annet det årlige etter- og videreutdanningstilbudet innen samfunnsplanlegging (SAMPLAN), SAMPLAN for råd-

menn og kurs i utbyggingsavtaler og reguleringsplaner. BYLIVsenteret har gjennomført kompetansetiltak og bistått en rekke kommuner med stedsutvikling.

Det ble tildelt 3,8 mill. kroner til om lag 30 ulike kompetanseprosjekter innen planlegging, miljø, kart og geodata, herunder universell utforming. Rapportene og dokumentasjonen fra prosjektene indikerer at tiltakene har bidratt til økt plankompetanse hos søkerne og deres målgrupper. I tillegg har erfaringer og resultater fra tilta-

kene blitt lagt til grunn for politikkutvikling, og blitt formidlet til aktuelle målgrupper gjennom departementets utviklings- og kompetansearbeid.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 6,7 mill. kroner i 2020. Innenfor denne bevilgningen foreslås det at SEVS får 1 mill. kroner og at BYLIVsenteret får 2 mill. kroner i tilskudd til drift i 2020.

Kap. 595 Statens kartverk

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21 og 45</i>	841 380	899 021	913 380
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01 og 45</i>	394 557	217 920	293 827
30	Geodesiobservatoriet, <i>kan overføres</i>	9 234	5 600	7 636
Sum kap. 0595		1 245 171	1 122 541	1 214 843

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 01 redusert med 100 mill. kroner til 799 mill. kroner og post 21 økt med 140,5 mill. kroner til 358,4 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 21 og 45

Bevilgningen skal dekke Kartverkets utgifter til lønn, pensjon, husleie, IKT og andre faste driftsutgifter. Utgiftene er knyttet til hele Kartverkets ansvarsområde, blant annet drift av matrikkel og tinglysning, den geografiske infrastrukturen i Norge og sjømåling.

Deler av utgiftene på posten, blant annet utgifter knyttet til geodataarbeidet og koordinering av samfinansieringsprosjekter, finansieres av inntekter fra salg og abonnement og fra samfinansiering, jf. omtale under kap. 3595, post 02 og 03.

Budsjettforslag

I 2018 ble bevilgningen økt med 15 mill. kroner til videreutvikling av matrikkelen. Regjeringen foreslår en ytterligere økning på 30 mill. kroner i 2020. Det skal settes i gang et langsiktig arbeid med oppgradering av matrikkelen, både med hensyn til kvalitet og fullstendighet. I første omgang handler dette om å få matrikkelen på et teknologisk nivå som lettere kan samhandle med andre IKT-systemer. Dette vil på sikt bane vei for at flere

offentlige tjenester kan utføres automatisk, noe som blant annet vil komme kommuner, nødetater, utbyggere og innbyggere til gode. Mange offentlige etater vil kunne fatte sine beslutninger med mindre ressursbruk og høyere grad av sikkerhet. I 2020 skal det arbeides med å heve det teknologiske nivået og gjøre det enklere for kommunene selv å overføre informasjon til og fra sine saks-systemer. Det skal gjøres nødvendige systemendringer som følge av ny strategi for bygningsregisteret, systemtilpasning til ny autorisasjonsordning for landmålere og annen oppfølging som følge av endringer i matrikkellova. Det vil også bli utviklet en løsning for rettighetshaver til å legge inn aktuell informasjon gjennom «min matrikkel-side». Videreutviklingen av matrikkelen foreslås finansiert med en tilsvarende økning i tinglysningsgebyrene, jf. kap. 3595, post 01.

Det foreslås at det overføres 1 mill. kroner fra Samferdselsdepartementets kap. 1380, post 70. Midlene er knyttet til arbeid med tilpasning av nye krav til Nasjonalt register for luftfartshinder som ble startet opp i 2019.

Etter omlegging av tilknytningsform fra forvaltningsbedrift til ordinært bruttobudsjettert forvaltningsorgan fra 1. januar 2017, har det vist seg

at en noe større del av bevilgningene til drift enn tidligere forutsatt er knyttet til kjøp av varer og tjenester til prosjekter som finansieres med samfinansiering og andre eksterne inntekter. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen med 50 mill. kroner mot en tilsvarende økning under post 21.

2 mill. kroner som har vært disponert direkte av Kommunal- og moderniseringsdepartementet til tinglysningsrelatert arbeid foreslås overført til kap. 500, post 01.

Det foreslås en økning i bevilgningen på 5,6 mill. kroner som følge av forventet økt aktivitet i prosjekter som finansieres ved inntekter fra samfinansiering og fra salg og abonnement, jf. omtale under kap. 3595, post 02 og 03.

Som følge av endret regnskapsmessig praksis for føring av pensjonspremie i Statens pensjonskasse vil Kartverket få en ekstra utgift i overgangsåret 2020 tilsvarende virksomhetens pensjonspremie for 6. termin. På bakgrunn av dette foreslås det en økning i bevilgningen på 12,8 mill. kroner.

Lønns- og prisjustering og uttak av gevinster knyttet til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen utgjør til sammen 17 mill. kroner.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 14,4 mill. kroner til 913,4 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3595, post 02 og 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 01 og 45

Bevilgningen skal i hovedsak dekke tidsavgrensede prosjekter og kjøp av tjenester fra private leverandører. Dette gjelder blant annet fotografering og laserskanning fra fly, men også bearbeidelse av data og andre tjenester fra geodatabransjen.

Kartverket har ansvaret for mange samfinansierte kartleggingsprogram over hele Norge. Dette gjelder en rekke lokale og regionale initiativ hvor Kartverket organiserer kartlegging av områder der flere interessenter har sammenfallende behov for oppdaterte data. Dette skjer med grunnlag i flerårige regionale geodataplaner og et formalisert samarbeid kalt Geovekst. Inntektene fra de samarbeidende partene føres på kap. 3595, post 03.

Deler av utgiftene på posten dekkes også med inntekter fra salg og abonnement over kap. 3595, post 02. Det gjelder blant annet abonnement til posisjonstjenester og salg av geodata.

Inntektene som Kartverket mottar til samfinansierte prosjekter og fra salg og abbonemen-

ter går i all hovedsak til kjøp av varer, utstyr og eksterne tjenester. Kartverkets bidrag i prosjektene er ressurser/prosjektledere i form av årsverk som finansieres på post 01. Kartverket har i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 og statsbudsjettet for 2020 hatt en gjennomgang av disse utgiftene, som viser at en større del av utgiftene bør budsjetteres på post 21.

I 2016 satte regjeringen i gang arbeid med en nasjonal detaljert høydemodell som skal gi hele landet bedre høydedata. Prosjektet er en viktig oppgave i samarbeid mellom flere departementer. Mer presise og konsistente høydedata vil gi bedre grunnlag for beslutninger i både offentlig og privat sektor, og gi store besparelser knyttet til tema-kartlegging, klimatilpasning, beredskap, planarbeid og infrastrukturutbygging. Siden 2016 har det årlig blitt bevilget 36 mill. kroner til prosjektet på post 21. På grunn av gode værforhold, og tilleggsbevilgninger i forbindelse med både nysaldering for 2018 og revidert nasjonalbudsjett for 2019 på til sammen 32 mill. kroner, ligger prosjektet godt foran fremdriftsplanen. Sommeren 2019 var 64 pst. av totalt areal for prosjektet skannet og dataene publisert. Prosjektet skal etter planen avsluttes i 2022.

Budsjettforslag

Det foreslås en økning på 6,3 mill. kroner i 2020 som følge av forventet økt aktivitet i samfinansierte prosjekter.

Det foreslås å øke bevilgningen med 50 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under post 01, jf. omtale under post 01.

Videre foreslås det å øke bevilgningen med 13,8 mill. kroner for å starte opp et treårig pilotprosjektet for utvikling av metode og kartlegging for marine grunnkart i kystsonen. I samarbeid med Norges geologiske undersøkelser, Havforskningsinstituttet og relevante kommuner og fylkeskommuner skal det samles inn data om bunnforhold, biologi og geologi i utvalgte områder. Pilotprosjektet skal gi bedre data om forholdene i de utvalgte områdene, Nye Stavanger, Nordre Sunnmøre og Kvænanen/Skjervøy. Bedre data vil gi bedre felles beslutningsgrunnlag i en rekke saker, og forventes blant annet å bidra til bedre plassering av nye oppdrettsanlegg og mindre konflikter lokalt. Det vil kunne gi nye arbeidsplasser og økte eksportinntekter, noe som gjør at pilotprosjektet forventes å være samfunnsøkonomisk lønnsomt. På lengre sikt vil prosjektet etablere en felles arbeidsmåte for videre kartlegging av kysten og teste ut nye metoder, standarder og teknologi for

innsamling av data, for eksempel ubemannede sensorer.

Prisjustering og uttak av gevinster knyttet til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen utgjør til sammen 5,8 mill. kroner.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 75,9 mill. kroner til 293,8 mill. kroner.

Den største enkeltutgiften vil også i 2020 være knyttet til etablering av ny nasjonal detaljert høydemodell.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3595, post 02 og 03, jf. forslag til romertallsvedtak.

Det foreslås at Kartverket kan sette i gang samfinansierte prosjekter før finansieringen i sin helhet er innbetalt, forutsatt at det er inngått en bindende avtale med betryggende sikkerhet om innbetaling mellom partene og for inntil 90 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Det foreslås også en fullmakt på inntil 120 mill. kroner til å bestille kartgrunnlag og kartleggings-tjenester og inngå avtaler om kartleggingsarbeid som går over flere år, jf. forslag til romertallsvedtak. Det er i hovedsak nasjonal detaljert høydemodell som skaper behov for en slik fullmakt.

Post 30 Geodesiobservatoriet, kan overføres

Posten dekker utbygging av observatoriet til Kartverket i Ny-Ålesund på Svalbard. Observatoriet bidrar til å finne jordens nøyaktige plassering i

verdensrommet. Observatoriet er av avgjørende betydning for presis jordobservasjon og klimaovervåking i nordområdene. Ny teknologi og kombinasjon av flere måleteknikker vil gi bedre nøyaktighet på målingene som inngår i et verdensomspennende observasjons- og forskningsnettverk.

Det nye observatoriet ble åpnet i juni 2018. På grunn av en del vanskeligheter med å få på plass de tekniske løsningene i Ny-Ålesund, kan prosjektet bli skjøvet noe ut i tid. Etter en periode med samkjøring, kan det gamle anlegget rives i 2023. Prosjektet har en samlet kostnadsramme på 355 mill. kroner.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 7,6 mill. kroner i 2020, som i hovedsak skal dekke utgifter til utviklingsarbeidet for laseravstandsmåler for satellitter (SLR).

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker anskaffelser av planlagte store anleggsmidler. For 2020 er det ikke planlagt anskaffelser av store anleggsmidler. Det foreslås derfor ikke bevilgning i 2020.

Det foreslås at posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3595, post 04, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3595 Statens kartverk

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Gebyrinntekter tinglysing	419 545	416 447	450 000
02	Salg og abonnement m.m.	126 592	134 668	149 207
03	Samfinansiering	306 398	203 966	210 324
	Sum kap. 3595	852 535	755 081	809 531

Vedrørende 2019: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2019 ble post 02 økt med 9,2 mill. kroner til 143,9 mill. kroner, jf. Prop. 114 S og Innst. 391 S (2018–2019).

Post 01 Gebyrinntekter tinglysing

På posten føres inntekter knyttet til gebyr for rettsregistrering av boretter og tinglysing i fast eiendom. Gebyrene er fastsatt i forskrift.

For å dekke økte kostnader til videreutvikling av matrikkelen, foreslås det å øke gebyrinntektene med 30 mill. kroner i 2020, jf. kap. 595, post 01. På bakgrunn av dette økes gebyrene på tinglysing av fast eiendom og tinglysing av andel i borettslag i 2020.

For å stimulere til økt digitalisering foreslås det samtidig en differensiering mellom digitalt og manuelt leverte tinglysinger, jf. tabell nedenfor. I 2019 er gebyrene på tinglysing av fast eiendom og for tinglysing av andeler i borettslag henholdsvis 525 kroner og 430 kroner. I 2020 økes gebyret for tinglysing av eiendom til 585 kroner for tinglysing som leveres manuelt og 540 kroner for tinglysing som leveres elektronisk. Gebyret for tinglysing av

andel i borettslag øker til 480 kroner for manuelt leverte tinglysing og 440 kroner for elektronisk levert tinglysing. Øvrige gebyrer og priser videreføres på samme nivå som i 2019.

I tillegg foreslås det en økning på 5,6 mill. kroner som følge av økt omsetning.

Det foreslås en bevilgning på 450 mill. kroner i 2020.

Gebyr på tinglysing av fast eiendom og andel i borettslag i 2020:

Gebyr	Pris	
	Manuell	Elektronisk
Tinglysing av fast eiendom	585	540
Tinglysing av andel i borettslag	480	440

Andre gebyrer og priser i 2020:

Gebyr	Pris
Refinansiering av lån	200
Sletting av dokumenter, pantefrafall, nedkviktering, hjemmelsklæring ved uskifte, utleggsforretning og andre tvangsforretninger, sammenslåing av eiendommer mv.	0
Tinglysing av nytt borettslag	4 300
Etterfølgende tinglysing av nye andeler i et borettslag og deling av borettslagsandeler	430
Anke over tinglysingsvedtak, f. eks ved nekting eller retting av grunnboken	6 900
Sletting av dokumenter, pantefrafall, nedkviktering, hjemmelsklæring ved uskifte, utleggsforretning og andre tvangsforretninger, sammenslåing av borettslagsandeler mv.	0
Bekreftet grunnboksutskrift, fast eiendom eller borettslagsandel	172
Historisk grunnboksutskrift, fast eiendom eller borettslagsandel	40
Kopi av tinglyst dokument, fast eiendom eller borettslagsandel	172
Kopi av grunnboksblad fra gammel manuell grunnbok, fast eiendom	172

Post 02 Salg og abonnement m.m.

På posten føres inntekter fra ulike salg og abonnement i Kartverket. Inntektene er i hovedsak knyttet til salg av posisjonstjenester, blant annet CPOS, og salg av geodata. I tillegg kommer inntekter knyttet til internasjonalt arbeid, betaling for deler av Kartverkets arbeid med formidling av elektroniske sjøkart (PRIMAR) og diverse andre sjøprodukter.

Budsjettforslag

Det forventes en økning i salgsinntektene på 10,9 mill. kroner i 2020.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 14,5 mill. kroner til 149,2 mill. kroner, inkludert prisjustering og uttak av gevinster knyttet til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Post 03 Samfinansiering

På posten føres inntekter knyttet til tidsavgrensede prosjekter som skal samfinansieres. Inntektene fra samfinansiering kommer fra statsetater, kommuner og private aktører. Dette er hovedsakelig kartleggingsprosjekter, der Kartverket leder arbeidet og i noen tilfeller også utfører arbeidet selv. Inntektene er blant annet knyttet til Geovekst, vedlikehold av Felles kartdatabase (FKB), bidrag til nasjonal detaljert høydemodell og omløpsfotografering.

Budsjettforslag

Det forventes en økning i inntektene knyttet til samfinansierte prosjekter på 0,9 mill. kroner.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen med 6,4 mill. kroner til 210,3 mill. kroner, inkludert prisjustering og uttak av gevinster knyttet til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Det foreslås at Kartverket kan plassere innbetalinger fra samfinansierte prosjekter på mellomværende med statskassen. Inntektene vil bli rapportert til statsregnskapet på det tidspunkt utgiftene i de samfinansierte prosjektene kommer til utbetaling og rapporteres til statsregnskapet, jf. forslag til romertallsvedtak.

Del III
Omtale av særlige temaer

7 Omtale av særlige temaer

7.1 Samfunnssikkerhet og beredskap

Gjennomføring av ny sikkerhetslov, inkludert overgangsperiode og gjennomføringsfrister

Ny lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) trådte i kraft 1. januar 2019. Hovedformålet med loven er å trygge våre nasjonale sikkerhetsinteresser og å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetsstruende virksomhet. De nasjonale sikkerhetsinteressene ivaretas gjennom å beskytte grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF). Slike funksjoner er tjenester, produksjon og andre former for virksomhet der et helt eller delvis bortfall av funksjonen vil få konsekvenser for statens evne til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

For å trygge de nasjonale sikkerhetsinteressene, legger regelverket opp til at vi skal beskytte verdier i form av informasjon, informasjonssystemer, objekt og infrastruktur (skjermingsverdige verdier) som er vesentlig for å opprettholde de nasjonale sikkerhetsinteressene. Departementene skal i samsvar med sikkerhetsloven § 2-1 identifisere GNF og fatte vedtak overfor virksomheter som har avgjørende betydning for GNF. I tråd med kgl. res. 20. desember 2018 skal dette gjøres innen rimelig tid. Hva som er «rimelig tid», avhenger blant annet av størrelsen på den aktuelle samfunnssektoren, omfanget av skjermingsverdige verdier, kompleksiteten på verdikjedene, og den sikkerhetsfaglige kompetansen i departementet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fastsatte GNF i egen sektor våren 2019. I lys av dette vil departementet identifisere virksomheter som er av vesentlig eller avgjørende betydning for GNF og deretter fatte vedtak om at loven skal gjelde for bestemte virksomheter der det er nødvendig. Virksomheter som er eller blir omfattet av loven skal utarbeide skadevurderinger med bakgrunn i de identifiserte GNF. Skadevurderingene vil danne grunnlaget for departementets utpeking og klassifisering av eventuelle skjermingsverdige objekt og infrastruktur i sektoren, samt fastsettelse av frister for gjennomføring av nødvendige sikringstiltak. Kommunal- og moderniserings-

departementet har gjennomført en ikke ubetydelig del av arbeidet i 2019.

Inntil det er fattet vedtak etter ny lov, gjelder alle vedtak fattet etter den gamle loven. Dette betyr blant annet at objekter klassifisert etter gammel sikkerhetslov også er klassifiserte etter ny lov, jf. kgl. res. 20. desember 2018.

Generell omtale av samfunnssikkerhet og beredskap

Regjeringen arbeider helhetlig med samfunnssikkerhet og beredskap. Det er avgjørende å ha tilstrekkelig kunnskap og oversikt over risiko og sårbarheter, drive effektiv og målrettet forebygging, ha tilstrekkelig beredskap og krisehåndteringsevne, kunne gjenopprette funksjoner ved ødeleggelse eller feil, samt lære av erfaringer fra øvelser og hendelser. Fagområdet er kjenetegnet av at alle aktørene ivaretar ulike deler av beredskapen.

Endringer i teknologi, bruksmønstre og internasjonalisering av tjenesteproduksjon har skapt et behov for økt sikkerhet og beredskap knyttet til nett og tjenester, både nasjonalt og for tilknytning internasjonalt. Et viktig mål er å sikre robuste elektroniske kommunikasjonstjenester og -nett. Samfunnet blir stadig mer avhengig av elektronisk kommunikasjon. Bortfall av ekomtjenester som følge av blant annet ekstremvær, sabotasje og teknisk eller menneskelig svikt, kan få store konsekvenser for samfunnet.

For å sikre raskere beredskap ved for eksempel ekstremvær, vil myndighetene i samarbeid med private tilbydere vurdere ny teknologi, som for eksempel droner med mobildekning, for å gjenopprette dekning.

Norge ligger langt fremme innenfor digitalisering, noe som gjør at vi som samfunn tidlig møter sårbarhetsutfordringene. Trusselsituasjonen er skjerpet, og elektronisk kommunikasjon er en kritisk innsatsfaktor for alle samfunnsfunksjoner.

Departementet har ansvar for ID-porten og Altinn, som med økende tjenestevolum må regnes som kritisk infrastruktur. Det er foreløpig ikke avklart hvorvidt dette skal vurderes som samfunnskritiske tjenester.

Departementet har ansvaret for forebyggende informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) har utarbeidet veiledningsmaterieell for utarbeidelse, implementering og oppfølging av styringssystem for informasjonssikkerhet for statsforvaltningen. Departementet har etablert et styringssystem for informasjonssikkerhet, basert på ISO 27001.

Departementet har objekteieransvar for skjermingsverdige objekter, herunder departementsbygningene og regjeringens representasjonsanlegg. Videre har de underliggende virksomhetene Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) og Kartverket objekteieransvar for egne skjermingsverdige objekter. Departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet følger opp kommersielle leverandører i ekomsektoren som råder over skjermingsverdige objekter.

Departementet har ansvar for sikringsstrategi og for fastsettelse av sikringsnivå for egne skjermingsverdige objekter. Etablering av bygningsmessige tiltak og vaktoperative sikringstjenester ivaretas gjennom Statsbygg og DSS. Departementets ansvar for departementsbygningene omfatter utearealer, felles bygningsmasse, fellesområder og felles teknisk infrastruktur. Sikringsformålet er opprettholdelse av departementenes drift.

Etter ny sikkerhetslov har departementet identifisert GNF innenfor sine sektorer. Departementet har fattet enkeltvedtak overfor enkelte kommersielle leverandører i ekomsektoren om at de er omfattet av sikkerhetsloven, med de forpliktelser til skadevurderinger og sikringstiltak som følger av loven.

Statsbygg skal, som byggherre i statlig sivil sektor, gi råd om sikkerhet og sørge for at ferdige bygg overleveres brukerne med nødvendige og avtalte sikkerhetsløsninger.

Departementet har ansvaret for plan- og bygningsloven. I gjeldende plan- og bygningslov er det lagt økt vekt på samfunnssikkerhet. I loven er det blant annet krav om å gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyse ved utarbeiding av planer for utbygging i fareområder. Beredskapshensyn blir ivaretatt gjennom revisjoner av regelverket på bakgrunn av identifiserte sårbarheter, og/eller etter hendelser som avdekker revisjonsbehov.

Planlegging og gjennomføring av valg inkluderer kriseøvelser i forkant, samt løpende overvåking av valg gjennomføringen. Departementet har en egen beredskapsplan for valg.

Fylkesmannen har en sentral rolle innen samfunnssikkerhet og beredskap som regional samordner, og som bindeledd mellom sentralt og

lokalt nivå. Innen dette området rapporterer fylkesmannen til Justis- og beredskapsdepartementet. Kommunal- og moderniseringsdepartementets oppfølgingsansvar overfor fylkesmannen på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet er begrenset til embetenes interne administrative sikkerhet og beredskap.

Departementet vurderer løpende deltakelse i de større, sentrale nasjonale øvelsene. Sikkerhet og beredskap er særskilt omtalt i virksomhets- og økonomiinstruksene til underliggende virksomheter, og er gjenstand for rapportering. Departementets krisehåndteringsplan revideres årlig på bakgrunn av erfaringer fra interne beredskapsøvelser, ledelsens årlige gjennomgang, konkrete hendelser og etter innspill fra tilsyn.

Delmål og tiltak for departementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap

Målet er et samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid som bidrar til å styrke samfunnets evne til å forebygge kriser og styrke evnen til å håndtere kriser som oppstår. For å bidra til dette har departementet følgende delmål og tiltak:

Departementet skal styrke og bevare sin kompetanse og lederevne under kriser

Tiltak:

- Styrke departementet og sektorens evne til krisehåndtering gjennom utvikling og vedlikehold av planverk, samt kompetanseheving og deltakelse i øvelser.
- Styrke samhandlingen med andre departementer under krisehåndtering.
- Være forberedt på å være lederdepartement i Kriserådet.

Rapport for 2018/2019:

Departementet vedlikeholder årlig sitt planverk på området, og har deltatt i øvelser. Ledelsen i departementet gjennomfører årlig flere samlinger med sikkerhet og beredskap som tema, herunder kompetanseheving for å kunne ivareta rollen som lederdepartement, i tråd med rutiner og maler fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Departementet skal redusere sårbarheter i sektoren

Tiltak:

- Følge opp ny sikkerhetslov, herunder identifisering, utpeking, skadevurdering og sikring av GNF.

- Målrettet oppfølging av funn fra tilsyn i departementet og sektoren.
- Målrettet og systematisk arbeid med å synliggjøre risikoer og sårbarheter.
- Målrettet og systematisk arbeid med å redusere risiko for og konsekvenser av uønskede hendelser.

Rapport for 2018/2019:

Departementets risiko- og sårbarhetsvurderinger (ROS) og arbeidet med GNF er grunnlaget for å redusere sårbarheter. Kompetansen heves gjennom relevante kurs for ansatte. Virksomhetene i sektorene rapporterer om sikkerhetstilstanden, og er pålagt å gjennomføre risikovurderinger. Departementet har i 2018 gjennomført sikkerhetsinspeksjoner av de etater og virksomheter som er mest berørt av sikkerhetsloven, og som har størst betydning for samfunnssikkerheten.

Departementet vil bedre evnen til å håndtere sikkerhetstruende hendelser på IKT-området

Tiltak:

- Se til at DSS' beredskapsordning for IKT videreføres.
- Sikre videreutvikling og drift av DSS-CERT for hendeshåndtering innen IKT.
- Sikre videreutvikling av kompetanse- og veiledningsmateriell i Difi knyttet til styrket informasjonssikkerhet i statsforvaltningen.
- Kartverket arbeider med å etablere sikkerhetsnivå 4 etter NIST-standarden (the National Institute of Standards and Technology) for sine systemer.

Rapport for 2018/2019:

Beredskapsordning for IKT i DSS er opprettet fra 2016. Departementet har etablert infoCert for sin sektor. Videreutvikling av kompetanse- og veiledningsmateriell knyttet til styrket informasjonssikkerhet er et løpende arbeid for departementet og Difi. Etableringen av Fylkesmennes fellesadministrasjon er et viktig bidrag til å styrke IKT-sikkerheten i fylkesmannsembetene.

Departementet vil forbedre gjennomføringen av sikre, demokratiske valg

Tiltak:

- Videreutvikle og drifte det valgadministrative systemet (EVA). Oppgaven gjennomføres av Valgdirektoratet.

Rapport for 2018/2019:

Departementet og Valgdirektoratet gjennomførte i 2019 rutinemessige beredskaps- og kriseøvelser i forkant av lokalvalget 2019. Det er gjennomført risikovurderinger av EVA, og tiltak for å gjøre systemet mer robust. Valgområdet er utpekt som en GNF. Alle sider ved området vil bli skadevurdert som grunnlag for sikringstiltak. Tiltak for å kontinuerlig forbedre sikkerheten og robustheten i systemene vurderes ut fra løpende endringer i sårbarhets- og trusselbildet.

Departementet vil sørge for sikre, robuste og pålitelige elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester

Tiltak:

- Videreføre programmet Forsterket ekom som innebærer økt reservestrømskapasitet og redundans i ekomnettene i kommunene.
- Videreføre en pilot for alternativt kjernenett for å sikre mer uavhengighet til Telenors nett.
- Legge til rette for nye fiberkabler til utlandet for å gjøre norsk ekomtrafikk til utlandet mindre sårbar og mindre avhengig av traseen via Sverige.
- Sikre at ny teknologi for raskere gjenopprettelse av mobildekning vurderes og om mulig innføres som verktøy for beredskap ved for eksempel ekstremvær. Et eksempel på slikt verktøy kan være droner med midlertidig mobildekning.
- Sikre og gi støtte til at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet viderefører og videreutvikler etablerte tilsyn og fora for sikkerhet og beredskap:
 - ekomCERT, som sikrer rask kjennskap til utfall i norske ekomnett, og informasjon om hendeshåndtering mot departementene, og regjeringen ved behov.
 - Ekom sikkerhetsforum som er et samarbeidsforum mellom de største tilbyderne, sikkerhetstjenestene og som er ledet av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.

Rapport for 2018/2019:

Oversikt over risiko- og sårbarhet og kontinuerlig arbeid med beredskap og håndtering av hendelser, er sentralt i arbeidet med å gjøre ekominfrastrukturen mer robust. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjennomfører derfor hvert år en overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse av ekomsektoren (EkomROS). Denne analysen vil være med på å avgjøre hvilke sikkerhets- og beredskapstiltak som skal prioriteres fremover.

Forsterket ekom: Forsterket ekom har forbedret kommunenes evne til å håndtere kriser der strømutfall eller fiberbrudd tidligere førte til bortfall av elektronisk kommunikasjon. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har i 2018 inngått avtaler med åtte nye kommuner; Bømlo, Dønna, Årdal, Lierne, Aremark, Gamvik, Berlevåg og Lebesby. Avtalene omfatter tiltak for 53,1 mill. kroner. Siden 2014 er det gjennomført og avtalt tiltak i til sammen 35 kommuner. Kommunene er spredd over hele landet, men med særlig vekt på Vestlandet og Nord-Norge.

Alternativt kjernenett: Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har i løpet av 2018 og 2019 hatt dialog med ulike bransjeaktører og konkretisert fem pilotkonsepter. Konseptene definerer tiltak som skal gi tilbyderne mulighet til mer redundans og flere transportalternativer, tiltak som skal øke etterspørselen etter mer redundans, og tiltak som skal øke redundanskravene fra samfunns-kritiske myndigheter for deres kommunikasjonsbehov. Det er bevilget totalt 80 mill kroner til alternativt kjernenett.

Fiberkabler til utlandet: Departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet forbereder en utlysning av tilskuddsmidler som tar sikte på å tildele tilskudd i løpet av andre halvår 2019. Tilskuddsmidler skal redusere sårbarheten som er avdekket, der det meste av den internasjonale ekomtrafikken til fra Norge rutes via Oslo og videre ut via Sverige. Tilskuddsordning har blant annet vært utredet opp mot statsstøttereguleringen og særlige sikkerhetskrav.

Departementet vil sørge for sikre og tilgjengelige felles løsninger for autentisering, digital tjenesteutvikling og drift, samt offentlig digital meldingsutveksling

Tiltak:

- Rutinemessig gjennomføre risikovurdering av ID-porten og Altinn for å gjøre tjenestene robuste og tilpasset gjeldende trusselnivå.

Rapport for 2018/2019:

Det blir løpende gjort risikovurderinger knyttet til forvaltning av ID-porten. All ny funksjonalitet i ID-porten blir rutinemessig risikovurdert før produksjonssetting. Difi utførte en oppdatert risikovurdering for den eksisterende tjenesten vinteren/våren 2017, som revideres høsten 2019. ID-porten og Altinn-tjenestene kartlegges for avhengighet mot kritiske funksjoner og skadevurderes i lys av ny sikkerhetslov.

Departementet skal sikre departementsbygninger i tråd med ny sikkerhetslov

Tiltak:

- Sikring av departementsbygninger skal være basert på verdi- og skadevurderinger fra det enkelte departement, trusselvurderinger fra norske sikkerhetsmyndigheter, og sårbarhetsvurderinger fra nasjonale kompetansemiljøer.
- Departementsbygningene skal ha en grunn-sikring som gir et akseptabelt risikobilde. Regjeringens sikkerhetsutvalg tar stilling til akseptabel restrisiko. Basert på et etablert konsept for risikohåndtering, skal det være mulig å tilpasse sikringsnivået ved endringer i risikobildet.
- Sikringstiltakene skal bygge på standardiserte løsninger for å tilrettelegge for risikohåndtering og effektiv administrasjon og ressursutnyttelse, og være koordinert med andre samfunnsinteresser.
- Basert på råd fra ekspertgruppen for sikring av departementsbygg, etableres tiltak for å oppnå et forsvarlig sikkerhetsnivå mot kriminalitet, sabotasje, etterretningsvirksomhet og terror.

Rapport for 2018/2019:

Erstatningslokalene, som ble innleid etter 22. juli 2011, er blitt tilpasset departementsdrift og grunnsikret. Bygningene er under normal leieforvaltning og sikkerhetsstyring. Utskifting av kjøretøyhinder rundt byggene er i hovedsak ferdigstilt, med unntak av tiltak i Tollbugata/Kirkegata.

Ved regjeringens representasjonsanlegg er arbeidet med forsterkning av grunnsikringen ferdigstilt.

I regjeringskvartalet er det ferdigstilt tiltak for forsterkning av grunnsikringen av R6. Langsiktige behov for forsterkning av grunnsikringen i R5 er under utredning, og vurderes mht. planer for midlertidig bruk fram til nytt regjeringskvartal ferdigstilles og eventuell framtidig bruk av bygget.

Departementet skal bidra til at samfunnet er rustet til å takle klimaendringene

Tiltak:

- Følge opp forslag fra NOU 2015: 16 *Overvann i byer og tettsteder* — Som problem og ressurs om endringer i plan- og bygningsloven.

- Videreutvikle kunnskap om og bruk av plan- og bygningsloven slik at kommunal og regional planlegging tar høyde for klimaendringer.
- Arbeidet med å etablere en landsdekkende nasjonal detaljert høydemodell er sentralt for klimatilpasning. Den vil gi bedre grunnlag for konsekvensutredninger og risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til flom- og rasfare. Modellen vil gi svært viktige data for arbeidet med klimatilpasning.

Rapport for 2018/2019:

Departementet har veiledet kommuner, fylkeskommuner og statlige sektormyndigheter om bruk av plan- og bygningsloven for bedre klimaberedskap. Departementet har gitt ut et nytt rundskriv om samfunnssikkerhet i arealplanlegging og byggesaksbehandling (H-5/18), og er godt i gang med utviklingen av en nasjonal detaljert høydemodell. Klimatilpasning er ett av temaene i Meld. St. 18 (2016–2017) *Berekraftige byar og sterke distrikt* og i de nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023.

Overvannsutvalget har i NOU 2015: 16 foreslått en pakke av virkemidler som sammen vil bidra til å forebygge skader fra overvann. Klima- og miljødepartementet har hovedansvaret, og samarbeider nært med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Olje- og energidepartementet. Stortinget vedtok 18. mars 2019 endringer i plandelen av plan- og bygningsloven for å legge til rette for bedre håndtering av overvann i arealplanleggingen. Kommunene vil med endringene få flere muligheter og en tydeligere hjemmel til å ta i bruk kommuneplaner og reguleringsplaner for å ivareta hensynet til vanddisponering. Målene for overvannshåndtering er å forebygge skade på byggverk, helse og miljø, og å utnytte overvann som ressurs. Endringer som berører lovens byggesaksdel skal etter planen fremmes for Stortinget våren 2020.

Rundskriv H-5/18 *Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling* ble gitt ut 17. oktober 2018 og erstatter rundskriv T-5/97. Formålet med rundskrivet er å redegjøre for reglene i plan- og bygningsloven som ivaretar hensynet til samfunnssikkerhet. Rundskrivet gir en overordnet oversikt på området.

Regjeringen vedtok 28. september 2018 nye statlige planretningslinjer (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning i kommunene. Retningslinjene understreker at klimaendring og klimatilpasning skal ivaretas lokalt i samfunnsplanlegging, planstrategi, planprogram og arealplaner.

7.2 Omtale av klima- og miljørelevante saker

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnsaktører har et selvstendig ansvar for å legge miljøsinn til grunn for aktivitetene sine og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. For en omtale av regjeringens samlede klima- og miljørelevante saker, vises det til Klima- og miljødepartementets fagproposisjon.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet arbeider for bærekraftig planlegging og byutvikling med utgangspunkt i plan- og bygningsloven. Dette innebærer blant annet å sikre en bærekraftig bystruktur gjennom effektiv arealbruk, høy kvalitet i byrom og uteareal, og klima- og miljøvennlig transport.

Regjeringen utvidet i 2018 statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging til også å omfatte klimatilpasning. De nye retningslinjene ble fastsatt 28. september 2018. Veiledning til planretningslinjene er under utarbeidelse.

Regjeringen har i 2019 vedtatt nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Det stilles forventninger til fylkeskommuner og kommuner om at det planlegges for et trygt samfunn med lave klimagassutslipp, og som er tilpasset klimaendringene. Det skal utarbeides veiledning til de statlige planretningslinjene for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.

Arbeidet med nasjonal detaljert høydemodell fortsetter med mål om full dekning i 2022. Høydemodellen styrker grunnlaget for klimatilpasning, ressurskartlegging og flom- og skredvern i planarbeidet i kommuner og statlige etater. Det blir også mulig å effektivisere og forbedre arbeidet på en rekke andre områder, fra plassering av vindmøller til kulturminnevern og detaljplanlegging av veier og jernbane.

Bygningsregelverket skal sørge for at boliger og bygg er sikre, energieffektive og miljøvennlige. Energieffektivisering i boliger og andre bygg er viktig for å redusere det totale energibehovet. Ulike låne- og tilskuddsordninger i Husbanken medvirker til flere boliger og bygg med kvaliteter utover kravene i byggteknisk forskrift, blant annet på energi.

I 2019 har departementet hatt forslag til ny forskrift om lån fra Husbanken på høring. Forslaget legger opp til at lån til boligkvalitet skal fremme miljø og tilgjengelighet i nye boliger. I eksisterende boliger foreslås det å fortsatt fremme energieffektivisering og tilgjengelighet. Saken er til behandling i departementet.

Energikravene i TEK17 skal skjerpes til nesten nullenerginivå i 2020. Beslutningen om nivå på kravet skal skje på bakgrunn av utredninger av samfunnsøkonomiske og helsemessige konsekvenser og kompetansen i næringen.

Byggesektoren står for en stor del av energibruken, ressursbruken og avfallsmengden i Norge. Det er store miljøgevinster å hente i bygge- og eiendomsbransjen. Miljøtiltak i forbindelse med statlige byggeprosjekter kan omhandle redusert energibruk, mindre bruk av fossil energi til oppvarming, redusert lokal forurensing ved sanering, redusert bruk av miljøskadelige materialer, men også lokalisering, gjenbruk og godt vedlikehold. Statsbygg skal være et forbilde og bidra til å utvikle bransjen innenfor klima og miljø.

Statsbygg har i 2018 gjennomført en rekke klima- og miljøtiltak. Klimakorrigert og driftsnormert kWh per kvm er redusert fra 2017. Dette er oppnådd gjennom betydelig satsing på ENØK, god energiledelse og systematisk oppfølging i eiendomsforvaltningen. Statsbygg har i 2018 installert automatiske måleravlesere på om lag 100 eiendommer. Dette gir et bedre grunnlag for energianalyser, og gjør det enklere å prioritere energieffektiviserings tiltak. I juni ble et av landets største solcelleanlegg åpnet ved Universitetet i Sørøst-Norge, Campus Vestfold.

For miljøet er det ofte bedre å utvikle og tilpasse eksisterende eiendom fremfor å bygge nytt. Statsbygg arbeider derfor med å redusere behovet for nye bygg, blant annet gjennom arealeffektivisering og optimalisering av løsninger i eksisterende bygningsmasse.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet skal utrede hva som er barrierer for økt bruk av lavutslippsmaterialer i byggeprosjekter, samt tiltak som kan redusere barrierene og fremme bruken.

Lokalisering har stor påvirkning på et byggs totale klimagassregnskap, og transport, lokal klima samt tomtens grunnforhold er viktige faktorer i denne sammenheng. Statsbygg skal legge statlige planretningslinjene til grunn i sine lokaliserings- og tomtanalyser, og søker etter tomter som vil gi minst mulig miljøbelastning.

7.3 FNs bærekraftsmål 11. Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige

Bærekraftsmålene er universelle og legger også føringer for nasjonal politikk. For å oppnå målene er det viktig at de implementeres også på regionalt og lokalt nivå. Regjeringen har derfor lagt inn i *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023* at fylker og kommuner skal legge FNs bærekraftsmål til grunn for sin planlegging.

Flere kommuner og fylker har allerede tatt i bruk FNs bærekraftsmål i sin lokale og regionale planlegging. Noen kommuner deltar blant annet i FNs arbeid med smarte og bærekraftige byer; U4SSC, blant annet Trondheim, Bodø og Ålesund. Flere kommuner bruker bærekraftsmålene som verktøy i omstillingsprosessene for etablering av nye fylker eller kommuner, som for eksempel Viken fylkeskommune og kommunene Asker og Lunner.

Det arbeides med å utvikle verktøy, metoder og indikatorer tilpasset nasjonalt, regionalt og lokalt nivå blant annet i FN-systemet, EU, OECD og i regi av Nordisk Ministerråd. I tillegg har flere land kommet langt med implementering av FNs bærekraftsmål, for eksempel Danmark og Nederland. Departementet vil vurdere om deres erfaringer kan være relevante for Norge.

Både FN-sambandet og KS melder om stor interesse i norske kommuner og fylkeskommuner for bistand til å implementere bærekraftsmålene på regionalt og lokalt nivå. De etterspør blant annet gode og tilgjengelige relevante data som kan bidra til et godt kunnskapsgrunnlag. Departementet samarbeider med SSB, Kartverket og andre om forbedringer i statistikkgrunnlaget og mer aktivitet i analysearbeidet. Departementets arbeid med utvikling av arealprofiler vil bidra til å gi kommunene et bedre kunnskapsgrunnlag enn de har i dag.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil i samarbeid med SSB, KS, FN-sambandet og andre relevante aktører bidra til utvikling av indikatorer, verktøy og metoder som er tilpasset behovet på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Den nasjonale rapporteringen for 2019 vil imidlertid forholde seg til de eksisterende indikatorene utviklet av FN. Departementet tar sikte på å gradvis utvikle nye nasjonale indikatorer, og SSB har fått i oppdrag å utvikle tre nye nasjonale indikatorer i løpet av 2020. Dette gjelder indikator 11.2.1, 11.3.1 og 11.7.1. Bærekraftsmål 11 har sju resultatmål, tre operative mål og til sammen fem-

ten indikatorer. SSB har gjort en gjennomgang av alle bærekraftsmålene og kartlagt tilgjengelig statistikk i Norge for måling av FNs bærekraftsmål (SSB 2018:01). Det foreligger ikke norsk oversettelse av indikatorene.

11.1) Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder

11.1.1 Proportion of urban population living in slums, informal settlements or inadequate housing

Det er i dag ingen byområder i Norge som kan defineres som slum. Det er imidlertid noen byområder som har særskilte levekårsutfordringer, og staten har i dag et samarbeid med flere kommuner om ekstra områdesatsing i utvalgte byområder. Boligkvaliteten er høy sammenlignet med de fleste andre land. Ifølge SSB var 3,3 pst. av befolkningen definert som vanskeligstilte på boligmarkedet i 2017. 3 900 personer var definert som bostedsløse i Norge i 2016.

11.2) Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, lett tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris, og bedre sikkerheten på veiene, særlig gjennom utbygging av offentlige transportmidler og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne samt eldre

11.2.1 Proportion of population that has convenient access to public transport, by sex, age and persons with disabilities

Tall fra EUROSTAT i 2012 viser at 29,6 pst. av befolkningen har høy vanskelighet med å få tilgang til offentlig transport i Norge.

Den gjennomsnittlige transportmiddelfordelingen i 2013–2014 for hele landet på de daglige reisene viser at 55 pst. av alle reiser utføres som bilfører og 8 pst. som bilpassasjer. 10 pst. av reisene ble foretatt med kollektivtransport, mens 21 pst. ble utført av fotgjengere og 5 pst. som syklist. Det er betydelige variasjoner mellom de ulike områdene – eksempelvis er kollektivandelen i Oslo 26 pst.

Det er et mål at transportsystemet skal være universelt utformet. Det gjennomføres tiltak for universell utforming i forbindelse med bygging og utbedring av kollektivfelt, holdeplasser, knutepunkter og stasjoner. Tilrettelegging for kollektivtransport, syklist og fotgjengere er viktige satsingsområder i byvekstavgiftene, og det vil i den forbindelse bli gjennomført tiltak for universell utforming i byområdene med slike avtaler.

11.3) Innen 2030 oppnå en mer inkluderende og bærekraftig urbanisering med mulighet for en integrert og bærekraftig bosettingsplanlegging og -forvaltning som gir medbestemmelse i alle land

11.3.1 Ratio of land consumption rate to population growth rate

I Norge bor vi stadig tettere og 82 prosent av landets innbyggere bor nå i tettsteder, mot 77 prosent i 2002. 1. januar 2018 bodde i alt 4 328 000 personer i totalt 994 tettsteder. Av disse bodde over 1 million i tettstedet Oslo. Om lag 955 000 personer var bosatt i spredtbygde strøk. Den relative befolkningsveksten i tettstedene er større enn den relative arealveksten. Det tyder på en økende fortetting. Bosettingsmønsteret sentraliseres, men ikke alle tettstedene i Norge har en bymessig karakter. I europeisk sammenheng er de fleste norske byene og stedene små, og har lav tetthet både i folketall og i arbeidsplasser. Vi er det landet i Europa der færrest bor i storbyer.

11.3.2 Proportion of cities with a direct participation structure of civil society in urban planning and management that operate regularly and democratically

Etter plan- og bygningsloven § 5-1 skal det legges til rette for medvirkning fra sivilsamfunnet i all planlegging. Kommunen skal sikre at alle grupper og interesser har mulighet til å delta i planprosessen, herunder barn og unge. Kommunen skal påse at kravet oppfylles i planprosesser som utføres av andre. Dersom kravene til høring og offentlig ettersyn av arealplaner ikke blir fulgt, kan det medføre at planen blir ugyldig. Det utarbeides ikke nasjonal statistikk når det gjelder omfanget av medvirkning.

11.4) Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv

11.4.1 Total expenditure (public and private) per capita spent on the preservation, protection and conservation of all cultural and natural heritage, by type of heritage (cultural, natural, mixed and World Heritage Centre designation), level of government (national, regional and local/municipal), type of expenditure (operating expenditure/investment) and type of private funding (donations in kind, private non-profit sector and sponsorship)

Samlet oversikt over midler til bevaring, beskyttelse eller konservering av norsk kultur- og naturarv mangler. Systematisk innsats organisert i ti ulike tematiske bevaringsprogrammer, målrettet

mot fredede/vernede kulturminner, utgjør et hovedinnsatsområde. Budsjettet for Norsk Kulturminnefond er styrket de senere årene. Økte tilskudd fra fondet genererer økt innsats fra private eiere av verneverdige kulturminner. I tillegg har flere bankfond, stiftelser og organisasjoner tilskuddsordninger til kulturminner, friluftsliv og ivaretagelse av grøntområder og naturmangfold.

Norge har de siste årene styrket innsatsen for forvaltningen av de åtte norske verdensarvområdene. Det er per august 2019 etablert verdensarvsentre ved fem av dem, med formål å gi besøkende god informasjon om verdensarven og styrke den lokale forankringen. Klima- og miljødepartementet har en egen tilskuddspost til dette. Det norske ambisjonsnivået for oppfølging av verdensarvkonvensjonen er høyt. Verdensarvområdene skal utvikles som fyrtårn for beste praksis innenfor natur- og kulturminneforvaltning. Regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene følger opp dette gjennom arealplanleggingen. Dette er innarbeidet i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (for 2019–2023).

Norge er for perioden 2017–2021 medlem av verdensarvkomiteen, og engasjerer seg gjennom dette vervet direkte i det internasjonale arbeidet med verdensarv. For 2019 er det bevilget 30 mill. kroner med formål å styrke forvaltningen og sikringen av verdensarven globalt, med en særlig satsing på afrikansk naturarv. Norge har også en seksårig samarbeidsavtale med Unescos rådgivende organ IUCN og Iccrom om kapasitetsbygging internasjonalt, og bidrar med i overkant av 4 mill. kroner årlig i perioden 2016–2022.

Gjennom økonomisk bidrag til kjøp av friluftslivsområder, bidrar staten til at grønne områder i byer og tettsteder ivaretas og utvikles. Friluftslivsområder i nærmiljøet er prioritert i ordningen. Staten har også en egen tilskuddsordning for tilrettelegging av friluftslivsområdene som er sikret på denne måten.

11.5) Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon i antall dødsfall og antall personer som rammes av katastrofer, herunder vannrelaterte katastrofer, samt i betydelig grad minske de direkte økonomiske tap i verdens samlede bruttonasjonalprodukt som følge av slike katastrofer, med vekt på beskyttelse av fattige og personer i utsatte situasjoner

11.5.1 Number of deaths, missing persons and persons affected by disaster per 100,000 people

Det er estimert at totalt 281 personer omkom i 2018 som følge av uønskede hendelser. Dette

inkluderer 108 personer i trafikkulykker, 102 som omkom grunnet drukning, 39 i brann, 14 i uhell med elektromedisinsk utstyr og 18 i andre ulykker. Per i dag beregnes dette manuelt fra ulike kilder og er beheftet med noe usikkerhet, men felles oppdatert statistikk er under utarbeidelse som en del av Kunnskapsbanken i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

11.5.2 Direct economic loss in relation to global GDP, damage to critical infrastructure and number of disruptions to basic services, attributed to disasters

For 2018 ble det i Norge estimert et økonomisk tap som følge av klima- og naturrelaterte hendelser på 3,6 mrd. kroner. Det er utbetalt 1,97 mrd. kroner i avlingsskadeerstatning etter tørkesommeren 2018. I tillegg ble det registrert naturskader for rundt 600 mill. kroner og vannskader for 1,1 mrd. kroner. Over halvparten av forsikringsutbetalingene knyttet til naturskade kom etter uvær høsten 2018. De største skadene og høyeste erstatningene kom etter høstflommen i Oppland. Deretter følger høststormen «Helene» som særlig rammet Vestlandet og Sørlandet. Den norske stat er selvassurandør, noe som innebærer at staten som hovedregel ikke tegner forsikring, men håndterer tap og skade når det oppstår. Det finnes p.t. ikke sammenstilte tall for økonomisk tap som følge av selvassurandørprinsippet. Det er derfor grunn til å anta at tallene for økonomisk tap grunnet katastrofer er høyere enn det som er estimert. Tallene beregnes i dag manuelt, men oppdatert sammenstilt statistikk er under utarbeidelse som en del av Kunnskapsbanken i DSB.

11.6) Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene målt per innbygger, blant annet ved å legge særlig vekt på luftkvalitet samt offentlig og annen form for avfallshåndtering

11.6.1 Proportion of urban solid waste regularly collected and with adequate final discharge out of total urban solid waste generated, by cities

Kommunene skal sørge for innsamling og behandling av avfall fra husholdninger, mens næringsvirksomheter står fritt til å velge løsning i markedet for sitt avfall, forutsatt lovlig håndtering. Det stilles krav til både kommunale og private anlegg gjennom tillatelser etter forurensningsloven. Det er forbudt å deponere biologisk nedbrytbart avfall. Det finnes ikke egen statistikk for innsamling av avfall fra byområder. Det aller meste av det genererte avfallet blir samlet inn og håndtert på en miljømessig forsvarlig måte.

11.6.2 Annual mean levels of fine particulate matter (e.g. PM2.5 and PM10) in cities (population weighted)

Luftkvaliteten i Norge er gradvis forbedret over de siste tiår, og i 2018 var det for første gang ingen overskridelser av forurensningsforskriftens grenseverdier for NO₂. Bedringen skyldes blant annet ny kjøretøyteknologi og renere vedovner. I Norge er det svevestøv og nitrogendioksid (NO₂) som bidrar mest til lokal luftforurensning. De viktigste kildene til dette er veitrafikk, vedovner og langtransportert forurensning. På luftkvalitet.info ligger informasjon om luftkvaliteten i de største norske byer og tettsteder.

11.7) Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne.

11.7.1 Average share of the built-up area of cities that is open space for public use for all, by sex, age and persons with disabilities

I 2018 har over halvparten av befolkningen som bor i tettsteder i Norge trygg tilgang til rekreasjonsareal. I de største byene har andelen økt med 5 prosentpoeng på to år. Barn og unge under 20 år er den aldersgruppen der flest har trygg tilgang til rekreasjonsareal (62 pst.). Det er befolkningen i de minste tettstedene som enklest kan komme til tur-områder og andre grønne lunger. En klart mindre andel av store boligbygg, det vil si boligblokker og bygårder, har trygg tilgang til rekreasjonsareal enn de andre boligtypene. Dette kan ha sammenheng med at en del av disse boligtypene ligger i sentrale områder i byene der boligene ligger tett og det er mer trafikk. (Kilde: SSB Rekreasjonsareal og nærturterreng, artikkel 8. april 2019).

11.7.2 Proportion of persons victim of physical or sexual harassment, by sex, age, disability status and place of occurrence, in the previous 12 months

Det er i dag ikke data over omfanget av fysisk eller seksuell trakassering i grøntområder eller offentlige rom. Det rapporteres på vold under Bærekraftsmål 5 og 16.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 13 første ledd forbyr seksuell trakassering. Arbeidsmiljøloven § 4-3(3) sier at arbeidstaker ikke skal utsettes for trakassering eller annen utilbørlig opptreden. Det finnes også bestemmelser i straffeloven som kan omfatte saker om seksuell trakassering, jf. strl. §§ 266, 297 og 298.

Det er domstolene som behandler saker om seksuell trakassering. Det er få saker om seksuell trakassering som kommer opp for domstolene. Omfanget av seksuell trakassering gjenspeiles således ikke i de sakene som bringes inn for domstolene. Regjeringen foreslo våren 2019 å etablere et lavterskeltilbud for saker om seksuell trakassering ved å gi Diskrimineringsnemnda myndighet til å håndheve forbudet mot seksuell trakassering i likestillings- og diskrimineringsloven, jf. Prop. 63 L (2018–2019). Dette vil gi personer som utsettes for seksuell trakassering et kostnadsfritt alternativ til domstolsbehandling, og et reelt retts- og diskrimineringsvern. Stortinget vedtok lovendringen i juni 2019, og den vil tre i kraft fra 1. januar 2020.

Spørsmål om seksuell trakassering ble inkludert i Ungdata-undersøkelsen fra 2017. 21 pst. av jentene og 9 pst. av guttene hadde opplevd at noen mot deres vilje befølte dem på en seksuell måte. 20 pst. av jentene og 13 pst. av guttene hadde opplevd at noen på en sårende måte kalte dem for hore, homse eller andre ord med seksuelt innhold. 21 pst. av jentene og 14 pst. av guttene hadde opplevd at noen spredte negative seksuelle rykter om dem.

Kunnskapsoppsummeringen om seksuell trakassering blant elever i ungdomsskolen og videregående opplæring (2016) viser at det er klart flere jenter enn gutter som utsettes for fysiske former for seksuell trakassering.

11.a) Støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder ved å styrke nasjonale og regionale utviklingsplaner

11.a.1 Proportion of population living in cities that implement urban and regional development plans integrating population projections and resource needs, by size of city

Samfunns- og arealplanleggingen skal etter plan- og bygningsloven (pbl.) § 3-1 første ledd bokstav a) «sette mål for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i kommuner og regioner, avklare samfunnsmessige behov og oppgaver, og angi hvordan oppgavene kan løses». Etter tredje ledd skal planleggingen «... bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring ...». Departementet forutsetter at dette følges opp av regional og lokal planmyndighet. Departementet arbeider også for å styrke koblingen mellom kommuneplanens samfunnsdel og kommunens økonomiplan for å gjøre planleggingen mer realistisk og gjennomføringsrettet.

11.b) Innen 2020 oppnå en betydelig økning i antall byer og bosettinger som vedtar og gjennomfører en integrert politikk og plan med sikte på inkludering, bedre ressursbruk, begrensning av og tilpasning til klimaendringer samt evne til å motstå og håndtere katastrofer, samt utvikle og iverksette en helhetlig og altomfattende risikostyring i forbindelse med katastrofer, i tråd med Sendai-rammeverket for katastrofeberedskap 2015–2030

11.b.1 Number of countries that adopt and implement national disaster risk reduction strategies in line with the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030

Norge har lover og regler for hvordan risiko for katastrofer skal håndteres, som for eksempel sivilbeskyttelsesloven og plan- og bygningsloven som har krav om helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyser.

11.b.2 Proportion of local governments that adopt and implement local disaster risk reduction strategies in line with national disaster risk reduction strategies

Det er et krav i sivilbeskyttelsesloven at kommunene har en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. I tillegg skal det gjennomføres risiko- og sårbarhetsanalyse for alle planer for utbygging, jf. plan- og bygningsloven § 4-3. Fylkesmennene utarbeider helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser på fylkesnivå og fører tilsyn med at kommunene oppfyller sine forpliktelser på beredskapsområdet. Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger risiko- og sårbarhetsanalyser til grunn for plan- og byggesaksbehandlingen.

11.c) Bistå de minst utviklede landene med å oppføre bærekraftige og solide bygninger ved bruk av lokale materialer, blant annet gjennom økonomisk og faglig bistand

11.c.1 Proportion of financial support to the least developed countries that is allocated to the construction and retrofitting of sustainable, resilient and resource-efficient buildings utilizing local materials

Norge rapporterer tall om norsk bistand til OECD, men det foreligger ikke data som dekker denne indikatoren. Norge bistår de minst utviklede landene gjennom både bilateralt og multilateralt samarbeid, og har en programsamarbeidsavtale med UN-Habitat som har ansvar for FN's arbeid med bolig- og byutvikling. UN-Habitat

arbeider blant annet for å styrke utviklingslandenes bolig- og bygningssektor og gjenoppbygging etter krig og katastrofer. Det er imidlertid bare en liten del av norsk støtte som gis til dette formålet.

7.4 Lønnsvilkår o.a. til ledere i heleide statlige virksomheter

Kommunalbanken AS

Administrerende direktør har en avtalt fastlønn for 2019 på 3,1 mill. kroner, en innskuddsbasert pensjonsordning inntil 12G som øvrige ansatte, og en etterlønnsavtale på inntil 12 månedslønner som utløses etter særskilte vilkår. Administrerende direktør er omfattet av samme ordning for resultatbasert variabel lønn som øvrige ansatte. Ordningen er begrenset til 1,5 månedslønner og forutsetter at styrefastsatte måltall er nådd.

7.5 Likestilling i staten

Likestilling mellom kvinner og menn i det statlige tariffområdet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for statens sentrale arbeidsgiverfunksjon og er tariffpart i det statlige tariffområdet. Departementet har som overordnet statlig arbeidsgiver et særlig ansvar for å legge til rette for at den statlige personalpolitikken fører til likestilling mellom kjønnene. Det at arbeidslivet legger til rette for at alle får like muligheter, er en viktig forutsetning for likestilling mellom kvinner og menn.

Virksomhetene er pålagt å arbeide systematisk for å unngå kjønnsdiskriminering i forbindelse med rekruttering, oppgavefordeling og lederutvelgelse.

Likestillingstiltakene innen det statlige tariffområdet har de siste årene særlig vært rettet mot å fremme likelønn mellom kvinner og menn, og mot målet om 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger. Det er tilnærmet lik lønn mellom kvinner og menn på de ulike stillingsnivåene i staten. Men det er fortsatt en større andel menn i de høyere lønnede stillingsnivåene. I Hovedtariffavtalene i staten (1. mai 2018–30. april 2020) framgår det i fellesbestemmelsene § 3, pkt. 6 at «ved gjeninntreden etter foreldrepermisjon skal arbeidstakeren tilbys en samtale om kompetanse, ansvar, lønn og karriereutvikling». Hensikten er å sikre at arbeidstakeren ikke taper lønns- og karrieremessig ved uttak av foreldrepermisjon.

Tabell 7.1 Årsverk 2017 og 2018

	Kjønnsbalanse			
	År	Andel menn	Andel kvinner	Totalt ansatte
Ansatte omfattet av Hovedtariffavtalen ¹	2018	50 %	50 %	154 520
	2017	50 %	50 %	154 398
Ledere omfattet av Hovedtariffavtalen ²	2018	46 %	54 %	15 650
	2017	47 %	53 %	15 468
Leder omfattet av Lederlønnssystemet ³	2018	63 %	37 %	242
	2017	66 %	34 %	248

¹ Kilde: Statens lønnsstatistikk. Alle ansatte som omfattes av Hovedtariffavtalen per 1. oktober, unntatt toppledere og dommere på egne kontrakter, timelønnte, overenskomstlønnte og honorerte. Jernbaneverket og Den norske kirke er ikke lenger med i tariffområdet.

² Kilde: Statens lønnsstatistikk.

³ Kilde: Innrapporterte opplysninger fra departementene per 31. desember 2017 og 31. desember 2018 inkluderer kun de som står oppført med lønn.

Yrkesdeltakelsen blant kvinner er betydelig høyere i Norge enn i mange andre land. Tabell 7.1 viser at blant alle ansatte som er omfattet av Hovedtariffavtalen er det like mange menn som kvinner i staten. Blant ledere og medarbeidere i ledende stillinger som er omfattet av Hovedtariffavtalene er det også om lag like mange menn som kvinner. Blant ledere som er omfattet av lederlønnssystemet er det en overvekt av menn. En del av forskjellene mellom menn og kvinner skyldes ulike livs- og karrierevalg.

Langt på vei er det lik lønn for likt arbeid i staten, men i en del yrker er det langt flere menn, og i en del yrker er det langt flere kvinner. I tabell 7.2 framgår lønnsnivå for menn og kvinner for ulike yrkeskoder. Kvinners andel av menns lønn er høyere innenfor hver yrkeskode enn kvinners andel av menns lønn for hele statssektoren. Det kommer av at kvinner tradisjonelt har vært i lavere lønnede stillinger. Generelt sett er en del av disse strukturforskjellene i ferd med å endre seg, fordi flere kvinner nå rekrutteres til høyere betalte stillinger.

Tabell 7.2 Antall menn og kvinner og gjennomsnittlig lønn i utvalgte yrkeskoder

Yrkeskode	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Kvinner andel av menns lønn
		Antall menn	Antall kvinner	Totalt ansatte	Menn, lønn	Kvinner, lønn	
Rådgiver	2018	4 520	9 077	13 597	46 059	43 291	94 %
	2017	4 550	9 012	13 562	45 218	42 516	94 %
Seniorrådgiver	2018	5 290	6 458	11 748	55 524	52 209	94 %
	2017	5 120	6 121	11 241	54 279	51 437	95 %
Renholder	2018	139	987	1 126	33 339	32 712	98 %
	2017	142	1 048	1 190	32 153	31 846	99 %
Ingeniør, høyskole	2018	2 838	1 365	4 203	46 752	42 163	90 %
	2017	2 812	1 360	4 172	45 570	41 667	91 %
Sosionom	2018	103	222	325	42 568	44 108	104 %
	2017	107	228	335	41 346	42 677	103 %
Førstekonsulent	2018	993	2 340	3 333	42 770	39 482	92 %
	2017	1 063	2 428	3 491	41 126	38 461	94 %
Miljøarbeider	2018	272	228	500	41 632	40 707	98 %
	2017	303	249	552	40 700	40 517	100 %
Lektor, inkl. høyskolelektor og universitetslektor	2018	2 275	3 329	5 604	50 768	49 509	98 %
	2017	2 272	3 218	5 490	49 040	48 127	98 %

For ytterligere informasjon om likestillingssituasjonen i staten vises det til departementenes budsjettproposisjoner.

Tabell 7.3 Andel av hvert kjønn som arbeider deltid

	Deltid	
	Menn	Kvinner
2018	9 %	12 %
2017	9 %	13 %

Kilde: Statens lønnsstatistikk per 1. oktober. Inkluderer ikke toppledere og dommere på egne kontrakter, timelønnte og overenskomstlønnte.

Forskjellen i bruken av deltid mellom menn og kvinner er liten, og endrer seg lite.

Tabell 7.4 Antall årsverk og gjennomsnittlig månedsfortjeneste per årsverk 2012–2018

	Antall årsverk		Prosent økning	Gjennomsnittlig mnd. fortjeneste per årsverk		Prosent økning 2012–2018
	2012	2018		2012	2018	
Ansatte omfattet av Hovedtariffavtalen	137 324	145 922	6,3 %	41 367	48 892	19,2 %
Kvinner	65 239	72 661	11,4 %	39 447	46 159	17,0 %
Menn	72 085	73 732	1,7 %	43 104	51 600	19,7 %

Kilde: SBU-rapport 2019 og SBU-rapport 2013

I perioden mellom 2012 og 2018 har antallet ansatte i staten økt med 6,3 pst. Antallet kvinner i staten økte mer enn antallet menn. I 2018 var månedsfortjenesten for menn høyere enn for kvinner. Det har antakelig å gjøre med at nyansatte menn i større grad gikk inn i lederstillinger.

Tabell 7.5 Prosendelen kvinner og menn i alle lederstillinger og topplederstillinger i statlig sektor 2012–2018

Ledergrupper	Kjønn	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Alle ledere i staten	Kvinner	45 %	46 %	46 %	51 %	52 %	53 %	54 %
	Menn	55 %	54 %	54 %	49 %	48 %	47 %	46 %
Ledere omfattet av lederlønnsordningen	Kvinner	36 %	35 %	32 %	32 %	35 %	34 %	37 %
	Menn	64 %	65 %	68 %	68 %	65 %	66 %	63 %

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister per 1. oktober og innrapporterte opplysninger fra departementene per 31.12.

Kvinneandelen blant alle ledere og medarbeidere i ledende stillinger i staten har økt fra 45 pst. i 2012 til 54 pst. i 2018. Kvinneandelen blant ledere omfattet av lederlønnsordningen har ligget på om lag 35 pst. fra 2012 til 2018.

7.6 Likestilling i virksomhetene

Tabell 7.6 gir en oversikt over kjønnsbalansen i Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Departementet tilstreber lik lønn mellom kjønnene innen alle stillingskategorier.

Tabell 7.6 Kjønnsbalanse Kommunal- og moderniseringsdepartementet

		Kjønnsbalanse			Kvinnens lønn i % av menn
		M %	K %	Total	(kr/%)
Kommunal- og moderniserings- departementet	2018	40	60	359	98,3
	2017	42	58	380	95

Tabell 7.7 viser at prosentandelen som arbeider deltid er synkende både for kvinner og menn. Det er fortsatt flere kvinner enn menn som arbeider deltid. Prosentandelen midlertidig ansatte synker også, og i 2018 var andelen lik for kvinner og menn. Både kvinner og menn tar ut foreldrepermisjon og har mulighet til å tilpasse arbeids-

tiden i småbarnsperioden. I 2018 var kjønnsfordelingen av foreldrepermisjon jevnere enn tidligere år. Forsatt har kvinner noe høyere legemeldt sykefravær enn menn. Prosentandelen er imidlertid synkende for kvinner, mens den for menn er stabil.

Tabell 7.7 Deltid, midlertidig ansettelse, foreldrepermisjon og sykefravær i Kommunal- og moderniseringsdepartementet

		Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon (fordeling)		Legemeldt sykefravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Kommunal- og moderniserings- departementet	2018	0,8	4,2	2,2	2,2	41	59	2,0	3,6
	2017	3,1	8,2	4,4	3,2	19	81	2,0	3,7

Tabell 7.8 gir en tilstandsrapportering om likestillingssituasjonen i departementets underliggende

virksomheter. I rapporten er fylkesmannsembetene sett under ett.

Tabell 7.8 Tilstandsrapportering underliggende virksomheter

		Kjønnsbalanse			Kvinner lønn i % av menn	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldre- permisjon (fordeling)		Legemeldt sykefravær	
		M%	K%	Total	(kr/%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Datatilsynet	2018	34	66	41	89	0,0	3,7	7,1	4,7	0	0	0,0	0,8
	2017	44	56	47	93	0,0	3,9	7,8	5,9	40	60	0,5	1,0
Departementenes sikkerhets- og ser- viceorganisasjon	2018	58	42	748	100	2,0	7,0	11,0	18,0	48	52	4,3	7,1
	2017	58	42	770	100	3,0	7,0	11,0	18,0	47	53	3,1	5,2
Direktoratet for byggkvalitet	2018	43	57	86	91	3,0	4,0	0,0	2,0	75	25	6,0	8,0
	2017	48	52	81	91	3,0	2,0	3,0	4,0	100	0	5,0	8,0
Direktoratet for forvaltning og IKT	2018	54	46	322	95	1,0	3,0	3,0	7,0	33	67	0,0	0,1
	2017	45	55	306	95	3,0	5,0	7,0	7,0	33	67	0,1	0,3
Distriktssenteret	2018	39	61	23	87	0,0	0,0	0,0	1,0	0	0	0,0	1,0
	2017	39	61	23	83	0,0	0,0	0,0	1,0	0	0	0,6	0,8
Fylkesmanns- embetene	2018	33	67	2 707	92	5,8	12,4	7,1	9,3	18	82	1,9	3,7
	2017	34	66	2 731	92	7,3	13,3	7,9	14,7	29	71	1,5	4,3
Husbanken	2018	40	60	304	89	4,1	10,4	0,8	2,2	0	100	2,7	6,4
	2017	41	59	330	90	1,1	3,1	0,7	0,6	0	100	0,6	1,1
Husleietvist- utvalget	2018	34	66	32	76	0,0	19,5	0,0	19,0	33	67	3,7	6,2
	2017	39	61	31	77	9,6	6,4	3,2	6,4	36	64	2,1	5,1
Internasjonalt reindriftssenter	2018	78	22	9	64	22,0	11,0	22,0	0,0	0	0	0,0	0,0
	2017	73	27	6	56	-	-	-	-	-	-	-	-
Kartverket	2018	46	54	848	86	5,7	18,7	3,3	2,0	22	78	2,3	6,3
	2017	46	54	869	86	6,5	19,1	6,3	8,5	34	66	2,2	5,4
Nasjonal kommuni- kasjonsmyndighet	2018	61	39	161	93	0,0	3,2	3,1	4,8	45	55	1,1	2,4
	2017	62	38	161	91	0,0	3,2	2,0	6,5	34	66	0,8	1,9
Statsbygg	2018	64	36	883	111	4,0	10,0	0,7	0,6	34	66	2,7	5,3
	2017	66	34	902	111	5,0	13,0	1,8	4,5	9	91	3,4	5,0
Valgdirektoratet	2018	59	41	27	111	0,0	0,0	3,7	0,0	100	0	4,4	6,6
	2017	57	43	37	103	16,2	16,2	16,2	16,2	100	0	0,2	0,8

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2019–2020) om statsbudsjettet for år 2020 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Kommunal- og moderniseringsdepartementet føres det i Prop. 1 S (2019–2020) statsbudsjettet for budsjettåret 2020 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 1–2, 500–595, 2412, 2445, 3500–3595, 5312, 5445–5446, 5570, 5615–5616

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen			
	01 Apanasje		12 528 000	
	50 Det kongelige hoff		218 137 000	
	51 Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff		50 000 000	280 665 000
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen			
	01 Apanasje		10 427 000	10 427 000
	Sum Det kongelige hus			291 092 000
Administrasjon				
500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet			
	01 Driftsutgifter		417 296 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>		76 599 000	
	23 Husleie for fellesarealer m.m.		25 326 000	
	25 Nytt regjeringskvartal, <i>kan overføres</i>		4 039 000	
	27 Felles IKT-løsning, <i>kan overføres</i>		40 596 000	
	50 Forskningsprogrammer		70 632 000	
	70 Diverse formål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>		2 994 000	637 482 000
502	Tariffavtalte avsetninger			
	71 Opplæring og utvikling av tillitsvalgte		195 000 000	195 000 000
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon			
	01 Driftsutgifter		640 329 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	61 157 000	
	22	Fellesutgifter	134 672 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	21 083 000	
	46	Sikringsanlegg og sperresystemer, <i>kan overføres</i>	8 779 000	866 020 000
		Sum Administrasjon		1 698 502 000
		Fylkesmannsembetene		
525		Fylkesmannsembetene		
	01	Driftsutgifter	1 896 952 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	172 308 000	2 069 260 000
		Sum Fylkesmannsembetene		2 069 260 000
		Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning		
530		Byggeprosjekter utenfor husleieordningen		
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	179 000 000	
	31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	30 000 000	
	33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	1 471 200 000	
	34	Statens eiendom på Adamstuen, <i>kan overføres</i>	7 500 000	
	36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	28 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	829 600 000	2 545 300 000
531		Eiendommer til kongelige formål		
	01	Driftsutgifter	27 207 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	63 605 000	90 812 000
532		Utvikling av Fornebuområdet		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	97 000	
	30	Investeringer, <i>kan overføres</i>	200 000	297 000
533		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	01	Driftsutgifter	21 008 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	35 000 000	56 008 000
		Sum Statlige byggeprosjekter og eiendomsforvaltning		2 692 417 000
		Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk		
540		Digitaliseringsdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	233 339 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	44 108 000	
	22	Bruk av nasjonale felleskomponenter	80 000 000	
	23	Utvikling og forvaltning av nasjonale felleskomponenter, <i>kan overføres</i>	111 585 000	
	25	Medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	146 077 000	
	26	StimuLab, <i>kan overføres</i>	20 298 000	
	28	Altinn, <i>kan overføres</i>	221 548 000	
	71	IT-standardisering	811 000	857 766 000
541		IT- og ekompolitikk		
	22	Utvikling, gjennomføring og samordning av IT- og ekompolitikken, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>	20 723 000	
	50	Forskningsprogrammer	205 617 000	
	60	Bredbåndsutbygging	256 142 000	
	70	Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk, <i>kan nyttes under post 22</i>	15 287 000	497 769 000
542		Internasjonalt samarbeid		
	01	Driftsutgifter	4 882 000	
	70	Internasjonale program, <i>kan overføres</i>	73 788 000	78 670 000
543		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	01	Driftsutgifter	231 933 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	15 785 000	
	70	Telesikkerhet og -beredskap, <i>kan overføres</i>	141 369 000	389 087 000
		Sum Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk		1 823 292 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Personvern				
545	Datatilsynet			
	01 Driftsutgifter		66 478 000	66 478 000
546	Personvernnemnda			
	01 Driftsutgifter		2 564 000	2 564 000
	Sum Personvern			69 042 000
Distrikts- og regionalpolitikk				
553	Regional- og distriktsutvikling			
	61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling		763 307 000	
	62 Kompetansepiloter, <i>kan overføres</i>		16 411 000	
	63 Interreg og Arktis 2030		101 404 000	
	65 Omstilling		66 000 000	
	74 Klynger og innovasjon		215 954 000	
	76 Nordisk og europeisk samarbeid, <i>kan overføres</i>		30 870 000	1 193 946 000
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling			
	01 Driftsutgifter		33 343 000	
	73 Merkur, <i>kan overføres</i>		59 409 000	92 752 000
	Sum Distrikts- og regionalpolitikk			1 286 698 000
Samiske formål				
560	Samiske formål			
	50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv		512 861 000	
	51 Divvun		7 428 000	
	55 Samisk høyskole		5 363 000	525 652 000
563	Internasjonalt reindriftssenter			
	01 Driftsutgifter		6 508 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		2 789 000	9 297 000
	Sum Samiske formål			534 949 000
Nasjonale minoriteter				
567	Nasjonale minoriteter			
	22 Kollektiv oppreisning til norske rom mv.		1 107 000	
	60 Rom, <i>kan overføres</i>		3 617 000	
	70 Nasjonale minoriteter		7 257 000	
	72 Det Mosaiske Trossamfund		7 186 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	73	Kvensk språk og kultur	10 500 000	
	74	Kultur- og ressurscenter for norske rom	14 024 000	
	75	Romanifolket/taterne, <i>kan overføres, kan nyttes under post 25</i>	5 027 000	48 718 000
		Sum Nasjonale minoriteter		48 718 000
		Kommunesektoren mv.		
571		Rammetilskudd til kommuner		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	34 542 000	
	60	Innbyggertilskudd	137 050 768 000	
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	785 079 000	
	62	Distriktstilskudd Nord-Norge	2 204 969 000	
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 572, post 64</i>	1 084 000 000	
	65	Regionsentertilskudd	196 855 000	
	66	Veksttilskudd	203 885 000	
	67	Storbytilskudd	581 233 000	142 141 331 000
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	35 761 708 000	
	62	Nord-Norge-tilskudd	697 702 000	
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 571, post 64</i>	382 000 000	36 841 410 000
573		Kommunereform		
	60	Kommunesammenslåing	871 786 000	871 786 000
575		Ressurskrevende tjenester		
	60	Toppfinansieringsordning, <i>overslagsbevilgning</i>	10 767 694 000	10 767 694 000
577		Tilskudd til de politiske partier		
	01	Driftsutgifter	8 600 000	
	70	Sentrale organisasjoner	322 462 000	
	71	Kommunale organisasjoner	33 592 000	
	73	Fylkesorganisasjoner	73 402 000	
	75	Fylkes ungdomsorganisasjoner	21 803 000	
	76	Sentrale ungdomsorganisasjoner	8 215 000	468 074 000
578		Valgdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	57 436 000	57 436 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
579	Valguttgifter			
	01 Driftsutgifter		11 662 000	11 662 000
	Sum Kommunesektoren mv.			191 159 393 000
	Bolig, bomiljø og bygg			
581	Bolig- og bomiljøtiltak			
	70 Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>		2 842 343 000	
	76 Utleieboliger, <i>kan overføres</i>		485 067 000	
	78 Boligsosiale tiltak, <i>kan overføres</i>		11 229 000	
	79 Heis og tilstandsvurdering, <i>kan overføres</i>		50 000 000	3 388 639 000
585	Husleietvistutvalget			
	01 Driftsutgifter		30 821 000	30 821 000
587	Direktoratet for byggkvalitet			
	01 Driftsutgifter		105 022 000	
	22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling		51 085 000	156 107 000
	Sum Bolig, bomiljø og bygg			3 575 567 000
	Planlegging, byutvikling og geodata			
590	Planlegging og byutvikling			
	61 Byvekstavtaler, <i>kan overføres</i>		21 348 000	
	65 Områdesatsing i byer, <i>kan overføres</i>		63 235 000	
	72 Bolig- og områdeutvikling i byer, <i>kan overføres</i>		20 175 000	
	81 Kompetansetiltak, <i>kan overføres</i>		6 696 000	111 454 000
595	Statens kartverk			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21 og 45</i>		913 380 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01 og 45</i>		293 827 000	
	30 Geodesiobservatoriet, <i>kan overføres</i>		7 636 000	1 214 843 000
	Sum Planlegging, byutvikling og geodata			1 326 297 000
	Statsbankene			
2412	Husbanken			
	01 Driftsutgifter		365 288 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		11 841 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		70 565 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	71	Tap på lån	12 000 000	
	72	Rentestøtte	3 000 000	
	90	Nye lån, <i>overslagsbevilgning</i>	14 810 000 000	15 272 694 000
		Sum Statsbankene		15 272 694 000
Statens forretningsdrift				
2445	Statsbygg			
	24	Driftsresultat		
		1 Driftsinntekter	-5 322 749 000	
		2 Driftsutgifter	1 974 228 000	
		3 Avskrivninger	1 464 300 000	
		4 Renter av statens kapital	100 808 000	
		5 Til investeringsformål	1 132 272 000	-651 141 000
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	515 000 000	
	31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	187 000 000	
	32	Prosjektering og igangsetting av brukerfinansierte byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	327 000 000	
	33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	799 745 000	
	34	Videreføring av brukerfinansierte byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	800 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	303 864 000	
	49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	103 763 000	2 385 231 000
		Sum Statens forretningsdrift		2 385 231 000
Sum departementets utgifter				224 233 152 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Kommunal- og moderniseringsdepartementet			
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon		
	02 Diverse inntekter	22 761 000	
	03 Brukerbetaling	62 295 000	85 056 000
3525	Fylkesmannsembetene		
	01 Inntekter ved oppdrag	172 308 000	172 308 000
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen		
	02 Diverse inntekter	2 447 000	2 447 000
3540	Digitaliseringsdirektoratet		
	03 Diverse inntekter	433 000	
	05 Bruk av nasjonale felleskomponenter	80 000 000	
	06 Tilleggstjenester til nasjonale felleskomponenter	799 000	
	07 Altinn	91 545 000	
	86 Tvangsmulkt	100 000	172 877 000
3542	Internasjonalt samarbeid		
	01 Refusjon fra Utenriksdepartementet	2 259 000	2 259 000
3543	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	01 Diverse gebyrer	597 000	597 000
3563	Internasjonalt reindriftssenter		
	02 Diverse inntekter	2 789 000	
	03 Leieinntekter	279 000	3 068 000
3585	Husleietvistutvalget		
	01 Gebyrer	1 915 000	1 915 000
3587	Direktoratet for byggkvalitet		
	01 Diverse inntekter	108 000	
	04 Gebyrer	41 000 000	41 108 000
3595	Statens kartverk		
	01 Gebyrinntekter tinglysing	450 000 000	
	02 Salg og abonnement m.m.	149 207 000	
	03 Samfinansiering	210 324 000	809 531 000
	Sum Kommunal- og moderniseringsdepartementet		1 291 166 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Ymse inntekter			
5312	Husbanken		
	01 Gebyrer m.m.	10 743 000	
	11 Diverse inntekter	61 920 000	
	90 Avdrag	12 710 000 000	12 782 663 000
	Sum Ymse inntekter		12 782 663 000
Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forreningsdrift i samband med nybygg, anlegg mv.			
5445	Statsbygg		
	39 Avsetning til investeringsformål	1 132 272 000	1 132 272 000
5446	Salg av eiendom, Fornebu		
	40 Salgsinntekter	200 000	200 000
	Sum Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forreningsdrift i samband med nybygg, anlegg mv.		1 132 472 000
Skatter og avgifter			
5570	Sektoravgifter under Kommunal- og moderniseringsdepartementet		
	70 Sektoravgifter Nasjonal kommunika- sjonsmyndighet	247 880 000	247 880 000
	Sum Skatter og avgifter		247 880 000
Renter og utbytte mv.			
5615	Husbanken		
	80 Renter	3 386 000 000	3 386 000 000
5616	Kommunalbanken AS		
	85 Aksjeutbytte	510 000 000	510 000 000
	Sum Renter og utbytte mv.		3 896 000 000
Sum departementets inntekter			19 350 181 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 500 post 01	kap. 3500 post 01
kap. 510 post 01	kap. 3510 postene 02 og 03
kap. 525 post 21	kap. 3525 post 01
kap. 533 post 01	kap. 3533 post 02
kap. 540 post 01	kap. 3540 post 03
kap. 540 post 21	kap. 3540 post 03
kap. 540 post 22	kap. 3540 post 05
kap. 540 post 23	kap. 3540 post 06
kap. 540 post 28	kap. 3540 post 07
kap. 554 post 01	kap. 3554 post 01
kap. 563 post 01	kap. 3563 post 03
kap. 563 post 21	kap. 3563 post 02
kap. 585 post 01	kap. 3585 post 01
kap. 587 post 01	kap. 3587 post 04
kap. 595 post 01	kap. 3595 postene 02 og 03
kap. 595 post 21	kap. 3595 postene 02 og 03
kap. 595 post 45	kap. 3595 post 04

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Forskudd på rammetilskudd

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan utgiftsføre uten bevilgning:

1. inntil 350 mill. kroner på kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd som forskudd på rammetilskudd for 2021 til kommuner.
2. inntil 150 mill. kroner på kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd som forskudd på rammetilskudd for 2021 til fylkeskommuner.

IV

Utsatt utgifts- og inntektsføring

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan gi Statens kartverk fullmakt til å plassere innbetalinger fra samfinansierte prosjekter på mellomværendet med statskassen. Inntektene vil bli rapportert til statsregnskapet på det tidspunkt utgiftene i de samfinansierte prosjektene kommer til utbetaling og rapporteres til statsregnskapet.

V

Samfinansiering

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan gi Statens kartverk fullmakt til å sette i gang samfinansierte prosjekter før finansieringen i sin helhet er innbe-

talt til Statens kartverk, forutsatt at det er inngått en bindende avtale med betryggende sikkerhet om innbetaling mellom partene. Fullmakten begrenses oppad til 90 mill. kroner og gjelder utgifter ført på kap. 595 Statens kartverk, post 21 Spesielle driftsutgifter mot inntekter ført på kap. 3595 Statens kartverk, post 03 Samfinansiering.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

1. gi Statens kartverk fullmakt til å foreta bestillinger av kartgrunnlag utover gitt bevilgning under kap. 595 Statens kartverk, post 21 Spesielle driftsutgifter, men slik at rammen for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 120 mill. kroner.
2. foreta bestillinger utover gitt bevilgning under kap. 540 Digitaliseringsdirektoratet, post 28 Altinn, men slik at ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overskrider 50 mill. kroner.

VII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at sam-

let ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
540		Digitaliseringsdirektoratet	
	25	Medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekter	150,7 mill. kroner
567		Nasjonale minoriteter	
	74	Kultur- og ressurscenter for norske rom	4,1 mill. kroner
581		Bolig- og bomiljøtiltak	
	76	Utleieboliger	384,8 mill. kroner
	79	Heis og tilstandsvurdering	45 mill. kroner
590		Planlegging og byutvikling	
	72	Bolig- og områdeutvikling i byer	22,3 mill. kroner

Andre fullmakter

VIII

Husbankens låneramme

Stortinget samtykker i at Husbanken i 2020 kan gi tilsagn om lån for 16 mrd. kroner. Lånene vil bli utbetalt i 2020 og senere år.

IX

Tilskudd uten krav om tilbakebetaling

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

1. tildele midler til fylkeskommunene som tilskudd uten krav om tilbakebetaling under kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling, post 62 Kompetansepiloter, post 63 Interreg og Arktis 2030 og post 65 Omstilling.
2. tildele midler til Innovasjon Norge og Forskningsrådet som tilskudd uten krav om tilbakebetaling under kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 74 Klynger og innovasjon.

X

Sikringsprosjekt på de kongelige eiendommer

Stortinget samtykker i at H.M. Kongen i 2020 kan pådra forpliktelser utover bevilgningen på kap. 1, post 51 for å gjennomføre sikringsprosjektet på de kongelige eiendommer. Kostnadsrammen er 606,9 mill. kroner i prisnivå per juli 2020.

XI

Nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 525 Fylkesmannsembetene, post 21 Spesielle driftsutgifter, refusjoner av utgifter til fellestjenester der Fylkesmannen samordner utgiftene.

XII

Overføring av udisponert beløp

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet gis fullmakt til å overføre udisponert beløp på kap. 567 Nasjonale minoriteter, post 75 Romanifolket/taterne fra 2020 til 2021.

XIII

Fullmakt til postering mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

1. gi Husbanken fullmakt til å føre utbetalinger knyttet til utlegg i låne- og tilskuddsforvaltningen samt tilhørende refusjoner mot mellomværendet med statskassen.
2. gi Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fullmakt til å kompensere for tilfeldige inntektsvariasjoner knyttet til gebyr- og avgiftsfinansiert virksomhet ved å overføre inntil 10 mill. kroner til eller fra reguleringsfondet, som inngår som del av virksomhetens mellomværende med statskassen.

Bygge- og eiendomsfullmakter

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

XIV

Fullmakter til overskridelse

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

1. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49, med inntil 250 mill. kroner, mot dekning i reguleringsfondet.
2. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49, med beløp som tilsvarer netto gevinst fra salg av eiendommer.

XV

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan omdisponere:

1. under kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, mellom postene 31 og 33 og mellom postene 30 og 34.
2. under kap. 531 Eiendommer til kongelige formål, fra post 01 til 45.
3. under kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen, fra post 01 til 45.
4. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 30, 31, 33, 45 og 49.
5. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 32 og 34, samt post 49 i de tilfeller det er aktuelt å kjøpe en eiendom som ledd i gjennomføringen av brukerfinansierte byggeprosjekter.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

XVI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser i investeringsprosjekter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for å gjennomføre byggeprosjekter og andre investeringsprosjekter som er omtalt under kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, kap. 531 Eiendommer til kongelige formål, kap. 532 Utvikling av Fornebuområdet, kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen og kap. 2445 Statsbygg, innenfor de kostnadsrammene som er omtalt i Prop. 1 S (2019–2020) eller i tidligere proposisjoner til Stortinget.

XVII

Fullmakter som gjelder brukerfinansierte byggeprosjekter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

1. sette i gang byggeprosjekter under kap. 2445 Statsbygg, post 32 Prosjektering og igangsetting av brukerfinansierte byggeprosjekter, uten at disse er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget, når leietakeren har de husleiemidlene det er behov for innenfor gjeldende budsjettammer.
2. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, innenfor en samlet ramme på 1 500 mill. kroner for gamle og nye forpliktelser, ved gjennomføring av brukerfinansierte byggeprosjekter under kap. 2445 Statsbygg, post 32 Prosjektering og igangsetting av brukerfinansierte byggeprosjekter og post 34 Videreføring av brukerfinansierte byggeprosjekter.

Andre fullmakter

XVIII

Diverse fullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan:

1. godkjenne salg, makeskifte eller bortfeste av eiendom som forvaltes av Statsbygg eller av statlige virksomheter som ikke har egen salgsfullmakt, for inntil 750 mill. kroner.
2. godkjenne kjøp av eiendom finansiert ved salgsinntekter, innsparte midler eller midler fra reguleringsfondet for inntil 800 mill. kroner totalt, utover bevilgningen på kap. 2445 Statsbygg, post 49.
3. korrigere Statsbyggs balanse i de tilfellene hvor prosjekterings- og investeringsmidler ført på kap. 2445 Statsbygg blir overført til andre budsjettkapitler eller prosjektene ikke blir realisert.

XIX

Fullmakt til postering mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 kan gi Statsbygg fullmakt til å:

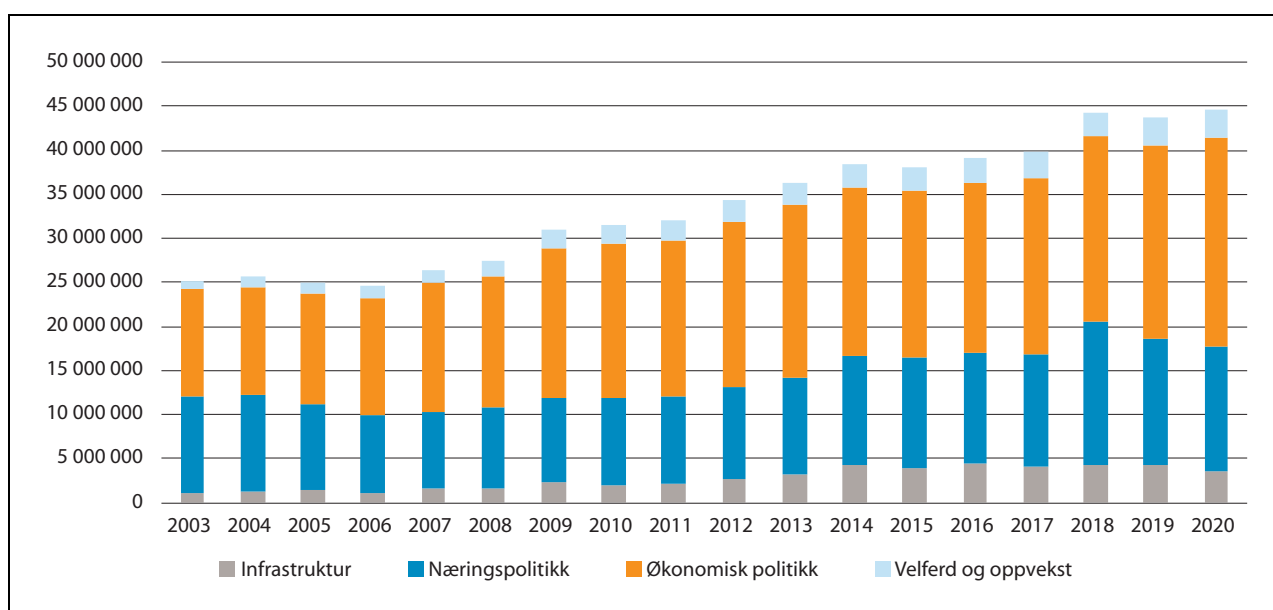
1. foreta posteringer til og fra reguleringsfondet som del av mellomværendet med statskassen.
 2. føre inn- og utbetalinger knyttet til bruksavhengige driftskostnader og tilleggsavtaler mot mellomværendet med statskassen.
 3. føre utlegg som skal viderefaktureres kunde og tilhørende innbetalinger mot mellomværendet med statskassen.
 4. føre innbetalinger knyttet til delfinansiering av investeringsprosjekter fra oppdragsgiver mot mellomværendet med statskassen. Innbetalingene nettoføres på investeringspostene i takt med når investeringskostnadene påløper.
-

Vedlegg 1**Bakgrunnsmateriale for budsjettforslaget på programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk****1 Omtale av tiltak innenfor den brede distriktpolitikken**

Omtalen skal vise statlig innsats og tiltak under andre departementers budsjetter som er viktige for å nå regional- og distriktpolitiske mål.

Mange landsdekkende ordninger er viktige for å nå de regional- og distriktpolitiske målene. Det gjelder eksempelvis veiltak, høyere utdanning, forskning og utvikling, arbeidsmarkedstiltak og overføringer til kommunene. Disse er likevel ikke tatt med i oversikten, ettersom det er problematisk å skille ut regional- og distriktpolitiske deler fra helheten.

For 2020 foreslår regjeringen at det bevilges om lag 1,3 mrd. kroner over programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk. Dette må ses i sammenheng med omfanget av den brede distriktpolitikken, som for 2020 beløper seg til om lag 44,6 mrd. kroner. Dette er en økning på 2,1 pst. sammenliknet med tilsvarende tiltak for 2019.

Figur 1.1 Utvikling i den brede distriktpolitikken 2003–2020

De omtalte tiltakene er delt i to kategorier:

- Kategori A: Tiltak og ordninger som har distriktpolitiske mål som begrunnelse, eller som favoriserer distriktsområder utover kompensasjon for å oppnå likeverdige tilbud.
- Kategori B: Tiltak og ordninger som skal utjevne og kompensere mellom geografiske områder eller som er særlig viktige for verdiskaping, sysselsetting eller bosetting i distriktsområder.

Av målrettede distriktpolitiske tiltak (kategori A) utgjør økonomisk politikk om lag 90 pst. av innsatsen, totalt 22,9 mrd. kroner. Provenytapet av den differensierte arbeidsgiveravgiften er det største enkelttiltaket med 16,9 mrd. kroner. Regjeringens forslag innebærer at den største veksten i 2020 vil komme innenfor økonomisk politikk, blant annet som følge av at tilskudd til sikring av fylkesveger innlemmes i inntektssystemet til fylkeskommunene.

Økonomisk politikk

Tabell 1.1 Økonomisk politikk

(i 1 000 kr)						
Tiltak/ordning	Dep.	Kat	Kap./post	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
Differensiert arbeidsgiveravgift i privat sektor	FIN	A	inntektstap	9 300 000	9 800 000	10 300 000
Differensiert arbeidsgiveravgift i offentlig sektor	FIN	A	inntektstap	6 000 000	6 300 000	6 600 000
Innbyggertilskudd til fylkeskommunene ¹	KMD	B	572/60	0	0	796 323

¹ Skredsikring fylkesveier (kap. 1320, post 62) innlemmes i inntektssystemet til fylkeskommunene fra 2020 med særskilt fordeling.

Næringspolitikk

Størstedelen av tabell 1.2 viser tilskuddsordninger til landbruket. Viktige tiltak rettet mot fiskerieringen er også tatt med.

Landbruk er tradisjonelt en av de viktigste næringene i distriktene. I de årlige jordbruksoppgjørene blir det forhandlet om størrelsen på tilskuddene til landbruket. En del tilskudd innenfor landbruket har distriktpolitisk begrunnelse, for eksempel pristilskuddene for melk og kjøtt og distriktstilskudd for frukt, bær, grønnsaker og poteter. Disse tilskuddene går derfor inn under kategori A.

Tabell 1.2 Næringspolitikk

(i 1 000 kr)						
Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
Pristilskudd melk	LMD	A	1150/73	618 304	666 000	701 100
Distriktstilskudd for frukt, bær, grønnsaker og potet	LMD	A	1150/73	112 847	123 500	152 300
Pristilskudd kjøtt	LMD	A	1150/73	1 541 396	1 452 260	1 453 400
Distriktstilskudd egg	LMD	A	1150/73	3 652	3 335	3 500
Driftstilskudd melkeproduksjon og kjøttfeproduksjon	LMD	B	1150/74	1 579 092	1 601 600	1 678 900
Tilskudd til husdyr	LMD	B	1150/74	2 528 531	2 442 800	2 552 385
Tilskudd til norsk ull	LMD	B	1150/73	122 933	134 000	124 000
Tilskudd til areal og kulturlandskap	LMD	B	1150/74	3 066 496	3 447 500	3 552 200
Fraktilskudd	LMD	B	1150/73	352 492	361 450	385 700
Fradrag i positiv næringsinntekt for jordbruk	FIN	B	inntektstap	725 000	700 000	780 000

Tabell 1.2 Næringspolitikk

(i 1 000 kr)						
Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
Reindriftsavtalen	LMD	B	1151	116 537	123 100	136 100
Fradrag i positiv næringsinntekt for reindrift	FIN	B inntektstap		11 100	11 000	11 000
Miljøtiltak	LMD	B	1150/50	140 100	115 000	127 000
Drenering	LMD	B	1150/50	103 000	58 000	68 000
Tilskudd til dyreavl m.m.	LMD	B	1150/77	81 868	88 700	92 600
Tilskudd til regionale miljøprogram	LMD	B	1150/74	431 982	493 159	528 159
Bedriftsretta midlar til investering og utvikling	LMD	B	1150/50	643 657	634 500	634 500
Utgreiings- og tilretteleggingsmidler	LMD	B	1150/50	52 719	48 000	48 000
Skattefritak for investering i land- bruket (IBU-midler) under LMD	FIN	A inntektstap		75 000	85 000	85 000
Skattefritak for distriktsrettet investeringsstøtte	FIN	A inntektstap		28 000	24 000	24 000
Forhøyet avskrivningssats for husdyrbygg	FIN	B inntektstap		50 000	50 000	50 000
Skogfondsordningen	FIN	B inntektstap		125 000	130 000	130 000
Direkte utgiftsføring av skogsvei- investeringer	FIN	B inntektstap		35 000	40 000	40 000
Lav skogfaktor i formuesskatten	FIN	B inntektstap		5 000	5 000	5 000
Rentestøtte	LMD	B	1150/50	30 185	40 000	31 000
Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	LMD	B	1150/50	63 000	77 000	87 000
Skogbruk	LMD	B	1150/50	218 000	242 000	257 000
Administrasjonsstøtte for distrikts- rettede såkornfond	NFD	B	2421/78	3 400	3 399	3 400
Tilskudd til kommuner og fylkes- kommuner ¹	NFD	B	919/60	2 797 469	544 146	0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene ²	NFD	A	919/75	29 407	16 800	3 000
Tilskudd til regional næringsutvikling ³	NFD	A	900/60	15 000	0	0
Særfradrag for fiskere	FIN	B inntektstap		230 000	220 000	220 000

¹ Kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser.

² Fordeling på føringstilskudd, garantilott og tilskudd til selfangst ikke fastsatt for 2020.

³ Tidligere Artic Race. Overført fra NFD kap. 900, post 60 til KUD kap. 315, post 86 i 2019.

Infrastruktur

Tabell 1.3 viser flere tiltak som skal medvirke til å redusere ekstrakostnader som følge av avstandsulemper. I tillegg til tiltakene omtalt i tabellen er samferdselsbudsjettet generelt, særlig riksveibevilgningene, et vesentlig virkemiddel for å redusere distriktenes avstandsulemper.

Tabell 1.3 Infrastruktur

(i 1 000 kr)						
Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
Kjøp av innenlandske flyruter	SD	B	1310/70	635 702	717 400	718 100
Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	SD	B	1320/61	272 500	264 500	254 300
Skredsikring fylkesveger ¹	SD	B	1320/62	673 858	776 900	
Tilskudd til fylkesveier	SD	B	1320/65			100 000
Kjøp av sjøtransporttjenester på strekningen Bergen–Kirkenes (sikrer daglig helårig transporttilbud)	SD	B	1330/70	693 982	725 100	856 100
Kjøp av post- og banktjenester	SD	B	1370/70	619 121	617 400	617 400
Tilskudd til bredbåndsutbygging ²	KMD	B	541/60	149 700	199 800	256 142
Fiskerihavner og farleier mv.	SD	B	1360/30	280 353	416 500	268 300
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	SD	B	1360/60	55 286	42 000	43 300
Tilskudd til havnesamarbeid	SD	B	1360/71	8 448	10 900	10 900
Flom- og skredforebygging	OED	B	1820/22	349 429	257 000	220 000
Krise – og hastetiltak	OED	B	1820/25	0	0	45 000
Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	OED	B	1820/45	15 816	20 000	20 000
Tilskudd til flom- og skredforebygging	OED	B	1820/60	85 106	66 000	66 000
Tilskudd til flom- og skredforebygging	OED	B	1820/72	3 988	6 000	6 000
Tilskudd til skoginfrastruktur	LMD	B	1149/71	71 007	92 300	79 774

¹ Skredsikring fylkesveier (kap. 1320, post 62) innlemmes i inntektssystemet til fylkeskommunene etter særskilt fordeling fra 2020.

² Overføres fra Samferdselsdepartementets kap. 1380, post 71 til Kommunal- og moderniseringsdepartementets kap. 541, post 60 i 2020.

Velferd, oppvekst og miljø

For helse er det overordnede målet at helsetjenestetilbudet skal være likeverdig uavhengig av bosted, alder, kjønn og sosial status. Dette blir sikret gjennom midler til spesialisthelsetjenesten og gjennom rammeoverføringer til kommunesektoren.

Viktige tiltak er tilskudd som skal medvirke til å styrke stabiliteten og rekrutteringen til allmennlegetjenesten og andre helsetjenester i distriktene. I tillegg blir det gitt egne tilskudd til apotek i utkantkommuner for å sikre tilgang på medisiner.

For kultur viser tabell 1.4 ordninger som i hovedsak er knyttet til tilbudet i distriktene og i landsdeler utenfor det sentrale Østlandet.

Generelle landsdekkende velferdsordninger, som arbeidsmarkedstiltak, er ikke tatt med i denne oversikten.

Tabell 1.4 Velferd, oppvekst og miljø

(i 1 000 kr)						
Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
Tilskudd til apotek ¹	HOD	B	0751/70	4 024	3 601	
Rekruttering og faglig utvikling i allmennlegetjenesten	HOD	B	0762/70	6 300	6 300	6 300
Forsøks- og utviklingstiltak innen tannhelsetjenesten	HOD	B	0770/70	110 500	115 000	110 000
Fraktfusjonsordning for lege- middel ¹	HOD	B	717/70	1 822	2 200	
Sykestuefinansiering, Finnmark	HOD	A	0732/70	9 700	9 900	10 200
Tilskudd LIS1-stillinger ²	HOD		732/70	0	0	10 000
Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	KUD	A	323/60	21 120	21 620	22 200
Region- og distriktsopera	KUD	B	323/73	59 760	63 585	64 870
Det nasjonale museumsnettverket ³	KUD	B	328/70	1 191 500	1 237 730	1 285 625
Riksteateret	KUD	B	323/01	82 706	86 727	88 550
Riksteateret – turnevirksomhet	KUD	B	323/21	33 713	63 480	65 190
Kulturtanken (tidl. Rikskonsertene)	KUD	B	325/01	83 661	69 765	67 350
Region-/landsdelsinstitusjoner (musikk og scenekunst)	KUD	B	323/71	602 229	797 405	817 730
Regional filmsatsing	KUD	A	334/73	92 356	92 355	110 210
Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	KLD	B	1420/72	134 572	136 978	141 361
Forebyggende og konfliktdepende tiltak i rovviltforvaltningen	KLD	B	1420/73	70 269	80 426	80 426
Tilskudd til kalking og lokale fiske- formål	KLD	B	1420/22	297 072	235 574	242 770
Tilskudd til kalking og lokale fiske- formål	KLD	B	1420/70	52 636	30 292	40 792
Verdiskaping på kulturminne- området	KLD	B	1429/77	9 224	8 232	8 232
Skogplanting	KLD	B	1420/37	16 172	0	0
Restaurering av myr	KLD	B	1420/38	17 742	23 625	16 625
Tilskudd til klimatiltak- og klima- tilpasning i kommunene	KLD	B	1420/61	90 838	208 230	187 832
Tiltak i kommuner med ulverevir i Hedmark, Akershus og Østfold (ny)	KLD	B	1420/65	19 880	20 560	20 560

¹ Beløpet for 2020 avklares i tildelingsbrev.² Stilling for leger i spesialisering. Stillingene skal primært opprettes i Helse Nord³ Inkluderer ikke Nasjonalmuseumet

Spesielle tiltak for Finnmark og Nord-Troms

Tabell 1.5 viser en oversikt over viktige ordninger i tiltakssonen som kun gjelder for Finnmark og Nord-Troms. De viktigste ordningene er innenfor skatte- og avgiftspolitikken. Den mest omfattende ordningen er likevel fritaket for arbeidsgiveravgift, som kommer inn under den samlede summen for differensiert arbeidsgiveravgift i tabell 1.1.

Tabell 1.5 Særskilte tiltak for Finnmark og Nord-Troms

		(i 1 000 kr)					
Politikkområde	Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
Økonomisk politikk	Lavere skatt på alminnelig inntekt ¹	FIN	A	inntektstap	640 000	670 000	700 000
	Særskilt fradrag i alminnelig inntekt ¹	FIN	A	inntektstap	200 000	190 000	200 000
	Lavere sats trinn 3 i trinnsatt ¹	FIN	A	inntektstap	50 000	50 000	50 000
	Lav sats og fritak for el-avgift i tiltakssonen	FIN	A	inntektstap	300 000	300 000	300 000
	Frdrag i positiv næringsinntekt for skiferdrivere i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	1 100	1 000	1 000
Næring	Omstillingstiltak i indre Finnmark	LMD	B	1147/71	6 268	4 524	4 513
Utdanning og forskning	Ettergivelse av utdanningslån	KD	A	2410/73	111 383	107 954	122 912
	Ettergivelse av utdanningslån for kvalifiserte grunnskolelærere i Finnmark og Nord-Troms	KD	A	2410/73	3 377	8 000	6 753
Levekår, miljøvern og offentlige tjenester	Distribusjonstilskudd til aviser i Finnmark ²	KUD	A	335/77	2 135	2 190	0
	Mediestøtte ²	KUD	A	335/71			2 246

¹ På grunn av samspillsvirkninger er inntektstapet høyere av disse skattetilskuddene sett under ett enn hver for seg. For de tre tiltakene er samlet inntektstap anslått til henholdsvis 930, 950 og 990 mill. kroner for 2018, 2019 og 2020.

² Tilskuddet er flyttet til kap. 335, post 71 Mediestøtte fra 2020, for å samle all mediestøtte under samme post.

På flere politikkområder er det etablert særordninger og prioritet i virkemiddelbruken for Nord-Norge, i tillegg til ordningene for tiltakssonen. Tabell 1.6 viser fordelene av fritak for merverdiavgift på strøm, kompensasjonsordninger for økt arbeidsgiveravgift i samferdssektoren og rammetilskudd i kommuneøkonomien. Postene under kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner er nærmere omtalt under programkategori 13.70 Kommunesektoren mv.

Tabell 1.6 Tiltak som prioriterer Nord-Norge og rammetilskudd til kommunene

Tiltak/ordning	Dep.	Kat.	Kap./post	(i 1 000 kr)		
				Regnskap 2018	Budsjett 2019	Forslag 2020
0-sats for merverdiavgift ved forbruk av elektrisk kraft og energi fra andre fornybare energikilder i Nord-Norge	FIN	A	inntektstap	800 000	900 000	900 000
Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	SD	A	1320/34	295 049	18 300	0
	SD	A	1360/34	5 043	0	25 800
Rammetilskudd til kommunene, Distriktstilskudd Sør-Norge	KMD	A	571/61	831 273	860 407	785 079
Rammetilskudd til kommunene, Distriktstilskudd Nord-Norge	KMD	A	571/62	2 139 662	2 199 842	2 204 969
Rammetilskudd til fylkeskommunene, Nord-Norge-tilskudd	KMD	A	572/62	655 923	676 012	697 702

Vedlegg 2**Gjeldende romertallsvedtak fra tidligere år**

Nedenfor følger en oppstilling av romertallsvedtak for Kommunal- og moderniseringsdepartementet som gjelder uten tidsavgrensing eller utover ett budsjettår.

Romertallsvedtak IX under Kommunal- og moderniseringsdepartementet i Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014) *Endring av Prop. 1 S (2013–2014) Statsbudsjettet 2014:*

«Kostnadsramme for prosjektet «Jordobservatorium i Ny-Ålesund». Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet kan gjennomføre prosjektet «Jordobservatorium i Ny-Ålesund» innenfor en kostnadsramme på 355 mill. kroner.»

Romertallsvedtak XV i Prop. 1 S (2014–2015) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

«Avskrivninger under Statsbygg. Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet fra 2015 kan gi Statsbygg fullmakt til å starte avskrivning av et anleggsmiddel fra det tidspunktet dette tas i bruk, og dermed avvike hovedregelen om at forvaltningsbedriftene starter avskrivning av anleggsmidler året etter at de er tatt i bruk, jf. St.prp. nr. 48 (2004–2005) og Innst. S. nr. 187 (2004–2005) Om bevilgningsreglementet.»

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 10/2019

